

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

JURIS NATURÆ

LARVA

DETRACTA

COMPLURIBUS LIBRIS

SUB

TITULO

JURIS NATURÆ

PRODEUNTIBUS.

UT

PUFFENDORFFIANIS, HEINECCIANIS,
WOLFFIANIS &c.

ALIIS,

QUORUM PRINCIPIA JURIS NATURÆ FALSA
OSTENDUNTUR: IGNORANTIAM, QUAM CATHOLICIS AFFIN-
GUNT, IN IPSIS REGNARE PRODITUR, CAVILLATIONES DETEGUNTUR: PROMISSA
SPLENDIDA, AB IPSIS NON SERVATA EXPONUNTUR: PUGNÆ ET CONTRA-
DICTIONES EORUM INTER IPSOS, ET SECUM IPSIS EXHIBENTUR: SCOPUS
ILLORUM PRÆCIPUUS, NIMRUM CATHOLICÆ REI DETRIMENTUM
DENUDATUR: NOBILITAS, JUVENTUS, POLITICI, PERICULI
ADMONENTUR.

A

P. ANSELMO DESING, Benedictino Congrega-
tionis Bavaricæ ex Monasterio Ensdorff, Eminen-
tissimi Cardinalis de Lamberg, Exemptæ Ecclesiæ Passaviensis Epi-
scopi & S. R. J. Principis Consiliario.

CUM FACULTATE SUPERIORUM.

M O N A C H I I

Sumptibus Joannis Urbani Gassl, Bibliopolæ. M. DCC. LIII.

PRius quidem conspicui erant hæretici; nunc autem occultis hæreticis repleta est Ecclesia. Defecerunt enim homines a veritate, & pruriunt auribus. Sermo ad persuadendum artificiose compositus agitur? Omnes suaviter audiunt. Sermo ad animi conversionem comparatus? omnes avertuntur. Defecerunt plurimi a rectis doctrinis, & malum propensius eligunt, quam se applicent bono. Hæc igitur defectio est, & expectandus jam inimicus, & jam ex parte præcursores suos mittere ocepit, ut ipse ad prædam paratus subsequatur. Tibi igitur provide o homo, & animam securam redde. *S. Cyrillus Hierosolimitanus Catechesi. XV, num. IX.*

REVERENDISSIMO

AC

EMINENTISSIMO

S. R. E.

CARDINALI

DE

LAMBERG,

EXEMPTÆ

ECCLESIAE PASSAVIENSIS

EPISCOPO

PASTORIQUE ZELOSISSIMO,

S. R. I.

PRINCIPI

CELSISSIMO

DOMINO DOMINO MEO

CLEMENTISSIMO.

PRINCEPS EMINENTISSIME.

Multa ad TE meditatus cur nihil prope jam
de TE dicam, TU mihi, Princeps Eminentissime, es
auctor, Quippe cum jam quinto abhinc anno
orarem, uti patereris nomen tuum velut scutum operæ huic meæ
præfigi, non prius annuisti postulatis, quam interposito interdi-
cto, nequid pro aliorum more in laudes tuas exararem, addito
epiphonemate ex modestiæ arcanioribus recessibus petito: Si lau-
des scriberem, visum iri cæteris, dicere me potius, qualem te
esse oporteat quam qualis sis. Equidem tametsi in aliis fortasse
id possit habere locum, at non in TE, mihi tamen tuis parere
mandatis plane est necesse. Premo igitur silentio cum decora
tua singularia, tum singularia in me beneficia. Neque eò pre-
mo, ut plane conticescam, sed ut alio tempore extra conspectum
tuum positus majore cum libertate erumpere sinam utrumque,
quando alterum sine altero efferre piaculi instar habeo.

Ce-

D E D I C A T I O.

Cæterum hoc solum commemorandum est, duobus maxime nominibus operam hanc esse Tuam. Primum quod è Bibliotheca tua Principali præstantissima eam potissimum deprompsi: alterum quod Tute mihi ejus adornandæ occasio fuisti & auctor.

Bibliotheca Principalis tua nova fere est, & novo studio LAMBERGII maxime nominis instructa. Non quod majores tui hujus Sacræ Sedis antistites non tenerentur studio librorum, aut libros non conquirerent. Conquisierunt enim vero semper & præcipua quadam cura habuerunt. Ac remotiori quidem illa ætate codices veterrimos eosque exquisitissimos cum collegissent, velut sacros illos habuerunt, neque alibi, quam in Sacratio asseruari fecerunt, hoc est, eodem in loco, ubi præter vestes & ornamenta sacerdotalia custodiebantur etiam vasa aurea argenteaque & reliquis Ecclesiæ Thesaurus, ipsæque adeo Sanctorum reliquiæ, quem locum Sacristiam novior ætas dicere cœpit. Neque vero sine causa pulcherrima hoc fuit à majoribus tuis institutum, sed eo maxime, ut cum eodem in loco Clerus omnis hujus Ecclesiæ dies noctesque agere frequens soleret, cum primum vacuum aliquod à re divina tempus esset, illud inspiciendis vestigandisque his codicibus eodem loco expositis ab unoquoque posset impendi. Scholaribus præterea ipsis, qui majore numero hic nutriti divinis mysteriis chorisque ministrabant, magno litteraria ea suppellex præsidio fuit. Hinc enim est factum, ut cum illo tempore scholæ aliæ his in oris deficerent, ex hac tamen sola tot imbuti sacris litteris viri exirent, quot sufficerent ad amplissimam hanc dioecesin minorum gentium Sacerdotibus instruendam, Temporis deinde successu exauctam litterariam suppellectilem sacratio haud cepit. Locus igitur huic amplior, imo loca ampliora aperta sunt: alius in palatio Episcopali peramplo, alius in arce D. Georgii civitati imminente, ubi sedem, turbidis cumprimis publicis rebus, antistites sæpe figebant, ne mediis quidem in tumultibus sacra à te studia abesse passi. Certe librorum & codicum magnus hic extabat numerus, neque numerus tantum, sed & delectus ex omni literarum genere. Sacri, profani, Latini, Germani, Græci, Hebraici ornabant forulos. Sed heu fatales anni duo ut cætera vetusta Pataviæ decora, ita & hos litterarum thesauros tristi incendio abstulerunt. Abstulerunt, ita tamen ut locum novis studiis facerent. Tota namque Europa clarissimus avunculus tuus idemque in hac Sede ac Dignitatibus cæteris antecessor JOANNES PHILIPPUS Cardinalis idem LAMBERGIUS mox ut è cineribus restituit cathedralem basilicam nihil antiquius habuit, quam bibliothecam etiam de novo statuere amplissimam, pulcherrimam, præstantissimam. Cumque ipse esset sapientissimus,

DEDICATIO.

mus, ad hoc ipsum tamen usus est opera celebris inter doctos viri *Augustini Erratb*, Canonici regularis: à quo docto librorum indice & ab illo Præsule sapiente librorum judice nihil potuit nisi eximium sperari. Eadem vestigia tu, *PRINCEPS EMINENTISSIME!* secutus eadem sapientia eademque munificentia constitutam jam bibliothecam magnis accessibus amplificasti: neque hoc contentus integram adhuc bibliothecam aliam ex hereditate Comitis Schallenbergii Canonici Augustani, Præpositique Constantiensis multis florenorum millibus redemptam in medio bibliothecæ veteris, velut trophæum studii in litteras tui collocasti, additis compluribus aliis ornamentis, quæ enumerare longum est.

Quod ad alterum attinet, cum ex me non semel quæreret, ecquid utilitatis afferre mihi videretur jus naturæ illud, in quo scribendo tantum famæ ab aliquo tempore heterodoxi quærerent? existimavi ad id mihi esse respondendum accuratius.

Videntur enim mihi illi ex Dominis Protestantibus Doctores in suscipiendo hoc suo labore nec famæ suæ satis consuluisse, & præterea non tantum nihil utilitatis peperisse mundo, sed multos laqueos posuisse morum doctrinæ, scopulos religioni, & republicæ pericula, si qui serio istorum principis atque doctrinis animum dent adhibeantque suum.

Hæc singula ut, *PRINCEPS EMINENTISSIME!* velut in brevi tabula depicta ob oculos ponam, neque tibi tam gravibus negotiis, apostolicis laboribus, plurimaque alia legendi scribendique labore secundum morem tuum occupatissimo necesse sit in tenui hoc libro meo oculorum aciem ultra obtundere, ne, pauca hæc capita, quæ velut indicis tibi loco esse possunt.

I. Heterodoxi Scriptores famæ male consuluerunt.

Imo. **Q**uia ex ipsorum libris apparet, ipsosmet nescire quid per jus naturæ intelligant. Cum alius Grotium dicat primum inventorem Rationis naturalis, & qui per miraculum hocce jus invenerit. *Larva Detracta Cap. XV. Them. XI. XII.* Cum tamen alii, ut Salmasius asseverent, neminem unquam minori cum vi ratiocinari quam Grotium, cujus nulla pagina vacet insignibus erratis. *Cap. XV. Them. XIII.* Ipseque Puffendorffius primus Ju-
ris

DEDICATIO.

ris naturæ professor edicat, Grotii librum adeo insanabilem esse, ut emendationi locus nullus sit, sed refundendus ex integro fuerit, siquidem jus naturæ procudendum ex eo esset. *Cap. X. Them. XV.* Nec dissimilia de Grotio Gundlingius censet. *Cap. XIV. Them. IV. num. 10.*

Ipse etiam Thomasius, qui agnoverat, Grotium singulari numis beneficio missum fuisse ad sanam rationem, seu jus naturæ in luce ponendum, eodem ore fateri cogitur, confusionem post Grotium multo evasisse majorem. *Cap. XV. Them. XIII.*

De Puffendorffio vero quid sit sentiendum, Gundlingius prodit, nimirum illum jam civilia, jam jus naturæ, jam gentium jus confundere adeo, ut hominem doctissimum, Gundlingium, ne dicam tyrunculos, perturbaverit. Adeo male cecidit huic emendatio Grotii, adeoque parum intellexit, quæ demum res esset Jus naturæ. *Cap. XIV. Them. IV. num. 10.*

Quid Velthufius de antecessoribus suis prædicet. *Cap. XV. Them. I. num. 7.* Videre est. Nempe in stuporem rapitur hic, quod nemo unus ante se tetigerit scopum juris naturæ, idque iis accidisse existimat aut socordia aut ingenii hebetudine.

Ante annum porro hujus sæculi nostri decimum septimum omnes omnino, (Thomasio excepto, qui tamen ad tyrones non pertineat) juris naturæ confusam tantum ideam habuisse, & honestum atque decorum juri huic misere immiscuisse decrevit Kemerichius Academiæ nobilium Præses. *Cap. VIII. Them. XIII.*

Quid quod Heineccius nuper antecessoribus & magistris suis ad unum omnibus hanc feralem dicit Sententiam, ipsos pleraque confuse tractare, ut nihil fere sit in libello, quod veluti certam sedem habeat: quodque est multo deterius, ipsos aut nulli certo principio superstruere, aut principia parum idonea admittere, ut data veluti opera tenebris omnia involvere voluisse videantur. *Cap. VII. Them. XIV.*

Quam parum autem de Jure naturæ tetigerit Heineccius, & fere totus in decoro, aut in jure civili versetur, duobus locis non nihil ostendo *Cap. VIII. Them. XIV. & Cap. XIV. Them. VI.*

Sic itaque existimo, si intellexissent hi, qua de re sit agendum, cum jus naturæ scribitur, non potuisset alter plaudere: Ego primus jus naturæ absolutum dedi, alter vero huic insultare: Non naturæ quidem jus illum scribere, sed civile, honestum, jus gentium, quæ singula ad singulas alias disciplinas non ad jus naturæ spectent.

Idem

Idem igitur Spectaculum, quod Christianis fecere philosophi gentiles, edidere nobis Catholicis Doctores isti heterodoxi. De quo satis accommodatam mihi suggessit sententiam Eusebius. *Cap. VII. Them. XV. num. 7.*

2do. Indolem atque vim juris naturæ istos ignorasse conficitur etiam ex hoc, quod neque *Principia* hujus disciplinæ, nisi velut hariolando, agnoscant, neque *Media*, neque *Finem* ejus atque scopum, qui tamen in moralibus esse debet anima & spiritus.

Non *Principia* justî, quæ Hobbius in arbitrio hominum reponit: Puffendorffius in Societate humana: Pagenstêcherus in appetitu quodam animali: Heineccius in amore cujus causa latet: Wolffius in essentiis rerum physicis, quales insunt & canibus, alii in aliis reposita Sibi fingunt. *Cap. V. & de Wolffio late Cap. XVI.*

Non *Media* juris naturæ agnoscendi rite tenent, quando auctoritatem, præcipue divinam longe abesse volunt ab eo, qui jus naturæ discere cupiat; & jubent sola ratione agendum esse. Quo tamen instrumento usi in miras de re tota pugnare fuerunt seducti: *Cap. VII. Them. XV. & Cap. IX. & Cap. X.* quod caput quia prolixum est, juvent fortasse præ cæteris consulere *Them. II. III. V. XII. XV. XVI. Addi potest Cap. IX. Them. IX. num. 8.*

Non *Finem* juris naturæ. Hobbius quippe nudam sui conservationem etiam cum totius mundi ruina pro scopo juris habet. Puffendorffius non contentus necessariis, commodis hujus vitæ inhiandum jure naturæ suadet. Pagenstechero placet illud: Crescite &c. Plerisque aliis pax externa civitatis. Wolffio perfectio physica facultatum humanarum, sive potius continua tendentia ad perfectionem. Quæ ego *Cap. XI.* persequor, maxime de commodis & pace externa disputans, quæ ipsa à Gundlingio damnata sunt eodem *Cap. XI. Them. XVIII. & Cap. XVII.* expono, quantum malum sit illud summum bonum, quod Wolffius humanæ naturæ jure expetendum proponit.

Jam vero quis existimet, illos doctores verum spiritum juris naturæ attingere, qui de rerum summa tam perditæ, tam repugnantia sentiant?

IIIto. Accedit his, quod ratiocinandi arte ac principiis destituti plerique quidlibet ex quolibet deducant, specie veri aut illudi sibi aut illudere aliis pensi non habeant, & sophismatis contradictiones frequentissimas jungant *Cap. X. Them. XIX. num. 7. Cap. XII. & XIII. & de Wolffio Cap. XVI. ac XVII.* quæ quidem posteriora capita,

pita Spinosa sunt satis, quippe adversus philosophum, cæteris fere aridiorem scripta.

Quamobrem merito mihi videor, Catholicos ab his deceptos fuisse *Titulo* juris naturæ ipsorum libris inscripto. *Cap. XI. Them. XXVII. num. 3. &c. Cap. VIII. Them. XIII.*

II. Heterodoxi Doctores Juris naturæ ita dicti nihil utilitatis peperere mundo.

Imo. **Q**uæ enim isti exiliter tantum tractant, uberrime à Catholicis Scriptoribus, Patribus, Theologis, Jure-Consultis Philosophis pertractata fuerunt, clara methodo, rationibus multis &c. Quos tamen Catholicos de ignorantia fugillant. *Cap. XV. & Cap. XVI. Them. VII.*

Ido. Jus naturæ, Gentium, ac nescio quid præterea promittunt aliquot mensium tumultuaria enarratione adolescentibus infundere. Quod utilitatis multum habere non potest, tamen si admitteretur, ipsam doctrinam esse cum principiis suis bonam. *Cap. IV. Them. V, & Cap. XV. Them. I.*

III. Heterodoxi juris naturæ sic dicti doctores periculosi sunt, & noxii moribus, conscientia ac rei Catholicæ.

Imo. **Q**uia sola ratione jus naturæ agnosci, sic autem agnito jure regulari vitam, conscientiam, rempublicam volunt. *Cap. IV.*

Ido. Quia auctoritatem, præcipue divinam à cognoscendo jure naturæ abesse jubent prope omnes: & Puffendorffius saltem rudibus eam permittit, qui auctoritati acquiescant, eo quod nesciant invenire probabiles rationes, quibus auctoritatem convellant. *Cap. IX. Them. IX. num. 9, & eodem Cap. IX. Them. VIII & Cap. X.*

Illio. Quia confundunt statum hominum hypotheticum cum primævo seu naturali, quod incautos periculo malæ applicationis exponit. *Cap. III.*

IVto. Quia à DEO, ab immortalitate animæ abstrahere jubent, ut Atheis & Epicureis placeant. Nec de DEO serio loquuntur. Et religionem ludos fere faciunt. *Cap. X. Them. I. II. XI. Cap. XI. Them. XXIII. & de Wolffio Cap. XVI. & Cap. XVII.*

Vto. Quia contemnunt sanctos Patres & religionis Christianæ propagatores. *Cap. IV. Them. VII. Cap. XV. Them. XIV. Cap. X. Them. VIII. num. 9. Cap. VII. Them. VII.*

Vto. Quia docent sententias, quas Ecclesia Catholica damnavit, seu hæreticas declaravit, præter alias calumnias in Ecclesiam &c. *Cap. XII, Cap. X. Them. I.*

VIIimo.

VII^{mo}. Quia oderunt statum Catholicum, & præcipue Puffendorffius non dissimulat hoc se sine jus illud scripsisse. *Cap. IV. Them. XIV. addito Cap. XII. Them. II.*

In hisce omnibus non ego vitupero, aberrasse illos doctores à vero & bono: quis est enim mortalium, qui hoc à se alienum putet? Talia autem morum fundamenta, vitæque ducendæ leges ipsos præferri velle regulis Ecclesiæ per orbem diffusæ, ipsique adeo divini Salvatoris doctrinæ; quodque Catholicos nos Christi doctrinam cum vita humana conjungentes ignorantia palam insimulant, quod denique sperant sola sua ratione ad sanitatem mentis posse pertingere, idque audendi etiam juventuti ac nobilitati nostræ auctores esse volunt; hoc demum neque tacendum mihi visum est, hoc etiam dignum, quod falsiore interdum lixivio eluatur in iis, qui patientia nostra ad pejora audendum plerumque abutuntur.

Videbis præterea, *PRINCEPS EMINENTISSIME!* non mihi hic suscipi rem aut certamen cum Dominorum Protestantium doctrina symbolica, neque cum eorum Ecclesia aut cum principiis secessus eorum Polemicum haud ago. Pacem præterea quam tabulis Imperium nostrum illis sancivit, illis lubens faveo, ipsos honore afficio, amoque tanquam paulo post futuros genuinos nostros per omnia fratres & nobiscum in unitate fidei sensuros. Verum aliquos illorum doctores scriptoresque carpo atque redarguo, qui ad insidiandum moribus rebusque nostris abutuntur Jure naturæ, ad omnia alia, ipsorummet opinione, nato, quam ad rem Christianam seu confovendam seu proturbendam.

Hæc cum ita sint, tenuem hanc operam, dudum tuam & à TE, quemadmodum in principio dixi profectam; patere ad TE, redire, & ad Sacra TUA vestigia à me deponi: quam si censura castigaveris, medicam manum lubens gestiensque admitto: sicubi probaveris, nihil inde meum, TUA omnia mecum ipso esse, gratus agnoscam. Superi TIBI vitam, salutem, TUIS in TE solatium atque præsidium diutissime concedant atque tueantur.

Dabam in Civitate TUA Passaviæ
Kal. Jan. Anno M. DCC. LIII.

EMINENTIÆ TUÆ.

Submississimus ac
Devotissimus in Christo servus
P. ANSELMUS DESING,
Ord. S. Benedicti.

Censura Theologica Congregatio- nis Benedictino-Bavaricæ.

TRia potissimum heterodoxi in suo noviter excuso & multifariam disjecto *Juris Naturæ* systemate videntur intendere. Primum arguere Orthodoxos omnimodæ per omnia retro secula hujus disciplinæ ignorantia. Alterum, inconcussa fidei catholicæ dogmata & disciplinam per subdolam revelatorum principiorum suppressionem labefactare. Tertium, per hunc novitatis fumum Catholicam juventutem ex inconsulta parentum prurigine ad academias suas pertrahere, eandemque ibi sub insolitæ, fidemque, ut ajunt, nihil penitus attingentis eruditionis Larva periculosissimis, sub quibus modo mundus gemit, principiis demulcere. Quibus fundamentis hæc omnia auctor præsentium opusculorum, quibus titulus (1. *Larva detra-cta*. (2. *Jus Naturæ ac gentium*. (3. *Diatribæ de methodo Wolffiana*. (4. *Hypodigma de sola ratione magistratibus præcipue periculosa*. (5. *Disquisitio libri Spiritus legum*. (6. *Præjudicia reprehensa præjudicio majore*. (7. *Regnum rationis modernum nihil præstantius vetere*: pro amplissima sua eruditione atque Veritatis & Orthodoxæ fidei Zelo expugnet, benevolus lector judicabit, qui non corticem cum supercilio despiciet, sed nucleum matura & indifferente

meditatione discutiet. Cum autem adeo nihil hoc opus in Catholicam fidem & bonos mores offendat, ut potius integritati & sanctitati eorundem per omnia consulat; ideo ut quamprimum sub publico typo multorum commo- do illucescat, & dignum censeo & gratulabun- dus adopto.

Ex commissione Reverendissimi Domini D. Bedæ Abbatis Wessofontani & Almæ Con- gregationis Benedictino-Bavaricæ Præsidis Ge- neralis &c. &c.

Salisburgi ex aula Archiepisco-
pali 7. Octobr. An. 1751.

P. Benedictus Buecher Ord. S. Benedicti
præfatæ Congregationis ad Quercum Superiorem Professor, SS. Theologiæ Doctor, antehac in Archiepiscopali Universitate Salisburgensi Professor & Decanus emeritus Protonotar. Apostol. Celsissimi Archiepiscopi, & S. R. Imp. Principis Salisburgensis Consiliarius Ecclesiasticus, Aulæ Theologus, & Officialis Chiemensis.

Mm. ppria.

CEN.

CENSURA.

Mandato Reverendissimi ac illustrissimi Domini D. *Beda*, Angelicæ Congregationis Benedictino-Bavaricæ Præsidis Generalis &c. &c. Obsecuturus, opuscula hisce titulis prænotata. (1. *Larva detracta*. (2. *Fus naturæ & Gentium*. (3. *Diatribæ de methodo Wolffiana*. (4. *Hypodigma de ratione sola magistratibus præcipue periculosa*. (5. *Disquisitio libri Spiritus legum*. (6. *Præjudicia reprehensa præjudicio majore*. (7. *Regnum rationis hodiernum nihil præstare veteri*. Quæ vir celeberrimi inter eruditos nominis P. Anselmus Desing &c. adversus erronea modernorum Juris naturæ Scriptorum principia & dogmata cum præclara eruditione & singulari perspicuitate composuit, à me attente perlecta omnibus modis approbo, doctrinamque in illis contentam bonis moribus consonam & Catholicæ fidei exacte conformem, atque adeo luce publica dignissimam esse censeo.

Dabam ad S. Emmeramum

Ratisbonæ 7. Septembris

Anno 1751.

P. Frobenius Forster SS. Theologiæ
Cand. examin. & approbat. p. t. Prior
ibidem.

Mm. ppria.

FACULTAS

Almæ & Exemptæ Congregatio-
nis Benedictino - Bavaricæ sub titulo
SS. Angelorum Custodum.

CUM PRIVILEGIO CÆSAREO.

NOS DEI gratia Beda Abbas Wessofon-
tanus p. t. Congregationis Benedicti-
no-Bavaricæ Præses Generalis &c. Ad-
modum Reverendo Religiosissimo ac Exi-
mio P. Anselmo Desing Exempti Mona-
sterii Ensдорffensis Professo tenore præ-
sentium facultatem concedimus, ut opu-
scula hisce titulis prænotata. (1. *Larva de-
tracta* (2. *Fus naturæ & gentium*. (3. *Dia-
tribe de methodo Wolffiana* (4. *Hypodigma
de ratione sola Magistratibus cum primis
periculosa*. (5. *Disquisitio libri Spiritus le-
gum*. (6. *Præjudicia reprehensa præjudi-
cio majore*. (7. *Regnum rationis hodiernum
nihil præstare veteri*: à duobus Theologis
nostris publica luce dignissima judicata
typis

typis vulgare valeat. In quem finem
etiam D. Joanni Urbano Gastl biblio-
polæ Monacensi facultatem eadem
edendi, ac Jus Privilegii Cæsarei eatenus
impertimur, quatenus ipso invito nulli al-
teri liceat eadem opuscula, intra S. Roma-
ni Imperii fines recudere, vel alibi im-
pressa importare, aut venum exponere.
In cujus rei fidem has litteras manu nostra
& officii sigillo munitas dedimus in ex-
empto monasterio nostro Wessofontano
die 30. Septembris Anno 1751.

Beda Abbas Wessofon-
tanus p. t. Præses Gene-
ralis.

Mm. ppria.

LICENTIA

Reverendissimi Domini D. Ab-
batis proprii.

NOs Anselmus Ord. S. P. Benedicti in
Monasterio Ensdorffensi exemptæ
Congregationis Benedictino - Bavaricæ in
Superiori Palatinatu Abbas per dilecto
Conventuali nostro Adm. Rev. P. Ansel-
mo Defing &c. licentiam impertimur, ut
opus Juridico - Polemicum *de Jure Na-
turæ &c.* magna industria & energasia à
se elaboratum publici juris & usus face-
re possit, supposita eorum, quorum in-
terest, approbatione. In cujus rei fidem
has litteras manu & sigillo nostro Abba-
tiali munitas dedimus.

*Ensdorffii die 21. Aprilis
Anno 1751.*

Anselmus Abbas.

Mm. ppria.

CONSILIUM SCRIPTIONIS. LARVÆ DETRAHENDÆ.

1. **P**lerumque speciosa sunt, quæ ad nocendum excogitantur, ne ipso mox aspectu perterrefacti refugiant.
2. Quamquam autem non ob id, quod novum est aliquid ac speciosum, illico damnandum est; est tamen interiore cura examinandum, & ad intimos usque recessus percontandum: cumprimis si id ad totius vitæ rationes pertinet.
3. *JUS NATURÆ* res est pulcherrima sane. Nec pulchra modo, sed quæ ipsa sua necessitate rapiat ad sese animos. Quis enim aut non debet esse, aut non volet videri justus? Ita pulchrum existimant omne justum, ut & qui eo maxime destituti sunt, maxime cupiant ejus ornatu cohonestari, justique saltem videri.
4. Atque hac fortasse causa evenit, ut audito *Juris Naturæ* in disciplinæ ac scientiæ formam redacti splendido nomine tam multi & olim & nunc accurrant, sperantes innocenter, aliquid se intellecturos adhuc incognitum; eo quod in academiis nulla seorsim disciplina hoc titulo prostaret. Ex quo existimabant, in hac jactata disciplina esse revera quidquam, quod in aliis, quas audierunt, disciplinis nequaquam reperiretur. Quod contra esse, & montes vægrande parturientes rancidum murem enixos esse, DEO bene vertente, demonstratum dabimus.
5. Nam qui omnia, quæ specioso *Juris Naturæ* titulo circumferuntur, pro jure naturæ serio haberet, is profecto deciperetur plurimum; ut qui omnia, quæ aquis innatant, poma crederet.
6. Hanc certe pulchram personam induci comparuerunt ab annis fere centum tot *Juris naturæ* libri atque libelli, tam
R. P. Defing Pars I. b parum

parum sani, multum vero putidi in recessu habentes, ut ea non minima sit hujus ætatis calamitas, tantum in permultis ad hos perdiscendos pruritus consurrexisset.

7. Ea res impulit nonnullos, ut in id malum depellendum incumbere. Ex quibus Chumberlandus Anglus civem suum Hobbium castigavit: Leibnitius & alii Puffendorffium: alii alios. Ipse Puffendorffius Grotium, quem Juris naturæ parentem ipse, utut falso, jactat, adeo parum sane sentire judicavit, ut ne emendationi quidem foret locus, sed totum opus refundendum ex integro esset. Quod ipse adeo præstitit infeliciter, ut, excepto forte Hobbio, nemo pejus in hoc genere peccaverit.

8. Nuper Cl. P. *IGNATIUS SCHWARZ* S. J. vasto labore non unum illorum exerrantium, sed complures unà aggressus id cum primis exhibuit, quis esset præcipuus istorum scopus, qui finis? Nimirum catholicam religionem per vineas oppugnare, quando arma ipsorum Polemica, seu *Controversistica*, quæ ajunt, hebetia jamjam essent: & præcipue juventutem Catholicam pervertere, quæ parentum nobilium culpa an errore passim ex his libris scholisque venenum sugere cogitur, ac multo etiam ære comparare.

9. Poteram in hoc Clarissimi viri P. Schvvarzii labore conquiescere. Verum, ut sapientissimus Augustinus dudum monuit, expedit, pluribus libris atque modis eadem describi, ut & in plurium manus deferantur, & vario hominum ingenio varie exposita utilius deserviant. Cum enim acatholica principia sub larva juris naturæ quotidie de novo producantur, quid ni catholici sæpius pluribusque libris ea emendemus?

10. Sane C. P. Schvvarzius scholastica plerumque methodo usus est: multa plane laude. Sunt vero, qui hac non admodum delectentur, nec rigorem facile ferant. His ego operam impensurus paulo solutiore stylo scribendum duxi.

11. Præterea vir Cl. majorem ambitum complexus, in super Catholicæ religionis, Hierarchiæ Ecclesiæ, & Politicæ causam agendam uberius suscepit. Mihi campus non tam vastus placuit, neque hi nervi cursui tam longo jam sufficiunt. Duas tantum appendices adjeci, ad hoc aliquid valituras.

12. Quæ

12. Quæ vero tandem demonstranda hoc libro sumpsi, jam edissero. Primum ostendam, ipsos hos novos in principiis ipsis aberrasse à vero & bono. Eorum doctrinam abducere posse à DEO, & bonos mores publice ac privatim corrumpere. Fallacia ipsorum libros, calumniis, adhæc doctrinis noxiis esse foedatos, ob eaque merito librorum prohibitorum albo insertos. Cumque aut solus aut præcipuus ipsorum scopus sit, præsentis tantum vitæ commoda Jure Naturæ quærenda esse, principibus deinde omnia concedenda; nemini non apparebit, ad hanc doctrinam non opus fuisse ullo doctore, ullove libro aut studio. Quis enim cerdo non illud primum facile sine ullis litteris doceat, ut naturæ animalis pruritui subjicientes rationem æternam, præsentia tantum quæramus, quærendoque justos nos naturaliter esse autumemus? Illud vero alterum quis Prætor rusticanus non poterit prodere Principi, ut plus sibi sumat? Id quod libellus nuper non inelegans advertit, hoc titulo: *Beweis, daß die Universal-Monarchie die größte Glückseligkeit von Europa wäre ic.*

13. Præcipue passim ostensurus sum, ipsos promissis splendidis haudquaquam stetisse. Promiserant plerique, se jus naturæ tradituros purum, sincerum, scientificum, adeoque certum, & prope infallibile: præterea abstractum ac repurgatum à sordibus, scilicet, Patrum ac Theologiæ, jure civili atque Ethica. Ego contra monstrabo, horum nihil ab ipsis impletum fuisse: cum principia nulla ineptaque statuunt, & velut data operâ tenebris omnia involvant; cum religionem veram impugnent; cum principia justî, honesti ac decori passim conturbent: quorum tamen discretio, horum opinione, id unum est maxime, ob cujus neglectum veteres nostros ad docendum naturæ jura plane ineptos dicitant.

14. Id quoque docebo, Jus, quale ipsi tradiderunt, non esse Jus naturæ ab ipsismet definitum, sed jus aliquod civile, saltem universale, vel nescio quid aliud confusum. Judicioque ea docebo per ipsorum ora prolato.

15. Hæc aliaque, quæ occurrent, si recte exegero, *LARVAM JURIS NATURÆ* horum libris detraxero, ne sub ea pulchra persona decipi juvenus possit; & nudos ipsos, quales sunt, in publicum produxero.

16. Sin ego hoc ipsum ob imperitiam & ingenii imbecillitatem aut omnino non, aut non satis ex argumentis ma-

jestate, nec dextre fortiterque præstitero; equidem veniam jam publice efflagito simul, simul autem spero, fore deinceps quosdam me longe exercitiores, qui veritatis, rei que publicæ urgente charitate arma diu recondita stringant efficacius.

17. Non hic Naturæ jura ex integro describimus. Secundæ hæ erunt nobis curæ. At, ne vago pede per invia circumferremur, initio designanda quædam axiomata ac principia, velut totidem vestigia, fuerunt, intra quæ tanquam orbitam disputatio ipsa decurreret.

18. Causa mihi scribendi non odium fuit Dominorum aut Doctorum A catholicorum, quos ut oves extra commune ovile positas, aliquando tamen reducendas, suspicio. Sed periculum juventutis, parentumque, liberos suos periculo objicientium, & religionis veræ Dei que me amor impulit. Quæ religio seu naturalis illa sit, seu revelata, consistere sine exerratione non potest, si ea *rationi soli*, eique *privatæ* cujuslibet subjicitur.

19. Atque ne qualescumque DD. A catholici offenso animo ista legant, ipsos in limine precor, ne Protestantes prolixè dixi absque contumelia &c. *hereticorum* & *hereseos* nomen, paucis locis in hac commentatione usurpatum, ita accipiant, ut si contumeliandi animo id eis impegerim. Sicut enim opto, omnes in Christo unum fieri, ideoque damno opiniones non catholicas, unitatem rescindentes; ita homines & animas nullas damno; nec contumeliis ullis afficere volo, quos Christus sanguine suo redempturus venit. Fieri autem vix potest, ut in inscriptione confutatoria, qualis est hæc ipsa, adeo nudas insectemur opiniones erroneas, quin interdum tangere & fodicare ipsos homines videamur. Cum enim opiniones illæ non in aère circumvolent, sed in cerebro chartisque hominum nidificentur, plerumque pro ipsis opinionibus homines opinantes nominamus. Idque persæpe necessitate subacti facimus, nempe ut intelligamur. Quippe nisi dicerem & nominarem Puffendorffium, Heineccium, Wolffium, sed solas eorum sententias sine nomine producerem, pauci forte intelligerent id, quod potissimum monitos volo. Volo autem monere, ut ab iis sententiis sibi caveant: quarum auctores si non palam facerem, imponerem lectoribus meis necessitatem evolvendi magnam librorum vim, donec eas subtili examine ipsi detegerent. Dico ergo exempli causa, Puffendorffium jam in
his

his jam in illis ignorantem, jam Deismo appropinquantem, & cætera talia: cumque hoc dico, non ipsius caput ferio, sed opinionem & doctrinam vel doctrinæ modum. Neque enim cum Puffendorffio homine, sed cum Puffendorffio libro mihi res est: neque ego ita sum expers rerum, ut viros magnorum principum titulis ornatos calcaneo petam. Omnia igitur talia non de viris sed de doctrinis dicta putato.

20. Quodsi asperior mea subinde oratio videbitur, & scapham scopham voco, & non laudanda serio vitupero, non jam sanctissimorum piissimorumque Ecclesiæ patrum exemplis me tuebor, quamquam possim, sed socratis saltem viri mitis ac temperantis. Is, cum de religione disputaret, adversus eos incalcuit, qui illam sua ætate ac jus naturæ foedabant. Tum se de calore recipiens sic peroravit: *Vehementius quodammodo propter improborum hominum controversias diximus. Sed hac de causa, o amice, contentiosa usi sumus oratione, ne pravi, dicendo se vicisse putantes, licentiam sibi datam credant faciendi quæcumque velint, & qualiacunque adversus deos existiment facienda. Quodsi quid ad persuasionem attulimus, ut jam velint mores suos odisse, & contrarios complecti, probe nobis exordium legum de impietate dictum est.* Apud Platonem Lib. X. de Legibus.

21. Ultimo loco dissimulandum haud est, quæ mihi prima hujus operæ suscipiendæ nata occasio fuerit. Consultus de libro quodam Juris naturæ larvato Juventuti Catholicæ explicando, nempe dissuasi, tum quod catholicorum abunde esset, tum ob causas, hoc ipso in opere explicatas, quarum unam alteramve exposui iis, qui me consuluerant. Sed postea intellexi, in me conjectum esse familiare illud dictorium: *das ist von Herzen schlecht*: hoc est, *ex animo insipidam* meam esse opinionem. Quam vero non inanes essent mei pavores, passim prodit experientia. Deridentur enim Professores Juris variis in locis, cum leges interpretarentur & inculcant. Juvenculi enim auditores, etiamnum à matre (ut sæpe solet) rubentes ad omnia capita occinere solent: Jus Naturæ: Jus Naturæ! Tanta sapientia turgent rana quavis rudiores Bartoli & Balbuli. Est autem illis pro jure naturæ sola sua ratio, quippe quæ ipsa ipsissima ratio est: *das ist wohl von Herzen schlecht*: Vid. infra Cap. X. Them. XII. num. 12. ubi ostenditur, Jus naturæ Protestantium unice tendere ad Catholicam religionem evertendam. Clarissimus quoque P. Daniel CONCINA eadem fere suis Italis accidisse fatetur in Præloquio Tomi VI, Theologiæ Christianæ. *Alia, inquit, quoque ratio magnopere sponte currenti calcaria addidit. Ea porro est, quod plurim*

vimi Italiae nostrae: „ saperdæ , atque barbatuli , quemadmo-
 „ dum vestitus formam, ita etiam loquendi, ratiocinandi,
 „ atque philosophandi , ne dicam spuendi, regulas ab ipsis
 „ transalpinis, & quidem frequenter hæreticis, Lutheranis,
 „ Calvinianis, cæterisque id genus mutuari minime erubescant.
 „ Dum erudituli nostri prima Juris naturæ & gentium
 „ elementa degustare incipiunt, continuo crepant Grotios,
 „ Puffendorffios, Seldenos, Heineccios, Cumberlandos,
 „ Thomafios, Wolffios, eorumque gregales. Diçteria,
 „ scommata, imposturas, quas hæretici isti in Theologos,
 „ quos vocant, scholasticos, in Patres Sanctos, in Pontifices
 „ summos, in Romanam Ecclesiam impotenti temeritate
 „ eructant, scituli nostri Itali adoptant, & ut eruditionis fumum
 „ peries vulgus captent, eadem in tempore promunt.
 „ Usquedum Cumberlandi & Puffendorffii opera de J. N. & G.
 „ latine duntaxat evulgata fuerunt: vix septentrionis confinia
 „ transfiliere, paucorumque manibus terebantur. Verum simul atque
 „ cincinnis & fucis Gallicæ linguæ Barbeyraci penicillo delibuta
 „ & veluti transformata visa sunt, tum in Italiae civitatibus
 „ resonare, & semidoctorum hominum ore ad sidera usque extolli
 „ cœperunt. - - - Pudeat itaque graviterque pudeat sciolos Italiae
 „ nostræ ab exheredatis transalpinis siliquas mutuari, cum domi suæ
 „ frugibus abundant. - - - Cum vel ipsas res philosophicas &
 „ historicas versant ut Brukerus, Thomafius, Budæus, Moshemius
 „ & alii, susdeque eisdem immiscunt Papismum, Romanensem
 „ superstitionem, idololatriam, & alia calumniarum portenta.
 „ Theologis nostris ignorantiam, barbariem, ipsamque stupiditatem
 „ rustica scurilitate exprobrant dicacissimi Thrasones, ubique
 „ Lutherum suum, catholicorum spoliis onustum & ovantem,
 „ tanquam omnium scientiarum, potissimum Theologiæ & ipsius
 „ Juris naturæ & gentium instauratorem splendidissimum deprædicant.
 „ Contra nonnulli Italiae erudituli vix absque laudis præfatione
 „ hæreticos istos scriptores nominant. Versa hodie alea est.
 „ Olim catholicorum Theologi Lutheranos pro meritis exagitabant,
 „ & interdum aliqui redundanti severitate. Nunc Lutherani
 „ Italorum modestia & nimia humanitate abutentes elato
 „ supercilio, & incredibili superbia tumentes, recta & oblique
 „ catholicis detrahendi, improperandi, illudendi ansam arripiunt. „ Ita Concina.

Visum ergo mihi est jam abhinc quadriennio describere hic ea, quæ corrigendo huic politicorum hominum istis de rebus

rebus librisque iudicio facerent. Accessit subpullulans, infeliciter numerus indies major *honestorum hominum* seu *duerorum der ehrlichen Kerl*. Qui Jure naturæ Puffendorffiano, Wolfiano, Hobbesiano reipsa vitam instituunt in medio Christianorum eorumque Catholicorum.

23. Objectabatur mihi, me cum umbris dimicare: Contendere me adversus religionis contemptores, Atheos, naturalistas; cum Protestantes illi, qui Jura naturæ descriferunt, neminem jubeant religionem contemnere, atheum esse, aut libertinum.

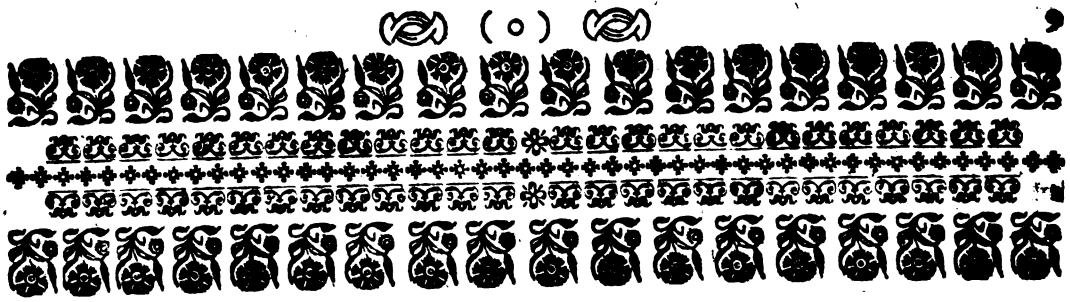
His ego respondeo: Demus, hanc à Protestantibus Juris naturæ scriptoribus cautionem interdum adhiberi. Attamen ego cum umbris non dimico. Ante oculos nostros versantur, manibusque palpari possunt non pauci per loca varia, qui religionem ludum faciunt, & DEum nomine saltem proferant, re contemnant; qui leges rideant, sibi ipsis lex sola regulaque sint. Nempe *homines seu pueri illi honesti, die ehrliche Kerl*. Hi jure naturæ se vivere profitentur, certe non quale in divinis litteris, aut D. Ambrosio aut D. Thoma descriptum est; sed Puffendorffium, Grotium, Wolffium magistros laudant. Fieri potest, ut multi illorum hos auctores ne legerint quidem unquam: aut ut plerique eos minime intellexerint, ob consuetam atheorum & naturalistarum ingenii obtusitatem: sed cum ab aliis forte audierint, Jus naturæ Puffendorffi & Wolffii &c. in sola propria ratione consistere, idque etiam atheis adesse, & seponendas ex eo esse religionis atque humanas leges; gaudent sub tantis ut putant nominibus Wolffii, Puffendorffii, Heineccii, latere suum religionis ac legum contemptum. *Quippe multa est magni NOMINIS vis, cui obsequuntur maxima pars etiam illorum hominum, qui VIDERI VOLUNT, RATIONE NON AUCTORITATE DUCI;* inquit prudenter Auctor libri Essai sur l'ame des Bêtes, in præmonitione novæ editionis pag. XVI. Ubi exemplum adducit Leibnitii magni in doctrina hominis. Auctor scripserat, ex *Harmonia Præstabilita* Leibnizii tolli libertatem humanæ voluntatis. Mox eidem obiiciebatur: Leibnitium hoc non docere, sed libertatem clare admittere: igitur Auctorem dimicare cum phantasmate suo. His respondet auctor: Leibnitium verbis quidem admittere libertatem; at doctrinæ ejus consequentiâ illam tolli per harmoniam præstabilitam. Se vero cum umbris non dimicare: Dato enim, per Leibnitium non tolli libertatem, permultos tamen esse, qui huic

huic systemati harmoniæ præstabilitæ inædificantes libertatem negent, seque deinde nomine magno Leibnitii tueantur atque tegant. Idem ego sæpe respondi. Esto Wolfius, Puffendorffius, Thomasius, cæteri non doceant naturalismum, atheismum, neglectum aut contemptum legum & S. Scripturæ: Ego tamen ostendo, ex ipsorum doctrina hunc sequi. Et si vel non sequeretur, sunt multi *bonesti homines* seu *pueri*. qui se jure naturæ Wolffiano, Hobbiano, Heinecciano tanquam magni nominis umbrâ tueantur, aut certe principio *SOLIUS rationis* suæ ab his auctoribus mutuato unice nitantur. Ergo ego cum umbris & phantasmate non pugno, quamvis illi homines honesti sint sicophantæ.

Sanctæ Romanæ Apostolicæ Ecclesiæ judicio omnia hæc ex asse subjecta sunt.

ELEN-

ELENCHUS.

CAPUT I.

De Statu.

<i>Them. I.</i> Status est ratio certa vivendi. pag. 1 <i>II.</i> Mutata hac ratione mutatur status. <i>III.</i> Status <i>naturalis</i> est, quem cum ipso suo <i>esse</i> accipit homo. <i>IV.</i> Status <i>adventitii</i> sunt mutationes Status naturalis, facto inductæ. <i>V.</i> Adventitius non tollit naturalem, sed perficit addendo vel detrachendo. <i>VI.</i> Mutationes in malum sunt potius lapsus quam status. 2 <i>VII.</i> Adventitius <i>Primus</i> status est conjugalibus & familiaribus. 2 <i>VIII.</i> <i>Secundus</i> adventitius est Societas Civilis 2 <i>IX.</i> Civili statui per accidens est Magistratus. 2 <i>X.</i> <i>Tertius</i> adventitius est Systema plurium civitatum. 3 <i>XI.</i> Hic status non tollit statum secundum, sed manent status in statu. 3 <i>XII.</i> Systemati tali per accidens est habere magistratum communem. 3 <i>XIII.</i> <i>Quartus</i> Status est Societas omnium aut plerarumque gentium. 3 <i>XIV.</i> <i>Supremus</i> Status adventitius est Religionis. 3	<i>XV.</i> Statui Religioso non est arbitrium magistratus habere aut non: sed pendet à voluntate DEI. pag. 4 <i>XVI.</i> DEO liberum est qualecumque Imperium statui Religionis præscribere. 4 <i>XVII.</i> Religio vera est verus Status. 4 <i>XVIII.</i> Est adventitius societatibus. 4 <i>XIX.</i> Per inductionem Status novi non hic Status novus constituitur in statu priore; sed Prior constituitur in novo. 4 <i>XX.</i> Idem à fortiori contingit in Religione. 4 <i>XXI.</i> Idque fieret, Etsi religio esset arbitraria. 5 <i>XXII.</i> Multo magis nunc, cum est præcepta. 5 <i>XXIII.</i> Ex his falsa ostenduntur asserta novorum Juris naturæ doctorum: nempe repugnare Statum in Statu: Religionem Christianam non facere Statum: eam repugnare Statui civili: Statum civilem non restringi per Religionem: Religionem subijci statui civili. 5 <i>XXIV.</i> Nullus Status potest abdicare religionem. 5

CAPUT II.

De Jure.

<i>Them. I.</i> Jus est jussus. pag. 5 <i>II.</i> Jussus significat active & passive. 5 <i>III.</i> Germanis jus est <i>Recht</i>. 5 <i>IV.</i> <i>Recht</i> significat active & pass. 5 <i>R. P. Desing. Pars I.</i>	<i>V.</i> <i>Æquum</i>, est species juris. p. 6 <i>VI.</i> <i>Æquum</i> active & passive. 6 <i>VII.</i> Germanum <i>Billich</i>, quasi <i>Willich</i>, idem quod <i>æquum</i>. 6 <i>VIII. Jus</i>

- VIII.** Jus active est jussus jubentis : passive obsequium. Seu illud est regula, hoc regulatum. 6
- IX.** Jus nullum datur, si non datur DEUS. 6
- X.** Ne æquum quidem. 6
- XI.** Jus essentialia active est in DEO, passive in creaturis. 6
- XII.** Jus omne activum hominis est participatum ex DEO. 6
- XIII.** Jus omne passivum hominis refertur in DEUM. 7
- XIV.** Homo multa jura à DEO participata potest transferre in alios. 7
- XV.** Pro varietate hujus communicationis oriuntur variæ species juris humani. 7
- XVI.** Duo ergo sunt fontes juris. Originarius, qui est summus jubens, DEUS: & derivatus, voluntas hominis. 7
- XVII.** Lex est mens omnia ratione cogentis aut vetantis DEI, ex Cicerone. 7
- XVIII.** Lex idem quoad rem, quod jus. 7
- XIX.** Quæ de juris origine, communicatione &c. dicta sunt, vera sunt etiam de lege. 7
- XX.** Lex & Jus quoad nomen non inutiliter sumuntur diversè. 7
- XXI.** Jus sumitur etiam pro complexu multorum jussorum. 8
- XXII.** Primus modus, quo jus summum communicatur & transcribitur in hominem, est ipsa positio seu officium naturæ humanæ per DEUM. Hocque jus congruit statui naturali puro. 8
- XXIII.** Secundus juris communicandi modus jam derivatus est, cum homo æqualem socium adlegit vel accipit. Et hoc jus congruit statui sociali simplici, connubii & familiaris, seu œconomico. 8
- XXIV.** Tertius juris communicandi modus est, cum societates simplices adunantur in unam compositam. Hoc jus est civile seu politicum varium. 8
- XXV.** In societate possunt aliqua considerari ut singulorum & privata; alia ut communia omnium sociorum & publica. Expediit juris publici disciplinam seorsim enucleare. 8
- XXVI.** Jus civile tam privatum quam publicum utrumque potest expedi primo *universaliter*, prout non est accomodatum Atheniensibus, aut Romanis, vel certæ Societati. Secundo *specialiter*, ut conveniens certæ societati, v. g. Germanorum, Gallorum &c. 8
- XXVII.** Talia jura universalia multum *incerti* habent: possunt etiam esse noxia. Adhibenda est cautela contra novandi studium. 8
- XXVIII.** Jus publicum pro varietate officiorum potest dividi in plura membra, ut Majestaticum, Camerale &c. 9
- XXIX.** Quartus modus communicandi juris est, cum plures civitates coeunt in ampliorem societatem complexam strictam vel laxam. v. g. Nationes Germanicæ in istud Imperium. Pagi Helveticæ in rempublicam. Vel Europa in hoc systema. Hinc oritur *Jus Gentium* mixtum, & suo modo speciale. 9
- XXX.** Jus Gentium universale omnium, abstrahens à particularibus, si potest scribi, vix habet utilitatem, & potest etiam nocere. 9
- XXXI.** Quintus modus præcipuus communicandi Juris summi est per revelationem ordinariam naturalem: & per extraordinariam supernaturalem. Unde oritur Jus divinum naturale & positivum. 10
- XXXII.** Quod Capite I. Them. V. XI. de statuum subordinatione dictum, dicendum etiam de subordinatione jurium. 10
- XXXIII.** Justitia universalis seu Naturalis est tota virtus: hanc proprie docere debet disciplina Juris Naturæ. Particularis autem docet servare Jus civile tam Publicum, quam privatum. 10

CAPUT III.

De Jure Naturæ Scribendo.

- Them. I.** Juris naturæ disciplina est scientia practica. pag. 11
- II.** Jus naturæ, Scriptum pro nullo statu existente, v. g. pro natura pura otiosum est. 11
- III.** Juris naturæ disciplina potest scribi pro diversis Statibus, qui Cap. I. enumerati sunt, in quibus omnibus perdurat, non deletur, Status naturalis. 11
- IV.** Jus naturæ descriptum ut conveniens uni Statuum; non mox congruit

- gruit alteri v. g. libertas matrimonii, communio bonorum congruens Statui naturæ primæ, non congruit civili. *pag. 11*
- V.** Scribens Jus naturæ debet profiteri, pro quo horum statuum scribat. *11*
- VI.** Peccat, qui scribens pro certo statu, præcipua ejusdem officia omittit. Magis, qui omittenda esse docet. *12*
- VII.** Scribens jus naturæ pro moderno statu, qui civilis est, & tamen abstrahens à jure civili Romano, is scribit pro his populis, apud quos Jus Romanum non viget. *12*
- VIII.** Scribens jus naturæ pro statu Turcarum e. g. non potest abstrahere à legibus civilibus Turcarum, juri summo non adversantibus. *12*
- IX.** Scribens tale jus non reciperetur à Turcis. *12*
- X.** Scribens jus naturæ pro statu Christianorum & abstrahens à Christianis legibus, easque liberas dimittens, non est recipiendus. *12*
- XI.** Qui statum altiore subjicit inferiori, dampnandus est. *12*
- XII.** Qui nunc edit jus naturæ pro statu, qui nec est, nec erit, is facit imprudenter, periculose, noxie. *12*
- XIII.** Inconsulto facit, qui scribit Jus naturæ pro scholis Europæis, non tamen congruens systemati justo Europæ, sed alteri v. g. terræ incognitæ. *13*
- XIV.** Scribens Jus naturæ conveniens societati complexæ omnium gentium, non debet omittere aut excludere statum omnium statuum, nempe veram Religionem. *13*
- XV.** Præmissa themata si vera sunt, multi jus naturæ imprudenter, periculose, noxie scripserunt. *13*
- XVI.** Jus naturæ scripturus pro omnibus hominibus tale, in quo ponentur omnia ea, quæ jus naturæ modificant, restringunt &c. infinitum subiret laborem; quia omnium gentium leges sunt tales modificationes. Scripturus autem ea sola, in quibus jus naturæ primigenium non potest per leges humanas modificari, is paucis forte paginis absolvet. *13*
- XVII.** Ne quidem principia scribi possunt talia (sepositis civilibus legibus) ex quibus solis passim ac semper decidi pro una parte possit, quid sit juris naturæ. *13*
- XVIII.** Non tamen sequitur, nulla esse principia: sed non temere recedendum à veteribus &c. *13*
- XIX.** Ostenditur, quam paucae supersint leges naturæ, si omnes restrictiones auferantur. *14*

CAPUT IV.

De Abusu & Usu Juris Naturæ.

- Them. I.** Sapientes agnoverunt, non cuius, minime juvenibus competere, multum inquirere in legum rationes. Nunc autem cujuslibet ratio privata constituitur quasi judex omnium legum. *14*
- II.** Hinc laxis & una ingeniosis aperitur via ad subtrahendum se omni legi. *14*
- III.** Si accedat Juris doctrina talis, nempe non constare rationi, an à DEO præmia sint decreta justis, periculum augetur. *15*
- IV.** Fundamenta ipsa juris, religionis &c. subruuntur per hoc, quod animæ immortalitas in medio relinquitur, quodque positive jus naturæ intra terminos præsentis vitæ concluditur. *15*
- V.** Jus naturæ, res grandis, traditur à plerisque nimis brevi tempore. *15*
- VI.** Abusus est, cum juvenes Catholici moderamen conscientiæ discunt ab heterodoxis. *15*
- VII.** In neotericis juris naturæ libris regnat contemptus Ecclesiæ, Patrum, omnium Theologorum, ICTORUM, ac veterum Sapientum. *15*
- VIII.** In eorum libris & scholis docentur hæreses. *16*
- IX.** Hi libri sunt ab Ecclesia prohibiti. *16*
- X.** Abusus est, admitti in Jure naturæ Poetas, excludi Moysen, & Christum. *16*
- XI.** Abusus, cum excluduntur omnes Catholici doctores. *16*
- XII.** Abusus, cum in Germania legibus instructissima necessaria esse docetur aliqua justitia separata & distincta &c. *17*

- XIII.** Abusus, in Germania docere velle è tot cathedris Jus naturæ ut Sinensibus & Japonibus congruens 17
- XIV.** Usus Juris naturæ, à plerisque heterodoxis conscripti, optimus esset non-usus. 17
- XV.** Heineccii libellus de jure naturæ posset alicui usui esse, si rescinderentur pleraque. 18
- XVI.** Juris naturæ tractatio omnibus necessaria est præ cæteris Catechismus Ecclesiæ Catholicæ. 18
- XVII.** Jus naturæ non simpliciter necessarium, sed jam explicatius, perbene discitur ex Hunnæi Catechismo, qui subnecti solet summæ D. Thomæ. 19
- XVIII.** Jus publicum universale ex Grotio cum cautela; ex P. Schmier tuto disci potest. 19
- XIX.** Jus Gentium ut discendum? 19
- XX.** Jus naturæ & gentium utile est non scientibus, sed facientibus. 19
- XXI.** Aliqui libri Juris gentium peculiare, consulendi pro re nata tantum. Sed hi quoque vani sæpe periculosi &c. præcipue si Principum solorum voluntati omnia transcribuntur. 20
- XXII.** Juvenes non est necesse, ante Jus Civile audire seorsim Jus Naturæ ex aliquo libellorum circumvolantium. 20
- XXIII.** Ad Jus gentium quis apparatus faciendus discere illud volentibus. 20

CAPUT V.

De Principio Juris aut Legis Naturæ.

- Them. I.** Lex naturæ, seu jussus illius, qui est naturæ legislator, hæc est: *Diliges DEUM super omnia, Proximum sicut te &c.* 21
- II.** Principium Juris naturæ duplex est: *Constitutivum*, id est, DEUS: *Indicativum*, de quo alias. 21
- III.** Qui habet manifestum Indicem legis naturæ, eumque reiicit, miser est. 21
- IV.** Negligentes discrimen inter principium Constituens & Indicans, incerta docent. 21
- V.** Principium Indicativum est omne id, quod nos ducit ad agnoscendam jussionem legislatoris & nostram obligationem. 21
- VI.** Principium Indicativum seu promulgativum non est *UNUM*. 22
- VII.** Unum signum non sufficit. 22
- VIII.** Non est necesse deveniri ad principium significativum omnium *PRIMUM*. 22
- IX.** Qui abstrahunt ab omni Revelatione DEI, non possunt ad ullum principium Juris naturæ penetrare. 22
- X.** Qui abstrahi volunt ab omni revelatione formali divina, ne hi quidem possunt ad principium primum venire. 22
- XI.** Est contra sensum communem, deveniri debere ad Primum omnium signorum. 23
- XII.** Ratio prohibet, tale principium inveniri. 23
- XIII.** Principium Indicativum non debet esse omni ratione *INFALLIBILE*, quoad nos. 23
- XIV.** Sententia de pluralitate signorum divinæ voluntatis non facit perplexos; sed contraria. 23
- XV.** Qui statuunt, principia indicativa ad unum primum reducenda, remota tamen revelatione, periculosam generi humano doctrinam impargunt. 24
- XVI.** Principium illud indicativum non debet esse *PROPRIUM*; sive non necessario distinctum à principio Honesti, neque à principio juris civilis, nec Theologiæ. 24
- XVII.** Principium Juris naturæ unicum non est amor sui super omnia, juxta Hobbium. 25
- XVIII.** Neque appetitus Socialitatis, juxta Puffendorffium. 25
- XIX.** Neque essentia humana, præsertim independenter à voluntate DEI, juxta Wolffium & toto Capite XVI. 25
- XX.** Neque Amor DEI, sui, ac proximi, juxta Heineccium. 26
- XXI.** P. Schmier principia non sufficiunt, saltem improbis. 26
- XXII.** Ciceronis quinque signa non sufficiunt. 26
- XXIII.** DEUS ipse plura signa constituit. 26
- XXIV.** Id etiam agnoscunt heterodoxi. 26
- XXV.** Lumen rationis, quod in nobis est, in tantum potest nobis ostend-

- ostendere bona, & nostram voluntatem regulare, in quantum est lumen vultus DEI, id est à vultu DEI derivatum. S. Thom. 27
- XXVI. Non quodlibet rationis apprensus lumen est recta ratio: sed illud, quod à DEO profectum, homini ostendit DEUM. 27
- XXVII. Omnis voluntas discordans à ratione sive recta sive errante semper est mala. S. Thom. 27
- XXVIII. Voluntas tamen concordans rationi erranti non est bona seu iusta. ubi de ignorantia voluntaria & involuntaria 27
- XXIX. Ratio ergo, ne erret, opus habet regula, vel regulis. 28
- XXX. Regulæ rationis seu Principia indicativa Juris naturæ sunt duplicis generis, Interna & Externa. 28
- XXXI. Necessaria sunt externa, præter interna. 28

CAPUT VI.

De Principiis Internis Juris naturæ Indicativis.

- Them. I.* **N**otio & cupido *VERI* est homini via ad agnoscendum DEI imperium & suam servitutem: hoc est ad Jus naturæ. pag. 29
- II.* Notio itidem & cupido *BONI*. 29
- III.* Propensio naturalis ad *AUXILIA* quærenda & danda. 29
- IV.* Conscientia *impotentia* nostræ & potestatis alicujus in nos summæ. 30
- V.* *Dissimilitudo* naturæ nostræ à pecuina. 30
- VI.* Cognitio *Ordinis* rerum per ascensum. 30
- VII.* Cognitio eadem per descensum. 30
- VIII.* *Cura futuri* naturalis. 30
- IX.* Desiderium naturale ad summa. 30
- X.* Desiderium æternitatis. 30
- XI.* Naturalis pudor ex malo, gaudium ex bono. 30
- XII.* Æqualitas naturæ omnium hominum. 31
- XIII.* Sensus communis. 31
- XIV.* Instinctus specialis quandoque. 31

CAPUT VI.

De Principiis Externis Juris naturæ Indicativis.

- Them. I.* **O**rdo rerum extra nos non permittit nos ignorare servitutem nostram. 31
- II.* Extraordinarii eventus idem docent. 32
- III.* Res adversæ itidem. 32
- IV.* Eventus præter voluntatem nostram contingentes ducunt nos in voluntatis DEI agnitionem. 32
- V.* Leges Civiles sæpe sunt indicia juris naturæ. 32
- VI.* Jus Canonicum etiam & Concilia. 32
- VII.* Item Sancti Patres. 33
- VIII.* Theologi Catholici 33
- IX* Juris Consulti. 33
- X.* Viri probi, sapientes, experti. 33
- XI.* Philosophi, circumspicte lecti. 34
- XII.* Poëtæ quidam: sed caute. 34
- XIII.* Præcipue S. Scriptura. 34
- XIV.* Protestantes quotquot ante Heineccium scripserunt jura naturæ, non sunt idonei ad Jus naturæ nobis significandum. 34
- XV.* Heineccius etiam ineptus. 35
- XVI.* Nec Heineccius, nec ejus antecessores sunt apti, ex quibus Christiani discant jus naturæ, vel Europæi. 36

CAPUT VIII.

Objectiones contra Principia Indicativa Interna.

- Them. I.* **N**Otio veri non evertitur per stultitiam Scepticorum. *pag. 36*
- II.* Neque per difficultatem inveniendæ veritatis. 37
- III.* Notio boni non eliditur per hoc, quod bonum aliud sit verum, aliud apparens. 37
- IV.* Sensus Communis à Bælio male impugnatur per dissensiones gentium. Ostenduntur ejus Sophismata. 37
- V.* Neque per hoc, quod multi contra sensum communem agant. 38
- VI.* Neque per peccata. 38
- VII.* Neque per proclivitatem in voluptates malas. 37
- VIII.* Neque sensus communis est tantum profectus ab institutione humana & arte. 37
- IX.* Male his Principiis objicitur, per ea non distingui disciplinam justi, Honesti, & Decorum. 41
- X.* Causa diversas disciplinas in scholas inducendi non est diversa ratio abstractiva intellectus; sed necessitas, specialis utilitas, aut egregius decor. 42
- XI.* Legumlatores veteres noluerunt hanc distinctionem honesti, justi, & decori. 43
- XII.* Intolerabilis est tanta scientiarum practicarum distinctio. 43
- XIII.* Ne ipsi quidem Novatores discrimen justi, honesti & decori in suis juris naturæ libris observarunt ante annum 1717. 44
- XIV.* Neque post illum annum est observatum etiam ab Heineccio. 45
- XV.* Male nobis objiciunt: Tu ipse rejicis hanc distinctionem justi &c. Quid ergo nos incusas eam negligentes? 47
- XVI.* Nec obstat: Justitiæ competere medium rei, non rationis, quia hoc tantum de Justitia particulari verum est, non de legali seu naturæ. 47

CAPUT IX.

Objectiones contra Principia Indicativa Externa.

- Them. I.* **P**Rioribus in Cap. VIImo principiis non obstat, ea non esse generalia pro omnibus hominibus. 47
- II.* Principia indicativa non debent omnia esse *INNATA*. 48
- III.* Leges civiles, maxime Romanæ, male exturbantur ex hoc numero. 48
- IV.* Quantumvis gentium exterarum controversiæ non possint decidi ex Jure Romano. 48
- V.* Quantumvis nec gentium Christianarum. 49
- VI.* Neque est necesse distincte intelligere, ad quid obligentur populi ex jure civili, ad quid ex naturali. 49
- VII.* Protestantium confessione Jus Romanum est ipsum jus naturæ. 49
- VIII.* In Jure naturæ locus est non soli rationi, sed & auctoritati. 58
- IX.* Auctoritas, non sola ratio, est principium indicativum, etiam ex novatorum sententia & experientia. 60
- X.* Paganorum contentiosorum & Hæreticorum proprium est, auctoritatem excludere, solam rationem admittere. 58

CAPUT X.

Num Revelatio & S. Scriptura sit excludenda à principiis juris naturæ.

- Them. I.* **E**X falso juris naturæ studio graves errores manant. 65
- II.* Religio non ob id excludenda, ut jus naturæ persuadeatur Atheis. 67
- III.* Non

- III.* Non sequitur: ex Ratione possum discere jus naturæ: ergo ex revelatione non possum. 64
- IV.* Scriptura non ideo excludenda, quod non sit recepta ab omnibus gentibus. 66
- V.* Ipsi heterodoxi agnoscunt, Scripturam esse adhibendam. 66
- VI.* Scriptura non ideo excludenda, quod sit supra naturam. 67
- VII.* Scriptura præstantior ad hoc est. 67
- VIII.* Sine seductionis periculo non potest in jure naturæ abstrahi à DEO aut talia principia poni, ex quibus non sequatur obligatio erga DEUM &c. 70
- IX.* Tales doctrinæ sunt scandalum gentilibus. 72
- X.* Per eas in peccatum possunt adduci Principes. 72
- XI.* Item privati. 73
- XII.* Excusatio heterodoxorum rejicitur, de Scriptura pertinente ad Christianos ut Christianos, non ut homines. 74
- XIII.* Alia vana excusatio, quasi Scriptura non excluderetur à vita humana seu exercitio Juris naturæ, sed tantum ab ejus demonstratione seu indicatione. 79
- XIV.* Nec juvat: etiam Jus civile abstrahere à religione; cum id sit falsum. 80
- XV.* Ipse Puffendorffius agnoscit pro regula juris naturæ sumendam Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem. 81
- XVI.* Non potest reddi ratio discriminis, cum Heineccii doctrina possit tradi in Cathedris juris naturæ, Christi vero doctrina non possit. 82
- XVII.* Male objicitur, ex hoc sequi, omnia peccata contra doctrinam Christi fore peccata contra naturam; & nullam fore distinctionem peccatorum. 83
- XVIII.* Gentiles Philosophi possunt prælegi in Cathedris Juris naturæ, at non novi doctores, quia hi Christi Doctrinam excludunt. 84
- XIX.* Objectio: Ex S. Scriptura non discitur, cur aliquid sit juris naturæ? 14

CAPUT XI.

De Fine Naturæ humanæ & Juris Naturæ.

- Them. I.* **U**T Ratio recta sit, non sufficit habere principium rectitudinis, sed debet ad finem proprium tendere. 85
- II.* Finis proprius humanæ naturæ non est nisi aliquid summum. 85
- III.* Actio incipiens à summo vero, & desinens in summo bono recta est, dans cuique suum, origini & fini. 85
- IV.* Qui à S. Scriptura recedunt, summum bonum non attingunt suis privatis rationibus. 85
- V.* Ex naturalistarum systemate sequitur, Justitiam veram virtutem esse, etsi non tendat in ultimum finem. 86
- VI.* Frustra objiciunt: Finis ultimus non constat nisi per revelationem supernaturalem: ergo non pertinet ad jus naturæ, sed in eo potest præteriri, aut aliunde supponi. 87
- VII.* Frustrà ajunt: ipsos finem ultimum aliunde supponere; nunc de solo intermedio loqui. 87
- VIII.* Istorum opinio propinqua est illi damnatæ, quæ admittit peccatum philosophicum. 87
- IX.* Nec debent objicere: Has esse subtilitates. 88
- X.* Finis juris naturæ tamdiu durare debet, quamdiu durare potest natura humana, contra Socialistas. 88
- XI.* Finis proprius Juris Naturæ non potest constitui in aliquo, quod est indifferens ad bonum & malum, contra eosdem. 89
- XII.* Finis JNæ debet esse in potestate naturæ, & in mediis ad illum. 89
- XIII.* Finis verus Jur. Nat. non debet indigere alio præterea fine ad hoc, ut actio propter ipsum facta sit justa. 92
- XIV.* Finis juris N. non est diversus à fine singulorum hominum. 92
- XV.* Non possunt illa bona assignari, quæ à Socialistis finis naturæ esse dicuntur. 93
- XVI.* Neque effugiant Socialistæ dicendo: non simpliciter commodum hujus vitæ esse finem Juris naturæ, sed rectum eorum usum. 94
- XVII.* Hæc doctrina, quam Socialistæ vendunt ut scriptam pro gentilibus, vituperata est à gentilibus. 95

XVIII.

- XVIII.** Finis Socialistarum fere plus ad injustitiam movet quam ad justitiam. 97
- XIX.** Neque dicant: se non velle, ut homo ad justitiam moveatur commodis hujus vitæ, sed illum moveri debere ab ipsa natura sociali. 100
- XX.** Socialium systema parum differt ab Hobbio, sanis judiciis rejecto. 101
- XXI.** Puffendorffio fatente Lex naturæ non est apta ad procurandum finem ab ipso positum. 101
- XXII.** Qui justitiam naturalem cum hac vita finit, non potest *serio* de jure naturæ scribere. 104
- XXIII.** Puffendorffius potest esse suspectus Deismi aut naturalismi. 106
- XXIV.** Nec juvat excusatio: Puffendorffium non statuere commoda hujus vitæ pro fine juris naturæ, sed pro fine civitatum instituendarum, quarum civitatum finis certe non possit esse religio. 107
- XXV.** Si fingatur aliquando doctrinam hanc juris naturæ circa istum finem viguisse, nefas est eam nunc docere, quia correctæ eret à Christo. Sicut est nefas docere repudium, odium inimicorum, multum idolarum. 112
- XXVI.** Nec Puffendorffius juvatur ex Scoto, dicente, non esse lumine naturæ notum, an DEUS sit retributor boni & mali. 112
- XXVII.** Non est nimit prolixa hæc de ultimo fine tractatio; imo adhuc imperfecta, ob improbitatem Puffendorffii. 113

CAPUT XII.

Puffendorffii hæreses & calumniæ in Catholicos.

- Thema I.* **N**Ec hæreses confutare, nec calumnias vindicare hic est animus. 114
- II.** Scopus Puffendorffii fuit, Catholicam religionem facere ridiculam, stultam, adeoque juri naturæ repugnantem. In eo tamen labore versatur aut crassa ignorantia, aut fallendi studio. 114
- III.** Primum assertum Puffendorffii approbatur: Nullum dogma juri naturæ, & *sanae* politicæ repugnans tolerandum in civitate. 116
- IV.** Alterum ejus assertum: Doctrinas quasdam, quas de Catholicis refert esse pestilentissimas: etiamsi hoc verum esset, non posset nobis obijci à Puffendorffio pejora peccante. 116
- V.** Assertum tertium, pestilentem esse potestatem extranei sacerdotis fallax est per omnia. 116
- VI.** Assertum quartum, summos imperantes esse subjectos extraneo sacerdoti, sophisma est. 117
- VII.** Assertum quintum de dejectione Principum à solo per Pontificem, sophisticum est. 118
- VIII.** Assertum sextum, pestilentem esse subjectionem omnium sacerdotum erga Pontificem, falsum est & sophisticum. 119
- IX.** Assertum septimum potestati civili nihil esse juris in sacerdotes, fallax & falsum est. 120
- X.** Assertum octavum, Clericis necessario competere immunitatem, idque esse pestiferum juri naturæ. sophisticum est & falsum. 120
- XI.** Assertum nonum cuilibet homini suam phantasiam pro lege esse falso affingit Catholicis. 121
- XII.** Assertum decimum, deesse homini liberum arbitrium, eamque doctrinam pestilentem esse, plane conceditur. Hæc autem non est Catholicorum sed heterodoxorum. 122
- XIII.** Assertum undecimum pestiferam esse doctrinam de licito cœlibatu, & votis monasticis, falsum & cavillatorium est. 123
- XIV.** Assertum duodecimum fingit, Catholicos connubium per se impurum esse docere. 123
- XV.** Assertum decimum tertium hominibus remitti à Catholicis peccata citra emendationem vitæ solis verbis, cavillus est & falsum. Item de piis causis fraudulenter scribit. 123
- XVI.** Assertum decimum quartum Monachorum instituta esse inventa hominum nec facere ad societatem humanam & civilem, nec qua-

- quadrare ad sanam rationem & legis naturalis dictamen, ideoque esse penitus eradicanda ex genere humano; irrationale est. 124
- XVII. Assertum decimum quintum, pestiferam esse doctrinam, hominem velle soli DEO vacare. Est insanum & sophisticum. 124
- XVIII. Asserto decimo sexto fingit de Catholicis doctrinam hanc: solis exterioribus signis cultus divini compensari charitatem proximi, & injurias in eum commissas. 125
- XIX. Assertum decimum septimum, esse contra jus naturæ, ut homo non tantum sua officia impleat, sed ut & aliis subveniat. falsum est & hæreticum. 126
- XX. Assertum decimum octavum de odio hominum diversæ religioni addictorum Catholicis velut licito, falsum est. 126
- XXI. Non omnes hic calumnias & cavillationes esse detectas. 126

CAPUT XIII.

Puffendorffius fallacibus usus est principiis.

- Tbema I.* **N**on omnia ejus sophismata hic excutimus, sed aliqua, quæ ad fundamenta juris naturæ subruendum spectant. 126
- II. Conclusiones Puffendorffii fundamentales, quas toto labore suo evincendas sumpsit, sunt hæc duæ. Principium Juris naturæ est *socialitas*. Finis Juris naturæ est *felicitas hujus vitæ*. Ostendendum ergo, has duas conclusiones non posse inferri ex argumentis ab eo allatis. 126
- III. Puffendorffius indocte & periculose sternit viam, qua sibi ad indagandum Juris naturæ principium procedendum statuerat. 127
- IV. Puffendorffius ne hanc quidem viam, quam ipse præfixerat, bene decurrit. Præscripsit *accuratorem* humanæ naturæ contemplationem, & sua consideratione nihil in homine invenit, nisi quatuor hæc sola: 1. Amorem sui maximum. 2. Egestatem summam. 3. Aptitudinem ad commodum præstandum. 4. Appetitum nocendi. Nihil ergo invenit in homine, quo is ad DEum referretur, vel à DEO penderet. 128
- V. Ex istis quatuor viis, quæ solæ proximæ sunt, non potest deveniri ad aliud jus naturæ quam caninum & vulpinum. 129
- VI. Ex prima illa Puffendorffii rota, nempe amore sui maximo, non devehimur ad jus naturæ, agnoscendum. Sophismata hominis. 130
- VII. Neque ex altera rota, nempe egestate. 131
- VIII. Neque ex rota tertia, seu aptitudine commodandi alteri. 132
- IX. Rota tertia de commodis alienis non bene cohæret cum prima amoris proprii. Sed cum ea pugnat: & Puffendorffius nihil invenit, per quod ea pugna tolleretur. 133
- X. Rota quarta, appetitus nocendi, pessima est: nec potest esse principium, cum sit potius defectus. Socialitas hinc potius cavenda quam ineunda probatur. 134
- XI. Rationes secundariae, quibus Puffendorffius probare nititur suum principium socialitatis, sunt fallaces & cavillatoriae, neque ex illis infertur ejus conclusio. 135
- XII. Puffendorffius tandem DEI mentionem facit; sed inconsequenter nec ex suis principiis, nec serio, ut videtur. 139

CAPUT XIV.

Jus Naturæ Puffendorffianum & Heineccianum non esse
Jus naturæ promissum, sed particulam Juris civilis &c.

- Thema I.** Jus naturæ est vel naturæ *pura*, vel *hypothetica* seu in statu adventitio positæ. Puffendorffius profitetur scribere pro statu priore. 142
- II.** Promissis tamen non stetit, sed principia posuit, hypothetico tantum statui convenientia: nempe societati, quæ jam est status adventitiuus. 142
- III.** In statu adventitio sunt duplicis generis officia. 1. ea, quæ restant ex statu puro priore. 2. ea, quæ ex facto adventitio superaddita sunt statui puro aut priori. Puffendorffius vix pauca exponit de primo genere; totus est in genere secundo. Ergo illius jus non est scriptum pro statu naturæ puro, sed pro adventitio. 143
- IV.** Ex ipso Puffendorffio, & ex Gundlingio probatur, ipsum non docere jus naturæ purum, sed civile & arte factum. 143
- V.** Puffendorffius ex toto libro suo, qui *septuaginta quatuor capitibus* constat, non nisi *sex capita* impendit in officia charitatis, quæ secundum ipsum sunt officia juris naturæ proprie dicti. 145
- VI.** Heineccius, modestior Puffendorffio, plerumque tradit jus hypotheticum seu civile; & tenuiter tantum, si comparetur cum Catholicis scriptoribus. 146
- VII.** Grotius non scripsit jus naturæ; quamquam ad hoc scribendum aptior fuisset præ Puffendorffio. 147

CAPUT XV.

Grotium, Puffendorffium, & cæteros tales perperam dici
inventores disciplinæ Juris naturæ.

- Thema I.** Inerudite, aut maligne, aut impudenter jaçant, jus naturæ ante Grotium fuisse incognitum, præsertim Catholicis. 147
- II.** Novatoribus non adfuit sana ratio & sufficiens causa ad recedendum à veteri juris naturæ docendi arte. 149
- III.** Isti libri inutiles sunt ad mores & Ethicam discendam. 151
- IV.** Inutiles ad conscientiæ curam & pacem in ternam. 161
- V.** Inutiles ad forum civile. 152
- VI.** Inutiles nobilitati in prædiis suis agenti. 152
- VII.** Inutiles ad regimen Principatuum. 152
- VIII.** Hoc jus naturæ inutile ad causas populorum decidendas. 153
- IX.** Hoc *Jus gentium* modice utile. 152
- X.** Discere nos ex aliis velle, qualem utilitatem istorum labores ferant? 153
- XI.** Thomasius sæde nugatur, ante Lutherum Jus naturæ fuisse pessime traditum. 153
- XII.** Idem misere cespitat in exponendis initiis Juris naturæ tempore Lutheri. 153
- XIII.** Nihil sanius sentit de Jure naturæ post Grotium. 156
- XIV.** Sancti Pares effronter traducuntur à Protestantibus. Thomasius lepidum animal. 157

CA-

CAPUT XVI.

D. Christiani Wolffii Principia Juris Naturæ expenduntur.

- Tbem. I.* **D**E hac Wolffii disciplina equidem non pertinet multum ad præfens opus; quia ille non creat periculum, ob difficultatem & obscuritatem. 158
- II.* Incommoda methodi illius possunt commodum afferre reipublicæ; cum non intelligatur, nisi ab infallibili, qualis est ipse. 159
- III.* Wolffius jus naturæ constituit in essentia humana ac rerum. Variæ hic possunt hypotheses formari. 160
- IV.* Wolffii doctrina, Legem naturæ esse independentem & anteriorem voluntati DEI; ut possit intelligi? *Quid naturale & supernaturale.* 162
- V.* An Bonitas actionis consistat in ipsa essentia hominis. 164
- VI.* Propositio Wolffii hæc: Lex naturæ est voluntati divinæ conveniens: pro diverso sensu accipienda est aut rejicienda. 165
- VII.* Wolffius non implevit promissum de juventute ad altiora evehenda. 167
- VIII.* Wolffius non est inventor multorum novorum in Jure naturæ. 168
- IX.* Convenientia actionis cum natura humana in quadam hypothesi potest esse principium *discretivum* Juris naturæ. 168
- X.* Doctrina Wolffii de obligatione representandi gloriam DEI inconsequens est. 169
- XI.* Inconsequenter etiam, more Puffendorffii, loquitur de officiis erga DEUM. 170
- XII.* Wolffius præter intentionem cogitur legem naturæ ultimo resolvere in *Intentionem* DEI. 173
- XIII.* Wolffius Atheo sic argumentanti: *Non datur DEUS: ergo non datur lex natura: non potest negare consequentiam.* 175
- XIV.* Neque hanc: *Non datur DEUS: ergo non datur veritas:* 176
- XV.* Nec ullam aliam absurdam & improbam. 176
- XVI.* Wolffius angustias sentiens ex sua doctrina, iis tamen non potest se liberare. 177
- XVII.* Lex naturæ Wolffiana habet obligationem tantum physicam. 178
- XVIII.* Tautologia Wolffii in hoc: Homo ratione valens & utens libimet ipsi lex est. 179
- XIX.* Ex Wolffio liberum arbitrium semper debet manere suspensum. 180
- XX.* In Wolffii principiis nulla datur virtus moralis. 180
- XXI.* Male se excusat Wolffius, se utique docere, legem naturæ pendere à voluntate DEI &. 181
- XXII.* Wolffius non nisi per contradictionem potest admittere obligationem passivam moralem. 181
- XXIII.* Wolffius agnoscit, legem naturæ à se indicatam non esse legem naturæ, sed medium ad eam cognoscendam. 184
- XXIV.* Wolffius videtur renovare sententiam Protagoræ Athei, Hominem ipsum esse mensuram justii & injusti: confutatam à Platone. 186
- XXV.* Wolffii contradictiones in statuenda lege naturæ. 187
- XXVI.* Wolffius magna difficultate oneravit Juris naturæ disciplinam, inutiliter. 187
- XXVII.* Frustra se tuetur Wolffius, obligationem ad DEUM à se non excludi. 188
- XXVIII.* Wolffius ut in fine, sic etiam in Principio statuendo stravit viam *Indifferentismo.* 189
- XXIX.* Incassum nobis objicitur, etiam à nobis contendendi, Principium non esse *Unum.* 190
- XXX.* Incassum etiam objicitur, à nobis quoque obligationem tantum physicam agnosci. 190
- XXXI.* Deceptioni obnoxia Wolffii doctrina de promulgatione legis, de auctoritate & ratione. 191
- XXXII.* Ex Wolffii principio æque malum deduci potest ac bonum, nisi addatur aliud extra ejus principia petendum. 193
- XXXIII.* Profanum videtur, quod Wolffius obligationem divinam *accessoriam* asserere videtur. 194
- XXXIV.* Profanum, quod obligationem tantum ad *representandam* gloriam DEI agnoscat. 195
- XXXV.* Per Wolffii principia *juste* potest negari DEUS. 195
- XXXVI.* In ejus principiis justum est, non adorare DEUM, injustum adorare. 196
- XXXVII.* Per Wolffium Atheus debet fieri beatus. 196

CAPUT XVII.

De summo Bono Wolffii, & fine Juris Naturæ.

<i>Thema I.</i> Wolffius ut principium Juris naturæ commodum fecit atheis, ita & finem, seu summum Bonum. 197 <i>II.</i> Omnia de summo Bono disputata contra Puffendorffium valent etiam contra Wolffium. 199 <i>III.</i> Hic altero etiam peior est, quod DEUM à summo bono nominatim excludit. 199 <i>IV.</i> Cavillus Wolffii, Homini non con-	venire Bonum absolute summum. 202 <i>V.</i> Sensit male à se constitutum summum bonum; noluit tamen mutare principia. 204 <i>VI.</i> Wolffius constituit summum bonum in mediis ad summum bonum. 205 <i>VII.</i> Wolffius nullum omnino admittit summum Bonum. 207 <i>VIII.</i> Wolffius pro summo bono admittit magnum malum. 208

EXCUSATIO VANA.

Scriptorum profanorum Juris naturæ. pag. 211.

EXCUSATIO INUTILIS.

Catholicorum, qui profana larvata jura naturæ legunt. pag. 213

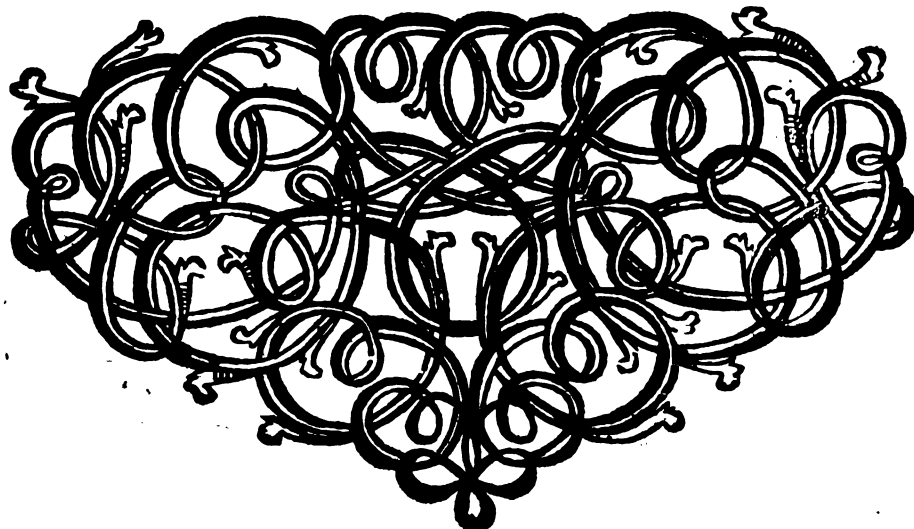
PERORATIO.

APPENDIX.

Admonitio contra Puffendorffium, Heineccium &c. Ecclesiam Catholicam non repugnare juri naturæ. 216

Soliloquium Comitis à Meternich ad fidem Catholicam conversi ex Jure naturæ. 217

Oratio D. Frœreisen Rectoris Academiae Argentinatis de Misero Ecclesiae Augustanae Confessione ad dictæ permultis in locis statu. Ubi quam male in illa consultum sit Juri naturæ, eleganter docetur. 217

CAPUT I.

DE

STATU HOMINUM VARIO.

Quid sit Status?

Them. I.

Status hominis dicitur certa conditio, seu Ratio per se stabilis vivendi.

Per se dicitur ideo; quia potest tandem mutationi esse obnoxia, ut omnia humana.

Stabilis, aut *certa* dicitur; quia non omnis desultoria in dies & horas mutatio *Status* censetur facere, contra ipsam nominis notationem.

Status autem tale quid esse, quale descripsimus, consentiunt fere Jurium periti, quos supervacuum est hic in censum vocare & demonstrare multo inutilius.

Quomodo mutatur?

Them. II. Certa vivendi ratio *mutatur*, quando homini per se *stabiliter* proponitur aut imponitur vel *aliis finis*, vel *alia media* ad eundem.

Vitæ enim ratio in fine & mediis sita est. His igitur mutatis mutatur vitæ ratio, id est status hominis.

Status Naturalis.

Them. III. Primigenius seu *pure NATURALIS STATUS* hominis est, quo homo naturam suam adipiscitur; sive quo ponitur in rerum natura, instructus facultatibus propriis ad finem sibi proprium quærendum.

Naturalia enim communi usu loquendi dicuntur ea, quæ naturâ insunt, & contradistinguntur iis, quæ ex arte & instituto aut libera voluntatis determinatione contingunt. Sic medici cibum dicunt rem *non naturalem*.

Status Adventitius.

Them. IV. **STATUS ADVENTITII** hominis sunt *mutationes* status primigenii seu naturalis in alium *status*.
R. P. Defing Pars I.

tum, vel proprio facto vel alieno supervenientes.

Ut cum homo accipit *socium* vitæ transigendæ. Nam ipsa natura Adami v. g. non importat socium.

Them. V. Status Adventitius. *ne-Naturalem* que est *contrarius* seu repugnans primigenio naturali; neque eundem *tollit*; neque obligationes prioris status evertit; alias per societatem v. g. definiret esse homo.

1. Duo autem præstat status omnis adventitius. Primum **DETRAHENDO**, secundum **ADDENDO**.

2. **DETRAHIT** aliquid amplitudinis libertatis quoad usum, quem restringit ad pauciora. *Sed ei detrahit aliquid.*

3. **ADDIT** aliquid, idque fere Tripliciter: nam *aut* addit novam lucem *quid.*

& declarationem circa media jam prius habita: *aut* addit omnino nova media, vel finem suo modo novum intermedium: *aut* denique addit novas obligationes aptea non habitas. Quod tamen postremum cum secundo convenit; cum obligationes ipsæ nihil fere sint aliud, quam media.

4. Rem totam Exemplo illustro. **Exemplum.** Cum homini accedit conjux, liberi, servi, propterea non cessat esse homo. Ideoque hic novus adventitius status priori non est adversus, nec eum auferit.

5. Attamen **DETRAHITUR** ipsi aliquis usus libertatis prioris & *restringitur*. Cum enim duo habitant in domo una, non potest esse ambobus tam ampla habitandi copia quam uni. *Debet omittere socius, quæ non omisisset solus.*

A

6. Dein-

6. Deinde **ADDITUR** ipsi nova lux seu cognitio multorum antea incognitorum. Adduntur nova media, nempe amor conjugis & auxilium liberorum ac famulorum &c. Adduntur denique novæ obligationes, & multa *debet nunc facere* conjux, pater, ac herus, quæ non fecisset nudus ac solus homo.

Cur obligent in conscientia officia statuum adventitiorum

7. Atque hæc est ratio fundamentalis, cur (supposito ac probato, quod datur obligatio conscientia ad officia statuum naturalis seu primigenii) hoc ipso etiam obligent in conscientia illa officia statuum adventitiorum; quia adventitius status non est nisi declarativus, ampliativus, ac perfectivus status naturalis.

ut leges civiles.

8. Ita leges civiles humanæ, modo non ad evertendam naturam (cujus domini non sumus) aptæ sint, obligant in conscientia; quia non sunt nisi declarationes juris naturæ. Ita leges Mosaicæ morales, ita doctrina moralis Christi, quatenus est præceptiva, obligat in conscientia, quia sunt declarativæ & perfectivæ legis naturalis.

Mosaicæ & Christianæ

cum discrimine tamen.

9. Hoc tamen est discrimen inter leges civiles particulares humanas, & legem moralem Moysis ac Christi, quod illæ non obligent alios, quam qui sponte eis se subjecerunt; quia earum auctores fuerunt puri homines non habentes dominium universale præsertim in animas. At Christi & Mosaicæ leges morales obligant omnes homines, *qui eas agnoscunt*; nec pendet obligatio ab acceptance: eo quod legislator eorum sit Dominus per essentiam, cujus servi essentialiter sunt omnes homines. Vide *Ulp. X. Them. XII. n. 10.* &c.

Non omnis mutatio facit statum adventitium.

Them. VI. Mutationes illæ adventitiæ tunc demum dici possunt vere *Status*, cum bonæ sunt, id est, cum aptæ ad finem naturæ humanæ obtinendum. Alias potius sunt *Lapsus*, defectiones & corruptelæ.

1. Quodlibet enim perficitur per approximationem ad suum finem.

2. Sic Adam peccando non adeptus est statum sed corruptionem naturæ. Sic Societas in latrocinio, hæresi, magia, libidine &c. non est status, sed lapsus & horror naturæ.

3. Sed huic immorari rei velle litem fortasse vocabulariam saperet. Et lubentes concedimus Theologis, ut dicant *Status naturæ lapsæ, statum peccati mortalis*, & cetera id genus.

3. Adventitius Status Oeconomicus.

Them. VII. Primus status adventitius est Societas conjugalis, & Status Familiæ, qui græce dicitur **OECONOMICUS**, seu *regulativus Domus*.

1. Prior enim hoc statu ostendi ne-

quit, respectu generis humani. Hic igitur est primus adventitius.

2. Nec moror illos accuratos, qui conjugalem statum ab oeconomico discernunt; cum prior ille possit esse sine liberis & servis. Mea pace faciant ex hoc statu duos. Nihil id ad rem præsentem. Ego Græcos secutus sum, qui domum constitui judicabant, sive accesserint servi, sive non accesserint, sive mallent conjuges ipsi sibi fervorum officia præstare.

Them. VIII. Alter status adventitius est *Societas civilis*, Græce **STATUS POLITICUS**: Latine interdum *Respublica* dictus, lato nimirum sensu; aut *Civitas*.

II. Adventitius Civilis.

Componitur is ex pluribus societatibus primi generis, sive domesticis; cum nimirum plures familiæ coeunt in unam ampliorem societatem, quæ Politia seu civitas dicitur; & focii hoc respectu dicuntur *cives*.

Them. IX. Status Civilis per se non requirit imperium publicum & magistratum communem, saltem ut imperium modo accipi & intelligi solet. Per accidens autem requirit, supposito, quod homines deficiant à fine seu naturæ seu à fine civitatis subordinato fini naturæ.

Civilis St. non exigit magistratum per se.

1. Possunt enim plures familiæ bona fide & amicitia cohabitare, sicut poëtæ veterrimi tradunt de Romanibus aureæ ætatis; & sicut S. Scriptura de Israëlitis tempore Judicium:

Aurea prima fuit ætas, quæ vindice nullo sponte sua sine lege fidem reverentique colebat. - - - Nec supplex turba timebant Judicis ora sui: sed erant sine vindice tuti &c. Ovid. I. *Metamorph.* v. 99.

In diebus illis non erat rex in Israël, sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat. Judicium c. XVII. v. 7. Nec tamen Judæi non erant *civitas*. Quales etiam referuntur fuisse incolæ insularum fortunatarum, cum seculo XV. essent inventæ. Vid. *Histoire Generale des Voyages* Tom. III. Liv. V. Chap. I. Et admodum nuper adhuc Samoiedæ, Lappones, Siberienses, Kamtsakenses. Quorum omnium societas civilis aut sine omni imperio diu constitit, aut cum quam minimo.

2. Neque convertibilia sunt hæc duo: Magistratus non potest esse, ubi non est societas: ergo societas non potest esse, ubi non est magistratus. Equidem valet hoc: Rex est: ergo populus est. Non item hoc: Populus est: ergo rex est.

3. Dein-

3. Deinde magistratus sunt in vindictam malorum, utque impediunt vi eos, qui aut desciverunt à recto, aut desciscere volunt. Nam ut doctrina, disciplina ac blandioribus mediis homines avertantur à malo, non est opus imperio civili; sed ad hoc sufficit auctoritas Patrumfamilias, & aliorum similium. Sicut ergo de se non est necesse, ut socii præfracte deviant à recto; ita pariter de se non est necesse ut sint magistratus, qui eos vi coercerent. Sed ex hypothesi demum auferentis malitiæ necessarius est magistratus talis. Videatur etiam Plato in Politico, ubi nec leges nec magistratus, nec pœnas requirit ad rectam constitutionem civitatis: *Quatenus enim scientia & justitia ductu & auspiciis ex deteriori meliorem pro viribus civitatem efficere instituunt, atque conservare, hactenus rectam appellare rempublicam volumus, & in eo ipso duntaxat definitionem recta gubernationis constare.*

III. Adventitius St. Status in Statu.

Them. X. Tertius status adventitius est is, qui advenit secundo, nempe civitati: cum nempe plures societates civiles coeunt in unam, seu laxiorem seu strictiorem, seu ejusdem seu diversi generis. Quæ potest dici **SOCIETAS COMPLEXA**, *societas societatum, vel Status in Statu.*

E. g. Fœderati Belgæ à duobus fere sæculis faciunt unum statum: & tamen revera sunt status plures. Qui plures singuli sunt *Status in Statu* hoc uno complexo. Sic Elector Saxonie cum sua gente est Status in Statu Imperii Germanici tanquam unius complexæ societatis.

Status in Statu non tollit statum.

Them. XI. Societas complexa non tollit statum societatum simplicium, sed in aliquibus restringit, in aliquibus addit aliquid. Juxta *Them. V.*

1. Sicut enim societas familiæ adjungens se societati politicæ, non perit, nec definit esse familiæ; sed restringitur ejus libertas, & per ipsam restrictionem perficitur. Ita una societas civilis, adjungens se alteri vel alteris talibus societatibus, non cessat, sed perficitur.

2. Exemplo est respublica Belgarum. Hollandi enim, socii facti Zelandorum & Frisiorum, non desierunt esse respublica; sed tantum in aliquibus renuntiaverunt libertati pristinæ, & per hoc ampliorem utilitatem ac perfectionem consecuti sunt.

3. Ita pariter, cum nationes Germanicæ in unam societatem consenserunt post cruenta bella, manent tamen singulæ nationes proprii status; res est enim certa in hodiernum diem, nec Saxo-

R. P. Desing Pars I.

nes Suevis subjectos esse, nec Suevos Boiis: sed singulis sua separata auspicia, jura propriæ civitatis & fundamenta constare: omnes autem, tanquam uni novæ ac supervenienti societati conjunctos, auspiciis gaudere Imperii Germanici: quæ auspicia Imperialia non conveniunt nationibus singulis sed omnibus: sicut auspicia status Boici, Saxonici, Suevici &c. non conveniunt omnibus nationibus Germanicis, sed singulis.

Them. XII. Societati complexæ per accidens est habere magistratus aut imperium *commune*, tali modo, quo imperium nunc accipi solet pro vi coercendi, & jure vitæ ac necis &c.

Societati complexæ per accidens est habere magistratum.

1. Per se enim hoc non pertinet ad essentialia Status, neque ad essentialia Societatis.

2. Potest autem finis societatis proximè obtineri consensu, fide &c. Sic Societas Batavorum habet commune imperium: Societas Helvetorum non habet. Societas Græcorum ante Theseum non habuit: posterorum habuit Amphictyonas. Societas Germanorum habet commune imperium & communem unum imperatorem.

Them. XIII. Amplissima societas *Societas* complexa est *Societas plerarumque gentium.*

Societatis gentium.

1. De hac omnia dici possunt quæ de superioribus statibus docuimus, nempe, alterum ab altero non tolli, sed perfici addendo & restringendo.

2. Huic quoque societati gentium per accidens est magistratus communis, quem possent instituere. Sic fuit consilium Henrici IV. Galliarum regis, ut omnium Europæ gentium Amphictyones seu communis magistratus institueretur. Equidem vulgo id exploditur, verum non tanquam repugnans statui societatis, imo potius exploditur pravitas hominum salubri instituto atque optabili semper repugnatura. *Meum ac Tuum* idque nimis angustum, nec sufficiens habendi diræ libidini, facit, ut ejusmodi Amphictyones optari debeant, sperari non possint; cum nemo adhuc ostendat tantarum esse se virium, qui hunc magistratum gereret in invitos; aut sapientiæ tantæ, ut animos redderet ad id ferendum patiendumque lubentes. Sed de hoc nos in Jure Gentium plura.

Per accidens est magistratus.

Them. XIV. Supremus & optimus Adventitius status est status **RELIGIOSUS**, qui elevat ad bonum absolute.

Status Religioſus.

Jus &

1. Is vero duplex & 1. *VIE*, in quo per media opportuna homo tendit ad beatitudinem.

Patria.

2. Status *Patria*, in quo beatitudinem possidet.

Cui non est liber Magistratus.

Them. XV. Statui Religioso non est ex se liberum magistratus, leges, imperium instituire. Sed pendet vere a DEO.

Quippe religio peculiari quadam ratione constituit *Servos* DEI: horum autem est imperium cultus &c. a DEO expectare.

Sed DEO.

Them. XVI. DEO autem liberum est qualecunque imperium sacrorum instituire, etiam supra imperia statuum reliquorum.

Quia etiam ipsa imperia statuum non sunt nisi servitia DEI.

Religio vera est verus Status.

Them. XVII. Religio vera, maxime supernaturalis & revelata, est verus status adventitius hominis.

Quia est certa stabilis ratio vivendi, superveniens naturæ factò DEI revelantis, & hominis credentis.

Religio supervenit Societatibus.

Them. XVIII. Religio est etiam status adventitius superadditus Societatibus simplicibus ac complexis.

Re ipsa hoc clarum est. Supervenit enim religio revelata societatibus hominum aut carentium religione aut falsa imbutorum.

Status prior constituitur in posteriore adventitio.

Them. XIX. Per mutationem, qua status novus inducitur, non ille status novus constituitur in statu priore veteri: sed vetus constituitur in statu novo.

1. Quidquid enim mutatur, transit in id, in quod mutatur, non vicissim.

2. Sic quod homo conjugium ineat, non status conjugii stringitur à statu humano: sed status humanus constringitur per conjugalem & homo ponitur in statu conjugali, non *conjux* ponitur in statu humano. Ita quod plures familiæ ineam unam societatem civilem, per hoc civitas non est status in familiis; sed familiæ sunt status in civitate. Sive civitatis jus & ratio non absorbetur in singulis familiis, sed jus singularum familiarum, quoad aliqua, absorbetur in civitate. Sive demum familiæ non acquirunt jus & potestatem supra civitatem, sed civitas acquirat jus certum supra familias, & hæc fiunt subditæ quoad multa, quæ spectant ad communia.

3. Confirmat id Cicero Lib. III. de officiis: *Societas enim est, inquit, LATISSIME quidem qua pateat omnium inter omnes: INTERIOR eorum, qui ejusdem gentis sunt: PROPRIA eorum, qui ejusdem civitatis. Itaque majores*

aliud jus gentium aliud civile esse voluerunt. Quod enim civile, non idem continuo gentium; quod autem gentium, idem civile esse debet. Argumentum Ciceronis tale est: Jura se habent ad invicem sicut se habent status, seu societates: absurdum est autem dicere, quod jus societatis civilis tanquam anterioris comprehendat jus societatis gentium tanquam posterioris & ex civitatibus natæ. Quia ergo civitates singulæ in societatem gentium redactæ constituuntur in novo statu societatis complexæ, ideo jura civitatum singularum succumbunt Juri Societatis complexæ; non contra jus societatis complexæ succumbit juri civitatum: hoc est, quod Cicero dicit: *Quod est jus civile, non idem continuo gentium, quod autem gentium, idem civile esse debet.*

Them. XX. Per introductionem Status *Religiosi* non status religionis ponitur in statu civili aut gentium, sed Status civilis ponitur in Statu Religionis.

1. Atque hoc quidem fortiori jure contingit in religione. Cum enim familia aut civitas, aut gentes ingrediuntur Statum Religionis, hic status est quidem adventitius gentibus: sed ob id ipsum Religionis jura à summo Domino constituta non subordinantur juribus gentium aut civitatum; sed contra potius, uti supra probatum est. Ideoque religio non est Status in Statu vel Statibus his; imo hi Status & hæc societates sunt Status in Statu Religionis. Et Jus Religionis non absorbetur in jure gentium, sed Jura gentium absorbetur in jure Religionis. Sive, ut idem aliis verbis dicam, Civitates vel gentes per hanc mutationem non acquirunt potestatem supra religionem & leges religiosas, sed potius religio acquirat jus supra civitates & regna, quantum ad religionis modum necesse est & conveniens; & regna fiunt subdita religioni, non religio regnis. Sicut familia transiens in civitatem non acquirat jus supra civitatem; sed potius civitas supra familiam, quoad communia & publica.

2. Confirmatur id ex indole religionis, aliæ societates junguntur arbitrio humano, unde formulam accipiunt. At Religio mere humano arbitrio non subest, sed vi summa ligat omnium arbitria tam in particulari, quam in universum. Igitur Religio est status latissimus, & simpliciter necessarius. Latissimum autem & simpliciter necessarium exigit comprehendere arctiora & arbitraria, non ab his comprehendendi.

Them.

Regna sub-
sunt religio-
ni, non
contra.

Religio est
Status Lat-
tissimus.

Civitas est
Status in Re-
ligione.

non religio
status in ci-
vitate.

Si vel arbitrarie esset religio:

Them. XXI. Idque fieret, etiam si à nuda hominis voluntate, nec ab ulla obligatione penderet susceptio religionis.

Sicut hoc fit, quando familia accedit civitati, nulla obligatione ad accedendum stringente: ignobilis enim subjicitur nobiliori ac perfectiori.

multo magis si necessaria.

Them. XXII. Multo magis id verum est nunc, quando omnibus hominibus & hominum societatibus ac statibus incumbit indispensabilis obligatio, ut libertatem voluntatis determinent ad suscipiendum statum veræ religionis, id est ad statum perfectæ servitutis erga universalem Dominum ejusque leges.

Falsa asserta heterodoxorum.

Them. XXIII. Falsa sunt igitur novæ asserta multorum novorum Juris naturæ librorum: peccantque in ipsis principiis & essentiis rerum constituendis: unde ingens copia errorum potest profuere.

Nimirum falsum est 1. Statum civilem ex natura sua habere imperium. *Them. IX.*

2. Falsum, repugnare Statum in Statu. *Them. X.*

3. Falsum, Religionem veram v. g. Christianam non esse Statum. *Them. XVII. &c.*

4. Falsum, Religionem Christianam esse Statum in Statu. *Them. XIX. &c.*

5. Falsum, Statum religionis repugnare statui civili, vel hunc statum periturum per statum Religionis. *Them. V. XIII. XIX.*

6. Falsum, Statum civilem non restringi per Statum religionis. *Them. V. XI. XIX. XX.*

7. Falsum, Statum Religionis veræ subjici statui civili. *Them. XXI. XXII.*

Them. XXIV. Nullus homo, nulla familia, nulla Societas simplex sive complexa potest abdicare Statum religionis veræ seu jus ad illum; quamvis posset renunciare familiæ, civitati, aut gentium Societati, quemadmodum huic partim renuntiarunt Japanenses.

Religio est inabdicabilis; non civitas.

1. Clarum est hoc thema ex themate XXII.

2. Si secus foret, contra naturam & contra fas egissent Idumæi suscipiendo legem Mosaicam; Quæstor Candaces reginæ Æthiopum suscipiendo legem Christi; Romani cives, senatores Antiocheni, Corinthii, Galli, Syrii, Judæi &c: eandem Christi legem suscipiendo. Quippe subduxissent se juri, quod civitas in ipsos ipsorumque religionem nata erat.

CAPUT II.

De Jure, & Modis communicandi Juris.

Jus est Jus. *Them. I.*

JUS vocabulum est Latinum, videturque residuum ab antiquo Osca *Jousus, Jousum, Jussus* vel *Jussum*. Quod fere idem est ac *mandatus* vel *mandatum*.

active.

Them. II. Jussum duo significat, agens & patiens. *Jussum active* sumptum est actus seu voluntas jubentis; ut, Jussu regis hoc est actum; id est, de voluntate regis. *Jussum passive* est res vel actio commensurata jussu vel jussui activo; ut carere parte pecuniæ est jussum regis.

& passive.

Them. III. Germanico nostro vocabulo pro *Jus* dicimus *RECHT* substantive. Neque huic bene correspondet latina vox *Rectum*, quæ tantum passivum aliquid sonat.

Them. IV. Illa vox nostra *RECHT* primo *active* significat id, quod rectum facit; ut *GOTT ist recht, die Richter Schnur ist recht*, hoc est DEUS est rectus, Regula est recta; potius regens. Deinde vox *RECHT* etiam *passive* significat id quod est regulatum; ut, *GOTT dienen ist recht; der Weeg ist recht*: hoc est, DEO servire rectum est, via recta est, seu ad regulam exacta. *

A 3

Them.

* Gallice jus dicitur *Droit* Italice *Diritto*, Hispanice *Direcho*. Germani harum trium terrarum imperium seculo V. nati cum partim linguam latinam ibi regnantem didicissent, partim suam Teutonicam illis imposuissent, noluerunt tamen assumere hoc vocabulum *Jus*, sed servarunt suum *Recht*, quod Itali, Galli, Hispanique suo affini vocabulo exprimere utcumque potuerunt, nempe *Direcho*; unde tandem à coalitis his populis acquietum est in voce *Droit, Diritto, Direcho*.

Æquum etiam justum.

Them. V. Apud Latinos nominatur aliqua species Juris, quæ dicitur **ÆQUUM**. Per hoc non excluditur justum seu Jus: Attamen datur aliquis locus *æqualitati*.

1. E. g. *Jus* est ajunt, hostes victos igne ferroque delere: *æquum* non est. Quia tamen per victoriam factus sis superior ipsorum viribus; tamen restat æqualitas humanæ conditionis, in qua cum illis superior non sis, hac parte decet æqualitatem conservare.

2. Aristoteles quoque agnovit, æquum esse speciem juris, V. Ethic. c. I. dicens: *Justum est, quod est legitimum & quod est æquum: Injustum vero, quod est contra leges, & quod est iniquum.*

Active & passive.

Them. VI. Hoc quoque *æquum* tam activæ est potestatis, quam passivæ. Ubi enim reperitur æquum, ibi est aliquod æquans, & aliquod æquatam.

Billig.

Them. VII. Germani id ipsum accommodare ad res humanas explicant per verbum **BILLIG**, quod aliquo modo congruit cum verbo **WILLIG**. Et significat aliquid ita rectum aut regens, ut suæ partes dentur arbitrio & voluntati. Est *Billig* parcere subjectis; quia tamen justum esset occidere, tamen parcere relictum est voluntati & arbitrio circumpositis tamen causis sufficientibus ad parcendum potius, quam occidendum. Contra cum DEUS præcepit Sauli, occidere omnem Amalec, nec justum amplius nec *æquum* fuit parcere regi Agag; quia voluntatis Saulis arbitrio nihil fuit relictum. 1. Reg. 15.

Jus active & passive.

Them. VIII. His ita præmissis **JUS** active est Jussus jubentis; *Passive* est id, quod jussui jubentis conformatur. Item **RECHT** active est Rectio regulæ; *Passive* est id quod ad regulam est exactum.

An detur Jus?

Them. IX. An detur **JUS**? quæstio Platoni (& nuper etiamnum Leibnitio quoad *notionem* saltem) difficillima visa est. Neque ullo modo resolvi potest ab iis, qui Causam rerum primam & universalem, DEUM, aut non agnoscunt, aut ab agnito abstrahunt, aut eum plane abnegant.

Nullum jus, si non datur DEUS.

1. Nullus enim datur jussus transiens si non datur unus permanens & principians. Item nihil potest conformari jussibus transeuntibus, nisi hi conformentur uni uniformi.

2. Nulla etiam datur rectio regulæ secundæ, terciæ, quartæ, si non datur prima, aut si ab ea abstrahitur; sicut non dantur quinque, si non datur unum. Item nihil potest esse exactum vi regu-

læ secundæ, terciæque, si regula secunda non est exacta ad primam. Res est nota omnibus artificibus etiam, ne dicam Theologis, ICTis & Philosophis.

3. Neque potest excogitari ratio, cur una creatura ex semet habeat potestatem in alteram, quam potestatem non aliunde acceperit, sed ex sua essentia quasi habeat, adeoque abstrahendo à DEO vel primo jubente.

Them. X. Ne **ÆQUUM** quidem datur sive Romano sensu sive Germano, si non datur DEUS, vel si ab illo abstrahitur. Nullum æquum, si non datur DEUS.

1. Nam si *æquum* dicit æqualitatem, illa æqualitas in humanis ex origine maxime vel solum apparet, quæ origo omnibus hominibus est eadem. Apposite Seneca: *Nemo ab altero potest vinci, dum (id est quamdiu) ascenditur: dum ad SUMMUM perveneris, paria sunt.* Epist. 79.

2. Si autem *æquum*, *Billig*, dicit *arbitrium*, rursus nullum est arbitrium, nisi à summo arbitro.

3. Nisi si dicamus aut hominem semetipsum facere alteri æqualem; aut hominem esse plane suummet arbitrium, à nemine pendentem. Quod contra est utrobique. Etenim si esset in nostra potestate, æqualitatem cum aliis adipisci, certe tanta est cupiditas, ut unusquisque etiam superare vellet: *Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de cæteris solliciti estis?* Lucæ 12, 25.

Them. XI. Jus essenziale ergo *active* est in DEO. Omnibus autem, quæ à DEO producta sunt, incumbit essentialiter jus *passive*, sive dependentia & obligatio essentialis; ita tamen, ut modificetur quoad exercitium varie, itidem pro voluntate DEI. Jus naturale active & passive.

E. g. Alia creatura exercet suum servitium sine libertate, ut bos, alia cum libertate à DEO participata, ut homo. Demonstrationem ejusmodi thematum reservamus ad ipsum nostrum Jus naturæ.

Them. XII. Omne jus active sumptum, quod habet homo quicumque, est participatum à DEO tanquam primo jubente. Jus humanum est participatum.

Non est enim potestas nisi à DEO. Roman. 13. v. 1. Nec potest in tota natura creata assignari ulla causa, solida & necessaria, cur homini vel utraque stipula subjiciatur, ne dicam alius homo.

Them.

& relatum
ad DEUM.

Them. XIII. Omne jus passivum seu obligatio, hominis erga hominem, refertur in DEUM tanquam primum obligantem.

Sive: Homo non potest ita esse obligatus alteri homini, ut ejus obligatio in illo altero sistatur & finiatur, nec ulterius feratur. Aliàs ille alter esset primus obligans, & haberet jus activum imparticipatum seu à se, & esset essentialiter Dominus. Hinc recte Paulus Apostolus etiam sine revelatione potuisset dicere: *Qui resistit potestati, DEI ordinationi resistit.* Rom. 13. v. 2.

Homo potest jura alii cedere.

Them. XIV. Quia DEUS omnes homines aequales natura fecit, & omnes fecit capaces ac participes multorum jurium activorum; ideo homo potest aliqua sua jura participata cedere ac transferre in alios homines; sic tamen ut non alienentur à supremo Domino.

1. Sicut enim homo non est auctor juris sui suæve potestatis; ita nec absolutus modifcator. Et hic valet axiomia philosophorum: *Modus operandi sequitur modum essendi.* Et aliud: *Nemo dat, quod non habet,* & in quantum non habet.

2. Possè autem ab homine aliqua jura in alterum transferri, cum sit experientia certum, demonstratione non eget.

3. Ratio vero justitiæ hujus translationis est; quia talis translatio de se convenit fini naturæ humanæ, id est Boni summi acquisitioni, ac servituti erga idem Bonum tanquam dominum nostri: id quod pariter experientia docet, & patebit in nostro *Jure natura repurgato.*

Hinc variae
species juris
humani.

Them. XV. Pro varietate talium translationum ac participationum oriuntur etiam variae species juris humani.

Sicut species aliarum rerum per mutationes diversificantur.

Fontes juris
DEUS &
homo.

Them. XVI. Duo itaque sunt fontes juris omnis. Alter *ORIGINARIUS*, DEUS: alter *DERIVATUS*, voluntas hominis, aut ejus ratio.

Nec enim possunt plures excogitari.

Lex est ratio
DEI.

Them. XVII. *LEX* quid est? Respondet Marcus Tullius, cum choro sapientium: *Hanc video sapientissimorum fuisse sententiam, Legem neque hominum ingenii excogitatum, nec scitum aliquod esse populorum, sed æternum quiddam, quod universum mundum reget, imperandi prohibendique sapientia. Ita principem legem illam & ultimam, MENTEM esse dicebant OMNIA*

RATIONE COGENTIS AUT VERTANTIS DEI. II. de Legibus. IV.

Them. XVIII. Idem est ergo Lex, Lex idem quod jus, ex Sapientissimorum hominum sententia: nempe *jussus jubentis.*

Plerumque infrugiferæ sunt litigationes de discrimine legis ac juris &c.

Them. XIX. Ergo quæ superioribus thematibus de Juris natura, fontibus ac derivationibus diximus, eadem dicta sunt de lege.

Hoc præcipue iterum monentes: nullam legem esse aut intelligi posse non manantem à DEO. Pulcre Cicero: *A parvis didicimus, SI IN JUS VOCAT, atque ejusmodi alias, leges nominare. Sed vero intelligi sic oportet, & hæc & alia jussa ac vetita populorum vim habere ad recte facta VOCANDI & à peccatis AVOCANDI: quæ VIS non modo senior est, quam ætas populorum & civitatum, sed æqualis illius calum atque terras tuentis & regentis DEI.* - - - *Quam ob rem LEX VERA atque princeps apta ad jubendum & vetandum, RATIO EST RECTA SUMMI JOVIS* II. de Legib. IV.

Quod si populorum jussis, si principum decretis, jura constituerentur; jus esset latrocinari, jus adulterare, jus testamenta falsa supponere, si hæc suffragiis aut scitis multitudinis probarentur. Cicero I. de Legib. XV. Qui, quæ hic de Jure dixerat, eadem dicit de Lege, capite sequenti, in hunc modum: *Quid quod multa perniciose, multa pestifere sciscuntur in populis, quæ non magis legis nomen attingunt, quam si latrones aliqua consensu suo sanxerint? - - - Ergo est Lex justorum injustorumque distinctio ad illam antiquissimam, & rerum omnium principem expressa naturam, ad quam leges hominum diriguntur, quæ supplicio improbus afficiunt, defendunt ac tuentur bonos.* Et ibid. c. 7. concludit: *Sit igitur hoc à principio persuasum civibus, dominos esse omnium rerum ac moderatores Deos, eaque quæ geruntur, eorum geri videntur, ac numine; eosdemque optime de genere hominum mereri, & qualis quisque sit, quid agat, quid in se admittat, qua mente, qua pietate colat religiones, intueri; piorumque & impiorum habere rationem.*

Them. XX. Nomina tamen legis ac Nomina Juris, interdum pro diversis sumuntur: quæ etiam diversitas usus gratia servari potest.

Ita *LEX* plerumque sumitur pro jussu quodam activo generali, signis quibusdam prodito, inferente coactionem quandam. eg. Lex de non furando.

JUS

JUS vero potest consistere sine significatione, ut jus sumendi alimenta.

Rursus Lex oritur à Jure: & iterum Jus ulterius oritur à lege. In quibus discutiendis multa possunt subtiliter ac metaphysice & dici & cogitari: sed quæ usum vix habent. Illud stat, omne jus, omnem legem hominum ab uno solo DEO demum proficisci.

Them. XXI. Usus obtinuit, Jus summi pro complexu plurium justuum ac justorum, & fere pro statu. Ita *Jus Naturæ*, est ratio vitæ in statu Naturali:

Jus Civile, Gentium &c. quæ mox nonnihil explicabimus.

I. ma communicatio Juris divini creatio.

Them. XXII. Primus modus, quo Jus Summum per participationem transfertur in hominem, est finitus in positione ipsius naturæ humanæ.

Cum enim DEUS constituit naturam hominis, hoc ipso statuit & facit eum capacem, *primo active* ad ulteriora justa edendum in multa, quæ ipso inferiora sunt; *secundo passive* facit eum essentialiter pendentem à Jure summo vero, id est à se.

Hoc jus congruit *Statui hominis naturali*, & est **JUS NATURÆ**: seu *Ratio certa vivendi in statu naturali*. Vid. *Cap. I. Them. III.*

II. de communicatio hominis in hominem.

Them. XXIII. Alter modus ulterior communicandi juris est, cum homo jus suum à DEO acceptum iterum tradit æqualibus suis, aut ab iis accipit (*Thema XV.*) ut cum socium acquirit, v. g. conjugem, aut servum: Conjugi enim dat aliquam potestatem in se, & vicissim ab ea aliquam accipit.

Quod fieri potest, quia DEUS fecit homines æquales naturæ, & omnes capaces Juris alicujus dandi & accipiendi.

Them. XIV. hoc cap.

Hoc Jus derivatum congruit *Statui Oeconomico*; vel potius est formaliter ipse status oeconomicus, seu ipsa certa ratio vivendi in familia. *Cap. I. Them. VII.*

III. de communicatio familiaris in civitatem,

Them. XIV. Tertius modus communicationis est, quo familia non tantum aliqua jura singulorum hominum communicat cum alia vel aliis familiis, sed etiam comunicat jura familiæ communis.

unde Jus civile.

Hoc Jus congruit *Statui sociali* secundo seu *Civili*, *Cap. I. Them. VIII.* & dicitur **JUS CIVILE**; quod pro varietate civitatum sortitur nomen, ita ut *Jus Romanum, Jus Spartanum, Jus Longobardicum* &c. dicatur. Dirigit autem Jus civile *primo* actiones privatorum sociorum inter se, ut contractus, lites, delicta &c.

Them. XXV. Aliter & secundo Jus civitatis considerari solet, quando agitur de officiis personarum in civitate publicarum, de forma regiminis, de civitate ut est *aliquid totum* &c.

Dicitur enim hoc **JUS PUBLICUM** v. g. Romanorum, Imperii Germanici, Hungariæ.

Et quamquam revera Jus publicum æque sit civitatis ac Jus civile, expedit tamen, illud seorsim disci: quia sunt in civitate personæ determinatæ, quæ maxime exercere negotia publica debent; & expedit talia negotia accurate intelligi ab iis, qui ea exercent, aut ad ea admovebuntur; ut etiam privati sint securiores ab injuriis per tales ignorantes sibi inferendis.

Them. XXVI. Jus Civile tam Privatum quam publicum, seorsim aut simul sumptum potest considerari ut universale seu *generale*, & ut *peculiare* aut speciale.

Jus Civile ac Publicum generale & peculiare.

1. Jus **CIVITATIS UNIVERSALE** nihil est aliud quam Excogitatus aliquis modus, quo qualiscunque innominata civitas bene & salubriter institui posset, abstrahendo à Romana aut Germanica, aut Hungarica aliave natione:

2. Tale jus ex publico & privato complexum plures descriperunt. Primus **PLATO** quod à Socrate didicerat, docuit in Libris *de Republica*, ad quos omnino pertinent libri *de Legibus*: In prioribus jus magis publicum, in posterioribus magis privatum continetur. Idem fecit **CICERO** in libris *de Republica*, qui nobis interciderunt; & libris *de Legibus*, qui extant. Idem præstitit sub annum Christi 1500. **THOMAS MORUS** in libro *de Utopia*, involvens rem feriam fictioni, ut, pro stomacho etiam illius temporis; libentius legeretur. Idem denique quodammodo fecit elegantissimus **FENELONIUS** in *Telemacho* tota Europa celebratissimo. Multi præterea alii.

Jus autem publicum universale, seu officia publica civitatum in genere describens ante annos 500. profunde executus est **S. THOMAS** in libro *de Regimine Principum*, qui etiam **Ægidio Romano** egregio doctore Augustiniano familiæ adscribitur. Et ut plurimos præteream, nuper illud solide & dilucide peregit Magnificus **P. Franciscus SCHMIER** Universitatis Salisburgensis Rector in sua *Jurisprudentia Publica Universali*.

Them. XXVII. Omnes hi labores utut egregii, plurimum tamen incerti habent; & magnam reipublicæ noxam inferre possunt, nisi adsit cautela.

De Republica Platonis &c.

1. *Incerta* habent propterea, quia quilibet horum Doctorum describit talem rempublicam, qualis *ipsimet* optima videtur. Hominum autem diversa in his rebus particulatim consideratis sententia est, nunquam, dum orbis stabit, in unum conspiratura. Unde factum ut alius in sua descriptione probaret, quod alius abjecerat. Unde fit rursus, ut, nisi multum tibi prudentiæ atque legitimi usus adsit, ex talibus libris pluribus vix solidi quidquam pro temet elicias; quoque plures legeris, eo fiet rerum tuarum incertior.

2. *Noxam* etiam affere possunt reipublicæ. Nam si juvenes hæc legunt, quorum avidum est novitatis ingenium, deprehendunt necessario quædam illic, quæ laudantur, quæ tamen in sua civitate non inveniunt; quædam vero, quæ vituperantur, quæ in civitate sua reperiuntur. In paucis enim conveniunt omnes de Republica scriptores: Item nulla est in orbe civitas seu populus, qui plane conveniat cum republica Platonis, nec cum illa Ciceronis, D. Thomæ, Bodini, Mori, Schmierii &c. ut adeo necessario, quo plura leges, hoc plura invenias à tua civitate discrepantia. Jam vero qui tanta videt laudari, quæ suæ civitati defunt, tanta vituperari, quæ adsunt, facile inclinatur ad novandi studium: præcipue si juvenis sit & ex ore doctorum audiat in suam civitatem cum salibus sæpe spargi docta convitia. Ex quo nascitur primo contemptus præsentis status, deinde odium, denique cupido abiiciendi, mutandique: cumque hoc animo deinde ad rempublicam gerendam accedunt. Initium autem malorum civilium est, odisse statum suum; extremum vero malorum, eundem mutare, nisi summa prorsus circumspicione & caussis maximis ac necessariis fiat. Quamobrem Plato inter omnes Lycurgi tantopere laudatas leges hanc solam agnovit optimam esse, ne *juvenibus* liceret de legibus patriis disceptare, etiamsi deprehenderint emendatione dignas. Hinc nulla respublica permisit, ut Status suus mutaretur, & induceretur forma Platonis vel alia similis privati hominis & exteri præcipue; quamvis agnoscerent pulcrum esse formam reipublicæ à Platone vel alio excogitam. Vid. Cap. III. & Cap. IV. Th. I.

3. *Cautela* ergo adhibenda hæc esset, 1. Ut ejusmodi libri, siquid novationis contineant, provinciis eijciantur. 2. Alii libri, novationis etiam non suspecti, prælegantur juventuti jam confirmatæ in noticia & amore sui Status. 3. Idque non perfunctorie, neque à quovis juve-

R. P. Defing. Pars I.

ne pædagogico, sed ab omnibus reipublicæ præsentis peritis. 4. Ut juvenis non committatur in statu reipublicæ instituenda talibus doctoribus, qui statui præsentis infensi sunt.

Them. XXVIII. Jus Civile Publici ^{Juris Publici} cum maxime opportune in plura velut ^{partes.} membra distinguitur, propterea, ut tum diversa objecta, tum diversa officia accuratius perdisci possint: nisi quod in his nimia sæpe subtilitas hebetius ferme jus facit.

Sic habemus Statutorum & commentariorum vim de Jure *Criminali*, *Forensali*, *Camerali*, *Mercantilla*, *Militari*, *Majestatico* &c. quæ omnia sunt partes Juris publici.

Them. XXIX. Quartus modus ^{IV. Com-} communicandi juris est: cum plures civitates in unam majorem vel minorem, ^{communicatio} arctiorem vel laxiorem complexionem consentiunt: sive id fiat communi magistratu instituto, sive legibus aut conventionibus scriptis, sive rationabili more ac consuetudine inter se servata.

1. Hoc jus congruit Statui *Societatis complexæ*, ac dicitur **JUS GENTIUM** ^{constituit} speciale quando de complexionem ^{Jus Gentium} plerarumque gentium, quæ communicant, seu civitatum agit. Cum vero agit de paucis aliquot civitatibus, dicitur *SISTEMA Civitatum foederatarum*, v. g. Helvetorum, Batavorum. Imò tota fere Europa tale jam est Systema, sed laxius. *Cap. I. Them. X.*

2. Ejusmodi Jus cum Jure Publico ^{descriptum} Universali commixtum descripsit *GROTIUS* ^{à Grotio.} in libro de *Jure Belli & Pacis*. Non vero descripsit Jus naturæ simpliciter, aut primigenium.

Them. XXX. *Jus gentium purum*, **UNIVERSALE** omnino, id est, à particularibus gentibus abstrahens, & ^{Jus Gentium} tantum ea referens, quæ omnes gentes ^{Universale} invicem præstare debent, si describere possibile est, tamen usum omnino tenuem præstare potest; potest etiam creare noxam.

1. *Utilitatis parum* habet. Nam ^{Inutile jam} in negotiis, quæ cives privati unius ^{est.} civitatis cum civibus alterius civitatis habent, v. g. cum Hollandi in Japoniam merces exponunt, res decreta est, Hollandos & alios, qui in alienam terram privato nomine veniunt, se ac res suas subicere legibus illius terræ: adeoque privati sunt ac subditi quoad hoc: nec igitur ex causæ deciduntur ex jure gentium, sed civili illius terræ.

2. Si gentes etiam de his rebus inter se aliquid sanxerunt lege scripta vel consuetudinaria, ita ut causam publicam faciant ex negotio privatorum; tunc ve-

B

ro ea

Cautela cir-
ca libros Ju-
ris Univer-
salis.

so ea causa decernenda est ex illa peculiari harum gentium sanctione; non ex universali aliquo jure gentium, quod raro ostendi potest; minime vero decernetur ex aliquo tali libro, quem homo privatus v. g. Grotius de Jure Gentium scripsit; qui decernere nihil potest, nisi potestate accepta ab utrisque gentibus.

3. Et si talis scriptor vel maxime putet, suam sententiam fore regulam gentibus, propterea, quod dictamen rationis naturalis, aut omnino divinum jussu positivum pro sua sententia habeat; nihilominus neque hoc facit tales libros utiles; quia rationum momenta pendent à mille adjunctis, quæ libro comprehendit adhuc nemo. Deinde quia ipsa divinæ legis positivæ applicatio pro emergente eventu, ea fere sola est, quæ in disceptationem plerumque venit.

4. Inutiles esse ad gentium pacem hos libros, clarissime docet experientia. Ex quo enim tot libri tales prodierunt, quot à se primis scriptos maxime gloriantur multi D. D. protestantes, aliquis fructus ex iis debuisset redundare in rem publicam, saltem modice major quam ante hac. Talis vero fructus ex scriptis juris gentium libris proveniens non potest ostendi: Vid. Cap. IX. Them. IV. &c. & Cap. IV. Them. XXIII. n. 3.

& patet notate.

2. *Noxam* vero tales libri, si multi sunt, aut nova spirantes, asserre omnino possunt;

1. Quia ingenia, alias ad technas accuta, magis exacuunt, Spiritum privatum ut jus naturæ fovendo.

2. Quia etiam nil tale cogitantes scriptores argumenta suppeditant, quibus justificari videantur ea, quæ aliàs videbantur, injuriæ, fraudes, scdifragia, perjuria.

3. Experientia quoque videtur ostendere, per tot scriptiones facilius præsidium parari cuilibet violentiæ. Cum enim tot scriptoribus æque parum ac tot gentibus idem possit esse sensus in particularibus, scriptorum alteri album, alteri si non plane nigrum certe fuscum placet, & unusquisque syllogismo vel ratiocinatione opinionem suam firmat. Ratiocinatio autem habetur pro ratione; ratio pro causa aliquid faciendi; causa aliquid faciendi jus dare censetur. Unde fit, ut tot in publicum ostententur Jura sibi plane adversantia. Quo igitur plures sunt qui ista scriptis proponant, hoc major fiet sententiarum diversitas & pugna. Quo major erit in his pugna, hoc minor de jure gentium

decernendi fiducia. 4. Subtilitate humanæque eruditionis opinione pauci principes, paucae gentes retentæ sunt ab inferendis injuriis: pluribus vero id persuasit nota alicujus viri probitas, æquitas, virtus, justitiæque tenax amor. Vid. Cap. IV. Them. XXIII. n. 3. &c.

Them. XXXI. Præcipuus modus communicandi juris summi est per *revelationem divinam.* V. communicatio juris Divini positivi.

Revelationem autem hic dicimus omnem modum, quo DEus homini significat se, providentiam suam, atque alias proprietates. Hoc autem fit primo universaliter in omnes mediis ordinariis per creaturas, earum ordinem, gradus &c. *DEus enim illis manifestavit: Invisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus & divinitas: Ita ut sint inexcusabiles.* Roman. cap. I. v. 19. 20. Neque manifestavit tantum speculativam sui agnitionem, sed & instinctum & necessitatem parendi: quod qui non faciunt, inexcusabiles sunt. Sed de hac manifestatione seu revelatione naturali intelligendum est Thema hujus capituli XXII. Quia per hanc communicatur cum homine Jus Divinum *naturale.*

Secundò fit revelatio DEI non universaliter omnibus sed aliquibus electis, per media quæ naturæ viribus superiora sunt, & ad finem eisdem naturæ viribus altiozem. Et de hac supernaturali revelatione loquimur in hoc themate.

Hæc revelatio specialis apta est ponere hominem in Statum *Supernaturalem* (Them. XIV. Cap. I.) & constituit *Jus Divinum*, quod *Positivum* dicitur: contineturque *Sacris literis.*

Them. XXXII. Quod Capite I. Them. V. XI. &c. de Statuum inter se subordinatione dictum est, dicendum idem est de subordinatione Jurium. Jura subordinantur sibi invicem.

1. Status enim est Ratio certa vitæ: Ratio certa est Lex; & Lex est Jus: Igitur Status quoad formale est ipsum Jus.

2. Igitur Juri naturæ: Themate XXII. subordinantur cetera, quæ sequuntur, quorum neutrum tollit jura naturæ, sed tantum circumscribit ac perficit. Omnia autem hæc subiiciuntur omnino Juri revelato, per quod ipsum rursus Jus naturæ non tollitur, sed vehementius restringitur tanquam à summo Domino, & immensum quantum perficitur, seu potius elevatur.

Them. XXXIII. Juris exercitium seu ejus exercendi constans voluntas est *JUSTITIA.* Quid sit Justitia.

Legalis seu
universalis

1. *Justitia naturalis UNIVERSALIS*, seu *legalis* est habitus animi disponens ad *QUIQUE* suum tribuendum DEO, sibi, ceteris. Hæc extendit se ad omnes virtutes, quas dirigit ad bonum commune universale seu finem totius naturæ. Atque hæc est proprie illa virtus, quæ ex disciplina Juris

naturæ condisci debet, si utilis dicenda illa disciplina est.

2. *Justitia PARTICULARIS* est *Justitia particularis*. illa, quæ proprie ad alium hominem est, & jus civile tam publicum quam privatum servare docet. Vid. Aristot. V. Ethic. cap. II.

CAPUT III.

De Jure Naturæ scribendo.

Quid disciplina Juris naturæ.

Thema I. Juris Naturæ disciplina est practica scientia certæ rationis vivendi pro statu naturæ,

Practicam dico, quæ apta est & ordinatur ad exsequendum quod scitur. *Ad virtutes autem scire quidem parum aut nihil prodest, cetera vero non parum, sed omnia, possunt. - - Recte igitur dicitur, justum fieri agentem justa, & temperatum etiam temperata. Qui vero hæc non agit, nunquam evasurus est bonus. Verum plerique hæc quidem non agunt: ad sermones autem confugiunt sese philosophari putant, & Studiosos fore hoc modo: atque perinde ut agroti faciunt, qui medicos quidem diligenter audiunt, nihil autem eorum agunt, quæ præcipiuntur ab illis. Ut igitur illis corpus non bene sese habeat, si ita curantur; sic nec his animus placeat, si ita philosophantur.* Aristoteles II. Ethicor. Cap. III. Vid. infra Cap. IV. Them. XX.

Scripta pro nullo statu otiosa.

Thema II. Juris Naturæ disciplina, quæ scribitur pro nullo statu existente, otiosa est. Quia non est practica.

Thema I. & infra XII.

Statu pure naturalis incircumscriptionis non existit, aut vix contingit, v. g. homini in desertam insulam deportato. Igitur Juris Naturæ disciplina pro tali statu scripta esset otiosa.

Scripta pro statibus diversis.

Thema III. Juris naturæ disciplina potest scribi pro diversis statibus humanis, quos Capite I. numeravimus, nempe pro sociali 1mi 2di 3ti 4ti aut omnino supremi generis.

In omnibus his statibus perdurat Statu naturæ, non aufertur, sed tantum circumscribitur & perficitur (*Them. V. Cap. I.*) Similiter Jus ipsum & Lex naturæ perdurat in omnibus his statibus (*Them. XXXII. Cap. II.*) Ergo cum in singulis detur jus naturæ, pro singulis etiam statibus potest describi disciplina Juris Naturæ.

Thema IV. Jus naturæ descriptum ut J. N. scriptum pro uno statu non congruit alteri.

1. Nam singuli status pure naturali posteriores consistunt in hoc, quod jus naturæ circumscribant vel in paucis vel in multis (*Them. V. Cap. I.*) Quæ circumscripta sunt in posteriore statu, non amplius pertinent ad Jus Naturale hujus status; quamvis pertinuerint ad statum priorem non circumscriptum. 2. e. g. In statu pure naturali erat Jus naturæ, ut Frater sororem connubio duceret. In Statu civili hæc libertas naturalis & hoc jus restrictum est. Ideo qui scribit Jus naturæ pro statu civili non debet docere ESSE jus connubii forori; sed FUISSE. Vid. infra. **Thema XII.**

Thema V. Qui scribit disciplinam Juris naturæ, debet profiteri, pro quo statu scribat. Scriptor J. N. profitetur, pro quo statu scribat.

1. Scriptoris enim officium est prodesse, non nocere: Nocet, qui lectori occasionem præbet faciendi aliquid, quod statui quidem alicui convenit, non autem suo. Nisi autem prodatur scriptor, pro quo statu scribat jus naturæ, præbet hanc occasionem: igitur facit contra officium.

2. E. g. Qui scriberet Jus naturæ pro Christianis, non satisfaceret, si is leges Christianas è sua scriptione eliminaret. Quia doceret, esse aliquid Juris naturæ in hoc statu, quod non est: nempe doceret, in statu Christiano esse libertatem à legibus Christi, cum nulla sit.

3. Res exemplo potest declarari: Medicus ægroto debet præscribere medicinam naturalem convenientem statui. v. g. ei, qui actu æger est, præscribit *curativam*: ei, qui convalescit, *confortativam* vel *instaurativam*: ei, qui sanus est, *præservativam*. Peccaret autem & officio deesset, si ægro præservativam, sano curativam adhiberet.

Juris disciplina revera idem est animis, quod pharmacum corporibus: qui ergo docet, justum omne esse ægris, quod erat sanis, fallit, nec est bonus Jurisconsultus, sicut ille non est bonus medicinæ consultus seu medicus.

4. Nec debet ab hac nostra doctrina, quam salutarem credimus, absterere quemquam illa plausibilis objectatio: *Jus naturæ est jus divinum, ideoque immutabile, & quod semel naturaliter justum est, æternum tale est.* Nam Cap. II. Them. IV. & VIII. vidimus jus esse *justum active & passive.* Themate autem XI. vidimus, *Jus essentialiter active esse in DEO, passive in homine.* Quæ nemo ratione præditus negabit esse vera.

Hoc modo sumptum jus naturæ originarium (Them. XVI. Cap. II.) plane est immutabile: nec enim possibile est DEum non esse essentialiter originem: hominem non esse essentialiter subordinatum.

Hinc quæ DEo debentur, immutabiliter debentur quoad essentialia; mutabiliter autem quoad modum, si constet de voluntate DEI, Them. XV. & XVI. Cap. I.

Quod autem attinet ad illa, quæ sunt hominum inter sese, adeoque juris non originarii, sed participati (Th. XIV. &c. Cap. II.) ea sunt mutabilia, quemadmodum ipse homo talis est, circa particularia, & eatenus varietati sunt obnoxia, ut tamen non alienentur à DEO; adeoque ab homine tunc in his nihil mutari potest, cum non constat de voluntate DEI tanquam Domini Confer. infra Them. XIX. n. 3. & Cap. V. Them. XIII. Aliter Theologi dicunt: DEI voluntas semper est eadem; sed ea, quæ vult, non sunt semper eadem.

Thema. VI. Peccat scriptor Juris naturæ, qui præcipua officia illius status naturæ, pro quo scribit, omittit; gravius qui ea omittenda esse docet.

1. Ut qui scriberet pro statu naturali quocunque, & omitteret officia erga DEum tanquam principium & finem ultimum. Aut profiteatur, se tantum partem scribere, non totum. Alias seducit, saltem incautum lectorem & juvenem, qui potest opinari, se toti juri naturæ satisfecisse, tametsi partem magnam vel maximam neglexerit.

2. Ita Worcesteriæ ille comes juvenis, & Atheus, cum rediisset ad cor, confessus est à Philosophia seu Jure naturæ Hobbesii se seductum. Qui Hobbesius jus naturæ promittens, abstrahendum dixit ab officiis erga DEum;

unde comes primum officia illa omisit, deinde nihilominus justum se reputans DEum etiam horribiliter contempsit & blasphemavit.

Them. VII. Qui scribit Jus Naturæ In moderno pro moderno statu civili, & abstrahit statu non potest abstrahi à Jure Romano, is scribit pro populis illis, qui à jure Romano liberi sunt, quique cives suos eodem jure Romano non circumscripserunt.

Adeoque scribit fortasse pro Turcis, Sinensibus, Huronibus &c.

Them. VIII. Scribens jus naturæ pro In statu Turcarum & Huronibus non potest abstrahere à Turcarum vel Huronum legibus civilibus scriptis aut non scriptis: nisi siquid leges Huronum à DEO alienarentur.

Them. XVI. Cap. II.

Nam Talis doceret forte non pauca, asserens ea Turcis civibus aut Huronibus civibus jamjam libera, quæ revera libera amplius non sunt eorum statui restricto: sed libera fuissent ante restrictionem. Them. IV. n. 2.

Them. IX. Scribens jus naturæ pro statu civili Turcarum aut Sinensium, & in medio seu liberas relinquens aut abstrahens leges civiles Sinensium, is à Sinensibus non reciperetur, sed damnaretur, cumque libro suo ex Imperio eijceretur: nisi longe graviori tam auctoritate quam ratione Sinenses erroris convinceret.

Them. X. Scribens pro Statu Christiano & liberas similiter dimittens leges Christianas, æque ac multo minus est audiendus, multoque magis damnandus; nisi possit asserere majorem auctoritatem & meliorem rationem.

Them. XI. Eandem damnationem subiret, qui Statum altiore subijceret, inferiori, ut statum religionis statui civili: Statum gentium statui civitatis. *Cap. I. Them. XIX. &c.*

Them. XII. Qui modo edit Jus naturæ pro aliquo statu qui non est, nec deinceps erit, is facit imprudenter, periculose & noxie.

Imprudenter; quia ædificat in nubibus; nisi faciat aut per modum poetæ ad honestam delectationem; aut per modum formulæ bonæ, idque caute; ut *Morus & Fenelonius* fecerunt, & *Cicero* in Legibus. *Imprudenter* autem imo impie exsecutus id est *Homerus*, qui suo Poëmati, quo Jus naturæ explicat, inseruit Idololatriam juri naturæ repugnantem: quo nomine etiam à Platone fuit damnatus, & in sua Republica legi prohibitus.

Periculose facit; quia præbet occasionem incautis, ut mores in statu naturali non illicitos, licitos etiam putent

exerc.

exerceantque in statu suo moderno. Ex quo rebus publicis ac moribus publicis potest creari periculum. Repugnat autem Juri naturæ, periculo tali locum facere. Sic multi juvenes possunt seduci à Romanensibus fabulis, tametsi illæ innocentes videantur, & statum tantum naturalem exprimant. Abstinere à nominandis, ne cui saliva forte moveatur. Nitimur in vetitum. Ignoti vero nulla cupido: & utinam essent hæ fabulæ ignotæ, per quas Galli fatentur olim corruptos fuisse populi sui mores. Vid. Cap. II. Them. XXVI. & Cap. III. Them. IV.

Noxiæ faceret, præcipue qui pro scholis talia scriberet. Quia discipulares anni pretiosi sunt, tanquam fundamentum reliquæ vitæ. Hos autem annos non tantum perderent, sed inutilibus rebus tanquam pro jure assuefierent discipuli. Ne quid de aliis morum damnis memorem.

Jus N. inconveniens Europæ. malum est.

Them. XIII. Qui Jus naturæ scribit sive pro scholis sive pro populis Europæis tale, quod non convenit Systemati justo Europæ, sed potius convenit statui extra Europam; is inconsulto facit.

Scribit enim pro iis, qui ipsum ignorant, & forte semper ignorabunt: e. g. Si scriberem Jus naturæ, quale est restrictum per societates populorum qui terras incognitas incolunt, aut Gronlandiam novam.

Jus naturæ scriptum pro omnibus gentibus non debet negligere legem Christi.

Them. XIV. Scribens Jus Naturæ pro statu societatis complexæ omnium gentium, non debet negligere, multo minus excludere, omnium minime impugnare Statum omnium Statuum, nempe Ecclesiam Christi universalem, seu Catholicam, omnibus gentibus diffusam; ac talem, cui aggregari obligantur omnia regna mundi.

Multi J. N. scriptores sunt periculosi, noxii.

Them. XV. Hæc, quæ præcedunt themata, non sine causa posita sunt: quæ si justa, ut teneo, sunt, *imprudenter, periculosam, noxiam* operam locarunt plurimi, qui nunc circumvolant scriptores Juris naturæ per ipsos ita dicti. Aut enim in uno aut in altero aut in pluribus, aliquando etiam in omnibus offenderunt.

1. Aliqui scripserunt Jus speculativum tantum, nec exercendum modo sine generis humani pernicie, quale est id, quod bellum omnium in omnes pro fundamento juris agnoscit ut Hobbius contra Thema I. & II. & XII.

2. Alii descripserunt jus naturæ indefinitum, nulli statui, qui nunc est accommodatum ut Puffendorffius; contra Thema III. &c.

3. Multi præcipuum Naturæ humanæ officium, cultum DEI omiserunt, aut ab eo abstrahendum docuerunt, ut primò Puffendorffius, & Wolffius contra Thema VI.

4. Alii professi, se scripturos jus naturæ pro gentibus, scholas erexerunt inter Christianos, & ut placere, sua opinione, possent gentilibus, à quibus non audiuntur, prodiderunt Christi causam apud Christianos, à quibus solis audiuntur: vel saltem causam Christi inferiorem fecerunt momentis illis quibus gentiles utuntur, nempe ratiunculis quibusdam ut Heinecius: contra Thema X. &c.

Hæc loco hoc breviter indicata, alibi exsequimur curatius, productis in medium auctoribus.

Them. XVI. Qui volet scribere Jus Naturæ simpliciter pro omnibus gentibus seu hominibus, ea tamen ratione, ut duo poneret: *primo* ea in quibus potest restringi Jus naturæ simpliciter dictum; & *secundo* ea etiam in quibus restringi non potest: Ille deberet propter *primum* caput ponere in suo libro omnes fere leges civiles omnium rerum publicarum, quæ ab initio mundi adhuc fuerunt, aut deinceps esse possunt. Quippe omnes leges civiles non sunt nisi restrictiones & perfectiones legis naturalis.

Jus naturæ pro hominibus, practicum debet scribi cum restrictionibus.

Hoc autem ab uno homine non, à multis etiam vix fieri potest. Et *si vel maxime* fieri posset, cui bono?

Secundum autem caput, nempe ea, quæ lege civili restringi vel declarari non possunt, paucis forte paginis absolveretur; certe si ea sola ponerentur, de quibus non in utramque partem disputatur. vid. Thema VIII. & XIX.

Igitur restat, ut scribat jus cum iis modificationibus, quæ conveniunt statui illius juventutis aut ordinis, quem instruendum sibi sumpsit.

Them. XVII. Ne quidem Principia non dantur poni possunt, ex quibus pro re nata de cerni passim aut semper in particulari pro una parte possit, quid sit juris naturæ. *Non dantur principia in omni casu singulari infallibilia.*

Experientia id constat. Cum tot Jcti, tot Theologi recentioribus temporibus, qui omnes in jure versabantur, non plura quam olim decreverint; & multo plures forte contentiones, ac olim, excitaverint. Videatur Cap. V. Them. VI. VIII. XI. XII. XIII.

Them. XVIII. Nec tamen sequitur, Non tamen nulla principia esse: Sed non temere recedendum à veteribus usu longo comprobatis; atque à novandi studio, in practicis certe his disciplinis quam fieri cedendum.

potest abstinendum: cum primis in disciplina Juris naturæ, qua corrupta aut periculo exposita corrumpi, periculose exponi mores publicos, & cum his salutem generis humani necesse est.

1. Si enim nulla principia essent, nunquam in ulla re fuisset aliquid inter homines decretum: cum tamen experientia constat, apud omnes gentes pro bonis & virtutibus haberi temperantiam, fortitudinem, justitiam, DEI cultum, amorem proximi &c. Hæc ergo inter homines decisa sunt: nec potuerunt decidi nisi ex principiis, quæ omnibus hominibus nota sunt. Vid. *Cap. VIII. Them. IV. &c.*

2. Si omnia, quæ nunc circumferantur, principia essent, nihil decerni potuisset, ante quam ista ab otiosis excogitarentur. Atque *nova principia* apta sunt ad res decidas in dubium revocandas. Confer. *Cap. II. Them. XXX.*

Sed de Principiis Juris naturæ alibi *Cap. V. &c.*

Them. XIX. Qui autem volet Jus naturæ scribere tale, quale superest, si omnes omnium statuum restrictiones & modificationes abstrahantur, ne ille paucis rem tantam absolvet, ut ostendo.

1. Paucis inquam aut numero aut mole scriptiois, sed tanto gravioribus.

2. Scribet enim primum Duo illa maadata magna: Diliges Dominum DEum &c. & Proximum sicut te ipsum. In his duobus restrictio nulla habet locum quocumque in populo.

3. Mox autem ut illa particulatim explicantur, digito etiam DEI descripta in duabus tantum tabulis, ita ut ex duobus fiant solummodo decem, haud lata partitione; tum jam locus est restrictionibus & exceptionibus. Etenim fas est aliquando sabbatum non in sanctificationibus sed in cruentis cædibus peragere: fas per calcatam matrem salutis viam urgere: fas hominum strages edere: fas aliena auferre &c. Has autem modificationes non ipsum jus naturæ purum secum fert, sed ex varietate statuum demum apparet. Quomodo enim socii auferam sua, si in statu sociali non sum? aut quomodo apparebit, rem quam aufero, non esse socii sed meam? & sic porro. Confer. supra *Them. V. n. 4.*

4. A DEO ipso scripta naturæ tam pauca præcepta admittunt exceptionem, interpretationem, comparationem: Et Heinecii totus liber mille præceptis refertus, promittit talia, in quæ consentiendum sit omnibus gentibus, *qua non plane obrutuerint!* Vid. *Cap. VII. Tb. XV. Nisi decipis, eris Heinecci mihi magnus Apollo.*

CAPUT IV.

De Abusu & Usu

Juris Naturæ.

Capite priore jam non paucos abusus exposuimus. Jam alios persequemur. Ceterum an corripuerint jamjam rempublicam Christianam Catholicam in Europa, an intra solum corruptionis periculum adhuc stetur, viderint Pastores, & Custodes legum publici, quorum id est munus.

Them. I. Omnes sapientes legislatores nihil quidem sine ratione fecerunt: inquirere autem *multum* in rationes legum prohibuerunt, præsertim *juvenibus*, propter defectum judicii magni & experientia, quæ ad hoc opus nempe ad judicium supra leges publicas ferendum, requiritur.

1. Qui enim inquit in legis rationem, potest incurrere in rationem non unam sed plures, quas dum ad examen vocat, facit se judicem illarum: & per hoc assuescit etiam judicare de legibus, & sic se superiorem constituere, qui-

bus debet esse subjectus. Confer. *Cap. II. Them. XXVI.*

2. Nunc autem videtur *REGNUM RATIONIS* sic dictæ apertum esse à Juris naturæ doctoribus & aliquibus Philosophis: qui cuicumque de quacunque re, etiam religione, potestatem faciunt libere judicandi; & quidquid *sua privata* ratione non comprehendit, respuendi, mutandi, reformandi. Autoritatem autem à legibus & à Religione eliminatum eunt Vid. *Cap. IX. Them. VII. VIII. &c.*

Them. II. Laxis, & una ingenio pol-
lentibus aperitur via subtrahendi sese
facile omnium legum potestati, saltem,
interne, per has novas doctrinas, legem
naturæ *sola ratione* deprehendendam
suadentes, quod Puffendorffii, Heineccique libri & alii quasi perpetuo urgent.

Nam ubi semel ratio privata prævallet sola auctoritati publicæ, facile inveniuntur tot rationes contra obligationem

Inquirere
in rationes
legum de-
bet sobria.

laxis ansum
præbet sub-
trahendi se
legibus.

nem legis, quot pro illa. Illicia ad contraveniendum legi aliunde sufficiunt. Illicia hæc ergo ratione aliqua suffulta pro lege habebuntur, & anteponentur legi; quia lex plerumque *tantum* rationem habet, illicia vero præsentia pauca, nec sensum afficientia. Vid. Cap. XI. Them. XVIII. Cap. IX. Them. IX.

Præcipue
si à DEO
abstrahendum doce,

Them. III. Quodsi infirmo animo suadeatur, ac forte persuadeatur, à DEO pro actionibus justis seu legi subjectis nihil præmii propositum esse, præter ipsum virtutis exercitium; aut saltem ratione nullum tale præmium deprehendi posse; periculum videtur augeri.

1. Nam infirmus sic potest arguere: Juste obtemperandum est soli Rationi: Religio metienda est ratione: Religio docet quidem, præmium actionibus justis propositum esse DEUM; ratio vero hoc docere non potest, juxta Puffendorffii librum. Igitur rationi obtemperandum est, seposita religione seu auctoritate. Vid. Cap. X. Them. IX.

2. Quodsi justitiæ nihil præmii tribuitur, Justitia res est vilis & indigna: & eousque tantum exercenda, quousque coram hominibus valere potest.

3. Ratiocinium hoc totum equidem miserum est, sed talia in animis infirmorum fiunt: sive infirmitas sit in intellectu, sive ea à sensuum aut passionum perturbatione veniat. Vid. Cap. XI. Them. XVIII. Nefas autem est, eum qui juris naturæ disciplinam tradere promittit, tanquam medicinam animorum, talia dogmata pro fundamento locare, quæ adeo lubrica sunt ut facile in venenum abeant.

aut ab anime
immortalitate,

Them. IV. Quando animæ immortalitatem non negant quidem, sed tamen in jure naturæ ab ea abstrahi bene posse aut debere contendunt; totumque jus naturæ intra terminos *hujus vite* concludunt; fundamenta ipsa Juris, Justitiæ Legum, fidelitatis, Religionisque convellunt.

1. Nam primo redit idem, quod antea posuimus, ratiocinium: omnia nostra ratione metienda sunt: immortalitatem animæ ratio non attingit: igitur quidquid de hac dicitur aut scribitur aut creditur, ratione dijudicante suspectum aut falsum est: neque servit ad regulandas actiones vitæ humanæ.

2. *Secundo.* Ratione non attingitur animæ immortalitas: ergo nec DEI providentia. Si hæc non; ergo nec jus aliquod, neque principium obligationis nostræ, nec finis est DEUS. Aliaque noxia plura; quæ omnium confessione facilius succrescunt quam bona, etiamsi

nulla à doctoribus semina spargantur. Videatur totum Cap. XI. præsert. Th. X. XVII. XVIII. XXI. &c.

Them. V. Res tam grandis, ut est Jus Naturæ & gentium, si vel bene tradideretur, traditur tamen nimis brevi tempore, in scholis certe DD. Heterodoxorum, ubi mensibus aliquot totum opus absolvitur.

1. Ex hac tamen schola egressi juvenes magnam sapientiæ nescio cujus opinionem secumferunt. Quæ potest eos reddere temerarios in decernendo de rebus summis etiam religionis, & præ se spernere facere annosos etiam Theologos & ICTos, tanquam qui Juris naturæ callentes non sint, cum in tali Academia non fuerint.

2. Nostro Theologi totos ac plures tractatus edunt multumque tempus in sumunt in iis tradendis, quæ heterodoxii doctores paucis pagellis absolvunt de *Legibus; de Conscientia; de Actibus humanis; de Justitia & Jure; de Restitutione; de Peccatis; de Virtutibus; de Præceptis; de Contractibus.* Eaque omnia accurate dividunt, demonstrant, ab objectionibus vindicant: cum DD. Heterodoxi exiliter & nude asserendo hæc pleraque doceant. Et tamen hi nostros spernunt? Vid. Cap. XIV.

Them. VI. Videtur esse non parvus abusus, quando Juvenes Catholici vim & moderamen conscientiæ audiunt ac discunt ab heterodoxis; cum illud possent plene condiscere à Catholicis.

1. Quis Catholicus sese committeret parochi, qui Theologiam & Conscientiæ curam didicisset à Lutheranis Quakeris vel Calvinianis? Nunc id faciunt multi nostri nobiles, qui se viros committunt juventutis suæ speciebus, quas ab heterodoxis scholis domum reportarunt.

Unde fieri potest, ut nimia juris hujus naturæ opinione, nec quærant consilia sapientum in rebus conscientiæ, nec audiant. Imo paulatim Saluberrimum Confessionis & Pœnitentiæ Sacramentum fastidiant & spernant: ipsi sibi conscientiæ omnino moderatores futuri. Ex quo tum barbaries oriri potest, tum omnibus tam variis ac pugnantibus hæresibus ac noxiæ libertati via amplissima complanari.

Them. VII. In DD. heterodoxorum libris de Jure Naturæ, aut in eorum collegiis frequens regnat contemptus priscorum Ecclesiæ Patrum, & omnium Theologorum, & ICTorum; qui arguuntur Jus naturæ penitus ignorasse; cum illud ante Grotium omnino incognitum fuisse

Jus Naturæ traditur nimis perfunctorie ab heterodoxis

copiosissime à Catholicis

Catholici ab heterodoxis conscientiæ moderamen perperam discunt,

cum contemptu SS. Patrum &c.

fuisse persuadere volunt. Præterea false traducitur jam S. Augustini acumen; jam S. Hieronymi impetus; S. Chrysostomi Rhetorica, S. Thomæ barbaries, aliaque confinguntur & jactantur in Catholicos doctores omnes convitia.

1. Quid mirum si juvenis animus ab his redit minus amans religionem suam, cum ii tam atro carbone pinguntur, qui nobis doctrinam religiosam traderunt & adhuc tradunt? Ex quò quid non potest sequi malorum?

2. Si quis in Catholica civitate talia effutiret in foro aut circulo frequentiore hominum, denuntiaretur. Juvenes autem nostri sine impedimento mittuntur, ut ea his in scholis ediscant. Vid. Cap. VII. Them. VII. &c.

Et hærefum monstra.

Them. VIII. In ipsorum Juris libris, & quando non libris, certe in scholis docentur hærefes.

1. Omnes homines esse sacerdotes; nullum esse aut dimidium tantum arbitrium liberum. Nullum dari hominibus meritum apud DEUM: Ecclesiam Christi furtim tantum leges ex conventionem sibi constituisse, adeoque Christum non esse ejus Legislatorem; ex quo sequitur etiam Synagogam non desisse; Vid. Cap. XII. Præcepta DEI servari non posse: Principes esse caput Ecclesiæ Christi &c.

2. Hæc aliaque docentibus committere juventutem, rogo, estne abusus?

Hi libri sunt prohibiti.

Them. IX. Isti libri sunt à Sancta matre Ecclesia prohibiti *non sine ratione*. Quos legere sine venia certe est abusus. Quid ipsos loquentes audire, & magistros conducere? aut omnino scholis Catholicorum præficere?

Admittunt Poetas, rejiciunt SS. Patres, & S. Scripturam.

Them. X. Abusus videtur, quando Jus Naturæ traditur pro juvenibus Christianis, aut scribitur pro viris Christianis, maximeque Germanis, si in tali Jure admittuntur quidem sententiæ Poëtarum, excluduntur autem sententiæ Moyfis, Davidis, Salomonis, Jeremiæ, Pauli, ipsiusque adeo Christi.

1. Quasi vero naturaliter justa docuisset Horatius (Epicuri de grege porcum ipse se vocat) & Ovidius vel ab Ethnicis in exilium missus ob violata Jura naturæ: Christus vero cui tot gentes eruditæ sanguinem & animas fundunt, nihil docuisset naturaliter justum, aut rationabile!

Objeccio S. Scriptura non admittitur à gentilibus.

2. Neque momentum habet excusatio illa: nempe Sacram Scripturam non agnosci ab omnibus gentibus ut *revelatam*: igitur gentibus non esse exponendam pro jure naturæ. Vid. Cap. X. Them. IV.

3. Nam ostendatur aliqua gens, sensu communi gaudens, quæ doctrinas morales in S. Scriptura contentas (hæ autem ad Jus Naturæ spectant) non agnoscat naturaliter justas: ut quod tibi non vis fieri, alteri &c? Sive igitur agnoscant insuper ut revelatas etiam, sive ut tantum naturales, serviunt juri naturæ. Nam *ut revelata* serviunt Christianis populis, apud quos revelatio agnita immensum debet prævalere judicio labili rationis. Ut vero *naturaliter justa* serviunt omnibus hominibus; servituræ iisdem etiam tanquam revelatæ, si revelatio ipsis prædicaretur, aut quomodocunque satis agnosceretur.

4. Ut adeo injuria fiat Europæis gentibus, quando Jus naturæ ipsis traditur sine Christo, extra quem nullum jus solidum, stabile, & æternum, sicut nullam salutem agnoscunt.

5. Deinde peccant isti libri etiam Philosophice, committuntque sophisma seu falsum ratiocinium. *Christi* ajunt, *doctrina est revelata: ergo non est pro jure natura*. Nam quilibet facile distinguet, notissima phrasi & vera: Christi doctrina est Revelata; *Etiam*, concedo; *Tantum*, nego. Vid. Cap. X. totum, præsertim Them. II. III. VI.

Them. XI. Abusus videtur, quando à comprobando Jure naturæ excluduntur Sancti Ecclesiæ Patres, Theologi atque Jurisconsulti ac Philosophi Catholici. Scriptura Patres &c. non excludendi.

1. Quippe si docuerunt naturaliter justa, cur non sint testes idonei sensus communis naturæ de justo; præcipue cum pro testibus recipiantur Poëtæ?

2. Si vero non docent naturaliter justa, quis ergo præter hos docuit aut agnovit naturaliter justum, inde à Christo usque ad Grotium? Si tam multi fuerunt doctores, & nullus justa sensit ac docuit, sequitur omnia ad huc usque injuste facta esse, & mundum re tam necessaria caruisse, donec Grotii & Puffendorffii libri scriberentur.

3. Deinde si tot millia Doctorum in tantis voluminibus non docuerunt naturaliter justa; unde nobis fidem faciet Puffendorffius aut Heineccius & ceteri, ipsos verum jus naturæ tradere? Nam si hæcenus incognitum fuit jus naturæ, non habemus exemplar ullum, cum quo conferre ipsorum doctrinam possimus & examinare, an sit justa? Non S. Scripturam, non Patres, non Theologos &c.

4. Si

4. Si dicunt, conferri debere cum re-
ta ratione, aut cum socialitate, aut
cum amore, aut cum studio conservan-
di sese. Respondebo: Ergo ante Gro-
tium nemo habuit rectam rationem?
nemo socius fuit? nemo amavit DEUM
ac proximum? omnes sese interemerunt?

Dilemma.

Aut ergo debent asserere, vnes Pa-
tres & Catholicos Doctores, si ad hæc
prædicta conferantur, errasse: Aut non
errasse. Si non errarunt, non sunt ex-
cludendi à jure naturæ; quia naturaliter
justa docuerunt. Si errarunt Pa-
tres & doctores Catholici omnes, mul-
to pejus errarunt isti; quia quidquid fa-
ni docent isti, illud omne prope ad ver-
bum millies docuerunt Patres & alii
Doctores Catholici, & sine ulla compa-
ratione melius. Igitur si Patres & Do-
ctores Catholici à jure naturæ sunt ex-
cludendi, multo longius inde ablegan-
dus est Puffendorffianus aut similis alius
liber, qui longe jejunius, longe debi-
lius, adhæc etiam non sine periculo de
naturaliter justo differit, & falsò. Vid.
Cap. VII. Them. VII. &c.

Germaniæ
leges sunt
naturaliter
justæ.

Them. XII. Abusus videtur, quan-
do in re publica Germaniæ (quæ plu-
ribus legibus instructa est, quam ulla
in toto orbe respublica) publice ne-
cessaria esse docetur aliqua naturalis ju-
stitia, diversa ac distincta, nec contenta
in tot legibus antiquis & minus anti-
quis:

1. Imprimis enim hoc arguitur tam
instructa respublica, leges eam nondum
habere, quæ sint naturaliter justæ.

Dilemma.

2. Quodsi leges nostræ sunt naturali-
ter justæ, doceantur illæ, exerceantur
illæ, & doctum exercitumque erit jus
naturæ.

3. Si leges nostræ non sunt naturali-
ter justæ, ne novorum quidem Natura-
listarum justæ sunt, quæ nihil aliud do-
cent. Et præterea illi Naturalistæ pœ-
nas debent insignes Imperio Germaniæ,
qui audeant in patriam suam hanc ef-
fundere blasphemiam, ut illum populum
qui in toto orbe est legibus instructissi-
mus, naturali justitia ante paucos istos
heri natos caruisse crimentur. Vid.
Cap. IX. Them. VII. n. 4.

4. Si autem legibus nostris tam sacris
quam civilibus forte deessent adhuc ali-
qua naturaliter justa, in illis legibus
non comprehensa, certe ea erunt adeo
pauca, ut neque tantos clamores, neque
tanta innocentium chartarum detrimen-
ta, neque tantas in rem Catholicam vo-
ciferationes, neque omnino vel unam
in tota Germania Cathedram comme-
reantur.

R. P. Defing Pars I.

5. At enim, ajunt, prodest, seorsim
docere rationes naturales, ob quas justæ
sunt leges Civiles. R. Non prodest, sed
nocet. Quia hoc est in dubium vocare
vim legum & auctoritatem Legislato-
rum, quo semel in juventutem admisso
non potest non periclitari respublica.
Vid. Them. I. h. cap. & cap. II. Them.
XXVII.

Them. XIII. Abusus videtur, in
Germania tot è cathedris docere velle
jus Naturæ exteris & Sinensibus & Ja-
ponibus, quod promittit Heineccius.
In Germa-
nia non sunt
cathedræ
pro Tartaria.

Prius quod ante pedes est dispiciamus:
Si deinde nostra placeant Japonibus, be-
ne: Sin: ipsi viderint. Præterquam quod
Japonibus istorum libri, quippe ignoti,
nihil prosint. Et si quid Germani annun-
tiare Japonibus debemus, annuntiemus
eis JESUM Christum, ejusque Apostolo-
rum ac Ecclesiæ traditiones, non Natu-
ralistas novos. Civiles autem eorum
leges, nisi ubi Christo repugnant, mitta-
mus intactas, quia probabilius sunt na-
turaliter justæ, & nullo doctore ex isto-
rum numero indigent.

Hæc pauca de Abusu. De Usu au-
tem juris naturæ similiter pauca dicen-
da supersunt.

Them. XIV. Usus Juris naturæ, qua-
le à plerisque novis confarcinatum est,
optimus esset non usus. Quis usus
Juris naturæ
heterodoxie

1. Nec deberet pœnitere mundum ac
genus humanum, si nunquam vel ipse
Grotius scripsisset, qui tamen multa, ut
ferunt, habet meliora iis, qui eum cor-
rigere postea ex DD. Protestantibus vo-
luerunt. Quæ vero Hobbesius, Tho-
masius, Puffendorffius scripserunt, eo-
rum juste pœnitere mundum potest: id
quod tota hac nostra descriptione compro-
bandum sumpsimus.

2. Hunc tamen usum possunt præsta-
re sapientibus, ut appareat vis justitiæ:
quia quantumvis odio acti sæpe tamen
non potuere dissimulare veritatem.

3. Odio, inquam, acti. Nam si om-
nia expendimus, nonnisi rei Catholicæ
odio has descriptiones suscepisse viden-
tur; quod quidem de se fatetur Puffen-
dorffius in Apologia, & in libello de ha-
bitu Religionis. Imo Heineccius quo-
que & alii, tametsi dissimulare conen-
tur: vix enim ob alium finem solos Ca-
tholicos à suis libris excludunt, & igno-
rantes hos solos fere calumniantur,
quàm ut juventus ab his legendis vel
audiendis contemptu, tædioque averta-
tur, neve ipsorum errores deprehendan-
tur. Hoc autem argumentum à C. P.
Schwartz uberius tractatum nolumus
iterato tractare. qui nihil
aliud inten-
dunt, quam
Catholicæ
rei everso-
nem.

G

Them.

Heineccii
libellus po-
rum utilis.

Them. XV. Heineccii libellus modicum tantum usum præstabit.

1. *Primo* demerem ex eo, quidquid habet de Conscientia & actibus humanis: non tantum quia Catholicus Juvenis non debet hæc ab isto discere, qui tot habet præceptores Catholicos; sed etiam quia ad necessitatem nimium est, ad utilitatem parum, quod dicit. Si enim *nuda necessitas* spectatur, sufficit docere: Conscientiam à certis transgressionibus puram servandam timore DEI, & observantia præceptorum: In dubiis, scrupulosis &c. requirenda consilia: Laxam constringendam obtemperando iisdem consiliis, & novissimorum meditatione; Et pauca talia. *Pro perfecta* autem instructione nimis parum & lubricè de his dicit Heineccius. Legatur à viro Catholico, qui putabit sibi hanc scientiam esse necessariam, quilibet ex nostris Theologis; qui hæc petrant accurate, alii breviter, mediocriter alii, alii amplissime.

2. Deinde demerem, quæ de officiis hominis erga DEUM habet. Si enim confero ea cum his quæ Patres de his scribunt, illa Heineccii sunt plane exsucca, & insipida, præsertim quod nullum DEI verbum in ipsis sonat: unde autem officia erga DEUM discemus melius quam ex ipso DEO, & à Christo, qui utique juvenibus nostris non est ignotus sicut Tartaris? Quodsi ista Heineccii confero cum illis, quæ Theologi nostri de præceptis primæ tabulæ scripserunt, & de virtute Religionis &c. eaque non tantum ex principiis revelatis, sed etiam naturalibus; rursus tenuia & exilia sunt ista Heineccii.

3. Demerem etiam illius Officia Homini erga se ipsum, ob eorum ariditatem. Rectius ista discuntur ex tractatibus de Virtutibus moralibus, & de Vitiis, & peccatis. Affectuosius autem & sapidius vel ex solo auctore de Imitatione Christi.

4. Adhuc demerem, quæ de contractibus, de rerum Dominio & hujusmodi concisè refert. Quid enim hæc sunt ad illa, quorum pleni sunt Jurisconsultorum & Theologorum libri?

5. Idem statuerem de multis ceteris. Quæ autem sunt *Juris gentium* ab ipso sic dicti, à Cap. VI. Lib. II. magnam partem possent servari. Pleraque plene sunt apud Ictos & Theologos explicata de Legibus, de Constitutionibus, de Imperio mero & mixto. Alia Heineccii, etiam in his, Catholicæ Religionis adversantur: ut dum & ipse Ecclesiam nonnisi pactitiam & ex hominum phantasia natam facit &c.

6. Neque poterit graviter id ferre, neque queri Heineccius hæc duo: nempe *primo*, detrahi sibi, ac spoliari jus suum Naturæ: quin potius queritur Theologia nostra atque Jus utrumque, sibi per istos Juris naturæ scriptores detrahi atque eripi principia, quibus sua omnia sic destruxerant. Queritur etiam Juventus & respublica Christiana, ex administratione juris eripi sibi per hos doctrinam Christi sui, quasi ex ejus præceptis non posset, nec deberet administrari jus naturæ.

7. Neque potest Heineccius queri *secundo*, jus suum sic castratum non amplius agnitum iri à Sinensibus & Japonibus, si detrahantur ex libro Heineccii ea, quæ supra diximus, & in eorum locum substituuntur alia ex Theologis, Ictis, Patribus. Nam si Jus Romanum nihil aliud est, quam *Jus Natura actionibus hominum applicatum*, ut fatetur Heineccius in Præfatione: Si idem dicendum est etiam de Theologia morali: si deinde Jus naturæ tale est, ut ab omnibus gentibus, quæ non obbrutuerint, agnosci possit, ac debeat: certe etiam Principia illa, quæ ex Theologia & Juris Prudentia substituenda diximus, agnoscentur à Sinensibus, si non obbrutuerunt. Quodsi hæc non agnoscent, vix etiam Heineccii leges recipient. Existimo enim, si Sinenses legibus carent, parati tamen essent aliquas accipere, illas potius accepturos, quibus tum Christiana Ecclesia mirabiliter per orbem propagata est; tum etiam illas, quibus Romanum Imperium toto orbe quondam maximum diutissime salvum ac potens stetit, quàm leges istas Heineccii.

Them. XVI. Si quis igitur quærat, qualem Naturæ tractationem existimen **NECESSARIAM OMNIBUS?** Respondedo: Nullam esse magis necessariam **CATECHISMO CATHOLICÆ ECCLESIAE.**

Jus naturæ
maxime ne-
cessarium est
Catechismus.

Sine hac enim doctrina nec in ullo terræ angulo justitia ulla reperiri potest; & siqua alicubi reperta est, ea huic catechismo plane conformis est. Quod vero attinet ad illos articulos, qui *non nisi fide supernaturali*, quæ donum est gratuitum DEI, possunt attingi, etiam hi ipsi articuli Gentibus quibuscunque non tantum possunt proponi, sed debent. An autem iis assentiantur, pendet à gratia DEI gratuita, & ipsorum libero consensu. Sive autem assentiantur, sive non; reliquos tamen articulos Catechismi ad Jus naturæ spectantes, inficiari non poterunt, *nisi plane obbrutuerunt*: id quod de hoc Catechismo longe

longe fortiori jure dicimus, quam de suo libro Heineccius.

Jus naturæ explicatius est in S. Thoma.

Them. XVII. Siquis quærit Jus naturæ non tantum simpliciter necessarium, sed *explicatius*, ita ut multæ etiam dubitationes circa hæc occurrentes expediantur, is legat Catechismum Domini Augustini *HUNNÆI* Doctoris Lovaniensis an. 1566. à facultate Theologica approbatum, & Summæ S. Thomæ subnecti solitum. Hic enim reperiet indicata loca Summæ Thomæ, in quibus locis singula capita hujus doctrinæ amplius excutiuntur.

1. Atque sive juvenis sive vir hic inveniet plurima, quæ eum tuto dirigere possint; quia fundata tum in ratione naturali, quam singulariter excoluit S. Thomas, tum etiam in doctrina Christi, Apostolorum, & Doctorum Christianorum; qualia frustra in omnium Protestantium Naturalistarum libris requisiveris.

2. Cui hæc non sufficiunt ille tam commentaria sapientissimorum hominum in D. Thomam adeat; quam Jurisconsultos.

3. Neque albos quispiam dentes nobis ostendat, cum Catechismum viris nobilibus pro jure naturæ discendo offerimus. Jure enim naturæ imbutos eos volumus non ad hoc modo, ut in hac tantum vita beati sint, sed ut ad veram beatitatem pertingant. Quid enim prodest homini si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiat? Multi in illo rerum articulo peroptabunt præ Puffendorffio legisse Catechismum.

Jus naturæ secundum disciplinam Christianorum

4. *LEIBNITIUS*, quo non facile doctiorem Germania tum habuit, in præfatione ad Codicem Juris Gentium diplomaticum, prodit: „A viris doctis recte inter desiderata relatum est „**JUS NATURÆ ET GENTIUM TRADITUM SECUNDUM DISCIPLINAM CHRISTIANORUM**, id est „(ex Christi documentis) τὰ ἀνώτατα „**SUBLIMIA, DIVINA SAPIENTUM**. Equidem de Jure naturæ secundum disciplinam Christianorum inter desiderata numerato fallitur Leibniti; quippe Theologi nostri millies illud copiosissimè tradiderunt. De Jure quoque Gentium amplissime quamplures tractarunt, quamquam forte pauci scorsim. Inter Heterodoxos tantum hæc desiderantur, non inter nostros. Tale autem Jus naturæ ac gentium secundum disciplinam Christianorum divina sapientium utique non speculandi

præfate servandum.

R. P. Desing Pars I.

solum causa scribendum est: imo tale ab omnibus Christianis reip̄sa observandum, quippe degentibus in statu non jam puræ naturæ, sed adventitio, restricto, modificato, ac perfectio. Vid. Cap. X. Them. XII.

Them. XVIII. Ad Jus publicum universale multa utiliter congescit Grotius. Non potest tamen à quolibet inoffenso pede decurri.

Jus publicum Universale Grotii

1. Id tum Catholici multi hæcenus demonstrarunt, tum heterodoxi. Vid. Cap. XV.

2. Suaferim Magnifici P. Francisci *SCHMIER* Jus Publicum universale; cui fidere sine periculo possis, viro in omni jure sacro & profano versatissimo, atque elegantissime docto.

Jus publicum Francisci Schmier.

Them. XIX. Jus gentium universale obtinebitur ex historia pragmatica omnium gentium.

Jus Gentium universale

1. Quoniam vero vix est, qui cum omnibus gentibus rem habeat, laborem in exhaustum inutilem susciperet, qui huic sese negotio nunquam exhausto traderet.

2. Quocirca subit ridere unaque miserari, quoties intelligo, juvenes ex academia reduces laudari tanquam jura naturæ ac gentium pulcre doctos, per anni videlicet dimidium, idque præter tria aut quatuor alius argumenti collegia; cum redeant utriusque hujus juris quolibet ovo nudiores; nisi quod una alterave plumula hæreticæ opinionis, aut temeritate leges omnes judicandi spernendique revertantur audaces.

Juvenuli semestri absolvunt,

Them. XX. Usus præbet Jus naturæ ac Gentium non tunc, cum multa subtilitate acuitur mens, sed cum animus justus & æqui amore firmatur, & experientia cautus agnoscit, felicitatem hujus vitæ esse, quasi non sit.

Usus Juris naturæ est situs in virtute non doctrina.

1. Videmus enim homines acutos multaque doctos reipublicæ gerendæ minus idoneos. Grotius infelix legatus fuit, & infelicio civis. Vid. Cap. III. Them. I.

2. Admirabilis est pro hoc argumento Peroratio illa, qua Aristoteles suum caput Ethicum concludit. Quæ quia prolixior est, non illam, sed argumentum saltem ejus exscribo, quale Cardinalis Aguirre in suo commentario contraxit: Dividit vero caput in sex partes: In prima monet, non satis esse homini addiscere, quæ hisce libris tradita sunt, nisi & probus fieri studeat. In secunda docet, hominem probum fieri per consuetudinem bonam. In tertia observat, bonam consuetudinem effici per institutionem legis. In quarta tradit, necessariam esse legem homini, ut

C 2

probus

probus fiat. In quinta, oportere hominem idoneum fieri ad leges condendas. In sexta præscribitur modus, quo homo ad id se efficere possit idoneum. Profecto qui rem tantam sex mensibus didicerit, tertius mihi de cælo Cato ceciderit, præcipue si juvenis sit: cum Aristoteles, expertus utique regum magister, juvenes omnino ineptos judicet ad scientiam justî honestique discendam, nisi jam prius piè educati sint & affectuum suorum victores.

Ad Jus gentium libri peculiare

Them. XXI. Sunt etiam libri ad jura gentium discenda peculiare quidam: tum potissimum scrutandi, cum res monet; quia tenere omnia mente paucorum est.

1. Sic scribunt aliqui non inepte de bello, alii de pace, de legationibus alii, alii de navigatione, mercatu, repressaliis, æquilibrium &c.

pleni salubris

2. In his tamen non pauca ad gratiam, multa ad speciem dicta reperiuntur: multa dicenda dissimulantur, falsa asseruntur, vera ignorantur, recta detorquentur, fucantur inquinata.

unde difficile discere

3. Ex his igitur æque facile injuriam ac jus didiceris gentium, nisi cum magna solertia multam experientiam, grave judicium, & invictum attuleris justitiæ amorem.

Auctoritas Principum quid hic valeat.

4. Huic discrimini eo magis objiceris, si auctoritati omni renuntiaveris superiori, præterquam solum Principum; quod suadent multi novi adulatōres, invita sane ratione. Namque Principes, cum de jure gentium agitur, plerumque ipsi sunt partes contentiosæ. Si igitur ex horum solum auctoritate indagabis jus gentium, nunquam ad idem aliquid pervenies, sed semper jus gentium hac via à te inventum secum pugnabit, sicut ipsi inter se principes pugnant.

Ante Civile non est discendum Jus naturæ ex heterodoxo libello.

Them. XXII. Juvenes non est necesse ante Jus Civile seorsim audire Jus naturæ ex aliquo eorum libellorum, qui circumferuntur.

1. Nam quid qualeve sit Jus naturæ omnes stringens, statim in principio explicant omnes Juris Civilis interpretes.

3. Deinde, quæ sint singulorum obligationes præcipuæ naturales ad DEUM, ad sese, ad alios, debuere discere ex Catechismo.

3. Jura autem naturalia ut congruunt *Civitati*, sive ut ea in moderno statu exercenda sunt circumscripta legibus positivis, consistunt in ipso jure civili, neque adeo ante jus civile discenda sunt. Ex ipso enim Heineccii sen-

tentia **JUS CIVILE ROMANUM EST IPSUM JUS NATURÆ** Quis jus Romanum est ipsius Jus Naturæ. *actionibus hominum applicatum.* Ut quid ergo primum hoc jus discant ex Heineccio, si id multo melius est in ipso jure Romano? perturbat ingenia nondum firma discolor hoc studium.

4. Quod si jam contendat quis, Jus & Jus naturæ purum condiscendum esse ante jus civile; id quoque pernego. Illud enim purum jus difficilius habet disceptationes quam jus civile, & in quibus errorem committere aut imbibere majoris est momenti ac noxæ. Non ergo huic difficultati objicienda est juvenis tenera, non objicienda discrimini mens cerea in vitium flecti, & testa nova odorem adulterinum diu servatura.

5. Aristoteles melior Heineccio magister meliora consulit. *Juvenis, inquit I. Ethicor. Cap. III. Civilis disciplina non est idoneus auditor: est enim rudis actuum vitæ. Ex his autem & de his IPSÆ RATIONES efficiuntur. Præterea cum perturbationes sequantur, incassum, & sine fructu audiet: quippe cum finis non COGNITIO sit, sed ACTIO. Interest autem nihil, juvenis sit aetate an moribus juveni similis. Non enim defectus est ob tempus, sed quia vivit & persequitur singula cum perturbatione. Ubi Aristoteles per doctrinam civilem nihil aliud intelligit, quam Moralem Doctrinam totius vitæ humanæ & omnium agendorum, quod est ipsum jus naturæ, à cujus auditione Philosophus juvenes arceat, seu moribus juvenes sint seu annis. Et Cap. IV. ait: Bene institutum moribus esse oportet, qui de honestis & justis & omni civili ratione est sufficienter auditorus.* Ex quo sequitur, de Aristotelis consilio juvenibus non esse ante Jus civile explicandum aliquod miserum ex heterodoxis juris naturæ compendium; quia juvenes sunt rudes actuum vitæ. Igitur prius debent actuum vitæ notitiam acquirere, quam studeant juri naturæ. Actuum autem vitæ notitiam acquirunt per juris civilis doctrinam.

Them. XXIII. Ad Jus Gentium aliquo modo intelligendum opus est aliquo apparatu, quem in medio tempore dum per annos duos Juri Civili operam dant, extraordinaria solertia sibi poterunt comparare, si volunt homines utiles

Jus Gentium indiget apparatu.

les esse, nec vanitatis solum causa Aca-
demias pertransisse.

1. Is autem apparatus est 1. Geo-
graphia. 2. Historiæ universalis quæ-
dam idea. 3. Idea saltem mediocris Re-
volutionum seu mutationum, quas ter-
ræ, populi, seu regna subierunt; illa
saltem quæ huic juventuti scitu sunt,
propiora e. g. pro Germana juventute
Revoluciones Germanorum, Gallorum,
Francorum, Gothorum Longobardo-
rum, Bojorum, Saxonum.

Post jus ci-
vile discen-
dum.

2. Sic instructis facile erit condisce-
re saltem multa ac præcipua capita Ju-
ris gentium; nec tam sæpe hærebunt,
quam sæpe debebunt hære, si Jus gen-
tium ante historiam & Jus Civile di-
scant, ubi vel nomina multa non intel-
ligent sine Jure civili & historia.

Jus Gentium
abstractum
vanum est.

3. Nemo contendat, Jus gentium
tradi posse abstrahendo ab omnibus gen-

tibus peculiaribus. Quippe, vanum id
est, ut si quis te gladiatoriam doceret
absque omni figura brachii, aut pedis.
Jura gentium non in nubibus, nec in
abstractis ideis sed in ipsarum gentium
moribus sita sunt.

4. Quomodo enim ostendes, justum
videri omnibus gentibus, legationes
recipere, nisi saltem per commodam
enumerationem tibi constet de singulis,
ut Germanis novis & antiquis Romanis,
Græcis, Barbaris? Et quomodo osten-
des Legationes esse juris naturæ, nisi ex
sensu communi? Nam rationem, quæ
gentibus hunc sensum indiderit, ipsam
invenire fortasse difficile privato: cum
alius aliud in legationibus spectare pos-
sit, sicut in ceteris. Vid. Cap. II.
Them. XXX.

CAPUT V.

De Principio Juris aut Legis Naturæ.

Capitalis lex
naturæ quæ:

Them. I. **L** Ex naturæ seu effatum
illius, qui naturæ Le-
gislator est, hoc est:
*Diliges DEum super omnia: Proximum
sicut teipsum, utrumque propter DEum.*

1. Christiano nemini licet de hoc du-
bitare, postquam ipse DEus nos hoc
docuit, & Christus in his universam le-
gem pendere edixit: Nec ulla ratio ad-
duci contra valet:

2. Japanes autem in his cathedris
non instruimus neque Tartaros. Sed
ne pro his quidem neque ab his exco-
gitari alia lex naturæ potest.

Principium
Juris naturæ
aliud.

Them. II. Principium Juris seu Le-
gis Naturæ duplex considerari potest:
Constitutivum & Indicativum.

Constituti-
vum Ratio
DEI.

1. Primo **PRINCIPIUM CONSTI-
TUTIVUM** est illud ens, à quo lex
procedit seu fertur. Hocque Principi-
um est **DEUS** sive *voluntas DEI, aut
RATIO DEI.*

2. Fieri enim nequit ut natura ab
alio creetur, & mox à creatoris pote-
state aliena ab alio legem accipiat. Is
qui essentialiter est auctor, est essentia-
liter dominus: Essentialiter Dominus
essentialiter jubet, ac legem fert. Vid.
Cap. VI. Them. IV. & Cap. II.
Them. XIII.

Quod Chri-
stus clare
docuit.

Them. III. Miserabilis est, qui cum
habeat manifestum indicem hujus prin-
cipii, Christum, hoc neglecto aliunde
illud quærit.

Heineccius in Præfatione, & Lib. I.
§. 61. gloriatur se in hanc sententiam
de DEI voluntate incidisse, quam de-
fenderit *Coccejus* antecessor Hallensis.
Tandem! Quæ infelicitas hominis Chri-
stiani, qui cum habeat clarum evange-
lium, tam necessariam doctrinam in eo
non invenit, sed demum ex lacunis,
Cocceii expiscatur.

Them. IV. Qui discrimen inter prin-
cipium constitutivum & indicativum
non fecerunt, incerta ac desultoria
docuerunt.

Discrimen
constituitur vi
& indicativi
perperam
neglectum.

Puffendorffii liber hic varia turbat,
quod alibi docebimus, Cap. XIII.
Them. XII.

**Them. V. PRINCIPIUM INDI-
CATIVUM**, seu Principium cogno-
scendi Juris vel rectius loquendo **ME-
DIUM deveniendi ad agnitionem obliga-
tionis homini naturalis** est omne illud
quod juvat vel illustrat intellectum ad
agnoscendam obligationem suam seu
voluntatem Legislatoris.

Principium
Indicativum
Juris naturæ.

Sic E. g. in *Jure Civili Romano* prin-
cipium agnoscendi illius Romani Juris
pro antiquissimo statu post Numam,
fuit mos publicus, senatus placita, re-
gum jussa. Postea idem indicium fuere
duodecim æneæ tabulæ. Nostro ævo
est Codex Justinianæus, quo inspecto
agnoscimus, num hoc aut illud sit Juris
Civilis Romani.

Principium
Indicativum
J. N. non est
Unum.

Them. VI. Vale principium Indicativum seu promulgativum Juris naturalis non est *UNUM* tantum.

1. Quia DEO non potest præscribi, ut uno tantum modo significet voluntatem suam.

2. Si unum est & obscurum, quis illud deprehendet, inter tot dictamina homini occurrentia.

3. Si unum est, & illud evidens, unde tot dubitationes de Jure Naturæ? Habemus Decalogum manifestum: cum tamen ad applicationem venit, mille modis dubitamus, num hoc num illud sit voluntatis divinæ: Ergo præter decalogum requiritur aliquid.

4. *Infirmitas voluntatis, obscuritas intellectus nostri, tumultus passionum, curæ hujus seculi* retrahunt nos & impediunt ab audiendo verbo DEI sive intelligenda supremi Domini voluntate. Decet inter tot nebulas non unicum radium luminis ab auctore nostro emicare.

5. Experientia docet, doctos, ac pios homines sæpe non deprehendere voluntatem DEI. Quod fieri non posset si *UNUM & EVIDENS* esset signum voluntatis divinæ. Hinc docti ac pii solliciti sunt ad *plura signa* conquirenda, nec ob id vituperio digni habentur.

6. Experientiam præbent Juris naturæ Doctores maxime Heterodoxi, qui in hunc diem *jurgantur* de hoc *UNO EVIDENTE* principio, jurgaturi & deinceps. Ergo *nec hactenus* inventum est illud unum, *nec deinceps* forte invenietur. Ergo miserrima adhuc fuit, & semper erit misera generis humani conditio, re tam necessaria semper carens: aut potius rei hujus inventio non est ita necessaria, ut vulgo jactant.

7. Dici nequit, alia viâ devenire nos in notitiam ipsius DEI, & rursus aliâ in notitiam Imperii ac domini divini. At via, qua devenitur in notitiam DEI, non consistit in uno medio sed multis, nempe in omnibus effectibus, operationibus &c. Igitur etiam via perveniendi in notitiam Imperii divini non consistit in unico medio, sed in pluribus.

Them. VII. *UNUM* signum non potest sufficere generi humano.

1. Quia unum pro omnibus datum debet esse generale. Sed de generalis hujus principii *applicatione* infinitæ dubitationes oriuntur. Hæ dubitationes non tolluntur per ipsum generale principium, cum circa illud ipsum nascantur. Ergo debent tolli per aliquid aliud significativum voluntatis DEI pro casibus particularibus, cujus indicii adju-

mento fiat applicatio: si nempe generale signum & particularia conspirent.

2. Neque hinc sequitur processus in *Objectio*. infinitum, ut detur signum ad signum. Experientia suffragatur. In Jure civili signum unum habemus codicem: ubi de ejus applicatione dubitatur, quid fit? Usus, Consensus interpretum, arbitrium boni viri, ratio temporum locorumque & alia vocatur in consilium; & sic demum statuitur de voluntate legislatoris, absque metu processus in infinitum. Vid. Cap. IX. Th. I.

Them. VIII. Neque deveniri debet ad illud signum, quod ex pluribus principiis vel signis est *omnium primum*, ad quod velut fundamentum cetera reducuntur. Vid. Cl. P. *SCHWARZ* S. J. Juris Nat. Tit. II. Instruct. III. §. I. Quæst. II. Respons. II. num. 2.

1. Non constat, utrum DEus significationes voluntatis suæ ita sibi invicem subordinet, ut omnes ceteræ per seriem quandam fluant ex *una*.

2. Quodsi etiam constare hoc posset, nihil interest Juris naturæ, devenire ad primum; sed hæc forte Metaphysici aut Logici posset esse cura. Jus naturæ *practicum* est, in quo nemo desiderat prima omnium principia, ceteris omis- sis, adhiberi.

3. Jus naturæ plures tangit rudes quam doctos. Ergo maximæ hominum parti difficultas servandi Juris insuperabilis iniiceretur, si necesse foret ad primum deveniri; Vid. *Them. XII. XIV.* &c. infra.

4. Doctissimi nondum potuere *ratione* pervenire ad primum, cum de eo adhuc dissentiant, interque se certent. Ergo Juris naturæ nihil attinet. Imo nocet; quia Labyrintho nos horum labor includit.

Them. IX. Illi omnes, qui in Jure natura abstrahere volunt à *quacumque revelatione* DEI, impossibile est ut vel ad primum vel ad quaecumque indicium voluntatis divinæ perveniant.

Indicium enim voluntatis DEI, & *Revelatio DEI quacumque*, idem profus sunt. Ergo qui alterutrum excludit, utrumque amittit.

Them. X. Omnes, qui in inquirendo principio indicativo voluntatis DEI plane abstrahi volunt à *Revelatione* formali, quæ vocatur & *extraordinaria*; ne hi quidem unquam ascendent ad primum.

1. Percurrat quisquam omnium gentium historias; omnes gloriantur ultimo seu primo tempore doctrinam Sanctitatis & Justitiæ se accepisse à Diis, vel ab hominibus, qui Deo familiares fuerint,

Signum non debet esse omnium primum.

Sine omni revelatione DEI ad nullum pervenitur J. N. principium.

Sed nec sine revelatione formali.

Unum signum non sufficit.

rint, aut Deorum filii. Qui locus amplior est, quam ut hic tractari possit vel debeat.

Sensus ergo communis hominum percipit, voluntatem DEI tandem & ultimo non nisi ab ipso DEO immediate significari.

2. Quis est, qui in re dubia non optaret, sibi immediate à DEO significari voluntatem suam? Hinc ad DEUM se vertunt, oculos quoque & manus ad sidera tollunt. Qualibus formulis pleni sunt etiam poetarum libri. Et Tertullianus id familiare suo tempore gentilibus fuisse scribit in Libro de *Testimonio anima*. Repugnat igitur appetitui communi generis, revelationem plane excludere ab indagando jure naturæ.

Ad primum deveniri debere est contra sensum communem.

Them. XI. Est contra sensum communem, in actione deliberanda necesse esse devenire ad principium scientificum agendi ceterorum *omnium primum naturale*.

1. Qui in deliberatione sunt, illos experimur non suo tantum dictamini credere, sed jam hunc jam illum vocare in consilium. Vixque unquam venit in quæstionem, quodnam ex propositis argumentis ceterorum omnium sit primum, ex quo cetera deriventur scientificæ: sed potius quod sit optimum, gravissimumque?

2. Rursus perraro quæritur, quodnam propositorum sit generalissimum & maxime abstractum à casu? Imo potius requiruntur particularissima & casui accommodatissima.

3. Ergo sensui communi non succurrunt, neque juvant aliquid ad Quæstiones Juris naturæ solvendas, qui tale principium statuere volunt, aut multum laborem ad hoc impendunt.

Et ratio id prohibet.

Them. XII. Ratio etiam prohibet, tale principium inveniri vel adhiberi, excepta revelatione.

1. In scientiis speculativis tale quid necessarium est, ut conclusiones particulares reducantur ad principium universale, v. g. *Est vel non est*: quia scientiæ sunt universalium, & à particularibus abstractorum. Jus autem omne in actionibus situm est, quæ omnes sunt contingentes & particulares. Et si reducantur, reductio est metaphysica non practica nec Jurisprudentialis. Jurisprudens enim est, regulas, quas etiam habet, generales applicare ad agendum in particulari; non vero peculiare reducere ad universale. Hoc posterius facile est, & possunt illud maxime otiosi: Illud prius difficile, & non possunt nisi experti.

2. Actio moralis non requirit certitudinem Physicam, aut demonstrationem Metaphysicam, vel Mathematicam; cum eam ne possit quidem habere, quippe quæ versetur in contingentibus: sed ad agendum sufficit certitudo moralis, id est talis, quæ majorem *nunc* non possum habere. Imo sapissime ne tanta quidem certitudo requiritur. Tot enim sunt negotia & actiones humanæ levioris etiam momenti, ut homo ille, qui ubique certitudinem maximam aut majorem vellet sectari, vix non necessario stupidus fieret; nisi prorsus extraordinario lumine divino adjutus esset. Videatur etiam Cap. IX. Them. I.

Them. XIII. Principium indicativum voluntatis divinæ seu legis naturæ non debet esse *INFALLIBILE* quoad nos, bene autem debet saltem aliquod esse infallibile quoad se. Signum non debet esse infallibile quoad nos,

1. Quoad te debet esse infallibile, alias DEUS conditor, & obligator noster falleret nos; sicut falleret Imperator proponens legem talem, in cujus verum sensum *nunquam* posset perveniri. Sicut sefellerunt oracula dæmonum, v. g. *Crasus Halym penetrans magnam pervertet opum vim*. Vel *Ajo, te Aeacida Romanos vincere posse*.

2. Non debet esse infallibile quoad nos. Id est, nos non debemus esse infallibiles in attingendo principio agendi. Experimentiâ certa est ignorantia nostra; ergo experienciâ constat, DEUM à nobis in eo statu, quo nunc nascimur, non abstulisse ignorantiam per legem naturæ, perque ejus promulgationem. Si significatio, intellectui nostro à DEO facta, esset *nobis* evidens quoad omnem justum, auferret ea significatio omnem ignorantiam nostram. Sic quia evidenter nobis indicatum est à natura, *Tantum esse majus parte seorsim*, nulla ignorantia hic locum habet. Vid. Cap. IX. Them. I. & Cap. III. Them. V. n. 4.

Them. XIV. Hæc sententia, quod plura sint signa voluntatis divinæ, non facit perplexos & irresolutos: sed contraria perplexos facere potest. Plura signa non faciunt perplexos.

1. Nemo propterea quod *ultimam* rationem invenire non possit, cessat ab agendo. Cessarent autem multi & deberent cessare, si existimarent, ultimam esse necessario inveniendam, quam tamen vident vix inveniri a doctis.

2. Nec agens manet dubius, quales ex pluribus signis sit hic vel ibi adhibendum ad hoc, ut per *rationem solam* demonstretur, hanc vel illam actionem divinæ voluntati esse consentaneam. Vid. P. Schwarz. J. Nat. Tit. II. Instru. III. Quæst. III. Resp. II. n. 2. Nam

De-

Demonstrationes, nisi morali, non opus est. Deinde non est *necessarium* creaturæ rationali, ut ex *sola ratione* procedat, *rejecla revelatione*. Denique si dubium remanet de uno omnium primo, manet id dubium salva justitia actionis: modo adsit motivum sufficiens proximum, non primum; quod proximum nisi adesset, salva neutiquam esset justitia actionis. Quodsi vero primum requireretur, nemo unquam in sua actione posset acquiescere, quia nunquam est certus, an primum adhibuerit: Et si esset obligatio naturalis inveniendi primi, totum genus humanum in hunc diem esset miserrimum, præsertim à tempore, quo DD. Heterodoxi scribunt; quia hi illud primum semper magis incertum suis disputationibus reddunt.

Si unum ac primum requiritur, Genus humanum hæc est periculum.

Sententia de uno signo, remota revelatione, est periculosa.

Them. XV. Qui statuunt, actiones justas ad unum primum principium *indicativum* reducendas esse, remota tamen revelatione, periculosam humano generi sententiam dicunt.

1. Cum enim quilibet istorum dicit, unum esse principium, consentiunt in quæstione *AN?* & ita obfirmant legentes vel audientes. Deinde cum alius dicit, Principium illud esse tale, alius tale, viam faciunt, ut discipulus eligat ex his illud quod sibi commodius est, v. g. Conservationem sui, vel Socialitatem: modo non eligat Revelationem, quam omnes isti excludendam ajunt, qui gloriantur, se verum jus naturæ docere.

2. Magis autem infirmi ad desperationem, & per hanc ad noxiam libertatem possunt seduci. Si enim tot doctores, verum jus naturæ à se solis inventum gloriantes, nondum invenerunt principium illud evidens, quomodo ego infirmus illud inveniam? Vid. Cap. XI. *Them. XVIII. n. 4.*

Them. XVI. Principium illud primum & unicum indicativum non debet necessario esse *Proprium*, id est, signum indicans voluntatem obligatoriam DEI non debet esse plane diversum

1. A signo per quod significatur, actionem esse *HONESTAM*, sive tendere in DEUM tanquam *summum bonum*, quod signum vulgo assignatur Ethicæ? Nam signum hoc ipsum indicat voluntatem DEI obligatoriam, seu *JUBENTEM* nos *tendere ad summum bonum*. Ergo Jus naturæ non habet proprium signum diversum à signo Ethicæ.

2. Non debet hoc signum esse plane distinctum ab illo signo, quo nobis indicatur esse parendum legi *CIVILI*,

quod principium vulgo referunt ad Jurisprudentiam civilem: nam tale distinctum principium verum Juris Civilis non datur; sed verum principium Juris civilis est ipsum principium Juris naturalis (*Them. XXXIII. Cap. III.*)

3. Non debet hoc signum esse distinctum necessario à principio *THEOLOGICO*, sive per quod nobis innotescit revelata DEI voluntas. Quia voluntatis divinæ significatio per ordinariam aut extraordinariam viam differt tantum quoad *modum*; & eadem præcepta naturalia, quæ DEUS revelavit per naturam, revelavit etiam per inspirationem extraordinariam & miracula. Ergo ad intelligendam naturalem obligationem, seu voluntatem DEI non bene requiritur *solus modus* significandi *naturalis*, rejecto supernaturali. Vid. *Cap. X. Them. VIII. n. 4.*

4. Qui volunt Jurisprudentiam Naturalem perfectam tradere, & talem, ex qua genus humanum secure dirigatur, illi debent non tantum imperfecta principia sectari, rejicere perfecta. Ac principium revelatum, sive revelatio DEI indicans quid sit naturaliter justum, est perfectius: ergo ab eo omitti non debet, qui Christianis præsertim populis jus naturæ perfecte tradere promittit, quo jure sese ac res suas publicas dirigant practice.

5. Ajunt, nisi Jus naturæ proprium principium habeat, omnes scientias confundi, Jus naturæ cum Ethica, Politica, Theologia morali, jure positivo &c. Magnum scilicet Generi humano periculum imminet, si ludimagistrorum termini non satis subtiliter definiti sint. Antequam doctores ita inter se partirentur speculationum sine fine, fuitne Jus naturæ cum proprio principio? Imo olim solum jus naturæ fuit, & totius Ethicæ, Theologiæ, Politicæ &c. idem fuit principium. Ergo, ut ludis litterariis serviatur, conturbanda sunt jura DEI; & periculosos abstractionibus ab illo alienandi sunt tam fortes spiritus quam infirmi; & genus humanum, maximeque Christianus populus auxilio suo unico & spe firmissima, revelatione inquam divina, privandus?

6. Ad extremum, quaecunque principium Juris naturæ *proprium* aliquis doctor deprehendisse sibi videatur, si eidem obfaret significatio DEI per revelationem, esset omnino falsum & abjiciendum. Ex quo patet, Hæc Jurisprudentum principia non esse prima, sed regulanda secundum regulam altiorum, nempe revelationem. Qui ergo primam & propriam inquirat, debet in-

quia revelatio est perfectius signum.

Objectio. Nisi J. Naturæ habeat proprium principium, scientiæ confundentur.

Re. distinctio scientiarum peperit confusionem vitæ seu Juris naturæ.

Signum Juris naturæ non debet esse proprium.

Nec diversum à signo boni seu Ethicæ.

Nec à signo obligationis civilis.

quirere revelationem; si qua potest haberi.

7. Scandalo sumus gentilibus & barbaris, si hic intelligent, apud nos Christianos naturalem justitiam agnosci, qua singuli regamur, qua universi; ad illam tamen justitiam definiendam nihil valere Doctrinam Christi nostri, quæ non pro terris sed pro solo celo data sit: quasi etiam præter legem Christi viventes nihilominus æternam salutem consequi possint: aut quasi alius esset finis ultimus hominum Christianorum, alius civium Christianorum; ita ut hominibus quidem vivendum sit secundum Christum, civibus autem secundum Puffendorffium, aut alium. Videatur etiam infra Cap. IX. & Cap. XI. Them. XVIII. num. 4. & Cap. X. Them. IX.

Signum unicum non est Amor sui maximus,

Them. XVII. Principium indicativum Juris naturæ primum & unicum non est amor sui: minime vero amor sui super omnia.

Nam si hoc esset verum, illud solum justum esse, quod ex hoc amore inferimus, non dabitur justitia erga DEUM, nec erga homines. Sed sequetur bellum omnium in omnes.

Neque Socialitas.

Them. XVIII. Neque hoc Principium consistit in appetitu Socialitatis: sive, ut melius interpretemur, in amore proximi solo.

1. Quia, si in officiis ex socialitate tantum manantibus consisteret justitia hominis, hominis totum officium esset impletum per societatem: ergo per societatem fieret perfectus, obtineret per eam finem suum ultimum, & esset beatus: Ergo Beatitudo hominis absolveretur in hac vita; quod & Puffendorffius docet. Hoc autem repugnat justitiæ ac providentiæ DEI; quod alibi demonstramus, Cap. XI.

2. Hæc sententia nulla potest agnoscere officia erga DEUM. Id quod jam Leibnitius, etsi Lutheranus, in hac Puffendorffii sententia damnavit. Vid. Cap. XIII. Them. XII. & alibi.

3. Ex hoc peccarent illi, qui societatem declinantes vitam eligunt solitariam: qui tamen ab omni ævo & populo habiti sunt sanctiores & justiores.

4. In hac sententia satisfaceret Justitiæ is, qui tantum externa sua ordinaret ad societatem; nam principium socialitatis animum internum non ligat. Hoc ipso vero non potest constare fides socialis, cum nemo sit securus, num socius suus, externe sibi promittens aliqua, interne se liberum forte nullisque
R. P. Defing Pars I.

promissis obligatum sentiat. Vid. Cap. XI. Them. XVIII. n. 7.

5. Puffendorffius Lib. II. Juris Nat. Cap. III. §. 14. Socialitatis principium deduxit ex aliis tribus conditionibus naturæ humanæ; nempe ex amore sui super omnia seu maximo: ex egestate omnimoda: ex propensione omnium ad nocendum alteri. Quis autem non videt, ex primo sequi, ut homo societatem omnem præ se parvipendat: ex altero rursus, ut societatem non alterius sed sui unius causa requirat: ex tertio ut societatem omnem, nocituram utique, potius abhorreat. At hæc nos accurate refellemus Cap. XIII.

Puffendorffii de socialitate miseræ turbe.

6. Tandem §. 15. advertit id ipsum Puffendorffium, amorem sui super omnia constare non posse cum societate: quare ait hæc duo ita temperanda esse, ut ne per illum hæc perturbetur, aut evertatur. Sed unde, à quo, aut ex quo principio fortiore hæc temperanda sint; alium tacet. Tam subito illum statim in limine ita destituit suum principium, ut coactus fateatur, suum principium alio fortiori indigere; illud autem fortius nescit ipse. Igitur Socialitas quidem ab eo statuta non est principium: & alterum Puffendorffius ignorat. Itaque in eum cadit, quod Heineccius de Antecessoribus suis dixit; eos jus naturæ nullis principiis inædificasse. Vid. uberius Cap. XIII.

Them. XVIII. Principium unicum primum indicativum non est essentia humana, præsertim independenter & ante DEI voluntatem spectata, ut vult D. Wolffius Philosophiæ practicæ Parte I. §. 122. 131. Quamvis longissimis de more circumlocutionibus alio loco mitigare quærat.

Signum unicum primum non est essentia humana independenter à DEO.

1. Si enim potest concipi aliquod principium *justi* independenter à DEO, poterit etiam concipi principium boni, pulcri, entis &c.

2. Suam doctrinam Atheis profuturam suadet D. Wolffius, quia his demonstrari possit aliqua justitia, etiam non demonstratâ existentia DEI. At vero hoc ipsum aptissimum est atheos in errore confirmare: quia hoc modo DEI existentia haberi potest pro superflua. Contra Atheum potius demonstrandum est, nullam dari justitiam, nullam bonitatem, nullam veritatem, quæ non pendeat ab essentiali prima justitia, essentiali bonitate. Hocque medio semper usus est Plato. Vid. infra cap. X. Them. II.

3. Contra Stoici, qui ponebant principium hoc: *Naturam sequere*, congruens huic Wolffiano, per hoc principium

cipium ad multa absurda seducti sunt, ut quod homo sibi ipse sit lex, ipse finis, ipsa beatitudo, ipse DEUS, adeo ut sapientem aliquando etiam DEO meliorem jactare videantur. Vid. Lipsii Manuductio ad Stoicam Philosophiam, & ejusdem Paradoxa. Tale seductionis periculum potest etiam ex Wolfiano principio creari aut imbecillis, aut nimium subtilibus, aut pravis: tamen si D. Wolffius id non intenderit. Vid. Cap. X. Them. VIII. n. 2. D. Wolffium Cap. XVI. excutiemus accuratius.

Neque Amor
in genere

Them. XX. Qui amorem in genere pro principio statuunt ut Heineccius; aut Amorem DEI, sui, ac proximi, ut Cl. P. SCHWARZIUS, sane quidem sentiunt, & apicem tangunt. Hi tamen pro principio cognoscendi legem ponunt ipsam legem. Namque amor hic est ipsum effatum jubentis DEI, seu ipsa lex (Them. I. hoc Cap.) cum nulum sit officium hominis, quod non sit pars aliqua vel obsequium hujus amoris.

cum hic
amor sit ipse
lex præcep-
ta.

1. Quicumque tamen sit hic error, non est opus illum impugnare, quia est mere scholasticus, nec noxias sequelas, si rite applicetur, habet, sicut habent alia principia præcedentibus Thematibus rejecta.

2. Incidunt autem sæpe dubitationes, an & quid obstringat charitas? Ex quo videre est, hoc principium, amoris non esse tale, quale Auctores existimaverunt, nempe *unicum, primum, evidens.*

3. Deinde hæc quidem lex certa est: sed restat quærare *ex quo indicio* agnoscimus, hanc legem naturæ nostræ impositam esse? aut eam hic & nunc obligare?

P. Franc.
Schmier
tria signa Ju-
ris Nat.

Them. XXI. Magnificus P. SCHMIER vir sane doctus & Catholicus, & Serenissimæ mentis (quæ in indagatore Juris naturæ turbida fugientis plurimi sunt facienda) tum in Jurisprudencia sua Canonico - Legali, tum in Jurisprudencia publica Universali Dissertat. præamb. Sect. II. n. 42. luculentiora prodit principia indicativa Juris naturæ.

1. Unum à posteriori: nempe *DE-CALOGUM*, ubi omnia præcepta naturaliter justa sunt, si circumstantiam Sabbati excipias.

2. Alterum à priori hoc: Juris naturæ est, *quidquid simpliciter expedit esse licitum aut illicitum ad felicem humanam naturam statum.*

3. Tertium, unde, quid ad hanc felicitatem expediat, cognosci valeat, est

proprium cujuscumque hominis dictamen, si in statum plane indifferentem se ponat, & se ipsum examinet, quid Auctori Naturæ, de licita vel illicita actione ante omnem casum particularem quaerenti, consulisset.

4. Has regulas in casibus obvenientibus nunquam à se repertas esse fallaces, ait Doctissimus Auctor. De terra tamen id tum demum crediderim, si in animam tam illustrem inciderim, qualis fuit P. Francisci. Sunt tamen aliarum animarum carni immersarum, crudarum, degeneres, refractariorum, quas fortioribus iudiciis præstringi sæpe est necesse.

Si ff. in re
bonis ani-
mis.

Non carna-
libus.

Them. XXII. Cicero Lib. I. de Legibus Cap. V. largior est, & bene, in designandis juris naturæ cognoscendi principiiis. 1. *Quid sit homini tributum naturæ: 2. quantum vim rerum optimarum mens humana contineat: 3. cujus muneris colendi efficiendique causa nati & in lucem editi simus: 4. qua sit conjunctio hominum: 5. qua naturalis societas inter ipsos? His enim explicatis fons legum & juris inveniri potest.*

Ciceronis
signa quin-
que.

Hanc sententiam partim lubentes amplectimur, uberius deinceps capite sequenti explanaturi, addituri etiam, quæ libenter amplexus fuisset Cicero, si homini Ethnico contigisset ea quodquam audire.

Them. XXIII. DEUS revera ipse DEUS ipse constituit nobis plura signa seu principia, seu media, ex quibus cognoscere possumus ejus voluntatem.

constituit
plura signa.

In cassum igitur laborem consumunt, qui unicum idque primum exquirunt. Ita DEUS iussa sua naturaliter nobis cognita, iterum eadem etiam scripta dedit in lapidibus electo suo populo Judæorum: & iterum misit Christum qui eadem omnino voce viva humana promulgaret: rursus Evangelistas qui scriptis codicibus exponerent: Denique constituit Ecclesiam invictam, cui dedit spiritum suum invictum, ut eadem perpetuo, clare, ac palam omni creaturæ denuntiaret.

Them. XXIV. Heterodoxi etiam hoc agnoscunt. GUNDLING Discours über das Vernunft-Recht, Cap. II. §. 1 - 5. fatetur methodum Juris naturæ docendi ex *particularibus determinatis* ascendendo ad unum principium esse meliorem, & ea se usurum fuisse, nisi consuetudo eum alio rapuisset, & respectus humanus. Particulares veritates multæ sunt, & ex his, secundum Gundlingium, rite ac melius agnoscitur lex naturæ, quam si posita generali veritate pro-

pro-

procederetur ad particularia. Certe in practicis moralibus aliter fieri non potest.

Them. XXV. Sacrificate Sacrificium JUSTITIÆ sperate in Domine.

Sic jussit Rex David, Psalmum 4. tum canens *ψ. 6.* statim vero *Multi dicunt: QUIS OSTENDIT NOBIS BONA?* sive unde intelligemus, quid sit justum, quod sacrificemus DEO? Et respondet illis rex: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* S. Thomas hoc explicans sic habet: *Quasi diceret (Psalmista) Lumen rationis, quod in nobis est, in tantum potest nobis ostendere bona, & nostram voluntatem regulare, in quantum est lumen vultus tui, id est à vultu tuo derivatum. I. 2. Qu. XIX. Art. IV. in Cor.*

Lumen rationis ut participatum est figuram Juris naturæ.

Declaratur.

Them. XXVI. Non quodlibet Rationis apparens lumen est Recta ratio: sed illud tantum est recta ratio, quod est radius comunicans inter DEum & hominem sive quod à DEO proficiscitur, & homini DEum ostendit. Quodcumque autem DEum non ostendit, non est lumen vultus DEI.

Unde monet Christus: *Vide ergo, ne lumen, quod in te est, tenebræ sint.* Luc. XI. *ψ. 35.* Unde rejiciuntur omnia principia juris naturæ, quæ non ex se tendunt ad DEum, ut socialitas, conservatio mera sui, aliaque supra rejecta. Item quamcunque obviæ ratiunculæ ex proprio cerebro natæ, & spiritus privatus, & jus aliquod cerebrinum.

Hinc discordans à ratione est malum.

Them. XXVII. *Omnis voluntas discordans à ratione sive recta sive errante semper est mala.*

Conscientia nihil aliud est, quam applicatio scientiæ ad aliquem actum. Scientia autem in Ratione est: voluntas ergo discordans à ratione errante est contra conscientiam. Sed omnis talis voluntas est mala: dicitur enim ad Romanos. XIV. Omne quod non est ex fide (id est, quod non persuasum mihi est tanquam bonum) peccatum est, id est, omne quod est contra conscientiam. Hæc S. Thomas 1. 2. Quæ XIX. Art. V. latius ea stabiliens.

Them. XXVIII. Quamvis autem aliquando non liceat voluntati discordare à ratione etiam errante: ex hoc tamen non sequitur voluntatem, quæ ita concordat rationi erranti, esse bonam seu justam.

1. Ut *Voluntas occidentium Apostolos erat mala: sed tamen concordabat rationi erranti ipsorum, secundum illud Johan. XVI. Venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se*
R. P. Defing Pars I.

præstare DEO. Ergo voluntas concordans rationi erranti potest esse mala.

Hæc rursus S. Thomas Articulo VI. qui cum paucis fere totum hoc argumentum exhauriat, non deo Studiosum lectorem fraudare iis quæ ibidem sequuntur.

2. „Dicendum (Ita pergit) quod sic „cut præmissa quæstio eadem est cum „quæstione, qua quæritur: *Utrum conscientia erronea liget?* ita ista quæstio „eadem est cum illa qua quæritur: „*Utrum conscientia erronea EXCUSSET?*

Explicatur ex S. Thoma.

3. „Hæc autem, posterior quæstio „dependet ab eo, quod supra de Ignorantia dictum est Qu. VI. Art. VIII. „Dictum est enim supra, quod ignorantia quandoque causat *involuntarium*, „quandoque autem non.

4. Est enim ignorantia (1. *voluntatem antecedens*, quando voluntas nihil contribuit ad illam ignorantiam; cujus antecedentiæ signum hoc est, si voluntas non ageret, quando sciretur res aliter. v. g. si quis diligentia adhibita nescit aliquem transire per viam, & ita projicit sagittam, qua interficit transeuntem. Non enim voluisset projicere, si scivisset transeuntem. Et hæc ignorantia facit esse *involuntarium*, seu contra voluntatem.

De Ignorantia antecedente.

5. Altera ignorantia est *Concomitans*, *Concomitans*, quando sic volumus aliquid quod ignoratur, ut vellemus nihilominus, etiam si sciretur: e. g. Si quis habens animum occidendi inimicum perlustrat sylvas, & forte occurrens inter Fruteta animal conspicatur, illudque trajicit; cum revera id, quod putabat feram esse, sit ipse inimicus. Hæc ignorantia non facit actionem *involuntariam*, seu contra voluntatem esse: Sed fuit tale homicidium non voluntarium; quia non potest esse actu volitum, quod ignoratum est.

6. Tertia ignorantia est *Consequens*, *Consequens*, in quantum ipsa ignorantia est voluntaria idque dupliciter: uno modo intellectus posset aliquid repræsentare voluntati, quod tamen voluntas non admittit ne retrahatur à peccato, vel ut excusationem putatitiam habeat e. g. cum quis scit, Christiani vitam dirigendam ex Decalogo & Evangelio, tamen docet hæc ad directionem vitæ non adhibenda, ne displiceat his aut illis. Quæ ignorantia dicitur *affectata*, & est plane *voluntaria*. Altero modo ignorantia consequens est, cum aliquis vel ex passione vel ex habitu actu non considerat, quæ considerare posset & deberet: at-

D 2

que

que hæc ignorantia est voluntaria saltem in causa, quia voluntas posuit habitum impediens rationis: Aut vero voluntarie omittit media, quibus tolli posset ac deberet ignorantia. e. g. cum quis dubitans de proposito suo omittit querere consilium: vel cum quis ex negligentia ignorat præcepta generaliter nota.

7. Post hæc de ignorantia voluntaria aut involuntaria, S. Thomas pergit dicere: „Si igitur Ratio vel conscientia erret errore voluntario &c. tunc talis error rationis vel conscientie non excusat, quin voluntas concordans rationi vel conscientie sic erranti sit mala. „Si autem sit error, qui causet involuntarium, tunc talis error rationis vel conscientie excusat, ut voluntas concordans rationi erranti non sit mala.

Ratio ergo nec est solum nec primum principium indicativum Juris Nat.

Them. XXVIII. Ratio igitur cum possit errare, & non recta esse, non est solum indicium Juris naturæ, sed eidem opus est regulis, quas ipsa ratio immediate attingat, & quibus mediantibus attingat voluntatem DEI, utens, iis tanquam speculis aut specillis. V. Cap. IX. Them. VIII.

Atque hæc sunt demum regulæ quas mox enumerabimus.

Signa seu regulæ sunt.

Them. XXX. Regulæ rationem instruunt, ac significantes voluntatem DEI sunt duplicis generis: *INTERNÆ* & *EXTERNÆ*.

Alia interna.

INTERNÆ SIGNIFICATIONES in ipsa hominis natura sitæ sunt. Qua de re S. *ANSELMUS* Monologii Cap. LXVI. vel LXIV. eleganter differit. „Quia, inquit, nihil de divina natura possit percipi per suam proprietatem, sed per aliud; certum est, quia per illud magis ad ejus cognitionem accedit, quod illi magis per similitudinem propinquat. --- Sicut sola est mens rationalis inter omnes creaturas, quæ ad ejus investigationem assurgere valeat; ita nihilominus eadem est, per quam maxime ipsamet ad ejus inventionem proficere queat. --- Quid igitur apertius quam quia mens rationalis quanto studiosius ad se discendum intendit, tanto efficacius ad illius cognitionem ascendit: & quanto seipsam intueri negligit, tanto ab ejus speculatione descendit? „ Videatur & *AGUIRRE* Cardinalis commentarius in hunc locum. Modo ne imiteris Puffendorffium & Wolffium, qui in tota natura humana nihil inveniunt de DEO, sed alter nudam & inplumem, ut ita dicam, essentiam, alter studium vanum commodorum ab hominibus solis reportandorum, appetitum nocendi, &

cetera misera. Vid. Cap. XIII. & XVI.

EXTERNÆ SIGNIFICATIONES sitæ sunt quidem extra naturam hominis, eandem tamen efficiunt, ut post apparebit. Alia externa.

Them. XXXI. Præter interna autem requiruntur etiam principia externa ob varias causas. Quæ externa sunt necessaria.

1. Quia homo ad multas veritates ducitur per sensus, qui ad exteriora feruntur: ut constat experientia.

2. Quia alias à principio & regula Juris naturæ excluderetur *DEUS*, qui est extra naturam hominis. Quo tamen excluso nullam esse regulam justum nullumque justum, contra Puffendorffium ac Wolffium contendimus.

3. S. Paulus Romanorum Cap. I. docet, Gentiles propterea in reprobum sensum & in peccata contra naturam prouisse; quia, cum per visibilia, adeoque *EXTERNÆ*, cognovissent DEUM & DEI sempiternam virtutem, non secuti sunt *HANC REGULAM*, sed potius evanuerunt in cogitationibus suis, & interioribus abstractis figmentis, quæ sibi de summo bono confinxerunt.

4. Experimur, multas esse veritates clarissimas in se, quas non agnoscimus, nisi *exterius* admoniti. Item alias æque claras etiam admoniti non perspicimus, sed tum demum iis afficimur, cum eadem nobis à quopiam explicantur; ita ut deinde miremur ipsi, hæc tam clara nobis ante admonitionem non incidisse. Quod manifeste probat, quam efficax & sæpe necessaria sit nobis regula externa ad cognoscendas veritates naturales, præsertim morales.

5. Ex decem hominum partibus novem sane erunt, qui interrogati, cur hoc, quod agunt, bonum ac justum existiment? respondebunt primo; quia est rationi consentaneum. Rursus interrogati, unde hoc sciant? provocabunt ad sensum communem aliorum hominum, ad doctrinam receptam, ad libros, ad leges, ad publicam auctoritatem & traditionem, aut omnino ad auctoritatem unius viri probi & sapientis. Novem igitur humani generis partes principio Juris naturæ discendi privant isti, qui externa principia rejiciunt. Et Puffendorffius Heinecciusque, qui jactant, se jus naturæ tradituros, ad quod omnes gentes etiam *adigi* possint, & cui refragari nemo, nisi qui *obbrutuerit*, valeat, coacti tamen sunt mox receptui canere, & populum saltem rudiorum, id est novem hominum partes relinquere auctoritati externæ. Vid. Cap. IX. Them. IX. n. 7. & alibi & Cap. VII.

Caput

CAPUT VI.

De Principiis Internis Juris Naturæ Indicativis.

Inhæremus antiqua,

Non est animus, nova invenire in moralibus: in quo multi nuper nescio quid gloriæ quæsierunt. Semper enim novitas in principiis morum suspecta est, quamvis titillet curiosiores, at non meliores. Ergo ea promemus, quæ & ab omni ævo cognita fuere, & nuperis demum subtilitatibus altercandi vincendique studiis, prava etiam forte voluntate, prope obtrita fuissent.

Siquis erit subtiliter doctorum, qui hæc multa, quæ damus, voluerit quacumque methodo ad unum solum ac primum puncti instar mathematici reducere, per me licet.

Subtilitas in Jure naturæ facit nebulas.

Hoc tamen illum ut spectet & rogo & moneo, ut labore suo faciliorem legis agnitionem efficere contendat. Vereor enim, ne multa subtilitas rebus justis potius offundat nebulas: Et vereor sane, ne in hac ipsa opella mea plus adhibuerim subtilitatis. Quod vero non sponte mea feci, sed ægro animo, omisurus pleraque, nisi loliis per heterodoxos sparsis repurgandus hic ager esset ante, quam profuturo, quod spero, semine conferatur.

Conamur instruere Rectam rationem.

Lectori autem considerandum relinquo, an is, qui hæc principia à veteribus tradita & à nobis mox tradenda rite possidet, dici possit *RECTAM RATIONEM habere* ac sequi, maxime si accedant ea, quæ postea de *sine* dicentur. Quod si vero ne hæc quidem *recta ratio* erit, paratus sum eam à quolibet meliorem monstraturo avide ediscere.

I. Signum J. N. Internum Notio veri.

Them. I. NOTIO VERI, ejusque attingendi cupiditas, quam homo naturaliter habet in se, est aliqua via *interna* ad legem seu jus naturæ ac voluntatem naturalis domini agnoscendam.

1. Nam veritas nostro imperio non subest, sed immutabilis est per nos, unde manifestum nobis fit, stringi nos inevitabiliter ab eo, qui veritatis est auctor & fons, & qui hanc veritati potestatem in nos fecit.

2. Idem experimur in cupiditate veri, quam à nobis abdicare non possumus, nec assentiri falso, nisi saltem specie ac similitudine veri obducto.

3. Unde fraudes, mendacia, perjuriam, simulationes & id genus agnoscimus esse extra potestatem nostram, seu nos hæc patrando servituti ab auctore

veri constitutæ facere contraria, adeoque refractaria, illicita, rebellia.

Them. II. Altera via ad legem naturæ agnoscendam *interna* est *NOTIO BONI ET APPETITUS* ejus indispensabilis. II. Signum Notio Boni.

1. Non possumus velle malum seu amare ut malum: sed si contingit nos malum petere, aut fucum boni affingimus, aut malum propter aliquod bonum petimus. Inde manifestum nobis fit, finem actionum nostrarum non esse in nostra potestate, sed ab altiore immutabilique eum nobis fixum esse. Agnoscimus hinc rursus servos nos esse huic fini velut glebæ adscriptitios, cui, seu velimus seu nolimus, serviemus tamen. Melius autem esse volentes servire: igitur necessarium nobis esse velle servire.

2. Hinc generatim intelligimus vetita nobis omnia, quæ mala eaque vera reputamus. v. g. resistere, cui resisti non potest, nempe veritati ac bonitati: Contemnere bona: negligere finem nostrum, subsistere in solis mediis: aliquod bonum destruere, nisi propter ultimum seu summum bonum: & mille alia.

Them. III. Naturalis propensio ad *AUXILIA* quærenda tum ad deprecandum verum, tum ad obtinendum bonum seu finem. Cui respondet iterum naturalis propensio ad ea auxilia, si ipsi obtinuimus, aliis imperandi. III. Signum Propensio ad auxilia quærenda.

1. Experimur eos, qui incipiunt ratione uti, infinita quærere, quid; qualia, cur ita sint? Experimur item in dubiis, arduisque rebus ultro nos inhiare consiliis & opi aliorum, & maxime supremi alicujus entis expetendæ; ac vicissim pronos esse ad consilia operaque aliis præbenda. *Non facile est invenire, qui quod sciat ipse, non tradat alteri. Ita non solum ad discendum, propensi sumus, verum etiam ad docendum.* Cicero III. de Finib. C. XX.

2. Ex quibus fit manifestum, *AUTORITATEM* esse unum ex principiis Juris naturæ, præcipue divinam: sed & humanam illam, quæ DEO propinquior. Propterea Plato plus tribuit Veterrimis: & omnes majorem fidem habemus morituris; quia illi propiores DEO Principio; hi vero propiores DEO fini sunt.

D 3

3. Hinc

3. Hinc vero, si priora simul attendimus, manifestum nobis fit, homines ab invicem juvari posse ad obtinendum suum finem: quodque ego ab altero petere possum, id à me etiam alterum posse exigere, si necesse sit ad hunc finem. Ex quo multa sane juris naturæ officia fluunt.

IV. Signum conscientia infirmitatis nostræ, & potestatis alicujus summæ.

Thema. IV. Conscientia infirmitatis seu *IMPOTENTIÆ* nostræ: Et *POTESTATIS* alicujus *SUMMÆ* DEI in nos, & omnia.

1. Non est in potestate nostra propria modus corporis, non valetudinis, non somni, non animæ vis, non denique tota vita aut mors vel ad unicum momentum! Nec est in potestate nostra conservatio speciei: quis enim conjux potest esse securus de sterilitate: aut qui impedit homo, ne meræ masculæ aut meræ foeminae proles nascantur?

2. Hæc igitur nonnæ est manifesta promulgatio legis divinæ, quæ omnia maxima nostra atque minima summæ potestati subiecta, subordinataque esse vult.

3. Omnia hinc in DEum officia, omnis religio, præcepta esse intelliguntur: & quidquid huic juri DEI in nostrum corpus & animam adversum est, vetita agnoscuntur. Ex hoc quippe intelligimus, intellectum male impendi, si non ad DEum quocunque modo quærendum. Nutrimenta nisi ad servandos nos DEo illicite sumi. Dolores patienter ferendos, dum id ad DEum referatur. Necem sibimet illatam injuriam esse DEI. Corporis animæque actiones omnes esse abusus rei alienæ & piacula, si fini à DEO constituto adversentur: *DEI enim possessio sumus*, inquit Plato. *In ipso vivimus, movemur & sumus*, inquit poëta.

4. Ex eodem fluunt omnia fere officia justitiæ erga alios homines: in quos nulli hominum competere potest imperium, nisi aut immediato DEI jussu; aut participatione ultronea hominis: aut necessitate relationis ad finem ultimum.

5. Rursus hinc fluunt officia hominis in usu rerum, quarum tantum administrator est & oconomus, non dominus.

Nec pro lubricine sed pro fine aliquo, qui ab ultimo alienus non sit, potest eas consumere. Ita Spartani mortis sententiam dixerunt in juvenem, qui sola petulantia cornicis vivæ oculos effoderat.

Thema. V. *DISSIMILITUDO NATURÆ* humanæ à pecuina indicat nobis, multo aliter nobis quam pecudibus vivendum, alium finem, alia media spectanda.

V. Signum Dissimilitudo naturæ humanæ à pecuina.

Ea autem dissimilitudo tum in tribus primis Thematibus consistit, tum etiam in his & aliis, quæ Cicero de Legibus elegenter exsequitur, alique Philosophi.

Primo in *Imperio anima* seu rationis supra multas corporis actiones & appetitus. Contra naturam ergo est, animam serviliter in his obedire corpori.

Thema. VI. Cognitio ordinis rerum, *Quoad Cognitionem nexum rerum.* ascendendo, sive *NEXUS CAUSARUM*, quo homo potest aliquo modo attingere primam originem & fontem rerum. Unde habet sensum intimum suæ ab illo dependentiæ; & esse se ens respectivum.

Thema. VII. Cognitus nexus rerum, *Et relationis descendendo; seu finium RELATIO ad finem ultimum.* *AD ULTIMUM OMNIUM FINEM:* Unde iterum intimum sensum habet homo tendentiæ ad finem; & esse se ens respectivum non absolutum.

Thema. VIII. *CURA FUTURI*, *Quoad curam futuram.* quæ omnibus naturaliter inest, etiam qui supprimere eam laborant: quæ saluberrime indita est; quia cogit nos quodammodo ad finem ultimum inquirendum.

Thema. IX. Naturale desiderium ad *BONUM* non qualecunque, sed *SUMMUM*.

Quid non excogitarunt homines, ut possent pervenire ad summam scientiam seu veritatem? Nemo non optat summam tranquillitatem, summam voluptatem, summam beatitatem. Quod *summorum* desiderium nec ipsa præsentis necessitate extinguitur, qua in mediis ac inferioribus consistere cogimur.

Thema. X. Hinc sequitur *DÉSIDERIUM ÆTERNITATIS*, *Quoad desiderium æternitatis.* quod naturaliter inest homini.

Quod desiderium adigit impedimenta remove vitæ etiam à corpore, quod tamen an æternum esse possit, ratione non statim attingimus. Animam vero multo ardentius cupimus æternam esse: unde & impedimenta ejus remove fortius obstringimur.

Thema. XI. *NATURALIS PUDOR* *Quoad naturalem pudorem.* ex male factis, & pœnitentiis; contra *GAUDIUM* quoddam & tranquillitatem ex bono. Quod etiam erga alios locum habet: quis enim v. g. homini agnitam veritatem neganti potest dicere; recte fecisti, aut illi gratulari ac congaudere? Ceterum virtus & in hoste probatur. Quæ duo sunt pars illius animo cognati sensus, quem *Conscientiam* dicimus, quam pro juris naturæ principio manifestativo Philosophi veteres plurimum laudarunt.

Thema.

VI. Signum
Æqualitas
naturæ cum
hominibus.

Them. XII. ÆQUALITAS NATURÆ omnium hominum.

1. Æqualiter nascimur, & quales nascimur, tales sumus. *Nec, ut Cicero recte loquitur, alia est definitio istius hominis, alterius alia, sed omnium eadem.*

2. Ex hoc autem rursus officia hominis in hominem intelliguntur. Ita, si Thema IV. obtusis non sufficit ad hæc officia agnoscenda, subsidio erit hoc Thema XII.

3. Illud autem æque servit subditis ac Dominis, divitibus & pauperculis. Pauperculis solatium est & magnum ad iustitiam incitamentum, cum perspiciunt, etiam sine auro & purpura esse se æquales regibus, modo bene ad bonum summum tendant. Divitibus cristæ defluunt, considerantibus auro se tantum, non autem veris, humanis, summisque bonis esse superiores mendicabulo.

4. Regibus præcipue hoc debet poni adversus injustitiam & tyrannidem munimentum. Unde peccant in genus humanum, inque ipsos reges, qui in suis de Jure naturæ libris regum potestatem prope infinitam faciunt, taliaque dicunt, quasi jure naturæ repugnaret qui infinitam negaret regum vim. Si sapiunt & eruditi sunt qui judicant terram; tales libros tanquam sibi præ ceteris noxios damnant & excindunt.

5. Neque æqualitati huic obest, alium perspicaci esse ingenio, alium obtuso: hunc memoria præstare, alium prope carere. Hæc enim sunt quidem præclara instrumenta ad finem optimum sed non præcipua: præcipua autem sunt discretio justis, & animus pronus ad virtutem & bonum summum.

Hæc autem æque inest rudibus ac doctis; & à rudibus plerumque magis exercetur, exercendoque ab his sæpius obtinetur ultimus finis. Non multos nobiles, non multos sapientes, sed quæ infirma sunt mundi elegit DEUS.

VII. Signum
Sensus Communis.

Them. XIII. SENSUS COMMUNIS sive instinctus generalis hominum

potest esse manifestatio legis naturæ seu voluntatis DEI: quando est thematibus præcedentibus conformis.

1. Quod enim hominibus per diversa terrarum spatia, per diversa longaque distantia tempora, in diversissimis moribus & circumstantiis & tentationibus semper fuit visum justum ac bonum non secundum carnem sed secundum partem nobiliorem, secundum causam priorem & finem ultimum: illud tuto potest teneri.

1. Si totum genus falleretur, falli possent & omnes creaturæ ceteræ: si & hæc omnes fallunt, impossibile est agnosci verum. Ergo nec causatum aliquid erit nec causa.

Them. XIV. Nec excludendus est INSTINCTUS SPECIALIS.

VIII. Signum
Instinctus Specialis.

Ut enim Summa ratio quibusdam radiis se communicavit omnibus hominibus; sic potest aliquibus modo aliquo exquisitiore sese pandere: quod & experientia constat.

2. Sperari autem posse instinctum specialem, probat sensus communis populorum, qui in rebus arduis illuminari à DEO petunt precibus, votis, jeuniis, sacrificiis, bonis operibus & suis & aliorum, sublatis in cælum animis manibus. Socrati visus est adesse instinctus specialis, ut mori mallet, quam de DEO doctrinam dissimulare. Sybillæ aliique etiam Ethnici instinctu speciali videntur instructi fuisse. Miramur in Platone, Seneca & aliis quædam specialia lumina ceteris non communia. Ipsi Apostolo extraordinarium visum illud Poëtæ de DEO: *In ipso vivimus movemur & sumus*: Item illa inscriptio aræ Atheniensis: *Ignoto DEO*.

3. Num autem in casu particulari instinctus talis adsit, examinandum est ad alia themata. *Probate spiritus, si ex DEO sint* 1. Joan. 4. v. 1. Sed hac de re Theologi nostri locupletissime egerunt.

CAPUT VII.

De Principiis externis indicativis Juris Naturæ. Unde disci aut non disci possit Jus Naturæ.

Externis indicant nobis officium naturæ.

Them. I. Etiam si homo sua sponte non cogitaret de jure & obligatione sua: tamen etiam per ea, quæ extra ipsum sunt, non permittitur ignorare.

Omnis enim hic rerum tam varius, tam in varietate conspirans ad unum apparatus si sensibus humanis, ac per hos intellectui offeratur crebrius, fieri non potest, ut non intelligat homo sub-

jectionem suam in rebus plane omnibus: ac præcipue, se mundi non esse dominum, nec totum genus humanum hoc imperio gaudere, sed alienum fundum colere. Quæ sola cogitatio capistrum ingens est ad retinendos rebelles appetitus, & ingens calcar ad obeundam strenue cum reliquis omnibus creaturis servitutem.

ex ordinario 2. Atque utinam locus pateretur *serum cursu.* ampliorem hic excursum. Sed remittimus omnes homines ad frequentem istarum rerum contemplationem, & ad libros Sanctorum Patrum aliorumque piorum virorum. S. Augustinus belle ait: *Calum & terra clamant, Domine, ut amem te.* Quod pluribus locis repetit. Legantur ejus *Confessiones* juris naturæ verum spiritum continentes. Hæcque sola sanctissimi hominis atque doctissimi sententia potior est pro jure naturæ discendo & exercendo, omnibus hesternorum Naturalistarum libris, ut Puffendorffii, Thomasi &c. qui contenti DEum semel aut bis frigide nominasse, deinceps nullam amplius actionem humanam ad DEum referunt, non amorem sui, non proximi, sed in hujus vitæ solius miserabili felicitate putide conquiescunt. Quin & officia erga DEum aut ultima vilioraque, aut plane ulla jure naturæ constituta negant, & Societati post omnia ponunt.

Et eventus Extraordinarius. *Them. II.* Præter ordinarium rerum cursum optimus Pater noster DEUS *EXTRA ORDINEM* quosdam *EVENTUS* tum statuit, tum admisit, quibus admoneamur.

Discite justitiam moniti, & non temerere divos. 1. Id nobis clamant ea, quæ omnibus temporibus & nostris etiam contingunt, si circumspicimus. Qualia ubi contingunt, omnibus bonis gaudium nascitur, fruntque ad justitiam promptiores; malis incutitur timor & ignoratio depellitur.

at sunt supplicia malorum. 2. Quis non bonus adoravit DEum in supplicio etiam posthumo Cromwelli parricidæ? Absolon lanceis trajectus, Core igne terraque hiscente haustus, Judæi Solymis incensis divenditi, magna sunt justitiæ servandæ documenta pariter & agnoscendæ rudimenta.

Res adversas rebua. *Them. III. RES ADVERSÆ,* calamitates, magistræ nobis sunt justitiæ, & admonent, ut vias nostras considerantes cognoscamus aliqua nostra injusta esse, quæ antea videbantur justa, aut generatim, aut quoad aliqua capita.

Horatium ab Epicuri sententia dimovit fulmen Lib. I. Carminum ode 34. Claudianus de Providentia DEI addubitans statuminatus est poenâ Ruffini.

Alios aliena, alios sua damna fecere cautos & justos. *Ex eventibus imperatis.*

Them. IV. Non raro cum aliud nobis justum Deique voluntati placitum videtur ipse *RERUM EVENTUS* quamvis ordinarius in contrarium ducit.

Plerumque non voce de calo, non per prophetam, non per revelationem vel somnii vel excessus mentis, qui dicitur extasis, sed rebus ipsis accidentibus, & ad aliud quam statueremus vocantibus, cogimur, agnoscere DEI voluntatem esse aliam quam erat nostra, alt S. Augustinus Epist. LXXX, alias 65. ad Paulinum, quæ tota differit de modis, quibus agnoscat voluntas DEI.

Them. V. LEGES CIVILES sæpe II. Signum indicare possunt jura naturæ, præcipue *Externum Jus Civile.*

Hæc enim longo usu populi prudentis constitutæ; à multis præterea gentibus bonæ sanæque habitæ usuque retentæ, ab Imperatoribus catholicis editæ, propositæque; ab Ecclesia catholica in paucis correctæ; ab hodierna tota Europa mortum ac juris acutissima judice publice receptæ in scholas, in fora sunt. Quod ægerrime aut nunquam fieri posset, si naturæ adversarentur. Quomodo enim id fugeret tot cultissimas nationes tanto tempore? Christianas? adhæc studiis aliis inter se pugnantissimas, ut vel ex solo omnia carpendi innovandique studio, heu nimis jam adulto, Leges Romanæ injustitiæ naturalis accusarentur, siquam eæ continerent.

Them. VI. Accedit his *JUS CANONICUM, & SACRA CONCILIA* tum provinciarum tum Generalia. III. Signum *externum J. N. Jus Sacra, Canonica.*

Hæc sine insigni impudentia & effroni arrogantiæ non possunt respui à prærogativa indicii legis naturæ. De his enim non solum eadem dici possunt, quæ de Lege Civili Romana, sed multo majora. Constituta enim sunt Jura Canonica primum à Pontificibus maximis potestatem ligandi solvendique à Christo amplissimam nactis; quorum permulti vitam pro ea doctrina, quam sanciverant, inter dira tormenta profuderunt. Comprobata ea fuerunt non à plebibus modo per orbem terrarum sparsis sed à sapientissimis sanctissimisque tot antistitibus, quorum magna pars regum ac principum filii, fratres parentesque fuerunt, & alias è summa nobilitate. Concilia tot nationum, ubi adversarii ad disputandum contra admissi succubuerant; hæc aliaque si ad indagandam justitiam naturalem nihil omni-

omnino conferunt, aut minus quam aliquot heri scripti privatorum ac profanorum libelli, actum est de omni juris naturæ indicio, & miserabilis in hunc diem usque fuit gentis humanæ conditio, re tam necessaria adhuc carentis; carentis etiam spe accipiendi meliora, si ab his justum inveniri necdum potuit.

IV. Signum
externum
SS. Patres.

Them. VII. Aliud indicium sunt **SANCTI ECCLESIAE PATRES**, Irenæus, Cyrillus, Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus, Gregorius, Isidorus, Beda, Anselmus, Rhabanus, Bernardus &c. Illi quoque qui Christianam Doctrinam Gentilibus demonstrarunt apprime rationabilem, ut Justinus, Athenagoras, Origenes, Augustinus in Civitate DEI, S. Thomas contra Gentes Theodoretus de erroribus Græcorum &c.

1. Hi enim non tantum ea pertractarunt, quæ fide divina tantum credi possunt, sed quæ legis naturæ sunt, ut virtutes morales & præcepta Decalogi copiosissime elucidarunt.

2. Neque id intra meditationem tantum. Nam plerique eorum erant Episcopi, ad quos olim non animarum tantum sed civilia Christianorum negotia deferrebantur judicanda, quique amplissimis provinciis ac populis, aut toti etiam Christianæ reipublicæ in plurima regna diffusæ inter gravissimas tempestates maxima laude, fructu & justitia præfuerunt, aut qui à principibus populisque oraculorum instar habiti sunt, & ex eorum consiliis administratæ res publicæ & maximæ. Cum ex hesternis Juris naturæ aliquot scriptoribus nullus fuerit, qui vel pedaneum iudicem aliquando egerit. Expertis autem plus quam rudibus concedi ratio jubet.

V. Signum
Externum
Theol. gi.

Them. VIII. THEOLOGORUM CATHOLICORUM plurimi, Indices sunt idonei juris naturæ.

1. Plerique enim aut sanctitate vitæ emisauerunt; aut totam vitam in his indagandis consumpserunt; ingenio præstantes; voluntate boni; experientia etiam adjuti fuerunt. His enim homines Christiani omnis ordinis arcanissima sua & conscientia intimos recessus semper denudarunt, eorumque consiliis, decretisque steterunt. At quæ foris fiunt, sæpe jus naturæ dissimulant, in intima autem conscientia nemo se vel sibi ipsi dissimulare potest.

2. Putasne jam tales viros Juris naturæ saltem micam aliquam simul omnes tenere? Negat Heineccius; cui negat. *R. P. Desing Pars I.*

mo vel equum suum claudum curandem crederet, ne dicam animum peccatis faucium. Id quod de Lutero olim Erasmus dixerat.

3. Quid quod permulti Theologorum etiam judiciis publicis præfuerunt, aut populos rexerunt tanquam episcopi, aut regibus principibusque regendi vendique normam tradiderunt?

Them. IX. Idem Indicium præbent **JURIS UTRIVSQUE CONSULTI** homines expertissimi non in pulpiti tantum declamatione sed in judiciis & foris maximis, & oraculorum instar habiti.

VI. Signum
externum
Jurisconsulti.

1. Certum est, hesternos naturalistas nihil scire, quod non ex his majoribus, quos hactenus numeravimus, didicissent. Aut dicant nobis, unde illa de contractibus, legibus, Legationum jure &c. didicerint? à se ipsis? an de cælo cecidere Catones? De his adeo verum est, quod non nemo belle dixit in infideles Naturalistas; omnia sola sua ratione metientes: *Eos, cum omnia ex sacra scriptura didicerint, indeque deprompserint, qua ipsis placent, deinde tamen dicere, se hac ratiocinando invenisse.*

2. Fallunt. Quilibet enim sine omni periculo vel capite certaret, nullam syllabam de omnibus Grotii, Puffendorffii, Thomasi, Gundlingii, Hobbesii, Heineccii, Wolffii, aliisque id genus libris hodieque appariturum fuisse, si ea sola isti scribere debuissent, quæ non ab aliis didicerint, sed per semetipsos invenerint.

3. Atræ igitur ingratitude rei videntur in præceptores, quibus omnia debent. Nec adeo idonei ad jura naturæ docendum, quæ ingratitude tantæ velut fundamento incassum superstruunt.

Them. X. Indices Juris naturæ sunt **VIRI** alii **PROBI, SAPIENTES**, experti, quamquam literis nihil ipsi commendaverint. Et horum multi inveniuntur meliores illis scriptoribus atque de Jure naturæ magis edocti.

VII. Signum
externum
Viri probi
sapientes.

Expromio hic locum S. Thomæ 1. 2. Quæst. C. Artic. - I. *Quædam, ait, sunt in humanis actibusque adeo explicita, quod statim cum modica consideratione possint approbari vel reprobari per illa cõmunia & prima principia. Quædam vero sunt, ad quorum judicium requiritur multa consideratio diversarum circumstantiarum, quas considerare non est cujuslibet, sed sapientum. . . . Necessesse est, quod omnia præcepta moralia pertineant ad legem naturæ, sed diversimode. Quædam enim sunt, quæ sta-*

E

tim.

tim per se ratio naturalis cujuslibet hominis dijudicat esse facienda vel non facienda; sicut, Honora patrem &c. Quaedam vero sunt, quæ subtiliori consideratione à sapientibus judicantur esse observanda: & ista sic sunt de lege naturæ, ut tamen indigeant disciplina, qua minores à sapientioribus instruantur; sicut illud: Coram cano capite consurge &c.

VIII. Signum externum Philosophi.

Them. XI. Ad hoc indicium faciunt etiam **PHILOSOPHI** veteres: sed non sine circumspectione.

1. Faciunt inquam propterea, quia revera multa iusta ac bona habent, ut *Plato* in Republica, de Legibus &c. *Cicero* in Philosophicis, alicubi *Seneca*, *Epictetus*, Legislatores veteres apud *Stoicorum*, *Aristoteles*.

2. Cum enim isti in tot gentibus, per diversa tempora sparsi eadem iusta agnoverint, argumentum est, hanc eorum doctrinam à summa & uniformi proficisci.

3. Circumspecte tamen legendi, quia aliqua contra naturam admittunt, aut abrepti consuetudine prava, aut superbia, aut contradicendi novitatisque studio, aut divinarum rerum ignorantia. Ut quod quidam necem sibi illatam honestam ducerent; quod omnia ad animum, hunc autem ad nihil ultra referendum putarent &c.

IX Signum externum Poeta

Them. XII. **POETÆ** quoque veteres usum aliquem præbent, quamquam non parum anticipitem & lubricum.

1. Primum, quia multa ad mores bonos spectantia docent, qualia *Mimus*, *Pædrus*, *Æsopus*, *Catonis* qui circumferuntur versus, & *Orphei*. Sunt enim & ipsi testes, nullo non tempore scintillas quasdam clariores veri juris naturæ à vultu DEI in nos emicuisse.

cum cautela.

2. Sed alii, qui repurgati non sunt, adeo nihil ad jus naturæ discendum conferunt, ut manifeste noceant. Certumque habeo, unicam venenatam stropham in ejusmodi poemate lectam ab infirmo plus mali procreare, quam omnes omnium poetarum talium libri sanare valeant.

3. *Homerum*, quem *Plato* damnavit, *Hesiodum*, *Virgilium* *Homeri* exscriptorem, paucis exceptis legere jam possumus; nulli enim periculo nobis jam est illorum deorum stulta multitudo, & insana eorum crimina, quæ execratus *Plato* erat. Quin excitant animum ad gratias soli DEO referendas, qui nos ab his tenebris in claram lucem educerit.

Them. XIII. Omnium patentissimus clarissimus ac profundissimus fons, ex quo Jus naturæ hauriatur, est **SACRA SCRIPTURA** Veteris ac novi Testamenti: ex quo solo, si omnes alii libri, voces, indiciaque cetera deficerent, hauriri totum jus naturæ posset.

X. Signum externum præcipuum S. Scripturae.

1. Nulla in orbe gens talem habet librum.

2. Nulla ullius gentis lex tam paucis tanta fundamenta Juris præscribit, & officia.

3. Neque est spes, ullum deinceps melius naturæ jus etiam per revelationem divinam proditurum.

4. Decalogus paucis verbis exhaurit fere omnia. Plurima sigillatim exponit *Salomon* in Proverbiis & *Ecclesiasticus*, & prophetæ, & ipsi libri *Historiales*.

5. Novi testamenti libri sunt admirabiles. Quæ disputationes ait *S. Augustinus*, quæ literæ quorumlibet Philosophorum, quæ leges quarumlibet civitatum duobus præceptis, ex quibus *Christus* dicit totam legem prophetasque perdere, ullo modo sunt comparanda? ...

Hic Physica, quoniam omnes omnium naturarum causa in DEO creatore sunt. *Hic Ethica*, quoniam vita bona & honesta non aliunde formatur, quam cum ea, quæ diligenda sunt, quemadmodum diligenda sunt, diliguntur, hoc est DEUS & proximus. *Hic Logica*, quoniam veritas lumenque animæ rationalis non nisi DEUS est. *Hic etiam laudabilis reipublicæ salus*; neque enim conditur & custoditur optime civitas, nisi fundamento & vinculo fidei firmæque concordia, cum bonum commune diligitur, quod summum ac verissimum DEUS est; atque in illo invicem sincerissime se diligunt homines, cum propter illum se diligunt, cum, quo animo diligant, occultare non possunt. *Epist. CLXXXVII.* aliàs III. ad *Quæstiones Volusiani*. n. 17.

Them. XIV. Qui ante *Heineccium* ex heterodoxis jus naturæ scripserunt, inepti sunt, ut ex iis jus naturæ etiam à gentilibus discatur.

Heterodoxi ante Heineccium sunt inepti ad indicendum Jus naturæ.

1. Hujus thematis confirmationem *Heineccio* faciendam demandamus. Is in præfatione sui Juris naturæ sic habet: *Ipsorum libris uti ad prælegendum in scbola*, adeoque etiam ad audiendum discendumque ex iis jus naturæ, admodum difficile esse: Sæpe enim talia sunt auctoris cujusdam, quem interpretandum suscipiunt, **PRINCIPIA**, quæ ipsi probare non possunt. Sæpe ille confusi, plera-

pleraque sine ordine etiam CONFU-
SE PERTRACTANT, UT NIHIL
SIT IN LIBELLO, QUOD VE-
LUTI CERTAM SEDEM AC FI-
XUM DOMICILIUM HABEAT
&c. - - -

2. Sed habere mihi visus sum, ita per-
git Heineccius, & alias causas, qua me
ad scribendum non modo invitarent, sed
ETIAM IMPELLERENT. QUL-
CUMQUE ADHUC IN PUL-
CHERRIMA ILLA DISCIPLINA
VERSATI SUNT (Haud dubie Gro-
tium, Puffendorffium, Thomafium alios-
que Heterodoxos intelligit; nam Ca-
tholicos negat omnino jus naturæ scire)
illi doctrinas suas vel NULLI CER-
TO ATQUE INDUBIO PRINCI-
PIO superstruxerunt, veritates VA-
RIAS easque utilissimas velut UNA
FASCE COLLEGISSE contenti;
vel PRINCIPIA PARUM IDO-
NEA ADMISERUNT; vel de-
nique tam longe ex SUBTILISSI-
MIS, QUAS METAPHYSICA
suppeditat, notionibus petierunt, ut
DATA VELUTI OPERA
TENEBRIS OMNIA INVOLVERE
VOLUISSE VIDEANTUR.

3. Huic Heineccii in suos antecesso-
res edicto lubentes subscribimus? Bo-
rum factum. Quod felix, faustumque
sit, & reipublicæ salutare.

4. Id modo advertat prudens justi-
que studiosus lector. Antecessores illi
magnis clamoribus cum omnium fere
DD. Heterodoxorum choro edixerant,
omnes ante hac Theologos atque ICTos
Catholicos jus naturæ plane ignorasse,
aut confusum quid effudisse: se porro
omnia non tam emendasse, quam de no-
vo invenisse, atque è spissis vetustæ
ignorantiæ tenebris in claram lucem
eduxisse, firmissimis fundamentis scien-
tificè inædificasse Jus naturæ, quo qui
non utantur brutæ pectus instar sint.
At nunc exurgit novus Juris naturæ
doctor, illorum ab unguiculis discipu-
lus, & COACTUM se agnoscit ab il-
lis inventoribus & Populorum omnium
Judicibus secessionem facere. Et hac
quidem de causa coactum, quod illi om-
nes & QUICUNQUE USQUE AD
HUC NULLA CERTA PRINCI-
PIA habuerint; aut INEPTA PRIN-
CIPIA; aut PERMISCUERINT
omnia; aut SUBTILITATIBUS
METAPHYSICIS (quod nostris
theologis ipsi inexpiabili crimini ver-
tunt) impediverint, adeo omnino, ac
si omne studium ad hoc unum contu-
lissent, ut jus naturæ DATA OPE-
R. P. Defing Pars I.

RA confusum, ineptum ac nullum col-
linerent.

5. Nemo jam erit qui nos incuset
partium studiosos, aut odio quopiam
heterodoxorum insectari Juris naturæ
illos scriptores. Amore id facimus in-
nocentum, juventutis, nobilitatis & po-
puli Christiani. Cui non horrore stent
comæ, si talibus magistris actiones suas,
intimamque conscientiam & omne ju-
stum subternat? Quis non metuat re-
bus publicis, populo Christiano & Prin-
cipibus, normam rerum suarum ex tali
quodam auctore mutuantibus? Quid ad
hæc Catholici parentes? Vid. Cap. IV.
Them. VI.

Them. XV. Heineccius ipse ineptus
est ad Jus naturæ gentilibus traden-
dum.

1. Hoc ipse de se probare Heineccius
nobis debet. In eadem enim præfatio-
ne sua docet, illos ineptos esse ad jus
naturæ docendum, qui talia fundamen-
ta ponant, à quibus possint aliqui po-
puli aut homines dissentire. Atque hoc
ex capite rejicit omnes, qui argumen-
tis ex D. Thoma, Patribus, jure civili,
& ipsis Apostolis utuntur ad jus natu-
ræ ostendendum. Tum pergit: In
promptu esse oportet præcepta vel leges,
quas IPSA RECTA RATIO vel
DEUS potius rationis auctor inter
OMNES GENTES QUANTUM-
VIS LINGUIS AC RÈGIONIBUS
DISSITAS constituerit, QUIBUS-
QUE SE POPULI OMNES,
QUI NON PLANE OB-
BRUTUERINT, OBLI-
GARI FATEANTUR. Atque ta-
les se daturum putat promittitque.

2. Liceat nobis obsecrare bonum vi-
rum, quæ sit aut ubi sedem habeat
IPSA RECTA RATIO? An in
solo Heineccii sincipite? Certe nec in
Patribus nec in Apostolis, hoc enim pa-
rum est; sed nec in ipsis adeo illis Sum-
mis viris Grotio, Puffendorffio, ceteris.
Nam si in his omnibus sederet IPSA
recta ratio, utique posset ex illis disci
jus naturæ? Nunc autem ex illis disci
non potest: Ergo in ipsis ipsa recta ra-
tio non sedet. Quodsi in his non se-
det, quomodo persuadebit Heineccius
Turcis & Sinensibus, IPSAM rectam
rationem in ipso solo Heineccio fixisse
domicilium stabile & inconcussum? Vid.
Cap. III. Them. XIX.

3. Antecessores ipsius eadem de se
promiserant, & tamen deceperunt,
Invenit enim, ne dicam quisquam ex
Sinensibus acutissimis hominibus, sed
ipse

& quidem
omnes

& carent
certo prin-
cipio.

aut idoneo;

aut meta-
physici sunt.

& studio te-
nebris om-
nia invol-
vunt.

Qui tamen
gloriantur fue-
rant.

se solos, in-
venisse Jus
naturæ igno-
ratum.

Quos emen-
dare coactus
est eorum
discipulus
Heineccius.

Nec est mi-
rum, si non
quoque ip-
sos ad exa-
men voce-
mus.

amore Non
bilitatis.

Heineccius
ineptus est
ad J. Naturæ
indicandum.

Probatum est
ipsum.

Recta enim
ratio ipsa

cum in nul-
lo antece-
dentium se-
derit.

sed eisdem
deserit.

ipforum antecessorum discipulus, præceptores suos *NULLA & INEPTA* principia posuisse, & ex illis jus naturæ condisci non posse; atque adeo *IP-SAM rectam rationem* illis defuisse, quæ obligaret omnes populos: necessitate adeo se coactum aliud Jus exculpfisse ex ipsa recta ratione & ex ipso *DEO*, cui subijci omnes debeant.

Metus est
maximus, ne
& ipsi Hei-
neccio co-
rum discipu-
lo desit.

4. Verum quanti timores corripere debent Sinensem aut saltem tardiorum alium populum, ne & ipse Heineccius decipiat, quemadmodum ejus præceptores deceperunt? Nimis grandia sunt hæc, quam ut his secum in rerum summa pugnantis committi generis humani salus possit.

5. De *DEO* autem suas tantum Heineccio non vero veterum doctorum, aut Romanas aut Apostolorum leges manasse, quo tandem argumento demonstratum dabit Heineccius?

Maxime apud
Sinenses.

6. Deinde quis est Heineccius, ut *IP-SAM rationem rectam* doceat Sinenses? legesque iis scribat, quibus nisi se subjecerint, bruti sint? Credo si quando Heineccii librum Sinensis quispiam legerit, risurum ipsum, de multis dubitaturum; præcipue postquam antesignanos & magistros, Heineccii deceptos fuisse didicerit ex ipso Heineccio discipulo.

Heterodaxi
se mutuo
laudant &
reperciunt.

7. In istos ergo plane convenit, quod de veterum philosophorum pugnis scripsit Eusebius: *Enimvero Platonem imprimis videbimus superiores philosophos irridentem; tum vicissim Platonis sectatores atque successores aliis vapulantes. Rursus quemadmodum & Platonis studiosi præclara illa Aristotelica sententia redarguant; & qui Aristotele principe ac Peripatetici nomine gloriantur, quæ à contraria factionis defensoribus afferuntur, NULLA ESSE demonstrant.* Præparat: Evangel.

Lib. XIV. Cap. II. Videatur etiam Cap. X. Them. VII.

Them. XVI. Neque Heineccius neque antecessores ejus apti sunt, ex quibus Jus naturæ Europæum ac Gentium seu Christianis populis commune & perfectum disci docerique possit. Ex heterodoxis Gentibus Christianæ nequeunt discere Jus naturæ.

1. Europæi Christiani populi sunt in statu non pure naturali, non pure civili societatis etiam complexæ, sed sunt insuper in statu religionis Christianæ veræ, quoad plures & potiores, qui est Status naturæ perfectio. Them. XIV. &c. Cap. I.

2. Huic autem Statui competit jus naturæ cum certis sibi convenientibus restrictionibus. Vid. Cap. II. Them. XXX. &c. Cap. III. Them. X. Sic naturæ nudæ congruit, nulli præter *DEUM* obedire: Societati familiæ obedire marito, patri, hero: Societati civili magistratibus, aut legibus, aut moribus. Societati complexæ conventionibus, moribus, necessitatibus: Societati Christianæ competit obedire Apostolis, Ecclesiæ. In nullo tamen horum statuum cessat status naturalis, nec jus naturale; suam tamen cuique propriam faciem fortitur: & ipsa Jus naturæ mandat, ut, si in statu civili sis, morem geras legibus; si in religio- so, religionem veram colas ac serves.

3. Pro hoc igitur Statu Jus naturæ aliud convenit, quam pro Japonibus aut gentilibus.

4. At isti antecessores scripserunt jus naturæ vel promiserunt scribere tale quale conveniret statui non-Christiano. Igitur ipsorum jus naturæ pro Europæ populis est ineptum; quia omnes uno ore excludunt omnem doctrinam Christi & Christianorum à suo naturæ jure, solique claudunt oculos. De hoc autem, Vid. plura Cap. X.

CAPUT VIII

Objectiones contra Principia indica- tiva Interna.

Sceptici non
suervant
non Veri.

Capitis sexti Themati primo seu principio primo indicativo Juris ex *NOTIONE VERI* sumpto non juvat opponere Academicos, Scepticos & Pyrrhonistas: Quorum illi nihil nisi simile veri; hi ne simile quidem admittunt.

Quippe 1. Qui veritatem negat esse, negare debet omnes res; quia omnes res veræ sunt.

2. Qui autem negat nobis adesse notiones veri, ille debet vorare fœnum pro pane sibi oblatum: aut irrudenti in se tauro non poterit decedere de via, quia nesciet, an sit verum periculum. Utrumque hoc contigit duobus antiquis Philosophis, veritatem negantibus; & talia multa fieri possunt in eos, qui adhuc forte negant.

3. Qui

3. Qui autem verisimile aliquid concedit, debet concedere verum. Non enim datur simile, nisi detur id cui simile est.

Sed Academicos oppugnare *Cicero S. Augustinus* contra Academicos. Et *S. Thomas* late agit de veritate I. parte, Quæst. XVI. & XVII.

Hæc paucis. Nam qui talia obiectant, iis non opus est libris, sed elleboro.

Neque quod Verum, difficile inventum est.

Them. II. Neque contra idem thema juvat dicere: Veritatem esse inventum difficilem: id quod etiam philosophi queruntur.

Etenim aliquæ veritates sunt difficiles, sed non omnes.

Et si omnes essent difficiles, tamen non sequeretur, nullas nobis esse veri notionis. Pessima collectio: Difficile est: ergo non est. Imo, ergo est; quia *non entis nulla sunt qualitates* secundum axioma tam Jurisconsultorum quam Philosophorum. Cupiditas autem veri inveniendi ex difficultate augetur potius, quam minuitur.

Apparentis non enervat vim suam boni.

Them. III. Contra Thema prioris capituli secundum de Notione & *APPETITU BONI* nihil facit, quod Bonum sit aliud *verum*, aliud *apparens*; ideoque ex re ancipiti non possit fieri principium indicativum juris.

Respondemus enim 1. Regulas morales nobis in hoc nostro statu non posse, ergo nec debere esse infallibiles Th. XIII. Cap. V.

2. Habemus multas certissimas notiones boni, e. g. Nullam rem existentem & contingentem esse bonam à se, sed per participationem. Esse summum aliquod & originarium ac indeficiens bonum, à quo cetera participant. Illa esse certa bona, quæ participant hoc immutabile, eique non repugnent. Vid. *S. Thomas*, parte I. Quæst. V. de Bono in communi. *S. Augustinus* Lib. de Natura boni.

Item certo tenemus, bonum aliud alii præstare, seu per majorem participationem boni primi, seu per majorem appropinquationem ad bonum ultimum: ita bona quæ ab anima seu ratione appetuntur meliora sunt iis quæ appetuntur à sensu; quæ magis ad DEUM referuntur meliora his, quæ minus. Falsum igitur est, hoc principium esse anceps, si *anceps* dicatur id quod in utramlibet partem æqualiter pendet.

3. *Apparentia* sola boni vel oritur ex obscuritate rerum, vel ex negligentia rationis non exercitata, vel ex prava consuetudine, qua sensui imperium admittitur supra rationem. Id-

circo homines exercitati in utroque nempe in consideratione rerum & in subjugatione carnis facilius distinguunt inter bona, quam desides & carni fervientes. Ergo vel hæc ipsa qualiscunque difficultas discernendorum bonorum admonet hominem officii sui, & servit adeo pro principio indicativo Juris naturæ. Si enim homo carnalis ex eo quod aliqui cibi appareant boni cum non sint, alii vero sint re vera boni, non statim acquiescit, neque dicit se carere gustu aut discretionem ciborum; sed coquos artesque adhibet, ut habeat cibos quamoptimos: multo magis homo rationalis ex diversitate bonorum rationalium non debet abnegare sibi discretionem eorum, sicut Objectione hæc illam abnegat.

Them. IV. Contra Thema XIII. supra, quo *SENSUS-COMMUNIS* statuitur, male pugnat Bælius, sæpe ingerens, Gentes in pauca consentire, in plerisque sentire inter se pugnantia. Igitur sensus iste communis non est à natura, aut potius plane nullus est.

Sensus communis defenditur

1. Bælius cum conceptis verbis dicat se DEUM profiteri, pro Atheistarum tamen argumentis omnia tela cavillatoria ubique congerit, ut de eo dici possit, quod de Epicuro Cicero: *Verbis relinquit, re tollit DEUM.* Pessime tamen, pro mala causa pugnat innumera sophismata ferens.

contra Bælium Atheorum paronymum.

2. Tametsi in multis non datur, si tamen in aliquibus argumentis datur sensus communis, jam habemus principium indicativum Juris naturæ, hunc ipsum sensum. v. g. Si in hoc solo consentit, nullam rerum istarum variarum esse à se, sed esse omnes respectivas: hic unus sensus nos sufficienter doceret essentialem & indispensabilem obligationem nostram. Hunc autem sensum cum nullo modo evertere Bælius possit, non sine piaculo laborat in coacervandis pugnis sententiarum, quæ maxime modos respiciunt, non rem ipsam.

3. Non leve etiam hic est sophisma Bælii, qui *consensum* gentium sumit pro *sensu communi*: & *dissensum* pro carentia sensus communis.

cujus Sophisma secundum detegitur.

Consensus ac *dissensus* est ex deliberatione, proposito, aut certe libera voluntate cum indifferentia ad oppositum: *Sensus communis* est, qui inest etiam indeliberato.

Sensum suum consentis.

Ita sensus communis est amor vitæ, cupido boni &c. quis enim unquam deliberat, an vitam suam, sanitatem, bonum amet? Donatistæ tamen dissentunt à sensu communi, & *consenserunt*

inter se in odium vitæ contra sensum communem, ex deliberatione & libertate voluntatis, qua potest homo resistere veritati etiam sibi manifestissimæ, & contra suummet sensum facere: sicut homo nulla alia causâ movente statim hoc momento se potest præcipitem è turri, cui insistit, dare. Probatne hoc, sensum communem non esse?

Sophisma Bælii à particulari ad universale.

Them. V. Nihil etiam valet Bælius, cum dicit, multos multa agere, quæ contraria sint illi *sensui communi* quem nos statuimus: & videri tamen sibi bene agere; ut Spartani sobolem debilem undis demergentes &c.

R. Grande hoc est Sophisma Bælii, quod à particulari ad universale colligat. Sunt hi & illi homines inter se dissentientes *in multis*: ergo neque in his neque in illis neque in *ullis* est sensus idem. Quod aliquibus montanorum incolis videatur ad pulcritudinem hominis pertinere strumarum par in pectus & humeros propendens, quis hinc colligat pulcritudinem humani corporis communem hanc esse? aut communem hunc esse de pulcritudine sensum? Quod plures homines mali sint quam boni, non sequitur bonitatem non esse, imo sequitur, esse in aliquibus bonitatem, alias omnes essent mali.

Peccandi libido non evertit sensum communem.

Them. VI. Ejusdem fursuris est illud: Omnes homines experimur peccare sapius: sed qui peccat facit contra legem naturæ: ergo omnes homines faciunt contra sensum communem, per quem lex naturæ innotescit. Ergo non datur sensus communis. Aut: Ergo sensus communis fertur in peccatum; sic enim fere colliguntur cavillationes eorum, qui sensum communem ex peccatis impugnant.

Sophisma Bælii.

R. 1. Sophismata, utcunque formes ratiocinium, multa his insunt. Nam primo est vitium non causæ ut causæ; quia statuit, ex sensu communi sequi peccatum, cum sit contra; quod patet ex Themate XI. Capitis VI. ubi pudor & pœnitentia excipiunt peccatum.

Aliud.

2. Fit transitus à genere uno in aliud. Peccant, adeoque habent facultatem & sensum mali: Ergo non habent facultatem seu sensum boni. Cum sit tamen certum, homini esse facultatem ad utrumque oppositorum, & sensum tam boni quam mali; hoc discrimine ut sensus boni sit obligatorius, quia respondens indispensabili dependentiæ; sensus mali vero nequaquam sit talis.

Aliud.

R. 3. Sophisma est à privatione actus ad privationem potentiæ, vel à pri-

vatione effectus ad privationem causæ. Ex eo, quod omnes homines, cum oculos claudunt, non videant solem aut lucem, non sequitur, homines carere visa: neque ex eo, quod omnes homines quotidie dormiant, aut in speluncis & fodinis totam vitam agant multi &c: Neque sequitur ex his, lucem non esse principium sensibile manifestativum visibilibus; nam prædicta oculorum conclusio, somnus &c: per accidens sunt. Ita de sensu communi loquendum, cui per accidens contravenitur.

R. 4. Sicut autem ad effectum lucis &c: tollendum multæ possunt per accidens occurrere causæ, manente causalitate ac vi lucis; ita idem fit in sensu communi & aliis principiis indicativis juris naturæ. De hoc audiamus Ciceronem, ne suspecti simus Bælio aliisque Heterodoxis, si aliquem sanctorum testem advocemus. *Perturbat nos*, ait Tullius, *opinionum varietas, hominumque dissensio. Et quia non idem contingit in sensibus, hoc naturâ certos putamus; illa, qua aliis sic, aliis secus, nec iisdem semper uno modo videntur, ficta esse dicimus. Quod est longe aliter. Nam sensus nostros non parens, non nutrix, non magister, non poëta, non scena depravat, non multitudinis consensus abducit à vero: Animis omnes tenduntur insidia, vel ab iis, quos modo enumeravi, qui teneros & rudes cum acciperunt insciant & seclunt ut volunt; vel ab ea, que penitus in omni sensu implicata insidet voluptas, malorum autem mater omnium, cujus blanditiis corrupti quæ naturâ bona sunt, quia dulcedine hac & scabie carent, non cernimus satis.* I. de Legibus Cap. XVII. Vid. supra Them. III. R. 3.

Quemadmodum igitur sol manet verum principium manifestativum colorum figurarum & omnium visibilibus, tamen nibe, interveniente luna, terra superstante, manu oculis admota, aut palpebris obductis, aut cataracta, aut febre, aut spelunca aliisque modis plurimis impediatur muteturque effectus, idque quotidie: Sic omnino sensus communis manet dux vitæ, tamen alios vis adhibita, alios consilium, alios exemplum, alios voluptas, consuetudo longa, ruditas, aut omnino deliberata voluntas excludat. Quippe hos non dereliquit sensus communis, sed ipsi sensum communem à se abjecerunt. Confer Cap. X. Them. VI. num. 3.

R. 5.

℞. 5. Sed ne sic quidem subterfugere Imperium sensus communis possunt, sicut nec solem, qui ei claudunt oculos. Iterum loquatur homo gentilis, ne Christiani suspecti simus heterodoxis, ex ore Christiano loquentes. *Quis est enim, aut, quis unquam fuit (ita Cicero) aut avaritia tam ardenti, aut tam effrenatis cupiditatibus, ut eandem illam rem, quam adipisci scelere quovis velit, non multis, partibus malit ad sese; etiam omni impunitate proposita, sine facinore, quam illo modo pervenire? Innumerabilia dici possunt in hac sententiam. Sed non est necesse. Nihil est enim, de quo minus dubitari possit, quam & honesta expetenda per se, & eodem modo turpia per se esse fugienda.* III. de Finibus cap. XI. opponatur Baelio etiam Lockius de Intellectu humano, Lib. IV. Cap. XX. §. 17. & seqq.

Inclinatio in malum non aufert inclinationem in bonum.

Them. VII. Nec evertit sensum communem aliud Baelii argumentum, dicentis: non tantum per accidens humanum sensum ferri in malum, sed per se id est à nativitate usque in senectam naturæ vox intra nos est: *Ede bibe, lude, fac omnia, quæ corpus expetit.* Cui consentit DEus ipse in S. Scriptura testatus: *Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Genes. VIII. 21.

Sophisma Baelii.

℞. 1. Iterum redire sophisma. Ex hoc enim quod homo habeat incitamenta ad unum oppositorum, non sequitur ipsum non habere incitamenta ad alterum oppositorum. Imo hoc ipso quod sit *liber*, debet ad utrumque habere incitamenta. Quæ vero ex his oppositis inclinationibus sit rector, potior & justior, eadem S. Scriptura, & ipsa vox naturæ docet, Genes. Cap. IV. v. 7. cum DEus Caino homicidium in orbe primum meditantem dixit: *Quare iratus es? & cur concidit facies tua? Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? Sed SUB TE ERIT APPETITUS EIUS, ET TU DOMINABERIS ILLIUS.* Cain autem revera non dominatus est appetitui malo, cui potuisset dominari per appetitum bonum; & per eum appetitum, qui rectus erat, seu divinæ voluntati conformis, potuisset regulare appetitum irrectum, seu à voluntate DEI discedentem.

℞. 2. Fortiorem autem in universum esse sensum recti præ cupiditate peccati, experientia docet. Pro justitia enim sola sine cupidine alicujus mali egerunt ac passi sunt sancti stupenda. Pro malo autem & peccato solo sine spe alicujus

boni nemo ne potest quidem aliquid agere aut pati.

℞. 3. Ex veterrimo Philosophorum ^{Solum a Platone.} Platone non inelegantem sententiam excerpendam existimo, apud quem Socrates ita loquitur in Phædro: *Scire oportet, duas in unoquoque nostrum formas, sive species esse dominantes atque ducentes, quas sequimur quocumque ducunt. Altera quidem est innata nobis voluptatum cupiditas: altera vero ACQUISITA OPINIO optimi affectatrix. Hæ autem in nobis quandoque consentiunt, quandoque in seditione & discordia sunt, & modo hæc modo altera pervincit. Quando igitur opinio ad id, quod optimum est, ratione ducit ac superat, hæc ipsa vivendi potestas temperantia nominatur. Quando vero cupiditas absque ratione ad voluptates trahit nobisque imperat, imperium hoc libido vocatur. Libido autem cum multiformis sit multarumque partium, multas utique appellationes habet: & harum formarum, quæ maxime in aliquo est inordinata, sua illud appellatione nominatum reddit; nec ullum suis decorum aut dignum tribuit cognomentum. Circa cibos enim superatix rationis - - ingluvies vocatur, & eum, qui hanc habet, hoc ipsa appellatione nuncupatum reddit. Rursus quæ circa ebrietatem tyrannidem exercet &c.*

Cum his si Baelius conjungere voluisset doctrinam Christi, & ecclesiæ sensum, non potuisset tam lubrica de sensu communi ac turbida dicere, ut atheis patrocineretur. Sed hoc evenire solet iis qui suis argutiis confisi reges sibi rationis videntur, & aliorum doctorum auctoritatem spernunt, velut soli sapientes.

Them. VIII. Principiis istis non obstat aliud Baelii: hæc non esse ab ipsa natura, sed ab assuetudine, ab educatione. Imo posse esse inventa illorum primorum hominum, qui in posteritatem hos sensus ac doctrinas propagaverint.

Sensus Communis non est inventum hominum.

℞. 1. Si cetera omnia daréntur, quaeritur, unde primi illi homines istam doctrinam hausserunt?

An ipsis congenita fuit? Ergo sunt hæc principia vox naturæ?

An à DEO auctore fuerunt ipsis revelata? Ergo sunt vera ac certa.

An ipsi industria studioque ea acquisiverunt ex contemplatione rerum? Ergo habent hæc principia fundamentum in rerum natura.

An casu illa inciderunt primis hominibus? Cur non aliis hominibus casu incidunt contraria, ita ut constantes as-

seve-

severent, se esse mundi Dominos, à se ipsis esse, nulli regulæ sub stare &c.

In hac opinione fuerunt illi, quos Aristoteles V. Ethicor. cap. VII. sibi met obijcit, dicentes, nihil dari naturaliter justum. Naturalia enim immutabilia esse, ut ignem, qui urat tam in Persia quam in Græcia: Contra justum aliis hoc, aliis aliud esse. Igitur justum non esse natura, sed arbitrio hominum: Negat enim Aristoteles omnia naturalia, præsertim in humanis, immutabilia esse. Manifestum exemplum est in redditione depositi, quæ est naturaliter debita; fit tamen illicita ex circumstantia, ut si gladium depositum reposcat furiosus. Videatur ad hoc quæ de infallibilitate Principii Indicativi diximus Cap. V. Themate XI. &c.

℞. 2. Doctrina Justi ab uno homine profecta sparsaque in tot gentes, si vim convincendi ab ipso hominis invento vel auctoritate ejus nuda humana habuisset, tanto temporis tractu ita fuisset deformata, ut jam dignosci non posset.

Lingua ab uno homine orta talem mutationem prope ex integro subijcit, ut nulla restet lingua communis omnibus nota. Notiones boni multo magis debuissent ita mutari; quia ut linguam mutet homo, parva aut nulla illicia habet; ad dictamina autem mutanda vehementissimis passionibus quotidie & omnes fere urgentur. Experimur autem contra accidisse, nempe ut linguæ, artes, & talia quotidie etiam sine tentatione in majorem ac majorem mutationem ac varietatem abeant: veri autem ac justis sensus cum aliquando in diversa abierint obruentibus tentationibus, deinde tamen iisdem tentationibus manentibus aut majoribus ingruentibus, cito in pristinum nitorem magis restituti sint, maxime per Christi doctrinam. Gentilibus Philosophis, ut in diversa abirent, tentatio vanitatis ac superbix persuasit. Christianis, ne ad verum redirent sensum, omne genus blanditiæ insidiæ cruciatus, ac mortes illatæ sunt: Et nihilominus triumphavit antiquus veri sensus. Vid. Them. VII. Cap. X. & eodem Cap. Them. XII. n. 12.

℞. 3. Quodsi à parentibus & majoribus tradita est disciplina recti & justis, tamen vim illa suam in intellectum & voluntatem non sortitur ab homine. Magister enim in potestate non habet, ut suæ rationes & adhortationes prævaleant animo discipulorum, idque diu & in secula longissima. Sed ipse audiens convincitur à veritate, id est à rerum & cogitatum connexionem cum

ente primo, cujus discernendi lumen non pater, non nutrix, non præceptor infudit. Voluntatem, intellectum, memoriam cogere nemo potest, ut in externa tyrannidem exercent. Quis mihi persuadebit verbis aut verberibus, esse triangulum angulorum quatuor, esse me à me ipso productum? Contra pertinacissimi interdum & profligatissimæ vitæ homines, uno saltem eoque simplici ex ore sapientis excepto vocabulo, incipiunt subito agnoscere sese & vitæ rationes meliores repetere.

Huc spectat illud S. Augustini: *Nemo quod legit, in codice ipso cernit verum esse, aut in eo, qui scripserit; sed in se potius, si ejus menti quoddam non vulgariter candidum sed à facie corporis remotissimum lumen veritatis impressum est.* Epist. XIX. alias 84. Idemque vir sapientissimus Publicolæ petenti, ut ad quædam proposita respondeat definite, ne Publicola in majores quam ante dubitationes incidat, Respondet: *Hoc video non esse in mea potestate. Nam quomodolibet scripsero, quæ mihi videntur esse certissima, si tibi non persuasero, procul dubio eris incertior, non autem sicut mihi adjacet suadere, eo modo adjacet etiam persuadere cuilibet.* Epist. XLVII. olim 154.

℞. 4. Istæ notiones Justis tam altas Sensus communis non egerunt radices, ut erui penitus nulla data opera possint. Qui in perturbatione peccavit aliquid, ea subsidente agnoscit errorem, & quanto melius agere potuerit: idque nemine docente: idque hominibus contingit æque hodie ac ante tria millia annorum; cum tamen ea quæ solum à disciplina proveniunt facile oblivioni dentur & omnino in contrarium vertantur. Sicut igitur Bælius ex iisdem argumentis bene elicit, appetitum mali hominis moderno statui esse congenitum & certo modo naturalem: ita ex iisdem argumentis æque bene inferitur, appetitum boni homini esse naturalem.

Et supersunt tantum duæ aliæ quæstiones, 1ma An appetitus mali humanæ naturæ inditus sit ab ipso ejus auctore; an vero ex humani generis facto aliquo uno vel pluribus supervenerit. 2da Uter istorum appetituum sit vere naturalis, uter tantum præternaturalis, & superveniens. Ad Primam quæstionem Dico, appetitum mali non esse originaliter inditum ab ipso auctore, sed adventitium; quia auctor totius naturæ evidenter est bonus, imo optimus & fons boni: ex optimo autem nihil mali potest manare. Ad alteram dico, appetitum boni solum esse bonum, alterum

Inventa
hominum
demutan-
tur.

rum verò malum ; tum quia malum op-
positum bono est ; tum quia appetitus
ille mali non tendit ad finem naturæ,
sed ab ipso deficit, eique repugnat, &
si posset prævalere, totam naturam de-
strueret, ut v. g. appetitus occiden-
di. &c.

R. 5. Denique hæ notiones recurrunt
animo etiam repugnant. Exemplo po-
test esse Comes ille Rossensis anglia, qui
Atheismum palam professus, non po-
tuit extinguere igniculos veros ; & le-
cto Isaiâ plenè est conversus. Vid. *Me-
moires touchant Jean Wilmot Comte
de Rochester*, à Zurric. 8. l'an. 1743.

Quemadmodum igitur in artibus cum
nomina, usum, & instrumenta ab ho-
minibus quidem didicerimus, ipsa au-
tem principiorum veritas ex thesauro
rerum & actionum per intellectum de-
prompta est ; ita doctrinam justî atque
honesti, quæ in disciplinam est redacta,
monentibus præceptoribus didicimus ex
ipsa natura.

Obiectio de
confusione
scientiarum

Them. IX. Frustra etiam obijciunt
his principiis, per ea confundi limites
scientiarum, Ethices, Theologiæ mora-
lis ; & disciplinam *Justi Pii Honesti*,
ac *Decorî* non distingui. Atque hoc
etiam Cl. P. Schwarzio tanti momenti
visum est, ut multo labore patrocina-
ri Puffendorffio hæc sentienti conatus,
affirmaret, *omnia in confusissimum
chaos conflatum iri*, nisi objecta juris
naturæ distinguantur ab objectis Reli-
gionis, Ethicæ, Theologiæ moralis &
Jurisprudentiæ civilis : quorum illa con-
sistant in ratione *Pii*, altera in ratione
Justi &c. Vid. supra Cap. V. *Them.
XVI.*

Quarum di-
stinctio non
est necessa-
ria.

R. 1. Et quale periculum humano
generi incubuit, quando ista distinctio-
ne caruit ? Num fortunatarum insula-
rum incolæ deteriores fuere ; aut ve-
teres Romani, quos laudat Sallustius ;
aut veteres Germani, quos describit ho-
stis Tacitus, laudatque rectos homines,
non qui scientiarum distinctarum farragi-
nem confarferint, cum etiam literas
ignorarent ; sed qui justum, honestum
decorum omne pro *recto* habuerint. Re-
ctum illis erat non furari, rectum for-
tia agere, rectum hospitibus bene fa-
cere.

R. 2. Si necessarium fuisset generi
humano, ista non tantum intra se cogi-
tando subtiliter discernere, sed etiam
alterum ab altero separatum docere ju-
ventutem, fuisset id etiam necessarium
ante Puffendorffium, qui se jactat pri-
mum inventorem rei adeo necessariæ,
ut sine ea quasi nihil sciatur de Jure na-
turæ. Recte queritur Leibnizius Præ-
fatione Codicis Juris Centium Diploma-
R. P. Desing. Pars I.

tici : *Juris doctrina, certis à natura in-
clusa limitibus, humano ingenio in im-
mensum diffusa est.*

R. 3. Neque ad sciendum est hoc ne-
cessarium. Nam quisquis hæret in con-
scientia de aliquo opere faciendo, aut
quisquis alteri ad hoc consilium debet
dare, quid quærit ? hoc nempe quæ-
rit : *Quid mihi licet facere ? aut, quid
debeo facere ?* v. g. An licet mihi nau-
fragum natantem in tabula permittere
mori, si possum eum sine propriæ vitæ
periculo extrahere ? An obligatus sum
graviter, illum eripere ? An obligatus
sum saltem leviori obligatione, illum
fovere calore, cibo, veste ? An obli-
gatus sum saltem ex charitate eum
etiam fotum aliquamdiu, dum se recipiat
domi meæ servare, tamen si aliquo incom-
modo meo ? Omnes hæ quæstiones quas
mihi resolvi, quas adeo scire desidero,
sunt de *OBLIGATIONE*. Ubicun-
que autem est obligatio, est aliquod jus ;
hoc tantum discrimine, quod strictum,
æquum aut benevolum sit. *Antiqua
sapientia nihil aliud quam agenda & vi-
tanda præcepit : & tunc longe meliores
erant viri. Postquam docti prodierunt,
boni desunt. Simplex enim illa & aper-
ta virtus in obscuram & solertem scien-
tiam versa est, docemusque disputare,
non vivere.* Seneca Epist. 95.

R. 4. A Philosophis moralibus sa-
pientissimis omnes virtutes morales Ju-
sta agnoscuntur, & pertinentes ad Jus
naturæ : Ad jus naturæ autem perti-
nent omnia quæ obligationem dicunt :
Igitur omnes virtutes morales habent
obligationem.

Sumus obli-
gati ad om-
nem virtu-
tem.

Nam si non essemus *obligati* ad vir-
tutes morales, non possemus contra eas
graviter peccare. Peccamus autem
graviter non tantum aliena rapiendo,
sed etiam nostris utendo, imo nostra
aliis non impertiendo. Peccamus per
intemperantiam, peccamus per tristi-
tiam, per gaudium, per amorem, per
scientiam ipsam.

Quid autem est peccare, nisi contra
obligationem nostram naturali aut su-
pernaturali Jure impositam (quæ utra-
que conspirant) aliquid aut agere aut
omittere ?

Ex quo manifestum est, bene illos
docuisse, qui in omni actione bona ju-
sticiam inesse agnoverunt. Et Cate-
chismi nostri caput quintum agens de
omni genere peccati & de omni opere
bono, inscribitur de *Justitia Christi-
ana*. Et acutissimus Philosophus Plato.
Lib. V. de Legibus & Lib. IX. ait :
Justitia enim & Justum Honestum est ;
Et, ut Aristoteles V. Ethic. cap. I. agno-
scit, illa virtus, quæ omnes virtutes

F

atque

atque adeo omne honestum exercet, est perfectissima & admirabilis *Justitia*, de qua proverbio Græco feratur: *Justitia in sese virtutes continet omnes.* Quæ **JUSTITIA UNIVERSALIS** seu **LEGALIS** dici solet. De qua vid. & S. Thomas II. 2. Q. LVIII. Et hæc proprie ex disciplina juris naturæ disci debet. vid. Cap. II. Them. XXXIII.

Justum est idem bonum

R. 5. Idque ipsum pluribus potest rationibus commonstrari. Nam quidquid voluntas DEI jubet est naturaliter justum: Jubet autem omnem virtutem, omnem honestatem; igitur omnis virtus est naturaliter justa. Rursus. Omne quod ad ultimum finem refertur, juste refertur & ex debito: Virtutis autem omnis actio refertur ad ultimum finem: ergo juste refertur. Id ipsum loquitur definitio officiorum, Juris naturalis: neminem lædere, *boneste vivere*, jus suum cuique tribuere: unde patet, Juris naturalis objectum esse *Honestum* ut honestum. Vid. Aguirre in Aristotelis V. Ethic. C. I. num. 17. Idipsum loquuntur Puffendorffius, Heineccius & omnes novi Juris naturæ doctores, uno ore docentes, *Juris natura* esse non tantum stricte & sub poena præcepta aut inhibita, sed ea etiam, quæ benevole tantum largimur aliis; aut quæ patimur concedentes aliquid de jure nostro Vid. infra Them. XIV. n. 3. Præcipue hoc sequitur ex Puffendorffii principio socialitatis. Jus naturæ à nobis exigit omnia, quæ ad societatem hominum conservandam sunt necessaria. At vero ad hanc societatem non tantum necessaria sunt connubia, & furti poenæ sed liberalitas in egentes, hospitalitas in viatores, comitas in vicinos, reverentia in seniores, & quæcunque alio nomine *pia, honesta, decora dicuntur*, sunt tamen ex Puffendorffii etiam principio naturaliter justa. Idem plane sequitur ex Heineccii principio *Amoris*: Amor enim non tantum postulat à nobis illa, sine quibus nihil constare posset, quæque sunt plane absolute indispensabilia; sed & multo leviora, & non conjuncta cum tanto rigore, ut sunt ea quæ statim ex Puffendorffii fontibus derivavimus. vid. Cap. XIV. Th. VI.

etiam ex Puffendorffii adversarii sententia.

Et ex Ciceronis ac P. Schwarzii.

R. 6. Consentit his Cicero I. Officiorum Cap. XIX. *Nibil enim honestum esse potest, quod justitia vacat.*

Consentit etiam Cl. P. Schwarzii, Qui Jur. Nat. Instru&. L. §. IV. in Prolegomenis, sibi hæc obijcit: *Neque quis dicat, Principia honesti, decori & justitiae EX IPSA DIVISIONE esse præcisive* (id est per fingentis intellectus abstractionem) *saltem opposita, adeoque ad di-*

sciplinas DIVERSAS spectantia, sola ratione justitiae Juris prudentiæ naturali proprie competente. Et mox respondet: *Nam contra est, cum hæc principia SOLUMMODO sint distincta ex MODO tendendi, seu ex motivo, quo applicantur; & plerumque quod honestum sub hoc respectu, sub illo quoque sit justum, & vicissim; HÆC EADEM PRINCIPIA Juris prudentiæ naturali sunt propria atque intrinseca.*

Rursus Cicero de decoro: *Et justa omnia decora sunt; injusta contra ut turpia, sic indecora.* - - *Est enim quiddam, idque intelligitur in omni virtute, quod deceat; quod cogitatione magis à virtute potest, quam re separari.* I. Officior. Cap. XXVII.

Accedit S. Thomas 1. 2. Quæ. LXV. ac D. Thomæ. Art. I. probans ex S. Augustino & Aristotele, virtutes morales veras ita ad invicem esse connexas, ut altera sine altera esse non possit.

Accedit Gundlingius, Discours über das Vernunft & Recht. Cap. I. §. 19-22. *Quilibet, qui volet JURI NATURÆ studere, præmemoratis tribus principiis intendat necesse est, PRÆCIPUE AUTEM HONESTO* Atque adeo Ratio Honesti est ratio præcipua Juris naturæ, ex mente Gundlingii.

R. 7. Nimum profecto prolixus sim, si omnia, quæ in hunc locum dici possent, congeram. Istud certum, si tot novas disciplinas scholis inferere velimus, quot abstractionum vias intellectus invenire potest, intolerabilem exituram segetem, & omnia in confusissimum chaos abitura. vid. supra Cap. V. Them. XV. & nostrum *Jus Naturæ.*

Them. X. Causa diversas disciplinas in scholas introducendi non est diversa ratio abstractiva secundum intellectus, sed necessitas, specialis utilitas, aut saltem aliquis egregius decor.

1. Neutrum horum reperitur in tali Jure naturali. Quippe non est necesse seorsim doceri, quod totum aliunde in Catholicis universitatibus docetur, in his autem docetur, quidquid novi Naturalistæ habent. Id quod infra demonstratum dabimus Cap. XIV. & XV. & alibi sæpe.

2. *Utilitas specialis* non adest, imo neque utilitatis detrimentum non leve; quia cum in Jure Naturæ idem doceant, quod in Civili, *alia tamen methodo*, oboritur discipulis confusio & tenebræ. Præter pericula animæ, religionis ac reipublicæ inde metuenda. Vid. Them. I. &c. Cap. IV.

3. Decor qui nunc in his quæri solent, ventosus est, & fere imaginarius.

Id

Disciplinarum nimis distinctio intolerabilia.

Causa diversas disciplinas introducendi, non est ratio abstractiva &c

Sed necessitas, quæ hic non adest.

neque utilitatis

neque decori

Id experimento discet, quisquis juvenem ex tali schola reducem serio examinaverit.

Jus est pars Ethicæ

4. Jus omne & Justitia pertinet ad Ethicam seu disciplinam moralem tanquam illius pars, & in eadem tractari omnino deberet: agit enim Ethica de summo bono & mediis ad illud perveniendi: hæc consistunt in *Honesto*. Honesti partes sunt Prudentia, temperantia, fortitudo, *Justitia*: Igitur ipsum justum est honestum, & quia habet rationem honestatis idcirco habet rationem justitiæ. Sola necessitas adegit, istam Ethicæ partem secernere. Crescente enim hominum multitudine & per societates malitia, tot fuerunt leges objiciendæ, ut hæc sola Ethicæ pars, Justitia nempe, hominis quantumvis ingeniosi studium ex integro deponat.

cur seorsim doceatur?

sicut & Jus Canonicum.

5. Eadem necessitas jussit Jus Canonicum separare, non tantum ob Legislatoris diversitatem & alia, sed ob multitudinem, & ob usum: sunt enim quorum vita in solis fere ecclesiasticis jurbus, haud quaquam in civilibus, exigitur. His necesse est ista discere, sat utique multa; altera autem vel non vel obiter attingere. Quocirca etiam Protestantes, ut ut dicant se principes suos pro Pontificibus habere, tamen jura quædam nescio quæ Ecclesiastica seorsim tradunt; quia necessitatem agnoscunt.

6. Juri vero Naturæ tali seorsim docendo nulla potest prætexi necessitas, cum ipsi fateantur, isthoc jure non hos quidem opus habere, alios non habere, sed omnes homines æque eodem egere. Equidem egent, sed non tali, quale ipsi scribunt. Si enim tali egerent, cur solos fere politicos illud docent, an hi soli homines sunt, ceteri boves?

7. Si dicunt, Jus naturæ generale in Decalogo consistens esse omnibus necessarium etiam qui scholas non frequentant: at illud jus naturæ, quod versatur in actionibus civilibus, forensibus &c. Specialiter esse necessarium iis, qui ad forum & judicia aliquando admovebuntur. Respond. talibus esse necessarium non qualecumque jus civile abstractum & Universale; sed tale quale in ipsorum patria receptum est; alias occasio fit novationibus & inversioni reipublicæ.

8. Si dixerint, iis, qui in aulis aliquando victuri sunt, necessarium esse jus naturæ tale, quod versetur in actionibus principum, populorumque. Respond. Iterum non esse necessarium tale jus abstractum, sed quale inter ipsos

R. P. Desing Pars I,

populos consensu est constitutum. Si enim Germani v. g. cum Gallis sic agere volent, ut cuilibet videtur agendum secundum abstractas quasdam rationes, sequetur magna confusio; quia alii hæc ratio abstracta videbitur fortior, alii contraria; & per hoc omnia multo labore & sanguine pacta constitutaque revocabuntur in dubium, & hoc ipso nulum cognabit jus naturæ. Verbo Germanos cum Gallis necesse agere, ut inter ipsos pactum est, aut receptum: nam in pactis tam inclytarum nationum generales rationes justæ præsumuntur esse observatæ: & qui contrarium probare vult, ingens negotium suscipit.

Them. XI. Legislatores veteres noluerunt hanc distinctionem.

1. Percurrantur apud Stobæum: legatur Plato, Cicero, & Antiquissimus Moyses, si vel tantum ut homo spectetur. Omnes in suis legibus uno volumine tradiderunt officia pietatis, justitiæ, honestatis, decori: minore tantum ac majore obstrictione definientes.

2. Hoc fecerunt etiam Justinianus & Theodosius, qui initium posuerunt in pietate & religione. Deinde non tantum quæ *stricti juris* sunt humana sanxerunt, sed multa omnino *bonæ fidei, arbitrio boni viri*, ac decoro permiserunt.

3. Quod tamen ad religionem attinet, longe aliter quam novi Naturalistæ statuerunt. Non enim jusserunt à Jure suo exesse religionis principia, sed ex his principiis totam vim legum suarum pendere assidue monent etiam Gentiles. Deinde non, ut isti, religionem subjecerunt magistratui profano, sed ejus tractationem ac jura Sacerdotibus permiserunt omnes: adeo, ut omnes aut plerique agnoscerent, à Sacerdotibus peculiare Jus conscribi posse ac debere, propter negotii dignitatem. Isti vero novi Jus sacrum, quod *ore fatentur* à DEO esse acceptum, negant locum ullum habere in republica dirigenda, aut regenda natura. Si veteres legumlatores resurgerent, quibus oculis istos, putas, aspicerent? Vid. Cap. X.

Them. XII. Absurdum, quia importabile, est, tantam scientiarum practicarum varietatem & copiam & distinctionem inducere, quæ tamen omnes in una eademque actione versantur.

Abstrusa est scientiarum practicarum moralium nimia varietas.

1. E. g. Sit mihi propositum, an nocturnus aggressor domus sit occidendus à me? Ut hæc me quæstione expediam, opus mihi est multis libris & multis diebus, si hanc distinctionem scientiarum admittimus. Nam utrum sit civiliter communiter justum debebo petere

ex *Pandectis*; utrum sit justum Civiliter Germanice, petendum erit ex *Heineccii* Jure Germanico aut Capitularibus regum Francorum, aut Speculo Suevico; an sit justum civiliter Austriace, relegendum mihi erit ex *Suttingero* vel *Guariento*; num sit Jure gentium justum, hauriam ex *Grotio*; num naturaliter justum, ex *Puffendorffio*, *Hobbesio*, *Heineccio*, quos omnes & singulos debebo multo studio subtiliter examinare, quia diversa principia sui justiponunt, ita ut tempore mihi opus sit, quale ex iis principium eligam; nam si in principio erraverim, actio mea non erit naturaliter justa. Deinde utrum sit honestum, debebo inquirere longissimo labore in *Platone*, *Aristotele*, *Seneca*, & *Ethicis* libris multis, quorum quilibet aliud honestatis principium ponit. Num decorum sit, discam ex *Trenero*, *Charrone*, *La Civilité moderne*, *Bellegarde* &c: Num denique pium aut religiosum sit, discam, si superis placeat, ex *Lutberi sermonibus convivialibus*. Dum hæc expedio, fur tenet loculos, ter quater ad furandum jam reversus.

Offenditur
absurditas.

2. Idem necesse esset accidere in omnibus actionibus humanis. Itaque Quicumque voluerit homo esse, debet Studere *Juri Civili* quod omnes actiones humanas percurrit, ut vivat civiliter juste.

Debet Studere *Juri Germanico* iterum percurrenti omnes actiones, ut vivat Germanice juste.

Rursus *Austriaco*, denuo omnes actiones percurrenti, ut vivat Austriace.

Deinde studebit *Grotio*, percurrenti itidem omnes actiones, unde vivat gentiliter, ut sic dicam, juste.

Porro *Puffendorffio*, omnes actiones pariter pergrassanti, ut vivat naturaliter juste.

Idem studebit *Ethicæ* cuicumque demum, omnino etiam omnes actiones evolventi, ex qua discat vere honeste.

Charronem denique & *Bellegardium* diligenter leget, omnes iterum actiones pertractantem, qui eum doceant decori principia & vim.

Videtur id monstri instar esse. Omnes Actiones toties perdiscere ex diversis libris diversissima methodo descriptis, hac sola de causa, ut discam unas eademque actiones semel ideo ut naturale justum agnoscam: deinde easdem iterum ideo ut civiliter justum me non lateat: & rursus easdem ideo, ut liqueat mihi de honesto, & sic porro.

3. Placet ergo quod *Themate X.* recte placuit, disciplinas in scholis distingui utiliter non posse, nisi ubi necessitas cogit vel omnium in unum, vel certorum inter homines ordinum. Et frustra est *Gundlingius*, dum vult defendere *Puffendorffium* ob rationem *Justi* seorsim à ratione *Honesti* tractatam in peculiari suo libro de Jure naturæ & in peculiari cathedra. Defensionis autem à *Gundlingio* adornatæ momentum hoc est; *Puffendorffius* dicebat: Possem equidem, cum sim Professor, docere rationes *Justi*, *Honesti*, & *Decoris* omnes in uno libro vel collegio. Sed hoc esset dedecens, quia jam adest Professor *Moralium*, qui ea docet. *Discours über das Vermunft- & Rechte*. Cap. I. §. 19-22. Si recte consideres, fundus defensionis esset in superbia *Puffendorffii*, id quod non scomatibus sed rei explicandæ ac detegendæ causa dico. *Puffendorffius* agnoscebat, hanc tractationem ad *Professorem Moralium* pertinere, qui de Virtutibus docere est justus, quarum præcipua imo tota est *Justitia* naturalis. Sed tamen & ego cupio nomen meum in academia increbescere. Professor *Ethices* sua Cathedra mihi non decedit, nec Professores juris. Quid restat? Sumam mihi illarum partem aliquam, *Justum* illud naturale; & si dixerint, me in suam spartam involare, respondebo, ipsis *Ethicis* relinqui utique satis, utpote *Honestum* ac *Decorum*. *Juris* autem Professoribus respondebo, ipsis *Jus Civile* amplissimum relinqui, cum ego solum naturale mihi usurpem. Et ob istam Professoris unius superbiam foedanda fuit Europa, maximeque Germania. Cetera quæ dicto loco punctim pro more profert *Gundlingius* partim abscondita sunt, partim pro nobis probant, & judicant, ipsum *Gundlingium* optare, ut hæc tria simul doceri possint: imaginatur autem sibi aliquam impossibilitatem.

Them. XIII. Post tantos clamores *Heterodoxi* de Principiis *Justi*, *Honesti*, ac *Decoris* seorsim observandis, & posterioribus duobus à Jure naturæ excludendis, ne ipsi quidem, *Declamatores* hoc observarunt ante Annum 1717. Igitur si damnanda sunt Jura naturæ à veteribus descripta propter hanc principiorum confusionem, damnanda sunt etiam nova DD. heterodoxorum, ex proprio ipsorum ore.

1. Ad hoc comprobandum induco *Hermannum Kemmerichium* Directorem Collegii Nobilis Brandenburgici, cujus hic est liber. *Neu-eröffnete Ritter-Academie*, editus secundò Lipsiæ an.

1717.

1717. dicatus Regi Borussiae Electori Brandenburgensi. Illius libri Parte I. Lib. II. Cap. X. quod est de Naturæ & Gentium Jure §. 3. sic habet, fideliter exposita ex Germanico: „ Qui „ Juri naturæ è fundamentis studere „ volet, ut omnino meretur, ante omnia „ regulas *Honesti, Justi & Decori* „ inter se discernere debet. Verum „ ANTE HAC NULLUM habuimus „ compendium, quod HAC IN PARTE „ tyroni commendari poterat. D. „ Thomafius equidem PRIMUS EST, „ qui in fundamentis Juris naturæ & „ Gentium ostendit, ut discetnenda „ sint hæc principia: Sed hæc illius „ Fundamenta pro tyronibus non sunt. „ Puffendorffii liber de Officio Homi- „ nis & Civis hæctenus pro optimo „ compendio Juris naturæ habebatur. „ At vero HÆC TRIA PRINCIPIA „ IN EODEM VALDE CONFUSA „ SUNT. - - - Buddeus in „ Elementis Jurisprudentiæ naturalis „ Puffendorffium ut plurimum secutus, „ ex Grotio adjecit Jus Gentium, sive „ illam Juris naturæ partem, quæ „ totos populos tangit, omniaque satis „ dilucide ordinateque exposuit. Quin, „ si tria principia *Honesti, Justi, & „ Decori* in ejus libro essent distincta, „ posset is pro optimo compendio „ tolerari. Commendat deinde Gundlingii „ Tertiã partem Viz ad Veritatem, „ ubi Jus Naturæ secundum recentissimum „ modum nach der neuesten Façon contineatur.

2. Similia fere habet Gundlingius in suo discursu præliminari super J. Nat. Si Grotium, inquit, & Puffendorffium aspiciamus, ii jam Civilia jam naturæ jus, jam Gentium proponunt. Proinde mihi Puffendorffii pertasum est, quoties ipsum explicavi. Perturbat enim homines, & me ipsum initio perturbavit.

3. Ecce vero, invito cordatos viros ad rem serio expendendam. Usque ad annum 1717. caruimus compendio juris naturæ bono, quia antea nemo hæc tria principia distinxit; & is qui primus distinxit Thomafius non est pro discipulis. Videant ergo illi omnes, qui ante hunc annum heterodoxas seu scholas seu commentationes adierunt spe Juris naturæ discendi, an non fuerint decepti? dum pro jure naturæ, quod promittebatur, ipsis obtrusum est confusissimum chaos ex permixtis inter se, officiis *Justi, honesti ac decori*?

Them. XIV. Sed neque post annum 1717. ab istis generis humani magistris

& populorum iudicibus in suis de Jure naturæ libris, quos scholis obtruserunt, observata est discretio istorum trium principiorum, sine qua tamen discretione non est nisi confusum chaos. Igitur usque in hunc diem non nisi confusum chaos ab his didicerunt, quicumque ab illis didicerunt.

1. Pro exemplo summam Heineccium, qui novissimus istas cathedras implet. Cujus librum referanti mihi primo in oculos meos nunc occurrit hic locus, Lib. I. Cap. VII. de officio erga alios.

§. CLXXX. ubi hæc habet: „ Quum „ nemo teneatur alterum magis quam „ se ipsum amare (§. 94.) & sæpe contingat, ut aut alicui ipsi, aut alteri „ pereundum sit: consequens est, ut „ eo casu, si quis nos aggrediat, in „ ancipiti illo periculo quælibet sit „ vestra ratio expediendæ salutis (§. 163.) adeoque & cum cæde repellere liceat, dumne quis limites justæ „ defensionis excedat. §. CLXXXI. „ Quinam sint justæ defensionis „ limites, nemini erit obscurum, qui „ absolutam præcipue necessitatem, „ nullo alio modo evitabilem (§. 158.) firmam „ mereri meminerit. Ex hoc enim „ consequitur, ut tum demum „ moderamini inculpatæ tutelæ sit „ locus, si quis in absoluta necessitate, „ vel respectiva quidem, sed in „ quam sua culpa non incidit, versetur (§. 158.) Ut defunctus „ omnino periculo „ nullo amplius defensionis jure „ gaudeat. Ut qui vel sine adgressoris „ læsione, vel leviori malo adgressori „ præsentato periculum evitare potest, „ ei jus non sit ad cædem temere „ prosequendi. Quum ex duobus „ malis physicis id, quod minimum „ est, malum eligendum esse vel ipsa „ recta ratio nos doceat. (Elem. „ Philof. mor. §. 152.) Hoc in „ notula adjecta deducit ex hac „ ratione; quia homo „ obligatus semper est ad eligendum „ id, quod est optimum. Optimum „ ergo cum sit medium quo „ facillime ac tutissime finem „ nostrum obtinemus, „ obligatos nos esse oportet ad „ medium facillimum & tutissimum.

„ Hoc autem fundamentum ex „ mediâ Ethicâ seu doctrinâ „ honesti ac summi boni „ sumtum est, imo ex subtiliore „ re Ascesi. §. CLXXXII. His „ vero observatis principiis „ evidentissimis nihil „ facilius est, quam ad „ quæstiones omnes quæ de „ hoc moderamine inculpatæ „ tutelæ incidere possint, „ respondere. Si enim „ queritur, ad versus quos eò „ uti liceat? recte re-

Heineccium falso promittit hanc distinctionem

ante annum 1717. nemo distinxit Principia Justitiae, Honesti decori.

Neque post an. 1717.

„ spondebis, adversus omnes, per quos
 „ in periculum illud sine tua culpa ad-
 „ ductus sis (§. 81.) adeoque & ad-
 „ versus furiosos, mente captos, item-
 „ que eos, qui alium invadere paran-
 „ tes te per errorem invaserint. §.
 „ CLXXXIII. Nec minus inde disces,
 „ quamdiu illud jus sese adversus in-
 „ vaforem defendendi duret? Recte
 „ enim hic distinguunt doctores inter
 „ eos, qui in statu naturali nulli ma-
 „ gistratui, à quo defendi possent, sub-
 „ jecti vivunt, & qui cum aliis in ci-
 „ vilitatem coaluerunt. Quum enim
 „ in libertate illa naturali nemo sit, à
 „ quo nobis de injuria caveri possit.
 „ Defendendi jus non potest non in-
 „ cipere eo tempore, quo in periculo
 „ esse coepimus; & durare tamdiu,
 „ quoad extra periculi aleam sumus
 „ constituti. (§. 181.) Quandoqui-
 „ dem vero periculum nostrum inci-
 „ pit à tempore, quo alter hostilem
 „ animum adversus nos ostendit, &
 „ tantisper durat, dum illum animum
 „ hostilem nondum deposuit; tamdiu
 „ etiam durare jus defendendi, mani-
 „ festum est. §. CLXXXIV. Quum
 „ contra in statu civili civis, qui ho-
 „ stilem animum adversus civem pro-
 „ dit, insidiasve alteri fruit, à magi-
 „ stratu possit coërceri: consequens
 „ est, ut civis nec insidiantem sibi al-
 „ terum opprimere, nec periculo de-
 „ functus vindictam, quam à superio-
 „ re sperare potest, vi & armis pete-
 „ re possit, adeoque tempus inculpatæ
 „ defensionis expediendæ angustis ad-
 „ modum finibus circumscriptum cum
 „ ipso periculo incipiat, nec duret diu-
 „ tius, quam ipsum periculum. §.
 „ CLXXXV. Præterea ex his princi-
 „ piis facile intelliges, non licere ei
 „ defensionem ad eadem usque ad-
 „ gressoris porrigere, qui de ejus im-
 „ petu præmonitus, aut eundem in
 „ tempore conspicatus, domi se con-
 „ tinere, aut in tutiorem locum se re-
 „ cipere, aut vulnere vel mutilatione
 „ aliqua ejusdem impetum cohibere
 „ potest: quamvis ad fugam, ipso jam
 „ fervente conflictu, capeffendam, ob-
 „ anceps illius periculum nemo omni-
 „ no obstrictus videatur, nisi forte tu-
 „ tum ipsi pateat per fugium. Puffen-
 „ dorff de J. N. & C. II. 5. 13. Ubi
 „ tamen denuo monendum, quum in
 „ statu civili tam breve sit defensio-
 „ nis tempus, ut in tanta animi per-
 „ turbatione omnes evadendi vias cir-
 „ cumspicere non liceat, merito non
 „ omnia tam amare exigenda, ac velut
 „ ad vivum reseranda esse. §. CLXXX.

„ VI. Denique inde non minus intel-
 „ ligi posse videtur, pro quibus rebus
 „ quis ad violentam illam defensio-
 „ nem sese accingere possit? Quum
 „ enim quædam sint calamitates, quæ
 „ homini aliquando ipsa morte viden-
 „ tur acerbiores, nec extrema tantum
 „ necessitas, sed & ea, quam salva vi-
 „ ta ferre possumus, favorem mereatur
 „ (§. 158.) consequens est, ut, quæ
 „ pro vita, eadem pro sanitate, nec
 „ non pro integritate corporis, imo &
 „ pro pudicitia tuenda, nec non pro
 „ magistratum, parentum, liberorum,
 „ amicorum, sed & omnium aliorum,
 „ quos in periculo constitutos esse ani-
 „ madvertimus, defensione sint per-
 „ missa.

2. Hæc de inculcata tutela Heineccius. Ubi quatuor advertere licet 1. An non MERITO, ÆQUO, FAVORE, HONESTO refarciat hæc sua pauca? ipsique adeo HONESTO seu OPTIMÆ ELECTIONI inædificet? Quæ apud nos in subtili ascensi & in supererogatoriis numerantur, non in stricte debitis; nisi quoad finem, qui semper optimus esse debet. 2. An ista, quæ hic docet, ante ipsum ignoraverit mundus? 3. An certius aliquid, distinctius, copiosius, melius demum tractaverit, quam obvius quisque Casuistarum aut Ictorum aut Philosophorum? 4. An jus naturale abstractum à civili docuerit?

3. Quid multa? Cap. VIII. §. Heinæccius CCXIV. pro maxima parte officiorum juris naturæ statuit Heinæccius duo principia, Humanitatem seu INNOCIAM UTILITATEM, & BENEFICIENTIAM, quæ alteri tribuit cum proprio detrimento. Unde plurima infert, quæ alii in Ethica tractant, cum sint HONESTA, & DECORA; non stricti juris. Utraque, ait, ob multarum rerum necessariorum indigentiam tam sunt necessaria, ut homines sine iis vitam SUAVITER & COMMODE traducere non possint. En ipsa Decori & Utilis principia, & actiones: ad suavem & commodam hanc vitam tendentes, nimirum Eleemosinam dare, potum sitienti præbere, umbram æstuantis facere, consilium dubitanti, inimicis largiri ea quibus ipse abundes, Beneficia sapienter dispensare, sine spe retributionis officiosum esse erga alios &c. quæ ibi enumerat.

4. Idem autem & passim librum ejus quæ omnia pervolventi manifestum fiet, Honesti, commiserat, Justi, decori principia uno libro commixta esse, qui carpens ea in majoribus ut ii, quos reprehende-
 rat.

pro-

promiserat alia omnia facere. Hoc paulo pejus est, quam quod Cancro acciderat, qui parvulos suos carpens, quod retro concederent, monstraturus gressum antrorsum, rursus & ipse retro abiit. Hic autem à juvenibus carpuntur veteres, & tamen eadem faciunt, ac deteriora; quod necesse est juvenibus usufruere.

Obiectio ex nostro exemplo sumpta

Them. XV. Obiectari hic potest: Heineccium & ceteros novos Naturalistas recte fecisse, cum tria illa principia in Jus Naturæ adsumperunt: fecisse enim id, quod nos contendimus faciendum; neque adeo à nobis vituperandos?

dividitur.

¶ 1. Si recte ab iis factum, consequitur, vociferationes eorum de discernendis principiis & à Jure naturæ eliminandis cassas fuisse. Sequitur etiam injuriam ab iis factam majoribus, quos ignorantes falso dicebant, ob principiorum confusionem. Sequitur item, operam nihilominus vanam eos his scribendis libris huisse, qui fecerint eadem quæ fecerant majores: majores autem vane & inutiliter, istorum opinione, laborarunt: ergo etiam ipsi.

¶ 2. Nos vero iis nequiquam vitio vertimus hoc, quod tria illa principia Juri naturæ scribendo adhibuerint; sed multo plura ac majora alia, quæ partim ostendimus jam, partim ostendenda etiamnum erunt.

Justitia quomodo servet medium rei?

Them. XVI. Obiectatur frustra: Justitia vera est virtus, quæ servat medium rei, non rationis. v. g. cum debentur decem nummi, reddendi sunt ex justitia decem nummi, nec debitum

intenditur aut remittitur per rationes seu considerationes personarum &c: an debeantur regi, an nautæ? At vero Justitia illa legalis supra *Them. IX. Resp. 4ta* ostensa, quæ ex disciplina Juris naturæ discitur, non servat medium rei, sed rationis; quia imperat actus omnium virtutum ceterarum, quæ omnes habent medium rationis, nempe proportionatum circumstantiis. Igitur illa justitia legalis seu naturalis, quam nos hoc in opere tuemur, non est vera justitia. Vid. *Cap. X. Them. XVII.*

¶ 1. Etiam illa justitia legalis seu naturalis habet medium rei, quod Aristoteles *V. Ethic. I.* & ibidem Aguirre significant, nempe bonum commune. Ubi bonum hoc non solum accipiendum est pro bono civitatis & cujuscunque societatis tantum humanæ; sed eo modo, quo Plato ac Cicero accipiunt sociale seu commune bonum, nempe bonum totius naturæ, seu imperium DEI Summi Domini & subjectionem creaturæ. Prima enim societas homini cum DEO est. Hoc certe imperium, hoc servitutis debitum nullam patitur modificationem, sed est absolute medium rei.

¶ 2. Ex eodem fundamento Aristoteles respondet iis, qui objicerent, superfluum fore Justitiam legalem, si ea nihil aliud agat, quam omnes virtutes. Non est autem superflua; quia ceteræ virtutes singulæ tantum spectant proxime bonum particulare: hæc autem Justitia legalis imperat & dirigit omnes virtutes ad bonum universale, de quo mox egimus, Vid. Aguirre loc. cit.

CAPUT IX.

Objectiones contra Principia Externa Juris naturæ Indicativa.

Obiectio aliqua nostra signa non esse generalia.

Tb. I. **C**ontra tria priora themata seu principia Capituli VII. nempe contra *Ordinem rerum externarum*, contra *eventus Extraordinarios*, & contra *Res adversas* &c: incassum objicitur, ea non esse principia generalia pro omnibus actionibus.

Respondetur.

Nam ¶ 1. Tanto majus est beneficium legislatoris divini, qui non contentus generalia & ordinaria signa voluntatis suæ edere, ostendit etiam peculiariter pro diversis & locis & temporibus. Sicut furcæ per vias erectæ, aut tabu-

læ alicubi valvis affixæ non omnibus indicant legem, sed his, qui prætereunt, aut legere norunt; vera tamen sunt signa ac promulgationes legis. Hac ratione nullus fuit populus DEO charior populo Judæorum, quem toties revertentem ad vomitum toties plagis, prophetarum minis, modisque omnibus revocavit ad officium, novis & antiquis.

¶ 2. Etiam hæc fiunt aliquo modo generalia, cum in populos fideli traditione referuntur. Sic qui vel nunquam sciret furtum esse vetitum, illud tamen disceret,

disceret, cum passim audit & videt, in furcam agi fures.

R. 3. Ex Aristotele II. Ethicor. VII. *Sermonum eorum, qui circa actus versantur, universales quidem magis communes, particulares vero magis sunt veri. Actus namque circa singula sunt: quibus sermones rationesque consentaneas esse oportet.*

In quem locum notat Sapientissimus Aguirre, nisi particulares regulæ in moralibus habeantur, casuros nos in errorem Stoicorum, peccata omnia æqualia asserentium. *In hoc, inquit, dissident ab habitibus practicis theoretici seu speculativi, quod eorum tota vis est in axiomatis ac thesibus generalibus, quibus nituntur: Practici autem, ut Ethica Philosophia, potius insistant singularibus: & ex iis evidentius notis regulas generales tradunt.* Particularia ergo notiora sunt universalibus & hoc ipso aptiora ad significandum Jus naturæ. Vid. Cap. V. Them. XII. XIII. & XIV. & ibid. Th. VIII.

Them. II. Frustra objicitur: Principia cognoscendi juris naturæ omnia debere esse naturæ congenita, insita, & Innata.

R. 1. Id esse falsum. Imo potius natura nostra dum capax est exteriorum & interiorum admonitionum, debet per utrasque deduci atque juvari. Deinde Status noster jam non est amplius nude naturalis, sed adventitio vestitus & ornatus. Sicut ergo naturali nudo statui potius conveniunt significationes internæ; ita & adventitio statui præclare conveniunt externæ; quia & ipse adventitius plurimum in externis versatur. Vid. Them. IX. n. 10.

R. 2. Si hæc objectio valeret, deberet esse certum, dari ideas innatas ipsi animæ, nunquam acquisitas studio. At hoc minime certum est. Immo certius est contrarium, quod multis argumentis probat LOCKIUS de Intellectu humano toto libro I. & experientia docet infra Them. IX. n. 10.

Them. III. Leges civiles maxime Romanas Canonicas & cetera quæ sequuntur male exturbant Heterodoxi à Jure naturæ propterea, quod à Sinensibus & Japonibus non sint receptæ, ut loquitur Heineccius. Neque ideo, ut scribit Gundlingius, *quia non omnes veritates naturales ex Corpore Juris disci possunt.*

R. 1. Ne Poëtæ quidem ac Philosophi Græci aut Romani sunt à Japonibus recepti, & tamen admittuntur ab Heterodoxis ad Jus naturæ ex iis descendendum.

R. 2. Nec Puffendorffius nec Heineccius est à Sinensibus receptus, & tamen dicunt jus à se descriptum esse jus naturæ, & ex ipsorum libris ac scholis hoc disci posse.

R. 3. Ista cautio conveniret illi magistro, qui cathedram haberet in Japonia: Non huic, qui in media Europa scribit, in qua receptum est & naturaliter justum agnoscitur jus Romanum. Quod jus olim stante Romæ Imperio à tribus orbis partibus fere est observatum.

R. 4. Quomodo probabit Heineccius etiam de Sinensibus, eos Jus Romanum non agnoscere pro naturaliter justo? certe natio tam humana Jus tanti imperii Romani à magno Imperatore editum suspiciet ut valde rationale, si ipsis explicetur: Sicut nos doctrinam moralem Confutii, excepta religione, pro tali habemus. Aut si Imperii Codices stulti & irrationabiles videbuntur Sinensibus, quales videbuntur libelli Heineccii?

R. 5. Neque ex Gundlingio, Heineccio, Wolfio &c: *omnes veritates morales* disci possunt: Ergo & Gundlingius & Heineccius & Wolfius sunt excludendi à discendo Jure naturæ.

R. 6. Sophismâ Gundlingii consistit in illatione rei determinatæ ex suppositione confusa. Non omnes, id est, *aliquæ indeterminate* veritates non possunt disci ex S. Scriptura: Ergo *determinate ista* de officiis naturæ non potest ex ea disci. ut si dicam: Non omnes libri apte tradunt Jus naturæ: ergo Gundlingii liber inepte illud tradit.

Them. IV. Jus Civile non est ideo Jus Civile non excludendum, eo quod gentium controversiæ ex eo non deciduntur. excludendum à jure naturæ, quod gentium exterarum controversiæ non possunt decidi ex eodem.

Heineccius in præfatione sic interrogat. *Quid vero si gens quadam cum Turcis vel Sinensibus vel Japonensibus de violatis fœderum legibus exposulat? His scilicet facile persuadebitur, justa esse omnia, quæ non dicam Icti, aut Pontifices Romani, vel Thomas Aquinas, sed ipsi propheta ac Apostoli scripserunt &c.* Ex quo vult, Jus civile non pertinere ad descendendum Jus naturæ.

R. 1. Si hoc Sinensibus non persuadebitur, ne illud quidem persuadebitur, justa esse omnia, quæ Heineccius, Puffendorffius &c. scripserunt.

R. 2. Imo ne possunt quidem hæc posteriora justa videri, si justa non videntur illa priora: quia Heineccius pleræque eadem dicit, quæ in Jure Civili &c: dicebantur: nisi quod multo inefficacius

Objectio
Principia
debere esse
innata.

Negatur.

ficacius & steriliter dicat. Si igitur abjiciendum Jus Civile, abjiciendus etiam Heineccius.

R. 3. Magnæ curæ Heineccii, quas sibi nec rogatus peperit, ut de Japonum bellis componendis tam necessarium librum scriberet, nunquam ab iis legendum.

R. 4. Si à Japonibus violatæ sunt leges fœderum, quæro, habentne tales leges, consuetudine, scriptis aliove modo stabilitas? Ex his ergo repetent decisionem. Si non habent hodie, illas cras vix recipient ab Heineccio. Vid. Cap. II. Th. XXX.

R. 5. Heineccius hic committit Sophisma quod vocant accidentis. Juri Civili per accidens est, quod ignoretur à Sinensibus: & Heineccius vult, Jus Civile per se esse inidoneum ad Jura naturæ agnoscenda. Item est Sophisma consequentis, & à particulari ad universale illegitimæ conclusionis: Ex jure Civili non discunt Sinenses: ergo nemo.

Jus Civile non excludendum ob id, quod non decidat lites Christianorum.

Them. V. Neque ideo à jure naturæ excludendum est Civile, quia ex hoc non possunt decidi controversiæ populorum Christianorum.

Præter omnia enim prædicta Respondeo I. Neque ulla potest ostendi controversia Principum, quæ hætenus ex Grotio & ceteris fuerit decisa. Nam quod partes litigantes aut bellantes in scriptis interdum allegent Grotium & alios, hoc non decedit rem. Allegantur enim etiam Jura Civilia; quibus tamen decidendi vim non admittit Heineccius.

R. 2. Si dixerint, non ex Grotio, neque Puffendorffio, sed ex rationibus eorum (in his enim consistit jus naturæ) decisionem faciendam: nihil efficiunt. Nam rationes multo meliores, clariores copiosiores & confirmatiores reperiuntur in Juris Civilis consultis, Politicis &c. Ergo si potest decisio fieri ex rationibus Grotii & aliorum talium, qui eas tantum explicati sunt ex aliis &c: melius idem fiet ex rationibus Ictorum & ipsius Juris Civilis.

R. 3. Si dixerint potuisse causas principum decerni ex Grotio, si modo voluissent Principes. Idem meliore jure dico de Jure Civili, si voluissent ex eo decisionem accipere Principes.

R. 4. Præterea nulla decisio litium fit à sola lege, sed aut judex requiritur, aut arbitrium saltem, aut conventio qualiscunque, aut denique arma.

R. 5. Si dixerit Heineccius, saltem ex Jure naturæ scripto posse litigantibus aulis suggeri ea, quæ ipsis ostent-

R. P. Desing Pars I.

dant jus fasque, aut quæ persuadeant, ut juri locum dent. Nimis simplex Scholarcha est Heineccius & aularum ignarus: Nunquam defunt aulis rationes seu pro bello seu pro pace: nunquam defunt exceptiones rationum: ne eo quidem tempore defuerunt, quo literis & scholis carebant. Et si hoc peritur, rationes nempe in utramque partem, inveniuntur in anterioribus Theologis, Ictis & Politicis tot ac tantæ, ut vix possit nova aliqua ab Heineccio excogitari, quæ priores latuerit. Vid. Cap. II. Them. XXX.

R. 6. Sophisma iterum multiplex hic committitur: Ex Jure Civili non possunt decidi amplissima negotia: ergo neque cetera &c. Ex Heineccio non possunt decidi principatus: ergo nec stitlicidia.

Them. VI. Neque ob hanc causam à jure naturæ excludendum est Jus Civile, quia alias nescirent homines, ad quid obligati sint ex jure naturæ, ad quid vero jure civili. Item cur ex jure civili possint ad hoc aut illud obligari?

J. Civile non excludendum, ut sciatur, quid hoc jure & jure naturæ obliget.

R. 1. Non est necessaria noticia hujus distinctæ obligationis, nisi in paucis, v. g. matrimonialibus &c: Et naturalem obligationem tum à puero discunt ex doctrina Christiana: tum in casibus dubiis abunde explicata est per tot Juris & Theologiæ interpretes, cum quibus in nullam comparisonem veniunt istorum novorum turbida compendiola. Add. Cap. VIII. Them. IX. Adhæc ad præcepta Juris Civilis obligantur ipso jure naturæ. Cum Jus Civile sit ipsa ratio, sicut confiteri debet Heineccius, Gundlingius & ceteri.

R. 2. Ratio cur in universum obliget Jus Civile, paucis verbis dari potest; quia fundatur in doctrina Status & Juris Capite primo & secundo à nobis proposita.

R. 3. Pro casibus autem legum & singulis legibus Ratio tum in ipsis legibus sæpissime assignatur: tum ab Ictis amplissime inquiritur, & cuilibet studioso in ipsis Collegiis Juris sollicite ostenditur: Quia ratio est anima legis. In aliquibus autem non est necessarium: Non enim omnium, quæ à majoribus constituta sunt, ratio reddi debet.

Them. VII. Ipse Heineccius ceterique fatentur, Jus Civile Romanum esse ipsum esse IPSUM JUS NATURÆ præ-

Jus Civile Romanum est ipsum esse IPSUM JUS NATURÆ præ-

1. Nam in præfatione ait: Siquis maximam Jurisprudentiæ Romanæ partem JUS NATURALE FACTIS HOMINUM APPLICATUM dixerit, is me non admodum habiturus sit

G

disf

dissentientem. Et alibi eadem fere dicit, ut Lib. I. Cap. I. §. 19.

Rectius dixisset, Jus Romanum esse *Jus naturale conveniens bono statui civili.* Vid. Them. XXV. Cap. II.

Si Jus Romanum est *Jus Naturale*, certe non debet excludi à *Jure Naturæ* pro gentibus Europæis scribendo. Quid enim est hoc. Jus naturæ ab Europæis jam servatum excludi à *Jure naturæ* pro Europæis scribendo?

Rationem cum Jure civili conjungendam imperite dicit Heineccius.

2. Rursus in eadem præfatione Heineccius ait: *Hæc* (naturalia præcepta, sive ratio naturalis) *si conjungantur cum civili illa, quam Jureconsulti perpoliunt, sapientia, tunc demum ILLUD NESCIO QUID PRÆCLARUM & singulare solet existere.* Rogo quemlibet virum bonum, num ante Heineccium saltem aliqui pauci fuerint Jureconsulti, qui rationem naturalem conjunxerint cum Jurisprudencia civili. Si conjunxerunt: ergo falso crepatur defectus *illius præclari* juris naturæ ante istos, & *illud præclarum* ante hos diu fuit apud nos: falso etiam contenditur, excludendum esse à *jure naturæ* discendo jus civile; cum Heineccius fateatur, adhibita non sola ratione sed conjuncta cum *Jure Civili* obtineri demum *illud præclarum*, ut adeo jus naturæ *præclarum* non sit, si civile ab eo removetur.

3. Si priores doctores nostri rationem naturalem non conjunxerunt cum Jurisprudencia Civili Romana, sequitur, stupidos fuisse & stupidos in hunc diem esse Europæ populos, qui ultro receperint jus Romanum & adhuc sequantur, sine agnita ratione illarum legum. Vid. Cap. VII. Them. V.

Heineccii contradictio.

4. Et præclare sibi contradicit Heineccius. Contendit enim, *Jure Civili* non posse disci legem naturæ: tamen concedit, Jus Romanum esse *ipsum Jus naturæ*: quin etiam concedit Jus naturæ per conjunctionem cum *Jure Romano* adeo *præclarum* evadere, ut ipse nesciat exprimere. Similis est Heineccius falso artis pictoriæ magistro, qui discipulo prohibet: cave ne ad pictoriæ discendam attendas ad colores, sed tantum ad nudam naturam. Deinde vero addit: quodsi tamen naturam conjunxeris cum illa notitia colorum, quam Rubens aut Sandratus excoluerunt, tum *illud nescio quid præclarum evadet.* Riseritne discipulus tam præclaram sententiam magistri?

Jus Civile est Jus naturæ secundum Gundlingium.

5. Gundlingius discursu über das Vernunft- Recht Cap. I. Dicit, *se de omnibus legibus civilibus populorum ostendere posse, eas esse IPSAM RATIO-*

NEM: hoc tantum agi, ut, quæ in illis arbitraria sunt, separantur ab absolute necessariis. Et propter hoc novâ, & si male capiatur, ut facillime fit, periculosa disciplina onerandi ac turbandi sunt adolefcentes; criminanda antiquitas & contemnenda; res publicæ novandi studio in periculum & turbas adducendæ?

6. Consilium autem Gundlingii de separandis absolute necessariis ab arbitrariis & supervacuum est, & vix possibile. *SUPERVACUUM* est: nam si etiam fiat ista separatio, haud magis consurget jus naturæ abstractum quale isti professi sunt. Nam aut omnia arbitraria sunt separanda? & sic nemo hactenus istorum descripsit verum ac solum jus naturæ; quia descriperunt dominia rerum ejusque acquisitionem, amissionem &c. descriperunt contractus, pretia rerum, societates, civitates & mille talia, quæ sine arbitrio *nulla* sunt: itaque ab his arbitrium non fuit per istos separatum. Aut separanda sunt aliqua tantum arbitraria, relictis ceteris. Et quæ sunt illa separanda? quæ porro relinquenda? Vane imperat Gundlingius, quæ discerni nequeunt. *IMPOSSIBILE* deinde est Gundlingii consilium; quia tamen arbitrium forte posset abesse ab absolute necessariis, tamen necessitas non potest separari ab arbitrio. Nullus enim homo, nullus populus potest ex mero, nudo, implumique arbitrio facere legem aut jus, sed semper debet subesse ratio, quæ semper ad extremum desinit in aliquam necessitatem. Quisquis ergo in legibus tentaverit Gundlingianam hanc separationem adornare, laterem lavabit, aut leges omnes averruncabit, aut omnes pro *Jure naturæ* habebit.

7. Alio ariete quatit Gundlingius Jus Romanum. Fateatur: *Corpus Juris non est sine ratione. Imo contra scimus, Jus Romanum magnam partem ex legibus naturalibus compositum est. Sed ordo hic inveniri nequit.* Adeoque res tota recidit denique in ordinem, & Jus Romanum quod est ipsum Jus naturæ tamen non potest disci aut haberi pro *jure naturæ* ideo solum, quia ordine caret. Contra Grotius, Puffendorffius, tamen sunt optimi parentes, avi, proavique *Juris naturæ*, ac clarissimi doctores. Falsum autem insuper est, in *Jure Romano*, id est tam in Corpore quam in interpretibus *Juris* non reperiri ordinem; tamen non idem sit, qui in Gundlingio. Ita nec in Grotio idem nec in Puffendorffio

Gundlingius in Jure Civili Ordinem desiderat sine causa.

dorffio nec Wolfio, nec in ullo fere est idem ordo, nisi qui alterum penitus exscripserit. Ut autem ordinem Juris Romani tueantur, id ego operæ Jctis transcribo: qui facile sciunt, quam multa sint *inversa* in ordine novo, quem Heineccius invehere tentavit in Jus Romanum. Sed hoc jam nihil ad me.

8. Eandem fere cantilenam cantat D. COCCEJUS. Is enim in Præfatione *Novi Systematis Justitiæ naturalis & Romane*, editi Berolini an. 1740 apud Joannem Petrum Schmid in 8vo, sic statim incipit. §. I. GROTIUS dum incomparabile illud de Jure belli & pacis opus publici Juris fecit, declaravit in ipsis prolegomenis, se juris prudentiam privatæ diligentiae studio adjuvare voluisse, quia *artis formam ei imponere multi antebac decessissent, perfecisset nemo*. §. II. Quam infeliciter id summus vir peregerit; ex ipso tractatu apparet. Præcipuam enim juris Romani partem non ex Jure naturæ demonstravit, sed, *vel* ex jure naturæ pro certo rerum statu, uti dominia & judicia; *vel* ex jure gentium voluntario; uti præcipuos acquirendi modos à Jctis Romanis expositos; *vel* ex legibus civilibus; ut reliquos acquirendi modos, item quasi contractus, & quasi delicta &c. §. III. PRIMUS B. Parens (Coccejus Senior) speciales juris Romani partes ex juris naturæ principiis felicissimo ausu illustravit &c. §. IV. Cum vero semper persuasum mihi fuerit, Jctos non sine ratione docuisse, Jus Romanum collectum esse ex præceptis *juris Gentium*, à prima juventute in id animum intendi, ut *confusam juris Romani disciplinam in artem redigerem*, adeoque leges Romanas ex ipsis suis fontibus explicarem. §. V. Ad finem hunc obtinendum alia demonstrandi via usum, ac illa, quam B. parens elegit. Secutus potius sum in demonstrandis juribus hominum inter se veteres Jctos, conditores illos juris Romani. - - §. IX. Dum enim *fontes juris naturalis* explicamus, *principia simul Juris Romani proponimus*. §. X. Ex processu hujus operis apparebit (pergit Coccejus) quam suaviter conclusiones juris Romani cum ratione naturali convenient. Apparebit, inquam nullam in legibus Romanis, quatenus in Pandectarum libris continentur, superesse iniquitatem; & ea, quæ *mera arbitria* populi Romani vel Prætoris vel Senatus. *R. P. Besing Pars I.*

tus *HACTENUS visa sunt*, lucem ex æquitate naturali accipere.

Postquam hæc dixisset D. Coccejus statim incipit librum systematis sui primum, atque in ipso Proemii initio §. I. sic habet: „Jurisprudencia Romana ideo saltem obscura, & ratio- ni sæpius minus conveniens videtur, quia corpus illud juris quod vocant, *ABSQUE OMNI ORDINE* tum titulorum tum Legum compilatum; *principia autem generalia* ex quibus singulæ leges tanquam totidem conclusiones sequuntur, nullibi exposita sunt, etsi leges illæ plerumque *rationibus natura* adstruuntur. §. II. *Hæc principia generalia, hos fontes legum Romanarum*, id est *Rationes natura*, quæ in Corpore illo dispersæ sunt, præsentis opere proposui- mus, adeoque Jura Romana ex *suis principiis*, id est, ex ratione naturali deduximus, eoque probavimus; *Jus Romanum vere ex principis juris naturalis & gentium collectum esse*. Hactenus D. Coccejus.

9. Non pauca in his invenio satis confusa, quæ obiter saltem & per transennam notare lubet; ut appareat, quid spei ex heterodoxis juris naturæ doctoribus superfit; id quod identidem ostendere mihi incumbit. Cum primis in ea opinione est D. Coccejus, ante Grotium *multos* tentasse, *Jus Romanum in scientiæ ordinem redigere*. Non ergo heterodoxi; non Grotius, non B. parens, non ipse D. Coccejus sunt primi, qui in hoc desudarint, quod tamen §. III. indicare videtur: 2do Grotium ipsum id infeliciter peregerisse. Igitur opinione D. Cocceii falsi sunt clamores heterodoxorum, iactantium, hunc unum esse Jovem statorem in pejus semper rudentis ignorantia. 3tio Peccatum Grotii hoc fuisse; quod jus Romanum *non ex Jure natura demonstraverit, sed EX JURE NATURÆ PRO CERTO RERUM STATU*, ut Dominia. Id quod mihi haud satis accurate dictum videtur: videtur enim conficere hanc sententiam: Grotius *Jus civile non demonstravit ex Jure natura abstracto, sed ex jure civili*, vel etiam habet sententiam hanc: *Grotius Jus natura hypotheticum non demonstravit ex jure natura abstracto, sed ex jure natura hypothetica*. Nam mihi quidem Jus civile & Jus naturæ hypotheticum sunt fere idem. 4to Quamvis parens Coccei partes juris Romani ex juris naturæ principiis demonstravit *PRIMUS*, nihilominus filius Coccejus sibi persuasit Jctos docuisse, Jus Romanum colle-

Inepit D. Coccej.

atum esse ex præceptis Juris gentium; atque ob eam causam decrevit confusam juris naturæ disciplinam in artem redigere, hoc est leges Romanas ex fontibus explicare. Si quis quid cohærens in hoc sermone repererit, ei vehementer gratulabor. Quamvis parens *primus* fuerit, tamen ego in artem redigam jus, quia JCTi docuerunt etiam ante patrem, Jus Romanum ex Jure Gentium peti? Quamvis Columbus primus fuit, qui aliquot insulas detexit, tamen ego inventionem novi orbis in artem redigam, quia Geographi docuerunt, insulas esse natas ex terra: igitur ego ex ipsa origine inveniam insulas. 5to Istud etiam non satis perspicio; B. Parens *PRIMUS felicissimo ausu* partem Juris Romani ex principiis Juris naturæ illustravit: at ego filius illud aliter faciam: non faciam ut B. parens ex jure naturæ fecit: sed faciam ut *veteres* JCTi, conditores Romani. Pater meus *primus* Felix fuit, adeoque veteres ante ipsum fuere infelices. Propterea ego nolo felix esse in docendo, quemadmodum Pater; sed faciam ut veteres, id est infelicitate. Male hæc sonant. Aut si veteres felices fuerunt, non primus felix B. parens. 6to Post suum laborem sperat D. Coccejus deinceps exemptum iri illum errorem, qui *hactenus* obtinuerat, nempe in Pandectis *mera arbitria* populi Romani contineri: Quomodo autem *hactenus* id visum est, cum jam *veteres* JCTi & conditores legum Romanarum docuerint, leges Romanas non ex *arbitrio mero*, sed ex Jure Gentium collectas esse. 7mo Quæ in Procemio sequuntur, mihi meræ tenebræ sunt. Ita enim sonare mihi videntur. In jure Romano non exponuntur Principia generalia legum, sed tantum Rationes naturæ. Ideo ego Jus Romanum ex ratione naturæ deducam, & sic deducendo probabo, Jus Romanum ex principiis juris naturæ & gentium collectum esse. Nescio ego, an principia generalia legum & rationes naturæ diversæ inter se sint? Jus Romanum non est deductum ex principiis generalibus, sed ex rationibus naturæ: hoc peccatum correcturus Coccejus quid faciet? haud dubie Jus Romanum non deducet ex rationibus naturæ, sed ex principiis generalibus. Id quidem sperabamus nos, sed spe præcoci; quippe Coccejus §. II. nihil aliud se fecisse fatetur, quam ut *Rationes naturæ* proponeret. Si nostri Scholastici ac Theologi morales hac scribendi ratione uterentur, nemora tota in ferulas non sufficerent, quibus stupi-

di illi homines vapularent. 8vo Adverto, D. quoque Coccejum male tornatum sermonem huc tamen deducere, ut cum Heineccio atque Gundlingio conspiraret: nimirum Jus Romanum esse quidem ipsam rationem, sed propter ordinem Coccejo displicentem non posse Jus naturæ disci ex Jure Romano. Hoc adeo compulit Coccejum, etiam post Grotium, & post B. Parentem, alterum infelicem alterum felicem, ordinem & viam aliam tenere nempe eandem quam Conditores Juris Romani tenerant. Considera, te oro, prudens lector: Jus Romanum illum habet ordinem, quem ei dederunt Conditores sui & veteres JCTi: Sed hic nullus est ordo Igitur venit Coccejus filius, & ut ordinem ex nullo aliquem faciat, servat ordinem veterum, qui idem nullus est.

10. Quocirca *illud præclarum*, quod nescivit Heineccius, ante multa secula a nostris feliciter est occupatum & Heterodoxi illud præclarum quærentes alibi atque in suo fundo semper coacti sunt ad eos ire mendicatum, quorum paupertatem elato supercilio exhibaverant. Quique hæc rite expenderit, agnosceret, spero, post multas contradictiones ab his novis doctoribus ad nihil demum aliud deveniri, quam ad id ipsum, quod carperant, haud paulo deterius faciendum. Nec indignentur nobis, oro, si illis applicet antiquitas nostra idem, quod Jobus in amicos non satis sinceros questus erat. *Nunc autem, stomachabatur, derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei: quorum virtus manuum mibi erat pro nibilo &c. & mandebant verbas & arborum cortices, & radix juniperorum erat cibus eorum: Qui de convallibus ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.* Si antiqui doctores singuli eriperent his novis pennas, quas sibi inde collegerunt, appareret turpis nuditas eorum, & ingens paupertas. Nunc tamen non cessant deridere veteres, quorum spoliis vestiti sunt toti; & si quid quantumvis perexiguum proferre potuerint, concurrunt & clamores plausus que cient, jam ad nauseam totius Europæ, cumprimis infelicitis Germaniæ nostræ.

Them. VIII. Falsum est dogma, siqui *Auctoritas*, asserunt, in Jure naturæ non esse lo- non sola ra- cum *AUCTORITATI*, sed *tantummo- tio valet in do Rationi.* Jure Naturæ.

1. Auctoritatis necessitas ad intelligendum jus naturæ est fundata ac provenit ab ipsa natura. Vid. Cap. VI. Them. III.

a. Sen-

2. Sensus communis, qui est principium Juris naturæ agnoscendi internum, plurimum tamen *immotescit* per auctoritatem. Qui enim solus aliquid intra semet sentit & experitur, is non statim scit, an iste sit sensus communis, ac naturalis ac rectus: sed debet probare spiritum: & inter alia debet recurrere ad sensum communem, suumque sensum cum *aliorum* communi sensu conferre, cumque eorum exemplis & doctrinis. Hoc ipsum autem est auctoritatem ad cognoscendum jus naturæ advocare.

3. Equidem possunt contra hoc aliqua cavillationes fieri, easque facit Bælius: sed provocare licet ad omnes bonos non profligatos, an aliter revera & practice res habeat.

alios fit locus
juri cere-
brino

4. Quod si aliter haberet, & rectum esset omne id quod quilibet intra se privatim existimat, nullo alio avvocato in consilium exteriore, nullum jus poterit unquam habere locum. Fiet enim **JUS CEREBRINUM**, & quod libet licebit, regnabitque **SPIRITUS PRIVATUS**. Leges interpretabitur quilibet pro lubricitate: religio supernaturalis hoc ipso excludetur, quia ratione *comprehendi* nequit: cetera fient quæ unicuique consideranti facile occurrunt. Denique animadvertit S. *Cyrillus Hierosol.* Catech. V. de Fide, num. III. *Neque vero apud nos tantum, qui Christi nomine censentur, magna est fidei commendatio, verum etiam universa, qua in mundo geruntur & ab eis quoque, qui alieni sunt ab ecclesia, per fidem transfuguntur. . . . Nam etiam si scripturas non recipiant, proprias vero quasdam afferant doctrinas, easdem etiam per fidem recipiunt: Fides autem nititur auctoritate.* Vid. *Cap. IV. & Cap. V. Toem. XXIX.* & seqq.

& Societas
subvertitur.

Puffendorffii
traditio

5. Auctoritas adeo necessaria præfertim Statui *sociali cuicumque* moderno, ut sine ea nullus sit, sed chaos. & auctoritas frequentissime etiam contra rationem privatam est admittenda, sequenda, eidemque parendum. Sic filii adolescentes sæpe contra rationem suam, quæ adhuc debilis est, tenentur facere præcepta patris. Sic uxor marito, servus Domino, discipulus magistro, miles duci, civis consuli, aulicus principi quotidie obtemperant, etiam cum ipsorum ratio contradicit; etsi rationem non capiant, qua Dux, aut Princeps agit vel jubet. Atque hoc non in rebus flocci, sed summis; ac tantis, in quibus obedire non liceret, nisi esset obligatio naturalis: e. g. dum toti exercitus in mortem ruunt, dum to-

tæ civitates & provinciæ excidio, parvulorum cædibus, foeminarum stupris, sacrorum proculcationibus sese exponunt. Quoties duo cives litem gravem apud judicem agunt, magnis advocatorum studiis, isque causa cadit, de cujus bonitate physice ipse certus est, & tamen captivato intellectu obtemperat, etiam conscientia ductus ob hoc saltem ne rem turbet publicam? nisi potius Divinam in hac auctoritate providentiam adoraret. Puffendorffius igitur, qui totum jus naturæ constituit in socialitate, ejusque executionem in ipsa societate; is totum ædificium suum destruit, si excludit auctoritatem. Cum auctoritas sit medium prope unicum, quo jura socialitatis in ipsam societatem propagentur, & in eadem conserventur: auctoritate autem sublata necesse sit omnem societatem dissolvi, adeoque omnem jus naturæ Puffendorffiani tam agnitionem quam executionem cessare.

6. DEUS sic etiam providit totis gentibus & societati complexæ: ab orbe enim condito fuit semper aliquis monarcha, cujus metu & auctoritate multæ minores gentes subditæ & vicinæ continerentur in officio, nec tam facile aut prompte in quotidiana bella & injurias prorumperent: Quamquam etiam hi abusi sint auctoritate, sicut nullus est homo qui non etiam abutatur ratione.

7. Quid quod auctoritas sit pars legis naturæ? Nam *honora patrem & matrem*, non est situm in quibusdam inanimibus ceremoniis, sed in obsequio, ut per eorum auctoritatem discamus, quid nobis sit faciendum. Quod cum non ad solos progenitores sed ad quoslibet, qui patrum loco esse possunt, pertineat, ad magistratus, ad Principes &c. liquet vel hinc, quam perniciosam reipublicæ, & periculofam Principibus Doctrinam seminent Juris naturæ novatores. Si enim ratio naturalis est id, *quo unico dirigenda* vita est etiam in statu moderno non nude naturali, *exclusa auctoritate*, obsecro quid erit Princeps, quid magistratus? Si leges civiles item per rationem examinandæ sunt, ut ratione earum non deprehensa fas sit ab iis desciscere; quid facient Principes, quorum jussa sunt illæ leges?

Abque auctoritate
ruis potestas
juris naturæ

8. Monstruosa est Novatorum doctrina ac securum pugnans. Jam enim à jure naturæ excludunt omnem auctoritatem, solaque ratione vivendum decernunt: mox in eadem disciplina decessit, Principis potestatem, in-

G ;

fini

finitam, etiam supra sacra esse; idque docent, in Jure suo naturæ. Nullus enim est istorum novatorum, qui non huc tendat; eo, credo, consilio, ut corruptis & corruptentibus libris viam faciant: Si enim hoc non docerent, Vulcanus in eorum libros armaretur à quibusdam. Malunt ergo contradictoria docere, quam non dissentire ab omni antiquitate, præcipue Catholica.

Aristoteles admittit auctoritatem in demonstrandis obligationibus Juris Naturæ.

9. Aristoteles agnovit, ad invenendas & probandas naturales hominis obligationes recte servare auctoritatem. Nam Lib. I. Ethicor. Cap. VIII. ait. *Considerandum est igitur de Summo bono & sine, non ex conclusione solum & iis, ex quibus est IPSA RATIO, sed ex iis etiam, QUÆ DE IPSO DICUNTUR. Vero namque omnia, qua competunt, consona sunt, à falso autem cito ipsum discrepat verum.* Itaque Aristoteles ex eo, quod antiqui de fine hominis abierint quidem in varias opiniones, nullus tamen Virtutem à ratione finis excluderit, infert: Ergo verum debet esse, virtutem esse finem. *Hac partim multi & antiqui, partim pauci virique dicunt præclari, quorum neutros tota via aberrare, sed aliqua ex parte in pluribus vera attingere, consentaneum est rationi.* Ibid.

Item *Plato.*

10. Plato in Theæteto ait: *Abunde à nobis adversus tuum præceptorem dictum est, quod necessario fatendum illi sit, alium alio sapienterem esse, & illum quidem sapientem hominem rerum (scilicet agendarum, quia loquitur de justo ac lege) esse mensuram: nihil autem necesse esse, me, qui imperitus sum, esse mensuram.*

& *Wolffius.*

11. *Wolffius* in præfatione Philosophiæ practicæ proficitur vulgus, & eos qui vulgo non altius in moralibus sapiunt, in jure naturæ teneri stare auctoritate sapientum. Hoc igitur supposito, quod etiam aliter fieri in hoc humano genere non potest, id solum quaeritur, quinam sint illi, qui in moralibus altius & qui humiliter sapiant? Ausim ego provocare ad experientiam, & testes voco eos omnes, qui conscientiaæ atque gestorum aliorum notitiam habent. Rustica plebs, juvenus, & inter doctos illi, qui simplices magis quam acuti sunt, an non isti solidius insistant uni principio morali, quam sophorum istorum turba, naturalistarum præcipue, qui dum naturam quaerunt sine naturæ principio, non possunt ad prima pertingere, sed semper in ultimis hærent. Unquamne simplex aliquis vir tanta in moralibus sophismata pro fundamento agendorum statuit, quanta Puffendorff-

fius ac *Wolffius*, alique sophi. Vid. Cap. X. & XII. XIII. XVI. & XVII. Respondeat *Wolffius*: an altius sapit, qui finem hominis claudit cum corpore, an Plato & humilis plebs, qui eundem quaerunt in æternitate? An altius sapit is, qui sine DEO per sceleratum atheum servari legem naturæ, acquiri virtutem, summum bonum ac felicitatem obtineri sentit ac docet; an vero is potius, qui solum DEum esse primum verum ac summum bonum, cetera omnia non nisi hinc & ab illo fonte bona, justa, sanctaque esse firmissime tenet ac sentit, seu sententiam hanc subtilis Philosophus vocet opinionem seu existimationem, seu fidem aut persuasionem seu scientiam. An non potius profani sunt & curvæ in terras animæ, qui justitiæ regulam non in cælo quaerunt, sed in luto humanæ carnis & essentia etiam animæ humanæ, quæ per se nihil est? Nonne hi potius evanuerunt in cogitationibus suis, & traditi in reprobum sensum cum DEum agnoscere se dicant, tamen non sicut DEum glorificaverunt, sed DEI negatoribus amici facti summum bonum, id est finem omnium bonarum actionum & moralitatis principium in essentia ac natura, quæ per se non est, reposuerunt.

Them. IX. AUCTORITAS non solum indicat Jus naturæ etiam ex Heterodoxorum doctrina, & alias ex ipsa experientia. Adversarii peccant in Cap. III. Them. IV. & Cap. IV. Them. I. &c.

1. Puffendorffius, qui in Præfatione legem edixerat, *solis rationibus* secum agendum esse, is vitio vertit Grotio; quod Juri Belli & pacis quædam perpetram dicta inseruerit, *per qua etiam veris ac utiliter dictis AUCTORITAS* detrahatur. Curanda igitur illius opinione in jure naturæ scribendo auctoritas. Idem porro L. II. J. N. Cap. III. §. 14. ait: *Nobis nulla via propior videtur & magis adposita ad investigandum jus naturale, quam ipsam hominis naturam, conditionemque, & inclinationes adcuratius contemplari.* Recte; sed non est hoc inventum Puffendorffii. Nec Socrates ita fungus fuit, ut aliunde repeteret: nec Cicero Lib. IV. de Finibus Cap. X. & totis illis libris & libris de Legibus maxime primo. Verbo omnes Philosophi & sapientes id fecerunt.

2. *Adcuratius* inspecta natura quid tandem novus inventor deprehendit? Tria tantum: 1. Amorem sui super omnia seu maximum 2. Summam imbecillitatem. 3. Propensionem hominis ad nocens-

nocendum jam ex sola libidine jam omnino ex necessitate. Ex quibus eruit necessitatem *Socialitatis*, cui totum jus naturæ inædificat. Unde videas imbecillitatem intellectus sibi soli credentis. Si enim Puffendorffius vel parum dare voluisset disciplinæ & auctoritati majorum, ab his potuisset discere multo plura ac meliora ex quibus jus naturæ esset eruendum. Qualia nos supra indicavimus non à nobis inventa sed ab aliis. Nunc autem se solum adhibens in Consilium, invenit tria sola, eaque falsa & secum pugnancia.

3. Falsissimus est enim & Sacrilegus *Amor sui maximus*, & ipsum verum Naturalisticæ infidelitatis ac Atheismi fundamentum, minime vero Juris. Ille *nocendi appetitus*, quem ait, falsus est? non enim ex ipsa hominis nuda natura oritur, sed ex societate demum: qui enim solus possideret aliquid vel solus viveret, non haberet appetitum nocendi cuiquam, cum tamen veram naturam humanam haberet.

4. Pugnans etiam ista secum: Nam si homo animal est ex *libidine & ipsa necessitate tam noxium*, præstat ab omni ejus confortio sibi longe prospicere: & DEUS obligans ad societatem istarum ferarum colendam, magnam poenam immerenti imposuisset. Vide ista latius Cap. XIII. Them. V. &c.

ob imbecillitatem unius hominia.

5. Si vera est illa, quam prope infinitam Puffendorffius facit imbecillitas hominis, ut sine *hominum* auxilio *nihil* fere possit: consequitur hinc, hominem maxime indigere doctrina, disciplina, id est auctoritate aliorum hominum, neque ad aliud magis, quam ad discendum officium humanum; cum his officiis instructi ex utero matris non prodeant. Hinc ille immensus appetitus sciendi ac sciscitandi in puerulis, qui toties petendo ipsa naturæ voce jubent, auctoritate parentum vel præceptorum sibi accendi lucernam juris.

puerorum rudium,

6. Puerorum instar sunt innumeri alii homines plebeij, agrestes, alique rudes, quibus tam est tenuis favilla rationis, ut ex eodem vix decimam partem officiorum, æterna omnia ex sola fere auctoritate haurire debeant: eaque longe maxima est generis humani pars.

Ipforum heterodoxorum.

7. Ipsum Heterodoxorum exemplum probat, auctoritatem valere ad discendum jus naturæ. Si enim hic non valeret auctoritas, nullus debet suscipere magisterium, aut docere quemquam jura naturæ: docentis enim multa debet esse auctoritas. At ipsi per annos centum tanto ista docendi pruritu sunt

correpti, ut quotannis novus aliquis Juris naturæ Doctor in scenam prodeat, pro inventis à se tanquam pro ipsius naturæ aris pugnans. Igitur agnoscunt isti, ad addiscenda jura naturæ non factis esse appetitum societatis, sed & chartas & libros conducere, absque hoc si esset, chartis perpercissent, atque homines nostros permisissent solam meditari socialitatem.

8. Neque dicant, suos libros non constare auctoritate, sed *IPSA RATIO*, id quod Heineccius de suo libro profitetur. Nam id si quidquam veri haberet, non possent recentiores contradicere prioribus, neque Heineccius illos antecessores suos posset necessario derelinquendos declarare, *ipsi enim rationi* refragari, *ipsam rationem* deserere piaculum est.

9. Puffendorffius Jur. Nat. Lib. II. Puffendorff. Cap. III. §. 13. admittit: *Qui autem per ingenii bebetudinem demonstrationes nectere ignorat, valde impudens est, si sui cerebri dictatis, quatenus à RECEPTIS SENTENTIIS abeunt, aliquid tribuendum putaverit.* Qui autem sunt illi, qui non ignorent demonstrationes nectere in moralibus? Non *Grotius*, quem contemnunt plurimi, ut Philosophia carentem; non *Puffendorffius*, cujus, cum serio quid agit, tot fere sunt paralogismi & ineptiæ, quot verba, quod Cap. XIII. ostendimus. Non *Wolffius*, Capite XV. & XVI. à nobis denudandus. Non *Thomasius*, *Kemerichius* &c. Quia hi omnes mutuo se accusant ignorantia, & falsorum principiorum. Igitur hi omnes *impudentissimi sunt, si sui cerebri dictatis, quatenus à RECEPTIS SENTENTIIS abeunt, aliquid tribuendum putaverint.* Ergo etiam doctissimi quique & demonstrationum nectendarum sua opinione peritissimi indigent auctoritate *receptarum sententiarum*, ne ab iis discedant. Sic quidem Puffendorffius contra suasmét regulas fateri cogitur, ac vel imprudens veritatis invito imperio parere, qui ibidem dicere pergit: *Vulgo autem, quod legem naturæ ex populari informatione usuque publico haurire solet, ad ejusdem certitudinem SATIS ESSE DEBET AUCTORITAS superiorum, qui illud in civitatibus exerceri curant; & quod ipsi rationes probabiles desunt, quibus ejusdem veritas labefactari aut convelli possit; & quod præsentem ipsius utilitatem quotidie deprehendit. QUO IPSO ETIAM LEX NATURALIS SUFFICIENTER PROMULGATA INTELLIGITUR, UT NEMO ADULTUS*

impudentes dicens aliter sentientes.

ET

ET MENTIS COMPOS INVINCIBILEM ET US IGNORATIAM OBTENDERE POSSIT. Hæc ille.

Quorsum ergo vestræ scholæ? Vulgus plerumque sincerius agnoscit jus naturæ, quia legibus credit. Studiosi hi cum leges ad examen audacter vocant, incidunt in libertatem ex legem, Juri naturæ inimicam. Habemus ergo fatentem Puffendorffium, per *auctoritatem publicam* adeo sufficienter promulgari seu significari legem naturæ, ut debiliora ingenia, & demonstrationum ignara *non possint* eam ignorare. Talia autem ingenia cum sint ex centum hominum partibus saltem nonaginta novem cum tribus quadrantibus, conficitur, toti hominum generi, si pauculos demas, Jus naturæ demonstrari auctoritate. Notanda autem sunt verba Puffendorffii: Vulgo sufficere debere auctoritatem superiorum ideo, quia *vulgo desunt rationes probabiles*, quibus eam convellat: item ideo, quia *utilitatem præsentem*, cernit quotidie. Cessante igitur apud alios ratione hac duplici & causa, quid fiet? Nempe quotidie aliquis *probabilem rationem* invenit, qua convellere sibi videtur auctoritatem superiorum vel legum, item quoties *utilitatem præsentem* non videt, sed transgressionem in præsens sibi utiliore existimat, toties vivet secundum hanc, convulsa auctoritate. Per hoc autem docet Puffendorffius facere id, quod Anacharsis dicebat esse ab usum in legibus: per hunc enim ab usum, ajebat ad Solonem leges similes esse araneorum telis, quibus muscæ quidem & papilionibus irretirentur, at vespertilio superveniens muscas cum ipsis telis profus auferret. Sic fiet, ut leges misero tantum vulgo sint positæ, Principes vero, aulici, nobiles, docti, & paulo ultra vulgum emersi iis sint absoluti; quia hi facile invenient aut *rationem probabilem*, qua auctoritatem legum convellant; aut *utilitate lucroque præsentem* ducti hanc sequentur velut legem suam naturalem, certe Puffendorffianam, calcatis legibus civili, etiamque divina.

Puffendorffii Libertinismus & Epicurismus

Omnes discere debent: ergo credere

10. Aristoteles pro fundamento posuit, *Discendum oportet credere*. Discendum autem (quod ille Jctus agnovit) omnes sumus, etiam cum alterum jam pedem in tumulo habemus: Nec Pythagoræ à quoquam succensetur, nisi quod *nimum* extendit auctoritatem fortassis etiam ad ea, quæ non practica sed speculativa sunt naturalia, ut Physica, in quibus haud dubie minimus est auctoritatis locus: amplissimus autem

in practicis moralibus. Præterea omnes homines semel sunt rudes, ac debent discere: ergo omnes homines semel debent auctoritate duci.

Exemplum juvenis ex surdo audientis.

11. Historia societatis Regiæ Parisiæ Anno 1703. pag. 18. refert de juvene, qui adultioribus annis aurium usum receperat, is surdus, quamquam omnia faceret ac imitaretur, quæ majores gestu & exemplo docebant, auditu tamen recepto nullum callebat principium obligationis moralis; cum tamen ratione esset omnino præditus, & deinde exiguo tempore omnia moralia aliaque principia facile comprehenderet. Nimirum surdo defuere principia, quia illa non accepit, quia auctoritas eum non affecit quia caruit organo, per quod auctoritas illaberetur. Adeo vere profundeque definivit Apostolus: *Fides ex auditu est*, auditus autem per verbum. Roman. X. v. 17.

12. Luculenter hoc ex ipsa ratione ostendit S. AUGUSTINUS in eodem argumento, nempe Libro I. de Moribus Ecclesiæ Cap. II. Unde igitur, inquit, *Exoriar? Ab auctoritate, an à ratione? NATURÆ QUIDEM ORDO ITA SE HABET, UT CUM ALIQUID DISCIMUS, RATIONEM PRÆCEDAT AUCTORITAS.* Nam infirma ratio videri potest, quæ cum reddita fuerit, auctoritatem postea, per quam firmetur, assumit. Sed quia caligantes hominum mentes consuetudine tenebrarum, quibus in nocte peccatorum vitiorumque velantur, perspicuitati sinceritatisque rationis ad spectum idoneum intendere nequeunt; saluberrime comparatum est, ut in lucem veritatis aciem titubantem veluti ramis humanis opacata inducat auctoritas. Sed quoniam cum iis nobis res est, qui **OMNIA CONTRA ORDINEM ET SENTIUNT ET LOQUUNTUR, ET GERUNT**

S. Augustinus in Jure naturæ primas cedit auctoritati

(nempe cum hæreticis) *nihil aliud maxime dicunt, nisi RATIONEM PRIUS ESSE REDDENDAM, PRIUS ESSE REDDENDAM, QUOD FACTIOSUM ESSE, suscipiam. . . . RATIONE igitur quæramus, QUEMADMODUM SIT HOMINI VIVENDUM? Ubi vides Sanctum Patrem de Jure naturæ discendo agere, nempe quomodo sit homini vivendum. Fatetur vitiosum esse,*
ut

ut in hoc incipiatur à ratione; iniquitate tamen hæreticorum nil nisi rationem solam semper crepantium adactum esse, ut vitio gerat morem invitus.

B. Augustinus auctoritatem commendat in J. N.

13. Iterum B. AUGUSTINUS Libro de Quantitate animæ Cap. VII. num. 12. ait: *Aliud est enim cum auctoritati credimus, aliud cum rationi. AUCTORITATI CREDERE MAGNUM COMPENDIUM EST, ET NULLUS LABOR. Quod si te delectat, poteris multa legere, quæ magni & divini viri de his rebus* (loquitur autem de speculativis, & omnino mathematicis) *necessaria qua videbantur, salubriter imperitiis quasi nutu quodam locuti sunt, credique sibi voluerunt ab iis, quorum animis vel tardioribus vel implicatioribus alia salus esse non potest. Tales enim homines, quorum profecto maxima multitudo est, si ratione volunt verum comprehendere, SIMILITUDINIBUS RATIONUM FACILLIME DECIPIUNTUR, ET IN VARIAS NOXIASQUE OPINIONES ITA LABUNTUR, ut emergere inde ac liberari aut nunquam aut ægerrime queant. HIS ERGO TUTISSIMUM EST, EXCELLENTISSIMÆ AUCTORITATI CREDERE, ET SECUNDUM HOC AGERE VITAM. - - - Si autem cupiditatem istam refranare non potes, qua tibi persuasisti, RATIONE pervenire ad veritatem, MULTI ET LONGI CIRCUITUS TIBI TOLERANDI SUNT, UT NON RATIO TE ABDUCAT, NISI EA, QUÆ SOLA RATIO DICENDA EST, ID EST VERA RATIO; & non solum vera, sed ita certa & ab omni similitudine falsitatis aliena &c. Egregie hæc quadrant in larvatos Juris naturæ doctores, velut Divus Augustinus Puffendorffium, Heineccium, Wolffium, Gundlingium reliquamque larvatorum turbam coram habuisset instruendam.*

Iterum Augustinus

14. Idem AUGUSTINUS inter quinque gradus animæ ad puritatem tendentis hunc profecto proximum constituit: *Societatem humanam magni pendere, nihilque velle alteri, quod sibi nolit accidere: SEQUI AUCTORITATEM AC PRÆCEPTA SAPIENTUM, AC PER HÆC LOQUI SIBI DEUM CREDE-*

R. P. Desing Pars I,

RE. Libro de Quant. Animæ. n. 73. Societati ergo adversus est etiam Puffendorffius suaque magalia evertit, cum auctoritatem exesse jubet.

15. Alio loco S. Augustinus de Jure auctoritatem naturæ quomodo illud discendum sit, in discendo sic suadet: *Hæc autem disciplina ipsa præcedere docet. DEI lex est, quæ apud eum fixa & inconcussa semper manens in sapientes animas quasi transcribitur, ut tanto se sciant vivere melius tantoque sublimius, quanto & perfectius eam contemplantur intelligendo, & vivendo custodiunt diligentius. HÆC IGITUR DISCIPLINA EIS, QUI ILLAM NOSE DESIDERANT, SIMUL geminum ordinem sequi jubet, cujus una pars vita, altera eruditionis est. Adolescentibus ergo studiosis ejus ita vivendum est, ut à venereis rebus, ab illecebris ventris &c, se abstineant. - - - Sequitur ut dicam, QUOMODO STUDIOSI ERUDIRI DEBEANT, QUI SICUT DICTUM EST (nempe ad leges naturæ) VIVERE INSTITUERUNT. AD DISCENDUM ITEM NECESSARIO DUPLICITER DUCIMUR, AUCTORITATE ET RATIONE. TEMPORE AUCTORITAS, RE AUTEM RATIO PRIOR EST. Aliud est enim, quod in agendo anteponitur, aliud quod pluris in appetendo aestimatur. Itaque quamquam bonorum auctoritas imperitiæ multitudini videatur esse salubrior, ratio vero aptior eruditis; tamen, quia NULLUS HOMINUM NISI EX IMPERITO PERITUS fit; nullus autem imperitus novit, qualem se debeat præbere docentibus, & quali vita esse docilis possit, evenit, ut OMNIBUS BONA MAGNA ET OCCULTA (hoc est sibi nondum nota) DISCERE CUPIENTIBUS NON APERIAT NISI AUCTORITAS JANUAM; quam quisque ingressus sine ulla dubitatione vita optima præcepta sectatur. Per quæ cum docilis factus fuerit, TUM DEMUM discet, & quanta ratione prædita sint ea ipsa, quæ secutus est ante rationem; & QUID SIT IPSA RATIO, QUAM POST AUCTORITATIS INCUNABULA firmus & idoneus jam sequitur &c. Lib. II. de Ordine Cap. VIII. & IX.*

16. Hic, ni fallor, haud paulo prudentior est ordo discendi officii & juris naturæ, quam qualem præcipiunt larvati doctores præposterum; qui jubent adolescentulos, id est rudes, prius ratione sua niti, tum denique auctoritatem

H

tem

tem non tam discere ac sequi, quam excutere, exagitare, dubiis objicere, aut prorsus eliminare ipsorum larvatorum magistrorum exemplo velle.

Plato auctoritatem ad Jus naturæ discendum necessariam defendit.

17. Subjungendus huic Sancto est *PLATO*, qui in *Theateto* necessitatem auctoritatis ad discernenda naturaliter justa ab injustis contra Protagoram ubertim tæctur; cujus aliqua saltem exscribere visum est, gratiora forte futura, si ex ipsomet legantur. Cum enim dixisset, etiam ab ipso Protagora negari non posse, alium hominem alio esse sapienterem: idque probasset exemplo valetudinis curandæ, in qua quilibet homo naturaliter inclinatur ad opem petendam ab iis, quos medicinæ magis peritos existimat: Tum pergit in hunc modum: „*Nonne igitur, & Protagora & vos illius studiosi, dicimus, non unius hominis tantum, sed omnium hominum varias multiplicesque esse sententias? Negabimus ne, quemlibet partim quidem ducere se ceteris hominibus sapienterem, partim vero alios se ipso? Et in maximis periculis, cum in bellicis nimirum casibus morbisque involuti, aut maris tempestatibus agitati homines deorum auxilium implorant, rerum nimirum singulorum tummo imperio præfides, quos servatores expectent, non alia re inter se differre arbitrabimur, quam quod scienti valeant facultate? Quum vero in omnibus rebus humanis illos investigent homines sibi ceterisque animantibus, & in iis quidem administrationibus, quæ ad vitam referuntur, duces atque præceptores, quos ad docendum imperandumque aptos & idoneos arbitrantur: æquid aliud ex his hominibus statuere possimus, quam ipsos homines naturali quodam sensu existimare, sapientiam & insipientiam in seipsis inesse? - -*“ Post aliqua deinde disputat, si quilibet homo sibi ipsi sit mensura, quam absurda & contradictoria inde sequantur, ut nempe idem sit album, quia hic homo opinatur album, & idem sit nigrum, quia alii multi homines opinentur id nigrum. Denique considerat, nostras opiniones morales fere de rebus *agendis*, id est de *futuro* occupari. De futuris autem

apte judicare non posse eum qui sit magis speculativus, sed magis practicus in unaquaque re. Ita „*Exempli Causa* si quis medicinæ imperitus arbitretur futurum, ut se corripiat febris, futurumque sibi illius calorem; alius vero quidam medicinæ peritus contra existimet: ex utrius sententia censurus, futuri illius casus exitum eventurum? - - - At de vini dulcedine seu acerbitate futura agricolæ opinio, non vero citharædi obtinebit. Neque profecto de eo sono, qui concinnus inconcinnusve sit futurus, melius judicabit prædotoribus quam musicus, qui & ipsi postea prædotoribus concinnus videbitur. - - - Nonne & legum ferendarum institutum, & qui illis propositus est finis utilitas, ad futurum referuntur? nemo tamen est, qui non fateatur, civitatem, dum leges condit, ab illo utilitatis sine sæpe excidere. - - - Abunde igitur à nobis adversus tuum præceptorem dictum sit, quod necessario fatendum illi sit, alium alio sapienterem esse, & *illum quidem sapienterem hominem rerum esse mensuram*: nihil autem necesse esse, me, qui imperitus sum, esse mensuram.

Them. X. Contentiosorum Paganorum & hæreticorum hoc proprium fuit & est, Auctoritatem à vitæ norma excludere, solam rationem admittere. Pagani & hæretici auctoritatem repudiant.

1. *RUFFINUS* Exposit. Symbol. ad verbum *Credo*, ait: „Pagani nobis obijcere solent, quod religio nostra, quia rationibus deficit, in sola credendi persuasionem consistat: & ideo ostendimus, nec agi nec stare aliquid posse, nisi præcesserit vis credendi.“ Vid. Origenes contra Celsum. Lib. I.

2. Valentiniani hæretici Gnostici Manichæi alique fidem ut aliquid imperitum & barbarum rejiciebant, scientiam promittebant. Vid. *Clemens Alexand.* Lib. II. Stromat. & *S. Augustinus* Lib. de Utilitate credendi ante laudato. *Arnobius* Lib. contra gentes. *Eusebius* Præparat. Evang. Lib. I. Cap. V. & Lib. XII. Cap. I. &c. *S. Crysostomus* hom. I. in I. Thimot. *Theodoretus* de curandis Græcorum affectibus. Orat. I. de Fide.

CAPUT X.

Num Religio aut Sacra Scriptura fit exclu-
denda ex Jure naturæ docendo, aut ex principiis
illius indicativis?

* **C**apitis VII. Themate XIII. præcipuum Jnris naturæ indicativum statuimus S. Scripturam. Hoc tanti momenti est, ut illud, & quidquid huc pertinet, accuratius sit examinandum.

Larvati do-
ctores fœdit-
simos erro-
res invexe-
runt.

Them. I. Ex falso Juris naturæ studio tam multiplex & monstruosus error prodiit, ut sit fœdum & relatu miserum.

Hoc thema amplissime comprobavit Clarissimus P. *SCHAWRTZ* Juris Naturæ Part. I. Tit. III. Instruct. II. sed & aliàs passim. Quem legendum consulimus, hic tantum paucula specimina deprompturi, exempli duntaxat causa.

Puffendorff-
fit contra-
dictiones.

1. *PUFFENDORFFIUS* in Jure naturæ Religionem à Justo naturali excludit. Et debet sane excludere, quia ex suo principio *Socialitatis humanæ* non potest eam deducere. Contrà in libro de officio hominis ac civis, quod est compendium Juris naturæ, religionem saltem indirecte attingit. Vid. P. *Schwartz*.

2. *Idem* docet, religionem non tantum in statu naturæ nudæ, sed & in civili, & in statu legis gratiæ esse cuiuslibet liberam. Contrà docet, Principes habere potestatem etiam pœnis coercendi Idololatrias, magos, blasphemos. Et Rursus tamen alibi docet, Principes habere potestatem curandi religionem internam subditorum, de externo autem cultu non multum sollicitos esse debere.

3. *Idem* docet, leges ecclesiasticas tantum ex conventionem libera libertate naturali statutas esse, ac ne principibus quidem Christianis fas esse contra tabulas illas conventionales aliquid præcipere, aut aliter quam ex his tabulis definire lites religionis; cum populus in hac parte non renuntiaverit libertati naturali. Ex quo sequitur, religionem non esse officii naturalis, sed permissam tantum libero arbitrio. Item sequitur, à Christo religionem nemini præceptam: aut non obtante Præcepto Christianos, quamvis præcepto agnito se subjecerint, esse liberos ad sequendum vel non. Alibi contrà docet,

R. P. *Desing* Pars I.

Principibus adesse potestatem leges ecclesiasticas seu conventionales abrogandi, novasque statuendi. Et rursus contrà docet, nihil in religione posse Concilia; cum quivis propriæ fidei iudex sit, donec in supremo iudicio iudicium à Domino feratur.

4. Atque talia scribit Puffendorffius in instruendo Jure naturæ & in libello de religione ad Jus naturæ exigenda, quod tamen Jus naturæ proficetur se scripsisse pro statu aliquo, qui abstrahat à religione, & qualis status nec sit nec fuerit, nec esse possit, nisi in concavo lunæ. In illo autem statu ajebat non constare de ulla hominis felicitate post hanc vitam, nec de pœnis à DEO statutis aut præmiis. Et quomodo in statu, pro quo scripsit suum jus, potuit constare de extremo iudicio? & quidem de iudicio supra religionem, quæ ad suum naturale (utpote abstractum & nunquam futurum) jus nullo modo pertineat, cum ea religio actu extet. Igitur manifestum est, istum hominem miscere ima summis, eandemque religionem, quam homines sine revelatione colerent, colendam proponere Christianis, eamque solam. In quæ absona, contraria, & contradictoria eum præcipitarunt tum ignorantia sua tum maxime odium Vatinianum Catholicorum, quorum sacra si per ipsum staret, exusta squalerent omnia.

6. *THOMASIVS* naturalem religionem ad figmenta rejicit, & à Juris prudentia naturali plane excludit. *Alibi* contrà eam ad jus naturæ admittit, sed ultimo loco ac dignitate postremam, ita sane, ut ante omnia cavendum sedulo sit, ne religio supra statum civilem dominetur, sed constanti in servitute teneatur. *Alibi* dicit, justum esse DEUM coli, non autem naturaliter præceptum; quia ratio nihil deprehendat, cur DEUS velit coli sive à singulis sive à societate.

Thomasi
fœda doctri-
na & pugna.

7. *FLEISCHERUS* in Instit. Jur. Nat. docet, absurdum esse, dicere, obligari nos ex regulis justis ad cultum internum. Gloriam DEI non promoveri agendo iusta honesta; impostores esse, qui gloriam DEI promovendam curent.

Fleischeri
absurda.

H 2

curent. Cultum autem externum DEI tantum ad regulas *decori* pertinere; quia hæ exigunt, ut homo in *indifferentibus* (qualis est cultus DEI externus) sese accomodat aliis. Hac-tenus fere ex P. Schwartz.

Hobbi impietas.

8. **HOBBIUS** seu *Hobbesius* sicut omnem obligationem non nisi ex pactis deducit, ante quæ nihil fuerit justum, ita omnem etiam religionem. Alia præterea impia, æternoque silentio ac tenebris digna.

Velthusti contradictio.

9. **VELTHUSIUS** operum suorum Tom. I. pag. 370. Religionem omnem subjicit principi. Et p. 368. admittit, ex sua doctrina sequi contradictoria, Cap. IX. *in quo quædam, quæ ex dictis profaunt, exhibentur sequela. Sequitur, inquit, primo, magistratum nunquam regimini subesse ecclesia. - - Si Christianus est, ecclesia & regiminis ecclesiastici caput est. Et si magistratus privatis aliquid credendum aut faciendum præcipiat, cui salva conscientia subditi non possunt obsequi &c: tum à publica ipsis licet secedere, privatamque erigere ecclesiam.* Hoc admissio mox tamen eodem loco docet: *Sub magistratu Christiano Naturali uti jure non licet; sed in hac controversia de gubernatione ecclesie mandata tantum expressa consideranda & observanda sunt.* Qui paulo ante contrarium docuerat, cum diceret, Belgas seu Hollandos sub Philippo II. rege naturali jure usos secessionem fecisse ab ecclesia & ab religione per Christianum principem Philippum *expresse mandata.* Idem Velthusius inter sequelas suæ doctrinæ ipsemet numerat doctrinam omnium Calvinianorum, quamvis ipsi contradixerit vehementer Academia Lugdunensis. Maxime vero se confirmat horrendâ doctrina **TRIGLANDI** in libro de Civili & ecclesiastica potestate p. 317. *Ad civilem potestatem pertinet judicare & statuere, quamam religio inter cives publice exercenda sit. Si magistratus à VERA religione recedat, FALSAMQUE in locum ejus introducat, sua quidem abutitur potestate, VERUM TAMEN JUS HABET ILLUD FACIENDI,* nempe falsam religionem præcipiendi.

& infans impietas.

Heineccii se cum ipso pugna.

10. **HEINECCIUS** quoque professus scribere jus naturæ pro Sinen-sibus, imo ne pro his quidem, sed *pro statu fictitio*, qui nec est nec erit, & pro nuda natura; tamen in hoc suo nudo & implumi jure naturæ curam suscipit religionis Christianæ, ecclesie & Conciliorum. Expendat au-

tem prudens lector: Si Heineccius scribit jus naturæ pro moderno statu, qua fronte ex illo jubet abesse Christum, Apostolos, leges? quæ constituunt modernum nostrum statum; cum hæc sint illa *certa ac stabilis ratio vivendi*, qua nos vivimus. Vid. Cap. I. Them. I. Si vero scribit Heineccius jus naturæ tale in quo nullus sit locus Christianæ religioni, sed sit ab illa tanquam ab *ignota* abstrahendum, qua scribendi prudentia in hoc suo opere tradit præcepta de religione Christiana, de ecclesia nostra, de Conciliis nostris? Hæc in statu fictitio nudæ naturæ utique non invenerit Heineccius? Nempe omnium istorum larvatorum, nudam naturam clamantium nullus alius unquam fuit scopus, quam ut professi dissimulatos se religionem Christianam, hæreses & virus & inimicitias spargerent in Catholicam ecclesiam. Hæc est causa unica, qua pensi non habent sua promissa fallere, ignorantiam suam denudare, orbique docto se exhibilandos prostituere, dum livori, odio, furis-que in Catholicos fecerint satis. Nam si hæc, quæ Clarif. P. Schwartz, & ego post illum hoc in libro de ipsis in propatulo exponimus, propudiosa & erubescenda non sunt, dejerem ego, à toto mundo periisse frontem.

11. Neque dimittendus adhuc **PUFFENDORFFIUS** est, quamque præclare de religione Christiana sentiat, indicandum. In commentatione super Bullam Clementis IX. PP. Sic incipit: „Religionem Christianam con-
„ stat ab initio, *non consensu aut de-
„ creto summarum potestatum* in civi-
„ tates publice receptam, sed sensim,
„ & tacitis velut gradibus *irrepfisse*;
„ plebe cumprimis eandem passim ar-
„ ripiente eo avidius, quod illa ad-
„ versa fere fortuna pressa aut cum
„ tenui sorte collectari solita mire ca-
„ peretur dogmatibus, quæ & præ-
„ sentem numinis gratiam inter tristis-
„ sima quæque, & non finiendam gau-
„ diorum vim post mortem polliceba-
„ tur. Ipsi principes, & quod in ci-
„ vitate eminent dignitate, sapientiam,
„ que professi, quibus vetera aboleri
„ instituta displicebat, & omnia no-
„ va, ab plebe præsertim profecta,
„ fastidiebantur, serius eidem sese re-
„ ligioni adplicuerunt; & postquam
„ diu frustra eandem impugnando de-
„ prehenderant, *inolititas animis per-
„ suasiones* haud quidquam suppliciiis
„ extingui, quin potius ex opposita
„ vio-

Puffendorffii
inscius li-
vor.

„ violentia altius radices figere; vel
 „ potius incassum cadere omnes mor-
 „ talium conatus, qui DEO destina-
 „ ta convellere aggrediuntur. Per
 „ isthoc igitur tempus, quo religio
 „ Christiana summis potestatibus igno-
 „ rabatur aut oppugnabatur, ipsi Chri-
 „ stiani inter se *utcumque* ecclesiam
 „ administrabant, doctoresque om-
 „ nium suffragio electi aut consensu
 „ approbati collatis fere stipibus ale-
 „ bantur. Inter ipsos vero doctores
 „ præcipui, quos episcoporum voca-
 „ bulo insigniri placuit, conventus agi-
 „ tabant, prout necessitas falsi dog-
 „ matis confutandi subigebat, aut de-
 „ cor ecclesiæ novis statutis sancien-
 „ dus videbatur: *sicut fieri suevit cir-
 „ ca omnia collegia, quæ ignavis aut
 „ invitis summis potestatibus PRI-
 „ VATO CIVIUM AUSU enas-
 „ cuntur.* Post ubi principes ecclesiæ
 „ nomina dare cœpissent, haud quid-
 „ quam *inolititas diu.* Christianorum
 „ consuetudines & adultam per ali-
 „ quot secula episcoporum auctorita-
 „ tem convellere ausi sunt, populo
 „ fere abs horum nutu pendente.
 „ Quin aliqui ultro ipsorum potesta-
 „ tem ac opes auctum ire *opinione
 „ pietatis, aut ut ipsos cum addicta
 „ iisdem plebe ad destinata sua eo ha-
 „ berent promptiores.* &c. Hæc his-
 „ que plura Puffendorffius. Nec Celsus
 „ aliquis aut Porphyrius, nec Julianus
 „ Apostata unquam religionem Christia-
 „ nam tam profano oculo aspexerunt,
 „ ut larvatus hic, Christiano nomine te-
 „ gens impietatem. Ecclesiam Christi fur-
 „ tum facit & injustum conventiculum,
 „ quia contra summæ potestatis iussa ir-
 „ repens. Jure dubites num ille vel au-
 „ dierit aliquando legi evangelium, aut
 „ Apostolorum historiam.

Atheos
 &c. convin-
 cendos non
 est excluden-
 da à J. N.
 S. Scriptura
 &c.

Them. II. Religio, DEI notitia &
 S. Scriptura à Jure naturæ tradendo
 non est propterea excludenda, ut jus
 naturæ persuadeatur atheis & aliis infi-
 delibus.

I. Imo contrà his maxime suaderi
 debet S. Scriptura, ex qua melius
 quam ex Wolffio discunt naturæ jus.
 Huc enim malorum ventum est, ut
 istam scripturam conferre cum mise-
 ris sophismatum seminatoribus neces-
 se sit. Est autem Scriptura *vivus ser-
 mo DEI & efficax, & penetrabilior
 omni gladio ancipiti: & pertingens
 usque ad divisionem animæ ac spiritus,*

*compagum quoque ac medullarum, &
 discretor cogitationum & intentionum
 cordis* Hebræor. IV. v. 10. Id exper-
 ti sunt tot olim gentiles, qui hac lec-
 ta profelyti facti non tantum fidem
 unius DEI, quæ juris naturæ est, pro-
 fessi sunt, Jerosolymam confluentes;
 sed alia etiam juris naturæ capita, sibi
 antè ignota, ex hac didicerunt. Eu-
 nuchus Candaces Æthiopum reginæ
 Quæstor ex hac non fidem modo in
 Christum adeptus est, sed morum et-
 iam disciplinam meliorem suæ genti in-
 tulit. Joannes Wilmot Comes Ros-
 fensis professus publice fuerat scelus
 contra jura naturæ maximum, nempe
 Atheismum; Vixerat ita, ut vivere po-
 stea hominem docuit Wolffius, atque
 ut jam docebant Hobbius gentilis suus,
 & Puffendorffius: nempe admittebat
 necessitatem doctrinæ moralis, propter
 regimen civitatum, propter sanitatem,
 vitam, & amicitiam: pudebat eum vi-
 tæ turpiter actæ, non propter DEUM
 aut vitam futuram, sed quod bestis si-
 milis vixerit, & incommoda vitæ sibi
 attraxerit, morbos, infamiam. Igitur
 decrevit vitæ modum plane diversum
 tenere. Ad hoc sperabat pervenire se
 posse studio philosophiæ, & acumine
 ingenii multum in ea profecisse & sibi
 videbatur & aliis. Hinc factum, ut
 rationalis scientiæ cum primis peritus ri-
 diculo haberet tanquam sophistas, &
 ontologiæ ac logicæ expertes illos, qui
 ipsi dicebant, philosophiam talem non
 habere principium ethicæ & potens ad
 refrænandos seu regulandos appetitus;
 aut qui dicebant, ad hoc opus esse su-
 periore aliquo non homine sed DEO;
 hos ille habebat pro Enthusiasticis & igno-
 rantibus. Eodem tempore fatebatur
 tamen, illos homines etiam in hac vita
 optimos & felicissimos esse, qui sibi per-
 suadere possent religionem, DEUM, ac
 DEI providentiam, in qua placide con-
 quiescant; eamque se, si fieri posset,
 multo pretio redempturum esse: quod
 tamen sibi impossibile esse confitebatur.
 Prophetas & miracula dicebat esse hi-
 storias paradoxas, inventa ac fraudes
 sacerdotum abutentium simplicitate
 populi. Cetera demum, quæ ut sint im-
 pia, juri tamen naturæ larvato sunt
 consentanea. Post hæc & cetera om-
 nia quid sit? Legitur Comiti Caput
 Isaiaë quinquagesimum tertium, ubi
 Christi pro mundi salute cruciatus ex-
 plicantur; & ille fatetur: * „ Tum sen-
 „ sisse

Exemplum
 comitis Ros-
 fensis Athei
 impudens-
 simi.

Ex lectione
 S. Scriptu-
 ræ conversi.

* Qu'il avoit senti une force interieure, qui l'entraînoit, & une clarté si vive, qu'il n'avoit pu
 y résister: que les paroles de cette prophétie lui avoient semblé tout autant de rayons
 lumière,

„ fiffe se vim quandam internam sese
 „ trahentem, & lumen tam vivum,
 „ cui resistere non posset. Verba pro-
 „ phetiae hujus instar totidem lucis ra-
 „ diorum sibi visa esse, qui spiritum pe-
 „ netrarent suum: ita plane, ut non
 „ tam rationibus sibi propositis convic-
 „ tus esset, sed vi quadam superiore
 „ raptus deinceps in divinum suum
 „ salvatorem tam fortiter crediderit,
 „ ut si eum vidisset inter nubes caeli
 „ apparentem. “ Atque sic tactus ve-
 „ lut salutari quodam fulmine sensit in se
 „ exusta injustitiae in sese radicata ziza-
 „ nia, quae cum omni philosophia extir-
 „ pare ei impossibile fuerat: & factus de-
 „ nique est: *Se, qui toties Deum existere*
 „ *negasset, nullum tamen potuisse inveni-*
 „ *re asylum, praeterquam in illius magna*
 „ *miser cordia & compassione infinita.*
 Non ego hinc retraham manum, dura,
 quid Comiti aliàs evenerit, ipsius maxi-
 me verbis exscripsero: sunt autem haec:
 „ Die quadam intereram concilio atheo-
 „ rum apud personam illustrem. Hic
 „ ego omnium causam egi, & contra
 „ DEUM ac religionem ante signa cer-
 „ tamen suscepi, tam dextre & gnavi-
 „ ter, ut omnium plausu excepta ora-
 „ tio fuerit. Confestim vero sensi ar-
 „ cano me horrore occupatum, qui me
 „ intra memet redire coegit. Debui
 „ certe exclamare: Fierine potest Bo-
 „ ne DEUS, ut Ens lumine gaudens,
 „ quod potest levatis sursum oculis
 „ contemplari mirabilia DEI, verbo,
 „ quod usum sensuum & rationis ha-
 „ bet, impendat ea ad insultandum in-
 „ solenter creatori suo? “ Sed ne hoc
 quidem telum debellavit Comitem, do-
 nec S. Scriptura, ut supra diximus, lec-
 ta rebellem expugnaverit. Utinam hoc
 saltem, aliisque exemplis monentibus
 larvati Juris naturae doctores respisce-
 rent, nec divinam scripturam ac reli-
 gionem à justitia naturali condiscenda
 excluderent *eum in finem, ut atheis pro-*
 „ *fit.* Utinam etiam temperarent nimiae
 in profanam DEIque expertem Philo-
 sophiam fiducia, *SOLA nescio quali*
 „ *quantaque RATIONE* nixa. Idem
 enim Comes ingenue factus est totius
 caecitatis injustitiaeque suae originem
 fuisse **JUS NATURAE LAR-**
VATUM. *Stulta ista, inquiebat,*
ista absurda philosophia, qua hodie tam
vehementer incantatus est mundus, pra-

Hobbii Jus
 naturae facti
 Atheos.

cipue quomodo illam HOBBIUS
ET QUIDAM ALII propagarunt,
haec est, qua me perdidit, me magnum-
que numerum meliorum Nationis inge-
niorum. Est autem Hobbii totus labor
 in eo, ut justitiam naturalem absque
 DEO consistere & oriri tantum ex pac-
 tis hominum contendat. **WOLFF-**
FIUS dicere non potest, se Hobbii
 dissimilem esse, ob id, quod Hobbium
 ipse refutat. Nam Hobbium non refu-
 tat in eo, quod Justitiam naturalem in-
 dependentem à DEO faciat; cum et-
 iam ipse Wolffius eadem doceat, ut
 Cap. XVI. ostendemus. Igitur in hoc
 Wolffius eadem ratione, qua Hobbius
 fuit Anglorum, potest esse seductor
 Germanorum. **PUFFENDORFFIUS**
 quoque se Hobbio dissimilem dicere ne-
 quit, ob id, quod Puffendorffius profi-
 teatur, justitiae naturalis originem &
 formalem rationem pendere à volun-
 tate DEI, quae dictaminibus rationis
 vim legis tribuat. Nam & Hobbius ali-
 quid simile dixerat; quia tamen id cum
 ejus ceteris principiis philosophicis non
 cohærebat, visus est cetera serio, Deum
 autem tantum alia quaesita causa & co-
 lore dixisse, ut *Chumberlandus* ostendit:
 id quod & nos de Puffendorffio argue-
 mus infra Cap. XIII. Them. XII. & ali-
 bi. Adde Cap. X. Them. VIII.

Hobbio non
 dissimilis
 Wolffius.

neque Puf-
 fendorffius

Quapropter non obstante hoc, quod
Puffendorffius ac Wolffius videantur ali-
 cubi refutare Hobbium, eodem tamen
 veneno infecti etiam ipsi sunt; sicut qui
 de alterius oculo festucam extrahere la-
 borat, potest adhuc trabem suomet in
 oculo gestare. Profecto Comiti Ros-
 senti Hobbius non ideo nocuit, quia
 non fuerat Hobbius imbutus Ontolo-
 giâ, Psychometria &c. sed ideo quia
 DEI negligentem doctrinam in morali-
 bus adornavit. Aliàs discipuli ejus eva-
 sissent tantum rudes Ontologiae, Psy-
 chometriae, Geometriae. Nunc autem,
 cum essent boni Geometrae, Ontologi
 speculativi &c; per Hobbium tamen
 ita instructi sunt, ut fierent ex DEI cul-
 toribus & agnitoribus, ignorantes &
 abnegatores DEI. Cum igitur in hoc
 similes sint Hobbio *Puffendorffius ac*
Wolffius, ficti potest, ut ex ipsorum
 schola prodeant ontologi qualescunque,
 qui tamen sint ignorantes DEI ac nega-
 tores. Idque non per accidens & ex
 causa

iametsi uter-
 que refutat
 Hobbium,
 ad speciem
 tantum.

Unde & ex
 Wolffio ac
 Puffendorffio
 facile
 fiunt Athei.

lumière, qui pénétoient son esprit: de sorte, qu'il ne fut pas seulement convaincu
 par les raisons, qu'on lui alleguoit, mais qu'entraîné par une force supérieure il
 avoit toujours cru depuis en son Divin Sauveur aussi fortement, qu'il l'avoit vu
 paroître dans les nuées du ciel.

causa externa, sed ex ipsis horum principii, DEUM à genere morum excludentibus per rationem.

De Hac Comitatus Roffensis quondam Althei historia videatur libellus sequens: *Memoires touchant Jean Wilmot Comte de Rochester par Gilbert Burnet g. à Zurich, chez Heidegger. 1743.* In quo quidem libello aliqua adversus Catholicam religionem dicuntur nulla ratione seu probatione reddita: quæque cum ceteris collata per se necessario evanescent.

Gentiles
barbaros
non subtilis
ratio,

sed virtus
instruit,

Christique
deCrina
exemplo ja
ponum.

Etiam ac-
taret bar-
bari Christi
fidem pro-
bant

tanquam na-
turae magis
consenta-
-cam.

2. Infidelibus autem *Barbaris* veritas fundamentalis bonorum morum, justitiæ atque officii humani non tam subtili ratione prædicanda est, quam virtute, quæ ex religione Christiana & sacris literis omnium clarissime elucet. Scribit S. *Xaverius* Lib. II. Epist. IX. de Indis suis in hunc modum: „Indi „omnes vel Ethnici vel Saraceni sunt „admodum imperiti. Quapropter iis, „qui hæc loca Evangelii propagandi „caussa peragraturi sunt, non tam li- „teris opus est multis, quam virtuti- „bus. - - - Tales enim India deside- „rat, viros scilicet egregia castitate „atque humilitate, qui nullam spe- „ciem præferant superbiæ atque ela- „tionis. “ Idem repetit Epist. XI. Et ab eodem Xaverio interrogati primi ex Japonia discipuli. Quid in institutis Christianis eos maxime afficeret, *primas semper detulerunt confessionis & Eucharistiæ sacramentis. Et simul illud adjecerunt: Neminem, sua quidem sententiâ, rationis compotem fore, qui, cognitis Christianæ religionis mysteriis ac legibus, Christi non amplectatur fidem.*

3. Et hæc quidem Xaverius de barbaris rudibus apud Indos. De iis autem, qui argutiores sunt ingenio non dissimilia refert: *Omnino, inquit Lib. III. ep. VII. Japonum ingenia eximia sunt, & mire obedientia rationi - - - Bis concionabamur de die, concionem semper excipiebat concertatio de religione bene longa. - - - Post multorum dierum certamina & interrogationes denique victi manus dare, & ad Christi fidem se conferre ceperunt. Omnium autem principes extiterunt ii, qui in concertationibus præcationibusque acerrimos sese præbuerant adversarios. - - - Enimvero id Bonzii (eorum mystæ) iniquo ferebant animo: cumque ipsi concionibus interessent, ac cernerent, multos fieri quotidie Christianos, eos graviter accusabant, quod avita religione deserta sequerentur novam. Quibus illi*

respondabant, SE CHRISTIANAM LEGEM AMPLECTI, QUOD EAM JUDICARENT MAGIS NATURÆ CONSENTANEAM esse quam suam. - - -

Atque ante nostrum quidem adventum perpetuo, uti accepimus, pugnabant inter se, cum suam quisque sectam optimam esse contenderent: sed postea quam nos audierunt, certamine de suis disciplinis ac religionibus omisso, de Christiana lege certare ceperunt universi.

4. Exponebantur autem Japonibus duo capita. Primum eorum quæ ad supernaturalem fidem Christi pertinebant ut de creatione mundi, Incarnatione &c. alterum quæ ad doctrinam Christi moralem legemque naturalem, ut de decalogo &c. Utrumque caput rationabilissimum visum est Japonibus, iis exceptis, quorum corruptæ voluptatis intererat, nihil in religione ac lege mutari. Id colligere est ex eadem epistola VII. *Percontanti (regi) unde tandem effemus? cur in Japoniam venissemus.* „Respondimus, nos Europæos „esse, eo missos divinæ legis prædi- „candæ gratia. Quippe cum nemo, „quin DEUM ejusque filium JESUM „Christum omnium gentium vindi- „cem ac Salvatorem caste pieque co- „leret, salvus atque incolumis esse „posset. Tum ille divinam sibi legem „exponi jussit. Quare bonam volu- „minis partem recitavimus. Et quam- „diu de scripto diximus (diximus au- „tem horam eoque amplius) diligenti- „ter ab eo attenteque auditi sumus, „atque ita dimissi. In ea urbe dies „permultos morati in viis ac triviis „verba fecimus ad populum. Com- „plures avidè præclara Christi facta „audiebant; cumque ad acerbissimam „ejus cædem ventum erat, lacrimas „tenere non poterant. Veruntamen „Christianis sacris initiabantur admo- „dum pauci.

Cur autem initiarentur pauci, rationem reddit, nempe metum à rege. At postquam rex libertatem fecit, passim dederunt, ita ut in illa civitate Aman-guci intra bimestre numerarentur quingenti tum nobiles tum è plebe Christiani.

5. Erant Japonæ aliqua ratione Athei, quippe in quorum doctrina nihil de DEO conditore omnium, præsertim animorum memorabatur. Inferni pœnas metuebant, paradysum sperabant: at auctorem pœnarum & pramiorum ignorabant, ut habetur Lib. IV. epist. I. & alibi. Ceterum *Gens pollet ingenio,*

tem quoad
fidem quam
quoad mo-
ralia.

Wolffius in-
signis scilicet
fuisse
doctor Japo-
niam.

Et studiis insudat, legum præsertim & Jurisprudentiæ humana, politicaque rationis, cujus exquisita pernoscenda ingenti plerique cupiditate flagrant: ut habet epistola XI. Lib. V. Si Puffendorffius & Wolffius ad hos populos politicos & Atheos instruendos missi fuissent, hi duumviri, ut Japones cetera vitia contra naturam deditos ad bonam frugem, atque ad observantiam legis naturæ reducerent, quid fecissent? nempe ante omnia suasissent, abstrahendum esse à DEO, præcipue Christi nullam mentionem faciendam, quippe qui esset scandalum gentibus; sola ipsaque ratione cum ipsis agendum. Enimvero etiam ante Wolffium ratio non deerat Japonibus supra omnes gentes curiosis sciendi, & tamen non veniebant in agnitionem principalium legis divinæ mandatorum. Alia omnia egit S. Xaverius & socii: ante omnia Christum & hunc crucifixum, more Pauli, annuntiaverunt, tum docuerunt DEUM creatorem, ac denique necessitatem deponendi vitia. Quæ omnia mire illustrarunt Japonum intellectum, mire expugnarunt voluntatem. Eat nunc HEINECCIUS quoque & vetet gentiles ex Scriptura docere.

Plato agno-
vit Jus natu-
ræ sine reve-
latione DEI
non posse
perfecte
doceri.

6. Plato Ethnicus fuit, & Jura naturæ ex solo lumine naturæ scripsit, clare tamen agnovit & frequentissime contendit, omne naturaliter justum à DEO abstrahi non posse, sed ipsum naturale justum consistere in conformacione & subjectione ad DEUM. Falsissimi ergo sunt moderni quidam Christianorum nomen gerentes, cum asserunt, jus naturæ absque DEO consistere posse, si solum rationis ductum sequamur. Platonis autem, sed & aliorum philosophorum hac de re doctrinas passim attulimus. Juvat tamen ex Platonis *Theæteto* nonnihil adjungere, ubi sic ait: „Mortalem autem naturam, & hæc nostra loca necessario ambit malum & circumvagatur. Quamobrem tanta est opera, ut hinc illuc quam celerime fugiamus. Fuga autem est, ut DEO quam proxime fieri potest assimilemur atque conformemur. DEO autem assimilatur justitia sanctitas cum sapientia conjuncta.“ Deinde aniliter decipi illos ait, qui ideo studendum esse bono censent, ut boni videamur & pergit: „Res autem revelata ita habet. DEUS nusquam & nequaquam injustus est, sed quantum fieri potest justissimus (ως οὐδὲν τε δίκαιος & ὀρθός) DEO autem nihil similis est, quam quum ex nobis hominibus ali-

„quis quam justissimus est. In hoc nimirum & vera hominis præstantia versatur: quantum vero inde abscedit, nullitas, & hujusmodi inertia atque imbecillitas, ut hominis nomen amittat, certe existit. Hujus enim (DEI) cognitio & sapientia & vera virtus est: ignoratio contra, inscientia & manifesta improbitas: aliæ vero, quæ facultates (*δυναμεις*) & quasi sapientiæ esse videntur, in civilibus quidem imperiis molestæ, in artibus autem manualibus illiberales.“

Jam consideret prudens ac probus lector, hancque philosophiam cum *cacosophia Wolffiana* contendat. Wolffius ante oculos habens certam cognitionem DEI & illum negare non valens, certe non audens, dicit, ex ratione posse inveniri justitiam naturalem, quæ consistat etiam remota DEI cognitione, etiam abnegato DEO & huic abnegatori DEI adesse virtutem, & bonum summum. Vid. Cap. XVII. Contra Plato gentilis, hac DEI tam clara demonstratione destitutus, & ex sola ratione eum cognoscens, affirmat, veram justitiam, veram virtutem, verum Bonum summum non in alio consistere quam in relatione ad DEUM. Aut ergo Plato philosophus non fuit sed somniavit, aut Wolffius in meridia cæcavit.

Idem Plato in epistola VIII. ad Dionis propinquos loquens non speculative, sed pro præsentis Syracusanorum necessitate consilium fidele suggerens sic ponit: „*Servitus namque & libertas* infinita nullisque cancellis circumscripta summum est malum: quod si modo quodam definiatur, summum bonum. Optimo illa modo constat, servitus, quæ DEO paret: immoderata est, quæ hominibus exhibetur (* nempe propter ipsos homines non propter DEUM) „quidem hominibus sapientibus lex est: insipientibus voluptas.“

Them. III. Nihil probat argutia Gundlingii dicentis: *Quia ex ratione lex naturæ agnosci potest, non opus est ad legem naturalem scriptura sacra. Duae sunt revelationes, altera facta est per scripturam, altera fit per rationem. Quid opus est uti scriptura, siquid ex ratione intelligere possum? &c.* Discours über das Vernunft-Recht Cap. I. §. 5. Item alius cavillus: *Veritatem naturalem ex scriptura disci non posse, aliis ex ea etiam arithmeticam dporteret discere. Et demum concludit: Illos miserabiles homines esse, qui velint jus natura ex s. Scriptura docere: Scriptura*

Plato multis
modis me-
lior Juris na-
turæ doctor
præ Wolffio;

docet enim
Servitatem
DEI esse le-
gem naturæ.

Gundlingii
dicentis, s.
ex Scriptura
non disci le-
gem Nat.

tura LONGE ALIUM FINEM esse.

Mihi contra miserabilis videtur hic larvatus, ac novus Doctor, qui cum Jus naturæ in S. Scriptura contineri convictus alibi fateatur, illud inde accipete vetet, velut Tantalus inter aquas ultro misere sitiens.

& ipsi Gundlingio contrarium

1. Ipse Gundlingius Capite III. §. 49. 50. alia via ingreditur: *Infantes*, ait, „sunt sicut animalia: contra-
„stant flammam, invento cultro se-
„metipfos conscindunt. Quapropter
„paullatim facultate ratiocinandi im-
„bui debent &c. Infans ratiocinia
„non audit; hinc alia adhibentur me-
„dia, & flagris exercentur ut ani-
„malia. Ergo, si pueri discunt jus
naturæ ex ore patris, imo & ex fla-
gris: quidni valeat ad hoc ductus di-
vinarum literarum, in quibus non alia
præcepta juris naturæ sunt quam quæ
sapientissimus quisque parens filio pro-
dere unquam potest? Non, sed quia
heterodoxos semel cepit istud cacoë-
thes, sacram scripturam ex jure na-
turæ excludendi, ex omnibus quidem
aliis disci jus naturæ potest, sola est
scriptura ad hoc plane inepta & mise-
rabilis.

fateatur enim,

2. Corrigit vero se Gundlingius Cap. I. ad §. 29. - - - 39. dicens:
„Quamvis non existimem, natura-
„les veritates ex scriptura demon-
„strari debere, expedit tamen, ubi-
„que ostendere, quomodo ratio &
„scriptura concordent. Unde Jaque-
„lot de la conformité de la Foy avec
„la raison monstravit, quo pacto
„Philosophia ex proprio fundo sit stu-
„dendum, una tamen considerandum,
„quomodo cum ea consentiat scriptura,
„*stulta enim hæc philosophia est, quam
„deferere moriturus debeo.* Leibni-
„tius quoque scripturam spectavit:
„*Quia ne potest quidem aliter fieri.*
„Si Christianus factus sum, eosque
„non ferò, qui Christianismum con-
„temnunt, ut quid ergo sepono
„revelationem, aliaque via incedo?
„Multo etiam melius in res penetra-
„mus, si in auxilium scripturam ad-
„vocamus. Hæc Gundlingius, in
„quo calida frigidis pugnant, hu-
„mentia siccis. Initio huic miserabilis est
ille homo, qui velit jus naturæ ex S.
Scriptura docere; mox eidem *stultam*
Philosophiam sequuntur, qui scriptu-
ram seponunt. Imo mox Jus natu-
ræ ne potest quidem aliter nisi adhibita
revelatione obtineri à Christiano. Ego
certe hinc conficio, si omnes alii li-
bri & doctores apti sunt ad decep-

ex sacra scriptura

Jus naturæ Christianis necessario discendum

R. P. Desing Pars I.

dum naturæ jura, larvatos istos tot sophismatum ac contradictionum Satores ad Jus naturæ ex iis discendum esse plane ineptos, ob eorum insignem in his rebus ignorantiam & suspectam nequitiam.

3. LEIBNITIUS quamvis & Leibnitas ipse heterodoxus, prudentiæ tamen optat, laude superavit desultorium Gundlingum & profunda eruditione eidem præstitit. Hic vero non miserabilem fore existimat, qui jus naturæ ex scriptura deduceret; imo inquit: *Recte a viris doctis inter desiderata velatum est.* Jus naturæ et gen-
TIUM TRADITUM SECUN-
DUM DISCIPLINAM CHRIS-
TIANORUM, id est, Christi do-
cumentis τὰ ἀνωτέρα, sublimia divina sapientum. Prefat. Cod. Jur. Gent. Tales autem Christiani sublimia ac divina sapientes qui sunt? Wolffius? Puffendorffius, aliique à DEO & religione sejungentes jus naturæ? an apostoli eorumque Successores Pontifices, Concilia &c.

4. Tota ergo res huc denique cadit: Naturalis In SPECULATIVIS NATURALI-
BUS pro initio discendi non esse su-
mendam scripturam sacram, sed ratio-
nem: sic tamen ut etiam in his ad
S. Scripturam respiciendum sit. In
PRACTICIS vero MORALIBUS
scriptura omnibus hominibus utilissima,
Christianis vero plane necessaria, ad dis-
cendum justitiam naturalem: & Gund-
lingius ipse fateatur, *aliter fieri non posse*, maleque morituros, qui secus faciant. Peccat igitur Puffendorffius, Heineccius, & Gundlingius suo ore damnatus, qui scholis scribunt Christianis & abstinere tamen à sacra scriptura jubent manus oculosque.

Jus naturæ ex disciplina Christiana tradi.

bene autem moralia ex S. Scriptura debent disci

5. Ceterum primum Gundlingii argumentum in Themate propositum, sophisticum est, atque huic simile: *Quid opus est coloribus, si possum imaginem pingere carbone?* Quid opus est S. Scriptura si possum Jus naturæ docere ratione? Possum ludere organo: ergo non possum ludere chely. Gundlingius docet Jus publicum: ergo non docet Jus naturæ. Hæc Logici nostri dicunt *Fallaciam sensus divisi*, qualis est hæc: *Aqua est frigida: ergo non potest esse calida.* Ceterum & pudet me sæpe adeo ad scholam redire, & tamen necesse est tum arrogantiam istorum Solipforum retundendæ, & detegendæ fraudi, qua speciose in medium producta solent isti incautos nostros decipere.

Sophisma Gundlingii

Them

Scriptura à Jure Nat. non excludenda quod à gentibus non fit agnita. *Them. IV.* S. Scriptura à docendo Jure naturæ non est ideo excludenda, quod non sit ab omnibus gentibus agnita & recepta, ut argutatur Heineccius.

Sophisma Heineccii.

1. Respondimus Cap. IV. Th. X. &c.
2. Misera rursus hæc est confectio, & sophisma periculosum Heineccii *scriptura est ignota aut non recepta Japonibus: ergo non est apta ad veritatem demonstrandam Saxonibus, sed necessarium est in Saxonia scholam erigere pro Sinensibus: Sicut misera esset hæc alia: Heineccii libellus non est notus aut receptus aethiopicis: ergo is non est idoneus ad docendum juvenes Saxones.* Vel hæc: Euclides non est cognitus Groenlandis: ergo P. Pardies non potuit ex eo docere Sinenses. Sophisma Heineccii est à negatione actus ad negationem potentiæ: Liber ignotus mihi, actu me non docet: at aptitudinem tamen ad docendum habet.

Sinenses prudentiores sunt istis larvatis doctoribus

3. Siquis in medio Sinarum Imperio erigeret cathedram de Jure naturæ & gentium, vetaret autem in eam doctrinam adhiberi Confutium, tametsi profiteretur, in Confutio esse jus naturæ; eum hominem, opinor, Sinenses à sua juventute longe arcerent, & ergastulo dignum haberent. Et nos absurdiora audentibus etiam applaudimus!

Juventus Christiana aliter docenda quam pagana.

4. Liberi nostrorum nobilium non ad hoc mittuntur ad scholas, ut erudiantur, quo possint Japonum similes fieri aut Turcarum.

5. Quin Doctor Christianus tradens jus naturæ etiam paganis, ex charitate teneretur S. Scripturam & Doctrinam Christianam adhibere: præcipue si facile ea cum naturali congruit, aut eadem est. Nunc autem non modo congruit, sed altera sine altera non consistit: & nihilominus novi hi Doctores eas divellunt, idque aquad Christianos.

Pagani ob defectum S. Scripturæ errant.

6. Veteres pagani, quamquam multa in jure naturæ interdum perviderent, multa tamen in eo peccarunt, non aliam maxime ob causam, quam quod revelatione, quam suspirabant, carerent. Isti larvati eam habent, & proijciunt.

Osiander Lutheranus doct.

Quid dicit Heineccius Andreæ OSIANDRO Lutherano Professore Tubingæ, qui in responso ad Analysin Gregorii Valentiani de Ecclesia Part. I. num. VI. fol. 17. hæc de S. Scriptura edit: *Universalis experientia in cordibus fidelium, imo & infidelium (nisi omnem prorsus humanitatis sensum exuerint) clamat, manifesta signa loquentis DEI conspici in scriptura, ex quibus EVIDENTISSIME pateat, celestem*

esse, atque ex ipsius DEI sinu prolatam Doctrinam, quæ prophetarum & apostolorum libris comprehensa est. Et adeo quidem evidenter, ut Gregorius de Valentia S. J. Professor Theologiæ Ingolstadii vehementer ab Osiandro tradendus fuerit, quod is *motiva* credibilitatis conquirit, ex quibus pagani admonerentur intelligere, quam rationi convenniens sit S. Scriptura. Hoc certe non pugnabit Heineccius, veritatem justitiæ in sacra scriptura æque clare apparere ac in suo libello. At de suo libello dicit ipse, ab omnibus esse recipiendum, nisi qui *plane obrutuerint.* Idem de Sacra Scriptura dicit Osiander. De utro id verius dicatur, de scriptura an de Heineccii libello, siquid frontis est Heineccio ipsum judicem facio.

Heineccii arrogantia

8. Equidem & S. CYRILLUS Hierosolimitanus Cathesi XVIII. num X. sic jubet: *Cum iis, qui scripturas non recipiunt, armis è scriptura non sumptis decerta, ex rationibus solis & demonstrationibus.* His enim neque quis fit Moyses, nec quis Hesaias, comperit, nec evangelia nec Paulus cognitum, nec evangelia nec Paulus cognitum. At vero Cyrillus ibi de rebus agit solius fidei, quarum **POSSIBILITAS** à gentilibus impugnatur, ut Resurrectionis corporum. Possibilitas autem metaphisicæ objectum est, & rationis solius. Contra jus naturæ partim iam notum ex ratione inferiore, partim ex auctoritate inferiore bene potest probari ex scriptura tali, quæ quin jus naturæ contineat, ne gentiles quidem negabunt, nedum Heineccius.

Com pagani ut agendum ratione, ut auctoritate?

Thema V. Heterodoxi agnoscunt, Heterodoxi scripturam sacram ad discendum Jus naturæ adhibendam, ac nihilominus eam agnoscunt Scripturam ad J. N. adhibendam.

1. De GUNDLINGIO id mox ante probatum dedimus Themate III.

2. HEINECCIUS cum Lib. I. Heineccius J. N. §. 15. statuisset, Jus naturæ complecti leges per rectam rationem promulgatas, inde consequi docet, *ut jus natura derivandum non sit ex sacris litteris, nec ex legibus divinis positivis &c.* & addit: *Quamvis, quum idem sit revelationis ac rectæ rationis Auctor, facile largiamur, non modo multa, quæ ratio dicit, in sacris litteris repeti, sed & miram esse utriusque juris consonantiam; nec quidquam DEum in sacris pandentis vel præcipere vel prohibere, quod juri per rectam rationem promulgato adversetur.*

3. Is ipse HEINECCIUS Lib. I. Juris naturæ Cap. III. §. 94. magnopere se delectat, præsidium à ri profitetur, quod tandem ex COC. S. Scripturæ CEIQ petit.

divinitatem S. Scripturæ evidentem esse nisi brutis.

CEO invenerit principium Juris naturæ tale, quale à **SACRIS LITTE-
RIS PRÆSIDIUM** accipiat. Aliis quoque locis non ab similia confitetur. Ex quibus intelligo, Heineccium pro conscientia sua libenter admissurum fuisse sacras scripturas in demonstrationem juris naturæ: non ausum tamen fuisse vincere metum politicorum, quibus & ipse serviebat. Unde rursus colligas licet, eum non satis instructum & idoneum juris naturæ magistrum esse, qui verum subijciat timori humano. Vel Socrates illo melior est, qui cum ab eo in judicio peteretur, uti deinceps cessaret, falsas Athēnensium de divinis doctrinas juventutem dedocere, publice respondit: *Si bis conditionibus dimittere me velitis, respondebo utique vobis. O viri Athenienses! diligo vos equidem atque amo: DEO tamen parere malo quam vobis, Et quamdiu spirabo viresque suppetent, philosophari non desinam, exhortans Et docens quemcumque nactus fuero.*

ejus respectus humanus.

Socrates illo melior

Scriptura non excludenda ideo, quod sit supra naturam.

Thema. VI. Sacra Scriptura & revelatio non sunt ideo excludendæ à docendo discendoque Jure naturæ, quod sunt supra naturam.

Etenim imo Non est supra naturam, quod ad præcepta moralia spectat. Quamvis modus, quo latae sunt illæ leges scriptæ, sit supra naturæ vires. Moralia autem S. Scripturæ adeo non superant naturam humanam, ut potius eam præ aliis omnibus Doctrinis secure ac plene perficere possint. Quod quidem experientia constat, quia hæc præcepta & consilia sequentes tot viri veteris ac novi testamenti sanctissime vixerunt.

Oslander docet

2. Quid autem facies **Andræ OSI-
ANDRO** ecclesiastæ quondam in aula Würtembergensi, qui in responso ad Analyfin Gregorii Valentiani S. J. Tubingæ an. 1593. edito pag. 32. in hunc modum pugnat: An vero nihil in scripturis est, quod cum principiis pugnet naturalibus? „ Quale igitur illud est, quod Moses totam rerum universitatem ex nihilo conditam affirmat? &c. „ Et quomodo ad rationis principium quadrat doctrina de satisfactione à Christo præstita, quam cælestis pater universo mortalium generi destinavit, adeoque aliena justitia justificari credentes voluit? &c An cum natura non pugnat, quod Christum suo corpore mari tanquam aridæ inambulasse, per lapidem sepulcralem penetrasse, per januam clausam transisse, atque id genus alia, quæ cum principiis philosophicis di-

R. P. Defing Pars I.

S. Scripturam directe cum natura & ratione pugnare.

„ recte pugnant, præstitisse legimus?
„ Ipsa denique mortuorum resurrectio
„ cum humanæ rationis principiis in-
„ sensissimæ pugnat &c. „ O præstantem philosophum. Hic certe præ Aristotele præque Platone potuisset scholarum philosophicarum dux renuntiari, post devoratas tamen aliquot ellebori libras. Atque hoc docet is, qui divinitatem Scripturæ evidentem nisi brutis dicit. vide supra Them. IV. num. 7.

3. Plurima naturalia admittimus pro regulis & fundamentis, quæ quidem can- non capimus ptum nostrum superant: ut gravitatem nobis sunt corporum, quamvis nemo adhuc ejus regulæ & indolem attingere potuerit, aut cur ad fundamentis agendi centrum non contra agat corpora? cur secundum lineam rectam? cur pro ratione massæ acceleret motum? Hæc omnia admittimus sine ulla ratione reddita, & tamen sine ulla dubitatione: iisque tanquam fundamentis inædificamus & scientiam physicam, & infinitas actiones domi, ruri, ac militiæ nostras, & multas utilissimas artes ex his deducimus, quia sola constante experientia hoc scimus. Neque judicium de his nostrum demutamus, si interdum videmus contraria accidere. Eodem modo debemus admittere principia moralia sacrae scripturæ, quia experimur, ea constanter valere apud omnes ætates, omnibus locis, tametsi interdum contraria evenire videantur. Nam semper reditur ad has regulas: sicut semper reditur ad gravitatem, quamvis interdum videamus lapidem ascendere, aut linea curva ferri, aut plane quiescere.

Thema. VII. S. Scriptura præ ratio- Scriptura ne & Philosophia docet optime mores. docet more-
1. Adduco sententiam **D. ISIDORI** illa plus Pelusiotæ Lib. IV. Epist. 91. „ Chri- quam ratio
„ stus ait: Omnia, quæ volueritis, ut
„ faciant vobis homines, & vos facite
„ ipsis similiter. - - - Quid quæso vel
„ Platonis dialogi, vel Homeri fabu-
„ læ, vel legislatorum codices, vel
„ Demosthenis libri, vel Tragoediæ va-
„ rii atque inopinati Casus, vel co-
„ mœdiæ argumentum, si ad hanc bre-
„ vitatem perspicuitatemque confe-
„ rantur? - - - Quot dialogos con-
„ scripsit eruditissimus Plato, dum co-
„ natur demonstrare, quid sit justitia?
„ nec tamen quidquam potuit proferre,
„ quod esset perspicuum, aut persua-
„ dere quibusdam. - - - Quam mul-
„ ta scripsit; Aristoteles, Platoni se op-
„ ponens, ejusque dogmata traducens
„ velut in comœdia? Sed neque ipse
„ quidquam utilitatis contulit, nisi
„ quod

„ quod pugnam verborum vitæ huma-
 „ næ generavit. Quam multa Stoici
 „ adversus Aristotelem armati confri-
 „ pserunt? Sed horum quoque extin-
 „ cta sunt dogmata. Comparent igi-
 „ tur cum iis, qui sapientes perhiben-
 „ tur, divinatorum oraculorum perspi-
 „ cuitatem, & desinant nugari, divi-
 „ namque oraculorum dictionem am-
 „ plectantur; quæ non ad ambitionem,
 „ sed ad utilitatem audientium respe-
 „ xit. S. Isidorus Pelusiota Lib. IV.
 „ Epist. 91.

Philosophi
 ex ratione
 inter se pug-
 nant de fun-
 damentis
 morum:

fatente Por-
 phyrus ho-
 stie Christi-
 anorum.

2. Idem manifestum est ex pugna
 Philosophorum & hodiernorum Juris
 naturæ doctorum, omnino de rerum
 summa, non tantum de accidentariis
 quibusdam, neque de peculiaribus con-
 clusionibus; sed de *Summo bono*, de
ultimo fine de felicitate ultima, de *Ju-
 sto ipso*, de *principio Juris*. Recte adeo
 Porphyrius Christianorum hostis acer-
 rimus de suis gentilibus testatur apud
 Eusebium Præparat. Evangel. Lib. XIV.
 Cap. X.

*Apud nos, inquit verborum consi-
 stus ingens, quippe qui HUMANA
 TANTUM EXISTIMATIONE
 de Bono statuamus. Ceterum qui ad as-
 sequendam illam cum superiori natura
 conjunctionem incumbunt, ii profecto
 hanc si partem investigationis (de DEO
 & divinis) prætermiserint, FRUSTRA
 TANTUM IN SAPIENTIÆ
 STUDIO LABORIS OPERÆ-
 QUE CONSUMUNT. Quibus
 bus subjungit Eusebius: Quid tandem
 à Philosophis doctum iri nos exspectemus,
 si, qua ab iis dicuntur, partem ea ma-
 ximam fidei faciendæ principia non aliunde,
 quam ex CONJECTURARUM
 QUADAM PROBABI-
 LITATE ducant?*

Nec diffitetur id Wolffius §. 318.
 Philosophiæ Practicæ, ubi statuit, ac
 desumit ex pœnis, quas ipse positivas
 vocat, manifestum ex ratione esse, dari
 obligationem divinam positivam ad ser-
 vandam legem naturæ, ac deinde ad-
 iicit: *Positivam HANC obligationem
 divinam urget Moses, eademque urgetur
 in iis, qua Decalogo adijciuntur. Chri-
 stus vero multo luculentius eandem do-
 cuit, dum præmia & pœnas, qua post
 hanc vitam à resurrectione corporum ho-
 mines manent, clarissime proposuit. - -
 Qua vero à philosophis demonstrantur,
 auctoritas scriptura sacra confirmat &c.*
 In quo tamen paragrapho hoc peccare
 videtur Wolffius, quod tam alteram
 vitam quam alia non pertinere ad phi-
 losophos dicit Wolffius, sed tantum ad

Theologos: ideo, quia ista ex rationis
 principiis demonstrari nequeant. Ve-
 rum si nihil ad Philosophos *morales* per-
 tinet, nisi quod *metaphysica certitu-
 dine* demonstrari potest, tota omnino
 Ethica ex philosophorum foro debet
 exesse: cum in hac multo pauciores
 sint ejusmodi metaphysicæ demonstra-
 tiones, quam in physica; ubi tamen
 paucæ quoque sunt. Plato & plerique
 omnes veteres philosophi certe *qua phi-
 losophi* tractarunt Jus naturæ, & tamen
 admiserunt vitam alteram, eamque
 multis argumentis moralibus demon-
 strarunt. Itaque falsus est Wolffius,
 decernens, ad Philosophum hoc non
 pertinere. Atque Plato, & illo multo
 anteriores philosophi non fuerunt. De
 his vero nos alibi.

3. Multo autem manifestius ea præ-
 stantia doctrinæ Christianæ moralis ab
 effectu & experientia probatur.

Homerus olim ac ceteri Poëtæ erant
 magistri juris ac morum, & in scholis
 discebantur: sed paucis, nempe Græ-
 corum.

Plato eos prohibuit à sua scripta &
 chartacea republica tanquam impios,
 quales revera sunt.

Ipsius Platonis leges & reipublicæ
 formam nullus vicus accepit, sed Aca-
 demici in scholis ex ea docebant Græ-
 cos paucos juvenes Jura naturæ.

Ex his alii volebant Platonem emen-
 dare, & Aristoteles quidem blanditus
 Principibus & divitibus felicitatis saltem
 partem constituit in honore & opibus.
 Sed nulla vel minima civitas ad ejus le-
 ges sibi vivendum putavit.

Epicurus major adulator summi honi
 id est, voluptatis causa omnia facien-
 da concessit.

Zeno Stoicus in gratiam hominum
 severiorum in sola virtute reposuit ho-
 nestum & justum. Nec tamen ulla
 Gens evasit Stoica.

Venit aliquis Romanorum Princeps,
 Romanorum jam tum orbis Domino-
 rum. Is videbatur aptior ad leges po-
 pulis ferendas. Erat enim in republica
 Domina nutritus, Romana Græcæque
 sapientia instructissimus, ipse rempu-
 blicam Romanam summo loco Consul
 non gesserat modo, sed prudentia sua
 ab interitu adeo vindicaverat, ut *Pa-
 ter Patriæ* diceretur. Quis non cre-
 deret, leges ab hoc summo viro latas
 saltem aliquot villis placituras? Tullius
 is est *CICERO*, qui scriptis legibus,
 adjectoque à semetipso commentario,
 necui forte obscuriores videri possent,
 & redditis ubique palam legum suarum
 rationibus quid egit? Admodum nihil.

Venit

Venit ergo Christus ex Judæorum gente contempta, contemptus etiam à suis & suspendio infami necatus. Hic nihil scripsit, neque scribi mandavit, sed tribus solis annis paucas civitates pertransiens agensque cum peccatoribus, claudis, cæcis & rudibus edixit partim eadem quæ aliqui Philosophi dixerant, partim terribiliter ardua sed justa tamen, nihil autem discipulis promissit, quod in sensum caderet, sed omne promissum post mortem distulit; & tamen iussit pro suis legibus acerbissimos cruciatus & mortem subire. Eaque omnia per duodecim piscatores & sutores inermes ac rudes in totum orbem promulgavit. Quid porro contigit? Id nempe quod oculis nostris videmus. Gentes sapientissimæ huic submittere ingenia; potentissimæ subdere rempublicam; ferissimæ subjecere vim; delicatissimæ sensum huic suum consecrarunt. Omnis autem illa turba Platonis, Stoæ, Peripati, Epicuri, Ciceronis velut repente conticuit, & nunc non nisi mancipatus & obsequii causa adhibetur in scholis.

4. In hanc rem pulcher est locus S. Augustini, testis synchroni quem describere non piget, Epist. CXVIII. ad Dioscorum num. 21. „Qua in re, „inquit, satis mihi videtur de „monstratum esse, errores gentium „sive de moribus, sive de natura rerum, sive de ratione investigandæ „veritatis, qui, quamvis essent multi „& multiplices, in his tamen duabus sectis (Epicureorum & Stoicorum) eminebant, expugnantibus doctoris, & tanta differendi subtilitate „atque copia subvertentibus, Durasse tamen usque in tempora Christiana. „Quos jam certe nostra ætate sic obmutuisse conspicimus, ut vix jam in scholis Rhetorum commemoretur tantum, quæ fuerint illorum sententiæ: certamina tamen etiam de loquacissimis Græcorum Gymnasiis „eradicata atque compressa sunt; ita ut si qua nunc erroris secta contra „veritatem, hoc est, contra Ecclesiam Christi, emerferit, nisi nomine cooperta Christiano ad pugnam dum proflire non audeat. Ex quo „intelligitur, ipsos quoque Platonice gentis Philosophos, paucis mutatis „quæ Christiana improbat disciplina, „invictissimo uni regi Christo pias „cervices oportere submittere, & intelligere verbum DEI homine indutum, qui iussit, & creditum est quod „illi vel proferre metuebant. „ Et num 33. concludit. „Itaque totum

„culmen auctoritatis lumenque rationis „in illo uno salutari nomine atque in „una ejus Ecclesia recreando atque reformando humano generi constitutum „est. „ Videatur Idem Augustinus De Vera Religione Cap. III. n. 3. &c. Euseb. Prepar. I. 3.

5. Huc & illud pertinet S. Augustini de vera Religione Cap. IV. n. 6. *Illæ enim si reviviscerent, & invenirent refertas ecclesias, templaque (dæmonum) deserta, & à cupiditate bonorum temporalium & fluentium ad spem vitæ æternæ & bona spiritualia & intelligibilia vocari & currere humanum genus, dicerent fortasse, si tales essent, quales memorantur. Hæc sunt, quæ nos persuadere populis non ausi sumus, & eorum potius consuetudini cessimus, quam illos in nostram fidem voluntatemque traduximus.*

6. Naturales Socialistæ nequidem quid eorum causæ interfit intelligunt. Si Socialitas est fundamentalis lex Juris naturæ, illud quod socialitatem maxime docet, maxime est idoneum ad jus naturæ discendum, nihil autem magis & illustrius docet socialitatem veram quam Christiana Religio, ut Cumberlandus advertit apud Puffendorffium ipsum J. N. L. II. Cap. III. §. 15. fin. Ipseque Puffendorffius in *Analectis De Concord. Pol. cum Relig. Christ.* Ergo ipsimet suam disciplinam inconsulto privant lumine ac præsidio unico.

Placet etiam *SERRANI*, qui Platonem interpretatus est, animadversionem judicii plenam in Timæum hic adjungere. Sic autem scribit: „Etiam atque „que etiam providendum esse in his „disputationibus, ut duo extrema cavemus: ne dum pulcherrimæ cognitionis studio vehementer tenemur, „ethnicarum Sirenium illecebris capiamur, id est, repleamur pravarum „opinionum præjudiciis: vel dum conamur horum errorum scopulos evitare, ea remedia iis emolliendis instituamus adhibere, commodius interpretando philosophorum sententias, ut aliena personâ illos prorsus induamus, & veritatem transformemus, hujusmodi eis affingendo, de quibus ne ipsi quidem unquam cogitarunt; & germanæ veritati vim etiam inferamus: quarum illud ineptissimum, hoc sceleratissimum, Non enim ideo debent legi ethnicorum philosophorum scripta à nobis, ut ab illis petamus cognitionem veritatis tanquam fontibus: sed ut perspiciamus, quatenus progrediatur humana ratio in cognitione de DEO,

Philosophorum Jus naturæ duravit

tantum usque ad Christiana tempora

rum conticuit.

sed ad S.
Scripturam
examinen-
tur.

„ & de virtute, & de vita æterna: vi-
 „ delicet hætenus, ut sint homines
 „ ἀπολογητος ex naturalis illius cogni-
 „ tionis luce, quæ in tantæ corruptio-
 „ nis, qua genus humanum plane ob-
 „ volutum est, tenebris lucet. - - -
 „ Hæc autem mihi quidem tutissima vi-
 „ detur regula ad certam fructuosam-
 „ que philosophicæ Doctrinæ cogniti-
 „ onem, ut adhibita iudicii diligentis
 „ animadversione, quidnam illi dicant,
 „ prudenter consideremus: quæ pri-
 „ mæ, id est unius, veritatis vesti-
 „ gia apparebunt, studiose amplecta-
 „ ac proinde eadem veritatis ἀλήθεια
 „ mendacium in illis deprehendamus
 „ atque convincamus. Mendacium au-
 „ tem erit, quidquid à veritate aberrat;
 „ sibi enim ubique consentiens
 „ est veritas. *Illud autem veritas exi-
 „ stimandum erit in philosophis, quod
 „ propius accesserit ad eam doctrinam,
 „ qua in sacris Bibliorum libris conti-
 „ netur*, quæ est una ac certa veritas
 „ & Germana Philosophia. Quidquid
 „ ergo vel diserte cum illa consentit,
 „ vel ipsius principiorum analogia, ve-
 „ rum est. Illa igitur primæ veritatis
 „ vestigia in philosophis diligenter sunt
 „ observanda. Quæ quidem non pau-
 „ ca apud illos comperiuntur: sed
 „ quam absurde in media via deficiunt!
 „ quam ineptas conclusiones ex bonis
 „ principiis eliciunt! Convincendo igitur
 „ mendacio, cujus apud illos ma-
 „ gna copia est, ita adversus eos agen-
 „ dum erit, ut ipsi de se ipsis profiten-
 „ tur. Rerum enim veritatem non
 „ affirmant penes se esse, sed tantum
 „ εἰκόνας, illius veritatis, quantum qui-
 „ dem in hominem cadere possunt, &
 „ adulterina quadam ratiocinatione ef-
 „ fictas atque efformatas. **FATEN-
 „ TUR SE DIVINO QUODAM
 „ SERMONE OPUS HABERE,
 „ QUO AD VERITATEM DE-
 „ DUCANTUR, QUAM SE
 „ AMICE AMPLEXUROS TE-
 „ STANTUR, SIQUIS DE-
 „ MONSTRARIT ET MELIO-
 „ RA DOCUERIT.** In hoc ma-
 „ xime argumento obscurissimo qui-
 „ dem illo, id subinde inculcat Plato,
 „ auxilium à DEO implorans ut ducem
 „ se præbeat in his salebrosis mæandris.
 „ Quid hic ergo? A philosophis ad ip-
 „ sos philosophos provocemus, & illas
 „ scintillas veritatis, quæ in ipsis appa-
 „ rebunt, idem ipsis opponamus, &
 „ mendacium inde deprehendamus,
 „ quum sibi ipsis repugnabunt philoso-
 „ phi; Serranus ergo vir Philosophi-

entem ipsimet
faciantur,

divina reve-
larione esse
opus,

carum rerum præ Puffendorffio, Wolf-
 fio, Heineccio, ut videtur, peritus,
 agnovit criterium veritatis philosophi-
 cæ in moralibus ex scriptura petendum;
 in quo consentientes habet ipsos philo-
 sophos, maxime philosophorum regem
 Platonem, qui & ipse optavit divinitus
 quidpiam revelari. Consentientes in
 hoc habet omnes gentes etiam barbaras,
 unice exoptantes revelationem di-
 vinam. Quantum ergo probrum sunt
 moderni quidam heterodoxi, qui *phi-
 losophice* de summo bono, fine & obli-
 gatione naturæ humanæ differere se
 posse negant, nisi revelationem etiam
 à se agnitam procul abjecerint cum
 ipso DEO. Aut Plato divinam reve-
 lationem pro veritate morali eruenda
 exoptans Philosophus non fuit: aut isti
 revelationem agnitam repudiantes non
 sunt philosophi, iudicet de his Sanior
 mundus. Ego Consilium Serrani secu-
 tus monstrabo Capite maxime XVI.
 hos multo minus Philosophos fuisse,
 qui sibi fere ubique, ubi de fundamen-
 tis agitur, repugnent & contradicant.

Them. VIII. In Jure naturæ nisi se-
 ductionis suspectus esse velis, non est
 abstrahendum à DEO, neque ab officiis
 erga DEUM, neque talia principia ponenda,
 ex quibus non sequatur obligatio
 erga DEUM, aut DEUS non constituatur
 finis juris naturæ proprius.

In Jure na-
turæ non
abstrahen-
dum à DEO

1. Qui enim abstrahit à DEO, ille
 in medio relinquit, deturbe DEUS nec
 ne? DEO autem non stabilito in animis
 nullum datur primum movens, nullus
 ultimus finis ad justitiam servandam:
 alii enim fines præter DEUM assumpti
 sunt instabiles, & tantum movens
 quamdiu ipsi sunt, v. g. utilitas, res-
 pectus humanus, amor civis, parentis,
 conjugis; illis autem cessantibus cessat
 motus lineæ moralis.

2. Etiam GUNDLINGIUS
 (quamvis DEI verbum ex Jure naturæ
 excludat) statuit: *Mibi fixum est,
 DEUM ex systemate Juris naturæ omitti
 non posse. Initium sapientia est ti-
 mor DEI. Cur hic relinquamus DEUM?
 In Matthesi possum à DEO abstrahere:
 nihil hic refert si errarem: Secus habet
 in MORALIBUS, ubi displicet DEO
 ni faciam.* Discours über das Ver-
 nunfft, Recht. Cap. I. §. 32-39. ubi
 & ostendit, omisso DEO nemini po-
 tenti aut Principi, aut in occultis ver-
 santi posse suaderi sufficientem cau-
 sam ne aliena auferat, ne voluptate
 perfruatur &c.

quod &
Gundlingius
agnoscit.

3. Qui

Abstrahentes seducunt in Atheismum.

3. Qui abstrahit ab officiis erga DEUM, & dicit, illa ad Jus naturæ non pertinere, ille docet, non esse justitiam in DEI cultu: quod idem est ac dicere, hominem ad nihil obligari DEO. Unde sequitur DEUM non esse Dominum, hominem non esse servum. Quod est ipsa medulla & origo Atheismi. Et seductores ad Atheismum habendi sunt omnes tale jus naturæ docentes; quidquid verbis protestentur.

sicut illi qui officia erga DEUM remittunt tantum ad Theologiam.

4. Huc etiam pertinent illi, qui docent, officia erga DEUM tantum spectare ad *Theologiam* naturalem; Theologia enim naturalis in istorum sensu, est scientia *speculativa*, consistens & quiescens in agnitione veritatis circa divina. Sed veritatem divinam pessime attingunt, etiam naturalem tantum, illi, qui nihil practice nobis erga DEUM faciendum docent, sed tantum speculativam considerationem DEI exigunt. Nam talis speculatio non repræsentaret DEUM ut Dominum, nec ut principium nostrum, nec ut finem. Et posset talis speculatio esse etiam si tam homo quam DEUS esset ens uterque absolutum & independens. Hoc autem rursus est principium Atheismi. Vid. Cap. V. Them. XV. n. 3.

Pericula ex Puffendorffio &c.

5. Gundlingium in hanc classem non refero. Is enim fatetur, in Jure naturæ non posse abstrahi à DEO ejusque cognitione etiam practica: attamen cum Jus naturæ ad plurima se extendat, ipse profitetur, se tantum illam partem juris naturæ tractare, quæ ad externa & pacem colendam pertineat. Quo dicto nolo approbare omnes illius de Jure naturæ doctrinas. Contra Puffendorffius aliique promittunt *totum jus natura*, & tamen in re admodum substantiali deficiunt: unde in periculum seductionis conjiciunt discipulos suos; qui possunt inferre, se, si Puffendorffium teneant, totum jus naturæ tenere. In quo tamen deciperentur.

obligationes dantur non solum externæ.

6. Ejusdem seductionis periculum creant, qui docent, obligationes juris naturalis tantum esse ad externa, non ad interna. Interna porro tantum spectare ad disciplinam honesti quatenus honestum est justo contradistinctum. Quod idem est, ac per omissionem aut commissionem internam non violari jus; aut, subjectionem interiorum erga DEUM non dari. Quod est Atheum; & tamen ab Heterodoxis non semel usurpatum.

Puffendorffius tantum externas obligationes

7. *Principia Puffendorffii* ad hoc thema plane pertinent. Ponit enim Principia, ex quibus totum jus naturæ, seu

omnes obligationes hominis, quatenus *ratione sola* attingi possunt, eruantur; & subsistit in sola *socialitate* *hujus vita*, è qua mihi nullam obligationem erga DEUM educere potest. Ergo potest infirmis persuadere totum ab ipsis naturæ jus observari, modo sociales sint. Hoc vero Atheismo aut Naturalismo est plane Germanum. Vid. Cap. XIII. Them. IV.

potest admittere.

8. Neque absolvitur Puffendorffius ex hoc, quod alicubi memorat, *supponere se Deum*: Etiam Epicurus supposuit. Neque sufficit, eum alicubi memorare cultum DEI; nam hic cultus non sequitur ex ejus principiis: ergo infirmi possunt suspicari, Puffendorffium non nisi extra sua principia & extra oleas, ut ajunt, hoc aliunde inseruisse. Neque sufficit, ipsum alicubi etiam memorare, DEUM esse principium & rectorem omnium, nam si id volebat rite docere, debuisset etiam omnia in DEUM tanquam ultimum finem referre. In toto autem naturæ jure nihil refert ad DEUM, sed omnia tantum ad tranquillitatem societatis. In qua si totus finis naturæ humanæ consistit, vicit Atheismus. Nec reipsa

Quomodo Puffendorffius supponat DEUM?

inconsequenter tantum & indigne.

Neque docet providentiam DEI docet providentiam DEI

Neque docet providentiam DEI

adeoque nos iudicium.

8. Eadem justitia tollitur, sublata immortalitate animæ. *Respice enim quæ anima quid dicam*, inquit S. Cyrillus Hierosolymitanus; *Multi homicida in lecto immiserunt*

immortalitate animæ. *Respice enim quæ anima quid dicam*, inquit S. Cyrillus Hierosolymitanus; *Multi homicida in lecto immiserunt*

puniti decessere. Ubiam ergo DEI justitia? Plerumque homicida quinquaginta homicidiorum reus, semel abscisso capite penas laet: ubiam ergo quadraginta novem cadum penas daturus est? Nisi post vitam hanc fuerit judicium ac retributio, injustitia Deum arguis. Catechesei XVIII. n. IV.

Cur SS. Patres adferam ego?

9. Dudum suspicor stomachari Wolfium, & phileterodoxos: semper me ad Patres recurrere, ad illos Patres, ad Patres in jure naturæ? das ist von Herzen schlecht. Equidem & dixi hoc sæpius & sæpe dicam: Ego in uno quolibet Patrum plus rationis, justitiæ ac virtutis reperio, quam in omnibus, qui larvata adhuc jura naturæ ediderunt. Et quando in justitia naturali & religione naturali ad illos rationalistas, ut ita dicam, recurritur, majori ego jure mecumque orthodoxi stomachabuntur: das ist von Herzen schlecht.

Puffendorffius potest esse scandaloso gentilibus

Them. IX. Tales doctrinæ sunt scandalum gentibus, easque si videant tolerari ut justas apud Christianos, possunt à salute & doctrina Christiana averti.

1. Non enim omnes sunt ita fortes, ut cum B. AUGUSTINO reponant iis, qui S. Scripturam excludunt: *Ilkid vero quis ferre possit, quod nos notissimis ac jam in manibus omnium libris constitutis credere vetant, & iis, quæ ipsi proferunt, imperant ut credamus. Egone de illa, quam constanter latissime divulgatam video, & ecclesiarum per totum orbem dispersarum contestatione munitam, dubitabo miser, & quod est miserius, te auctore dubitabo?* &c: De Moribus Eccles. Lib. I. n. 61.

rum lex Christi à vitæ regula excluditur audiose,

2. Quis paganus non offendatur, si intellexerit, Christianis esse datam legem à legislatore suo Christo, secundum quam vivant in omni justitia; & tamen à Christianis scribi libros de justitia in omni vita servanda, ac de ea scholas haberi, sic tamen, ut ad hoc jus in omni vita servandum Christi lex non pertineat, neque ex lege Christi disci possit, quomodo in omni vita agendum sit juste? Vid. Cap. XI. Them. XVIII. num. 4.

ac DEI voluntas.

3. Et quam absurdum est, si Christiani negent, DEUM DEI voluntatem ac divina non posse humana ratione doeri, atque ideo non esse principia justitiæ naturalis: cum tamen omnes philosophi etiam barbari strenuissime id propugnent, quod hi, Christiani dicti, negant? Socrates ob id ipsum etiam mortem est perpeffus. Agnoverunt philosophi DEUM auctorem justitiæ: er-

go potest agnosci. Ergo ab agnito auctore non est abstrahendum, sed ab eo ducendum est principium justitiæ.

Them. X. In peccatum per istos, & à Christi obedientia, atque adeo ab æterna salute possunt abduci principes.

Puffendorffius potest in peccatum inducere Principes

1. Cum enim ipsis suadetur, regna administrari debere ex jure naturæ hoc est ex sola ratione, exclusa hinc penitus lege Christi; videtur per hoc suaderi, regna Christiana non debere regi secundum præcepta DEI, aut Christi: sive in administrandis regnis non spectandas esse, multo minus sequendas regulas Christi & Scripturæ Sacræ. Igitur etiam repugnante lege DEI ac Christiana juste agent reges quidquid ipsorum rationi videtur? Hinc profecto subire potest primo neglectus divinæ legis, tum & parvipensio doctrinæ Christi, propriæque rationis libido; præcipue si hæc doctrinæ eorum etiam proceribus insitæ assidue regum aures circumstrepunt. Hinc deinceps multa in rem publicam mala, cura hujus tantum vitæ, ceteraque sequuntur, quæ morientes fecisse nollent.

velut si regimen non substat legi Christi,

2. Cum præterea Puffendorffius alique palam criminentur, veram religionem nostram esse perniciosam reipublicæ, videanturque non ob aliam causam suos juris naturæ libros protrulisse, quam ad rem Catholicam denigrandam & inquinandam, adducam hic epistolam S. Augustini ad Marcellinum 738. Augustino objecerant quidam gentiles, Christi præceptum de malo non reddendo, de maxilla altera præbenda idque genus alia, reipublicæ moribus esse contraria; inter cetera respondet Augustinus Interrogando: „ Quomodo

aut velut lex Christi sit noxa reipublicæ,

„ poterant Romani gubernare atque „ augere rempublicam, quam ex parva & inope magnam opulentamque „ fecerunt, qui accepta injuria ignoscere quam profecui malebant? Teste Sallustio in Catilina. Quomodo „ Cæsari administratori utique reipublicæ mores ejus extollens Cicero dicebat, quod nihil oblivisci soleret „ nisi injurias? Dicebat enim hoc tam „ magnus laudator, aut tam magnus „ adulator. Sed si laudator, talem Cæsarem noverat: si autem adulator, „ talem esse debere ostendebat, principem civitatis, qualem illum fallaciter prædicabat. Quid est autem, „ non reddere malum pro malo, nisi „ abhorre ab ulciscendi libidine? „ Hæc cum in eorum leguntur auctoribus, exclamatur & plauditur; „ describi atque prædicari mores videntur, quibus dignum esset exur-

quod jam ante crucebantur gentiles.

„ gere

† S. Augu-
stino refuta-
ti cum Puffen-
dorffio.

gere civitatem, quæ tot gentibus im-
peraret, quod accepta injuria ignos-
cere quam persequi malebant. *Cum*
vero legitur præcipiente auctoritate
divina &c: accusatur religio tan-
quam inimica reipublicæ. Ut quid
autem ad illud respondeam, quod
dicunt, per quosdam Imperatores
Christianos multa mala Imperio ac-
cidisse Romano? Hæc generalis con-
questio calumniosa est. Nam si aper-
tius certe de præteritis imperatori-
bus aliqua commemorarent, possem
similia vel fortasse etiam graviora de
imperatoribus non Christianis & ego
commemorare, ut intelligerent, vel
hominum hæc esse vitia non doctri-
næ; vel non Imperatorum, sed alio-
rum, sine quibus imperatores agere
nihil possunt. “ Hæc D. Augustinus.
Adduxit deinde testes Sallustium & Ju-
venalem, qui luxu & opulentia periisse
republicam testantur. Tum ita per-
git: „ Quid ergo expectas, ut ego
exaggerem, quanta mala importave-
rit successu prospero iniquitas suble-
vata, quandoquidem & ipsi, qui ali-
quanto prudentius attenderunt, plus
dolendum viderunt, paupertatem
quam opulentiam periisse Romanam:
in illa enim morum integritas serva-
batur, per hanc autem non muros
urbis sed mentes ipsius civitatis dira
nequitia omni hoste pejor irrupit. “

Finis Juris
Nat. Puffen-
dorffiani e-
vertit rem-
publicam.

3. Huc nempe deducit tum incogi-
tantia de DEO in administranda repu-
blica, tum finis Puffendorffianus Juris
naturæ, si nempe in regnis republica-
que gerenda pro fine statuuntur *com-*
moda hujus tantum vitæ. Hæc ipsa
commoda, hæc affluentia sunt illæ pe-
stes, quæ cum ad summum pervenerint,
cumque adeo *summum bonum Puffen-*
dorffianum videntur jamjamque paritu-
ræ, & sese, & ipsa etiam secum neces-
saria, rempublicam denique ipsam ever-
tunt & dissipant. Neque mihi dixeris,
non ab affluentia & commodis hanc ve-
nire perniciem, sed à malo commodorum
usu, & ab abusu doctrinæ abstra-
hentiæ à DEO. Nam affluentia hu-
jus vitæ pro scopo juris posita & ne-
glectus doctrinæ cælestioris, sunt ipsa
via ad interitum, nempe affluentia ip-
sa non ad aliud quam hanc vitam ne-
que ad DEUM ordinata, est ipsa tenta-
tio, & illicitum peccati, imo ipsum pec-
catum; cum à fine ultimo desciscat,
quippe ad alium finem ultimum quam
DEUM ordinata. Doctrina quoque à
DEO prædicte in vita humana ac regi-
mine abstrahens est ipsa deviatio practi-
ca à fine ultimo.

R. P. Desing Pars I.

Them. XI. Eadem doctrina corrup- Puffendorff-
pit etiam privatos & singulos, & Justi-
tiaz civibusque est exitiosa. pit etiam
privatos.

1. Si enim religio & doctrina Chri-
sti non est publice necessaria Christia-
nis, quis eam necessariam existimabit
privatim? Apud Spartanos auri usus e-
rat vetitus. Invento ergo in ædibus
auro, quod Persæ clam submiserant,
deliberabatur. Alii projiciendum sta-
tuebant: alii fulgore capti in publicos
saltem usus adservandum: sed sapien-
tiores intercessere, hac ducti ratione:
Neminem fore, qui privatim contem-
nat aurum, si id publice in honore esse
conspexerit. Vicit hæc sententia, &
aurum tenebris sepultum fuit. Eun-
dem in modum, si publice in honore
est Jus naturæ Puffendorffianum &
Wolffianum, si publice necesse est Chri-
sto aurem præcludere, Scripturam ad
vitam civilem nihil attinere putare, si
publice immortalitas animæ tanquam
metaphysice indemonstrata ex regula
vitæ humanæ est excludenda, si publi-
ce fas est moderari imperiis absque re-
spectu ad præmia pœnasque DEI tan-
quam ratione non constantes: Si in-
quam publice potest perfecta justitia
omissis supra dictis obtineri & beatitu-
do ac summum bonum, & rationale
publice est ridere ceteros maxime ec-
clesiam, Patres &c: quomodo pro se
quisque privatim existimabit, sibi aliter
agendum. Non erit laudabile, hone-
stum ac bonum civi, quod est hone-
stum principi? Imo mihi videtur, non
contemnenda pars reipublicæ Christia-
næ hac peste jamjam correpta, & li-
bertinis, exlegibusque scaterere, qui re-
ges sibi sua sola ratione videantur.

2. TULLIUS gentilis ait Lib. I. de Impertinentia hetero-
doxorum.
natura deorum cap. 2. *Haud scio, an*
pietate adversus deos sublata fides etiam
& societas humani generis, & una ex-
cellentissima victus JUSTITIA tollatur.
Est enim pietas justitia adversum deos.
Isti autem Christiani crepant, à nostris
Patribus justitiam naturalem sublatam
conspurcatamque fuisse, quod illi DEI
cultum & Christi dogmata inferuerint
moribus.

3. Romani nobiles Cato, Pompejus, Romani ra-
tione sola,
Lucullus, Piso, Scipio aliique versus fi- relicto legi-
nem reipublicæ solebant aut in Græ- bus, corrup-
ciam discendæ philosophiæ causa profi- ti sunt.
cisci, aut Græcos magistros suæ domi
audire. Ab his magistris immutata
sunt principia moralia ac dictamina no-
bilitatis Romanæ: qui enim antea fi-
dem, virtutem, leges servare solum ju-
stum esse pro certo tenuerant, à philo-
sophis

K

Sophis jubeantur non ita ferviliter ad-
dicti esse legibus, sed *RATIONE SUA*
UTI. Rationis privatæ usu semel præ
ratione publica, præ moribus & legibus
patriis recepto, non modo mores boni
paulatim evanuerunt, sed & subierunt
mali, & confusio principiorum nata est,
inter Romanos tanta, quanta fuerat
inter Græcos, ut nemo fere quo se ver-
teret, aut ubi esset jus, inveniret. Hinc
subiere mortes violentæ sibi illatæ,
hinc puerorum abusus, hinc Stoica in-
dolentia, aliaque majoribus ignota.
Quæ eo efficacius seduxerunt, quod,
qui illa sequerentur & facerent, etiam
Philosophi, id est Sapientiæ amatores
putarentur. Atque in hunc modum
non armis magis quam vitiis concisa
est illa res publica, quod fatetur Sallu-
stius loco non uno.

**Notra etate
contingit
idem.**

5. Siquis nostram ætatem considerat
attentius, nescio an prope eadem nobis
contingant, eademque facientibus ead-
dem etiam timenda supersint. Consi-
derent ea Sapientiores, & quibus reipub-
licæ salus curanda incumbit. Metus
autem hoc esse debet gravior, quod
non illa principia, quæ patrum tantum
nostrorum arbitrio instituta sunt, suffo-
diuntur, sed quod ipsa DEI lex & san-
guine proprio Confirmatum Christi te-
stamentum supremæque ejus volunta-
tes attendi debere à *justis*, iisque etiam
Christianis, negantur. Et tamen hæc
disciplina pro vera Philosophia, Sapien-
tia vera, veraque justitia venditur; &
in ea non parva gloriæ pars à juventu-
te reponitur: atque habentur indocti
atque ad rempublicam inepti illi, qui
hoc jus Puffendorffianum non suxe-
runt.

**Excusatio
Naturalista-
rum vana.**

Them. XII. Non excusat naturalis-
tas, si dicunt, non negamus Sacram
Scripturam aut doctrinam Christi, imò
agnoscimus ipsi: Sed per eam non co-
gnosci naturaliter justa asserimus: Ce-
terum illam in suo vigore relinqui-
mus.

Nam 1. Etiam si ita haberet, est ta-
men absurdum, & non tolerandum, id-
que minus, quam tolerarent Sineses
hominem docentem, ex Confutio non
debere aut posse disci naturaliter ju-
stum, ceterum Confutium in suo vigo-
re relinqui, minus inquam hoc tolera-
bile; quia Confutius homo est instar
ceterorum, etiam de Sinarum sententia,
qui errare potuit, & forte erravit. No-
ster autem & Heineccii quoque regula-
tor Deus est.

**Lex Christi
non dirigit
tantum futu-
ram sed præ-
sentem.**

2. Ex horum doctrina sequitur, et-
iam à Christianis vitam nostram præ-
sentem exigere posse ac debere, quia

pro ejus regula adhibeatur doctrina
Christi. Nam vita præsens exigenda
est ex lege naturæ; lex naturæ ex do-
ctrina Christi non discitur; ergò vita
præsens non est ex doctrina Christi exi-
genda. Rursus vitæ præsentis scopus
est is, ad quem dirigit principium juris
naturæ; juris naturæ principium est so-
cialitas, quæ scopum habet tranquillitatem
externam hujus tantum vitæ.
*Alia autem est indoles, alius scopus reli-
gionis Christianæ ab hac disciplina juris
naturalis; eoque recte Apostolus miser-
imos dicit fore Christianos omnium
mortalium, si in hac tantum vita in
Christum sperarent,* ait Puffendorff. Jur.
Nat. Lib. II. cap. III. §. 19. fin. Quo-
ni fallor, hoc dicit, Christianam doctri-
nam non pertinere ad dirigendam hanc
vitam, sed ad futuram, si qua sit, egre-
gie nempe: in hac vita serviemus Puf-
fendorffii juri naturæ, & in altera Chri-
sto. Aut cum hic servierimus tribus
annis Puffendorffio, ibi æternam mer-
cedem repetemus à Christo.

3. Quæro jam: Christi doctrina est-
ne necessaria ad regulandas actiones
humanas naturaliter justas, an non, id-
que in præsentem vitam? nempe potum a-
quæ frigidæ dare; abstinere ab injuria;
reddere Cæsari, quæ sunt Cæsaris; pa-
rere dominis; subesse potestatibus; fra-
tri Racha non dicere; aliquibus, qui
possunt capere, consilia evangelica sus-
cipienda servandaque permittere; Re-
gibus denegare arbitrium tam doctri-
næ Christianæ, quam Hierarchiæ &
disciplinæ ecclesiasticæ? estne scopus
Christi, ista nobis præcipere agenda in
hac vita solum, cum in altera peragi
nequeunt? si ita est, potest ergo & de-
bet Christi doctrina habere hunc sco-
pum, ut regulet actiones naturaliter
justas hujus vitæ; non tamen propter
hanc vitam tantum; cum nec jus na-
turæ in hac sola vita subsistat, sed *insu-
per* jubeat omnia facere propter aliam
vitam, hoc discrimine, quod jus naturæ
intendat vitam alteram naturalem me-
re, Christiana etiam supernaturalem
fruitionem plenam Dei.

Si non est ita, sufficit Christiano, in
altera vita Christum sequi, in hac au-
tem Platonem aut Grotium aut Puffen-
dorffium, imo etiam Platonem ejusque
sanas doctrinas sequendo, sequeretur ni-
hilominus moralem Christi doctrinam;
quia Platonis leges & omnium philoso-
phorum corrigendæ sunt secundum le-
ges morales Christi ac reliquæ scriptu-
ræ.

4. Neque dixeris, Christianum de-
bere vivere secundum
Chri-

Christum etiam in hac vita; ut Philosophum vero debere vivere secundum Puffendorffium. Quo mihi hæc subtilis Philosophia, quam non modò Apostoli, sed & gentiles contempserunt? Hi enim profitebantur, secundum regulas à DEO traditas vivendum etiam philosophis esse, si modo aliqua à DEO vivendi regulæ nobis revelarentur. Sic enim creditur & docetur, quod est humana salutis caput, non aliam esse philosophiam, id est, sapientia studium, & aliam religionem. S. Augustinus, inquit de vera religione cap. V. n. 8. Plato non uno loco agnoscit, se & alios sequi debere & secuturos esse legem, si qua à DEO sibi expressè annunciaretur. Nos autem Europæi, & inter hos Germani agnoscimus legem aliquam à DEO nobis annuntiatam, eam juravimus, eam didicimus; ergò etiam ex philosophi naturalis sententia obligamur hanc legem servare.

Christianus ut Philosophus vivat secundum Christum.

Cum religio dominetur omnibus actionibus humanis.

5. Gentibus enim notum est, Religionem vinculum seu ligamen esse omnium actionum justarum: cum omnes legislatores initio legum suarum hanc posuerint, ut in omnibus actionibus respiciendum sit ad DEUM, cui ligemur & cujus causa ligemur etiam aliis. Minimè autem convenit, ait Cicero, cum ipsi inter nos abjecti, neglectique simus, postulare, ut Diis immortalibus cari simus & ab his diligamur. III. De finibus Cap. XX. Ergo propter hoc, ut simus DEO conjuncti servanda est amoris proximi lex, sublato autem tali jure omnes virtutes morales tolli necessarium agnoscit idem Cicero. Nam hæc nascentur ex eo, quod natura propensi sumus ad diligendos homines, quod fundamentum juris est: neque solum in homines obsequia, sed etiam in DEOS ceremonia, religionesque tolluntur, quos non metu sed eà conjunctione, qua est homini cum DEO, conservandas puto. Lib. I. de Legibus. C. XV. Unde non parum sapientior est FRITSCHIUS, qui in libello Princeps peccans dicto probat, peccare Principes, qui alium, quam gloriam DEI, & subditorum aeternam salutem regiminis sui finem & scopum sibi propositum habeant. Item peccare Principem, qui omne de religione iudicium, excluso clero ac populo, ad se trahit. Item eos etiam, qui libertinismum & confusionem religionum in republica permittunt &c. Item qui in delictis divina lege severe prohibitis aggratiandi jure abutuntur. Qui homines malos, impios, atheos, late vel nullius conscientia in aula

Edam Principum in regenda republica

R. P. Desing Pars I.

sua sèvent, eosque ad dignitates & officia publica evehunt. Adhæc in delictis contra DEUM dispensatio principis nullo modo locum habet, ut agnoscit & probat *Limnaus* Jur. Publ. Lib. IV. Cap. VIII. num. 280. *Knippschild* de Civ. Imper. Lib. II. Cap. XXVII. num. 19. *Besold* Disputat. Polit. III. Clas. I. Thef. XIV. Quæ omnia pulcre ostendunt, à Jure naturæ, à Politica, à reipublicæ moderatione excludi divina præcepta non posse, sed ex iis discendum quid facto opus sit.

6. Ergo tamen *socialitas* deberet statui pro vero fundamento Juris naturalis, Puffendorffius tamen & alii in ipsa socialitate omiserunt caput, nempe DEUM, atque adeo nullum posuerunt Juris fundamentum. Quæ autem socialitas esset statuenda, si præfracto animo nolebant à Christo discere, discere potuissent aliquo modo ex gentili Cicerone; qui cum Lib. I. cap. VII. de Legibus Principium Juris ex natura non tantum humana, sed universa repetiisset, etiam ipse invenit societatem; sed primam hominis societatem statuit esse cum diis. Si hoc ex S. Scriptura exciperemus, suspecti essemus heterodoxis, sed Ciceronem utique non habebunt suspectum. Idem & Plato sensit in Gorgia, & Philosophi alii.

7. Apostoli autem verba de miseria Christianorum I. Corinth XV. v. 19. perperam accipit Puffendorffius, dum vult exculpere, finem hominis, abstracto à Christo, consistere in felicitate societatis tantum in hac vita, per Christum autem finem seu afectionem felicitatis post vitam homini de novo constitutum esse. Quam doctrinam esse falsam & infidelitatis ministram sequenti capite ostendemus. Sicut post Christi prædicationem finis ultimus Christianorum non est in hac tantum vita, ita etiam ante illam prædicationem finis ultimus totius humani generis non fuit in hac vita. Ergo ex ista miseria majore Christianorum hypothetica Puffendorffius non tantum imperite sed improbe infert diversitatem finis ultimi, & ex diversitate tali patrocinium perperam quærit suo larvato Juri naturæ scopum in hac tantum vita captandi. Major illa miseria de qua Apostolus, hæc esset: quia ceteri omnes homines si in hac tantum vita finem juste quærunt moderato usu hujus vitæ, (quod docet Puffendorff) miserrimi omnino sunt; quia quod quærunt non inveniunt, sed eo

Socialitas Puffendorffius tamen & alii in ipsa socialitate omiserunt caput, nempe DEUM.

Apostolus verba de miseria Christianorum I. Corinth XV. v. 19. perperam accipit Puffendorffius.

Finis hominum non est in hac vita, ita etiam ante Christi prædicationem.

K 2

æternum carent; Ita eadem ratione miserari sunt etiam Christiani; imo in oculis hominum minus illuminatorum etiam sunt inferiores omnibus aliis hominibus non Christianis, quia & sine æternum privantur sicut alii, & insuper carent illis rebus, in quibus multi homines saltem aliquam umbram felicitatis suspiciunt, nempe commodis multis; & mortem etiam, vincula, cruciatus inter illas persecutiones patiuntur, quas eo tempore expertus jam est S. Paulus ceterique.

8. Cæterum quam belle sonat iu auribus Christianorum, juventutis maxime, illud jus naturæ, quod justitiam veram consistere docet in appetitu hujus mundi: quodque proficitur scopum sibi propositum esse à Christiana doctrina *longe abeuntem*. Abortivum tale jus aptum plane est à DEO summo bono abducere. Nam si Puffendorffius serio vult hominem ad DEUM conversum & in illo acquiescentem, ipsius doctrina non haberet scopum à doctrina Christi alienum. Nunc autem habet, ipsomet confitente.

Jus naturæ Christianum non separandum à jure naturæ communi

9. Juris naturæ ac gentium *ut Christiani* separatio practica à jure naturæ & gentium in communi & barbaro, est contra mentem omnium gentium Christianarum, quæ ab illo multum abhorrent. Quoties legimus in litteris sic dictis *Manifestis* amaras conquestiones de exustione oppidorum, trucidatione inermium, tanquam contra jus gentium non quidem barbarum, sed certe Christianorum patris? In eundem modum *mancipatus* est contra jus gentium non quidem barbarorum sed Christianorum, tanquam in jure naturæ melius eruditorum. De Turcis mancipia facimus, non de Suecis. Ii porro Doctores, qui regulas Christianas separant & excludunt à jure naturæ in erudienda juventute Christiana, *ansam præbent, ut de novo introducatur antiqua in bello barbaries*.

Fallacia in dicto Christiani ut Christiani

10. Ceterum latet aliqua fallacia in illa distinctione & reduplicatione *Christiani ut Christiani*; quæ paucis explicanda est. Verum est, Christianus duo complectitur, ob hoc ipsum, quia est in statu adventitio: Omnis enim status adventitius habet obligationem duplicem, alteram primam naturalem originariam, alteram adscititiam ac derivatam. Sicut aliquis *Francus* habet obligationem humanæ naturæ, & civitatis Francicæ tanquam adventitiæ. Sed hæc duæ obligationes distinguuntur inadæquate, ut loquuntur scholæ, nimirum distinctione *includentis & inclusi*, qualis est ex. gr. inter hominem & animam

hominis. Jam enim Cap. I. Them. V. docuimus, Statum primævum non tolli per statum adventitium, sed perfici. Et rursus eodem Capite I. Themate XIX. & XX. docuimus, statum adventitium non includi in primævo, sed primævum includi in adventitio. Igitur Status civitatis Francicæ includit in se statum humanum. Eodem etiam capite Them. XIV. &c. docuimus, statum Religionis esse adventitium: & in statu religionis includi statum primævum humanæ naturæ. Quamobrem verum manet, distinctionem inter hominem & Christianum, esse distinctionem includentis & inclusi seu inadæquatam.

11. His, ut erat necesse, expositis jam facile est pervidere *sophisma* Naturalistarum: Si D. Wolffius instruendum in arte ratiocinandi acciperet *Petrum* aliquem, suamque Doctrinam faceret attendere unice ad animam Petri, abstrahendo à Petro ut Petro, quippe si doctrina hæc ad Petrum ut Petrum tenderet, non posse prodire bonam ratiocinandi artem; credo equidem D. Wolffium hac sua disciplina & labore pertenuerit aut nullum potius minerval promeriturum; neque facile inveniret quemquam, qui eum non pro sophista & nugatore esset habiturus. Pari ratione omnes isti larvati Juris naturæ doctores vocant ad se juvenes Christianos, petunt legi à viris Christianis, eisque promittunt: nos instruemus vestram naturam humanam & docebimus, quales actus justos edere illa Debeat? sed cavemus diligenter, & vos etiam ipsi cavete, ne attendamini tanquam Christiani; hoc enim si in vobis attenderetur, non posset prodire nisi spuria justitia naturæ vestræ.

12. Ut eo amplius detegatur *sophistica fallacia* larvatorum Naturalistarum, explicemus, quid sit Christianus ut Christianus? hoc est, quæ sint *obligationes* Christiani ut Christiani. Nemo Christianorum mihi negaverit, *Christianum ut Christianum* obligari ad duo: nempe ad *aliqua CREDENDA*, & ad *aliqua AGENDA*. Equidem suspicor futuros quosdam, qui pugnandi pervicacia contendant, Christiano ut Christiano nihil aliud obligationis incumbere, *nisi ut credat*: atque in hoc intime consistit tota A catholicorum secta, Christiano ut Christiano nihil præter *solan fidem* esse necessarium; nulla autem *opera* seu agenda illi ut Christiano imposita. Si hæc est sententia larvatorum Juris naturæ doctorum Puffendorffii, Heineccii, Wolffii, quos denudantur

magisque declaratur

heterodoxi sub larva Juris naturæ

volunt stabili hæresin de sola fide justificante

audandos suscepimus, in aprico jam est: *Istos doctores nihil aliud per Jus naturæ suam querere, quam ut hæresin & sectam per speciem Juris naturæ in omnes homines derivent*: Nempe solam fidem sufficere Christiano. Quodsi jam totius A catholicorum Juris naturæ scopus in solus est, ut hæresis larva Juris vestita tradatur, quomodo non erubescunt Catholici parentes filios suos horum disciplinæ tradere? Aut quomodo non erubescunt illi, catholici, qui de hoc periculo moniti frigide & insulse respondent: hæc monita sunt ex animo insulsa, *dasistyon Herzen schlecht*. Videatur Prefationis nostræ finis. At vero si A catholici Naturalistæ confitentur, per jura naturæ à se descripta nihil aliud queri, quam ut hæresin suam de sola fide stabiliant etiam inter Catholicos, sive ut Catholicam religionem evertant, & mundum hæreticum faciant: ego cum illis pugnam jam non conferam. Sufficit mihi *LARVAM DETRAXISSE*, ut hæresis, jam nuda sine adscitio pulcro vestitu compareat. Cæterum remitto lectores ad Theologos nostros, imo & ad antiquissimos Ecclesiæ Patres, ad Apostolos, ad ipsius Christi præceptoris verba, quæ docent, solam fidem Christiano ut Christiano non sufficere; atque adeo illos, qui contraria Christo docent, non colligere cum Christo &c.

Christianus ut Christianus tenetur obligationibus naturalibus.

13. Supposito ergo, fidem solam Christiano ut Christiano non sufficere, consequitur, *Christianum UT CHRISTIANUM obligari ad Bona opera, ad virtutes, ad justitiam naturalem*. Ex hoc autem rursus manifestum est, cum doctorem, qui Christianum informandum accipit in justitia naturali, id Beneficium præstare Christiano ut Christiano, quia Christiani ut Christiani est, opera bona facere. Sicut è converso qui Christianum ut Christianum erudiendum accipit, debet omnino jura naturæ & virtutes illum docere, quia hæc conveniunt homini Christiano ut Christiano.

Observatio Juris naturæ est Christiani ut Christiani

14. Præterea justum sophisma ex alio pestilentis fundo excrevit; quem nunc detegemus. Ad omnia illa obligatur Christianus *ut Christianus*, quæ à Christo præcepta sunt discipulis suis ita, ut ex observatione horum præceptorum agnoscerentur esse discipuli Christi seu Christiani. Sive signa, ex quibus aliquis agnoscitur esse Christianus, conveniunt homini *ut Christiano* seu Christiano ut Christiano. Jam autem signorum istorum duo iterum sunt genera, alia consistunt in credendo, alia in agen-

do. De signis Christiani in credendo consistentibus, non est quod addamus verbum. De agendis autem manifestum ex Evangelio & ex Apostolorum epistolis est, Christum mores & justitiam exigere perfectam ad hoc ut agnoscantur ex iis esse discipuli Christi seu Christiani. Et hætenus quidem doctrina, quam exposuimus Catholica est: sed jam exponenda est hæresis A catholicorum, cui larvam juris naturæ circumponunt. Nimirum negant, *Christum Præcepta edidisse ad vitam hanc pertinentia*: negat Puffendorffius Christiani doctrinam ad hanc vitam pertinere, *Christum ALIUM esse bujus doctrina SCOPUM* nempe vitam alteram, siqua datur, negant alii heterodoxi, *CHRISTUM LEGISLATOREM* esse, ex quo etiam negant, Christiano ut Christiano agenda incumbere. Quæ hæresis dudum expugnata, hoc loco debellari à me iterum non debet: non enim institutum jam fert meum contra hæreses dimicare, sed ostendere, Jus naturæ heterodoxorum ad hoc tendere: ut Catholica religione è discentium animis per fraudem ejecta per fraudem irrepat hæresis, hoc autem cum ostendo, uti nunc denuo ostendi, *Larvam Juris natura*, heterodoxorum libris utique detraho; Agnoscant igitur incauti monitorum nostrorum contemptores, quam ex animo insulsum sit eorum judicium, *von Herzen schlecht*.

Heterodoxorum id negantium scopus est, *Christum non esse legislatorem*.

15. Hætenus dicta rationem satis claram habent, si quis nolit ultro claudere oculos. Etenim Lex naturæ tantum nos obligat, quantum est nobis cognita; eo quod ipsa cognitio practica obligationis sit ipsa Lex naturæ participata, ut docuimus semper; atque hæc est causa, cur invincibiliter ignorans non peccet, seu non agat contra legem naturæ, quia in hoc casu legem non habet, sive non habet cognitionem practicam obligationis. Jam vero Christianus *ut Christianus* practicam cognitionem obligationum naturalium habet & intensive & extensive majorem ac certiorum. Christianus ergo *ut Christianus* habet firmiorem obligationem naturalem. Quapropter denique qui obligationes naturales tradit Christianis, non potest excludere lumina illa majora ac certiora, quæ Christianis *ut Christianis* concessa participataque sunt. Esse autem Christianis talia lumina, nemo qui quidem Christianus sit, ignorat. Ideo quippe Plato reliquique gentiles doctrinam juris naturæ incertiorum, mancã, & non raro pravam tradiderunt, quia lumen superius optabant

Christianus meliorem habet legem naturæ.

quidem, sed obtinere non poterant. Et ideo heterodoxi Juris naturæ doctrinam tradunt non mancā tantum sed pravā & à DEO sine naturæ abducentem, quia lumen superius ipsis immerentibus oblatum petulanter repellunt & exesse jubent.

Gentiles
agnoverunt,

16. Ut ostendamus autem, non à nobis tantum ita sentiri, sed à sapientissimis jam olim atque nunc viris, præ quorum luce nocturæ sint Puffendorffius, Heineccius, Wolffius; Theologi dudum observarunt, ab omni genere humano agnitiū fuisse, lapsam à statu meliore esse naturam humanam, atque in ignorantia & infirmitatis barathro jacere, è quo emergere nequeat, nisi veniat quispiam & potentia maximæ & sapientia, qui manum docendo juvendoque porrigat. Quotquot igitur venerunt tales sapientes, passim agniti & aliquo tempore habiti fuerunt pro talibus, qui humanum genus ex his malis ad justitiam veram & verum bonum perducendi essent: quamquam incassum: Venit ergo Orpheus, venit Mercurius, Lycurgus, Socrates, Plato, Zeno, promiseruntque hominum generi liberationem: Nos sequimini, beati eritis. Et profecto multi in eorum se disciplinam tradiderunt, donec cererent etiam hos ad vera bona neutiquam conducere. Venit ad extremum Christus, suam doctrinam proponens talem, ut si is vera auxilia non præbuit, verumque bonum non docuit, desperatum sit de omnibus aliis. Videatur hæc pulcre expendens THOMAS-SINUS Dogmatum Theologicorum Tom. III. de Adventu Christi Cap. XIII. & Tomo I. de Incarnatione Lib. I. Cap. VIII. &c. Ubi ostendit inter auxilia à Christo præbita humano generi esse: *Legem naturalem* ad majorem perfectionem redactam, repurgatamque à gentilium tenebris & erroribus: docens, hanc etiam vitam deponendam esse, ut ex hac fovea emergas ad felicitatem homini ab initio destinatam. Quod Philosophi aut nescierunt, aut dicere ausi non sunt, aut efficere & impetrare à suis non potuerunt. Nam

hominis lapsio
necessarium
esse restauratores.

Pro talibus
habiti sunt
veteres Phi-
losophi;
Incassum.

Christus de-
aiguus juvit

Legem na-
turæ perfi-
ciens.

Pro quo
mortem sub-
iere multi,
non pro phi-
losophia.

Socrati quidem certe nemo tantum fidei habuit, ut pro placito ejusmodi mortem perferret; Christo autem, qui & à Socrate ex parte agnitus est &c. - - Non quod alienæ sint à Christo Platonis doctrinæ, sed quod sibi ipsis non omnino consent; sicut neque aliorum, Stoicorum videlicet Poëtarum & Historicorum. Pro se enim quisque ex parte nativæ sibi que insitæ, divinæ rationis id quod affine

& cognatum sibi esset cernens, te- ste promulgavit. - - Quæcumque ergo apud omnes recte dicta sunt, non-stra Christianorum sunt. Nam scriptores omnes propter rationis semen illis insitum *perquam tenuiter* ea quæ sint, cernere potuerunt. Aliud est enim semen alicujus & imitatio pro virili parte concessa, aliud id ipsum per cuius gratiam inde provenientem participatio illa & imitatio existit. S. Justinus Martyr Apologia prima. Nempe aliud sunt Philosophi ex tenui radio veritatis loquentes; aliud ipsa veritas & sol justitiæ; Aliud Puffendorffius, Wolffius, Heineccius ad solem hunc ultro occludentes oculum, ut videntes non videant, & intelligentes non intelligant, quando lumen humano generi ab antiquo exoptatum ad Juris naturæ doctrinam istam recalcitrantes petulco pede eijciunt. Nos vero hoc argumentum claudemus prolata pulcra sententia S. Chryostomi in Epistolam Iam ad Corinthios Homilia VII. ubi observat, gentes non fuisse relicturas veterem doctrinam, suaveram & commodam, qualis est nostrorum heterodoxorum, amplexurasque haud fuisse doctrinam Christi severam, nisi hæc præ illa visa fuisset rationabilior. Atqui, inquit, gentium quidem res & instituta absque discrimine (periculo) tenuerunt; nostra autem susceperunt cum periculis. Quamobrem si cum majori ea ratione tenuissent, quum in eis tanto tempore essent educati, non ab eis defecissent; & maxime cum nec sine periculo liceret ab eis deficere. Postquam autem ex ipsa rerum natura cognoverunt, illa esse periculo & errore plena, propterea etiam si mors intentaretur, à consuetis quidem defecerunt, ad nova autem confugerunt: utpote *quod hoc quidem dogma (Christianum) esset secundum naturam, illud vero præter naturam.* Gentium exemplo & nos à Puffendorffio, Heineccio, Wolffio ac ceterorum doctrina Juris naturæ abstinemus, & sequamur doctrinam Juris naturæ à Christo luculentissime traditam, utpote, *quod hoc quidem dogma sit secundum naturam, illud vero præter naturam: id quod ultimis hujus libri partibus amplius docebimus.*

minime pro
Puffendorffio
&c.

17. Waltonius doctissimus Anglus S. Scripturæ editor Bibliorum Polyglottorum in præfatione agnoscit dicitque, *aurea esse ac verissima verba Pontificis maximi Gregorii XIII. in literis Apostolicis ad Regem Catholicum datis, quæ Bibliis regis*

præcepta
moralia ple-
ne continet.

glia

illis præfixæ sunt, nempe: *Scripturæ beneficium permagnum esse. Nam quod ad theologiam attinet, quæ est summa philosophia, his libris omnia nostra religionis & divinitatis mysteria explicantur: quod vero ad eam partem attinet, quæ MORALIS nominatur, HINC quoque OMNIA ad OMNES VIRTUTES PRÆCEPTA colliguntur: Quibus quidem duabus partibus omnis nostra salutis & felicitatis ratio continetur, ut nihil esse possit horum librorum lectione dignius, nihil fructuosius, NIHIL OMNI HOMINUM GENERI ACCOMMODATIUS, nihil majori doctrina & sapientia referrius.*

18. Equidem ista omnia de S. Scriptura esse plane vera, convictissimus quisque esse debet ex ipsa ejus lectione; quæ lectio certissime ostendet, Jura naturæ omnemque moralem doctrinam cum summo & unico fundamento descriptam esse in Sacratissimo hoc libro. Atque ego tot virorum idem sententiarum dicta non eo sine protuli in medium, quasi horum sententiæ essent demonstrationes mathematicæ istius rei: Sed quod sint demonstrationes morales, quæ mathematicis in certitudine nihil concedunt, ut dudum Illustris Huetius in demonstratione Evangelica probatum dedit. Consideret, oro, lector, uter ex duobus in regula morum accipienda sequendus sit? An illi, qui dicunt, S. Scripturam non bene statui pro regula morum, id est, pro libro tali, ex quibus mores & Jura naturæ disci possint; quique hujus dicti sui rationem aut pondus nullum proferunt? An potius sequendi sint illi, qui S. Scripturam dicunt ad hoc probe valere; quique dicta sua pulchre ostendunt, quibus liber ipse Scriptura omnino conformis est; & quibus suffragatur experientia multa, eo quod multi ex illo libro vera ac sana naturæ jura, alias ignorata, condiderint? Heterodoxi aliqui, homines pauci, iique heri nati dicunt, Scripturam ad hoc nihil valere, neque dicti sui afferunt demonstrationem; quam ipsi sibi alias fieri postulant, de rebus etiam sole clarioribus? neque ostendunt experientiam ullam. Istis nos opponimus tot alios viros prudentes, dictorum suorum rationem reddentes; opponimus confessionem ipsorum heterodoxorum vel ab invitis expressam; opponimus experientiam. Postulamus igitur jure, uti sententiam æquus lector ferat. Experientia autem videtur rem omnino conficere debere. Nam si vel unus hominum fundamenta vera sapi-

juris naturæ ostenditur didicisse ex S. Scriptura potius quam vel ex aliis libris, vel ex inventis rationis philosophicæ, ac metaphysicæ; hoc ipso jam erit semper verum, Posse ex S. Scriptura disci jus naturæ verum ac sanum, idque melius quam ex ontologia profana. Atqui non unus homo, sed innumerabiles etiam populi interque hos Germani majores nostri. Vid. epist. S. Hieronymi ad Sunniam & Fretelam. Veriora ac saniora jura naturæ didicerunt ex Scriptura sancta, quæ tamen jura ex ratione librisque profanis & ontologia frigida nec illi nec alii potuerant discere: ut manifestum est, & à nobis aliquo modo exhibitum. Igitur est manebitque semper verum, Jura naturæ non tantum bene ex S. Scriptura disci posse, sed melius quam ex ratione ac philosophia profana, maximeque ex Ontologia Wolffiana, ceteris multo ineptiore ad fundamentale ac solidum Jus naturæ docendum aut demonstrandum.

Them. XIII. Frustra contendunt Naturalistæ, se non docere, deserendam esse doctrinam Christi, atque ex actionibus vitæ humanæ excludendam, sed tantum ex jure naturæ demonstrando; ceterum suadere, ut pro actionum regula assumatur Christi doctrina.

¶ 1. Si saltem hoc protestarentur, illudque sæpius facerent, non tantum esset periculum perversionis in juventute incircumspecta. Sed non faciunt. Contra assidue clamant tantum de necessitate hujus socialitatis, deque injustitia actionum, quæ ad hanc non tendant, deque excludendo Evangelio.

¶ 2. Quin etsi istas protestationes ^{est protesta-} facerent, non satis facerent. Si enim ^{ratio actui con-} eadem actio, quæ jure naturæ recta est, ^{traria.} regulanda tamen necessario est per doctrinam Christi: si ratio humana ac tota natura regulanda est per DEUM, & ipsum jus naturæ subest DEO: Si Christiani actione naturaliter justa salvari non possunt, nisi sit justa ex regula Christi: si idem est utriusque doctrinæ scopus: si scopus unius doctrinæ attingi non potest à Christiano, quin adhibeatur altera doctrina; cur Christianos ita instruant, ut semper doceant tantum unam doctrinam adhibere altera non tantum tacite præterita, sed conceptis verbis contentiose exclusa? Sicut Doctores Christiani, Apostoli, Patres, Theologi, cum doctrinam Christi explicant & tradunt populis, non excludunt doctrinam morum naturalem; quia nec ipse Christus eam exclusit, sed elegantissime tradidit: Ita Christiani Doctores juris non debent id quod majus est & quod ad

Scripturam ad Jus naturæ valere probarunt multi.

negant heterodoxi sine probatione.

Quos refellit experientia.

finem

finem naturæ ultimum certius conducit, excludere; quia etiam ipsa natura non excludit divinam doctrinam, sed unice exigit atque exoptat tanquam perfectionem suam. Præcipue cum doctrina moralis Christi sit revera doctrina juris naturæ. Vid. ex Gundling. supra Th. III. num. 3.

R. 3. Is qui ceteros omnes justos doctores fugillat & explodit, quique promittit verum & perfectum jus naturæ tradere hominibus, ex quo perfectam justitiam discant, non debet à sua doctrina practica excludere doctrinam justitiæ naturalis ceteris omnibus perfectior est ea, quæ in scriptura sacra continetur & in doctrina Christi. Vid. supra Them. VII.

Jus naturæ heterodoxum posset tolerari speculative forte, ut Epicureorum.

R. 4. Ferendi forte essent, si dicerent, Jus suum naturæ esse tantum speculative & per modum hypothesis, sicut leges Platonis & Ciceronis. Nunc vero contra faciunt, voluntque re ipsa sic vivi, ut ipsi docent, sic administrari rempublicam, sic opprimi religionem, sic felicitati hujus vitæ omnia postponi. Sicut Epicureos fortasse minus damnassent ceteri philosophi, si illi per modum hypothesis exposuissent speculative suam de voluptate doctrinam, ut otiosis materies disputandi suggereretur: Verum cum illa doctrina in mores transit, & voluptas pro fine vivendi assumpta est, merito damnata est illa cacophonia. Quamvis enim forte Epicurei veram & laudabilem voluptatem intelligerent, damnari tamen meruit eorum doctrina, quia pronam occasionem præbere potuit aberrandi: ita damnari meretur etiam doctrina Naturalistarum, quia ex ea pronum est saltem minus circumspectis, deiare ab ultimo fine, & consistere in felicitate caduca.

Them. XIV. Rursus non juvat Naturalistas, tueri se exemplo Juris civilis. Nam etiam in hoc abstrahitur, inquirunt, à religione & Scriptura, eaque doctrina relinquitur Theologis.

Jus Civile non abstrahit à religione.

R. 1. Jura Civilia non abstrahunt à religione Christiana, sed eam pro fundamento ponunt. Legatur fons ipsa Codicis Justiniani: *De summa Trinitate & fide Catholica, & ut nemo de ea publice contendere audeat.* Hi autem naturalistæ non tantum audent de ea fide publice contendere sed eousque temeritatis procedunt, ut eam publice editis libris excludant à justitia & administranda republica. Deinde Lex prima Codicis quid imperat? *Cunctos populos, quos Clementia nostra regit imperium, in tali volumus religione versari, quam*

divum Petrum Apostolum tradidisse Romanis religio usque adhuc insinuata declarat, quamque Pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Alexandria episcopum, virum Apostolica sanctitatis: Hoc est, ut SECUNDUM APOSTOLICAM DISCIPLINAM EVANGELICAMQUE DOCTRINAM Patris & filii & spiritus Sancti unam Deitatem sub pari majestate & sub pia Trinitate credamus. Hanc legem sequentes CHRISTIANORUM CATHOLICORUM nomen jubemus amplecti: reliquos vero DEMENTES VESANOSQUE JUDICANTES, hæretici dogmatis infamiam sustinere, divinam primum vindicta, post etiam motus animi nostri, quem EX COELESTI ARBITRIO susperimus, ultione ple-

Sed hereticos damnat, vesanosque declarat.

Ex quibus liquet, hereticos, id est à Sede Petri & à doctrina Evangelii, Apostolicaque disciplina seu institutione alienos ab Imperatoribus non agnoscere naturaliter justos; quia eosdem DEMENTES & VESANOS pronunciat, id est à recta ratione sive à jure naturæ alienos.

In hanc autem sententiam conspirant cetera Juris Civilis communis edicta eodem & sequentibus titulis proposita. *Sacras & divinas regulas etiam nostra sequi non dedignantur leges.* Novel. 83. cap. 1.

Sacros autem Canones non minus quam leges valere, etiam nostra volunt leges. Sancimus in illis obtinere, & quæ sacris visa sunt canonibus, perinde ac si civilibus inscriptum esset legibus. Leg. 45. Cod. de Episcop. & Clericis. Add. Novell. 6. §. 8. & in epologo & proœmio ejus. Et Novel. 131. cap. 1. ait Imperator: *Prædictarum enim quatuor synodorum dogmata SICUT SANCTAS SCRIPTURAS accipimus, & REGULAS SICUT LEGES OBSERVAMUS.* Et Tit. V. de Hæreticis & Manichæis leg. 2. de decernitur: *Hæreticorum autem vocabulo continetur, & latis adversus eos sanctionibus succumbere debent, QUI VEL LEVI ARGUMENTO à JUDICIO CATHOLICÆ RELIGIONIS ET TRAMITE DETECTI FUERINT DEVLARE.* Cætera denique, quæ si servantur, horrorem incutiant Naturalistis.

Qui sint hæretici?

R. 2. Juris quoque Civilis consulti Juris Civilis & interpretes easdem vias insunt, & ante omnia docent, Christianis necessum esse dogmata & disciplinam scripturæ, Christi, & Evangelicam sectari, docent,

Doctores non abstrahunt à religione.

docent etiam jus civile corrigi à Christo ejusque ecclesia; atque adeo ubi Jus civile aberrat, quamquam videtur ex natura sumptum, regulam habere superiorem, nempe Christianam: Id quod passim Catholici Icti uno ore profitentur, & plurimi etiam A Catholicorum. Quod vero uberiorem Doctrinæ Christianæ tractationem ipsi non faciunt, fatentur sibi non satis adesse virium ad utraque tractanda, suntque parte imbecilliore contenti, nutum secuturi fortioris partis. Naturalistæ autem hodierni omnia judicant, omnia despiciunt, Christumque ipsum inutilem juri naturæ manifeste docent; promittentes perfectum Jus naturæ tradere, Christo necessariè excluso.

Cur eam non ex professo tractant?

Puffendorffius secum pugans.

Them. XV. Ipse etiam Puffendorffius alicubi oblitus erroris sui, dum pugnat contra alios, his se armis tuetur, & statuit, pro regula agnoscendi veri juris naturæ sumendam esse Religionem, & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem. Eoque pejus alibi eandem hinc excludit. Nunquam enim sibi met esse consentiens in totum error potest.

Pro regula Juris naturæ statuit Religionem & auctoritatem.

1. In Præfatione Juris Naturæ, Grotii laborem judicat talem esse, ut multa emendatione indigeat, aut potius omnino aliud ex integro Jus naturæ cudendum sit. Quod fieri non esset opus, siquid Jus Grotii valeret; quemadmodum Heineccius id ipsum de Puffendorffio edixit postea. *Quantumcunque tamen, inquit Puffendorffius, ejus utri (Grotii) fama nobis cordi sit, qui & peculiari nomine ejusdem filio obstricti sumus; fatendum tamen est, non pauca ab ipso plane esse præterita, quædam levi duntaxat brachio tractata, quædam denique admista, quæ & ipsum hominem esse arguerent.* IMPRIMIS autem non exiguum nobilissimo operi LABEM aspergunt, quæ PASSIM à RECEPTIS ORTHODOXÆ ECCLESIAE SENTENTIIS DIVERSUS ABIT. Qui quidem magnorum ingeniorum INFELICISSIMUS LABOR MIHI SEMPER VISUS FUIT, CIRCA DIVINA ALIQUID NOVARE; cum tanta aliarum rerum superfit copia, in qua alicui INNOXIE cornicum oculos configere liceat. Et PER ISTHÆC ETIAM VERE AC UTILITER DICTIS AUCTORITAS DETRA-*
R. P. Desing. Pars I.

HITUR, ac plurimorum asperrima censura provocantur, qui aliis contra tales viros ne bis cere quidem digni erant. Conati quidem sunt viri quidam docti editis ad istius libros de Jure Belli & Pacis commentariis bis DEFECTIBUS mederi; quorum unus & alter opera peritum fecit non spernendum. Aliis tamen LONGE UTILIUS JUDICATUM FUIT, TOTAM ISTAM MATERIAM DENUO INCUDI SUBJICERE, AC IN NOVAM FORMAM REFINGERE.

Idem in Apologia §. 37. agnoscit legitimam causam repudiandi alicujus Juris naturæ scripti esse, si illud scriptum erroribus heterodoxis sit infectum. Ait enim citato loco: *Hobbesium autem & Grotium, qui tam MULTA à RELIGIONE NOSTRA ABEUNTIA suis operibus immiscuerunt, ne amplius juventuti prælegere cogerer, librum meum præcipuè edidisse me professus sum.* Sententiam, quam in Grotium dixerat, in semet tulit. Hæreses enim damnatas eum passim in hoc opere docuisse ex ipsomet ubique apparet: & alibi in libello de habitu Religionis &c. palam profitetur, sibi in hoc opere id maxime propositum fuisse, ut Catholicam religionem everteret. Quin & heterodoxi ejus collegæ hæreseos ipsum & corruptæ juventutis postularunt. Quorum *Becmannus, Quem, inquit, corruptarum novitatum pruritus præposere instigat contra juris naturæ & divini solida fundamenta, is unicum omnium instar sibi commendatum habeat Puffendorffium &c.*

Equidem huic apologiam opposuit Puffendorffius, sed malignis Sarcasmis & auditu sædis maledictis, quam ratione aliqua refertiorum.

Et ipse Ludovicus Sekendorf grande Item Sekendorffius. inter Heterodoxos Luteranos nomen & columnen maluit cum Bœclevo & Casparo Zieglero sentire, qui jus naturæ per scripturam regulari inter Christianos suadebant.

Nec agnoscit utilitatem in separatione illa Puffendorffiana. *Enim verò inquit Sekendorffius, è recentibus hypotheseibus (contra mentem quidem & scopum Auctorum) præterva nostra & verbum DEI quotidie magis fastidians juvenus ansam arripit, ut veteres regulas, quæ apud ipsos tanquam Christianos*
L *meritò*

* Si talia in Catholicis Doctoribus deprehendisset Puffendorffius, stupidos illos, barberos, juris omnis exfortes, pecudes, fortasse & tenebriones dixisset.

merito valere debebant, non amplius ma-
 „ *gni æstimet, recentibus autem haud*
 „ *constanter fidem adhibeat, & non*
 „ *ulterius, quam quatenus expedit.*
 „ *Unde & bodie plures quam unquam*
 „ *aliis dantur homines, qui Principum*
 „ *ac rerum publicarum destinatis QUA-*
 „ *LIBUSCUNQUE à laxis illis & per*
 „ *probabilitatem corruptis principiis*
 „ *FACILE ASSENTIRI, COLO-*
 „ *REMQUE ALLINERE POS-*
 „ *SUNT.* Christen-Staat. pap. 315.

Rursus Puffendorffius,

citato censuram in Hobbesium ferre in hæc verba: *Sed quod & hic IN RELIGIONE PECULIARIA sibi & horrida dogmata finxerit, hoc ipso apud multos NON CITRA RATIONEM sui aversationem excitavit.*

3. Ultimo deinde concludit: „ His ergo causis motus operi huic manum admovi, atque universam hanc materiam eo, qui mihi commodissimus fuit visus, ordine digessi, atque id laboravi, ut omnia solidis & perspicuis rationibus, quantum fieri potuit, confirmarem, & illa, *IN QUIBUS ANTEA LAUDATI AUTORES IMPEGERANT, DECLINAREM.*

qui Theologos speciens.

4. Reddit denique Puffendorffius rationem cur Theologos Catholicos excludat: *Scilicet bis hominibus SUORUM TRADITORUM NULLUM CERTUM FUNDAMENTUM aut hypothesein substernere solemne est; sed præter illa, quæ à Jctis mutuari solent, frivolas ut plurimum quaestiones paribus ratiunculis confirmare contenti, de cetero integras legiones sua sectæ scriptorum allegasse præclarum habent, quorum unum si noveris, omnes noveris; ita omnes magno conatu magnas nugas agunt, ut tamen vix ulla sit quaestio, in qua isti in partes non discedant.*

Seipsum damnat,

& à discipulis damnatur.

5. Egregiam in se ipsum sententiam adornavit Puffendorffius, quam deinde promulgat in ipsum ejus discipulus Heineccius, *Nullum certum fundamentum eum jecisse, frivola confusaque egisse ita ut velut data opera tenebris omnia involveret, necessitatemque discipulis suismet imponeret totam istam materiam de novo refigendi, utinam feliciter.* Vid. Them. XIV. Cap. VII.

J. N. non orthodoxum damnandum,

6. Ex his autem manifesto liquet, per ipsum Puffendorffium illud jus naturæ relinquendum exterminandumque putari, quod in religione recedat à *receptis* orthodoxorum sententiis, ab Ecclesia, à religionis puritate. Et quanto magnis exterminandum est illud, quod

religionem orthodoxam omnino exturbatum it, & præterea errores dudum damnatos & cum his novos inserit, atque Naturalismo ac Athesimo viam complanat? Nonne ob ista tanta piacula etiam ea, quæ sana dicit Puffendorffius, suspecta fiunt, aut omnino legi 2. Codic. de Sum. Trin. supra exscriptæ subjacere? Plures ipsorum Protestantium in hunc censuras collegit Cl. P. Schwarz, Prolegom. J. N. Instruct. VII.

7. Congruit quodammodo Puffendorffii doctrina cum doctrina nuperi cujusdam Angli sic dicti Archiepiscopi *Naturalismum* palam defendentis: qui ait, Præstaturum homini, si nulla religio revelata esset, sed solis luminibus & ideis naturalibus regeretur, & relinqueretur appetitibus, cum hi plus tendant & apti sint ad pacem & felicitatem societatis. Idem sic dictus Archiepiscopus impietatis seminator concludit; quia revelatio obscuritatem habet, homini nullas alias regulas actionum suarum superesse, quam leges civiles, & religionem naturalem. Nomen pestilentis prode haud est opus. Eruditiores non ignorant.

Them. XVI. Inanis est contra doctrinam Christi objectio ista: Si doctrina Christi est admittenda in jure naturæ docendo, vel est admittenda ut jus divinum positivum, vel ut humanum? Non ut divinum positivum; quia juris positivi disciplina est distincta à disciplina juris naturalis. Neque ut humanum; quia humana jura non sunt naturalia, neque adeo spectant ad disciplinam Juris naturæ.

R. 1. Doctrina Christi non tantum utroque hoc modo est admittenda in disciplina Juris naturæ, sed insuper tanquam ipsissima legis naturæ promulgatio tam clara tamque augusta, qua clariorem & augustiorem non habemus in orbe terrarum.

2. Singula hæc hætenus jamjam ostensa sunt. Ostensum est enim, Legem positivam divinam moralem etiam Moisaicam non posse excludi à Jure naturæ docendo; cum sit præclara legis naturalis promulgatio. Ostensum est, leges humanas positivas seu Civiles non posse excludi à disciplina juris naturæ; quia Leges fere omnium populorum, saltem pleræque, continent ipsam rationem, ut supra fassus nobis est Gundlingius. Ostensum quoque est ex heterodoxorum ipsorum confessione, sacram scripturam, præcipue Evangelium, continere ipsum Jus naturæ.

Retorsio in Puffendorffium.

3. Et possum hanc objectionem retorquere in novos juris naturæ doctores: Horatii, Juvenalis, Platonis doctrinæ, senecæ sententiæ, Grotii regulæ, Puffendorffii scita, Heineccii emendationes quas vendit antecessorum suorum, Wolffii paragraphi; isti omnes, inquam, vel sunt admittendi in jure naturæ docendo, vel excludendi? Si excludendi sunt? ipsi viderint quo jure professi fuerint orbem terrarum docere jus naturæ adhuc ignoratum. Si admittendi hi, quæro, an ut Jus divinum positivum, an ut jus positivum humanum admittendi sint? Respondent bunt merito neque ut divinum, neque ut humanum jus positivum admitti posse hos auctores, cum nulla prorsus legislativa potestate præditi fuerint: attamen admittendos esse istos, præcipue autem Heineccium, tanquam jus naturale; eo quod Heineccii præscriptiones sint *ipsa ratio*, cui repugnare nequeant nisi ii soli, qui *plane obbrutuerint*.

Responsio heterodoxorum.

Rejctur.

4. Verum huic responsioni meritissimo opponimus novam petitionem: petimus enim, ut hi præceptores nobis prodant illud ingens discrimen inter Heineccium & Christum: illam ingentem prærogativam Heineccii præ Christo: cur Heineccii placita sint ipsa ratio, cur nequeant nisi à brutis respui, cur adeo locum amplissimum & necessarium in jure naturæ è cathedris Christianorum docendo habeant, cur populorum ac principum controversiis dirimendis serviant: contra cur Christi doctrinæ nec ratio sint, nec nisi brutis convenient, cur è Cathedris juris naturæ exponi ne quidem possint salvo jure naturæ, cur à regum litigiis comprimendis ita procul abesse debeant? Deficitne Christo ratio, quæ Heineccio abundat? An est ignotus in orbe Christus, Heineccius vero omnibus populis decantatus? An reges Domini quidem sunt Christi, Heineccio vero serviunt, ut ex ejus præscripto judicentur? An forte, quia Christus de moderamine inculpata tutelæ, de locatione, de stillicidio nihil scripsit, ideo è jure naturæ ejiciendus est, recipiendus autem Heineccius, quod paucula quædam ex aliorum libris in suum libellum confarcinaverit?

5. Christi Doctrina & S. Scripturæ si non est ipsa ratio, quæro an saltem possit rationem juvare, & aliquod lumen præbere in agnitione Juris naturæ? Si respondent, Christi doctrina nihil juvari rationem, vehementer abominandi nobis sunt isti doctores. Si respondent, Christi doctrina juvari ratio.

R. P. Defing Pars I.

tionem, necesse est, concedant, eandem ad jus naturæ discendum admittendam esse ex hac ratione; sicut ex eadem ratione admittitur Puffendorffius, Heineccius &c.

Them. XVII. Incassum Objicitur: **Objectio.** Lex Christi moralis est Lex Naturæ: Ergo omne peccatum contra doctrinam Christi moralem præceptivam est peccatum contra naturam. Hoc vero absurdum: cum enim Christus præcipiat omnem virtutem, sequitur, quodlibet peccatum, contra quamcunque virtutem admissum, esse peccatum contra naturam. Hoc si admittitur, nulla erit amplius distinctio peccatorum, & triumphabit doctrina Stoica, quæ omnia peccata paria facit.

R. 1. Omnia peccata contra præcepta Christi moralia, & contra quamlibet virtutem, revera esse peccata contra naturam. Naturæ enim nostræ convenit omnis virtus: sive natura nostra facta est & destinata ad omnem virtutem: ergo quidquid est contra ullam virtutem, illud est contra naturam, & contra finem naturæ, quem omnes virtutes directe aut indirecte intendunt. Vid. *Cap. VIII. Them. IX. Resp. 4. & Them. XVI. eod. cap.*

R. 2. Ex hoc non sequitur, nullam esse distinctionem peccatorum. Imò sequitur esse distinctionem multam. Sicut enim virtutes distinctæ sunt, ita distincta sunt etiam peccata; tam quoad speciem moralem, quam quoad magnitudinem. Et sicut justitiam legalem magis observavit, qui pro parente mortem occubuit, quam qui amicum salutavit; ita is magis in illam peccavit, qui matrem occidit, quam qui servo abscidit aurem.

R. 3. Cum his omnibus manet adhuc fixum, *secundum moralem æstimationem* esse quædam peccata *SPECIALITER contra naturam*: qualia vulgo habentur commissa in iis, quæ homo habet cum ceteris animantibus communia, ut occidere parentes, congregi cum eodem sexu &c. V. S. Thomas 1. Ildæ Qu. XCIV. art. III. & Q. C. Art. II.

R. 4. *Secundum moralem æstimationem* hoc ita habere, quæ æstimatione potest esse varia pro modo concurrentium subjectorum, quod in moralibus necessario fieri Aristoteles agnoscit I. Ethicorum. Nam consideranti fundamentum rerum magis contra naturam est DEUM blasphemare, quam prolem occidere: & tamen si vulgus hominum quærat, pauci fortassis erunt, qui utroque peccato hoc in medium proposito,

L 2

posito,

posito, illud posterius non illico proclamant contra naturam factum, in altero vero priore aliquantisper hæreant.

interdum etiam corrupta assuetudine.

Hinc etiam assuetudine fieri potest, ut quod nunc peccatum specialiter naturæ repugnare iudicatur, aliàs iudicetur naturæ aut minus difforme, aut etiam consentaneum. Sicut de Thracibus narratur, qui parentes senio confectos mactatos ipsi devorarunt, pietatem id esse existimantes. Vid. supra Cap. VIII. quæ de Sensu Communi disputavimus Them. IV. &c.

Obiectio. Aristoteles legitur in scholis: ergo & Puffendorffius &c.

Quæ cautio servanda?

Them. XVIII. Nec possunt illi Heterodoxi postulare, ut ipsorum libri admittantur ad Jus naturæ in scholis nostris discendum ideo, quia admittuntur & præleguntur etiam Gentiles, ut Aristoteles.

¶ 1. Gentiles isti non admittuntur nisi sub certis conditionibus. *Prima* est, ut denuntietur discipulis, ipsos non tradere doctrinam tutam. *Secunda* distinguenda in his esse prava à rectis. *Tertia* Corrigendos eos esse secundum Sacram Scripturam, Doctrinam Christi & Apostolicam. Quod ni fiat, periculosos esse illos libros & ad Atheismum ac naturalismum disponere, uti revera disponunt Aristoteles, Epicurus, Seneca &c. His ergo conditionibus si Puffendorffius eique similes admitti volunt, potest ipsis aliquis locus dari. Sed hoc ipso Princeps semper locus est Christo, Scripturæ, & doctrinæ Catholicæ.

Gentiles Philosophi peccarunt ignorantes,

¶ 2. Eadem quæ in Gentilibus emendanda & abjicienda sunt, sunt etiam emendanda in novis Juris naturæ doctoribus. Illorum peccatum fuit, quod non sciverint clarius, quomodo justitia naturalis à DEO deduceretur. Hoc ipsum ignorant hi novi; quorum multi in jure naturæ statuendo jubent DEUM pro extraneo haberi. *Alterum*, in quo Gentiles peccarunt, hoc est, quod Justitiam naturalem, ejusque exercitium non retulerint ad verum finem ultimum, sed plerique in crepundiis hujus vitæ substiterint. Hoc ipsum peccant isti, qui ideo etiam animæ immortalitatem ad Juris naturæ doctrinam statuendam non necessariam docent, nec præmia à DEO decreta &c.

aliàs admittuntur doctrinam Christi.

¶ 3. Philosophi admitti possunt, quia verosimillimum est, ipsos, cum primis Platonicos, Christi doctrinam & Moysis non exclusuros fuisse, si eam audire contigisset: imo credibile est, Platonem & Pythagoram ex Mosaicis aliquid accepisse, in ceteros deinde propagatum. At novi Doctores jam non

possunt admitti: cum enim profiterentur, se Jus naturæ tale docere, in quo non sit locus doctrinæ Christi, & quod Jus habeat scopum & indolem à doctrina Christi abeuntem. Itaque non admittunt doctrinam Christi pro regula correctiva suæ doctrinæ, sed eam excludunt. Christianis ergo nihil superest, quam ut hos tanquam incorrigibiles abjiciant, & præ illis eligant gentiles, etiamsi nullum ipsi Christiani haberent juris naturæ doctorem, cum tamen habeant plurimos.

Unde à Christianis respiciendi.

¶ 4. Sed & à gentilibus non possunt isti novi admitti pro tutis doctoribus Juris naturæ. Nam gentiles facile agnoscent, Justitiæ naturalis finem esse beatitudinem veram, siquidem ipsa justitia vera est: veram autem beatitudinem non esse in hac vita. Igitur facile etiam agnoscent Juris naturæ doctrinam non sufficere illam, quæ ultra hanc vitam nihil curet. Requirentibus autem aliquid, unde huic enormi defectui succurrant, nihil offerunt ac produnt novi doctores; & illum Christum, qui tot populis supplet id quod deerat, isti novi etiam excludunt: Igitur Gentilibus non potest satisfacere nec ab eis admitti hæc nova Juris naturæ doctrina.

& æque à gentilibus.

¶ 5. Propter scandalum etiam excludendi è Scholis Christianorum sunt hi novi, non item veteres philosophi. Nemo enim juvenis scandalum patitur, si Aristoteles Christo contraria sentiat; quia juveni dicitur; Aristoteles non agnovit Christum, fuit ante ipsum, & infelix. Sed hi novi Christum agnovisse se dicunt & ejus doctrinam calere, & tamen partim ei contraria docent, partim illum ad suam doctrinam nihil pertinere. Videatur in fine hujus libri *Excusatio Catholicorum*.

Scandalum non sunt gentiles Philosophi sed heterodoxi.

Them. XIX. Non valet ista obiectio: Ex S. Scriptura & auctoritate intelligi quidem potest, *quid* sit juris naturæ, non autem *cur*? Ergo S. Scriptura non est principium indicativum Juris naturæ.

Obiectio. Ex S. Scriptura non discitur cur aliquid sit Juris naturæ?

¶ 1. Consequentiam hanc esse falsam, sicut falsæ sunt istæ: Ex Aristotele non discitur, *cur* materia prima & cetera philosophica ita habeant: sed *cur* ita se habeant, discitur ex ratione, quam per Aristotelem prolatam esse per accidens est: Ergo Aristoteles, excludendus est à discenda philosophia. Item Euclides est excludendus à discenda Geometria, Ptolemæus ab Astronomia, Horatius à Poëtica, Wolffius à Jure naturæ &c. Item: ex Duce viæ, vel ex veredo aut accolis non est quaerendum

ferit etiam Philosophos & Puffendorffium &c.

À heterodoxo excluduntur agnitam veritatem.

dum de via Romam tendente; quia ex illo non percipio *cur* hæc via tendat Romam, sed tantum *quod* tendat.

R. 2. Quamvis ergo Philosophia, Geometria, Astronomia, Iter Romanum &c: non ideo vera sunt, quia ab Aristotele, Euclide, veredo produntur: tamen ex Aristotele, Euclide ac Veredo ista perbelle discuntur. Ita prorsus, quamvis aliquis infidelis existimaret leges naturales non ideo

veras esse, quia in S. Scriptura referuntur; tamen etiam huic summope-re conducet Scriptura ad legem naturæ descendam; quia sicut Euclides in Geometria, ita Scriptura in jure naturæ tradendo gravissimas, optimas, & fundamentales doctrinas assertit præ omnibus gentium libris. Id quod Heineccius & Gundlingius non ignorarunt.

CAPUT XI.

De Fine Ultimo Naturæ humanæ ac Juris Naturæ.

Ratio recta fit ex fine.

Th. I. **R**atio recta est non quæ initium habet tantum rectitudinis, sed quæ ad finem suummet ac proprium tendit.

Hoc habetur in axioma: *Bonum ex integra causa, malum ex quolibet defectu.*

Finis humanæ naturæ est aliquid summum.

Them. II. Finis humanæ naturæ nullus est proprius nisi summum aliquid, summum nempe Verum & sumum Bonum. **Them. IX. Cap. VI.** Alias dicitur finem esse juris, *Bonum commune.* Agnoscit autem Aristoteles I. Ethic. Bonum commune esse id, quod omnia appetunt. Atque hoc esse bonum divinum.

Actio à summo vero tendens ad summum bonum iusta est.

Them. III. Actio humana ad utrumque ordinata, nempe incipiens à summo vero & desinens in summo bono, est recta, iustaque dans cuique suum, origini & fini. Actio verò proficiscens à falso aut desinens in malum curva est & iniusta; quippe se subtrahens utrique, cui essentialiter obstringitur.

Facit prudenter, qui audire de summo bono potissimum velit: hoc enim constituto in Philosophia, constituta sunt omnia. Nam ceteris in rebus sive prætermisum sive ignoratum est quippiam, non plus incommodi est, quam quanti quæque earum rerum est, in quibus neglectum est aliquid: SUMMUM AUTEM BONUM SI IGNORETUR, VIVENDI RATIONEM IGNORARI NECESSE EST: ex quo tantus error consequitur, ut, quem in portum recipiant, scire non possint. Cognitis autem rerum finibus, cum intelligitur quid sit & bonorum extremum & malorum, inventa vitæ via est, CONFORMATIOQUE OMNIUM OFFICIORUM. Id est obligationum

hominis sive Juris naturæ. Cicero de Finibus. Lib. V. cap. VI.

Omnis ratio vitæ definitione summæ boni continetur, DE QUA QUI DISSIDENT, DE OMNI RATIONE DISSIDENT. Idem IV. Academicorum cap. XLIII.

Antiochus dicebat, dico esse hæc maxima in philosophia, iudicium veri & finem bonorum; nec sapientem posse esse, qui aut cognoscendi initium ignoret, aut extremum expetendi, ut, aut unde proficiscatur, aut quo perveniendum sit, nesciat. Hæc autem habere dubia, neque his ita considerare, ut moveri non possint, abhorreere à sapientia plurimum. Cicer. IV. Acad. IX.

Them. IV. Puffendorffius & omnes qui à S. Scriptura recedunt, dum putant se sequi rationem naturalem, falluntur, & ignorant summum bonum. Igitur ignorant omnem rationem vitæ & jus naturale verum ac solidum.

1. Statuit enim summum hominis bonum in tranquillitate hujus vitæ per societatem obtinenda, adeo ut in Præfatione Juris naturæ sui etiam religionem naturalem, seu jure naturæ impositam, de qua alibi abstrahit, cum hac vita finem habere asserat.

2. A paragrapho enim 15. Cap. III. Lib. II. usque ad §. 21. nullum finem homini à DEO propositum memorat, nisi ad quem per societatem pervenitur. & §. 21. omnia præmia & pœnas violatæ legis naturæ constituit tantum in bonis aut malis hujus vitæ. Et ab immortalitate animæ abstrahendum dicit in jure naturæ. & §. 19. alium scopum juris naturæ, aliam indolem dicit, quam Christianorum, qui miserimi essent, si in hac tantum vita sperarent in Christum. Et passim ita

profano sensu loquitur, ut vel ex ple-
risque gentilibus melior possit idea
summi boni atque ultimi finis hauriri:
id quod post docebimus Them. XVII.

3. Hæc autem talia asserens, negle-
cta S. Scriptura, potestne dici *summum*
bonum attigisse, quod in Scriptura tam
clare exponitur?

Justitia ad
ultimum fi-
nem non re-
lata non est
vera virtus.

Them. V. Ex Naturalistarum la-
vatorum systemate sequitur, Justitiam ve-
ram virtutem esse, etiamsi ad ultimum
finem non feratur; cum in horum sen-
tentia jus naturæ feratur in commoda
hujus vitæ, non subordinata ulteriori
fini à natura intento.

Esset autem
vera juxta
Puffendorff-
ium

1. Hoc ita sequi satis est expeditum.
Vera enim virtus haud dubie est, per
quam summum bonum adipiscor, at
per justitiam, ad ultimum finem etiam
non relatam, obtinentur commoda hu-
jus vitæ Puffendorffiana; Continuus
progressus Wolfianus in actionibus
essentiæ & naturæ humanæ convenien-
tibus; Conservatio sui Hobbesiana; in-
crementum generis & multiplicatio Pa-
genstecheriana &c. Ergo sequitur Ju-
stitiam etiam non relatam ad ultimum
finem esse veram justitiam.

c ontra S. Au-
gustinum.

2. Est hoc contra Catholicorum Pa-
trum non sine ratione doctrinam. S.
Augustinus de nuptiis & concupiscen-
tia negat, *puicum veraciter dici, qui*
non propter DEUM fidem servat uxori.
Et Lib. IV. contra Julianum Cap. III.
ait: *Non officii sed finibus discernendas*
esse virtutes. Et ibidem: *Siquidem ma-*
nus abstinere ab alieno si officium cogi-
tes, potest VIDERI esse justitia: sed
cum quaritur, quare fiat? Et responde-
tur, Ne plus pecunia litibus pereat;
quomodo jam hoc factum vera poterit
esse justitia, cum serviat avaritia?
Vid. Natalis Alexander Theolog. Dog-
mat. Tom. I. Lib. I. Artic. IV. & To-
mo. II. Lib. III. de Virtutibus Cap. V.
Ita justitiam servare, ut commoda ac-
quiras, ne alii tibi noceant, ut quietus
sis, estne hæc justitia an potius cupidi-
tas, & studium ejus quod interest?

3. Ratio quoque & sensus communis
adversantur. Omnium enim moralium
bonitas à fine desumitur: ergo & ju-
stitiæ. Nec temperantia est vera, nec
fortitudo, nec prudentia sine suo fine
vero. Falsâ temperantia est, quæ tan-
tum corpus non animum regit; ani-
mum autem non regit, quæ verum fi-
nem, rem animæ humanæ propriam,
insuper habet. Falsâ justitia est, quæ
solum consociata corpora regit in qua-
licunque pace, animo vero non imponit
vinculum illud, quo solo denique
ligari potest, nempe DEUM. Nec

enim in latronibus, nec in tyrannis est
justitia, tamen rigide facerent leges
etiam optimas & societatem observa-
ri. *Amor mundi, quo quisque amicus*
est bujus mundi, non est à DEO: amor-
que, fruendi quibuscunque creaturis si-
ne amore creatoris, non est à DEO.
Per hunc amorem Creatoris bene quis-
que utitur etiam creaturis: sine hoc
amore creatoris nullis quisquam bene
utitur creaturis. S. August. contra
Julianum Pelagianum hæreticum. Sic
etiam justitia erga creaturas sine ju-
stitia & subordinatione erga creatorem
non est à DEO &c. non est vera ju-
stitia. Christiani hanc justitiam Puf-
fendorffianam ac Wolfianam nesci-
unt.

4. Idem S. Augustinus Lib. XIX. de
Civit. DEI Cap. XXV. propius ad in-
stitutum sic habet. *Quamlibet videan-*
tur animus corpori & ratio vitiis lau-
dabiliter imperare; si DEO animus &
ratio ipsa non servit, sicut sibi ser-
viendum esse DEUS ipse præcepit,
nullo modo corpori vitiisque RECTE
imperat. Nam qualis corporis atque
vitiorum potest esse mens domina, ve-
ri DEI nescia, nec ejus imperio sub-
jugata, sed vitiosissimis demonibus cor-
rumpentibus prostituta? Proinde vir-
tutes, quas sibi habere videtur, per
quas imperat corpori & vitiis ad
QUODLIBET adipiscendum vel tenen-
dum, nisi ad DEUM retuleris, etiam
ipsa vitia sunt POTIUS quam vir-
tutes. Nam licet à quibusdam hic
VERÆ & honesta putentur esse vir-
tutes, CUM AD SE IPSAS REFE-
RUNTUR, nec propter alias expe-
tuntur; etiam tunc inflata & SU-
PERBÆ sunt; & ideo non virtutes
sed vitia judicanda sunt. Sicut enim
non est à carne sed super carnem, quod
carnem facit vivere; sic non est ab
homine sed super hominem, quod homi-
nem facit beate vivere.

5. Non tamen ob id asserimus, ho-
minis opus ob pacem externam factum,
sine alio malo fine, sine superbia &c.
esse PECCATUM. Sed tale esse di-
cimus, quod non conducatur ad ulti-
mum finem naturæ, sed tantum ad
intermedium. Imo si reflexe ac de-
liberate aliquis cognito fine ultimo et-
iam ut naturali, vellet tamen subsi-
stere in hoc intermedio, hic etiam
peccaret. Ad ita autem subsistendum
egregie conducit Puffendorffiana & ce-
terorum abstrahentium ac religionem à
Jure excludentium doctrina.

Non tamen
est pecca-
tum.

5. Imo

6. Imo ex his sequitur, peccata quoque gravissima esse naturaliter justa. Naturaliter justum, saltem permissive, est id, quo pax publica Societatis stabilitur & commodum sine ulteriori fine. Sed apud Persas pax promovebatur connubio cum matribus: apud Ægyptios cum sororibus, apud Spartanos submersione parvulorum debiliū, & furto occulto ac mendacio; apud Scythas devoratione parentum; apud Indos defloratione virginum & combustione uxorum &c. Ergo hæc omnia erant naturaliter justa, quia ex Principio Puffendorffii fluentia; & ad Puffendorffii finem apta.

Ita præceptum erit hominem innocentem occidere, si tyrannus minetur excidium, ni fiat.

Ita licitum erit & præceptum mentiri & pejerare ad salvandam rempublicam. Tolerare obscenas comoedias, ne populus commoveatur; aut admittere idololatriam, si Princeps armatus jubeat.

Them. VI. Socialistas & Naturalistas non juvat si dixerint: Ultimum finem & Summum bonum non constare nisi per revelationem Supernaturalem; ergo ea non pertinere ad Jus naturæ, sed in hac disciplina posse præteriri, aut ex alia disciplina supponi.

Ultimum finem sola revelatione agnosci.

negant Philosophi

R. 1. Fallere istos, clamant unor e Philosophi veteres, qui cum revelationem supernaturalem non haberent, de Summo Bono & ultimo fine agnoverunt plurima, tamen si alia errarent circa ejus determinationem. Vid. Them. XXI. n. 4. &c.

Et sensus communis,

R. 2. Clamat idem omnium hominum innatum desiderium ad *Summam felicitatem*, qualiscunque illa sit. Quam tamen *Summam felicitatem* in nulla hujus vitæ possessione qualiscunque consistere, fateri vel inviti coguntur omnino omnes, saltem in illo articulo ultimo, in quo, qui possederunt plurima, minime contenti sunt.

& ratio naturalis

R. 3. Ratione naturali constat, eundem esse proprium finem legis DEI qui est legislatoris DEI: Sed Legislatoris DEI finem non posse esse alium quam se ipsum, constat ratione: ergo & ratione constat, Legis divinæ finem proprium esse ipsum DEUM. At vero Lex Naturæ est ipsa lex divina, idque rursus constat ratione, ut concedunt Socialistas & ceteri, nisi Atheismi velint esse rei: Igitur ratione constat, legis naturæ finem proprium non posse esse alium quam DEUM.

Them. VII. Nihil juvat Socialistas, An socialistas dicere, ipsos finem ultimum non excludere, sed aliunde supponere. Nunc autem de Solo finē intermedio loqui.

R. 1. Id ex eorum scriptis non liquet. *Sapius autem legislator profiteri debet, quid sibi velit, & si mihi hoc contigerit, consequor, quod volo; sin minus, futurum est ut aberrerem à scopo.* Plato, Lib. V. Legum. Si igitur bonus esset legis naturæ rogator aut Scriptor Puffendorffius, saltem semel diceret, scopum suum esse, naturam ducere ad ultimum ejus finem, DEUM. Quod cum non facit, aberrat à scopo & alios aberrare facit.

R. 2. Imo liquet contrarium. Tertium enim jus naturæ deducunt ex solo principio Socialitatis humanæ aut simili, ceteris omnibus Principiis exclusis velut ad naturam non pertinentibus. Ex Socialitate autem hominis cum homine nullo modo deduci potest finis ultimus DEUS: ex aliis autem principiis, ut amore DEI super omnia, servitute DEI, conjunctione DEI &c. quæ tamen principia naturalia sunt, posset talis ultimus finis, nempe DEUS, deduci: Ergo excludunt positive DEUM ut ultimum finem. Qui enim positive excludit principium & media ad finem, excludit & ipsum finem

R. 3. Socialistæ etiam Religionem veram ac revalatam subjiciunt ac subordinant fini Societatis, eamque non nisi propter pacem & bonum civitatis tenendam docent; hinc Principibus omnem in eam potestatem aliqui admittunt, idque cavere jubent, ut semper serviat. Vid. Cap. X. Them. I.

R. 4. Nec sufficit supponere tantum finem hunc. Jus enim habet DEUS exigendi ut omnia in ipsum referantur, & homo est obligatus hoc facere. Non sufficit viatori Romam tendenti Romam tantum supponere, sed omnes passus ad illam dirigere necesse est.

R. 5. Quid si aliquis Socialistis responderet: Ego suppono finem naturæ esse societatem, interim dico jus naturæ consistere in Studio Physices, quod miro lumine & voluptate afficit animum omnium Incumbentium: faciunt qui contra rationem ii, qui huic se non dedunt?

Them. VIII. Socialium aliorumque id genus Naturalistarum opinio valde propinqua est errori illorum, qui admittunt peccatum Philosophicum, seu actum humanum disconvenientem naturæ rationali & rectæ rationi: qui actus in eo, qui DEUM vel ignorat, vel de eo actu non cogitat esset, grave peccatum, sed

sed non esset offensa DEI, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam DEI, neque aeternam poenam dignum. Qui tamen error est damnatus ab Alexandro VIII.

1. Nam revera Puffendorffius non statuit, imo non agnoscit poenam qualemcunque arbitriam aut aeternam à DEO statutam in transgressores legis naturalis socialis & turbatores societatis: sed omnes poenas ab hominibus infligi asserit; nempe odium, invidiam, privationem commodorum.

2. Neque potest reatum verum neque offensam DEI, neque dissolutionem perpetuam amicitiae DEI admittere, qui semel quidem loquitur de Religione naturali sine subiectione ad DEUM, statim autem dicit, eam cum hac vita finiri. Si quis ergo in ipsa morte sua, ut sapissime fit, violat legem Societatis, is juxta Puffendorffium transgressus esset legem naturalem, poenae tamen reus non esset; quia non potest ullum amplius incommodum ab hominibus experiri.

3. Aliter sic ostenditur. Justitia Puffendorffiana & Wolffiana consistit in observatione Socialitatis etiam ab Atheo praestita, seu ab homine de DEO non cogitante: ergo & peccatum seu injustitia Puffendorffiana consistit in turbatione socialitatis, quamvis nullo modo cogitatus sit DEUS; aut saltem non tunc, quando transgressio est facta. Item observatio legis naturae potest etiam ab Atheo impleri, quin DEO sit grata, aut praemium habeat: igitur etiam transgressio potest fieri, quin DEUS offendatur ex horum quidam principiis.

4. Fortasse objiciet eorum aliquis: Quid Pontifici cum jure naturae, ut tales sententias damnet? Cui respondeamus: Et quid Puffendorffio, quid Heinuccio cum Jure naturae? nunquid ipsi caput sunt alicujus Ecclesiae, aut pagi?

Them. IX. Socialistas non juvat, si praetendant: Has esse subtilitates, quae non sint ad omnium captum, sed tantum ad acutiorum: adeoque non pertinere ad Jus Naturae, quod pro omnibus aequaliter valere debet.

¶ 1. Ergo nec Jus Puffendorffianum fieri potest, cum ipse profiteatur, suum jus non esse pro populo, sed pro Philosophis: Fatetur enim, populum Jus naturae discere debere ex institutione majorum &c. Vid. Them. IX. Cap. IX. Si ergo licet Puffendorffio tradere Nobilibus & acutioribus Principia juris naturae subtilia quidem, sed

falsa, suspecta, periculosa; licebit etiam verae Ecclesiae sanaeque doctrinae alumnis tradere ejusmodi principia plana quidem, sed contra subtilitates falsas vindicata subtilitatibus veris ac sanis. Raro enim falsitas devastat genus humanum, nisi aliquo veritatis colore aut similitudine subtiliter vestita.

¶ 2. Hanc nostram subtilitatem Puffendorffiani resciscere possunt à quocunque docto & indocto, qui in extremis constitutus idoneus testis erit, num ipsi subtilitate aliqua persuaderi possit, observata socialitate se perfecte implevisse totam obligationem suam, & finem suum ac beatitudinem omnino obtinuisse? Quin contra omnes moribundi valere jubent totam societatem, optantque meliora, ab hominum opinione non pendencia. Legatur Phædo Platonis. Plerumque etiam poenitet eos societatis, & ajunt. Cur demens servivi & placui hominibus? Dicuntque cum Gundlingio: *Quo mihi Jus natura, quod moriens relinquere debeo?*

Them. X. Finis Juris Naturae non est, qui non tamdiu durat, quamdiu durat ac durare potest ipsa natura, sed aut per accidens aut necessario cessat, non cessante natura: Est enim finis ex omnium sapientum notione *Bonum, in quod tendit agens, & quo obtento cessat motus ejus.*

1. Socialistae hoc peccant. Nam Societatis pax & commoda ab hominibus cessant in homine ad desertam insulam ejecto, aut in eremico; cum tamen adhuc in istis duret natura humana, adeoque & Jus naturae: igitur societatis haec bona non sunt finis juris naturae.

2. Haecque fuit causa Puffendorffio in absurdum incidendi: nempe ait rationi repugnare, atque adeo contra jus naturae peccare instituta monachorum ac solitariorum Lib. II. Cap. IV. §. 4. Quamvis enim contra agnitam veritatem mentiatur, instituta haec societati proficere humanae nihil tamen & si vera esset criminatio Puffendorffii, absurda est & secum pugnans. Si enim solitariorum instituta sunt contra jus naturae, carent fine juris naturae, nempe felicitate hujus vitae, & commodis & honore & favore, ceterisque Puffendorffii idolis. Si vero haec instituta istis carent & ita infelicia sunt, cur tantopere invidet illis Puffendorffius, eorumque divitias & commoditates exagitat, cum commoditates sint finis juris naturae & beatitudo ex mente Puffendorffii? An invidiosum est carere sine juris naturae? An

Nostra doctrina ad captum omnium.

Finis J. N. non debet esse brevior natura humana.

Societas est brevior natura?

De monastico statu contradictio Puffendorffii.

In Puffendorffii doctrina

Subtilitates an ad Jus naturae pertinent?

contra naturam est finem juris naturæ possidere?

à Cicerone
corrigitur

3. Cicero non ex revelatione sed ex ratione locutus est, cum Puffendorffii sententiam tanto ante repressit. Magno autem intervallo superat naturalis sapientia Ciceronis meditationes Puffendorffii, in fallor. Sic vero sapienter ac serio loquitur Cicero, quippe scribens & dogmata statuens filio suo unice dilecto, quem prudens pater ut deciperet, nec æris cupidine nec certandi pruritu, nec captandæ auræ vanitate decipi potuit; quomodo tamen deceptum esse Puffendorffium suspicari licet; qui ideo falso asserit, veteres omnia ignorasse, ut nempe sua valerent: *Multi autem & sunt & fuerunt, qui tranquillitatem expectantes à negotiis publicis se removerint, ad otiumque perfugerint. IN HIS ET NOBILISSIMI PHILOSOPHI LONGEQUE PRINCIPES, ET QUIDAM HOMINES SEVERI ET GRAVES nec populi nec principum mores ferre potuerunt, vixeruntque nonnulli in agris, delectati re sua familiari. HIS IDEM PROPOSITUM FUIT, QUOD REGIBUS, ut ne sua re egerent, nè cui parerent, libertate uterentur. Quare cum hoc commune sit potentia cupidorum cum iis, quos dixi, otiosis, alteri se adipisci id posse arbitrantur, si opes magnas habeant; alteri si contenti sint & suo & parvo. In quo NEUTRARUM OMNINO CONTEMNENDA EST SENTENTIA. Sed & facilius, & tutius, & MINUS ALIIS GRAVIS VITA EST OTIOSORUM; fructuosior autem hominum generi, & ad claritatem amplitudinemque aptius, eorum, qui se ad rempublicam & ad res magnas gerendas accommodant.* Lib. I. Officior. Cap. XXI. Etiam si ergo nihil ad DEum referendum esset, atque adeo in Puffendorffii profano systemate, tamen juri etiam tali profano naturæ congruens est Status solitariorum etiam otiosorum.

4. Possibile est, humanam naturam durare etiam post mortem seu resolutionem corporis. Et nullus est etiam Atheus, qui possit ostendere contradictionem, aut invictis argumentis probare, animam debere interire cum corpore.

Possibile est
humanam
naturam du-
rare post
mortem
hanc.

1. Quæro jam ex Puffendorffio, vel ex Atheo aliquo: Si istud possibile revera sit, si anima superest, estne *jure naturæ* constrieta? Si est: ergo juris naturæ finis non est hujus vitæ societas & felicitas. Si non est: Ergo jus naturæ cessat non cessante natura. Quis autem sustulit illud jus, adhuc subli-
R. P. Defing Pars I.

stentibus naturis? Aut Jus naturæ corporibus Scriptum est tantum, non animis? Aut animæ justæ quidem possunt esse, quamdiu in corpore sunt, extra corpus justitia vacuæ, & felicitate carentes sunt?

2. Si ergo admittit aliquis Turca, dubitante Puffendorffio, animam à morte superesse annos trecentos aut mille, postquam in corpore fuit annis quinquaginta; talis anima fuisset Juri naturæ obnoxia annis quinquaginta, annis reliquis mille nihil ad ejus naturam spectabit jus naturæ. Huic longævæ naturæ mille annis carendum erit felicitate, nempe commodis hominum; etiam si toto vitæ corporeæ tempore multa perpessa sit, parum vero lætata, & agonizaverit pro justitia usque ad mortem?

Them. XI. Finis proprius juris naturæ non potest constitui in aliquo, quod est indifferens ad bonum & malum, honestum & inhonestum. Talis autem est felicitas socialium Juris naturæ doctorum.

Finis J. N.
non est ali-
quid indiffe-
rens.

1. Justitia non est, quæ non est vere bona & vere honesta: Vera honestas actionum à vero fine manat: Veram bonitatem emanare non potest finis in se indifferens ad bonum & malum: igitur Justitiæ naturalis finis non potest constitui in indifferente.

2. Si felicitas ista & pax non est indifferens ad bonum vel malum, omnis qui eam obtinet, erit bonus, & honestus. Hoc autem est contra sensum communem, ne dicam contra divina præcepta. Fuere enim tyranni, injusti, qui pacem in sua republica servarent & cum vicinis, non minus quam justissimi quique monarchæ.

Pax externa
est indiffe-
rens.

Them. XII. Finis naturalis juris naturæ debet esse in potestate naturæ & in mediis ad illum finem præscriptis. Pax & felicitas hujus vitæ non est in potestate neque singulorum neque omnium hominum. Ergo ea felicitas non est finis Juris Naturæ.

Finis J. N.
debet esse in
potestate ac
mediis.

1. Nulla enim potest esse obligatio tendendi ad finem, quem consequi neque in me est, neque in mediis, quæ mihi præscribuntur. Ut si Romam tendens nec ego vires habeam illuc eundi, nec duces mei, nec passus, nec ipsa via in potestate sint.

2. Hujus autem vitæ felicitas adeo non est in potestate nostra, ut à quolibet possimus impediri, à fure, à verme. Et quomodo felicitas vitæ sit in potestate, cum ne ipsa quidem nuda vita sit in potestate, quæ singulis momentis desinere etiam nolentibus potest? Finis autem juris naturæ non debet auferri
M nolen-

nolentibus, alias injuste obligaremur eum velle & quærere.

Talis non est
felicitas Puffendorffiana.

3. Ad obtinendam autem hujus vitæ felicitatem præscribunt ii, qui putant se bonos esse moderatores generis humani, præscribunt inquam amorem hominum tanquam æqualium, abstrahendo ab amore DEI: Præscribunt poenas temporales sitas in hominum odio, multa pecuniaria, aut etiam mortis. Verum enim vero neque amor hominum ut æqualium, non relatus ad DEUM; neque illæ poenæ prædictæ tantum habent potestatis, ut per se sint apta ad obtinendam felicitatem etiam tantum Puffendorffianam.

4. Nam primo plerumque, qui maxime ad hoc tendunt, minime obtinent. Ne vivere quidem est in nostra potestate, adeo ut in momenta non simus securi mortis. Quanto minus in nostra potestate est hoc modo Puffendorffiano feliciter vivere seu aliorum favores & auxilia cogere.

quam felicitatem justissimi non obtinent.

5. Imo qui justissimus esse studet, ille de hac felicitate Puffendorffiana minimam partem obtinet, imo secundum sapientem Platonem ne potest quidem obtinere. Platonis Lib. II. de Republica seu de Justo, profundiore meditatione expendendum appono, prolixum sane, sed omnibus Socialium libris simul sumptis longe meliorem. „Vitam utriusque justii videlicet & injusti ita plane judicabimus, si justissimum virum seorsum & injustissimum distinguemus. - - - Sit autem hæc discretio talis, ut nihil auferamus injustitiæ ab injusto, neque quicquam ab justo justitiæ. Primum igitur injustus tanquam optimi artifices faciat; videlicet quemadmodum gubernator summus vel medicus, quæ in arte sua confici possunt & quæ non possunt, sentit: & illa quidem aggreditur, ista relinquit: & si qua præterea in re peccaverit, corrigere potest. Ita & injustus recte injurias aggrediens lateat, si maxime injustus futurus est: Sin autem deprehensus fuerit; iners existimandus est. Extrema enim injustitia est, justum videri eum, qui non sit justus. Danda est igitur perfecte injusto perfectissima injustitia, neque auferenda; sed permittendum, ut is, qui est injustissimus, apud omnes justii habeat opinionem; & si qua in re peccavit, corrigere possit; sitque ad

Platonis sublimis meditatio de justo viro.

Injustissimus debet esse felicissimus, & justus videri.

„ persuadendum idoneus, siquid de ipso mali facinoris nunciatur; Et ad vim, si opus fuerit, inferendam, fortitudine & robore, & amicorum copia.

„ Cum hunc talem finxerimus, juxta ipsum virum ponamus Justum, simplicem hominem & ingenuum, qui ut scriptum est ab Æschylo, non videri, sed esse bonus studeat. Removenda quippe ab eo justitiæ omnis opinio, ne justus cuiquam videatur. Si enim videbitur justus esse, aderunt illi honores, & præmia; incertum igitur erit, justine an honorum munerumque gratia talis sit. Privandus itaque rebus omnibus, præterquam justitia, atque ita ponendus, ut superiori contrarius sit, Nihil enim injuste agens injustissimus esse credatur; ut quasi quodam examine ad justitiam sit probatus, ex eo, quod nec infamiæ, nec his rebus, quæ eam sequuntur, moveatur aut labefactetur, sed usque ad mortem immobilis perseveret, dum per omnem vitam injustus existimatur, est tamen justus.

Justissimus debet esse infelicissimus, & videri injustus.

„ Cum utrique ad extremum pervenerint, judicetur, uter eorum sit beatior?

„ Ii, qui præ justitia injustitiam laudant, dicent, quod ita affectus justus cadetur, torquebitur, & vincula patietur; eruentur illi oculi, atque demum omnia mala perpeffus suspendetur, * atque cognoscet, non esse, sed videri justum, concupiscendum esse.

Plato descripsit imaginem Christi patientia.

„ Injusto autem perfectissimo omnia contraria evenire dicet: Primum quidem magistratus capere in sua civitate, cum justus appareat: deinde unde velit uxorem ducere, & suas cui velit eloçare: cum quibuslibet congregari & communicare, atque ad hæc omnia utilitatem capere, quæstum facientem, cum injuriam inferre minime vereatur: incertaminibus tum publicis tum privatis Superiorem evadere, plusque emolumenti quam adversarios inde excerpere; atque hinc effici divitem unde & profit amicis, & inimicis obsit: Deos autem Donariis & sacrificiis cumulate & magnifice colat; & multo melius quam justus conciliare sibi possit quemlibet vel hominum vel deorum, ex quo consentaneum

Injustissimo non convenit felicitas Puffendorffiana.

* En imaginem justissimi; ut agnoscit Illustrissimus Bossuet in Observationibus ad Historiam Universalem.

„ neum esse volunt, * ut DEO cha-
 „ rior sit quam justus.

Quam Plato
 sola ratione
 agnovit fal-
 sum.

6. Ecce Beatitudinem Juri Puffendorffiano propositam, quæ à Justitia ve-
 lut à toto cælo aberrat. Plato sola ra-
 tione ista cognoscit & describit: Puf-
 fendorffius ne tot quidem revelationi-
 bus adjutus id agnovit. Imo agnovit,
 sed dilexit magis tenebras quam lucem.
 Illi quidem merito suo inflicta est cœci-
 tas, curvæ in terras animæ: sed uti-
 nam non tot alios incantasset, traxisset-
 que in perniciem; quod jam ipsius tem-
 pore Sekendorffius deploravit & alii
 etiam Heterodoxi: Vid. Them. XV.
 Cap. X.

quam & ti-
 nea corrup-
 pit.

7. Contingit sæpe ut tota aliqua res-
 publica pace interna fruatur, per amo-
 rem & socialitatem parta; veniunt au-
 tem aforis barbari totam devastantes,
 aut pestis, aut fames, aut incendia,
 aut diluvia, aut terræ motus, gran-
 dines, cicadæ, mures, eruca, prui-
 næ, aliæque innumeræ pestes. Hæc
 Puffendorffius non negabit lumine na-
 turæ nota, nec fastidiet hæc, quia de-
 scripta sunt in sacris literis. Igitur fa-
 teatur necesse est, Justitiæ naturalis
 finem non esse eum, quem tinea cor-
 rumpit: quod si istum doctorem ratio
 sua docere non potuit, docuisset qui-
 libet obvius Evangelii locus.

Pars felicite-
 tis Puffen-
 dorffianæ

8. Imo ea, in quibus saltem partem
 felicitatis constituit Puffendorffius nem-
 pe divitiæ & potentia, fere repugnant
 alteri felicitatis parti, videlicet bono
 animo. Audiatur & discatur ex Platone
 Lib. V. de Legibus: „ Viri civilis
 „ mentem habentis non ea voluntas est,
 „ quam in legumlatore optimo esse de-
 „ bere multi affirmant, ut quam maxi-
 „ mam & ditissimam esse velit civita-
 „ tem, auro & argento refertam, ac
 „ terra marique plurimum dominan-
 „ tem: quibus addunt, ut quam op-
 „ timam etiam ac felicissimam esse velit,
 „ si recte leges laturus est. Sed ha-
 „ rum quidem alia fieri possunt, alia
 „ minime. Possibilia igitur volet le-
 „ gislator, impossibilia nec volet, (nam
 „ vana esset cupiditas) neque aggre-
 „ dietur. Felices ergo & probos esse,
 „ quæ simul necessario ferme fieri so-
 „ lent, volet quidem; divites autem
 „ valde simulque probos, est impos-
 „ sibile. - - - Quia acquisitio tam in-
 „ juste quam juste facta plus quam du-
 „ plo eam superat, quæ solummodo ju-
 „ ste fit: & impendia, quæ nec ho-
 „ neste nec turpiter impenduntur, du-
 „ R. P. Defing Pars. I.

repugnat
 alteri parti
 animo bono

quem divi-
 tiæ corrup-
 punt.

„ plo minora sunt illis, quæ honesta
 „ sunt, honesteque impenduntur. Nun-
 „ quam igitur illo, qui duplo plus ac-
 „ quirit, & dimidio minus erogat, di-
 „ tior is erit, qui contra facit. Est
 „ autem alter istorum probus, alter
 „ non malus quidem quando duntaxat
 „ parcus est; nonnunquam vero ma-
 „ lus omnino; bonus autem, ut mo-
 „ do diximus, nunquam. Nam qui
 „ & juste pariter & injuste pecunias
 „ cumulat, neque juste impendit neque
 „ injuste, dives fit, quando est par-
 „ cus. Sed qui omnino malus, quo-
 „ niam ut plurimum impos & prodi-
 „ gus est, valde pauper fit. At qui
 „ honeste expendit, & juste solum ac-
 „ quirit, neque facile divitiis excellet
 „ unquam; neque premetur inopia.
 „ recte itaque sermo noster asserit, val-
 „ de divites bonos viros non esse:
 „ quod si boni non sunt, felices quoque
 „ non erunt. - - - Quapropter oppor-
 „ tere dicimus, nec aurum nec argen-
 „ tum esse in civitate, neque quæstum
 „ insuper multum in mechanicis operi-
 „ bus, cauponationibusque & foeno-
 „ re, nec ex pecoribus turpiter, sed
 „ ab his, quæ agricultura offert ac præ-
 „ bet: *Atque hoc ita, ut quæstus non*
 „ *cogat ea negligere, quarum causa qua-*
 „ *runtur pecunia: hæc vero anima &*
 „ *corpus sunt.* „ Ecce Philosophum
 insignem acuta utique ratione de re-
 publica bona statuentem, sed plane
 contraria Puffendorffio. Forte repon-
 nes, à Puffendorffio non negligi ani-
 mum. Respondeo: Imo loquitur de
 animo: sed quæ ei præcipit, quemad-
 modum totum suum jus naturæ, tan-
 tum refert ad bona societatis & com-
 moda hujus vitæ tantum.

quæ si maxi-
 mæ sunt,
 cum justitia
 non consi-
 stunt.

unde eos
 Plato exclu-
 dit à repu-
 blica.

Commoda
 Puffendorff-
 iana non
 possunt ob-
 tineri per
 civitates.

9. Commoda Puffendorffiana non
 posse obtineri, docet experientia. Ci-
 vitates ait ideo institui debuisse, ut re-
 primerentur injuriæ malorum: nam an-
 te civitates quilibet, si volebat & pote-
 rat, capiebat aliena, percutiebat &c.
 unde inquieta omnia. Igitur civitates
 institutæ sunt. Verum quid sit civita-
 tibus institutis? Nihil rapitur? nihil
 cædis occultæ publicæque patrat? Quot
 fraudes, perjuria, veneficia, crimi-
 naque patrantur magistratuum maxi-
 meque principatum obtinendorum
 causa? iisque obtentis, quæ pauperum
 oppressio? quæ judiciorum, ad quietem
 servandam institutorum, perver-
 sitas? Deinde ante civitates singulis
 forte eripiebantur oves, triticum, ve-

M 2

stis:

* Injustitiæ, vel falsæ justitiæ Patroni.

ftis : nunc civitatibus institutis pro fur-
tis paucorum successerunt maxima la-
trocinia, id est, multorum inter se po-
pulorum bella, totas provincias late
depopulantia. Et cum ante civitates
parva furta flagitia haberentur, post illas
magna hæc latrocinia habentur ingentia
decora : & non solum ars est, homi-
nes turmatim occidere & eruere provin-
cias, sed omnium artium præcipua.
Hæc enim sola nobilitat artificem suum
etiamsi pessimus sit civis ; hæc sola glo-
riam reliquam omnem excedere à civi-
tatibus existimatur, iis enim qui plu-
res occiderint, plura vastaverint, ere-
cti sunt triumphales arcus, trophæa
triumphique splendidissimi decreti : con-
tra viris sanctis, qui virtutibus & legi-
bus instruxere rempublicam, Soloni,
Platoni, Catoeni Censorio, vix bipeda-
le saxum memoriæ ergo locatur.

10. Quanto justior etiam in his est
civitas DEI, Ecclesia Catholica : quæ
non regibus bellorum ac cædium causâ,
sed privatis maxime viris, iisque in vi-
ta contemptis templis, festis dies &
æternam memoriam consecrat ; qui seu
sibi solis sancte vixerint, seu doctrina,
exemplis, benefactis rempublicam ju-
verint, quo melius finis sui ultimi ad-
moneretur, ad eumque obtinendum pro-
veheretur.

11. Inquies, scelerum in civitate com-
missorum non est causâ civitas seu so-
cietas, sed voluntas prava hominum,
quam societas non emendat, sed sæpe
accendit. Respondeo, hoc ipsum est
grave illud à Puffendorffio commissum
in statuendo Juris naturæ principio pec-
catum : quod & Principium & finem
cum statuatur, quo animus non sit me-
lior seu felicior, imo quod est instru-
mentum aptum ad eum corrupendum.
Statuisset ille nobiscum servitute
DEI pro principio, & DEum ob-
tinendum pro fine, nemo posset ei ob-
jicere, per hæc duo animum unquam
corrumpti.

12. Demum advertere & hoc & plu-
ribus aliis locis juvat, omnes civita-
tum institutores operam vanam luisse,
etiam cum hujus tantum vitæ pacem
ac commoda pro fine ac meta colloca-
runt. In nulla enim humana republica,
pe: nullas humanas leges obtineri potuit
pax externa, nisi multis & fortasse plu-
ribus inquietudinibus turbata : neque
obtineri potuerunt commoda, nisi in-
commodis pluribus confecta : neque in-
jurix & incommoda arceri potuerunt à
quoquam legislatore, nisi per media,
quæ rursus aliarum injuriarum & qui-
dem majorum non occasio duntaxat, sed
& illicia essent. Igitur natura ipsa re-

rum & tam longa aliquot millium anno-
rum experientia docent nos, quam ma-
le tetigerint scopum, quotquot in com-
modis hujus tantum vitæ tanquam fine
suo ac humanæ societatis acquieverunt
aut in his *finem Justis beneque esse*
stolide existimarunt.

Thema XIII. Finis verus Juris natu-
ræ est, qui nullo fine alio ultra intento
sufficit, ut actio ponenda sit justa : cu-
jus vero contrarium sufficit, ut actio
ponenda sit injusta. Finis autem So-
cialium plane est diversus. Non est igitur
is verus finis.

1. Nam à fine desumitur actionis bo-
nitas ; si igitur finis non sufficit ad actio-
nem bonam faciendam, non est finis verus.

2. Si Pax ex amore & societate suf-
ficeret ad actionem justam ponendam,
& vicissim ; justum esset necare inno-
centes, pejerare &c. propter pacem
obtinendam. Vide Them. V. n. IV.
Contra calamitas & bellum & discordia
avertenda sufficeret ad omittendam ve-
ram religionem &c.

Them. XIV. Finis Juris naturæ non
est diversus à fine singulorum hominum.
Singulorum autem hominum finis non
est illa tranquillitas & felicitas socialis,
quæ potius singulis gravis est.

1. Nam si singuli spectentur, pauci
sunt aut nulli potius, qui hunc Socia-
lium finem assequantur legatur. Horatii
Satyra I. Lib. I. quam perpetua experi-
entia invicte probat.

*Qui sit Moecenas, ut nemo, quam sibi
sortem*

*Seu ratio dedit, seu fors objecerit, illa
Contentus vivat; laudet diversa sequentes?
O fortunati mercatores, gravi annis
Milles ait, multo jam fractus membra
labore.*

*Contra mercator. - - - - -
Cetera de genere hoc (adeo sunt multa)
loquacem*

Delassare valent Fabium.

2. Deinde ii qui maxime pro eo fine
acquirendo laboraverunt, & illum etiam
acquisiverunt, denique eodem rursus
privantur sine ulla sua injustitia : nempe
cum mors venerit, quæ omnem hanc
felicitatem uno ictu succidit. Idque
patiuntur naturaliter omnes justis, nullo
excepto.

3. Præterea ii, qui maxime hanc ad-
epti sunt pacem, in eamque suum finem
maxime posuerunt, gravissime puniuntur
in ejus amissione per mortem. In
hos enim cadit illud : *O mors quam ama-
ra est memoria tua homini pacem habenti
in substantiis suis.* Eccli 43. v. 1.

4. Ut publica quies servetur, singuli
de sua felicitate debent multa remitte-
re, multa etiam infelicia pati, quæ ipsi
cau-

causantur à societate; Quid patiuntur conjuges à se & à filiis? servi à Dominis? cives à vicinis? aulici à regibus? rustici à nobilibus, militibus? Hinc illæ multorum lacrimæ detestantium societatem, & in desertis habitare optantium ni dura necessitas cogat persistere. In gravi autem duraque necessitate finem singulorum ponere non est justum.

5. Placet hic exscribere doctrinam S. Augustini, ut. eam boni viri conferant cum doctrina Puffendorffii ferantque judicium de judicio Barbeyraci tantopere Puffendorffium præ Augustino deprædicantis, ut offendi etiam Turcæ possint, si modo hi suspicarentur, Barbeyraco aliquid sani sensus, cum talia scriberet, superfuisse. Infruit autem S. Augustinus Macedonium Africæ vicarium virum potentem, ac regia prope dignitate; nequis existimet ad vulgus tantum pertinere ista, regum vero majorem esse apud DEum respectum. Sic ergo Macedonium alloquitur Epistola CLV. n. 7. „ Quoniam vero te rei publicæ scimus amatorem, non aliunde esse beatum hominem, aliunde civitatem vide quam sit in illis sacris literis clarum. Nam quidam in eis Sancto Spiritu plenus hæc loquitur, orans: *Exime me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem & dextera eorum dextera iniquitatis. Quorum filii velut novellæ constabilitæ in juventute sua: Filia eorum compositæ, & ornatae sunt sicut similitudo templi: Cellaria eorum plena, eructantia ex hoc in hoc. Oves eorum foecundæ, multiplicantes in exitibus suis. Boves eorum crasse. Non est ruina maceræ, neque transitus neque clamor in pluteis eorum. Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt: BEATUS POPULUS, CUIUS DOMINUS DEUS IPSIUS* (Psalm 143.) Vides exaggeratione terrenæ felicitatis beatum populum non dici, nisi à *FILIIS ALIENIS*, id est, non pertinentibus ad regenerationem, qua efficimur Filii DEI: à quorum manu iste (Psalmista) se eximi precatur, ne ab eis in hanc opinionem atque in peccata impia pertrahatur. Loquendo quippe vanitatem beatum populum dixerunt, cui hæc sunt, quæ supra commemoravit; quibus ea felicitas constat, quam solam dilectores hujus mundi inquirunt. Et ideo dextera eorum dextera iniquitatis; quia hæc præpouerunt, quæ fuerunt postponenda, sicut sinistra præponitur dextra. - - Proinde ut transiret (Psalmista. Da-

Beata civitas non fit per alia, quam per quæ beatus fit homo.

vid) omnium vanitarum & insaniores mendacium limites, atque ibi beatam vitam poneret, ubi vere est, Beatus, inquit, populus, cujus Dominus DEus ipseus. Hoc nobis velimus, hoc civitati, cujus cives sumus. Non enim aliunde beata civitas, aliunde homo, cum aliud civitas non sit quam concors hominum multitudo. Itaque si omnis prudentia tua, qua consulere conaris rebus humanis; si omnis fortitudo, qua nullius iniquitate adversante tereris; si omnis temperantia, qua in tanta labe nequissimæ consuetudinis hominum te à corruptionibus abstines, si omnis justitia, qua recte judicando sua cuique distribuis, id laborat, id nititur, ut hi, quibus vis, ut bene sit, salvi sint corpore, & ab omni cujusquam improbitate tuti atque pacati habeant Filios sicut novellas &c. nec litigantium clamor personet in plateis eorum; ita non erunt veræ virtutes tuæ, sicut nec istarum beatitudo. - - Si quælibet administratio tua illis, quas commemoravi, instituta virtutibus hoc intentionis sine determinatur, ut homines secundum carnem nullas iniquas molestias pariantur; nec ad te existimas pertinere, *QUO ISTAM QUIETEM, QUAM PRÆSTARE NITERIS, REFERANT*; id est, quomodo DEum, verum, ubi est quietæ vitæ omnis fructus; colant; *NIHIL TIBI PRODEST AD VITAM VERE BEATAM TANTUS LABOR.*

Graphice, ni fallor, depinxit sapientissimus Augustinus Societatem, quam hæc vita circumscribit Puffendorffius filius alienus mentitus nobis, si mihi permittitur phrasi divina, in eum uti.

6. Si DEus naturam humanam ad nullum alium Finem condidit, quam ad hæc terrena, fecit illum miserum: nempe infinite cupidum summorum, & tamen ab earum adeptione sine culpa necessario ac perpetuo exclusum.

Them. XV. Non possunt designari illa bona hujus vitæ, quæ sint tanquam finis à jure naturæ intenta, tametsi sensibilia sint. Quod est signum, Socialitas in aère ædificare. Non possunt assignari Bona hujus vitæ, quæ sint finis Juris naturæ.

1. Illa bona sunt societati tali propria, quæ esset sana & integra, qualem explicat Plato Lib. II. de Justo seu Republ.? Consisteret ea in paucis iisque oppido necessariis. Velle hi utentur simplici; *nutrientur ex bordeo & frumento farinam conficientes, & par-* Bona Societatis tantæ sunt valde pauca,

ut frumen-
tum, glandes &c.

tim quidem pinsendo, partim addito fermento subigentes placentas egregias panesque super calamis aut puris foliis imponentes, in lectisque ex herbis simila- ce atque myrto factis discumbentes commessabuntur ipsi & eorum filii, bibentes vinum coronati, & DEOS laudantes jucunde simul vivent, nec ultra censum filios generabunt, caventes paupertatem aut bellum. - - - Oblitus & hoc eram, quod habituri essent obsonium, salem videlicet & oleas, & caseum & bulbos, praterea olera quasi agrorum pulmenta coquent, & bellaria ipsis apponemus ficuum, cicerum ac fabarum, & baccas myrti & fagineas glandes prunis torrebunt, modeste bibentes, sicque quiete & salubriter viventes, ut par est, senio confecti aliam ejusmodi vitam posteris suis relinquent.

Estne jam hæc, à Socrate descripta felicitas, quam jus naturæ socialitarum decernit orbi & omnibus gentibus? At credo pleræque nihil magnæ hic felicitatis odorabuntur. Audiamus quid Glauco responderit Socrati.

2. *Si tuis, ô Socrates, civitatem instituisses, quam alia ipsis cibaria præparasses? Quid ergo agendum ô Glauco? Quod multi solent, inquit, super thoris discumbendum NISI MISERE VELIMUS VIVERE, epulisque ex mensa vescendum, obsoniisque & bellariis, quibus bis temporibus utuntur. Esto Glauco, inquam ego. Intellego: non enim urbem, ut videtur, consideramus solum quomodo fiat, sed DELICATAM urbem. - - - VERA UTIQUE MIHI CIVITAS ESSE VIDETUR QUAM DIXIMUS, TANQUAM SANA. Verum si vultis, CIVITATEM QUOQUE TURGIDAM SEU TUMESCENTEM consideremus. - - -* „Thori addentur, & „mensæ, & alii apparatus, & vasa & „obsonia, unguentaque & suffitus, „scorta, aromata, condimenta, oble- „tamenta; singulaque horum omnis „generis. - - - Addenda rursus pic- „tura & varietatis artificia, aurum „&c. Nonne igitur majorem civita- „tem oportet constitui? *Illam enim sanam non amplius sufficiens est: sed mole quadam & multitudine replenda est eorum, qui non amplius necessitatis causa in civitatibus sunt; quales sunt venatores omnes & mimi, imitatoresque partim circa figuras atque colores, partim circa musicam &c. actores, cantores, saltatores, operum publicorum redemptores & apparatus instrumentorumque variorum artifices, tum aliarum rerum,*

Plura com-
moda faci-
unt civita-
tem morbi-
dam

& vitiosam

„tum eorum, quæ ad muliebrem mundum pertinent. Quin etiam „ministris pluribus indigebimus, præ- „dagogis, nutricibus, educatoribus, „comptricibus, tonsoribus, & iis qui „obsonia & culinam parent. - - - & „medicis indigebimus - - - Atqui & „regio, quæ tunc eos homines satis „commode alebat, ex copiosa parva „erit. - - - Nonne igitur de finiti- & injustam.
„morum regione nobis aliquid usur- „pabimus, ut satis agri habeamus ad „pascendum atque arandum; & fini- „timi quoque de nostra, si & illi ad „cumulum divitiarum se conferant in- „finitum, necessitatis terminos exce- „dentes? - - - Pugnabimus ergo, vel „quid agemus? Pugnabimus. - - - „Igitur & majore civitate opus & ad „exercitum maximum comparandum, „qui ob ea, quæ dicta sunt, incurren- „tibus hostibus obvius sit. &c.“

Ecce huc demum cedit socialium felicitas, eam civitatem constituens, quam Puffendorffius beatam laudat, Plato vero ait tumentem, & ulcerosam, minimeque sanam sed sanæ contrariam, itaque affectam, ut plura etiam hinc mala quam bona consequantur.

3. Deinde si maxime in sensibilibus constituendus est justitiæ finis, quo judicæ dirimetur lis de modo deque ipsa substantia hujus felicitatis? Alius decem jugera agri divitias putat, alius pauperiem. Cæsar aliquis mallet inter paucos agrestes esse primus, quam in maxima Roma secundus. Alexandrum Persæ devicti laudabant, detestabantur iidem Macedones, qui victoriam pepererant. Pacem expetunt coloni, miles horum videt ignaviam, & Suevi gloriæ summam existimabant, fines habere latissime vastotos à se.

Them. XVI. Neque effugiunt sociales, si dixerint, Finem Juris naturæ non consistere in his rebus, neque in quocunque earum usu, sed in usu recto id est virtuoso.

1. Virtuoso usus ex intentione de- Ex Puffen-
biti finis, & actione ad finem tempe- dorffio, qui
rata consistit. Sed socialium finis in- comoda
tentus sunt ista commoda, & actiones vitæ sectatur
civiles ita temperatæ ut hæc commo- hoc ipso est
da consequantur. Igitur ex socialium justus.
principiis hoc ipso est aliquis virtuosus
quod sit ita felix. Ille ergo erit vitio-
sus, qui non erit ita felix. Malus ergo
erit is, qui propter justitiam odia &
exilia patietur, pessimus autem qui
etiam morte afficietur propter justitiam.

2. Si

2. Si vero ex intentione horum commodorum non fit homo virtuosus, consequitur, hæc commoda non esse finem Juris.

Rectus usus bonorum consistit in expensione.

3. Rectus & honestus usus istorum commodorum potius consistit in illorum expensione, quam in fructione: ergo acquisitio, possessio & retentio illorum non est finis Juris honesti; si enim ea essent verus finis, sola eorum possessio vere beatum faceret. Nunc vero qui divitias, honores, favores, auxilia plurima habent, virtuosiores ab omnibus reputantur, si ea cum aliis communicent & largiantur; si vero soli possidere student, habentur pro avaris, ambitiosis, invidis, adeo ut etiam affectus & propensio in ista displiceat justis.

Commoda non sunt verus finis, quia indigent alio fine.

4. Verus finis justus non est, qui alio fine indiget à quo veram rationem boni, justus, honestus, rectus demum obtineat. Socialium autem talis est finis, ut actus ad finem directus sine etiam obtento nondum sit rectus & regulatus & justus; sed demum à nescio quo usu honesto illius finis debeat fieri rectus & regulari. Quod ipsum argumento est, Finem Socialium esse aliquid indifferens ad rectum & non rectum, ut jam supra Them. XIII. ostendimus.

Puffendorffius à Gentilibus vituperatus.

Them. XVII. Hæc doctrina Puffendorffii &c. pro gentilibus, ut ipse ait, scripta, ab ipsis gentilibus agnita est vituperio digna, & execratione.

Sicut Aristoteles.

1. Philosophi vehementer in Aristotelem invecti sunt, ambitiosum, voluptuarium dicentes, quod externa bona & commoda honoresque saltem in confortium felicitatis constituendæ admitterit. Quocirca etiam *Vulpes* dictus est, velut insidias veræ felicitati tendens. Vid. Euseb. Præparat. Evangel. Lib. XV. cap. II. &c.

2. Si nos ista diceremus, aut aliquis SS. Patrum, clamare inciperet Puffendorffius, nos suspectos esse tanquam Christianos qui omnia in unum chaos conflent & sacra profanaque inter se commisceant, & ex illo Apostolo ex illo propheta stупide Jura naturæ repetere. Nunc ea dicunt Ethnici, qui non possunt esse suspecti Puffendorffio tanquam Pauli aut Matthæi discipuli; cum ex lumine naturæ hæc senserint quæ Puffendorffium non tetigerunt. Vulpina ergo hæc gentilium sapientibus visa est Juris naturalis prudentia, quæ ut aduletur hominibus, DEI causam prodit.

Plato rejicit Puffendorffium.

3. Plato aliam in Puffendorffium sententiam decrevit, ejusque Jus naturæ ac societatem damnavit. *Duplicia ve-*

ro, inquit ille, bona sunt, alia humana, divina alia: dependentque à divinis humana. SIQUA VERO CIVITAS MAJORA SUSCEPIT (id est divina) MINORA QUOQUE POSSIDET: SIN AUTEM ILLIS CARET, UTRISQUE PRIVATUR. Minorum autem primum est sanitas, forma secundum, tertium vires, quartum divitiæ &c. Lib. I. de Legibus. Puffendorffii ergo civitas bona divina negligens, nec valens ex suo principio deducere, caret etiam humanis bonis, adeoque utrisque. I nunc Puffendorffii & Heinecci & gentiles adige ad tuum Jus naturæ sequendum. Legatur Cicero de Finibus.

4. Idem Plato Lib. VII. de Legibus rursus damnat vanitatem Socialitarum. *HUMANÆ QUIDEM, inquit, RES MAGNO STUDIO DIGNÆ NON SUNT: Serio tamen quadam agere necesse est, quod infortunatum dixerim. - - Oportet igitur, aio, quod studio dignum est, studiose tractare, non digna vero nequaquam. AC DEUM QUIDEM NATURA OMNI BEATO STUDIO DIGNUM: Hominem vero, sicut etiam supra diximus, esse fictum, ut esset DEI ludus; ATQUE ID VERE IPSTIUS OPTIMUM ESSE.*

5. Quoque Puffendorffio os pentus opprimatur, Epinomidem etiam Platonis, seu Philosophum consulamus. Hunc librum subjecit Legibus, & quamquam in legibus sæpe indicasset, quo fine tantam lucubrationem instituerit, nempe ut hominibus felicitatem veram procuraret; tamen necessarium censuit, singulari libro indicare, in quo consisteret ea felicitas? Ipse Plato in principio ejus libri ostendit, hanc esse suam mentem hoc consilium. Jam cetera audiamus. *Multi fluctibus hujus vita jactati illud prædicant: Humanum genus, felix atque beatum esse non posse. Attende igitur, & considera, utrum & Ipse recte hac de re dicere videar. IMPOSSIBILE ARBITROR, HOMINES IN HAC VITA, præter admodum paucos, FELICITATEM ET BEATITUDINEM ASSEQUI: BONA TAMEN SPES EST, UT POST MORTEM QUIS EA OMNINO CONSEQUATUR, QUORUM DESIDERIO ACCENSUS OPTIME PRO VIRIBUS EGIT VITAM, ATQUE EXEGIT. Nec inauditum aliquid novumque adduco, sed QUOD BARBARI OMNES ET GRÆ-*

GRÆCI MODO QUODAM COGNOSCIMUS. Nemo enim ignorat, quanta sit in prima generatione animalium difficultas &c. Nam per mille labores fieri hæc non ignoramus. Breve autem tempus est, non solum, respectu diuturnitatis malorum, verum etiam quocumque modo quis cogitet, quod quasi circa humanæ vitæ medium respirare parumper nos facit. Sed cito tristis senectus superveniens efficit, nequis optet rursus in vitam redire, cum præteritas molestias cogitet, **NISI PUERILI OPINIONÈ FERATUR.** Deinde rejicit à conceptu beatitudinis omnes artes, scientias, & exercitia corporis atque animi, per quæ vulgo dicitur salus reipublicæ comparari. Concluditque beatitudinem hujus vitæ consistere in contemplatione rerum cælestium visibilibus, sed ita, ut in visibilibus his intendatur ad illud unum omnia formans, regens ac continens. **UNUM ENIM HORUM OMNIUM INTELLIGENTI VINCULUM APPAREBIT.** Qui vero aliter hæc adipisci studet, fortunam, ut dicimus, invocet. **NUNQUAM ENIM ABSQUE HIS NATURA IN CIVITATIBUS ULLA FELIX EFFICIETUR.** Etenim hic modus est, hæc educatio, hæc disciplina. Per hæc itaque sive facilia sive difficilia sint, eundem. Nefas autem est Deos negligere, cum felix omnium illorum doctrina **OMNIBUS RECTA RATIONE PATUERIT.** Eum sane, qui cuncta hæc ita percepit, vere sapientissimum appellamus. Quem ego etiam joco & serivo affirmo, cum diem suum obierit, non amplius multorum sensuum ut nunc, sed unius fortis participem fore, unumque de multis factum, felicem, sapientissimum, atque beatum, & si quis in continenti, sive in insulis, seu publice, seu privatim vixerit, modo ita se gesserit, **EANDEM A DEO SORTEM REPORTATURUM.**

6. Idem Plato Lib. X. de Republ. *Primum quidem hoc mihi reddetis, quod qualis uterque sint. Justus & Injustus, Deos non latet. Si Deos id non latet, ille quidem à DEO amabitur, hic odio habebitur. Deorum autem amico OMNIA QUOAD FIERI POTEST à diis optima tribuuntur, nisi quid mali ex priore delicto ei necessitate quadam immineat. Sic itaque de justo viro existimandum: sive paupertati seu morbis, sive quibuscunque aliis eorum, quæ MALA VIDENTUR, obnoxius sit, huic demum VEL VIVENTI VEL MORTUO ad bonum aliquod ista conducere.*

Neque enim à diis unquam negligitur, quicumque justus evadere, virtutisque officiis, quod homini licet, DEO similis fieri conabitur. Denique totum illum de Justo librum sic concludit & perorat Plato: Quamobrem si sermonibus meis obtemperabimus immortalem fore animam arbitrantes, talemque, ut & mala possit & bona omnia sustinere, viam semper ad superiora ducentem sequemur, justitiamque cum prudentia omni ratione coleamus; ut & nobis ipsis firmus & diis amici, dum hanc ducimus vitam, & postquam virtutis præmia reportaverimus tanquam potiti victoria & triumphis, & hic & in millenario annorum itinere, quo de diximus, feliciter habeamus. Audiant hæc socialistæ hodierni, iique Christiani. Plato gentilis agnoscit de Justo deque re publica agere se non posse, nisi eam à DEO ordiatur, cum DEO finem ejus ultimum constituat. Hi vero sociales grandis ignorantia accusant Doctores Christianos, Juri tradendo adhibentes DEUM, & non in nuda natura solaque hac vita subsistentes!

7. Sed & in *Timai* sive libri de Natura sine Plato summam felicitatis constituit primo contemplatione divinarum rerum, quæ ad certam felicitatem ducat. *Et certe is, cui DEUS has sortes attribuerit, per verissimam opinionem ad felicissimam vitam deducitur: si quis contra durus & præfractus fuerit, nec sanctissimis illis præceptis voluerit parere, cum pena consequetur tum ex legibus, tum ex illorum sermonum vocibus, quæ & cælestes & infernas penas denuntiant. Addatur Ejusdem *Timaeus* fin.*

8. Neque contendat profanus aliquis, Platonem hæc ex sacris bibliis & ex Hebræorum disciplina adeoque ex revelatione didicisse, adeoque non pro gentili sed pro Judæo habendum, quæ Puffendorffio debeat esse suspectus. Nam si vel ex sacra scriptura ea hausit Plato, & revera ad religionem revelatam conversus est, commendatur hinc vis Sacrae Scripturae in Gentiles: igitur perperam ea scriptura omittenda dicitur cum jus naturæ tradendum est, etiam gentilibus. Si vero Plato mansit gentilis, & tamen has egregias doctrinas ex scriptura non hausit modo ipse, sed aliis quoque inculcavit; hinc rursus apparet, Gentiles posse doctrinam Juris naturæ discere ex S. Scriptura, neque hanc esse exturbandam à jure naturæ docendo.

9. Ceterum qui pulcre collectas sententias Philosophorum & aliorum de
fin.

fine humanæ vitæ, laborum ac justitiæ legere ad sese excitandum instruendumque voluerit, adeat Theophili Raynaldi Disciplinam moralem Dist. I. à. n. 41. usque ad 343. & S. Thomam metaphysice ac moraliter de his disputantem Contra Gentes.

Them. XVIII. Sententia Socialium non est apta ad refranandos homines ab injustitia. Ergo nec in propriis principiis stare potest; cum una manu ædificet civitatem, altera destruat. Ædificare vult per propositum finem commodorum: destruit per proposita commoda talia, quæ fere plus ad injustitiam invitant, quam ad justitiam.

1. Quid ergo faciet homo ille, qui non habet quod metuat incommoda illa humana, nec quod amplius desideret commoda? Servabitne justitiam, cum non habeat finem servandi? Adducam hic Gundlingium, minus suspectum socialibus, Discours über das Vernünftige Recht Cap. I. §. 27-39. „Fingamus, „ me esse solum, absque arbitro: quod „ fieri facile potest. Mevius reposuit „ pecuniam: eam esse Mevii haud me „ fugit. Discessit Mevius. Ego vero „ mecum: Insanus sim, si hanc illi re- „ stituam. Me id tulisse is resciscere „ haud quaquam potest. Quid me hic „ moveat, ne pecuniam retineam? *Habeo præsens commodum; nihil est incommodi; virgis non cadar, cum lateam omnes. Ostendat mihi quisquam ex illa Philosophia Wolffiana (addo Puffendorffianam) argumentum aliquod, cur non retineam pecuniam? Dices fortasse: recte ab hoc retineri pecuniam. O præclarum philosophiam! - - Itaque efficitur, etiam pœnas arbitrarias locum habere* (quod Puffendorffius ait sibi persuaderi non posse) *nobisque leges naturales non solum* ob id esse servandas, quod utiles sunt, sed quod à DEO imperatæ, & nisi servaveris, DEUS te extraordinarie puniet. Quæ hæc doctrina moralis, ubi nihil est quod quemquam deterreat, quo minus injuste faciat? Multa utique ab hominibus clam patrantur, & cum nunquam facta in apertum producuntur, sapius manent occulta. Plura horum exempla dari possunt. „ Finge esse aliquem Principem. Huic deerunt motiva, ne hoc neve illud faciat. Cum primum agnoverit utile sibi fore, omnibus te spoliabat. Monebis illum, abstinendum esse? Respondebit: Ecce abstineam? res mihi conducit, commoda est. Repones ei: à Populo eum traduci. Dicit ipse: quid mihi cum istis hominibus? - - Atheus veritates legum naturalium potest agnoscere, sed eas non discit nisi sub specie utilitatis. Illi vero qui leges naturales sub hac tantum ratione discunt, carent forti vinculo, sed cogitant: cessante commo- modo posse fieri transgressionem. In aliquibus quidem apparet satis gravis vis metus, ad servandum adigens; ne destruas corpus. At sunt peccata, quæ corpori non officiant. Ut furtum non viciat stomachum, nec viscera inde deteriora fiunt. - - Bona doctrina Moralis, Bonum Jus naturæ omni momento debet esse apertum, ut ab omnibus peccatis retineat.“ Igitur de sententia Gundlingii malum est Jus Puffendorffii, quod nullas pœnas arbitrarias ac præmia à DEO agnoscit; omniaque tantum commodis & incommodis humanis metitur. Et frigide solum adjicit, istas pœnas humanas à DEO constitutas esse. Unde enim demonstrabit, à DEO decretum esse odium, exilium, multam capitis, proscriptionem bonorum? Vid. Cap. IV. Th. III. & infra hoc Themate n. 7.

2. Puffendorffius, Heineccius, Wolf-
fius instruendos summaunt Turcas, Sinen-
ses, Japones, vel alios homines, qui de æterna vita post hanc tempora-
lem nihil, ut ipse quamquam falso existimat, didicerunt. Quomodo his persuadebit, ut usque ad mortem certent cum passionibus & appetitibus suis; ut inimicum sibi insidiantem non aufertant clam è medio; ut ad obtinendas divitias non omnia impendant; ut obtentis his divitiis & commoditatibus non in illis tanquam in fine ultimo conquiescant? Si enim justum est propter hæc tantum commoda amare socios, ille justitiam totam implevit, qui amando socios hæc affectus est. Qui justitiam implevit, illi nihil superest obligationis. Si autem consequendo hæc commoda non implevit totam justitiam, falsum est in his commodis esse finem justitiæ.

3. Produco hujus rei testem genti-
lium, qui naturaliter saltem tam doctus
fuit quam Puffendorffius & Heineccius. Plato is est rursus. Vir multo rigidior. Quippe is etiam hanc doctrinam perniciosam & è republica eliminandam asserit, quæ admittit pœnas injustis non tantum ab hominibus, sed etiam à diis, & quidem post hanc vitam infligi; si tamen ea doctrina simul admittat, Deos ad remittendum adeo faciles esse, ut re quavis obvia placentur etiam animo malo non mutato.

R. P. Defing Pars I.

„ bus? - - Atheus veritates legum naturalium potest agnoscere, sed eas non discit nisi sub specie utilitatis. Illi vero qui leges naturales sub hac tantum ratione discunt, carent forti vinculo, sed cogitant: cessante commo- modo posse fieri transgressionem. In aliquibus quidem apparet satis gravis vis metus, ad servandum adigens; ne destruas corpus. At sunt peccata, quæ corpori non officiant. Ut furtum non viciat stomachum, nec viscera inde deteriora fiunt. - - Bona doctrina Moralis, Bonum Jus naturæ omni momento debet esse apertum, ut ab omnibus peccatis retineat.“ Igitur de sententia Gundlingii malum est Jus Puffendorffii, quod nullas pœnas arbitrarias ac præmia à DEO agnoscit; omniaque tantum commodis & incommodis humanis metitur. Et frigide solum adjicit, istas pœnas humanas à DEO constitutas esse. Unde enim demonstrabit, à DEO decretum esse odium, exilium, multam capitis, proscriptionem bonorum? Vid. Cap. IV. Th. III. & infra hoc Themate n. 7.

2. Puffendorffius, Heineccius, Wolf-
fius instruendos summaunt Turcas, Sinen-
ses, Japones, vel alios homines, qui de æterna vita post hanc tempora-
lem nihil, ut ipse quamquam falso existimat, didicerunt. Quomodo his persuadebit, ut usque ad mortem certent cum passionibus & appetitibus suis; ut inimicum sibi insidiantem non aufertant clam è medio; ut ad obtinendas divitias non omnia impendant; ut obtentis his divitiis & commoditatibus non in illis tanquam in fine ultimo conquiescant? Si enim justum est propter hæc tantum commoda amare socios, ille justitiam totam implevit, qui amando socios hæc affectus est. Qui justitiam implevit, illi nihil superest obligationis. Si autem consequendo hæc commoda non implevit totam justitiam, falsum est in his commodis esse finem justitiæ.

3. Produco hujus rei testem genti-
lium, qui naturaliter saltem tam doctus
fuit quam Puffendorffius & Heineccius. Plato is est rursus. Vir multo rigidior. Quippe is etiam hanc doctrinam perniciosam & è republica eliminandam asserit, quæ admittit pœnas injustis non tantum ab hominibus, sed etiam à diis, & quidem post hanc vitam infligi; si tamen ea doctrina simul admittat, Deos ad remittendum adeo faciles esse, ut re quavis obvia placentur etiam animo malo non mutato.

N

Quid

Quid dixisset Plato de iis, qui sibi persuadere non possunt, præmii aliquid à DEO promissum esse justitiæ, justitiamque ultra hanc vitam non porrigi, sed omnia intra hominum laudes & favores stare?

„ Præcipiunt sane Patres filiis, atque omnes, qui curam aliquorum habent, oportere justum esse, non ipsam justitiam laudantes, sed eos qui inde sequuntur honores; ut, qui justus habetur, ex ea opinione magistratus & connubia & cetera assequatur. Quin etiam gloriam quoque illi præterea adjungunt: nam commemorantes deorum benevolentiam, summa referre possunt à diis beneficia sanctis viris collata. Quod generosus Hesiódus Homerusque testantur. Ille enim justis Deos hoc concedere perhibet, ut quercus in ramis altioribus glandes ferant, in mediis apes; & oves luna onerentur, multaque alia generis ejusdem bona. His similia dicit & alter: Quomodo, inquit, probo regi, quique Deo similis suis reddat jura, ferat terra nigra triticum atque hordeum, fructu onerentur arbores, fecundæ pecudes faciliè pariant, mare pisces subministret. Musæus item atque ejus filius excellentiora etiam bona justis ab ipsis diis tribui voluerunt. Apud inferos enim agentes, ipsosque in sanctorum conviviis collocantes coronatos faciunt magna semper in voluptate ebrios vivere, existimantes pulcherrimum virtutis præmium æternam ebrietatem &c. Et malos quidem divites potentesque facile honorant, privatimque ac publice beatos appellant; eos autem contemnunt, qui imbecilles & pauperes sunt, quamvis concedant, ipsos meliores ceteris esse. Horum vero omnium maxime mirandi de diis & virtute sermones circumferuntur: Deos plurimis bonis hominibus infelicem vitam dedisse, malis autem contrà &c. - - - Quid putamus acturos hæc audientes animos eorum juvenum, qui solertes ingenio sunt, & ad omnia dicta comode celeriterque conversi & quasi convolantes? ex iis, quæ dicuntur, ratiocinari possunt, qualem eum esse deceat, & quam viam ingredi, qui optime vitam aget? Consentaneum est, juvenem talem Pindari illud animoolvere: Utrum justitiæ conscendam alta mœnia? an obliquas doli vias ingrediar, meque ita fulciens vitam agam? - - - Ex omnibus jam dictis,

„ ð Socrates, quis crediderit, eum hominem justitiam velle colere, cui sit aliqua vis aut fortunæ aut opum, aut corporis, aut generis; ac non potius subrisurum, si laudari eam audiverit? Quinimo si quis falsa ostendat, quæ diximus, recteque novit, justitiam optimum esse, vehementer ignoscet, neque irascetur injustis; cum intelligat, nisi quis divina quadam natura iniquitatem oderit, vel doctrinâ abstinerit ab injustitia, neminem sua sponte esse justum, sed præ timiditate vel senectute vel alia quadam imbecillitate vituperare injustitiam, cum eam exequi nequeat. Quod quidem *ex eo patet, quoniam, ut primum quis potestatem adeptus est, primum pro viribus agit injuste.* **HORUMQUE OMNIUM NULLA ALIA EST CAUSA, QUAM EA, UNDE HÆC OMNIS ORATIO MIHI ET HUIC, O SOCRATES, ADVERSUM TE** (Puffendorffium & alios sociales) **PROFECTA EST.** Nempe quod aut hujus tantum vitæ præmia pœnæque proponuntur; aut si alterius quidem vitæ sed non tamen nisi externa & corporea; aut si præmia etiam excellentiora pœnæve à DEO inferuntur, ille tamen placabilis creditur muneribus, absque animi conversione in melius.

4. Fingamus jam aliquem gentilium, Turcarum, Japonum, aut etiam Atheorum (pro quibus heterodoxi Jus naturæ scribere profitentur) legere ejusmodi librum, ut Hobbessii, Thomassii, Puffendorffii, Wolffii, Heineccii. Nonne ille poterit ita secum cogitare: Iste homo loquitur mihi primum aliqua de DEO; eum tamen mihi non demonstrat, sed tantum ait. Ille ipse contendit, secundum *rationem naturalem solam* non vitam modo, sed & religionem exigendam esse. Rationem autem de DEO cum mihi nullam dederit, nullam etiam de religione aut DEI timore amoreve dedit. Igitur in his quæ ad DEUM sunt, per ipsum relictus sum soli meæ rationi. Hæc autem ratio DEUM mihi non ostendit: igitur ignota est mihi illius existentia, illius providentia, illius legislatoria vis. Imo Wolffius conceptis verbis docet jus naturæ obligare ante DEI voluntatem, & etiamsi concipiatur DEUS non esse vel non obligare. Puffendorffius verbis quidem dicit, obligationem oriri ex DEO, rebus tamen idem negat; quia facit anceps, an DEUS præmia pœnasque

Gentiles ac Turcæ Scandalsantur ex doctrina Puffendorffii ac Wolffii &c.

que, id est vincula nobis injiciat. Quid superest? omnes dicunt me justum esse, quamvis Atheum, aut de DEO inscium, aut ad DEUM non tendentem: justum autem esse per hoc, si studeam conservare societatem hominum. Quo vero sine conservem? non metu DEI aut amore, qui nihil præmii justitiæ meæ proposuit, tanquam rem vilem existimans. Sed cur tandem? ut comoda ab hominibus accipiam, incommoda declinem. Quis autem est is, qui mihi hæc comoda, hæc incommoda? DEUS est, ait Puffendorffius: DEUS, ait Wolffius. Sed verba sunt ista: & isti canes Christiani latrant secum pugnantia: alter dixit, à DEO non statui præmia pro ipsius DEI arbitrio, sed præmia ex hominibus veniunt: nunc dicit, pœnas ab hominibus venientes imperari à DEO, quem tamen DEUM ratio illius & mea non invenit. Hæc adversantur rationi: ergo in his non invenitur jus naturæ. Alter dixit, obligationem consistere in essentia hominis *, & eam dari ante voluntatem DEI **, igitur dicere debuit, etiam pœnam à DEO non esse statutam in naturali jure: & tamen mox dicit contrarium, nempe pœnas à DEO auctore esse. *** Hujus ego doctrinam illam sequar, qua me docet, rationem meam sequi; doctrinam ejus alteram, qua mihi de DEO quædam inspergit, quæ non cohærent, missam faciam. Video autem hisce oculis, justis nihil aliud præmii *in hac vita* tribui quam injustis: imo contra injustis potius evenire illa comoda, quæ sunt finis & felicitas justitiæ. Igitur quid ni potius per injustitiam properem ad comoda hujus vitæ, per quam injustitiam illa comoda plerumque certius & copiosius in hac vita, experientia teste, obtinentur? Nam de Altera vita nihil docent me isti Christiani: imo fatentur ipsi, animæ immortalitatem nihil pertinere ad incitamentum justitiæ, neque ad finem, sed finem justitiæ esse in morte. Equidem (ita perget Turca, Atheus & Tartarus) audiivi multa de quodam Evangelio aut Testamento, tanquam rerum bonarum, divinarum humanarumque præclarissimo quodam & antiquissimo codice mirabiliter tradito, & de Moïse ac Christo duobus doctoribus sapientissimis.

R. P. *Defing Pars I.*

Constatque his libris & doctrinis sapientissimos Græcos, potentissimos Romanos, barbaras etiam nationes multas ac tota regna subjecisse se, justam agnoscentes hanc doctrinam. Non parum me hæc tanta experientia vellit, ut cupiam illud testamentum evolere: Forte enim ibi latent, quæ me clarius edoceant? Sed Puffendorffius ecce & Wolffius & aliqui alii ejusdem Christi discipuli sunt, scientes hoc testamentum, dicentesque se melius ceteris omnibus discipulis hoc scire, & ipsam veram ejus sententiam tenere quasi ex ipso ore magistri acceptam. Hi dicunt se scire veram justitiam quæ mihi Turcæ, mihi Atheo conveniat, ceteros ante se omnes illam ignorasse; ceteros imo etiam in hoc turpiter errasse, quod existimaverint, in illo testamento veram justitiam inveniri, quæ mihi Turcæ conveniat, aut qualis deceat ullam gentem quæ non plane bruta sit & belluina. Prohibent me hi ipsi, ne Jus naturæ ex isto testamento discam; neve ex ullo eorum, qui hujus testamenti fuerunt periti; neque ex his etiam, qui pro hujus testamenti doctrina cruciatus & mortes pertulerunt. Video insuper, alios Christianos, ex veteribus illis descendentes, qui se Catholicos dicunt, nunc assentiri his, quos ego lego, ut Puffendorffio, Wolffio, Heineccio: video illos Catholicos horum libros avidè legere, in diversas linguas traducere, in suis scholis explicare publice: video eorum nobilitatem suos liberos certatim ad Heineccii scholam mittere, ut ibi justitiam discant, quam ex veterum libris & testamento illo hætenus nemo discere potuit. Video præterea eorum sacerdotes nihil contra dicere aut facere; & principes hoc etiam probare. Quid igitur ego Turca & Tartarus faciam? Mihi quidem videntur isti recentiores vera dicere; quia etiam illi veteres, qui à septendecim amplius seculis justitiam didicerunt ex illo testamento, nunc videntur fateri errorem suum; justitiam enim non amplius ex illo testamento discunt, sed ex his recentioribus. Ergo prope certus sum, justitiam ex illo testamento non posse disci; in hoc enim jam prope omnes & veteres & novi consentiunt. Rursus autem excrucior animo, considerans, istos re-

magis scandalizantur gentiles ex Catholicis
Jus naturæ
Wolffianum &c.
impletibus.

N 2

cen-

* Wolf Philosophiæ præc. Tom. I. §. 129. 141. &c.

** Idem §. 150.

*** Idem §. 308.

centiores inter se vehementer configere: quorum alius justitiam hinc alius illinc repetit, huc alius, alius illuc trahit: & qui ex illis recentiores sunt tempore, ceteros ajunt à principio errasse, ineptosque esse. Ex quibus denique ego justitiam agnoscam?

5. En tibi candide lector, rixam animi, quæ ex ista heterodoxorum doctrina concitari potest in illis, quos sibi discipulos fore ore professi sunt isti, cum re ipsa Catholicos discipulos venentur. Quas rixas descripsi simplici oratione, qualis esse solet, cum intus nobis ipsis loquimur. Et hæc omnis faburra pleno alveo descendit ex illo corrupto fonte. Vid. Cap. V. Them. XV.

6. Quid porro juvenes Christiani sermocinari intra se possint, cum viderint, parentes suos doctrinam justitiam ab antiquo traditam ineptam judicare ideo, quòd ex Christi testamento sumatur; & relictis propriis scholis mitti se ad jus naturæ descendendum ex Puffendorffio, Heineccio &c. quod horum jus aptius creditur ideo, quia Turcis & Tartaris conveniens, & à DEO, Christo, immortalitateque animæ, tanquam rebus ad justitiam naturæ humanæ inutilibus abstrahens? ceteraque talia, quæ jam Plato suis gentilibus metuebatur: nolim ego latius diducere, ne aliis paratragœdiari videar, aliis etiam pestifera suggerere. Nonne jure ego dixerim politico illi viro: Das ist von Herzen schlecht.

7. Denique doctrina socialium potius ad evertendam societatem nata est. Si singuli sciunt, suum socium, filium, servum, foederatum &c. tantum externe promittere fidem, & ex hoc fine ut bona ac commoda temporalia consequantur; tollitur omnis fiducia, omnis amicitia unicum constantis societatis vinculum; quæ amicitia semper credita est in animorum potius quam corporum societate consistere. Nullaque si sit fortior causa, quæ societatis incommoda superet, facile dissolvetur. Hinc est ut figulus figulum oderit, & inter familiares arctiorique societate junctos jurgia sint promptiora, quam inter externos. Nihil autem ad solvendas amicitias impellit fortius, quam id, quod Sociales pro fine juris ponunt, nempe acquisitio commodorum hujus vitæ. Vid. Cap. XIII. n. 7. & hoc Cap. XI. Them. XVIII. & alibi sæpius. Puffendorffius ergo, qui hanc cupiditatem nocendique appetitum probe agnovit, cum eum debuisset restringere, accendit vehementius, frænumque non ori sed caudæ alligavit. Quis enim non

appeteret summum bonum? præsertim cum cogitare possit, Puffendorffium non serio præscripsisse media ad illud consequendum: aut eum fortassis in mediis præscribendis errasse, sicut erravit in aliis? præcipue cum media ab ipso præscripta sæpissime fallant, pluresque hanc beatitudinem obtineant fraudibus quam pietate?

8. Unum etiamnum testem Gundlingio supra n. 1. adducto hic addere opportunum. Vereor enim ne Puffendorffianis etiam sodalis Gundlingius suspectus sit, ut qui talem sententiam non à natura nescio qua, sed à Christo forte fortuna didicerit, doctrinam Christianam in pueritia corruptus. Cicero ergo loquatur Lib. I. de Legibus Cap. XIV. *Tum autem qui non ipso bono movemur ut boni veri sumus, sed utilitate aliqua atque fructu, callidi sumus, non boni. Nam quid faciet is homo in tenebris, qui nihil timet nisi testem & judicem? Quid in deserto loco natus, quem multo auro spoliare possit imbecillum atque solum? Noster quidem hic naturam (i. e. DEO) justus vir ac bonus etiam colloquetur, juvabit, in viam deducet. Is vero, qui nihil alterius causa facit, & metitur suis commodis omnia, videtis, credo quid sit acturus. Quodsi negabit se illi vitam erepturum & aurum ablaturum, nunquam ob eam causam negabit, quod id naturam turpe judicet, sed quod metuat, ne emanet, id est, ne malum habeat. O rem dignam, in qua non modo docti, verum etiam agrestes erubescant!*

Tametsi verò hic Cicero motivum abstinendi proximum videatur constituere in amore socii, & Puffendorffius illud repetere ex amore reipublicæ, idem tamen est Societas & respublica. Item Cicero vituperat eum, qui suis commodis omnia metitur; Puffendorffius quoque eundem vituperat, laudans eum, qui reipublicæ causa facit. Tamen nec Puffendorffius diffitetur, reipublicæ commoda non esse potens motivum, nisi intelligeret homo, ea quæ rei publicæ profunt, etiam sibi prodesse. Naturam ergo, id est DEO, honestum & ad finem ultimum aptum debet esse id quod potenter moveat hominem.

Them. XIX. Pessime sibi consulunt naturalistæ, si dicunt, se non velle, ut homo ad actiones suas moveatur à commodis humanis; sed illum moveri debere ab ipsa natura sociali, quæ sit principium legis naturæ, ortæ à DEO.

Amplius
scandalum
datur juven-
tuti Catho-
licæ.

Socialitatis
principium
aptum ad
evertendam
societatem.

1. *Quibus Natura jure responderit, non esse verum, aliunde finem beate vivendi, à se principia rei gerenda peti. Esse enim unam rationem, qua & Principia rerum agendarum & ultima bonorum continerentur. - - - Quid autem minus consentaneum est, quam cognito summo bono, reverti ad naturam, ut ab ea, petant agendi Principium, id est officii? Non enim actionis aut officii ratio impellit ad ea, qua secundum naturam sunt, appetenda: sed ab his (appetendis nimirum, sive à summo bono) & appetitio & actio commovetur.* Cicero Lib. IV. Frin. cap. 17. Nempe finis movet voluntatem ad agendum, non actio movet finem.

Cicero refutet Puffendorffii Socialitatem.

2. Sic igitur Cicero in Puffendorffium pugnat: Aut agnoscis Puffendorffii Summum bonum, aut ignoras? Si ignoras; apage à Jure naturæ. Si agnoscis bonum summum, omne officium naturale hominis & omnem obligationem voluntatis ab hoc solo summo bono repetere debes, nequaquam aliunde. Socialitas enim tua est naturæ conditio. Naturæ autem conditio non impellit ad agendum, sed impellitur à bono appetendo, id est à summo bono. Igitur debes ostendere non socialitatem, sed summum bonum, quod impellat ad agendum. Commoda autem hujus vitæ impellere quidem possunt, sed non constanter; cum infirmos potius moveant, fortioribus autem fastidio sint. Si autem aliud agnoscis bonum summum, ab hoc debet moveri voluntas ad officia juris præstanda, non à quocunque alio. Ex quibus conficitur, Puffendorffium à ratione summi boni exclusisse DEUM: quippe alias hunc, non carnem, statuisset pro fine movente rotam naturam humanam ad agendum officium. Certe in sanam rationem ac philosophiam peccavit, cum principium juris agnovit originem in DEO habere, finem autem reposuit in ipso homine: nam si justitiæ finem reposuisset in DEO, invenisset DEUM, motorem voluntatis & in hac vita, & etiam post hanc vitam. Quam etiam facile invenisset, si perspexisset, alium esse hominis, alium pecudis finem. Vid. Cap. XIII. Them. XII. n. 5.

Puffendorffius parum differens ab Hobbio.

Them. XX. Socialium systema parum differt à systemate Hobbii, quod experientia & sanorum judicia demonstrarunt esse noxium. Imo est non nihil deterius.

1. Hobbiius enim pro fine Juris naturæ constituit conservationem suimet in hac vita; pro mediis assignavit omnia ad hunc finem necessaria, Puffendorffius autem pro fine constituit conservationem sui in hac vita, sic tamen ut aliquando etiam focii vita sit præferenda; item addidit nudæ conservationi commoda quædam in hac vita: pro mediis autem constituit ea, quæ necessaria essent, & ipsa illa commoda, in quibus alias finem Juris reposuerat. Imo est deterius

2. Igitur peccavit primum contra rationem, finem constituens in mediis.

3. In hoc etiam pejor est, quod Hobbiius hominem jubeat esse contentum necessariis tantum mediis, & nuda conservatione vitæ: Puffendorffius autem deliciores facit homines, nec contentos necessariis, indulget, imo jubet quærere commoda hujus vitæ, tanquam finem totius justitiæ naturalis.

4. De Hobbio Chumberlandus in ejus confutatione Cap. I. §. XXIX. *Universum hoc, cujus incolæ nascimur, quodque primo se offert considerandum, innumera nobis suppeditat, quæ ad primæ suæ causæ cognitionem ac bonorem animum sollicitant, & si nosmet spectemus, mentium perfectionibus inserviunt &c. Cum autem hac ex observatione innotescant obvia, * adeo ut Hobbium latere non possit; FACILE QUI LIBET CONJICIAT, QUAM OB CAUSAM JURI LEGIBUSQUE NATURÆ FINEM ASSIGNARIT NON AMPLIOREM, QUAM caduca bujusce vitæ conservationem: interim ad obtinendum EXIGUUM ADEO FINEM omnia unicuique dedit tanquam necessaria. Hic autem tantundem in excessu peccavit, quantum ibi in defectu. Nec unquam turpius peccari potest à quoquam contra rectam rationem, quam FINEM OPTIMUM NECLIGENDO, & impossibilia pro mediis necessariis reputando. Hæc ille, quæ certa mensura & in commodos hos Socialistas Puffendorffiano conveniunt.*

Them. XXI. Puffendorffius fatetur, Puffendorffius & contendit, legem naturalem ut à DEO cum sanctione latam non esse tantæ potestatis, ut hominibus ista commoda procuret, sed insuper vel maxime opus esse civitatibus & civilibus legibus atque imperiis. His ipsis autem legibus vim tribuit ex pacto seu voluntate Sociorum: finemque rursus nullum alium constituit, quam bona hujus vi-

N 3

tas

* Hoc enim dicunt: non admodum accurate.

tæ comparanda, mala autem avertenda, quæ absque societate timeri debebant ex imprudentia partim, partim ex malitia hominum. Vid. Lib. VII. Jur. Nat. Cap. II. §. 5. &c.

Suffici-
tiam ad opus
bonum ad-
scribit viri-
bus huma-
nis

1. Hæc autem & alia quæ ab Hobbio didicit (quamquam in levioribus ab eo discordet) profana sunt, & rectæ rationi adversa, quia quiescunt in re vana & intermedia, cum ratio facile ulteriorem deprehendat. Ad hæc *suffici-entiam* ad opus bonum ac justum denique adscribunt humanis viribus, quæ est hæresis Pelagii, quæ hæresis ex æquo adversatur Revelationi ac Rationi.

Ex codice
possunt disci-
saniora.

2. Legisset saltem Imperatoris constitutionem novellam CIX. proœm. **UNAM** nobis esse in omni nostræ reipublicæ & Imperii vita **IN DEO SPEM**, credimus; scientes, quia hæc nobis & animæ & Imperii dat salutem: unde & leges nostras inde pendere competit, & in eam respicere, & hoc **PRINCIPIUM ESSE, ET MEDIUM ET TERMINUM.**

3. Legisset idem in Novella VI. proœmio. Nos igitur, ait Imperator, *maximam habemus sollicitudinem circa vera DEI dogmata, & circa sacerdotum honestatem, quam illis obtinentibus credimus, quia per eam maxima nobis dona dabuntur à DEO; & ea, quæ sunt firma habebimus, & ea, quæ nondum hactenus venerunt, acquiramus. Bene autem universa geruntur & compentur, si rei principium fiat decens & amabile DEO. Hoc autem futurum esse credimus, si sacrarum regularum observatio custodiatur, quam justis, & laudandi inspectores & ministri DEI verbi tradiderunt Apostoli, ut Sancti Patres custodierunt, & explanaverunt.* Injuria autem afficeret Imperatorem, qui diceret, eum tales leges condere & observare velle pro corporum tantum & hujus vitæ commodis, non item pro fine ultimo. Stolidus vero ille est, qui diceret, hunc finem rectæ rationi repugnare: quod tamen dicere Puffendorffium est necesse; quia recta ratio ipsi non potest persuadere præmia à DEO dari præterquam hujus vitæ; neque animam immortalem, neque Christi doctrinam admittendam esse.

Et ex Pla-
tone

4. Puffendorffius potuisset etiam ex Platone veriora de legibus humanis cognoscere, non ad mortalitatem ordinatis, neque ex mortali derivatis. Plato enim Lib. IV. de Legibus cum ad ipsam civitatem legibus instruendam progreditur, ait: *DEUM imprimis ad constitutionem civitatis invocemus. Qui*

utinam audiat, exaudiensque propitius & benignus nobis adveniat, una nobiscum civitatem & leges exornaturus. Veniat opto. Deinde disputat, eas non esse vere respublicas, in qua sunt duæ partes, altera serviens, altera dominans. Quodsi tamen civitas vere dicenda sit, ubi est unius partis verum dominium & alterius verum servitium, non aliam talem civitatem existere quam civitatem DEI, qui solus creaturæ rationalis verus est Dominus. Verba Platonis huc refero, interius utique intelligenda si ex libro ipso cum antecedentibus & consequentibus legantur. *Quæ autem modo nominatæ sunt, non respublica, sed urbium habitationes quædam sunt, in quibus pars una servit alteri dominanti; & à partis dominantis potentia tota nomen accipit gubernatio. OPORTEBAT AUTEM, SI HOC MODO NOMINANDA SIT CIVITAS, DEI IPSIUS NOMINE NUNCUPARI, QUI ILLORUM, QUI MENTIS* vera res publica est civitas DEI. *COMPOTES SUNT, VERUS EST DOMINUS.* Servi autem

Finis non est sua commoda quærere, idque quamdiu servus est, sed Domini honorem; & Domini causa omnia facere. Igitur & quamdiu creatura rationalis potest esse serva veri Domini sui, nempe DEI, tamdiu illius finis est non commodum suum (excepta mercede) sed Domini honor. Serva autem Creatura rationalis potest esse non tantum in hac, sed & in altera vita. Sive vero id neget; sive ajat Puffendorffius, consequitur certe, creaturam rationalem neque in hac vita neque in altera *pro fine* habere suum commodum; sed tantum aut pro medio seu nutrimento in vita hac aut pro mercede, in vita nempe altera.

5. Plato rem de legibus ulterius explicat fabula. Ubi fabulam non sumit pro figmento, sed pro veteri Sermone aut traditione: quod eruditos non latet. *Multo ante habitationes urbium, ait Plato, Principatus quidam & Gubernatio sub Saturno valde felix fuisse dicitur; CUJUS IMITATIONEM QUANDAM habet, quæ nunc ab optimatibus gubernatur. Attentius ergo de ipsa, ut videtur, est audiendum. FAMA profecto beatæ illius vitæ ad nos usque pervenit, copiosa ipsam omnia, suaque sponte parata habuisse. Cujus rei causa fuisse hæc TRADITUR. Cum intelligeret Saturnus --- nullam hominis naturam res humanas ita gubernare posse, ut, si omnibus arbitrato suo domine-*

minetur, lasciviori superbia injustitiaque non repleatur: cum hac, inquam, non ignoraret, non homines, sed diviniore præstantiorisque generis demones (id est Spiritus seu Angelos) civitatibus nostris reges principesque præfecit. Quod nos in ovium gregibus aliorumque bicurum armentis facimus: „ Non enim „ bobus boves, nec capris capras præficimus, sed nos ipsi, genus melius, „ dominamur. Similiter DEUS homines amans genus dæmonum genere nostro præstantius nobis, præfecit, „ quod summa tam sua quam nostra facilitate nostrarum rerum curam habebat, pacemque & pudicitiam, libertatem & justitiæ copiam præbens, „ procul à seditione, & felix hominum reddebat genus. Hic utique „ sermo veritate usus asserit, civitatibus omnibus, quibus non DEUS, sed „ mortalis aliquis dominetur, nullam „ unquam malorum laborumque fore „ quietem: Sed omni studio imitari „ nos jubet vitam, quæ sub Saturno „ fuit, & quantum in nobis est, immortalitatis, ipsi obtemperantes, privatim & publice Domos civitatesque gubernare ipsam mentis in qualibet re dispensationem legem nuncupantes. Nam si homo unus aut „ paucorum aut etiam populi potestas „ voluptati & cupiditati deditum animum habeat, hisque repleti desideret, cumque id minime assequatur, inexplibili inextinguibili ardore & insanabili morbo vexetur, dominetur autem civitati aut privatis nonnullis, statim sprete legibus non „ est, ut modo dicebamus, spes ulla „ salutis.

6. Hæc qui rite expendit, videbit, quantum sufficientiæ sit in legibus humanis hominum voluntate & pacto statutis, nisi referantur ad DEum; quamque sint nullius momenti, quæ Puffendorffius dicto libro VII. Cap. II. admodum verbose & confuse pertractat. Videbit etiam, quam propior sanæ rationi Plato præ Puffendorffio sit, dum ille DEum Principium & finem facit, hic vero Principium DEum faciens, finem autem alium statuens hoc ipso etiam Principii rationem aufert.

7. Quoque plus in ruborem, si fieri potest, dentur Sociales illi, qui licet nomine Christianorum sibi imponerunt, attamen à Christianorum se fide & communionem separant, Novell. 109. præcæm. proferam & alia gentilis Philosophi verba paulo post locum supra exscriptum. Sic itaque ad eos (nempe rectæ primum civitatis colonos) dica-

mus. DEUS, & VIRI, sicut antiquus quoque sermo testatur, PRINCIPIMUM, FINEM, ET MEDIA RERUM OMNIUM CONTINENS, recta peragit secundum naturam procedens. Hunc semper iudicium comitatur, eos, qui à divina lege desciverint, puniens. Cui quidem iudicio, quicumque felix futurus est, ad hærens humilis subsequitur atque compositus. Qui autem superbia elatus est, quod pecunia vel bonoribus antecellat, vel corporis fama polleat &c. is penitus à DEO deseritur. Desertus autem & alios hujusmodi nactus exultat omnia simul perturbans; multisque videtur minima contemnendus: brevi tamen postea inculpabili DEL punitus iudicio seipsum, domum suam, civitatemque universam evertit. - - - DEUS PROFACTO

NOBIS RERUM OMNIUM MAXIME SIT MENSURA, MULTOQUE MAGIS QUAM QUIVIS, UT FERUNT, HOMO. - - - Homo quidem viro diis sacrificare, & cum ipsis conversari, illosque prosequi orationibus alioque cultu divino, PULCHERRIMUM, OPTIMUM, ET COMMODISSIMUM EST AD BEATAM VITAM, IDQUE PRÆCETERIS EST DECORUM.

Malo autem contra contingunt omnia. Impurus autem mali est animus, boni autem purus. Frustra igitur circa Deos profani laborant, quod oportune faciunt omnes sancti. Atqui SIGNUM quidem HOC EST, QUO ACIEM DEBEMUS INTENDERE. SAGITTÆ VERO AD ILLUD ET QUASI IPSARUM IMPETUS QUALESNAM DICI POSSUNT, QUÆ RECTISSIMÆ ILLUC FERANTUR?

Principio post celestium civitatumque præfidentium deorum honores: Addit L. V. de Legibus: ANIMUM SUUM NEMO HONORAT, QUANDO HANC VITAM SUMMUM BONUM CENSET: IMO TUNC ETIAM VITUPERAT. Nam animo existimanti, OMNIA apud inferos mala esse, pratinus assentitur, neque resistit, docens ipsum atque redarguens, eo quod ignoret, utrum contra quæ apud deos inferos sunt, omnium bonorum nobis maxima sint.

Plato DEum Principium ac finem agnoscit.

& mensuram rerum omnium

Cultus divinus commodissimus ad beatam vitam

Hanc vitam pro fine habens inhonorat animam suam.

Hæc ex sola ratione didicerat Plato.

8. Quantum hæc Philosophia tradita non ex revelatione sancta, sed, quod Puffendorffius postulabat, ex sola ratione, pugnat cum illa Socialium? Plato toti hominum vitæ, omnibusque ejus actionibus velut totidem sagittis unam metam constituit DEam, cum hoc conjunctionem & conversationem statuit commodorum ac beatæ vitæ summam: Fœdos dicit, qui hanc vitam summum nostrum bonum dicerent: apud inferos seu mortuos non omnia mala esse docet, adeoque etiam non esse ibi interitum animæ: imo contra apud mortuos esse maxima nostra bona. Puffendorffius miser proculcata revelatione ratione etiam ipsa excidit, ut præter hujus vitæ fumos nihil ipsi in mentem veniat, & sagittas pro ipsa meta cernat.

Socialium doctrina est illusoria.

Them., XXII. Qui justitiam naturalem cum hac vita finit, non potest de jure naturæ *Serio* & ex animo docere, sed *illusorie* agit & *seductorie*: Item destruit Socialitatis vim.

Wolffii motivum ad justitiam nullum est.

1. Wolffius aliique docent, ad agendum juste requiri *motivum*, quod legem cum actione *connectat*. idque recte. Motivum autem actionis naturaliter justæ, legem cum ea actione connectens ait esse pœnam. Equidem demus ei hoc interim. Quæro autem: quæ poena debet esse motivum actionis naturaliter justæ? An pœna ab hominibus inferenda? igitur potentes non possunt agere juste, quia pœna hujus vitæ eos non movet. Aut Wolffii motivum erit pœna tantum hujus vitæ? Igitur homo moriens non potest agere juste, quia pœna cum morte cessat, imo mors janjam imminens avertit pœnam; juste igitur talis blasphemabit, mentietur, detrahet, mandabit innocentes occidi, fraudabit pupillos. Experimur autem, homines in fine vitæ plerumque meliores habere sensus de justitia servanda, ubi nullas amplius pœnas hujus vitæ timent.

Neque dicas: Wolffius non *unicum* motivum statuit *pœnam*, sed convenientiam cum natura seu intrinsicam bonitatem. Nam Resp. neque nos vim argumenti in hoc posuimus, quod Wolffius pœnam statuatur pro *unico* motivo; sed in hoc quod pœnam statuatur pro motivo Justitiæ in *hac tantum vita*: ut Thema nostrum loquitur. Quare manet jam, hoc motivum Wolffii inane esse. Quam male autem sufficiat ejusdem Wolffii sic dicta Bonitas intrinseca, Cap. XVI. luculentius docebimus. Unde restat, *nullum motivum* verum à Wolffio esse assignatum, consequen-

ter inane esse ejus jus naturæ, & ne quidem cum Ethnicis philosophis comparabile.

2. Puffendorffius ipse fere nescit, quibus motivis excitet hominem suum ad agendum juste. Prior tamen est in partem Wolffio adversam, nempe homines *moveri per commodi*, sed tantum ab hominibus speranda, modo ne à DEO. Verum ita juste non potest agere, qui est pauper & statuit in egestate manere & in servitute, quia non sperat commoda, nisi talia, quæ vix mereantur hoc nomen. Experimur autem pauperes & qui multa patiuntur, plerumque esse justiores: justiores igitur minus haberent motivorum ad justitiæ observantiam. Rursus si commoda hujus vitæ tantum movent, nemo in morte potest habere motivum juste agendi v. g. cum ob crimina perpetrata pœnitens est & plectitur capite. Vel cum injustus moriens divitias male partas jubet restitui fraudatis; Quale enim commodum hujus vitæ speret ex restitutione in morte & ex capitis abscissione?

Puffendorffii quoque nullum,

Ejus repugnantia

3. Exemplo rem illustremus. Ad dicit nonnemo servitium hero, stipulatus mercedem dignam laboribus, quamquam non definitam. Servit accurate; præter necessaria tamen alimenta accipit perparum, idque multis tædiis intermixtum. Servit tamen porro, tum ob fidem, tum ob spem recipiendi. Interim calcaneum premit mors. Quid hic solatii misero? At enim herus mercedem dudum promissam nunc in ultimo articulo exsolvit totam. Quo mihi hæc merces, inquit ille, quæ utinam soluta fuisset, cum me juvisset; nunc cum non juvat, datur quidem sed non solvitur: morior enim sine accepta mercede. Ita recte Gundlingius: *Quo mihi illa Philosophia, illud Jus natura, quod moriens relinquere debeo?*

Exemplum.

4. Puffendorffius admittit, hominem ex ipso *socialitatis* principio obligari per leges posse, ut ad bellum profectus mortem in pugna subeat pro patria. Sed hoc ipsum destruitur per aliam ejus sententiam, finem Juris naturæ esse in hac vita, abstrahendo à duratione vitæ post resolutionem corporis.

Pro patria autem ulla virtute mori repugnat Juri naturæ Puffendorffiano.

Finem juris naturæ intendere vel non intendere, non est positum in arbitrio humano: quia finis à lege statuitur non à subdito legis; homo autem est subditus legis naturæ, non ejus auctor: igitur neque in ipsius potestate est finem statuere. Neque est in arbitrio licito seu

seu indifferenti positum, intendere finem à lege statutum: quia tota ratio & vis legis in hoc ipso consistit, ut subditos ad finem à lege statutum dirigat; & si lex vel legislator subdito indifferentem permetteret finem suæ legis præstitutum, cessaret tota legis ratio. Quod de natura totius lege præcipue verum est,

5. Jam finis Puffendorffianus legis naturæ est *vita hæc tantum & quidem commoda*. Igitur in nullius hominis potestate est non intendere vitam & quidem commodam. Igitur nullus potest renuntiare vitæ suæ, nullus etiam homo potest imperare homini, ut vitam perdat, vel etiam incommodam tantum ducat.

6. Quod si igitur Puffendorffii finis admittendus est, rejici debet ipsius Principium Socialitatis: imo cessare debet hominum societas. Contra si Societas, ut est, debet admitti, falsus est finis Puffendorffii, & falso explicatus.

Immortalitas animæ impugnata.

7. Aliter id argumentum proponitur sic: Nullus propter quodcunque bonum virtutis moralis seu naturalis vel in se, vel in alio, vel communitatis, debet vel potest appetere *omnino non esse suum*; quia secundum Augustinum III. de Lib. Arbit. *Non esse non potest appeti*: nunc autem si anima non esset immortalis, moriens acciperet *non esse* totaliter. Ita Scotus proponit, in IV. Sentent. Dist. XLIII. Qu. II. n. 14.

Scoti responsio.

8. Equidem huic argumento respondere conatur idem subtilis Scotus n. 22. ex Aristotele IX. Ethicorum cap. IX. Quod 1. ille, qui mortem pro communitate subit, ideo possit petere *non esse* & totalem sui destructionem; quia per hanc destructionem consequitur simpliciter *maximum bonum*, nempe bonum & conservationem societatis. Et 2. quia si vitam in his circumstantiis servaret, *vitiose* viveret. Debet autem etiam *ipsum esse* relinquere, ne vitium contrahas; cum vitium sit maximum malum.

9. Verum primum illud Aristotelicum multa habet incommoda. Nam 1. neque occumbens, neque jubens occumbere, est certus, an ex morte sequatur illud bonum commune? cum sæpissime etiam post innumera occisorum millia sit civitati pereundum, ut omnis retro experientia docet. Propter bonum autem per experientiam tam incertum destruere bonum certum, non est rectum. 2. Falsum est, bonum illud, quod ex morte bellatoris sequeretur, esse simpliciter maximum bonum communitatis. Nam absolutum bonum communitatis hoc est, ut *tota* communitas servetur,

R. P. Defing. Pars I.

seu omnes partes simul sumptæ. Per hanc autem mortem non servatur tota communitas, sed necessario pars destruitur: destructio autem partis est tota mala naturaliter & quo plures pereunt, hoc majus est malum. Igitur id, quod ex tali morte necessario ac per se sequitur, potius est malum simpliciter, quam simpliciter bonum, ne dicam bonum maximum, nisi forte ageretur de *specie humana* conservanda. Nam si species humana consisteret v. g. in tribus individuis; eaque species servari *non posset*, nisi uno individuo pereunte, videtur necessario uni individuo pereundum esse. Sed hæc non conveniant societatis his civilibus, de quibus Puffendorffio & nobis est sermo. 3. Neque interitus unius membri est proprie & absolute & ex rei natura necessarius ad conservationem civitatis. Sed ista necessitas est plane hypothetica & consequens. Et quidem consequitur ex malo aliquo assumpto. Per se necessarium est, ut Societates inter se pacem colant, & nullum individuum destruant: supposito autem, quod velint pacem non servare, aut per incommoda aliqua non redimere, id est, supposito aliquo malo demum sequitur illud alterum malum, ut individua occidenda sint. Sicut supposito, quod cives non possint à blasphemis abstinere nisi per rogam, necesse est rogo ferroque destruere blasphemos: 4. Ad hæc ambiguum est & lubricum illud Aristotelis bonum commune. Nam cum duæ civitates bellant, utraque imponit suis civibus obligationem mortis, & utraque dicit, moriendum esse propter bonum commune. Cum tamen id sit falsissimum. Si enim vere commune bonum quærunt, quærant id quod non alterutri peculiare est, *sed utrique societati* commune. Nunc autem quælibet seorsim jubet mortes & destructionem individuorum, ex quibus tamen mortibus utraque communitas patitur detrimentum. Adeo falsa sunt, quæ huic societatis principio à DEO abstrahenti inædificantur.

10. Alterum, quod de *vitio* supra dictum est, in Puffendorffii & Aristotelis sententia nihil valet. Nam si finis juris naturæ est vita hæc commoda, illud solum honestum ac virtuosum erit, quod huic fini aptum, ergo vitiosum erit deponere vitam una cum commodis suis. Præterea vera virtus debet beatum facere ipsum possidentem, & vitium debet sine privare vitiosum: Mors talis non facit beatum morientem; nec fuga mortis infelicem. Multi fugam non

vitio-

vitiōsam sed virtuosam existimarunt; ut ille, qui cecinit: *Vir. fugiens iterum pugnabit.*

Them. XXIII. Puffendorffius potest esse suspectus Deismi, aut Naturalismi, & videtur admittere quidem utcumque DEUM, sed revelationem insuper habere, imo suppressere. Vid. Cap. X. Them. VIII. Cap. XIII. Them. IV.

1. Puffendorffius dicit contraria. Utraque non potest serio dicere; sed alia serio, alia autem dicit tantum ad speciem & fallaciam.

Dicit DEUM auctorem omnium; omnia moderari; illum pœnas sanxisse cum lege naturali, esse colendum.

Contra dicit cultum DEI cessare cum hac vita. Finem legis naturæ esse comoda hujus vitæ; Principium sive propositionem, ex qua omnia officia justī deducantur, esse propositionem hanc *unicam*: fac quod ad Societatem servandam est necessarium. Denique Immortalitatem animæ dubiam relinquit.

2. Imprimis hæc conciliare ac simul stare non possunt; ut hætenus ostensum est. Nam si DEUS revera est prima causa & legislator, est necessario etiam finis ultimus ad quem officia referuntur. Si est vere providus, debet pœnas & præmia sanxisse *omnibus* male aut bene factis; quæ tamen non habent locum, si justitia cum hac vita cessat; & si nulla alia sint justī officia, quam quæ ex hac una socialitate deducuntur.

3. Restat igitur, ut ex contrariis his moralibus, quæ in uno genere humano stare simul non possunt, Puffendorffius alia ex animo dixerit, alia vero simulans. Nisi tertiam viam liberandi Puffendorffii eligamus, nempe, eum imprudentem fuisse, & paulum, cum hæc scriberet, consopitum: quod ipsum parum commendaret ejus libros de Jure naturæ.

4. Criteriā autem dignoscendæ seriæ doctrinæ ab affectata, sunt varia; nec possumus omnia hic exsequi, cum plura jam hætenus ostenderit. Age vero, faciamus periculum in paucis.

Primo. Qui serio aliquid docet, is argumenta sollicitè affert, & removet omnia, quæ doctrinæ suæ obesse possunt: contraria autem nude dicit, nullis argumentis, aut plane levibus allatis, nec adversa removet.

Id facit Puffendorffius. Nam De DEO auctore legis naturæ ac moderatore generis humani loquitur ita perfunctorie, nihil plane probat. Illa au-

tem, nempe Socialitatem tanquam demonstrationem *omnium* officiorum justī, & finem in commodis hujus vitæ positum, operose, & quantum in ipso est, subtiliter expendere laborat & stabilire, contraria removens & excludens, quod & in lectione ejus libri patet, & nos indicavimus, & in C. P. Schwarz uberior conspici potest.

5. *Secundo.* Qui serio totam suam doctrinam tradit, ponit talia principia, ut tota doctrina possit ex iis deduci, præsertim doctrina magni & maximi momenti, in quo sita est salus generis humani.

At à Puffendorffio contra fit. Nam si pro primo ejus doctrinæ principio sumis verum DEUM auctorem humani generis & legis naturæ; ex hoc non potest deduci, finem legis in commodis hujus tantum vitæ esse; hoc enim repugnat vero DEO, qui omnia propter se solum tantum agit & instituit:

Si vero pro principio ponis Socialitatem humanam; ex hoc principio nullo modo potes provenire ad DEUM neque ut auctorem neque ut finem; neque ad DEI providentiam in sancendis præmiis ac pœnis, ut jam multis probatum dedimus.

6. *Tertio.* Qui aliquid concedit, & simul concedit alia, quæ indigna sunt concessis, non concedit ea serio.

Puffendorffius concedit DEUM; & mox concedit, illum bonis non largiri aliquid ex se; aut saltem illud in dubio relinquit. Concedit etiam Justis pœnas inferri naturaliter à DEO, nempe mortem & privationem omnium commodorum, in quibus repositus erat finis justitiæ. Puffendorffii enim DEUS mox jubet credere, se omnium dominum; mox autem rempublicam & Principes sui commodi causa omnia facere. Puffendorffii DEUS justitiæ est origo, in fine autem, cum perficiendum est opus, deficit, & justissimos sine præmio, injustissimos sine pœna dimittit. Igitur non serio fatetur DEUM.

7. *Quarto.* Servus, qui expressum mandatum domini v. g. scriptum in tabula studio excludit à regulanda actione sua & conservorum; & illos voluntatem domini *solum* expiscari jubet ex signis obscurioribus ac tacitis, is non serio procedit in servitio, & suspectus esse potest de intentione subvertendi expressa heri mandata, aut de iis denegandis.

Puffendorffius plane jubet, & contendit, expressum mandatum DEI, etiam à se agnitum, à conservis non esse admit-

Puffendorffius de divinis loquitur simulatorie tantum.

mittendum ad exquirendam voluntatem DEI. Igitur est suspectus de naturalismo, sive de Revelatione. negata serio, & ad speciem tantum admitta.

8. *Quinto.* Qui Naturalistas laudat à soliditate doctrinæ; qui in multis non bonis eos sequitur; qui tantum aliqua paucissima eorum utcumque refellit; qui ignorantes dicit Naturalistarum adversarios; & qui demum principia statuit Naturalistis parum aut nihil meliora; is potest, ceteris unà consideratis, merito esse de Naturalismo suspectus.

Puffendorffius eadem agit circa Hobbi-um seu Hobbesium: quem excusat, laudat, parum refellit, in multis sequitur; & ut Hobbius principium statuerat amorem sui super omnia, ita Puffendorffius statuit amorem hujus vitæ socialis maximum. Varius uterque, & ostendens, de DEO tantum per accidens dixisse.

9. *Sexto.* Qui revelationem à jure naturæ excludendam profiteretur propter *exteros*, & tamen eam reipsa etiam excludit imo supprimit apud eos qui *exteri* non sunt, & in quibus cessat ratio excludendi, nempe non-agnitio; is videtur serio revelationem excludere apud *omnes*; & illusorie tantum de ea qualitercumque admittenda loqui.

Puffendorffius, & alii hoc faciunt: dicunt enim excludendam revelationem propter *gentiles*, quia illi eam non agnoscunt: & deinde reipsa excludunt illam apud *Christianos*, qui eam agnoscunt. Itaque revera eam exclusam volunt apud & *Ethnicos* & *Christianos*, id est apud *omnes*. Suadet etiam Puffendorffius, Principibus, ut quoad religionem saltem in illis capitibus quæ inter Catholicos & Varios protestantes disceptantur, decisionem ipsi faciant *in favorem suum ex lumine rationis* &c. Plura harum vid. in C. P. Schwarz. Part. I. Tit. III. Instru. III. §. IV. Igitur videtur serio Revelationem negare, atque adeo esse naturalista.

10. *Septimo.* Qui in scribendo Jure naturæ, & excludenda Revelatione, & statuendo principio habet alium scopum privatum, ad jus naturæ nec facientem nec pertinentem, sed alterius ordinis; is videtur principia & dogmata sui Juris naturæ ad assequendum illum scopum dirigere, ita ut serio suum scopum querat, illusorie tantum utatur jure naturæ.

Puffendorffii scopus est, ut ipse fateatur, Catholicæ religionis dogmata evertere, & disciplinam. Christianam autem Religionem ad Jus naturæ nihil

R. P. Desing Pars I.

pertinere etiam ipse docuit. Igitur præfixit sibi scopum seorsim, privatum, & à jure naturæ alienum. Videtur ergo huc omnia tela procudisse, ut Jus naturæ fingeret tale, quale non conveniret rebus ipsis sed suo perverso scopo. Vid. Cap. XII. Them. II. &c.

11. *Octavo.* Qui jus naturæ serio deducit à DEO vero, is non potest tam immensum discrimen inter DEI servos agnoscere, ut unis, qui natura æquales sunt, omnia admittat, omnia blandiatur, ceteros fere despiciat. Videatur etiam Cap. XIII. Them. IV.

Puffendorffius alique ita adulantur Principibus, qui tamen naturâ æque servi sunt, ut jus ipsis faciant etiam in divinis omnia etiam falsa & perversa audendi. Vid. Capite Superiore Them. VIII. n. 8.

12. Hic demum moneo, Chumberlandum quoque simili quodam argumento usum esse ad veram Hobbi mentem detegendam. Cap. I. §. XII. Verum in Hobbio parum laboris fuit, obvia ubique impietas est & crassa. Puffendorffio in Germania & Suecia non licuit esse tam crudo. Paulo plus cersuæ illinendum larvæ fuit, ne illico exerceretur. Monzambanum propterea diu pernegavit à se esse scriptum. Crudum enim opus erat.

Them. XXIV. Non excusat Puffendorffium, qui diceret, ab ipso non statui commoda hujus vitæ pro fine Naturæ humanæ, sed pro fine tantum, ob quem obtinendum civitates primitivæ institutæ sunt. Sive primos civitatum institutores ad instituendas has non fuisse motos religione aut conjunctione cum DEO obtinenda, sed motos fuisse avertendis injuriis humanis & procurandis comodis humanis. Idque hinc apparere, quod religio fuerit ante civitates, & quod potuisset religio etiam subsistere sine civitatibus; cum tamen sine his civitatibus non possint consistere commoda illa humana, nec injuriæ averti.

1. In hac doctrina etiam sibi plaudat Puffendorffius in libello de Habitu Religionis Christ. §. 5. & alibi sæpe. Ubi & alias ratiunculas addit. Ut (a) quia religio æque in parvo ac magno cœtu possit exerceri. (b) Quia injuriæ humanæ increbrescentes non spectabant ad religionem pervertendam; unde civitates non institutæ sint ad injurias religionis avertendas. (c) Quia societas hominum per se non facit ad DEI cultum. (d) Quia ante civitates institutas vixerunt Patresfamilias pietatis laude celebres.

O 2

2. In

Puffendorffius Jus naturæ scripsit hoc fine,

ut Catholicam religionem extirparet.

Excusatio Puffendorffii de commodis vitæ, ut sine Juris naturæ.

An civitates institutæ propter religionem?

De facto est
incertum.

2. In univēsum autem Respondeo nihil his juvāri Puffendorffium aliosve Sociales. Nam quid institutores reip-
sa permoverit ad instituendas civitates,
res est facti, & difficilis, ut ajunt Icti,
probationis; paucissima enim restant
documenta historica antiquitatis illius
remotissimæ.

Tamen cer-
sius, Plato
ne doctore,

3. Imo ex iis, quæ restant, contra
Puffendorffium est pronuntiandum. Plato
in instituenda republica & legibus
eidem ferendis ultimus ac verus finis
est DEI amor & conjunctio, ut supra
Them. XXII. & Them. XVII. demon-
stravimus, potuissimusque demonstrare
ex Stobæi legislatoribus, & aliis Ethni-
cis. Hebraicæ civitatis institutio sic fa-
cta est, ut inde ab Abrahamo promissis
quidem temporalibus allicerentur infir-
mi illi, principalis tamen finis semper
constitueretur in cultu veri DEI. Hinc
quoties Judæi ab hoc defecerunt, sub-
traxit DEUS etiam illa commoda, ut
manifestè intelligerent, commoda non
propter se ipsa promissa esse, sed propter
cultum DEI. Legatur Liber Judi-
cum.

Stobæo,

Abrahamo,

4. Deinde quod populi præcipue spe-
stant in conservanda re publica, idem
eos spectasse in constituenda, prope cer-
tum est. Idem enim solet esse Philo-
sophis principium constituendi, quod
conservandi, cum conservatio non sit
nisi continuata productio. Jam vero
in conservanda republica ante omnia
servare sacra soliti sunt populi, ita ut
sacris deletis deleta & dissipata etiam
civitas existimaretur, servatis porro iis
servata etiam hæc. Aeneas Troja in-
censa ignem sacrum & Penates in Ita-
liam transferens solum quidem patrium
amississe sibi visus est, at non civita-
tem. Et Virgilius non fuit ita ignarus
sensus communis populorum, ut talia
in poemate suo poneret, si vel dubitare
potuisset, risum in se oriturum, talia
dicentem. Romani cum à Gallis tene-
retur eorum & regio & urbs, patriam
civitatem servasse sibi visi sunt non tam
quod arci Torpejæ insisterent, quam
quod sacrum Vestæ ignem in eam trans-
tulissent. Apud Gentiles non tam com-
mune forum, quam qui communia sa-
cra haberent ejusdem civitatis reputa-
bantur participes. Gentiles à gentili-
bus bello non religionis sed agri causa
petiti, tamen non pro agris sed pro sa-
cris præcipue certandum agnoverunt,
pro aris & focis; cum in contutanda
republica plus spectentur aræ, quam fo-
ci. Quo pertinet longior sed plana Plu-
tarchi hominis ethnici sententia in Lib.
adversus Colotem, antè finem. **DEUS**

Virgilio,

Romani,

Gentilibus
in univer-
sum veteri-
bus,

Plutarcho,

quidem, ut & antiquitus traditum est,
principium, medium, **FINEMQUE**
TENENS OMNIUM RERUM, rec-
tam lineam conficit secundum naturam
incedens. Hunc sequitur justitia, vin-
dex eorum, qui à divina desciscunt lego.
Hæc enim qui tanquam fabulam contem-
nunt, & circa ventrem felicitati locum
statuunt, reliquisque voluptati paranda
servientibus laboribus; iis lege opus est,
meta, verbera, ac rege vel principe jus
in manibus habente, ne proximum quis-
que quemque devoret præ gula studio im-
pietate efferato. Talis quippe brutorum
est vita, qua nihil voluptate pulcrius
norunt, neque justitiam deorum agnos-
cunt. - - - Itaque sapiens Epicurus,
qui dicat, omnia pulcra, sapientia, &
subtilia animi inventa propter volupta-
tem carnis, spesque eò pertinentes (idest
vitæ hujus cum corpore finiendæ) esse
constituta. - - - Atqui in legum consti-
tutione primum est & maximum de diis
opinio. Quamobrem & Lycurgus La-
cedamonios, & Numa Romanos, & Jon
antiquus Athenienses, & Deucalio Gra-
cos fere universos diis consecraverunt,
votis, sacramentis, vaticiniis, omnibus-
que eos ob spem ac metum diis deditos
obnoxiosque reddentes. Et si terras
obeas, invenire possis urbes muris, litte-
ris, regibus, domibus, opibus, numisma-
te carentes, gymnasiarum & teatro-
rum nescias: urbem templis diisque ca-
rentem, qua precibus, jurejurando, ora-
culo non utatur, non honorum causa sa-
crificet, non mala sacris avertere nita-
tur, nemo unquam vidit. Sed facilius
urbem condi sine solo posse puto, quam
opinionem de diis penitus sublata **CIVI-
TATEM COIRE AUT CONSTA-
RE.**

Lycurgo,
Numa, Athe-
niensibus,
Deucalione,

5. Hactenus de quæstione facti, an
ob religionis motivum coierint civita-
tes? Nunc de quæstione Juris, qualem
finem debuerint habere institutores ci-
vitatum. Variæ certant opiniones de
fine proximo legum, in quo non lice-
ret conquiescere, de fine autem ultimo
naturæ, in quo sit quiescendum nulla
potest esse disceptatio. Qui enim in-
stitueret civitatem ob hoc duntaxat,
ut in hac vita & quamdiu corpus du-
rat, tranquilli & saturati conquiesca-
mus, ille sine dubio Epicureus est, & à
scopo toto cælo aberraret, quemadmo-
dum Puffendorffius: nec aliud instituit
quam stabulum equorum bene pasto-
rum & ad stivam aut arenam probe in-
stitutorum. Quod ne cautescentur Puf-
fendorffiani ex sacris tantum nos lites
didicisse, Ciceronem audiant leges
pro instituenda republica scribentem
quod pro-
bat Ciceron.
Lib.

Lib. I. cap. XIII. *Ad res publicas firmandas, & ad stabiliendas vires, SANANDOS POPULOS, omnis nostra pergit oratio. Quocirca vereor committere, ut non bene provisã, & diligenter explorata principia ponantur: nec tamen ut omnibus probentur (nam id fieri non potest) sed ut iis qui omnia recta atque honesta per se expetenda duxerunt, & aut nihil omnino in bonis numerandum, nisi quod per se ipsum laudabile esset; aut certe nullum habendum magnum bonum, nisi quod vere laudari sua sponte possit.*

Ad SANANDOS populos civitates sunt instituendæ. Quæ autem huc medicina facit? Non *societas*; quæ æque facile inficit ac sanat. Non *Lex*; alias omnes, qui legem habent, sani forent; & in corruptissima republica plurimæ leges. Non *pœna*; quas qui pessimi sunt & fortissimi in malo, non ferunt. Non *judicia*; de quorum iniquitate ubique magna querela; & de internis (at hic latet ulcus) non judicat prætor. Non *commoda* *hujus vitæ* ex legis observantia relata; quippe quæ frequentius defunt, nec acquisita satiant, & indigna sunt præmia tanta contentione animi, & animo etiam sano tentationem & illicitum ad morbos suscitant. Non *omnia humana externa* sanant populos, quia animus solis externis non ligatur, non curatur. Vid. Them. XVIII. hoc capite. *Solus est DEUS* qui sanare est potens, qui vere est bonus, vere laudabilis, vere honestus finis: ad quem Augustinus: *Da quod jubes, & jube quod vis.* Cetera omnia quod habent boni, ab eo tantum summo bõno habent, ita tamen ut ab illo avelli non debeant, cum avulsã nihil boni habeant.

Ad hæc modernæ societates non possunt consistere si earum finis sunt commoda hujus vitæ: nemini enim civi poterit persuaderi, ut finem istum à se projiciat, vitamque ipsam una cum omnibus commodis profundat. Imo sic profundens læderet jus naturæ; cum quidquid contra finem juris naturæ sit, peccatum sit. Unde merito Leibnitijs Philosophos ait hæc talia pulcre quidem præcipere magis quam solide demonstrare. *Ut vero universali demonstratione conficiatur, omne honestum esse utile & omne turpe damnosum, assumenda est immortalitas animæ & rector universi DEUS. Ita fit, ut omnes in civitate perfectissima vivere intelligamur sub Monarcha, qui nec ob sapientiam falli, nec ob potentiam vitari potest; idemque tam amabilis est, ut jeli-*

tas sit tali domino servire. Huic igitur qui animam impendit, Christo docente, eam lucratur. Hujus potentia providentiaque efficitur, ut omne jus in factum transeat, ut nemo lædatur nisi à seipso, ut nihil recte gestum sine præmio sit, nullum peccatum sine pœna. - - - Ex hac consideratione fit, ut JUSTITIA UNIVERSALIS appelletur, & omnes alias virtutes comprehendat; quæ enim aliqui alterius non interesse videntur (veluti ne nostro corpore aut nostris rebus abutamur) etiam extra leges humanas naturali jure, idest æternis divinæ monarchiæ legibus vetantur, cum nos nostraque DEO debeantur: & ad hunc solum finem extent, sicut ex hoc solum principio venerunt. Ita Leibnitijs in Præfat. Codicis Jur. Gent, Diplomatici.

6. Ad Puffendorffii rationes seorsim Sophismata respondendum. *Religio fuit ante civitates: ergo religio non fuit finis instituendi civitates?* R. 1. *Commoda vitæ & tranquillitas etiam ipsa fuerunt ante civitates: ergo propter commoda non fuerunt instituendæ civitates.* R. 2. *Imo tranquillitas fuit antea major, & pro paucis commodis civitatum multa succedere incommoda.* Vid. Them. XIV. &c.

7. *Commoda ait, vitæ non possunt consistere, nisi civitates instituantur: ergo commoda sunt finis civitatum instituendarum.*

R. 1. *Priorem propositionem esse de communi sensu falliam. Ab omnibus laudatur ætas aurea, qua civitates nullæ fuerunt, tanquam multis modis commodior hac nostra ætate tot civitatibus impedita.*

R. 2. *Mala est etiam consecutio, quod probo ex simili. Sine civitatibus non darentur mœnia, non curiæ, non magistratus communes, non tabulæ legum communium, non Principes & reges potentes & splendidi: ergo civitatum instituendarum finis sunt reges & eorum iste splendor? aut ædes & mœnia? Vix hoc somniaverit Endimion.*

R. 3. *Argumenti futilitas alia intorsione ostendi potest. Sine civitatibus non darentur carceres, furcæ, rogi, non inobedientia subditorum in magistratus, non iniquitas judicum, non oppressio pauperum per reges, non Tyrannis: Ergo carceres, iniquitas, tyrannis sunt finis instituendarum civitatum?*

R. Denique 4. *Totam orationem Puffendorffii vitiosam esse. Nam supponit civitatum alium finem esse quam homi-*

hominum: ideo arguit, homines novis mediis electis novum etiam sibi finem statuisse; quod esse falsum supra didicimus ex Augustino Them. XIV. num. 5. Et ratio communis dicit, finem ultimum civitatum esse proprie convenientem naturæ humanæ; quod uno ore Philosophi gentiles confitentur. Naturæ autem homini non proprie conveniens est finis in commodis hujus vitæ locatus, uti amplissime probavimus: igitur nec civitatis finis. Et rursus non agnovit Puffendorffius, tam Civitates quam commoda per eam parta esse *media tantum* ad talem finem qui proprie humanæ naturæ convenit; aliàs qui in his commodis conquiesceret, factis fecisset toti naturæ hominis. Unde intelligas, imperite ratiocinari Puffendorffium.

8. At enim pergit Puffendorffius *religio & DEI honor æque potest in parvo ac in magno cœtu consistere: ergo civitates sive magni cœtus non sunt instituti propter finem divinum & religionem.*

R. 1. Antecedens itidem esse falsum. Nam doctrina vera de DEO melius propagatur seu conservatur per majores cœtus. Nisi turris Babel tam cito dispersisset illum magnum cœtum & in multos minores divisisset, non fuissent tot fabulæ assutæ veris traditionibus. Si Judæi mansissent semper civitas, non ita variata fuisset eorum adhuc doctrina. Si Germania esset civitas perfecta, non plurium civitatum fœdus ferre tantum (quamquam hic cum Juris publici nostri consultis nullum mihi bellum) aut nunquam in hæreses difflixisset; aut citius rediisset ad unum, quemadmodum in Francia rediit. Quantum conferant ad gloriam DEI cœtus majores in veram divinam doctrinam consentientes multis possem argumentis declarare: quæ tamen attentis facile occurrunt. His ego supersedeo. Christi autem exemplum jubeo considerare, qui ovile suum non parvum sed omnem terrarum orbem complexurum prædixit, utque ad illud pertraherentur omnes gentes, non unum sed multos legatos dimisit.

R. 2. Iniquus generi humano est & carnem sapit Puffendorffius. Societates majores agnoscit pulcre posse proficere ad bona corporibus ac sensibus procuranda, ad animorum autem elegantiam, virtutem & beatitudinem nihil amplius conferre, quam quantum quisque se solo efficeret. An homines in civitatem coeuntes nonnisi corporibus coeunt, animos ad mare Creti-

cum interim ablegant? Quodsi secum ferunt animos, otiosos non ferunt; aut illis sociandis non nullum finem habent; aut societas non debet nihil ad animorum cultum conferre.

R. 3. Rursus etiam consecutionem Puffendorffianam esse vitiosam, & huic similem: Scientia æque potest doceri in parva ac in magna schola: Ergo Academiæ seu magnæ scholæ non fuerunt institutæ propter scientias tantquam finem. Talaque multa possunt huic dialectico solvenda objici.

R. 4. Puffendorffius nunquam dimittit illud suum *grande falsum*, nempe commoda hujus vitæ esse id quod naturæ humanæ proprie conveniens sit. Et videtur Religionem pro incommodo habere. Si enim Religio commodum est, & si civitas propter omnia commoda instituitur, instituenda est etiam propter religionem, nec potest nisi injuriâ & imperite simpliciter dici: Civitatis finis *non est* religio; sed saltem dici deberet; non est *totus finis*, aut solus.

9. Ait Puffendorffius *Injuriâ hominum malorum ante civitates constitutas grassantes non tendebant ad religionem lædendam, sed ad pecuniam & commoda cetera auferenda, & turbandam quietem. Ergo instituendarum civitatum finis non fuit religio aut DEus, sed commoda servanda.*

R. 1. Antecedens est facti. Et Puffendorffio non erit facile, illud comprobatum dare. Historiæ antiquæ miraculi instar habent, si quis victor alterius populi ejusdem populi sacra illæsa intactaque reliquit, seu eadem essent seu differrent à cultu victoris: unde colligas, ordinarie sacra non fuisset intacta. Notus est Cambyfes sacra Ægyptiorum evertens cum sacerdotibus. In Romanis autem hoc pro ingenioso invento & arte politica fuit habitum, quod devictis relinquerent sacra; quæ tamen indirecte & occultiore quadam arte aboleverunt, nempe populorum diis nomina deorum apud Romanos recepta imponentes, ut Mercurii, Jovis; deinde Romam transferendo gentium variarum sacra, ut gentes pro Roma quasi pro suis aris certarent; denique Romani imperii divinitatem commenti sunt, eique templa in provinciis erexerunt, ut populi Romam non tantum dominam sed & deam seu bonam sibi seu malam colerent, aut amore aut metu. Ex quibus falsum apparet, religionem antiquitus non fuisse injuriis homi-

Puffendorffio religio videtur incommodum vitæ.

hominum petitam. Tametsi forte *solius* religionis causa raro pugnatum fuerit, nisi bello Græcorum sacro & paucis aliis.

℞. 2. Jam iterum sophistica Puffendorffii collectio est, & huic similis: Antequam civitates fierent, homines mali non insidiati sunt aliorum artibus, scientiis, prudentiæ, temperantiæ, Justitiæ, fortitudini, amicitæ, concordia, caritati, benevolentia, ceterisque animi bonis auferendis, sed tantum auferendis pecuniis & exterioribus illis Puffendorffianis bonis: Ergo instituendarum civitatum finis non fuit temperantia, concordia, caritas, justitia, prudentia?

Fons sophismatum Puffendorffii.

℞. 3. Omnia adhuc dicta Puffendorffii sophismata nituntur falsa supposita *Majore*, quam Dialectici vocant, propositione, quæ est hæc: *Quidquid sine altero potest esse, illud non est finis hujus alterius.* Hoc autem tam est falsum quam quod falsissimum, quacunque ex parte illud spectes. Nam esse sine altero est, per se non referri ad aliud: esse autem finem, per se non dicit relationem ad alterum, sed potius alterius relationem ad hoc. Unde manifestum est, in illa *major* propositione prædicatum & subjectum non esse idem seu non conjungi: ideoque propositionem esse falsam. Quod clarius apparet in aliis propositionibus similibus: v. g. *Quidquid per se non refertur ad alterum, ad illud non potest aut non debet alterum referri: DEUS per se non refertur ad alterum: Igitur alterum non potest aut debet referri ad DEUM.* Quam belle! Sumamus exemplum facilius ad captum Puffendorffii, qui videtur in Philosophicis minus exercitatus fuisse, quam ut ratiocinii vim perciperet; aut, si percepit, mala fide egit. v. g. Sapor consistens sine altero non potest esse finis adhibendi hujus alterius: At sapor panis consistit sine cymino: Igitur sapor panis non potest esse finis adhibendi cymini. Homines sine civitatibus defenderunt se à furtis & injuriis vicinorum: ergo civitates non sunt institutæ ad avertendas injurias. Homines sine observantia legum positivarum adepti sunt vitæ commoda: ergo civitatum instituendarum finis non fuit, obtinere vitæ commoda per observantiam legum positivarum. Quæ omnia Puffendorffio devoranda sunt, ab ipsomet intrita.

Homines item ante civitates fuerunt justii, fortes, temperantes, prudentes,

sociales, benefici, boni, sapientes, in hac vita tranquilli ac feliciores: Ergo neque propter virtutes, neque propter bonum, neque propter tranquillitatem institutæ sunt civitates. Propter quid ergo tandem fuerunt institutæ?

℞. 4. Præterea aliud sophisma latet in consequente Puffendorffii, quia mutat statum prædicati. Bene diceret sic: DEUS ejusque gloria non per se refertur ad civitates: Ergo non fuisset necesse DEO, instituere civitates. Male autem infert: Ergo civitates non fuerunt institutæ: aut: non fuit necesse, civitates, siquæ instituerentur, institutas referre ad DEUM.

Aliaque sophismata plura spargit Puffendorffius & hic & omnibus locis, ubi vel parum ratiocinari instituit. Tædetque jam stribiginibus istis detergendis porro immorari: Ergo paucis expediam.

10. Rursus Puffendorffius cavillatur sic: *Societas hominum per se non facit ad DEI cultum: Ergo civitatum finis non est cultus DEI.*

Respondeo. Antecedens esse falsum. Humanæ enim naturæ finis est prosecutio DEI, ut conjungendi. At societatis humanæ idem necessario est finis, qui est naturæ humanæ. Igitur societatis humanæ finis est prosecutio DEI. Quodsi vero humanæ naturæ ac societatis finis DEUS est, societas humana per se facit ad cultum DEI, sicut ad eum per se facit humana natura.

Denique arguatur Puffendorffius: *Ante institutas civitates fuerunt homines insigniter religiosi: Ergo non fuerunt institutæ civitates propter religionem.*

Respondeo primo. Siquis hoc Puffendorffio negaret, nescio an aliunde quam ex revelatione & sacra scriptura probaret. Quodsi jam sacra scriptura Puffendorffio valet ad oppugnanda juris naturæ dogmata & religionem; quidni valeat ad ea demonstranda & propugnanda?

Respondeo secundo retorquendo telum: Ante civitates fuere insignia commoda humanæ vitæ, quæ per traditionem antiquissimam meruerunt nomen Auræ ætatis. Ergo civitates non fuerunt institutæ ob commoda humanæ vitæ, & Puffendorffius summæ ædificium diruit. Fuit ante civitates pax, justitia, amor socialis. Ante Romam fuit Romulus cum sociis: ergo Roma non fuit condita propter Romulum & Socios.

Them.

Christus
correxerat alias
doctrinas, &
hanc Puffen-
dorffii seu
Epicuri.

Them. XXV. Si per impossibile fingamus, revera hanc aliquando fuisse legem naturæ, ut homo præsentis tantum vitæ commoda per societatem quæreret; aut si fingamus, aliquando in genere humano pro vera habitam fuisse hanc doctrinam, quod finis juris naturæ sint commoda hujus tantum vitæ; tamen nunc illa doctrina non potest haberi pro vera Juris naturæ doctrina, sed esset correctæ per Christum, sicut ille error Judæorum de libello repudii, aut ille de odio & vindicta inimicorum, aut ille latissimus de idolis & oraculis: quæ modo nefas est docere esse juris naturæ.

Christus multo evidentius docuit, beatitudinem in commodis hujus vitæ non esse sitam, quam docuerit, idola non adoranda, vindictam non quærendam. Si ergo certum est, doctrinas illas jam nefandas & juris naturæ repugnantibus habendas, multo est verius, Puffendorffii doctrinam nefandam esse & juri naturæ repugnantem, maxime cum honestior mundus semper etiam contraria eidem senserit.

An Scotus
faveat Puffen-
dorffio,
de Præmiis
& pœnis;

Them. XXVII. Neque Scotus pro Puffendorffio facit, qui in lib. IV Sententiar. Quæst. II. n. 27. dicit: *Non apparet per rationem naturalem, quod est unus rector hominum secundum leges justitiæ retributive & punitivæ.* Et hinc Scotus ibidem ait, non esse pro immortalitate animæ vitæque futura *demonstrativum* argumentum istud: DEUS est justus: sed in hac vita virtuosius majores patiuntur pœnas quam vitiosius, per DEUM: Ergo DEI justitia in hac vita non expletur: igitur restat altera vita. Ceterum nobis debet sufficere (quidquid sit de subtili scientia, quæ inflat) ab Innocentio XI. PP. Damnata esse hanc propositionem: *Non nisi fides unius DEI necessaria videtur necessitate mediæ, non autem explicita Remuneratoris.*

Scotus expli-
catur.

Nam I. Commentator Scoti fatetur, hanc responsionem Scoti displicere Cano & aliis. Addit tamen, facilem esse concordiam, quia Scotus aliter sumit demonstrationem, aliter Canus. Sumit enim Scotus demonstrationem in rigore, prout de ea egit Philosophus in libro Posteriorum, ut est per causam & effectum necessariam & præcisam. Sive: hæc propositio: *DEUS est retributor*, non est lumine naturali nota *ex terminis*; quales tamen debent esse propositiones, ex quibus immediate deducitur conclusio *metaphysicæ demonstrationis*. Notum autem ex terminis apud philosophos illud est, cui assentiri intellectus necessitatur statim, ut termini seu ideæ

illam rem explicantes rite apprehensi fuerint. e. g. propositio hæc: totum est majus sua parte, vel tria plus sunt quam Duo.

2. Equidem tali modo non est evidens illa propositio, *DEUS est retributor*. Ex hoc tamen non sequitur, illam non esse lumine naturæ notam: aut non esse certissimam. Præsertim Puffendorffius per hoc nihil juvat: nam illi hæc propositio de DEO retributore in genere certa est & quidem lumine naturæ, adeo, ut ab ea totam vim legis naturæ pendere dicat; quamvis id extra sua principia deduxerit, ut Cap. XIII. docebimus Th. IV. Et, certo agnito retributore, duo tantum dubitat Puffendorffius 1. An DEUS præter pœnas maiorum etiam constituerint præmia bonorum? 2. An pœnæ etiam in altera vita infligantur? Ergo Puffendorffius propositione illa semel tanquam naturaliter certa admissa, debet omnia admittere, quæ ex ea legitime inferuntur, seu quæ in ea continentur: & debet negare, quæ ei repugnant. Illa autem duo, de quibus dubitat, nisi admittantur, repugnat hoc concessæ propositioni priori.

Nam si DEUS aliquod malum, in hac vita impunitum, non punit etiam in altera, verum erit dicere, illum non esse retributorem. Ex Puffendorffii autem sententia sequitur, malum in hac vita impunitum, in altera etiam non puniri. Ergo ex Puffendorffii sententia sequitur, *DEUM non esse retributorem omnium*, cum tamen antea concesserit, *DEUM esse retributorem omnium*.

3. Neque Puffendorffium juvat dicentem, opponi posse: ipsum peccatum esse pœnam peccati. Nam *primo* non omnia, quæ opponuntur, statim faciunt incertam propositionem; cum aliquis fortasse etiam contra hanc inveniat, quod opponat: Totum est majus sua parte. *Secundo*. Hoc oppositum generice sumptum longe est incertissimum, & non potest probari aliquo fortiore argumento. *Tertio*. Plato alicubi advertit, impiis mortem etiam præmium fore; si nulla peccatis statuta sit pœna, præter ipsum peccatum. Nam liberarentur per mortem à peccatis tanquam pœnis: deinde liberarentur etiam à metu aliarum pœnarum, quas tam ab hominibus, quam ab altiore Domino expectare poterant. *Quarto* sequeretur, probabile esse, malis etiam præmia à DEO retributore constituta esse; quia mali non tantum peccatum commiserunt, quod portant tanquam pœnam, in hac sententia; sed insuper illi plerumque per

Puffendorffii
sensus de
pœnis DEI.

An ipsum
peccatum sit
pœna pec-
cati;

per peccata obtinent commoda hujus vitæ, quæ sola est beatitudo, solaque præmia, quæ à DEO secundum Puffendorffium tribuuntur. Ut adeo ex hac absurda & Epicuræa sententia sequatur, DEum nunquam & nullo modo retributorem esse, sed potius injustum aut cæcum. Nam ut peccatum sibi ipsi pœna sit, non opus est DEO retributore; cum homo qui peccatum fecit, hoc ipso fecerit ipse suam pœnam; & per hoc ipsum peccatum sibi obtineat etiam commoda, quæ sola sunt beatitudo naturæ humanæ secundum istos. Vid. Lokius Lib. II. C. XXVIII.

4. Ad ultimum negari etiam potest demonstrationis veritatem aut certitudinem tantum pendere à propositionibus, sic, ut numero 10. dictum erat, notis. Ex hoc enim principio: omne triangulum æquivalet duobus angulis rectis, Mathematici faciunt demonstrationes æque certas ac ex illo: totum est majus sua parte. Cum tamen illud de triangulis fortasse non possit demonstrari nisi per contingentia, & non sit per se notum.

5. Quid quod ab aliis Philosophis totum Aristotelicum ædificium demonstrationum per causas & effectus necessarios, arenosum judicetur. Quamcunque enim causam aut effectum afferas nulla erit adeo notorie necessaria, ut non aut hæsitare possis, aut ulterius doceri velle. Præterea non placet multis, ea demonstrata censeri, quæ ex *Universalibus* inferuntur, non item quæ ex particularibus; Quippe videtur universalium scientia prius nasci ex scientia particularium, quam contra. Sed hæc jam non sunt hujus loci ad aliam philosophiam spectant. Consuli tamen potest Lokius. Lib. III. Cap. VI.

6. Si veritates istas morales necessarium esset demonstrare per talia lumina naturæ, quæ evidentia sunt ad prædictum modum metaphysicum Aristotelis & Scoti, statim ex ipsis terminis, nullam possumus admittere legem naturalem, nullam humanam, nullum peccatum, nullam virtutem, nullam beatitudinem, nullum Principium morale, nullum finem. Vid. Cap. V. Th. VIII. XI. &c.

Hæc tractatio non est longanimis. *Them. XXVII.* Non est nimis prolixæ pertractatio hujus in fine civitatum constituendo erroris: sed est adhuc imperfecta & cur?

Quia hic error est fons multorum 1. Hic enim error, & præterea frigida Puffendorffii de DEO locutio, & religionis abstractio sunt fontes turbidi, è quibus omne reliquum cœnum desumat. Vid. *Them. III. Quodlibet boni no-*
R. P. Defing Pars I.

men, inquit Maximus Tyrius, illis quæ bona non sunt, tribuas; qualis aut corporis sanitas, aut forma, aut auri argentique ornamenta sunt, aut decus majorum, aut honor civilis & ejusmodi, quæ voluptatis potius quam boni nuncupanda sunt nomine, eliminas mysteria, DEum ipsum offendis. *Dissert. 23. n. 135.*

2. Quin his etiam majora cani possunt: Finem hominis nequidem in perfecta, utut innocente, scientia; neque in virtutibus moralibus utcumque materiam Theognis; neque in agnitione & amore DEI naturali quantuscunque in hac vita potest haberi; neque in virtutibus summis Theologicis etiam supernaturalibus hujus vitæ, nempe divina fide, divina spe, divina charitate consistere certissimum est plane. Quod tamen explicare supersedeo. Legatur S. Thomas contra gentes Lib. III. Cap. XVII. usque ad cap. XLVIII. & in Summa Theolog. I. 2da Quæstionibus prioribus. Quæ tamen omnia ita habere non tantum ex doctrina revelata sed etiam ex lumine sanæ rationis demonstrari potest, suntque idcirco Juri Naturæ vero plane consentanea; omnia tamen per Puffendorffium & heterodoxos doctores hinc exclusa, & rejecta.

3. *Perfectam* autem civitatis institutionem & fini ultimo examissim convenientem ex Sacra tantum Scriptura & Christi doctrina licet haurire. Nos tamen hoc Capite imperfectiores tantum demonstrationes attulimus ex Philosophis; coacti improbitate adversariorum, qui divina dogmata hac in parte petulanter rejiciunt. Huc enim malorum redacti sumus horum vanis studiis, ut dum Christianis persuadere jura, ac vitæ modum volumus, & summum bonum civitatibus spectandum ostendere, non liceat nobis receptas ab omnibus Christianis sententias producere, sed magistris uti oporteat aut cæcis aut luscis philosophis. Ad hoc autem januam aperuit iniquitas Puffendorffii, & auditorum ejus novandi studium inconsideratum.

4. Iniquitatem dico Puffendorffii. Est enim iniquus, qui quod juris in alterum statuit, in se ipso non admittit. Puffendorffius Grotium à Jure naturæ & à scholis ejiciendum dicit, quia *receptas Ecclesia orthodoxa sententias* passim deserit. Ipse vero Puffendorffius receptis Ecclesiæ sententiis plane contraria, & cum ipsa sana ratione cumque Philosophorum doctrina pugnantia in novo Jure naturæ scholis obtrudit:

P

En

Et tamen præ Grotio recipi in institutione juventutis vult.

Nobilium inconsiderantia in Jure naturæ discendo,

5. Nobilium deinde auditorum dico (absit verbo calumnia) inconsiderantiam. Hic enim pulchro Juris naturæ ac gentium vocabulo illecti profundius in disquisitionem non descenderunt. Quoniam ergo gentium negotia in ipsorum sunt manibus, recte quidem desiderarunt Gentium jura discere. Sed unde ea dilcerentur, non recte considerarunt, sed obvium quemque magistrum arripuerunt; Grotium primo, mox Puffendorffium, deinde alios; ultimo Heineccius, ut quisque à suis decantatus in theatro apparuit.

per aliquot tantum mentes.

6. Cui errori alius etiam dedit ansam, quod existimarent, Jus naturæ ac Gentium uno semestri aut etiam anno condisci posse à juvenulis; quod longe est à vero ac possibili alienum.

Decepti à Puffendorffio.

7. Deinde spe sua frustrati fraudatique sunt à splendidis Puffendorffii promissis, spondentis publice, Jura se naturæ da-

turum, ac *Gentium*, magnum Nobilitatis instrumentum. Reipsa tamen de Jure naturæ non nisi falsa Principia posuit, ipsum autem Naturæ Jus minime tradidit tanquam jus naturæ: *Jus vero Gentium* prope totum omnino omisit. Vid. Them. XIII. Cap. VIII.

8. Concludamus jam hoc caput sententia S. Augustini: *Dicebat Epicurus, mihi frui carne bonum est, dicebat Stoicus, mihi frui mea mente bonum est. Dicebat Apostolus, mihi autem adhaerere DEO bonum est. Errat Epicurus, fallitur Stoicus. Tunc enim recte anima vivit, si non secundum carnem neque secundum se ipsam vivit, sed secundum DEUM.* Posset adjungi: dicebant Hobbius & Puffendorffius, mihi placere Principibus bonum est. Dicit Apostolus, *si adhuc hominibus placerem Christi servus non essem*: Galat. I. v. 10. dicebat Rex ipse David: *Nolite confidere in principibus in filiis hominum in quibus non est salus.* Ps. 145. v. 2.

Conclusio pulchra S. Augustini de summo Bono.

CAPUT XII.

Puffendorffii Hæreses & Calumniæ in Catholicos.

Non hic refutam hæreses, sed detegimus.

Them. I. Nec hæreses illas confundere hoc loco animus est, sed indicare: nec contra calumnias vindicare Catholicos, sed animum tantum Puffendorffii detegere, & juventutis pericula indigitare.

Ipsi inter se heterodoxos casus refutant.

1. Hæreses enim toties in Polemicis libris confutatae jam sunt, & adhuc quotidie confutantur ab aliis. Imo catholicorum ad hoc opera superflua est. Ipsi inter sese pro nobis pugnant nolentes. Quidquid enim in Calvinianos dicere possumus nos, id omne in eos dixerunt Lutherani. Quod idem de Lutheranis & aliis omnibus dicendum est. In quo sane veritatis divina vis adesse Religioni Catholicæ deprehenditur; cui etiam inimici, nil tale cogitantes, pugnare debent. Quemadmodum DEI sapientiam & sanctitatem etiam peccantes, utut repugnando, confirmant.

Via veritatis divina.

Heterodoxi pro nobis militant.

2. Nec ipsa modo religionis capita, sed subsidia etiam & arma nostra propugnantur ab hostibus. Sacram Scripturam alii claram, ut à quovis passim intelligi queat, asserunt: alii quantum studii ad hoc requiratur, pulcre ostendunt. Patres Sanctos alii exagitant, tanquam rudes & inutiles: alii docent,

quam nihil sine his sciremus in religionis. Valde pro nobis hic pugnant multi Angli.

Them. II. Animus ac Scopus Puffendorffii in Jure naturæ scribendo & in plerisque à se scriptis fuit, catholicam religionem facere *ridiculam*, imo stultam & Juri naturæ repugnantem. Sic autem loquitur.

Scopus Puffendorffii fuit, Catholicam religionem premere.

1. *Hoc dico: (1) nulla dogmata moralia, qualia omnem fere religionem comitantur, CONTRA JUS NATURALE ET SANAM POLITICAM PUGNANTIA, sub specie religionis obtrusa, in civitate esse toleranda: „qualia sane PESTILENTISSIMA, MA sub religionis Larva alicubi irreplisse nemo rerum humanarum peritior est, qui ignorat. (2) Ex eo genere sunt isthæc dogmata. (3) Dari potestatem extranei alicujus sacerdotis, quibus summi imperantes civiles sint (4) subjecti, quique (5) ipsos folio dejicere, ac cives obligatione adversus eosdem absolvere queat. (6) Omnibus sacerdotibus cujuscunque reipublicæ Christianæ necessario dependendum ab sacerdote aliquo extraneo. In sacerdotes (7) summo imperio civili nullam esse*

Ejus verba ex Apologia

„ pote-

potestatem : Sacerdotibus *necessario*
 competere immunitatem ab oneri-
 bus *reipublica*, ut tamen ipsis in
infinitum suas opes *cumulare liceat*.
 Quemlibet civem actiones suas (9)
 exteriores & ad statum civitatis
 spectantes juxta propriæ conscien-
 tiæ dictamen posse regere, *etiam*
contra leges publicas & jussa sum-
 morum imperantium. (10) Non de-
 pendere abs cujusque arbitrio ac-
 tiones, super quibus in foro huma-
 no solet ratio exigi. (11) Illicitos
 esse homini Christiano aliquos ac-
 tus ad conservationem civitatum in
 isthac mortalium conditione *necef-*
sarios. (12) Aut dari aliquod vitæ
 genus civitati *necessarium*, quod
 per se vitio & impuritate laboret :
 fanaticorum deliria & comenta pro
 oraculis divinitus inspiratis : & si-
 quæ sunt ejus farinae alia. Hæc
 Puffendorffius profitetur in Apologia
 pro suo Jure Naturæ §. 6.

item ex Jure
 naturæ

2. Et in ipso suo sic dicto Jure na-
 turæ enumerat alias, quæ juri natu-
 ræ repugnent Lib. II. cap. IV. §. 4.
 Quas penitus eradicari, generis hu-
 mani quam maxime interfit. - - -
 (13) Quod Numen *peccata* homi-
 num velut *nundinetur*, & ea *redi-*
mi patiat *pecunia* aliisque mune-
 ribus, nec non *inanibus* quibusdam
 ritibus aut conceptis verborum for-
 mulis, *citra ementationem vitæ*.
 (1) Item quod numen capiatur ejus-
 modi *inventis boninum*, adsumptis-
 que vitæ institutis, quæ ad societa-
 tem *humanam* & *civilem*, ad *sana-*
rationis & *legis naturalis dictamen*
 attemperatam, non quadrant : Quo
 pertinent *pleraque* instituta Mona-
 chorum &c. (15) Mala quoque est
 illa persuasio, quasi *homini* solum
 pietatis exercitium erga DEum suf-
 ficeret *citra respectum* ad probitatem
 & officia erga homines exercenda :
 (16) aut quasi imitamenta pietatis &
exteriora cultus divini accurate obi-
 ta *pensare* queant *injustitiam* erga
 homines exercitam ; ac per *totam*
vitam malis bonisque artibus pecu-
 nias corradere *fas esse*, dummodo mo-
 moribundus *aliquid* ad *Pias causas*,
 uti vocant, relinquat. (17) Prava
 quoque est opinio, simplicem homi-
 nem posse non solum pro se officio
 suo adversus DEum satisfacere ; sed
 & ipsi superesse posse quod in alios
 transfundat, sic ut alieno merito *hu-*
mano defectus neglecti officii velut
 suppleri queat &c. (18) Quo perti-
 R. P. Desing Pars I.

net, quod quibusdam persuasum est,
 hostili odio prosequendos, qui à no-
 stra Religione sunt alieni : religio-
 nem gladio esse *propagandam* ! di-
 versis à religione nostra fidem non
 esse servandam ; nec politicam, quod
 vocant, amicitiam & officia huma-
 nitatis cum iisdem exercenda ; aut
 eosdem in externa conversatione ve-
 lut immundos averfandos &c.

Lib. I. Cap. III. §. 4. ait : „ Siquis
 judicio practico, aut conscientia pe-
 culiarem vim dirigendi actiones tri-
 buere velit, quæ à lege non depen-
 deat aut proveniat, quibuslibet ho-
 minum phantasiis vim legum tribuit,
 & summam confusionem rebus hu-
 manis inducit. Et fatendum est, ist-
 hunc vocabuli conscientia sensum ne-
 que in divinis litteris, neque apud
 veteres autores latinos, quantum
 mihi constat, occurrere, sed à scho-
 lasticis primo introductum, ac nup-
 eris seculis qui vocantur casus con-
 scientia inventos à callidis sacerdo-
 tibus, flectendis ad suam libidinem
 hominum animis.

3. Hæc Puffendorffius in Catholicam
 religionem maximam partem aut omnia
 contorquet. Quamquam enim eam
 non in singulis calumniarum suarum ca-
 pitibus nominet, satis tamen illius ani-
 mus liquet primum ex præcipuis capi-
 tibus, quæ de Systemate Catholico pro-
 dit : deinde ex iis quæ variis locis &
 scriptis aliis profitetur : denique ex mo-
 dis loquendi de piis causis de formulis
 absolvendi à peccatis &c.

4. At hæc tamen omnia talia sunt, aut ignoran-
 ut vel *ignorantissimum* rerum Catholi-
 carum fuisse Puffendorffium necesse sit ;
 adeoque temerarie sese impenderit con-
 tra rem Catholicam incognitam, vel, si
 non ignoravit, *mendacii* & contra men-
 tem locutionis ac falsi apud juvenes &
 alios dicendi testimonii sit reus. Ne-
 que nudi mendacii, sed *calumnia*, sive
 studii vincendi in publico judicio per
 mendacium, & partem adversam ream
 constituendi. Denique permulta ex
 his, quæ vendit Puffendorffius, fraude
 dialectica & *sophistica fallacia* coloran-
 tur. Quod genus argumenta qui in ju-
 dicio civili produceret ad seducendos
 judices, gravissima se noxa obstringe-
 ret, & mereretur à causa deinceps di-
 cenda excludi atque esset infamis.
 Quanto magis *sophista* illi cum *sophi-*
 matis suis declarandi sunt inhabiles ad
 standum in judicio naturæ publico ! &
 Puffendorffius adeo excludendus è nu-
 mero scriptorum illorum, qui *Jus na-*
tura doceant, cum falsum & fallacia
 P 2 scien-

quæ in Ca-
 tholicos cog-
 torquet.

aut mendax

& calumnio-
 sas.

insuper So-
 phista.

scienter intentata & dolo excogitata

scienter intentata & dolo excogitata juri naturæ repugnent, & legibus civilibus?

Imum assertum dogmata contra J. N. non toleranda.

Them. III. Ad (1) Puffendorffii assertum subscribimus omnino: Nullum dogma *juri naturæ*, & sanæ politicæ repugnans est tolerandum in civitate.

1. Quippe Jus naturæ est jussus jubentis DEI & necessitas servi hominis. Servus autem admittere non potest Dominio repugnantia.

Quæ sit sanæ politica;

2. *Sana* autem politica illa sola est, quæ DEO Domino summo est subjecta, non quemodocumque, sed pro modo agniti dominii. Ita qui agnoscit voluntatem Domini sui & non facit, vapulabit multis: qui non agnovit & non fecit, vapulabit tamen, licet paucis; id est qui magis agnovit magis est reus, ni faciat, qui minus agnovit, minus est reus.

Pro modo agnitionis DEI instituta.

3. Sic Regum ac Populi Judaici politica si fuisset instituta ad leges Lycurgi & politicam Solonis, non fuisset sana; sed oportuit eam institui secundum leges Mosi per DEUM revelatas: neque licuit Judæis ab his legibus abstrahere.

Christiana politica non potest abstrahere à lege Christi, ut jubet Puffendorff.

4. Christianis quoque regibus & populis politica sana non est, si ea abstrahat à legibus *cognitis* Christi, & quæ hinc consequuntur.

5. Hoc autem facere jubet Puffendorffius. Igitur Puffendorffii politica sana non est, ejusque doctrinæ de summa potestate, de Ecclesia, legibus &c. Suo adeo ore judicatur, pronuncians suas doctrinas in civitate tolerandas non esse.

II. Assert. Catholica doctrina an peiusfera?

Them. IV. Ad (2) assertum. Quo doctrinas, quas Catholicis partim affingit, ex *eo genere PESTILENTISSIMARUM* esse ait: Dico, si eas docerent Catholici, pestifera quidem docerent. Longe tamen pestilentiora re ipsa docent acatholici: qui Puffendorffium socialitate omnia metientem, à religione & animæ perpetuitate abstrahentem sibi repugnantem facile suis partibus accommodabunt. Adeoque si vel vera de catholicis diceret Puffendorffius, quid objicit Catilina Cethego?

Acatholici pestifera docent.

1. Quid acatholici magistri pestilens doceant tum passim notum est, tum supra Cap. X. Them. I. videri potest.

Puffendorffius capitur.

2. Apparet id ipsum ex modo sequentibus Themm: nam Puffendorffius has, quæ post sequuntur, doctrinas pestilentes ait, sive illas vere Catholici admittant, sive ab eo falso affingantur: ergo admittere debet omnes istarum doctrinarum contradictorias esse veras & salutas. Manifestum autem est aliquas

harum doctrinarum esse contradictorias Christo: igitur manifestum est Puffendorffium admittere debere doctrinas Christo contradicentes, esse salutas.

Them. V. Ad (3) Puffendorffii, quo III. Assert. pestiferam doctrinam ait, hanc *dari potestatem EXTRANEI alicujus sacerdotis*: Dico: omnibus modis falli aut fallere Puffendorffium.

1. Fallit in voce *Extraneus*, per quam vult significare Romanum Pontificem. Quis enim est Extraneus? Et certo jam cum Puffendorffianis etiam non vero jure naturæ, sed Puffendorffiano falso fictoque, ex quo coguntur admittere, Pontificem Romanum non esse extraneum. Sicut aliquando ex ipsis Lutheri & Genevensibus Bibliis ostendimus Lutheri ac Calvinii doctrinam neque sibi constare.

2. Sacerdotes Cybeles Phrygiæ, & Sacerdotes Isis Ægyptiæ, quæro fueruntne extranei, postquam sacra illa spuria fuerunt à republica Romana adoptata? Respondebunt: extraneos fuisse civili sed non sacro utut naturali jure, si vel admitti posset jus naturæ ad sacra talia, quæ naturæ repugnant, ut Cybeles & Isis. Igitur & Sacerdos Christianus quicumque sive Romæ existens sive alibi non est extraneus ab ulla societate ullave domo, quæ illius sacris est addicta. Unde Apostolus omnes Christianos vocat *Domesticos fidei*, Gal. VI. v. 10. & *Domesticos DEI*, Ephes. II. v. 19. *Omnes* igitur catholici, qui sumus in America, India, Tartaria, Africa Europa, agnoscimus Romanum Pontificem tanquam maxime nobis intraneum, utpote administratorem domus DEI, in qua sumus, constitutum à DEO Christo in quem credimus. Idque tenent non rustica modo plebi, sed multo magis reges nostri, qui frequentius cum isto communi Patre commercium rerum sacrarum habent; quam ipse populus. Quique hoc non tenent, illi omnes sunt nobis quoad sacra extranei, etiam si Fratres nostri sint aut parentes aut filii.

3. Decipit Puffendorffius, cum dicit sine circumscriptione ulla: dari *POTESTATEM* sacerdotis, non definiens, quæ, quanta, qualis, unde, quo ea sit potestas? Per hoc enim in invidiam adducere contendit non tam Pontificem, quam Catholicam doctrinam: quasi potestas illius Sacerdotis infinita sit, aut irregularata. Quod ideo dicit, ut *omnem* illam excludat tanquam pestilentem.

4. Hæc

An rex Ang-
liæ sit ex-
traneus ?

4. Hæc autem fallacia gravior est, quam illa, si dicerem: *Pestifera est hæc doctrina, dari nunc in anglia potestatem alicujus nobilis extranei*: Quod asserturo mihi os opprimerent Angli etiam Independentes, negarentque primo regem suum esse *extraneum*: negarent etiam, pestiferam esse doctrinam de *potestate* regis, simpliciter sed tantum de potestate irregulata. Regulam autem hanc juberent quærere apud se, non apud Germanos; & in suis tabulariis, non in Archivis, multo minus in libris Juris publici Germanorum. Pulcre hæc à quovis applicari possunt ad catholicos, Pontificem, horumque Scripturas & libros, è quibus, non è Puffendorffio & heterodoxis & extraneis hauriendus est modus hujus potestatis.

alia deceptio
Puffendorffii

5. Decipulam aliam struit Puffendorffius in voce *Sacerdotis*, & in voce *alicujus*. Nam hoc uno vocabulo Sacerdotis sperat se, miser, eversum totam hierarchiam ecclesiasticam, & Primatum Pëtri, & potestatem clavium, & institutionem *Petræ* à Christo factam: callide enim mentitur Pontificem nihil aliud esse quod *sacerdotem*, qualis est cujusque ignobilis pagi curatus, aut curati socius, aut capellanus. Hoc idem est, ac si diceret Anglorum quispiam: *Pestifera doctrina est, dari in Britannia potestatem alicujus NOBILIS extranei*; si per illum nobilem intelligeret Georgium regem Britaniæ, Electorem Hannoveranum.

alia deceptio

6. Imponit simplicibus Puffendorffius per vocem *alicujus*, quæ determinationem nullam habet; quasi *cuilibet* temere occurrenti sacerdoti subjiceremus animas, ducendas; quasi non multo consilio celebretur Pontificis electio; quasi reges Catholici electionis non essent conscii; quasi non in toto orbe Catholico, cum is eligitur perpetuis comprehensionibus divinus spiritus in vota vocaretur; quasi non multis amplissimis significationibus sese à ceteris omnibus sacerdotibus hic sacerdos apud totum gregem distinguat. Applicetur hoc ad Electorem Hannoveranum.

IV. Assertio de subjectione Principum.

Deceptio

Them. IV. Ad (4) Puffendorffii, cum dicit: *Quibus summi imperantes civiles sint subjecti*: Dico ego, Puffendorffium in omnibus his verbis non semel fallere, & dolos machinari.

1. Antea statim dixerat de *aliquo sacerdote*, tanquam uno: nunc mox subjicit, *QUIBUS*: invita Grammatica, invita veritate, justitia & sano sensu. Ut nempè invidia non in solo Pontifice resideat, sed bona Puffendorffii volun-

tate ad omnem ecclesiasticum ordinem extendatur.

2. Ait *SUMMI IMPERANTES*, Deceptio. ut persuadeat, Pontificem velle esse dominum *omnium* summorum imperantium; ita ut tremendum sit omnibus audito Pontificis nomine.

3. Ad hoc ipsum adjungit Imperantes *CIVILES*, quo haud dubie significare vult, Pontificem tentare, *civilia* omnia susque deque vertere: & nullam civilem potestatem, imperium civile nullum esse, ubi Pontifex agnoscitur; quod quam sit falsum, nostro calamo non opus est demonstrari.

4. Denique utitur voce *SUBJECTI*, Deceptio. quæ invidiosa est, & illis proprie convenit, qui vi in aliorum potestatem venerunt. Quod fuit Romanorum ethnicorum, parcere *subjectis* & *debellare superbos*, ut & ipsi subjiçiantur. Pontifex non *subjectos* vocat reges sed filios carissimos. *Subsunt* Principes, quia Christo fidem jurarunt voluntate sancta: non *subjecti* sunt, quamvis *subjici* à Christo potuissent non sibi tantum sed cuicumque Christo potestatem voluisset in ipsos committere etiam civilem. Pulchre *S. Cyrillus* Hierosol. de Ecclesia Catech. XVIII. n. 27. *DEI gratia debitos honores recipit à regibus & viris dignitatum sublimitate conspicuis, & omni denique hominum genere ac specie. Quumque reges distributarum diversis locis gentium sua potestatis limites habeant, sola est S. Catholica Ecclesia, quæ per orbem totum indeterminata gaudet potestate.*

Profana subesse sacra

6. Non esse autem hoc juri naturæ agnovere non sanæ politicæ adversum, agnovere Imperatores, qui leges etiam suas Pontificis & Ecclesiæ correctioni subesse confessi sunt. Vid. Them. XIV. C. X. Vide & hujus operis Appendicem. Cum Pontificis sententias & anathemata confirmare & exequi Imperatoris sit. Novel. XLII. in princ. & fin. l. *Cognoscere* §. nullos §. Cod. de Episc. aud. l. *decrevimus* 16. C. de SS. Eccl. l. 2. §. 2. C. de Sum. Trin.

6. Agnovere id etiam gentiles non tantum Barbari, ut Tartari erga Lammam, Japones erga Dairum; sed & sapientes Romani, apud quos augurum summa potestas etiam in civilibus fuit. Quamvis enim summa rerum apud Populum esset, tamen Auguris multa vis supra populum fuit. Idque fuit agnitum apud Romanos tam delicatos politicos. Cicero ejus rei testis est locupletissimus Lib. II. de Legib. Cap. XII. *Maximum autem iniquiens, & præsantissimum in republica jus est augurum,*

Gentiles, Barbari

Augurum
Romæ pote-
stas supra
surrinos ma-
gistratus.

rum, & cum auctoritate conjunctum: neque vero hoc, quia sum ipse augur, ita sentio, **SED QUIA SIC EXISTIMARE NOS EST NECESSE.** Quid enim majus est, si de jure quaerimus, quam posse à **SUMMIS IMPERIIS ET SUMMIS POTESTATIBUS** comitiatus & concilia vel instituta dimittere, vel habita rescindere? Quid gravius, quam rem susceptam dirimi, si unus augur **ALIUM** * dixerit? Quid magnificentius, quam **POSSE DECERNERE, UT MAGISTRATU SE ABDICENT CONSULES** **? Quid religiosius, quam **CUM POPULO CUM PLEBE AGENDI JUS AUT DARE AUT NON DARE?** Quid? **legem SI NON JURE ROGATA EST, TOLLERE?** ut *Tetiam decreto collegii: ut Livias consilio Philippi consulis & auguris. NIHIL DOMI NIHIL FORIS PER MAGISTRATUS GESTUM SINE EORUM AUCTORITATE POSSE CUIQUAM PROBARI?*

Jus Pontificium distinguitur à civili.

7. Idem Cicero eodem libro Pontificium jus à jure civili distinguit, ostenditque jus Pontificium Romanorum ab auctoritate pependisse Pontificum, non à legibus civilibus: graviterque reprehendit Scævolas Pontifices, quod velent jus civile saltem in subsidium Pontificii adhibere. Quid hic fecisset, si paulo serius natus Christi legem audisset?

Sacerdotum ethnicorum potestas.

8. Objicitur: Debet tamen admitti alius finis civitatis, alius ecclesiæ, ne confundantur, confusis etiam potestatibus seu Principatu & Papatu.

Resp. Omnino admitto alium finem proximum. Ecclesiæ finis proximus est Salus æterna: civitatis finis proximus salus temporanea. Ecclesiæ finis proximus est ipse finis ultimus civitatis. Igitur finis civitatis est subordinatus fini Ecclesiæ. Idque consequenter etiam de potestatibus subordinatione dicendum est. Puffendorffius has misere confundit ultima subordinans mediis.

9. Ceterum de Ethnicorum sacerdotum hierarchia, potestate, excommunicatione regum ac principum, absolute seu lustratione & aliis plurima congescit Theophilus Raynaudus Tom. IV. de Virtutibus Lib. IV. Sect. III. à num. 302. Quæ certe ostendunt ju-

ri naturali ac *sensui communi* non repugnare tantam sacerdotum vim, etiam ubi nihil singulare à DEO vero revelatum est civitatibus.

Them. VII. Ad (stum) Puffendorffii arietem, de dejectione principum à folio per Pontificem, dico: fallere iterum Puffendorffium.

1. Vult enim invidiam in *solum* Pontificem cumulare; cum de nemine præterea loquatur. Equidem ex paucis illis, quæ contigerunt, exemplis, constat certo, quamvis Pontificis tanquam capitis summa fuerit hac in re sententia, tamen multa præterea concurrisse ut res tam grandis efficeretur. Concurrit enim (1. Principum illegitimus usus potestatis. Concurrit (2. Subditorum ipsorum desiderium. 3.) Salus reipublicæ. (4. Necessitas religionis. 5. Incorrigibilitas. (6. Concilia à magna parte non Episcoporum modo sed & procerum super hac re celebrata. (7. Aliorum etiam Principum magnorum consilium, voluntas, auxilium. (8. Maximeque Ordinum non servorum sed liberorum petitiones; imo horum facta aliquando Pontificem etiam præven-

V. Assert. de depositione regum.

Fraus Puffendorffii.

Reges non à solo Pontifice deponi.

2. Profecto illatabile est de tantis reipublicæ vulneribus loqui etiam his, qui sanati sunt, neque ob aliud *Infandum* Samuele *jubes renovare dolorem*, quam ut dolore nostro invidus pascaris. Sed talia in juvenum tantis rebus imparium aures ingerere velle cum Puffendorffio, nimis quam imprudens esset. Viri de his, timore DEI munites cor legant P. DANIEL dissertationem in historiam Franciæ de Abdicatione Childerici regis & salutatione Pippini per Ordines & Pontificem. SFONDRATI librum de Regali Sacerdotio. Petri de MARCA Concordiam Sacerdotii & Imperii. Georgii ab HERWART Defensionem Ludovici IV. Bavari Imp. Nec Puffendorffii hæretici instructione in his indiget aut Ecclesia Catholica aut Principes.

Non indigemus hac in re instructione Puffendorffii.

3. Fallacia utitur Puffendorffius, Fallacia Puffendorffii. cum vult persuadere, hoc contra Jura naturæ pugnare. Qui tamen negare non potest, legitimam potestatem aliquando degenerare in tyrannidem: Tyrannidi autem *legitimis modis* obviari jure naturæ posse. Nec audebit ipse decernere, quinam sint ii legitimi modi.

4. Quæ-

* Diem nempe.

** Summus Romanorum magistratus.

Exempla de-
positorum
regum ab
Anglia.

Germanis,

Francis &c.

Suum si-
nom excu-
tiar Aca-
tholici.

Monitum ad
Juvenes!

4. Quæro tantum ex Puffendorffia-
nis, non decerno: An potuere Angli ju-
re naturæ Carolum I. regem folio de-
jectum etiam capite carnificis manu
multare? An potuit Mariam Stuartam
Scotiæ reginam securi percutere Elisa-
betha! an iidem Angli Jacobum II. re-
gno expellere, Guilielmo Arausicano
in ejus locum advocato? An potuere
Germani Carolum Crassum potentissi-
mum Imperatorem, Germaniæ, Galliæ
Italiæque regem simul omnes deserere
famique objicere? An Wenceslaum
regem Romanorum Bohemum regia po-
testate exuere, eaque induere Ruper-
tum Palatinum? An Adolpho Nassovio
rege repudiato eligere Albertum Au-
striacum? An Franci Childericum mo-
nasterio includere? An Franci iidem
Carolus Simplicem includere carceri?
An Germani Ludovico infante mortuo
superstitem Caroli magni sanguinem he-
reditate Germaniæ ac post Italiæ, ac
Lotharingiæ exuere? Et adhuc nihil
memini de *Batavis* à Philippi II. obe-
dientia semet absolventibus; nihil de
Danis & *Suecis* maxime, quibus id pro-
pe familiare fuit; nihil de *Ruffis*, *Po-
lonis*, *Hungaris*, *Turcis*, *Numidis*, *Per-
sis*, Magnoque *Mogore* Oranchzebio.
Sane id genus exempla diebus nostris
ac hisce prope oculis vidimus. Hæc
aliaque multa dirimant, sinumque pro-
prium repurgent, tum demum etiam
de aliis disputabimus. Juvenes autem
discant, non temere in judicia, multo
minus in affectus & odia prorumpere.
Multa his in rebus vel viros, etiam alias
doctos, latent; multa eminus conspec-
ta aut bona judicantur aut mala, quæ
si comminus perspicias pertractesque,
in aliam te a pristina opinionem tradu-
cent.

5. Quod si crude & indigeste ita
sumptam hanc doctrinam pestilentissi-
mam & Juri naturæ ac sanæ politicæ
adversam dicit Puffendorffius, ipse vi-
derit, quantum amurcalis offæ exhau-
riendum sibi sit. Illam enim doctri-
nam (nihil hic decerno juris, nihil ajo,
sed in medio relinquo ab aliis dispu-
tanda) non chartis sed rebus gestis ad-
mittere visi sunt majores nostri maximi
magnarum Germaniæ nationum Prin-
cipes, ipsique adeo Imperatores. Te-
nemus diploma Rudolphi I. Habsbur-
gici Romanorum Regis de anno 1274.
in ipsis Comitibus frequentibus Imperii
seu Numerosis, Norimbergæ tum cele-
bratis editum ad omnes Principes Ec-
clesiasticos: quo idem antecessori suo
Friderico II. evenisse testatur, nempe,
excommunicatum eum ac depositum

fuisse, & illegitima agnoscit ejus acta
post sententiam depositionis gesta edi-
taque. Nuperque Senkenbergius
Tom. III. Selectorum Juris Pub. pro-
tulit duas Bonifacii IX. bullas de
Wenceslao & Ruperto Romanorum
regibus. Sed hæc, ut dicere coepi, in-
tacta relinquimus: quæ enim ad Sum-
mam utramque sacram & profanam po-
testatem tanquam pupillas reipublicæ
attinent, non nisi summa reverentia &
sollicito quodam timore tractanda sunt,
nec debent livido Puffendorffii dente
lacerari.

Them. VIII. Ad (6) tum Puffendorf-
ffii emblema de potestate Pontificis in
omnes sacerdotes, Dico: Puffendorf-
ffium hic quoque iidem artibus uti.

VI. Affer-
de potestate
Pape in Sa-
cerdotes.

1. Invidiose omnia exponit, & Pon-
tificem rursus *extraneum* dicit, & tan-
tum *sacerdotem*, & *aliquem*, quasi in
concavo, quod ajunt, Lunæ vagantem,
& ignotum nescio quem.

Fraude Puf-
fendorffii.

2. Exhibeat, quæso, Puffendorffius
mandatum, quo eum cujusquam rei-
publicæ Christianæ sacerdotes advoca-
tum suum fecerint, ne Pontifici subsint.
Sine hoc enim quis eum audiet, quis
inutilem negotiorum gestorem non di-
cet? Mansisses melius mi Samuele do-
mi. Sicut si Sueciæ procerum aliquis
disputare contendat, Calvinianos Ger-
manos uti debere jure Ecclesiastico
Binghami; Anglos contra Jure Ecclesia-
stico sic dicto Böhmeri. Extraneus no-
bis est Puffendorffius, nec ad postulan-
dum admittendus si non in Germania,
saltem in aliis regnis, leg. *Nemo 15.*
Cod. de Episcop. Aud. Authent. *Cre-
dentes* Cod. de Hæret. & Manichæ:

Ista ad Puf-
fendorffium
nihil attine-
bant.

ab exemplo.

3. Pestilentissimam & insanam ergo
si Puffendorffius non decipit, doctri-
nam statuit Imperator, quando profes-
sus est, Romanum Pontificem primum
esse & caput omnium sanctissimorum
DEI sacerdotum, eique omnes totius
orbis terrarum ecclesias esse subjectas,
eique subesse omnes Patriarchas, Me-
tropolitanos, Episcopos & episcopis in-
feriores: atque istius esse, de fidei sin-
cera doctrina judicare, hæreticos dam-
nare, sacerdotio deponere &c. quæ sin-
gula constituta indubitataque legere est
in sequentibus & aliis legibus, nimi-
rum I. *Inter claras* 8. §. reddentes, §.
petimus, §. liquet, Cod. de Summa Tri-
nitate. Novella IX. in Princip. I. *San-
ctimus* 29. in princ. Cod. de Episc. au-
dient. *si quis* 49. §. Sin autem. Cod. de
Epif. & Cler. Novel. V. in fin. Novel.
VI. cap. 6. Novel. XXVIII. cap. 2.
Novel. XL. Novel. CXX. cap. 9. No-
vel.

Imperatoris
lex non est
pestilens:
contraria au-
tem Pontificis
doctrina.

vel. CXXXI. c. 1. 3. 4. Novel. CXXXII. l. *cognoscere* 7. princ. Cod. de Sum. Trin. Novel. XLII. princ. Novel. III. c. 2. Novel. XI. Novel. CXV. c. 3. §. 14. l. *certissime* 34. §. si vero 4. C. de Episc. aud.

VII. Assert. de Imperio civili in sacerdotibus.

Them. IX. Ad (7) mum Puffendorffii de imperio civili in sacerdotes, dico, iisdem id dolis esse plenum.

Dolus Puffendorffii.

1. Dolus est & machina, cum absolute dicit *Sacerdotes* non subesse imperio civili. Sacerdotes enim qua cives utique tenentur legibus civilibus. Qua sacerdotes gaudent privilegio canonis & fori per Canonica & Civilia jura concessi non contra jus naturæ & sanam rationem, sed congruentur S. Scripturæ, & convenienter rationi, quam uno communi sensu agnoverunt omnes gentes & homines etiam barbari, excepto Puffendorffio, qui se Evangelium dixit. Res tot libris tractatas, tot legibus firmatas, tot in comitiis generalibus & nationalibus coram Regibus & nationibus definitas ignoravitne Puffendorffius? & valde socors fuit. Scivit? & valde impudens, qui unus speraverit ceteris omnibus erutos oculos esse, ne obvias viderent.

Puffendorffius aut ignorans, aut impudens.

Dolus alius.

2. Dolus & in hoc amplificatur, quod *nullam* potestatem imperio civili in sacerdotes ajere nos mentitur. Extant de foro Clericorum plurima volumina: extat usus plurimus. Hujus autem loci non est hæc discriminare, sed tantum technas Puffendorffiani Juris naturæ ac larvas detrahere.

Dolus summa.

3. Doli autem Puffendorffiani summa in hoc est, quod Sacerdotum privilegia inter *pestilentissimas*, *JURI NATURÆ*, ac *sana politica* adversas doctrinas numeret. Ex quo consequitur omnes gentes, ac præcipue Christi Ecclesiam, Christianos reges ac principes usque ad Puffendorffium laborasse pestilentia morali, *juri natura* repugnasse, sanæ politicæ renuntiasse, & in hunc usque diem laborare; quia nemo adhuc Principum fuit, qui Puffendorffii medicinâ, tanquam pessimi medici, uti vellet.

VIII. Assert. de immunitate.

Them. X. Ad (8) vum Puffendorffii laciniam de Immunitate onerum & divitiis sacerdotum, dico, Fraudes & mendacia illum loqui.

Fallacia.

1. Dum enim ait, docere nos, immunitatem clericis *necessario* competere, non explicat nostrum sensum: necessitas enim non unius modi est, metaphysica, physica, moralis: atque hæc moralis rursus varia, obligatio, nempe

juris divini, aut humani, stricta & congruentiæ &c. *Aliquam* necessitatem concedendarum sacerdotibus immunitatum agnoverunt omnes gentes. Qualem Catholici asserant si nescivit Puffendorffius, debuit & facile potuit discernere in tanto librorum apparatu, ac tantus librorum helluo, quantus suis videtur. Si scivit & tamen universim *omnem necessitatem* sine restrictione effatus est quasi sensu catholico, non excusatur ab animo fallendi juvenes, invidiamque provocandi.

2. Idem fallendi animus aut eadem *Alia fallacia*, ignorantia est in verbo: *Reipublica*: quasi catholica doctrina esset, clericos nihil onerum portare etiam cum de *re* agitur *publica*. Puffendorffius professus est se Jus publicum Germanici Imperii tam profunde intelligere, ut non tam hujus juris disciplinam quam ipsum Jus Publicum reformare & in aliam speciem transfundere posset; quo sine scripsit Monzambanum suum, quamquam à se scriptum fuisse diu negaret metu poenæ. Is tamen Germanici Juris reformator nescivit aut nunquam legit matriculam Imperii, in qua rotundis numeris descripta sunt omnia quæ Episcopi, Abbates, Abbatissæ, Præpositi Germaniæ immediati in rempublicam conferunt. Quodsi acta alia legisset, invenisset, istos sacerdotes multo plura quam debebant contulisse in publicum. Quodsi insuper legisset regesta steurarum seu vectigalium, donorum gratuitorum, aliorumque extra ordinem datorum à Sacerdotibus etiam municipalibus seu mediatis, nempe in os suum ac sine fronte aut deceptum aut mentitum se agnosceret ac *forte* erubesceret, & res est certa, à sacerdotibus multo plura in publicum contribui, quam ab aliis multo plura possidentibus.

An sacerdotes in Germania nihil in publicum conferant?

3. Calumnia est quam Catholicis dicit, velut horum doctrina esset, *licere* ipsis clericis opes suas *in infinitum* cumulare. In quo Canone, in quo Concilio, in qua Pontificum bulla, in quo Catholici scriptoris libro hoc legit? Aut non legit unquam vel audivit Catholicorum doctorum orationes damnantem clericum omnem, qui turpis lucri etiam parvi gratiâ rem faceret, & avarus opibus inhiaret?

Calumnia. licere Clericis opes in infinitum cumulare.

4. Ipsi clerici opes suas non cumularunt, sed Catholici Principes, Nobiles ac plebs de suo illis adjecerunt tam largas elemosynas. Legat Puffendorffius passim extantes chartas ac libros traditionum. Omnia ignorat Puffendorffius, aut omnia de industria dissimu-

dissimulat & in omnibus nos cogit, ferula ipsi monstrare tabulam. Has chartas si legerit, deprehendet, vix ullum jam esse episcopatum, monasterium aut illum sacerdotum locum, qui prædiis ac redditibus antiquis ex integro jam gaudeat: & siquid de novo alicubi comparatum est, de veteri multo plura perierunt & in aliorum potestatem venerunt: jure id, an injuria, an neglectu? nihil interest hujus loci; ubi id solum ostendendum, nec catholicorum esse ementitam Puffendorffii doctrinam, nec vera de cumulatione divitiarum decantasse ipsum.

Puffendorffius Juris naturæ transgressor,

5. Quam vero belle indolem suam servat, cum cumulum illum divitiarum *infinitem* facit. Ad invidiam & odium concitandum, non ad veritatem hæc dicuntur. Et hæc dicuntur in Jure naturæ, quod jubet auctorem suum Puffendorffium tanquam ex lege divina omnibus hominibus (homines autem non canes sunt clerici, si Puffendorffio placet) non tantum permittere quæ sua sunt, sed etiam de commodis propriis concedere. Nunc autem Clericos, qui sua ab aliis concessa retinent, & de his iterum aliis concedunt, dicit pestilentissimam jurisque naturæ repugnantem doctrinam sequi. At si etiam sequerentur, sequerentur in hoc Puffendorffianam doctrinam: hæc igitur est illa pestis: & huc adactus is est, ut suos aculeos ipse lingat. Clerici enim si studerent infinite cumulandis divitiis & commoditatibus, id facerent, in quo totum Juris naturæ finem Puffendorffius reposuit. Potestne Puffendorffius illos pestilentes dicere, qui summum apicem juris ab ipsomet constituti attingere laborant sine fine?

& secum pugnant.

6. Sine fronte autem est, si opes clericorum etiam magnas, bene tamen in rempublicam, in pauperes, in multos homines alendos, in cultum divinum expensas damnat tanquam aliquid pestilens &c. Nulla enim est gens, quæ non divitias ab antiquo adjecerit Sacerdotiis suis. Non autem omnes unæ gentes adversus naturam pugnant. Nec insanus fuit pesteque correptus Imperator, tam sollicitè prohibens, ne quidquam à locis sacris prædiorum ullo alienationis genere abstrahatur. Legantur Tituli Codicis de Sacrosanctis Ecclesiis &c. & multæ Novellæ, & Authenticæ. Nequid dicam de Regibus, ac Principibus per omnem terrarum orbem, etiam infidelibus, qui pro Catholicis Sacerdotibus domos erexerunt,

R. P. Desing Pars I.

prædia & vectigalia & immunitates concesserunt.

7. Neque penitus dissimulanda est iniquitas & ingratitude Puffendorffii. Episcopia enim & sacerdotia non solis laicorum opibus opima facta sunt, sed frugalitate & parsimonia ipsorum sacerdotum: sunt enim in manibus ingenti numero chartæ sacerdotum, qui de parsimonia sua erexerunt Canonicatus, Parochias, cœnobia, Xenodochia, Adelphotrophia, eleemosynas annuas.

Deinde Monachi multam Germaniæ partem horridam & incultam suis ipsi manibus excoluerunt, pagos, villas, oppida, civitates condendi ansam & materiem & formam præbuerunt. Res historiarum modice gnaris non ignotas loquor, quamquam ignotas Puffendorffio tanti nominis historico.

Them. XI. Ad (9num) Puffendorffii piaculum substiti aliquamdiu, incertus an de Catholicis hoc fingeret, an oblitus ut aliàs sui suammet doctrinam incautus quidem sed non injustus, damnaret. Deprehendi tamen hujus rei ipsum insimulare Catholicam doctrinam: sed hoc eum dicere fraudulenter, & false.

1. Catholicis, iisque Scholasticis & Casuum conscientiarum scriptoribus mendaciter tribuit doctrinam huic suo figmento valde affinem, hanc nempe, *cuiuslibet hominum phantasia esse vim legis.* Vid supra Them. II. n. 2. sine ex Puffendorffii J. N. Lib. I. cap. III. §. 4. Quam doctrinam si nostri traderent, facile ex ea fluere altera pestis, nempe *contra leges publicas cuiuslibet fas esse propriam phantasiam in exterioribus præferre.*

An cuiuslibet phantasia sit lex?

etiam contra leges publicas.

2. Quoniam autem in criminatione tanti momenti ne hilum quidem probavit, & ne probare quidem conatus est Puffendorffius, sed ex querno tripode mendax oraculum edidit publice; nobis satis esset calumniam in auctoris sinum publice retorquere, etiam nulla probatione addita. Verum ut iniquitas, si fieri potest, oppilet os suum, & ne innocentibus ac simplicibus offendiculo sit silentium, pauca saltem capita doctrinæ Scholasticæ & moralis proferam hac de re.

Satis esset negare calumniam.

3. S. Thomas Theologorum utriusque generis Princeps Par. I. Q. LXXIX. art. XIII. sibi met objicit. *Videtur, quod conscientia sit quædam potentia. Dicit enim Origenes, quod conscientia est spiritus corrector & pædagogus animæ sociatus, quo separatur à malis & adhaeret bonis. Sed spiritus in anima nominat potentiam aliquam; vel ipsam mentem;*

Sed docetur contrarium ex Catholicis.

tem; vel ipsam **IMAGINATIO-
NEM.** - - - Et Resp.: *Dicendum:
quando conscientia dicitur spiritus, pro
MENTE ponitur, quia est quoddam
mentis dictamen.* Igitur contendit, Con-
scientiam non esse *phantasiam*, quod
finxerat Puffendorffius de Scholasticis.

4. Idem I. 2. dæ Quæst. XIX. Art. IV.
concludit: *Cum ratio humana ad le-
gem æternam comparatur ut causa se-
cunda primæ subordinata, necessarium
est, voluntatis humana bonitatem MA-
GIS EX LEGE ÆTERNA,
QUAM EX RATIONE depen-
dere.*

5. Idem articulo sequente V. Ob-
jicit sibi dictum S. Augustini: *Inferio-
ris potestatis præceptum non obligat,
si contrarietur præcepto potestatis su-
perioris. Sed ratio errans quandoque
proponit aliquid quod est contra præ-
ceptum superioris, scilicet DEI: Ergo
dictamen rationis errantis non obligat.*
Et respondet: *Verbum Augustini habet
locum, quando cognoscitur, quod inferior
potestas præcipit aliquid contra præcep-
tum superioris potestatis. - - - Simili-
ter si aliquis homo cognosceret, quod ra-
tio humana dictaret aliquid CONTRA
PRÆCEPTUM DEI, non tenetur ra-
tionem sequi; sed quando ratio errans
proponit aliquid UT PRÆCEPTUM
DEI, tunc idem est contemnere dicta-
men rationis, & DEI præceptum.*

6. Idem S. Thomas I. 2. dæ Quæst.
XCVI. Art. IV. per totum. demon-
strat & ab objectionibus vindicat hanc
suam conclusionem: *Iusta leges huma-
na obligant homines in FORO CON-
SCIENTIÆ, ratione legis æternæ, à
qua derivantur.* Ubi accurate etiam
explicat, quomodo lex humana fiat in-
iusta ratione auctoris, finis, materiæ
&c.

Mendacium
Puffendorff
si.

7. Ex his autem manifestum est,
quam fraudulenter de Catholicorum
Theologia mentiatur Puffendorffius in
suo emblemate nono. Ita enim tor-
quet, ut apparere credulis possit, nos
obligationem adimere legibus etiam
iustis. Quia ait dicere nos, *actiones
ad statum civitatis pertinentes posse à
quovis secundum arbitrium temperari:*
videtur enim Puffendorffius *actiones* ad
statum civitatis pertinentes ponere pro
actionibus iuste præceptis.

Fallacia.

8. Sed etiam si sic fumeret & recte
fumeret, adhuc latet fallacia; videtur
enim velle inferre, hoc ipso legem ali-
quam iustam esse, quod præcipiat ac-
tiones ad statum civitatis pertinentes.
Quod tamen est falsum; cum legis in-

justitia neque ex sola materia sive ex
solis actionibus præceptis pendeat, ne-
que ex solo fine medio, nempe bono
civitatis; sed ex aliis etiam, ut for-
ma, auctoris conditione &c. Sic si
faber publice affigeret legem, qua ju-
bentur cives conferre æs ad cudenda
arma in defensionem patriæ; hæc lex
præciperet actiones pertinentes ad sta-
tum civitatis, & tamen neminem ob-
ligaret. Igitur Puffendorffius calum-
niatur, si sic exponat nostrorum doctri-
nam, ut contra leges *etiam iustas* ire
liceat. Si autem non sic exponit, ca-
villatur sophista, cum imponat nobis
propositionem generalem, quæ nobis
non convenit nisi in aliquo distincto
sensu.

9. Plura equidem in paucis Puffen-
dorffii verbis latent sophismata: sed
quoniam stomachum jam movet stri-
bliginum istarum pertractatio, absti-
neo.

10. Siquem porro deprehendit ex
Catholicis doctoribus hæc docentem,
opportebat primo eum protrahere in
publicum; protractum certe exagita-
sent ceteri, & Pastor ecclesiæ nostræ
primus ejus sententiam damnasset.
Deinde deprehensio etiam uno aut plu-
ribus non debebat Puffendorffius sim-
pliciter Scholasticis & Casuistis hanc
doctrinam affingere per calumniam;
ac dicere alibi à *nuperis seculis* hanc
conscientiam esse à Scholasticis crea-
tam.

11. Injustus est Puffendorffius, quan-
do confarcinat tales doctrinas à se con-
fictas, detortas aut non intellectas, &
tamen per earum confarcinationem hoc
intendit, ut persuadeat juvenibus, Ca-
tholicorum doctorum sententias esse
pestilentissimas, adversas juri naturæ
& sanæ politicæ: idque eo fraudulen-
tius facit, quod gloriatur, se unum
præ omnibus aliis, præcipue autem præ
omnibus Catholicis, esse summum &
infallibilem veri juris naturæ doctorem,
& grandem politicum Imperiique Ro-
mani Reformatorem.

Injustitia
Puffendorff-
si.

Them. XII. Emblemata (10um) Puf- X. Assert.
fendorffii de libero arbitrio suspensum de libero ar-
bitrio tenet, quod fraudem nimirum texe-
bitrio.

1. Quin de Catholicis eam doctri- Si de Ca-
nam finxerit, haud sinunt ambigere ea tholicis di-
quæ præcedunt & sequuntur; adhæc cit.
prona ipsius per omnia opera sua vo-
luntas ad calumniandos Catholicos.

2. Falli tamen ipsum summopere res fallit.
est orbi nota. Idque ostendunt tot Ca-
tholicorum labores pro vindicando ad-
versus hæreses libero arbitrio tam in
inte-

interioribus, quam exterioribus actionibus.

3. Libertatem tamen arbitrii jam totam jam dimidiam negant variæ hæreses. De quibus adeo si Puffendorffius hoc emblemata intelligit, ei utraque manu subscribimus, pestilentissimam esse hanc doctrinam juri naturæ repugnantem, & sanæ politicæ.

XL. Affect. de Vocis religioſa.

Them. XIII. Undecimo themate videtur notare vota religioſa, præsertim Castitatis, quo fit illicitus certus usus corporis. Si hoc intelligit, dico eum non modo hæreticam doctrinam defendere, sed miserrime cavillari. Si aliud intelligit, debuisset prodire in lucem is, qui plenis buccis pestilentiæ incusat alios.

Dolus Puffendorffii.

1. Primum illud de hæresi probare superſedeo.
2. Alterum paucis castigo. Nam si de jure naturæ scribit Puffendorffius, in quo à doctrina Christi abstrahendum, cur nunc homines dedocet errorem, quem committunt, ipsius opinione, non tanquam homines, sed tanquam *Christiani*?

Fallacia.

3. Si Christianos ut Christianos corrigit, cur objicit putatitium peccatum, quod peccatum non tangit doctrinam Christi, sed *isthanc mortalium conditionem*, seu statum *quid humanum*? Adeo vix tria verba balbutit, quin duo in iis sophismata abscondat secum pugnantia.

Sophisma imperitum.

4. Cur exprobrat *Christianis* doctrinam ad *statum civitatum* non accommodatam; is qui negotiosissime contendit, neque Civitates esse institutas propter religionem, neque religionem Christianam propter politias? Si meum iter non dirigitur Holmiam sed Romam, cur me carpit, si Viennâ discedo ad Venetias, non ad Hamburgum?

Stolidus meus ex celi-baru sacerdotum.

5. Quid stolidius, quam dicere aut supponere, civitatem & mundum periturum, nisi omnes monachi uxores ducant? Quodsi ingrueret aliqua talis necessitas, interroget Pontificem, quid tunc esset permissurus monachis. Vel interrogasset saltem præteriti temporis historias, quid jam concesserit Papa in ejusmodi extremis eventibus? Quas historias cum non ignoraverit Puffendorffius, fraude usus est.

Sophisma.

6. Fallacia præterea latet in verbo *necessarios*, & in conservatione civitatis. Falsum est quippe, necessarium esse connubium *omnium*. Falsum est, *conservationem* civitatum sitam esse tantum in *connubio* carnis: plurimi enim nubunt & sunt steriles. Plurimi foetus edunt, & non possunt educare: falsum

R. P. Defing Pars I.

denique, singulos homines obligari facere *omnia* ad civitatem necessaria; sed aliis alia incumbunt.

Them. XIV. Duodecimum Sphalma Puffendorffii, nisi me ambiguitas fallit, iterum in Ecclesiasticos &c. incurrit & monachos, & calumniatur, à Catholicis Connubium per se haberi impurum & illicitum. Sed est Sophisticum, omnibus prope verbis.

XII. Affect. de connubio per se impuro.

1. Repetit æquivocationem suam de *Falso affingit. Necessitate* matrimonii, non distinguens inter absolutam & hypotheticam &c.

tur Catholicis.

2. Mentitur, si intelligit, Catholicam doctrinam esse, Matrimonium *per se* impurum & illicitum esse. Illicitum est post promissum DEO factum. Purum est *per se* matrimonium, per accidens impurum. Purum est matrimonium, sed purior virginitas. *Qui matrimonio jungit virginem suam, BENE facit; qui non jungit, MELIUS facit.* 1. Corinth. VII. 38.

3. Doctrinæ de impuritate matrimonii est hæresis Joviniani, damnata ab Ecclesia ante 1400. annos. Doctrina de majore puritate Virginitatis celebris est & fuit apud plurimas gentes, quæ solo jure naturæ vixerunt.

Them. XV. Larvam (13tiam) Puffendorffius sumpsit ad deterrendos Catholicos à Sacramento Pœnitentiæ, & à Satisfactione per eleemosynas & alia. Est autem hæretica tota, Pestilentissima & juri naturæ repugnans ipsius intentio: præterea cavillatur.

XIII. Affect. de Pœnitentiæ, & eleemosynis.

1. Insignis calumnia est, *citra emendationem* vitæ remitti peccata nos docere. Vel pueri nôrunt, Propositum serium emendandi nisi adsit, saltem implicite, confessione non modo non dimitti peccata, sed novum sacrilegium contrahi.

Calumnia.

2. Cavillus est, nundinari nos *peccata*, & *culpam* eleemosynis velut pretio redimi docere. *Pena* commerita, eaque non omnis sed temporaria tantum redimi potest piis operibus, etiam pecuniis in eleemosynas datis. Puffendorffio Daniel quoque Pestilentissimus & insanus doctor est, qui jussit regem gentilem peccata eleemosynis redimere. Cap. IV. v. 24.

Daniel peccata redimere est Puffendorffio.

3. Neque proterve dicere debuit, *Juri naturæ* hoc esse repugnans. Omnes enim gentes hoc studium rationabile agnoscunt, quarum sententia longe prævalet huic cavillatori.

Protervia.

4. Neque sanæ politicæ adversatur eleemosyna, imo vehementer ad eam conducit: quod probatione nulla indiget.

Eleemosyna non est contra politicam.

Q

5. Por

Remissio
peccatorum
vera Puffen-
dorffio,

Vera Chri-
sto.

Imperitia
Puffendorff-
ii.

Scopus Puf-
fendorffii,
evertere
rem Catho-
licam.

XIV. Assert.
de statu mo-
nastico.

Cavillus li-
vidus.

Quomodo
Monachis-
mus sit in-
ventum ho-
minum?

5. Per *Ritus & conceptas verborum formulas* haud dubie significat Absolutionem sacerdotalem, quam ex lege hæreseos inanem dicit, negatque adeo sacerdotibus traditam facultatem remittendi peccata: in quo Christum facit mendacem. Accipite Spiritum Sanctum: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.* Joan. XX. 23. & Matth. XVIII. 18.

6. Quodsi etiam verba, *ex se* sunt inania significatione naturali, non statim inferre debuit Puffendorffius absolute: ergo sunt inania. Nam quod de se inane est, potest aliunde fieri efficax, nempe ex institutione Christi. Sicut multæ formulæ forenses *de se* inanes sunt, fiunt autem valde efficaces institutione civitatis & legum. Ut ergo formulæ iudiciales non repugnant juri naturæ, ita multo minus repugnant formulæ Christianæ.

7. Hic autem patet Jus naturæ Puffendorffianum hunc habere scopum, ut Christianam religionem eliminet. Nam ideo remissionem peccatorum penitus eradicandam ex *genere humano* (non tantum ex Christianis populis) hic contendit, quia formula absolutionis naturaliter est inefficax, atque adeo quia est contra jus naturæ adhiberi ab hominibus ea quæ naturaliter sunt inefficacia. Quod argumenti genus si valet, facile ad omnem revelatam doctrinam traducitur in hunc fere modum. Contra jus naturæ & eradicandum est omne id, quod naturaliter est inane. At vero naturaliter inanis est ablutio seu baptismus; naturaliter inanis consecratio; naturaliter inanis Incarnationis & Trinitatis divinæ doctrina; naturaliter inanis resurrectionis opinio &c. igitur *hæc omnia penitus eradicari generis humani quam maxime interest.*

Them. XVI. Decima quarta Puffendorffii furia iterum in monachos insurgit. Est autem hæretica, falsa & cavillatoria.

1. Cavillus est, quod vocat institutum monasticum absolute *inventum hominum*, non discernens exteriora ab intimis, accidentaria à substantialibus. Substantia & nucleus monasticæ vitæ est *Consiliorum Evangelicorum* observatio, quam Christus toto Evangelio verbo & exemplo docuit: Pauper, Virgo, & obediens usque ad mortem. Hoc non est inventum hominum mi Puffendorffii, siquando legisti Evangelium. Alia, vestes, claustra, temporis ratio ab

hominibus inventa sunt ad imitationem Christi, Apostolorumque.

2. Instituta *non faciunt*, ait, *ad societatem humanam & civilem.* Ecceur? Forte quia prolem non generant? An hoc solum est, quod faciat ad societatem humanam, nihil præterea? siquid ergo præterea est, pessimus sophista non debuit inferre: monachi civitates non implent pueris: ergo sunt inutiles.

3. Monachi *ad sanam rationem & legis naturalis dictamen non quadrant*, ait. Puffendorffius nunquam audivit Monachum prædicantem verbum DEI, scholas juventutis regentem, scriptas à monachis bibliothecas nullas vidit; nescivit à monachis excultam Germaniam, Daniam, Sueciam, ad Christum adductos Indos, Afros, & sexcenta alia? Verum hæc omnia sanæ rationi & Jure naturæ adversa sunt quia à monachis fiunt; *hæc penitus eradicari totius generis humani quam maxime interest*, si Puffendorffius verum jus naturæ docet: Si is verum non docet, viderint alii, quam præclarum magistrum sint secuti.

4. Quod autem addit, *pleraque tantum monachorum non omnia instituta huic suæ subesse censuræ, captare vult laudem moderationis.* Ipsius enim ratio omnia excludit horum instituta, cum nullum sit institutum monachorum genus ad sobolem multiplicandam. Quamdiu adeo monachi sunt in orbe, tamdiu regnat pestis & nullum Jus naturæ consistit. Quin igitur imus, & monachos omnes partem assos partem elixos damus?

Them. XVII. Decimum quintum arietem jam denuo in monachos & ipsos eremicolas armat. *Malum* dicens, & extirpandam persuasionem, si *homines* soli DEO vacare instituunt. Cavilli sanæ rationi adversantes.

1. Cavillus est in æquivocatione verbi *homo*, quam sumit in alia suppositione in antecedente, alia rursus in consequente. Malum est hominem (id est omnem) tantum DEO soli vacare seposita ceterorum cura: ergo malum est aliquos homines singulariter huic sese muneri dicare. Idem est sophisma quod in prioribus: Malum est hominem (nempe omnem) abstinere à nuptiis: ergo malum abstinere aliquos. Liceat nobis, id compensare Puffendorffio sophismate alio simili: Malum est hominem solis occidendis hominibus intendere: ergo malum est in civitate hominem esse carnificem, esse militem, esse Ducem.

Ma-

Malum est, hominem solis litibus occupari, ergo malum est, hominem in civitate esse judicem, & sic porro.

Sophisma

2. Idem sophisma regnat in verbis *citra respectum* ad officia erga homines. Potest enim intelligi varie, ita ut pro varietate sit bonum aut malum: Puffendorffius autem varietate per fraudem dissimulata infert solum malum. *Citra respectum* potest idem esse ac *citra omnem respectum* ad dilectionem proximi, ita ut occasione se etiam offerente contemptim ac negligenter omittantur officia dilectionis proximi: ut si solitarius ex cella sua videret hominem in fluvio pereuntem, quem accurrens posset salvare nec salvat tamen. Hoc sine dubio malum est. Sed indicet nobis Puffendorffius, ubi hæc persuasio regnet? Si respondeat, nullibi regnare, sed exempli tantum causa & per modum hypothese hæc esse allata, attamen repono primo, ex toto contextu apparere, in catholicos hæc eum confinxisse. Repono secundo: Si vel maxime finxerit talia in neminem convenientia, fecit admodum imprudenter, qui novas malas persuasiones Juri naturæ repugnantes confinxerit, cum tot alias alibi & in sinu maxime suo reperire potuisset.

fraus.

Imprudencia Puffendorffii.

An sit melior DEO soli servire.

3. Si vero illæ voces *citra respectum* &c. sic intelliguntur, ut in *hoc illo*, aut *pluribus* casibus respectum officii erga proximum seponam propterea ut serviam soli DEI; hæc persuasio adeo per se mala non est, ut sit sæpe optima. Si enim in mari simul natantibus licet seposito tunc amore proximi se potius salvare quam proximum, ob amorem sui; cur in aliis occasionibus v. g. cum duo simul sunt in eadem tentatione, postposito amore proximi, non liceat potius servire unice DEO? Amor sui ipsius, qui certe fortior amore proximi & hujus exemplar est, potest bene postponi amori DEI, ita ut tradam corpus meum igni: cur non sit bonum amorem proximi eidem amori DEI postponere, facta hypothese quod utrumque nunc aut non, aut vix possit simul fieri? Existimo hæc satis esse manifesta ad Puffendorffii captiosa ratiocinia prodenda.

Carnes membra Puffendorffii.

4. Quo facit & illud, homines in Ecclesia Catholica solitarios non esse negligentes officii erga proximum. Equidem Puffendorffius nullum officium agnoscit, nisi quod palpari possit, ut sunt liberi; & agri & pecora: At homines qui melius sua ratione utuntur, facile perspiciunt officia his meliora; qualia sunt orationes ad DEUM pro aliis, placatio offensæ divinæ Numinis

Certe Gentes etiam & Turcæ agnoscunt, propter unum hominem probum & sibi maxime charum, DEUM parcere totis civitatibus. An nihil hic profuit, qui à DEO impetravit, quod civitas tota avertere adeo non potuit, ut potius id ipsum malum avertendum peccando in se provocaverit?

5. Unde magna est Puffendorffii temeritas, qui positis tam fallacibus, quas vocant, præmissis, audacter inferat istam conclusionem decretoriam: *Mala sunt hæc doctrina & ut penitus eradicentur, ad totum genus humanum pertinet.*

Temeraria dialectica

Them. XVIII. Decimo sexto admodum crasso, sed falso & e mentito pilo Catholicos petit: quasi hi sentirent, solis exterioribus signis cultus divini compensari charitatem proximi, imo iniquitatem in eum commissam &c.

XVI Afferit. De solis exterioribus operibus.

1. Id quidem mendacium Puffendorffii coarguere non est opus allato ullo argumento; sed provocari potest ad omnes, quotquot in universo orbe sunt, Christianos vere Catholicos

Mendaciter obiectum, orbe aliter sciente.

2. Præcipue palmariter mentitur, si Catholicis affingit, per ipsos *FAS ESSE AC JUSTUM* per omnem vitam malis artibus corrumpere pecunias, dum moribundus *ALICQUID* ad pias causas relinquat. Quot pene verba, tot mendacia. Per Catholicorum doctrinam *nefas* est, non tantum tota vita sed etiam uno momento, etiam sola cogitatione inhiare divitiis aut cuicumque plane rei per malam artem quærendæ. Per Catholicos non tantum *moribundis*, sed sanis omnibus post peccatum necesse est intra se poenitere & resipiscere, ac conteri animo ob DEUM offensum. Per Catholicos non sufficit, *aliquid* à moribundo ad pias causas relinquere, sed per eosdem non dimittitur peccatum, nisi restituatur *omne* ablatum, si potest.

palmarie mendacium

3. Imperitus est Puffendorffius & Imperite piarum & juris, simpliciter mala pronuncians pia legata, ab iis etiam facta, qui injuste vixerunt. Sæpe restitutio fieri non potest iisdem, quibus fuerant res ablatæ, ut si caupo aut mercator successive cumulet pecuniam defraudans cives. Is si moriens substantiam suam det Xenodochio, Ecclesiæ, monasterio, male agit Puffendorffio; qui forte probaret, si fisco regio ad alendos canes & luxum ista cederent, aut ad bellum gerendum hominesque catervatim mactandos.

Imperite piarum legata reprobantur.

4. Lubet jam iterum quærere num Catholicæ nobilitati Jus naturæ descendendum sit ex tali errone & Catholicorum calumniatore doloso?

Q 3

Them.

XVII. Af-
fert. de com-
munionem
Sanctorum.

Them. XIX Emblema Puffendorffii decimum septimum hæreticum est, tollens communionem Sanctorum in Symbolo Apostolorum expressam.

Nos ad illud confutandum nihil afferimus. Quodsi enim singula à Puffendorffio peccata corrigere vellemus, non uno libro opus foret.

XVIII. Af-
fert. de odio
hæretico-
rum.

Them. XX. Quæ emblemate suo decimo octavo criminatur Puffendorffius de *Odio* eorum, qui à nostra religione dissentiant &c. falsa partim, partim cavillatoria sunt.

Pœnæ non
inferuntur
ex odio.

1. Odium nullius hominis apud Catholicos licitum est, sed ex doctrina nostra odimus vitia, hominem diligimus. Nec qui pœnas infert, quales Imperator multas & gravissimas statuit in hæreticos, odisse homines dicendus est, sicut non odit, qui furcas, rotas atque rogos parat furibus, prædonibus & veneficis. Hæc sunt veli rusticæ plebi notissima, quamvis non Puffendorffio.

Religionem
armis defen-
dere fas est.

2. Religionem gladio esse *propagandam*, Turcarum est dogma, non Catholicorum, sed propagatam adversus vim *tueri* armis, fas est tam naturali, quam revelato jure: idque necessarium, utile, & laudabile esse S. Augustinus accurate demonstrat tota prolixa epistola XCIII. olim 48. ad Vincentium, quem contra sentientem, utpote *hæreticum ipsum* vel saltem schismaticum, probe confutat.

an Infideli-
bus servan-
da fides?

3. Disputant aliqui, non, utrùm servanda sit fides iis, qui *diversi* sunt à religione *qualibet*, sed qui sunt alieni à *vera*, & infidelibus? Cumque sint in utramque partem motiva, nullibi tamen definitum est hoc-dogma à Pontificibus, vel Conciliis assertum & in doctrinam Catholicam redactum. Puf-

fendorffius hic sibi sumpsit auctoritatem definiendi. Equidem existimo, parum utilitatis habituram definitionem.

4. In ultimo autem pulcre favet hæreticis resibus, Apostolo vero refragatur, qui præcipit, cum hæreticis & seductoribus *nec cibum sumere*. I Corinth. V. 11. Quæ quousque se extendant, accurate & copiose passim à nostris doctoribus dudum ac sæpe explicata sunt, nec doctore Puffendorffio indigebamus; qui certe unus est ex illorum numero, qui *vitandi* sunt juvenibus, ob seductionis periculum, quod mendaciis & fallaciis suis instruit. Vid. Index librorum prohibitorum. Ceterum observa pulcrum Puffendorffii Evangelium: Vitare convictum hominum hæreticorum Puffendorffius hic docet esse opinionem *pestilentissimam* & Juri naturæ repugnantem, *exterminandam*: Hæc autem est Doctrina Pauli & Evangelii: Ergo Puffendorffius docet doctrinam Pauli pestilentissimam &c. Nunquid Puffendorffius idoneus magister est Catholicæ juventutis?

5. Cetera, quæ supra eo libro I. Puffendorffii Cap. III. §. 4. allata sunt, supra à nobis falsitatis convicta sunt Themate XI.

Them. XXI. Non hic omnes Puffendorffii & aliorum hæreses & in Catholicam Ecclesiam calumnias denudavimus. Superfunt multo plures, tum in ipso tum in Heineccio & aliis, falsæ opiniones, & cavillationes maxime de Ecclesiastica potestate. Nobis vero id solum propositum fuit, fraudes saltem paucas indicasse, commissas autem in re capitali: Unde qui tam spurie ac perverse tractavit res summi momenti, quid diligentiae aut sinceritatis expectes, ab eo in rebus levioribus?

Non omnes
Larvatorum
calumnias
retulimus.

CAPUT XIII.

Puffendorffius vel caruit facultate recte ratiocinandi, vel ultro & animo decipiendi Cavillis inædificat res gravissimas.

Them. I. **N**on est nobis propositum omnia hujus & ejus similium sophismata colligere; quod esset ingentis voluminis & non pauca jam Superioribus locis excussimus; sed specimen saltem dabimus cavillationum aut ignorantiae in iis, quæ fundamentum deberent esse Juris naturæ Puffendorffiani.

Them. II. Fundamentum totius Juris naturæ Puffendorffiani est *socialitas*: & finis totius illius Juris Naturalis est *commodum ac felicitas hujus vita*. Id quod passim tum in Jure naturæ, tum in Apologia & alibi in Analectis inculcat aut etiam gloriatur. Hæ ergo sunt ipsius Principales & fundamentales conclusiones, quarum evincendarum causa om-

Fundamen-
ta J. N. Puf-
fendorffiani.

omnem laborem insupersit. Ostendendum ergo nunc est, has conclusiones eum deducere ex præmissis, quæ omnes aut sunt manifesto falsæ; aut anticipites & in utrumque versatiles, ita ut æque contraria ex iis deduci valeant; aut alia ratione insufficientes, perplexæ &c.

ex præmissis
versatilibus
sophistice
deducta.

Præmissæ
Puffendorffii
ex quibus
inferretur
socialitatem.

Theem. III. Puffendorffius, ut præparet se ad *demonstrationem* Socialitatis sic præfatur Lib. II. Cap. III. §. 14. „ Nobis *nulla* via *propior* videtur, & „ magis opposita ad investigandum jus „ naturale, quam *ipsam* hominis naturam, conditionemque & inclinationes „ *accuratius* contemplari: etsi in „ ea consideratione *necessario etiam* ad „ alia, quæ *extra* hominem sunt, *reflexio* sit facienda; ac *imprimis* ad „ ea, quæ ad commodum aut incommodum *aliquod* eidem conciliandum „ *apta* sunt.

Perplexus
modus lo-
quendi.

1. Hæc perplexa sunt, nec sapiunt methodum aut disciplinam rationis: facileque possunt transferri ad contraria inferenda; contraria, inquam, Juri naturæ & *Socialitati* ipsi. Si *nulla* est propior via quam *ipsius* naturæ contemplatio; quaro, an ergo *reflexio ad exteriora* sit æque propinqua via, an remotior? Sive sit æque propinqua sive minus propinqua, bonus logicus dixisset: Via ad investigandum jus est contemplatio duplex: primo ac proxime contemplatio externorum.

Imperitia
Logices.

2. Si sic ut modo dixi intelligi potest Puffendorffii præambulum: recte habet: sed tum male alio loco asserit, unicum tantum principium seu medium investigandi Juris naturæ esse; cum hic ipsemet statuatur duo, interna & externa.

secum pug-
nant.

3. Quodsi vero Puffendorffii præambulum non ita est intelligendum, sed contemplatio naturæ internæ, & externorum non est nisi unum proximum Principium; tum primo imperite locutus est. Nam illa contemplatio exteriorum *addenda* contemplationi interiorum necessario, estne principium idem vel distinctum? Si idem; ergo Puffendorffius jubet idem solum non sufficere, nisi etiam idem *addatur* sibi ipsi; quod est stolidum. Si contemplatio illa exteriorum non est idem cum contemplatione interiorum: ergo hoc ipso jam sunt duo principia investigativa.

adhuc magis
imperite

ut nesciret,
quid diceret

4. Sed hæc possunt leviora haberi, & eo tantum à nobis indicata sunt, ut appareat, Puffendorffium methodi ac logices expertem fuisse, impetu pleraque effudisse, ac sæpe nesciisse quid di-

ceret in ipsis fundamentis investigandis.

5. Illud gravius est & periculosum. *Præcipuum* reflexionem externorum ferri debere ad commodum & incommo- dum *ALICUOD*: hoc fermentum totam massam corrumpit. Qui enim in limine non statuit, quale commodum admittat, quale excludat, sed indiscrete *aliquod* commodum admittit esse debere præcipuum, is liberum facit omnibus, ut quisque commodum tale pingat, quale in oculis suis est pulcrum, sitque locus amplissimus bonis *apparentibus*; cum tamen tota Philosophia in hoc potissimum occupetur, ut apparentibus bonis rejectis vera sola triumphare possint. Epicurus igitur Puffendorffii sententiam vertet ad commodum voluptatis, quia hoc est *aliquod* commodum: Stoicus vertet ad impatibilitatem, hæc enim est *aliquod* commodum, & sic porro.

Puffendorffius rem in principis dubiam relinquit:

6. Aut enim est unicum tantum commodum naturæ? aut sunt plura *æqualia*? aut sunt plura *inaequalia*, alia suprema, alia media, alia infima? Quidquid sit horum, Puffendorffius erravit vehementer, cum principium investigandi juris quærens indicavit *aliquod* ineptum ad discernendum: unde necesse est nullam ex eo *demonstrationem* seu cognitionem Juris naturæ posse deduci; & inutilis est ejus omnis labor.

Nullo sensu potest juvari Puffendorffii imperitia vel fraus.

7. Nam si *unicum* est bonum naturæ, debebat dicere Puffendorffius hoc unum: & male dicit *aliquod*; quia hæc vocula est disjunctivæ significationis, & exponitur per distributionem in plura subjecta ope particulæ *vel*, in hunc modum necessario jus naturæ agnoscitur ex iis, quæ homini commodum afferunt *aliquod*, id est, commodum vel hujus vitæ vel alterius, vel utriusque; vel corporis vel animæ vel utriusque; vel summum, vel medium, vel infimum, vel omnia. Hæc sunt primis Logices tyronibus tritissima, Puffendorffio autem ignorata.

Sive si unum bonum natura.

8. Si commoda naturæ proposita sunt plura *omnia æqualia*, tunc equidem bene diceret Puffendorffius, indeterminate *aliquod* considerandum. Effet enim perinde, utrum horum æqualium considerares, ex utro deduceres jus naturæ. Sed plura sic æqualia esse, est falsum & eversum totius juris naturæ. Igitur etiam sic Puffendorffius quamvis non peccasset in logicam, peccavit tamen in naturam humanam, ponens principium anceps & indiscretum, cum natura ipsa hæc probe discriminaverit.

Sive plura æqualia

Sive plura
inæqualia.

9. Si commoda naturæ proposita sunt *inæqualia*, peccavit Puffendorffius dicendo *aliquid* commodum: ex hoc enim loquendi modo nulla venit notio inæqualitatis, nec ulla ratio ad aliud potius quam ad hoc contemplandum sese applicandi, ex eoque jus naturæ derivandi.

Pejor iterum
imperitis

10. Imo Puffendorffius revera non jussit considerari ipsa commoda, quæ licet inæqualia, sed considerata jussit ea, quæ apta sunt ad commodum quaecunque homini conciliandum. Hic autem fermo est imperitus. Quid enim vult?

& in malum
omne pron.

Mox ut aliquid cognovero esse aptum ad commodum quodcumque mihi conciliandum; agnoscone ex eo statim, in illo apto esse situm jus naturæ? an, in illo commodo, quod ex re apta profluit, esse situm jus naturæ? an, ad illud aptum aut ad illud commodum me jus à naturæ habere? Nolo ego pessima quæ hinc legitime ad injustitiam stabiliendam deduci possunt, nolo, inquam, ea jam deducere: hoc tamen utique liquet, plenam imperitiæ esse Puffendorffii tractationem; & promissa fallentem. Promittit enim proximam viam agnoscendi juris naturæ, seu tale lumen, ex quo immediate appareret, quid sit juris naturæ; & nunc tale affert lumen vel talem potius caliginem, quæ non solum nihil juris detegat, sed æque est apta ad injustitiam erueendam.

Fefellit pro-
missa.

11. Non possum præ ingenti fastidio huic parti diutius immorari. Illud addo, Puffendorffium tamen & hic aliquid egregium dixisse: nempe contemplationem naturæ esse principium seu medium investigandi juris naturæ: non tamen contemplationem qualemcumque, sed *ACCURATIOREM*. Hoc est, haud dubie, talem quæ saltem *præcipua* non omittat. Atat Puffendorffius cum post interjectas non nisi sex lineas ad hanc contemplationem instituendam ipse progreditur, statim suæ regulæ oblitus, in tota natura humana non nisi paucissima miserabilia apprehendit, omissis omnibus præclaris & præcipuis. Ergo aut non habuit sufficiens ingenium ad istam contemplationem accuratius instituendam: atque sic debuit ab hoc sibi labore temperare; nec alios omnes ante se, ipsumque Grotium contemnere, multoque minus magistrum se totius terrarum orbis præficere. Aut si habuit satis cerebri, & studium magnum adhibuit, ac nihilominus præcipua omisit, convictus est, ipsum voluntate peccasse, hominibusque pro veris, solidis & sufficientibus principiis eruendi juris naturæ ultrò ac

Bonam regulam
dedidit
Puffendorffius.

à qua illico
defecit.

aut caruit in-
genio.

contemptor
aliorum;

aut volunta-
te peccavit,
reus fraudis.

data opera tantum exposuisse vilia, & ancipitia, hoc autem esset publice agere seductorem.

12. Agnosco hoc nec solus ego nec primus. Agnoverunt imò illud dudum ipsi A catholici, qui Puffendorffium seductorem passim dixerunt. Agnovit nuper Heineccius, qui antecessores suos omnes, adeoque & Puffendorffium, pronunciat principia posuisse nulla, incerta, & *DATA OPERA*, idest, animo decipiendi, omnia tenebris involvisse. Vid. Them. XIV. Cap. VII.

Unde & à
suis pro se-
ductore est
habitus.

Them. IV. Puffendorffius quatuor tantum in natura humana apprehendit, quæ sint media aut via proxima ad investigandum Jus Naturæ.

Quatuor sola
in natura hu-
mana vidit
Puffendorff.

1. Imò Amorem sui maximum.

2. Summam egestatem propriam.

3. Aptitudinem ad commodum præstandum.

4. Aptitudinem & appetitum nocendi.

1. Hic, etiam adhibita quam promittit *ACCURATIORE* consideratione *internorum & externorum*, nihil invenit Puffendorffius in humana natura & extra illam, quo homo ad DEUM quomodocumque referatur: quod ante hac omnes existimaveramus esse in homine præcipue considerandum.

Nihil omni-
no erga
DEUM inve-
nit in homi-
ne.

2. Aut Puffendorffius agnovit aliquam in homine aptitudinem ad DEUM? & reus est flagitii cum tacuit, in *accuratiori* consideratione.

3. Aut tacuit ideo; quia existimavit hanc aptitudinem hominis ad DEUM nihil pertinere ad agnoscendum jus naturæ? Et si ita est, manifestum est, ipsum jus naturæ revera non derivare à DEO. Itaque quoties verbis dicit, DEUM esse auctorem juris naturæ &c. simulare videtur, & hunc verborum corticem tantum prætexere ad speciem.

Itaque fal-
sum dicit,
cum dicit se
Jus naturæ à
DEO deri-
vare.

4. Hoc enim Syllogismo ejus doctrina comprehenditur: Jus naturæ proxime agnoscitur ex natura, conditione & inclinationibus hominis; & necessario etiam ex iis quæ extra hominem sunt. Natura, conditio, & inclinationes hominis accuratius examinatae consistunt tantum in his quatuor: Ergo Jus naturæ agnoscitur proxime ex his tantum quatuor. At inter ea quatuor non est conditio, aut inclinatio ad DEUM: Ergo ex inclinatione ad DEUM non agnoscitur jus naturæ. Jus autem naturæ incognitum hominem non obligat; Igitur Jus, quod ex relatione ad DEUM oriretur, non obligat hominem. Quoties ergo Puffendorffius ait, Jus naturæ à DEO proficisci, loquitur contra mentem; quia per ejus principia non

Syllogis-
mus, quo
constat Puf-
fendorffii
doctrina-

non potest agnosci ullum jus à DEO ortum; cum non detur medium tale jus agnoscendi.

Excusatio
vana: à
DEO tan-
tum abstrahi:
non excludi
eum.

Qui accura-
tior est præ-
cipua non
emittit.

4. Neque juvat Puffendorffium, si quis excuset: aptitudinem ad DEUM à contemplatione naturæ non positive excludi, sed tantum ab ea abstrahi. Nam 1. Contemplatio naturæ humanæ in ordine ad investigandum ius naturæ debet juxta regulam Puffendorffii esse *ACCURATIOR*. Accuratio contemplatio non est, quæ præcipua quidem non positive excludit, sed tamen ea *emittit*: Præcipuum autem naturæ humanæ est relatio ad DEUM: Ergo ne abstrahi quidem potest in *ACCURATIORE* naturæ contemplatione à relatione ad DEUM.

Excusatio
vana, DEUM
aliunde sup-
poni.

5. Neque juvat dicere, DEUM aliunde supponi ex Theologia, hic autem tantum inquiri principia *JURIS NATURÆ* ut sunt propria & domestica ipsi juri naturæ. Hoc enim videtur dicere velle Puffendorffius §. 13. his verbis: *Indolem demonstrationis intelligentibus facile patet, Principia non solum necessario vera & prima esse debere, sed etiam PROPRIA ET VELUT DOMESTICA HUIC DISCIPLINÆ, de qua inquiritur, & ita perspicua, ut animus percepta ex illis assertionis causa placide acquiescat, nec ulterioribus probationibus immineat. Contra quam legem genuina rectæ rationis dictamina eliciendi impegerunt illi, quorum fundamenta juris naturalis hæcenus discussimus &c.* Discusserat autem & rejecerat illos; qui jus naturæ deducunt ex SS. Litteris §. 13. initio, & §. 5. Item discusserat & rejecerat illos, qui principia juris naturæ deduxerunt ex voluntate DEI, virtutes justitiæ & veritatis in mundi regimine exercere volentis §. 12. Item ex moribus omnium aut plerarumquæ gentium §. 7. 8. 9. Ideo igitur repellit hæc, quia non sunt intranea & domestica disciplinæ Juris naturæ, sed ad Theologiam vel nescio quo pertinent.

Nam inclina-
tio ad DEUM
non est ex-
tranea natu-
ræ humanæ.

6. Verum hoc effugio nihil juvatur Puffendorffius. Nam ex ipsius regulis proxima Principia cognoscendi juris naturæ, adeoque intranea & domestica sunt inclinationes & natura & conditio hominis: Ergo si datur aliqua inclinatio & conditio hominis ad DEUM, hæc inclinatio non est extraneum sed intraneum principium agnoscendi juris. Ergo, qui profitetur Jus naturæ declarare ex Principiis domesticis, debet illud declarare ex inclinatione ad DEUM; & quidem præcipue, si hæc inclinatio est præcipua in homine. Qui vero statuit,

R. P. Defing Pars I.

ex inclinationibus hominis deducendum esse Jus naturale, & tamen illud jus ex inclinatione ad DEUM non deducitur, sed tantum ex ceteris inclinationibus, ille videtur inclinationem naturæ humanæ ad DEUM sincere saltem non admittere.

quam tamen
Puffendorff-
ius viaetur
non admit-
tere.

7. At inquires, Puffendorffius protestatur non semel, se Atheum non esse, dicit mundum à DEO conditum esse & gubernari, idque sana ratione certo constare: ergo maligne tantus vir infamatur.

Quamvis ex-
presse de
DEO loquar-
tur.

¶ 1. Verbis dicit, rebus & regulis suis negat. Nam si ratione sana naturali constat, DEUM esse gubernatorem, atque adeo legislatorem seu fontem juris naturalis, tunc ex regula Puffendorffii via ad hoc agnoscendum proxima est, inclinatio hominis & conditio ad DEUM: at Puffendorffius inter condiciones & inclinationes hominis, è quibus jus naturæ cognoscatur, nullam posuit inclinationem aut conditionem ad DEUM: Ex regula igitur Puffendorffii DEUM esse gubernatorem mundi adeoque legislatorem non constat ratione. Et Puffendorffius duò contradictoria loquitur: Ratione constat DEUM esse legislatorem nostrum: Ratione non constat DEUM esse nostrum legislatorem. Hoc posterius sequitur ex ipsius Principiis & regulis, adeoque serio illud dixit: illud alterum dixit sine probatione, neque ex regulis ejus hoc sequitur: ergo illud prius de DEI gubernatione dixit tantum *simulatorie* non *serio*. Vid. Cap. XI. Them. XXIII. & Cap. X. Th. VIII.

Contra sus-
met princi-
pia.

contradictoria.

¶ 2. Neque ego Puffendorffium atheum dixerim. Sed principia ejus lubrica æcuso, quæ talia sunt, ut & ipsa atheismo sint affinia, & auctorem in suspicionem adducere valeant, & tyronibus aut pravis ansam faciant. Ergo saltem incaute posita.

Non tamen
atheum
dico.

Them. V. Ex quatuor prædictis conditionibus hominis, quas solas Puffendorffius statuit pro proximis mediis agnoscendi Juris naturæ, neutiquam potest inferri aliud jus quam canum, bo-
um, & urforum.

Ex princi-
piis Puffen-
dorff infer-
tur Jus Nat.
non nisi ca-
num vel bo-
um.

1. Canis (1mo summe amat seipsum, omniaque agit, ut se conservet. Idem (2do cum editur in lucem, est summe egenus, ita ut pereundum ipsi sit. Idem (3tio aptus est ad commodum præstandum catulis suis, ipsique adeo homini. Idem (4to habet appetitum nocendi, mordendi &c. Sed hæc inclinationes in homine existentes sunt proxima via ad agnoscendum jus naturæ: ergo eadem sunt proxima via agnoscendi juris naturæ canini.

Ostenditur
applicatio-
ne.

R

a. 81

Ab imperi-
tia non po-
test excusari
Puffendorff.

2. Si dicit Puffendorffius, in homine aliquid aliud præterea supponi, ut jus naturæ inveniatur; sequitur hæc quatuor non facere ad ullum jus naturæ inveniendum; sed illud solum, quod præterea supponi dicitur, viam esse ad inveniendum jus naturæ; cum per hæc quatuor non inveniatur Jus, sed caninum aliquid.

utcumque
temperet sua
dicta.

3. Si dicatur, Puffendorffium non intelligere ista quatuor in homine ita crude sed cum aliquo temperamento. Nempe amorem sui talem, qui aliquando sciat cedere amori alterius. Egestatem, quæ à nativitate potissimum regnet, paulatim autem fiat minor. Aptitudinem ad commoda præstanda non qualiacunque, sed humanæ naturæ convenientia. Denique appetitum nocendi circumscriptum metu, ne alius mihi æque noceat. R. Hæc eadem inveniri in cane. Vidimus canes amore heri ad ejus occisi cadaver morientes; & quotidie videmus canes pro heri defensione objicientes se gladiis. Catulus à matre aliquamdiu lactatus nec ipse eadem est egestate qua prius. Canis item non perpetuo nocere tantum cupit, sed multoties à noxa abstinere metu verberum.

Circulus vi-
tiosus Puf-
fendorff.

4. Quod autem tertio loco dictum est de potestate commoda præstandi non qualiacunque sed ea tantum quæ homini convenient; illud aut rem deducit in circulum, aut cogit Puffendorffium mœnia sua diruere, & extra hortos suos quærere aliquod principium investigandi juris naturæ, adeoque fateri, male se munivisse male conservasse hortos suos, & ineptum esse se ad Jus naturæ docendum. Nam aptitudo ad commoda simpliciter non est idonea ad cognoscendum jus naturæ, sed fit idonea per convenientiam cum natura humana: Sed convenientia naturæ humanæ est tantum in illis quatuor, quæ sola per accuratiorum contemplationem inveniri possunt: Ergo aptitudo ad commoda simpliciter ad jus noscendum idonea fit per illa tantum quatuor nempe amorem, egestatem, nocendi vim, & maxime per aptitudinem ad commoda simpliciter: adeoque aptitudo simpliciter non idonea ad jus fit idonea per se ipsam.

ostenditur.

Ut circulum
evitet, de-
bet sibi re-
pugnare.

5. Quodsi vero convenientia illa, reddens aptitudinem commodorum idoneam ad agnoscendum jus, non repetitur in illis quatuor, sed aliunde extra naturam humanam est accersenda, Puffendorffius Jus naturæ non deducit ex principiis domesticis, peccat in suasmet leges, & peccat idem quod aliis improbrans asinos illos dixerat.

6. Quodsi convenientia illa reperitur aut fateri so-
in natura, & tamen Puffendorffius tan-
tum quatuor posuit, quæ inter non est
hæc convenientia, sequitur eum aut ac-
curatius non contemplatum fuisse natu-
ram per socordiam; aut ei contemplan-
dæ imparem fuisse per ingenii debilita-
tem; aut id quod reipsa detexerat omi-
sisse ac suppressisse per malitiam.

cordiam, aut
habitudi-
nem, aut ne-
quitiam.

Them. VI. Puffendorffius ex prima rota quadrigæ suæ non potest inferre jus naturæ seu legem naturalem; nempe ex amore sui quam maximo.

Ex amore sui
Puffend. non
recte infert.
J. N.

1. Ex hac propositione: Homo quam maxime amat se ipsum; Infert Puffendorffius: Ergo lex naturæ & obligatio fundamentalis est hæc: *cuilibet homini, quantum in se, colendam & conservandam esse pacificam adversus alios, socialitatem, indoli & scopo generis humani in universum congruentem.* §. 15. dicto cap. III. L. II. Hæc consequentia falsa est. Et argumentum Sophisticum est simile huic: Homo quam maxime cupit & potest nocere aliis: ergo lex fundamentalis & obligatio hominis est omnes alios perdere. Vel huic: Homo quam maxime est rationativus, dialecticus & mathematicus: ergo lex fundamentalis est hominem alios docere Mathesin. Vel huic: Ego me possum vestire: ergo sum obligatus vestire alios. Vel denique huic: Canis est conservandi suis studiosissimus: ergo lex fundamentalis canum est socialitatem ad alios colere &c. Vel huic etiam: homo quam maxime cupit famem suam sedare; ergo lex naturæ fundamentalis est, præbendum esse cibum aliis.

Sophisma

2. Imo nequidem obligatio moralis amandi *se se ipsum*, nedum alios legitime infertur ex prima hac rota, sed tantum aliqua necessitas cæca & physica. Male colligitur sic: Homo habet amorem sui maximum: ergo est moraliter obligatus amare se. Sicut male colligeretur: Homo habet gravitatem seu tendentiam ad centrum: ergo est moraliter obligatus tendere deorsum; ergo per tendentiam deorsum fit justus.

Nec amor
tui moralis
recte infer-
tur.

Sophisma

3. Quodsi Puffendorffius dicat, se intelligere in antecedente, Amorem sui non physicum sed moralem: quæro an per se sit moralis, an per aliquid aliud? Si per se; sequuntur omnia, quæ diximus mox. Si per aliud, illud debet poni, pro principio, non amor nudus. Sicut cum dico: homo esurit & comedit: ergo moraliter est obligatus esurire & comedere. Fames & comestio possunt fieri morales per aliud, per se non sunt: Sicut amor sui potest fieri moralis per aliud, per se non est: Fames enim non est

Vanum effu-
gium.

est

est id, quod moraliter obligat hominem ad sumendum cibum; sed servitium creatori Domino summo jubenti exhibendum hoc sane est id quod moraliter obligat ad cibum: moralis enim obligatio à lege est, lex à superiore & Domino. Stat ergo, Puffendorffium posuisse viam, per quam ad jus naturæ non potest veniri.

Se ipsum
Profligat
Puffend.

4. Ipse Puffendorffius eodem loco, quo incipit de amore sui loqui, sic scribit: *Id igitur primo homo habet COMMUNE CUM OMNIBUS ANIMANTIBUS, quæ sensus sui inest, ut se ipsum quam maxime amet, seipsum studeat omnibus modis conservare &c.* Et quomodo ex re cum omnibus animantibus communi mox §. 15. infert legem naturalem esse societatem SCOPO GENERIS HUMANI CONVENIENTEM? An convenientia illa est homini communis cum omnibus animantibus? an ab illis discrepans? Si est communis cum animantibus; non potest ex communi inferri aliquid discrepans. Si est discrepans; debet aliunde quam ex amore sui doceri discrepantia, quia in amore sui homo non discrepat ab animantibus sed convenit. Imo ex hoc argumento longe alia lex naturæ inferitur in hunc fere modum: quæ amant sese maxime tenentur lege fundamentali Societatis: sed homo non magis quam animantes amant sese maxime: ergo homo non magis quam animantes tenetur lege fundamentalis societatis.

valde imperite.

5. Suo denique se gladio confodit Puffendorffius. Fallaciæ inculcat Hobbius, qui ex utilitate amoris & conservationis proprie concludit ejusdemmet obligationem. Sic ait: *Ex demonstratione Hobbii liquido constare, salutem hominum EXPEDIRE, ut ab hominibus juxta ista rationis dictamina vita agatur: Non tamen statim ita concludi posse: JUS est: homini ista media ad sui conservationem adhibere; ergo & ad eodem observanda velut EX LEGE ALIQUA tenetur.* Puffendorffius etiam ex utilitate se solum conservandi negat sequi necessitatem legalem. Et tamen antea ex sola dispositione physica conclusit legem fundamentalem. Hæc ille §. 16. sub initium.

Ex egestate
hominis male
deducitur
Jus Nat.

Them. VII. Altera rota Puffendorffianæ quadrigæ, nempe *summa egestas*, æque est infirma.

Quia est animantibus
communis.

1. Illa egestas est homini cum animantibus saltem plerisque communis. Ex communi autem pluribus non potest inferri proprium uni tantum. Jus au-

R. P. Defing Pars I.

tem naturæ homini debet esse proprium, secundum ipsum Puffendorffium.

2. Mirabile ratiocinium: Homo est ipse ex natura sua omnium egenus: ergo debet alios juvare? Homo est ipse ignorans: ergo debet alios docere. Ipse esurit: ergo debet alios pascere. Ipse caret robore ergo debet alios roborare. Ipse est cæcus: ergo debet ducere alios æque cæcos.

Paradoxum
tophiſma.

3. Ait forte Puffendorffius: Non infertur sic: Homo est egenus; ergo debet juvare: sed sic: Homo est egenus: ergo debet juvari, & quidem ab hominibus.

Non sanatur
excultatione.

R. Primo Puffendorffius vere facit illationem à nobis explosam: nam ex egestate hominis infert, legem fundamentalem esse, colere societatem erga alios.

R. Secundo. Ne hæc quidem posterior Puffendorffii illatio valet: Homo est egenus: ergo debet juvari per hominem. Est enim in conclusione aliquid quod non erat in præmissis, & quod est in quæstione. Quæritur enim: an jure naturæ sit obligatus homo ad juvandum homines alios, vel an homo habeat jus ad petendum auxilium aliorum hominum? Equidem homo indiget ope, & hæc indigentia est physica sicut indigentia canis: Ergo homo moralem necessitatem potest imponere alteri homini, ut sese juvet? Si hoc sequitur, sequetur etiam, canem vi suæ egestatis physicæ posse imponere moralem necessitatem alteri cani ad se juvandum, vel saltem homini.

quæ est no-
vum sophis-
ma.

4. Multa alia sophismatum seges latet in hoc Puffendorffii discursu. Ut, homo est egenus opis: sed canes & equi possunt opem præstare homini: ergo fundamentalis lex naturæ est colenda societatem erga canes & equos. Iterum: homo indiget ope, & quidem ope veniente ab homine, quod Puffendorffio ex gratia permittamus, quid sequitur? Ergo debet societatem omnibus hominibus convenientem colere? Licetne ab particulari collectionem facere ad universale? Si unus homo non potest vivere in terra, addatur ei alter à quo juvetur, quæ mihi demonstrabitur necessitas saltem tertii adjungendi? Item eodem modo inferetur jus aliquod caninum, quia societas Canum debet congruere generi Canino.

& tota seges
sophisma-
tum.

5. Homo, ait, est animal ineptum servari sine sui similium auxilio: ergo Societas similium est necessaria homini. Esto, donenus Puffendorffio hoc totum, idque gratis: nam possunt omnia negari, eaque segre demonstrabuntur.

De morali
altum silen-
tium Puf-
dorffii.

R 2

Verum

Verum non id jam agitur, quid *necessarium* sit homini ad se servandum? est enim necessarius cibus & potus, & aer & somnus, & motus & quies. Hoc vero quaeritur, quodnam sit *Jus*, seu quae *moralis necessitas*? De qua altum silentium in demonstrationibus ac principiis nugatoriis & profanis Puffendorffii. Hoc unum erat demonstrandum: hoc unum indemonstratum reliquit. Ait quidem postea, obligationem ex DEO oriri: sed id ex quatuor his ejus principiis nullo modo agnosci potest. Igitur aliunde illud assumpsit, nec serio. vid. Them. XXIII. Cap. XI.

6. Denique si homo est *omnium ac summe* egenus, & jus naturae ei pro remedio quaeritur, tale debet quaeri, quod ei in *omnibus* & in *SUMMIS* subveniat Puffend. Societas ei subvenit in *PAUCIS* & *PARVIS*. Non autem subvenit ei in altioribus; non animae à corpore solutae; nondenique ultra sortem pecudum.

Item si juvanda est hominis summa egestas, non illi pro adjutorio assignanda est aliorum egestas aequae summa: sed auxilium ab eo adsciscendum, in quo nulla egestas sed vera ac mera potentia est.

7. Quod si occurreret Puffendorffius sic: Ego homini egenti auxilium peto ex alio homine, non in quantum ille alius aequae egenus est, sed in quantum ille est potens: v. g. homini esurienti peto cibum ex alio homine, non quatenus ille alius est pariter esuriens, sed quatenus cibo abundat.

Nam si ita intelligitur Puffendorffius, nondum tetigit principium. Homini enim uni non convenit *ex ipsa natura*, egere cibo, alteri vero eodem abundare; si enim hoc ex natura conveniret semper alius egeret, alius abundaret; sed haec contingunt aut per accidens, aut alia causa. Igitur Puffendorffius non deducit suam sententiam ex ipsa natura, sed ex accidentibus causis, quas ipse ignorare vult.

Them. VIII. Tertia Puffendorffiana rota de maxima aptitudine humana ad commoda, male currit.

1. Homo maxime *idoneus* est ad praestanda commoda alteri: ergo est *obligatus* jure ea praestare. Argumentum est sophisticum simile huic: Homo maxime est idoneus ad loquendum, canendum articulate, dimetiendum, poemata faciendum, equitandum, navigandum, disputandum &c. Ergo jure naturae est ad haec singula obligatus. Vel: Homo maxime est idoneus ad nocendum alteri homini: ergo jure naturae est obligatus ad nocendum aliis.

2. Vocula *maxime* est ambiguae potestatis. *Maxime idoneus* potest (1) significare aptitudinem talem hominis, ut alia major aptitudo in eo non sit. Et hoc sensu est falsa Puffendorffiana. Vel *maxime idoneus* (2) significat valde magnam aptitudinem, sic tamen ut possit dari alia major: Et sic nihil sequitur; quia obligatio necessaria & justitia non possunt inferri ex qualibet aptitudine. Vel *maxime idoneus* potest referri (3) ad alias naturas, ita ut homo praeter aliis naturis possit prodesse homini. Et hoc significato rursus nihil juris praestandi infertur; sicut, quod homo praeter aliis naturis sit aptus ad disputandum, artesque exercendas, non infertur necessitas moralis haec exercendi.

3. Illud etiam in ambiguo est, an *praeter omnibus* an *praeter aliquibus* tantum naturis homo sit aptus ad commodandum aliis. Unde videas omnia, quae ad probandum assumit Puffendorffius in ancipiti esse posita & in varios sensus trahi posse, & falsos & veros: & ex tam ancipiti principio Puffendorffius vel alius homo ratiociniorum rudis trahit unum tantum, quod propositae sibi phantasiae est commodissimum, nihil curans cetera.

4. Quod si argumentum aliter enuntietur, aliter etiam cavillus se prodit. Homo est idoneus accipere commoda ab aliis, maxime vero & praeter ceteris ab hominibus: ergo lex hominis fundamentalis est colere societatem aliorum hominum. Hoc argumentum non differt à priori: nam eadem sunt haec: Homo aptus est maxime ab hominibus accipere commoda; &: Homo maxime aptus est exhibere commoda homini. Sicut haec duo idem sunt: Ego aptus sum ut praeter aliis cibis nutrimentum accipiam à pane: &, Panis praeter aliis cibis aptus est ad nutrimentum mihi praebendum.

Sicut ergo ex argumento priore modo enuntiato non infertur jus naturae ita neque ex posteriore. Et sicut priora enunciata sunt ambiguae potestatis, ita etiam posteriora enunciata manent talia.

6. Accedit & alia ambiguitas & fallacia. Puffendorffius sic loquitur, *Manifestum est, post divinum Numen homini non plus subsidii atque solatii posse accedere, quam ab aliis hominibus.* Commoda, quae homo ab homine accipit, majora sunt commodis illis quae homo ab aliis naturis accipit, post DEUM. Quid sequitur? Ergo homo est *obligatus* prodesse aliis? Si hoc legitimum est, legitimum erit & illud:

Amphibologia

alia amphibologia

periculosa

frustra emendatur.

Aptitudo ad commoda praestanda.

Sophistice parit J. N.

Sophiana aliud

Commoda, quæ equus accipit à Stabulario, post herum majora sunt commodis, quæ accipit à canibus, capris &c. ergo equi lex fundamentalis est colere societatem stabulariorum.

DEI mentio fit ad speciem.

7. Quod vero duobus verbis addit, *post divinum nomen*, nugatur, & extra rhombum à semet descriptum saltat. Qui enim in natura humana accuratius considerata nullam deprehendit conditionem aut inclinationem, aut essentialem relationem ad DEUM, quomodo, cum jus naturæ ex his tantum deprehensis conditionibus inferendum docet, nunc subito mentionem facit DEI? Si pertinet DEUS ad comoda hominis, si ad essentialiam, & quidem pertinet præ aliis ac præ hominibus: ex hac pertinentia ex hac relatione conditione ac inclinatione demonstrandum fuit jus naturæ, non ex quatuor illis miserabilibus & in bonum ac malum versatilibus principiis. Quidquid ergo sit de animo malo Puffendorffii, cujus cum se oppido suspectum fecerit, damnare tamen eum nolim; illud certum est, ruditer eum in jure naturæ & præcipue in illius fundamentis fuisse versatum: cui ruditati, ut fere fieri solet, addidit stolidam jactantiam & intolerabilem aliorum omnium præ se contemptum. Mallem mitiora de homine loqui, neque hæc convitii causa dico; sed quoniam ipsius ruditas aliis nocere potest, detegenda magis magisque est; nec convitium est cum scapham scapham, ficum ficum nomino.

Ruditas noxia detegi debet.

Amor sui cum commodis alienis male coheret.

Them. IX. Hæc rota tertia *commodorum alienorum* non bene coheret cum rota prima *amoris sui supra alios*. Igitur inter se pugnantia non bene junguntur ad unum tertium inde deducendum, nempe jus naturæ.

Hic duo nobis ostendenda sunt: *Primum*, hæc duo per se non coherere, sed potius pugnare. *Secundum*, à Puffendorffio nihil afferri ex principiis humanæ naturæ, quò hæc pugnantia conciliantur, adeoque ejus principia semper manere pugnantia. Ex pugnantibus autem principiis non potest sequi concors & vera doctrina.

Quod ipse Puffend. fatetur.

1. Quod ad primum attinet, ipse Puffendorffius agnoscit hanc pugnam. Nam §. 15. eodem sic scribit: *Nos dum sociabilem esse DEBERE hominem tradimus, ei non suum bonum ab aliis distinctum pro scopo habendum, sed & ceterorum innuimus; nec ulli commodum suum cum oppressione aut neglectu reliquorum QUÆRENDUM, nec cui-*

quam suam felicitatem SPERANDAM, si alios negligat, aut IN JURIIS laessat.

2. Hæc omnia plena sunt fallacia-
Copia Sorum, & non coherent. Etenim asserit phismatum, hominem *debere* seu obligari *necessario* esse socialem: quod tamen ex principiis ab eo positis neutiquam sequitur: ergo falso asserit; ut hæctenus abunde probavimus.

3. Deinde cum *debitum* morale beneficiendi aliis sine ratione statuisset, mox statuit *debitum* beneficiendi sibi met, non attento debito beneficiendi aliis: quia admittit justum aut debitum amorem sui *præ omnibus aliis*. Ait enim §. 14. *Iste quidem cujuslibet erga se ipsum amor REGULARITER tam male conditus, validus est, ut QUÆVIS inclinatio erga QUEMVIS alium hominem ipsi CEDAT.* Igitur regularis est amor, qui suum bonum proprium adeoque distinctum præponit omnium aliorum bono, quique insuper habet bonum aliorum, ut suum obtineat. Idcirco quando centum homines sunt in eadem navi, regulariter facio, si meam vitam à ceterorum vita distinctam servent neglecta vita nonaginta novem ceterorum. Hæc autem pugnant: *Debeo præponere meum bonum separatum bono omnium ceterorum: & debeo simul meum bonum non præponere; vel saltem præter meum bonum etiam æqualiter quærere bonum alterius.* Sicut si debeo præcedere famulum meum, & simul debeo ipsum comitari.

4. Si jam prior positio vera est: *debeo meam vitam præponere vitæ Pauli;* quomodo convincetur falsa esse positio hæc: *debeo ad servandam vitam meam negligere vitam Pauli?* Regulariter enim electio & assecutio unius præ alio consistit in amplexu unius, altero neglecto; sicut qui oblati sibi duobus equis cum album eligit, fuscum practice negligit.

5. Eandem difficultatem pervidit quidem Puffendorffius §. 16. sic scribens: *Primo observandum fuerit, amorem proprium & socialitatem baud quidquam sibi invicem opponi DEBERE; sed potius ita temperandas esse (hoc est, temperari DEBERE) eas inclinationes, ut ne per illum hac perturbetur aut evertatur. Istud TEMPERAMENTUM ubi per ENORMEM libidinem fuerit abruptum, & quisque suum commodum quærere instituat cum lesione aliorum, enascitur quidquid est turbarum, quo genus mortalium invicem colliditur.* Fatetur eas inclinationes ex sese oppositas esse; agnoscit autem necessitatem conciliandi eas. & falsus est pugnans seu principiorum.

seu *debitum* ad efficiendum, ne practice opponantur. Agnoscit insuper *necessarium* esse aliquid, per quod hæc duo contraria temperentur & per quæ efficiatur ne pugnent. Agnoscit denique, *si desit* illud necessarium, aut non sit potens, aut non applicetur, pugnam illam adeo manere ac persistere, ut omnem effectum suum hæc pugna fortia- tur; nempe omnes turbas generis hu- mani, atque adeo everfionem societa- tis humanæ, id est fundamentalis legis naturæ. Igitur eum fateri necesse est, has duas inclinationes sine addito alio tertio tales esse, ut *per se tendant ad jus naturæ evertendum*. Et quo tan- dem ingenio ex solis his duabus incli- nationibus gloriatur se invenisse ac evi- denter demonstrasse jus naturæ? cete- ros vero omnes, qui his principiis usi non fuerint, Bœotos fuisse & alinos?

ex qua om-
ne jus natu-
ræ pessum-
detur:

Nihil tamen
invenit, quo
pugna com-
poneretur.

6. Alterum à nobis demonstrandum hoc est, Puffendorffium nullum inve- hisse medium ad hæc pugnantia sua prin- cipia concilianda. Nam statim post- quam hanc pugnam suorum principio- rum fassus est, & ei pugnae necessarium esse aliquid, per quod temperentur & cohibeantur, agnovit in verbis nume- ro superiore adductis; continuo sub- jungit ipse illud medium temperans, his plane verbis: *Quæ* (turbæ nempe hominum generi ex illa pugna oritura) *ut declinentur, ipsa salutis propriae cura jubet socialitatis leges observari; quippe cum illa citra hanc firmam subsistere nequeat*. Quod idem est, ac dicere: hæc duo pugnantia, nempe cura sui præ aliena, & cura aliena cum propria, debent temperari per se ipsa. At hæc si per se ipsa temperari possent, non pugnant. Cum igitur per se pugnent, per se non sufficiunt ad pug- nam suam tollendam. Egent igitur re alia; nec qualicumque, sed quæ fortior sit utraqûe. Puffendorffius autem ineptus fuit qui nullum plane temperamen- tum potuit assignare. Et quæro: utrumne ex his ambobus erit temperans, utrum vero temperatum? An amor sa- lutis propriæ debet temperare amorem alienum? & sic amor alienus erit tan- tum subjectus, amor vero proprius erit princeps & regula: adeoque in amore hoc proprio consistet lex fundamenta- lis naturæ, non in alieno. An vero a- mor alienus debet temperare amorem proprium? & sic amor proprius erit subjectus, amor alienus erit lex. An uterque debet simul & semper esse tem- perans, & semper temperandus? Et hoc repugnat. An modo amor pro-

prius debet habere partes superiores, modo amor alienus? Si ita est, quis di- ctabit hodie amori proprio, ut frænum patiat, cras ut septrum ipse teneat? An sortientur inter se? An casui rem- mittent? An ex diptera & fato cæ- cæ ferentur? An præliabuntur inter se, donec alter fessus ab arena discedat? Loquatur Puffendorffius. Jam enim opus nobis est doctore. Hoc solum est, quod in toto jure naturæ quæritur: quæ est illa regula, quæ vis, quæ ratio, ad obsequium ducens & constringens rebelles voluntates & passiones? Hoc solum qui dicere nescit, etiam de reliquis bibliothecas impleverit, Jus tamen na- turæ minime attigit.

7. Agnoscit præterea Samuel supra n. 5. hoc utriusque amoris tempera- mentum mutuum abrumpi posse per lubricum non qualemcumque sed *enormem*. Igitur debet agnoscere *normam* aliquam, quæ comprimat, ne enormis fiat. Si agnoscit, eamque non indicat, non invenit nec indicavit Jus naturæ, quod jus naturæ haud dubie est illa norma superior. Si jus naturæ non invenit ex suis principiis, principia po- suit falsa & inidonea: fefellitque tam splendida promissa, & sine causa san- nas conjecit in omnes ante se doctos & Sanctos viros, concilia & totam Ec- clesiam Christianam.

Them. X. Puffendorffii rota quar- ta plane est pessima & ad interitum currens, nempe *nocendi potentia* & *vo- luntas*, neque ea est principium, ex quo agnosci valeat jus naturæ; sed potius defectus naturæ.

Ex nocendi
potentia me-
le infertur
J. N.

1. *Iidem homines* (qui maxime ido- nei sunt ad maxima commoda præstan- da) *NON MINUS invicem NOCU- MENTI* & *molestiæ inferre POS- SUNT*, & *sæpe VOLUNT*, vel *in- stigante prava LIBIDINE*, vel *subi- gente NECESSITATE seipsos contra aliorum noxas defendendi*. §. 14. Quid hinc sequitur? *Ex hisce positis ait, fa- cile est fundamentum legis naturalis invenire*; nempe *societatem aliorum cui- libet homini custodiendam*. §. 15. Ve- rum hoc falso inferri, jam supra The- mata superiore, & alibi ostendimus.

Paradoxa
illatio.

2. Imo contra inferretur melius sic: Nemo homine magis nocere mihi *po- test*, & *vult*, quandoque *libiline*, quan- doque etiam *necessitate*: Sed nocumen- ta maxima afferentem jubet maxime fugere amor mei præ omnibus: Igitur amor mei jubet me maxime fugere ho- minem. Causa ergo fugiendi non cau- sa societatis quærendæ est nocendi ista pote-

Potius infer-
retur fuga
Societatis
noxia.

potestas, voluntas & necessitas. Quando enim mihi potero promittere, securusve esse, an non necessitas alterum subigat ad mihi nocendum, cum etiam possit, & ex natura sua velit?

Societas parit appetitum nocendi.

3. Adde quod appetitus nocendi in homine non sit naturalis simpliciter ac per se, sed oritur demum saltem per occasionem *ex societate*. Qui solus extra societatem possidet tugurium & agellum, quomodo aut volet, aut cogetur, aut poterit nocere alteri? Sed cum primum alius fines meos tangit, aut agelli mei vult fieri particeps, consurgit primo metus, ne mihi noceat affinis, & subinde appetitus eidem prius nocendi, ne is mihi noceat. Cura enim servandi sua *prope alium* cum aliquanto fit major, solet esse conjuncta cum nocumento, aut saltem parato ad nocendum animo, hoc magis, quo numerosior est societas.

Teste experientia.

4. Quapropter Societas non est illud fundamentale jus corrigens & sanans, sed inferens potius plagas. Idque experientia comprobatur. Cum enim ad avertenda parva furta homines ceperunt magnas societates inire, pro parvis furtis nata sunt magna latrocinia, bella inquam, & ingentes, non nummorum tantum, jacturae, sed hominum ac legionum strages, & integra populorum excidia. Socialitas quoque ipsa disponens ad actualem societatem non ducit ad aliquod bonum, sed ad malum inevitabile; adeoque non est principium juris naturae, etiam Puffendorffiani. Vid. Cap. XI. Th. XII. praesertim n. 9.

5. Sed hoc quaecumque est non urgeo: cum non ignorem quid contra proferri valeat. Illud autem constat, Puffendorffium exposito hoc quarto principio jus naturae seu obligationem moralem non recte demonstrasse. Noxam enim ab aliis inferendam fugere non est statim moraliter, sed naturali physico instinctu necessarium. Eademque omnia cadunt in animantes ferae tanto magis, quanto sunt ferociores; cum tamen ex his nullum animantium ferarum jus possit agnosci.

Rationes Secundariae Puffendorffii omnes Sophisticae. Petuntur autem

Them. XI. Rationes secundarias vocat Puffendorffius, & argumenta minus principalia, ex quibus intelligi possit, jus naturae consistere in socialitate colenda. §. 15. Sed ex aequo omnes tales, ut non nisi sophisticè ex illis hoc concludi possit.

à Solitudine maxime

1. *Nihil*, ait, *perpetua solitudine homini tristius*. Ergo jus naturae est socialitas. Verum (1. Antecedens est

falsum, simpliciter loquendo. (2. Est aequivocum seu ambiguum. *Homini* dicit, non edisserens, an omni, an multis, an paucis? Et deinde tamen infert conclusionem generalem: ergo socialitas omnes homines obligat. (3. Argumentum est simile huic: homini nihil est tristius dolore, caecitate &c. Ergo jus naturae consistit in voluptate, visu &c.

2. Ait: Sine societate *inutilis est à loquendi homini lingua, per quam solus homo praefacultate ceteris animantibus animam sensa articulatō sono potest exprimere*: Ergo jus naturae consistit in societate. R. (1. Antecedens simpliciter est falsum, Homo enim posset cantare & loqui sibi met de laudibus DEI. Et sicut non inutiles sunt cantillationes variae avicularum, & voces, latratus, mugitusque aliarum animantium, quamvis jure naturae *sociali* proprio non teneantur; ita non essent inutiles qualescumque voces & soni hominum. (2. Hoc & alia Puffendorffii argumenta supponunt majorem propositionem falsam, nempe hanc: Quaecumque sunt necessaria ad voluptatem qualemcumque hominis in illis consistit jus naturae: Sed societas est necessaria ad voluptatem conversandi, confabulandi &c; ergo societas est juris naturae. In omnibus itaque his argumentis omnis negatur consequentia; quia nituntur falso supposito, aut ex rebus in multas partes versatilibus & indeterminatis infertur determinate Jus naturae, res tanti momenti.

3. Aliud argumentum est; *optimus à cupidine quisque praeclare agendo inter alios sese ostentandi ostentare maxime gaudet*; Ergo jus naturae est socialitas.

R. 1. Antecedens negaverint optimi quique: & negavit id Christus. Et valde lubrica curva & avia ad agnoscendum jus naturae via est *ostentatio*. (2. Fuere multi & sunt ubique gentium, qui perfectiorem vitam existimant eam, quae in abscondito ducitur. (3. Multos scimus virtutis verae amore ultro ex vita sociali confugisse ad solitariam; illique sapientiores agnoscuntur etiam ab iis, qui permanferunt in societate: contra pauciores multo ex solitudine ad societates provolarunt amore virtutis & vitae perfectioris.

4. Puffendorffius eodem capite III, Lib. II. §. 16. subjungit aliud argumentum vel potius repetit: *Etiā ideo animal sociabile hominem diximus, quod homines mutua commoda magis quam ullum aliorum animantium promovere idonei sint; sicut & contra nullum ani-*

à facultate commoda praestandi.

mas

mal plus commodi ab homine experiri potest.

R. (1. Id argumentum jam supra Themate VIII. hoc Cap. elisum) est. (2. Eliditur eodem modo, quo Puffendorffius Hobbium represserat: Ex eo, quod homo sit idoneus vivere propter suummet commodum, non rite inferitur; ergo jus naturæ consistit in studio proprii commodi: ergo neque ex aptitudine ad commoda sociorum inferitur jus naturæ consistens in studio aliorum ac societatis.

à gloria

§. Aliam rationem eodem §. 16. sic profert: *Eo magis cujusvis hominis præstantia & perfectio exsplendescit, quo plura ab eodem in ceterorum commodum proficiscuntur, eaque opera nobilissima habentur, summamque sapientiam postulantiæ: Ergo lex fundamentalis naturæ est socialitas.*

R. (1. Hobbius id retorquet. Præstantior est, qui lædi à nemine potest, id est, qui omnibus ditior ac potentior est: Ergo jus naturæ consistit in obligatione ad maximas divitias & potentiam sibi conquirendam. (2. Hancque Hobbesii conclusionem lubens alibi admittit Puffendorffius eodem Lib. II. cap. II. §. 4. *Amplissimi inter mortales fastigii instar habetur, totius civitatis viribus subnixum in bisce terris neminem superiorem agnoscere.* Quapropter qui potentissimus evasit, is optime implevit jus naturæ. (3. Argumentum est simile huic: Perfectior est qui est architectonicen doctus, item qui centum annos vivit sanus & vegetus &c. ergo jus naturæ est esse architectonicen doctum, aut centum annos vivere sanum. (4. Sophisma situm est in ambiguitate perfectionis. *Et aliqua perfectio multis bene facere, regnare, vivere diu &c. sed non summa, nec omnis, nec unice necessaria. Item: Est perfectio, non tamen se sola, sed fit perfecta ex fine. Bene facere aliis, regnare &c. se solo est indifferens. Et tamen ex his ambiguis & versatilibus Puffendorffius perpetuo suo more concludit aliquid certum pro lubitu suo.*

ab ignobilitate nocendi

6. Aliud argumentum statim subjungit priori: *Aliis negotium facessere & nocere etiam nauci & stolidus homo potest: Ergo prodesse socialiter est legis naturæ, obesse est contra.*

R. (1. Sophisma. Generare sobolem possunt etiam homines nauci ac stolidi; erudire autem tantum sapientes: ergo erudire est juris naturæ, generare autem est contra jus. Item comedere satis possunt & stolidi, sobrii

esse tantum sapientes: ergo hoc est secundum, illud contra jus naturæ. Est sophisma accidentis.

7. Imperitia Puffendorffii agnoscitur ex sequente turbida argutatione, quæ ipsi acuta videtur, utique quam Hobbio acuto homini opposuit. Sic autem habet: *Accedit, quod si propria cuiusque utilitas unicus scopus recte habetur, ubi plures eadem in re summam suam utilitatem versuri judicent, necessarium erit, ut aut plurium scopi contradictionem involventes simul cum recta ratione congruere dicantur, quod est absurdum: aut, cum nullus præterdere possit, suum scopum alterius scopo præferendum, necessario fuerit admittendum, non debere hominem ita suam sibi utilitatem pro scopo proponere, quin aliorum quoque rationem habeat.*

Inepta argutio Puffendorffii.

R. (1. Si Puffendorffius voluisset aperire oculos, ex hac sua consideratione potuisset discere, scopum felicitatis atque adeo juris naturæ haudquaquam esse ista terrena commoda hujus vitæ, quæ non possunt à pluribus integre ac quiete possideri. Nam aut 1. natura singulis hominibus æqualiter constituit plenam ac totalem beatitudinem, aut 2. hanc plenam tantum constituit toti generi, singulis autem non nisi particulas beatitudinis, tanto minores futuras, quanto plus genus humanum multiplicetur. Si primum, sequitur, omne illud non esse verum scopum felicitatis humanæ, quod non possunt singuli homines integre consequi; nempe regna, & quidquid ex tota hac terra & hac vita potest venire commodorum. Si vero secundum, & si beatitudo tota toti tantum generi, singulis autem nonnisi particule sunt propositæ; sequitur, quo major ac copiosior fiet societas, eo miseriores illam fore; quia regnum aliquod ob multiplicatos incolas non fit majus, sed, ut Plato advertit, fit angustius; & non solum non plus felicitatis accedit sed decedit singulis, & ex singulorum penuria nascitur publice inopia, fames &c. Adeoque rursus sequitur, societatem non esse fundamentum juris naturæ nec scopum: & Puffendorffii fundamenta à se ipsis destruantur.

Ex qua ipsa potuisset discere errorem suum.

Beatitudo vera omnibus debet sufficere.

R. (2. Ponamus igitur Duas personas Principes scopum felicitatis potuisse in Hispaniæ regno possidendo. Hic Puffendorffius idem regnum, seu ejusdem regni possessionem dicet esse duos scopos contradictionem involventes. Quod non facile apparet potest

Argutio Puffendorffii traducitur in exemplo duorum regum idem regnum petentium.

potest enim utrisque contingere totum regnum successive: nam principum illorum nemo erit tam delirus, ut cupiat perpetuo possidere regnum: est enim moriendum. Adhuc disputant non pauci, & adhuc sub iudice lis est, an possit dari dominium duorum in solidum? Denique DEI conjunctionem & acquisitionem peti & obtineri à pluribus simul & constanter, non habet contradictionem; quia DEUS est verum bonum omnibus sufficiens. Igitur, cum Puffendorffius in suo bono ejusque possessione à pluribus, ipse invenerit contradictionem, potuit sane agnoscere, se non indicasse verum bonum, sed falsam speciem boni, & curvam in terras animam profane nimis ac vane Juris naturæ principia ac fines determinasse.

R. (3. Altera pars est æque imperitata. *Ex duobus idem postulantibus nullus potest prætere, suum scopum seu beatitudinem esse præponendum scopo alterius: ergo quisque debet non suum tantum scopum sed etiam alterius querere.* Hoc idem est ac si dicam. Carolus non potest prætere ut in possessione Hispaniæ præferatur Philippo, nec Philippus Catolo: Ergo Jure naturæ Carolus non tantum sibi debet quære possessionem Hispaniæ sed etiam Philippo, & similiter Philippus Carolo. Uter autem eorum debet facere initium Puffendorffi? Aut debet uterque in solidum esse rex Hispaniæ, siquidem illud regnum patitur duos, quod negat poeta? Aut inter se dividit? nam & duo & plures olim reges Hispaniam divisim partibus possidentes videbantur, in terrenorum oculis, non infelices propterea, quod non totum singuli tenerent. Fateor jam tandem dignam esse hanc doctrinam, quam omnes principes ac gentes sequantur. Irata profecto fata toti Europæ, Asiæ, Africae atque Americæ fuerunt, cum tantum virum ante Hispanicum illud bellum orbi terrarum eripuerunt. Is enim hoc suo cornuto syllogismo, & consequentiâ falsâ aggressus maximos reges omnem tumultum hunc facile abstulisset. Contra tantum enim Juris naturæ primum ac ultimum doctorem imo inventorem & contra tam necessarium syllogismum nemo, quod vel hisceret, habiturus fuisset. Hoc unum nos etiam non nihil harere facit. Quod consequens quidem, sive propositio illa in qua conclusio consistit, nempe non proprium tantum, sed etiam alterius bonum querendum esse, vera quidem sit, si rite accipiatur; attamen

R. P. Desing Pars I.

consequentiâ sit falsâ; sive hæc propositio ex Puffendorffi præmissis non deducitur, sed aliunde probari debet.

R. (4. Omnium magnarum machinarum periculum solet fieri in parvo, & domi; tum ne æris, tum ne existimationis dispendium sit tam grave, si statim in magno & palam edantur. Puffendorffius potuisset doctrinæ suæ periculum facere in duobus venatoribus eundem cervum telo petentibus. Heus vos! quid insanitis cum uterque vestrum cervum ut *suum bonum tantum* petit? Nisi desistitis sic petere, ruinas trahet totum meum naturæ jus quanta calamitas! „ Nam necessum erit, ut aut vestri scopi contradictio, „ nem involventes simul cum recta ratione congruere dicantur, quod est „ absurdum: aut, cum nullus vestrum „ prætere possit, suum scopum alterius scopo præferendum, necessario fuerit admittendum, non debere „ te, ô Actæon, ita acquisitionem cervi pro scopo tibi proponere, quin „ habeas quoque rationem Adonidis, „ ut & ipse eundem cervum sibi acquirat. “ Mirum nisi repente, velus serpentes Mercurii caduceo tacti, certatim Puffendorffium, dimisso cervo amplexentur & Actæon & Adonis, semperque ex ejus ore tam præstigiola doctentis pendcant. Ignoscat mihi lector prudens brevem hanc scenam edenti in re seria. Equidem maledicentia historionica Puffendorffi comeruerat passim his salibus përfricari. Sed tum à nobis id alienum est; tum agnoscimus jocularia ista dedecere argumentum hoc, ubi de summa felicitatis humanæ, deque via certa ejus inveniendæ in conspectu Summi rerum omnium moderatoris ac sospitatoris DEI disputamus.

8. Novum Puffendorffi argumentum, æque argutum. *Prætere, inquit, si illud tantum cuique bonum est, quod ipse solius utilitati inservit, sequitur, ceteris idem malum esse, quia ipsorum utilitati inservire nequit. Atqui sic idem ab uno appetetur, abs reliquis oppugnabitur; id quod non potest non collisionibus inter homines ansam præbere.* Quid sequitur? ergo jus naturæ non consistit in studio propriæ felicitatis tantum, sed in socialitate.

R. (1. Uno passu longius debuisset proficisci Puffendorffius. In societate etiam ipsa non cessat, sed permanet appetitus boni proprii ut proprii, & quidem plurium circa eandem rem, ut nuper de venatoribus diximus: atqui

Periculum Puffendorffianæ regulæ fit in duobus venatoribus, cervum eundem petentibus.

Maledicentia Puffendorffi meruerat gravem castigationem.

Alia ejus infelix argumenta.

Utinam paucos annos supervixisset Puffend.

Bellum Hispanicum cessasset.

bona hæc terrea non possunt esse sufficientia & propria omnibus & singulis, eoque minus sufficiunt, quo major fit societas: igitur etiam *in societate ori-ri collisiones*, & reapse oriuntur. Ergo neque socialitas est Juris naturæ fundamentum, nisi pugnans cum altero fundamento amoris proprii.

Ad misera
bona semper
intentus Puffend.

¶ 2. Exilis est illa locutio, *quod uni bonum est, alteri malum est quod unus possidet, eo alter eget*. Hæc tantum pertinent ad misera bona seu talia, quæ non faciunt vere felicem, in qualibus solis perpetuo angitur Puffendorffius, non obscure prodens, nullam ipsam agnoscere beatitudinem nisi carnem à creatore propositam homini, ad quam quærendam sit jure naturæ obligatus; adeoque esse ipsum de Epicuri hara.

Verum bonum
sufficit
omnibus.

Verum bonum (atqui ad tale quærendum naturâ obligamur) si illud non magis omnibus quam singulis à natura propositum est, debet à singulis ita posse obtineri, ut cum ab uno fuerit obtentum, alter eodem non egeat: sive ut, cum unus eodem beatus effectus est, alter ad idem obligatus & ejusdem æque studiosus non maneat *necessario miser*. At bona Puffendorffiana societatis hujus vitæ omnia talia sunt, ut singulos non fatient, & felicitas unius necessario miserum faciat alterum. DEUS autem etiam naturaliter cognitus, & amatus, & acquisitus si unum fatiat, alter propterea eodem nulla ratione debet egere: nec acquiescentia unius in DEO, alteri est malum. Igitur non illa misera bona, sed hoc verum bonum tam singulis quam societati propositum est: nec ergo in societate miserorum, sed in acquisitione hujus boni situs est perfectus finis juris naturæ, & obligatio Juris naturæ consistit in protectione seu tendentia ad illum finem.

Aliud argu-
mentum
Puffend.

¶ 9. Rursus aliud Puffendorffii argumentum pro Societate tanquam fundamento juris allatum in contrarium cadit. *Omnia ad suam tantum utilitatem, neglectis ceteris, trahere aggrediens, incassum laborabit; quia impossibile sit, res omnes & personas secundum voluntates singulorum hominum contraria volentium disponi*. Ergo debet velle etiam bonum ceterorum.

¶ (1. Imprimis redeunt, quæ numero septimò diximus.

Amphibolo-
gicum.

¶ (2. Consequens habet aliquid vagi & incerti. Non enim apparet, an velit, *omnia* referri ad utilitatem aliorum debere, an *aliqua* tantum? Si omnia, fallit: nam sequeretur, nihil refer-

ri posse ad amorem proprium vel admittenda est *subordinatio*, qua admissa redeunt omnia Themate Nono suprâ disputata. Quodsi secundum vult inferre, nempe *aliqua* debere referri ad se, *alia* ad proximum; falsum est, Juris naturæ legem fundamentalem esse hanc, *fac omnia quæ societati congruunt*: sed potius hæc debebat statui lex: *fac quæ partim tibi ipsi, partim societati congruant*. Sed hæc rursus falsa est & vaga lex, ex qua nemo potest fieri certus de qualibet re agenda vel omittenda; nec apparet obligatio moralis, quæ tamen est ipsa substantia & forma legis.

¶ (3. Cur non etiam sic ratiocinatus est Puffendorffius: Impossibile est, in hac vita res omnes ita disponi, ut & singuli & omnes beati sint, & ipsa societas multis privat bonis: Ergo Jus naturæ non respicit hanc vitam tantum seu solitariam seu socialem.

¶ 10. Ultimum Puffendorffii argumentum hoc est: *Si vel maxime ab aliquo neque boni quid neque mali in me proficisci possit, nihilque in se is habeat, quod vel metuum vel desiderem; tamen & hunc, TANQUAM COGNATUM ET ÆQUALEM haberi natura VULT. QUÆ etiam SOLA RATIO, SI CETERÆ DEFICERENT, ad amicam societatem colendam humano generi sufficit*. Argumentum est tale: Quicumque sunt cognati & æquales, debent jure naturæ societatem colere cedendo mutua commoda: Homines sunt cognati & æquales: Igitur hoc debent homines jure naturæ.

Ultimum
argumentum
Puffend.

¶ (1. Major propositio imprimis est in quaestione: & agnita etiam æqualitate inquiritur in causam, cur hominis in hominem & unde nascatur *obligatio & jus?* cum æqualitas potius videatur esse fundamentum libertatis. Nam & leones inter se cognati sunt & æquales, nec tamen jure societatis tenentur. Quin Puffendorffius etiam *primas* cedit amori proprio: unde ergo repetit necessitatem amandi alios homines, animantia tam nocendi cupida?

¶ (2. Si Puffendorffius fundamentum, cur homo æqualis alterum æqualem amare *debeat*, deducit ex societate, suo nempe Juris naturæ fundamento, manifesto revertitur in circulum: Obligatus sum amare socium, quia est obligatio colere societatem seu, quod idem est, amare socium.

& in circulum
redit.

¶ (3.

Ex æqualitate non sequuntur dogmata Puffendorffii.

Æqualitas societatem solvit.

Emendatur ratiocinium Puffendorffii.

Quomodo Puffendorff. de DEO loquitur?

Inconsequenter, & extra sua principia.

¶ (3). Cur ergo totum jus suum Puffendorffius non deduxit ex æqualitate? Quod si ex æqualitate deduxisset, longe diversam ei faciem induxisset. Unde enim ex æqualitate deducitur servitus, principatus & pleraque civilia, quæ ipse in jure naturæ pertractat?

¶ (4). Æqualitas, nisi aliud fundamentum habeat, societates modernas plane pessumdare nata est. Unde paucæ civitates, paucæ familiæ in perfecta æqualitate & perfecta communione omnium rerum, quæ æqualitati propria est, diu perdurare potuerunt: sed, ut societas stare possit, inducenda est quædam inæqualitas. Veniat enim ad me socius, postulans: cede mihi domo tua; quia sum tibi æqualis, & cognatus. At ego inverso spiculo reponam: desine, ô bone, nugari: sicut enim tu vis hanc domum, ita volo & ego; quia sum tibi saltem æqualis & cognatus.

¶ (5). Sic porro justum fuisset Puffendorffii Ratiocinium: Qui sunt æquales natura, eis jus naturæ & scopus idem est propositus: At commoda societatis hujus vitæ terrenæ non omnibus hominibus æqua proposita sunt, teste experientia: Igitur Jus naturæ humanæ & scopus non est societas & ejus commoda hæc terrena.

Them. XII. Puffendorffius denique etiam ad DEum se convertit in constituendo jure naturæ: sed nec serio, ut videtur, & certe præter sua principia; & in ipso DEO assignando rursus deficit. Lib. II. Cap. III. §. 19. ait *Ut ista rationis dictamina (intelligit legem socialitatis) obtineant vim legum, necessum est præsupponere, DEum esse, & per ipsius providentiam tum omnia, tum imprimis genus humanum gubernari.*

1. *Inconsequenter* eum docere patet primo: quia antea §. 14. dixerat, sibi nullam viam propiorem ad indagandum jus naturæ videri, quam naturam humanam accuratius consideratam: at in hac accuratius considerata nihil deprehendit ipse præter quatuor à nobis exagitata, nullam inclinationem ad DEum: Ergo ex ipsius mente nulla via naturali pervenitur ad agnoscendum jus naturæ per relationem ad DEum. Ergo cum nunc §. 19. subito incipit de DEO loqui, hoc nullam habet cum Puffendorffii doctrina connexionem. Non ergo ipsum ad hoc sua methodus, non doctrinæ consequentia, non intentio deduxit, sed aliud quiddam. Et quidem illud aliud debuit esse naturale, nam revelata ait in jure naturæ locum non habere. Inter naturalia autem homini omni co-

gnata & intrinseca Puffendorffius non invenit relationem ad DEum: neque inter extrinseca, quæ præcipue consideranda duxit ergo aliquid aliud naturale adscititium ipsum ad hoc permovere videtur: fortasse metus aliquis aut pudor. Quod tamen nolim affirmare: sed crediderim potius, ipsum ex animo DEum fuisse professum. Hoc tantum Quod ejus doctrinam intam ubique facit.

2. *Secundo*, inconsequenter eum docere, ac sanis principiis destitui hinc manifestum fit: Nam §. 14. ponit fundamenta ex quibus lex naturæ fundamentalis agnosci possit: nempe illa quatuor, amorem sui &c. nulla mentione facta de aliqua naturæ necessaria relatione ad DEum. §. 15. ex his positis ait manifesto agnosci *fundamentum legis naturæ*. Post aliquot vero lineas decernit: *FUNDAMENTALEM LEGEM NATURÆ* isthanc esse, cui libet homini colendam societatem scopo generis humani congruentem: nulla iterum facta mentione subjectionis vel ordinationis ad DEum. Et post aliquas iterum lineas definit: tam media, quam finem hujus *FUNDAMENTALIS LEGIS* naturæ, his plane verbis: *Omnia, quæ ad istam socialitatem necessario faciunt, jure naturali PRÆCEPTA; quæ eandem turbant & ab-rumpunt, VETITA* intelligi. Tum accedit ad cumulandas causas, quæ secundo saltem demonstrant, *LEGEM FUNDAMENTALEM*, finem, & media ejus non alia esse, quam quæ descriperat; hæc autem demonstrationes secundariæ sunt eadem, quas superiore themate vanas ni fallor, ostendimus. Ex his autem omnibus constat, Puffendorffium demonstrare voluisse talem *LEGEM FUNDAMENTALEM* naturæ, ta-

Voluit legem naturæ statuere pro DEO. & Immortalitate animæ, præmia nulla & præmia divinis.

tutas nisi incommoda hujus tantum vitæ per revelationem non significari jura naturæ &c. Et tamen ab ipso totum suum naturæ jus deduci ex his ac talibus principiis; nemo certe poterit dubitare, quin demonstrationem legis naturæ, ipsam etiam naturæ legem, legis finem ac media atque adeo in universum jura naturæ talia decreverit ac statuerit Puffendorffius, quæ nec à DEO orientur, nec ad eum referantur, nec cognosci valeant nisi abstrahendo à DEO & divinis. Rursus postquam §. 16. 17. 18. contra Hobbium parum aut nihil, ut Themate priore ostendimus, disse-ruiisset, jam §. 19. profitetur hoc suum principium deducendi juris naturæ esse, *genuinum, manifestum, SUFFICIENS & ADÆQUATUM, hactenus, ut non sit ullum præceptum juris naturalis, alios homines spectans, cujus ratio non ULTIMO exinde petatur.*

Amplius probatur

ejus pugna,

Hæc autem vix effutierat, *ultimamque* rationem asseruerat illas quatuor rotulas suas, cum subito animadvertit, quantum sibi incommodi & contemptus inde nasci à sapientibus posset, quorum nullus *ultimam rationem* legum naturalium hanc agnoscit, videtur saltem famæ suæ consulere voluisse; ut statim & continuo subiceret hæc verba: *Etsi, quod mox ostendemus, ut ista rationis dictamina OBTINEANT VIM LEGUM, necessum sit PRÆSUPPONERE, DEum esse & per ipsius providentiam omnia gubernari.*

3. In hoc autem ipso *Tertio*, manifestavit fluctuationem animi sui in suis principiis. Nam prius socialitatem &c. definiverat *ESSE LEGEM FUNDAMENTALEM*; definiverat, ea quæ ad socialitatem pertinent esse media *præcepta*; commoda inde nascitura esse finem, idque demonstrari non ex DEO sed ex suis quatuor cardinibus: nunc subito evertit omnia à se dicta, asserens hæc tantum esse dictamina quædam *non leges*, neque *VIM LEGUM* habere ex illis quæ ante docuerat, sed ex DEI ordinatione. Antea isthæc erant leges, & *ultima* ratio juste agendi, nunc subito eadem ipsa non sunt amplius ultima ratio agendi, nec sunt amplius leges, sed fiunt denique leges per voluntatem DEI.

4. Nec purgat ipsum cavillus. Hæc quidem lex sunt, sed vim obligandi demum accipiunt à DEO. Nam quid est hoc? Lex sunt isthæc abstrahendo à voluntate DEI sed vim à DEO accipiunt: Ergo aliunde lex oritur naturæ, aliunde ei accedit efficacia? Sicut si dicerem, homines orti sunt ex se vel

Lex & obligatio ab eodem sunt.

aliunde demum, sed vires iis attribuit denique DEUS. Hoc affine est sædo errori illorum hæreticorum, qui DEum alium Bonum alium justum faciebant, quorum Bonus hominem produceret, Justus producto leges scriberet. Vid. Cap. XI. Them. XIX.

5. Quapropter quidquid contra Grotium pugnare videtur Puffendorffius, umbratile est. Grotius per hypothesin vel suppositionem aliquam (qualis assumi potest etiam ea, quam quis falsi convicit) autumaverat: etiamsi *per impossibile* fingeretur, non dari DEum moderatorem, tamen *ALIQUEM LOCUM* futurum Juri naturali. Puffendorffius contra hoc cristas erigit, pejora ipse faciens. Nam Grotius professus est, *fictione* opus esse ad hoc: Puffendorffius ait, abstrahendum; & cum recitat legem ex ratione naturali à se deprehensam, affirmat positive, hanc rationem esse *ultimam*; cum tamen hæc ipsius ultima ratio DEum plane non contingat: igitur non *fingit*, sed *affirmat*, ultimam vivendi rationem esse societatem humanam ad commoda hujus vitæ terminatam. Deinde Grotius *fictione* facta nihil aliud *autumat*, quam *aliquem adhuc locum* esse posse Juri naturali: sic enim ipse Puffendorffius Grotii sententiam exponit §. 19. At Puffendorffius non per fictionem, non per autumationem, sed per asseverationem decernit tam jus naturæ, quam ejus media ac fines ex meris principiis ad DEum nullo modo spectantibus seu relatis; & ea, quæ statuit, affirmat esse *ultimam* rationem actionum *justarum naturalium*. Hoc autem, ni fallor, plus est, quam fingere aliquid per impossibile, & ex hac ipsa fictione nonnisi parvum aliquem locum conclusioni suæ facere.

Male pugnat in Grotium.

& fluctuatio.

6. Quod, ut tangi manu possit, simili quodam explicandum est. Sint homines duo: alter sic ait, tametsi fingam per impossibile non existere fontem, neque mare; nihilominus autumo fluxum annis habere aliquem locum aut saltem eum aliquo modo cognosci posse ex medio, seu ripæ atque undæ inter se comparatione: Alter autem adseverat, ripæ atque undæ comparationem esse ultimam rationem fluminis, ex eaque pendere totam fluminis naturam: deinde tamen repente incipiat aliquid de fonte recitare, de mari autem omnino nihil sed tantum iterum de ripis. Quæro quis eorum vero propior est? aut quis naturam fluminis saltem vero similis explicavit? Præcipue si hic posterior antea adfirmaverit, finem fluminis

ostenditur exemplo

minis atque cursus Rhēni v. g. esse, ut Moguntiam tendat. Ita prorsus Puffendorffius totum juris naturæ flumen primus ac solus promittens, assidue non nisi in parte riparum versatur, cumque illud indagare se dicit ea viâ, qua multa sit propior, & accuratiore contemplatione, tamen neque fontem ad hanc indagationem necessarium vidit neque mare: sed omnibus jam constitutis & flumine fluxuque integro adornato, repente incipit loqui de fonte, atque dicere, vim fluminis nullam dari, nisi præsupposito saltem fonte.

Puffendorff. probaturus,

vim obligandi à DEO esse,

7. Equidem Puffendorffius, speciem præbere vult etiam serio de DEO loquentis; idcirco §. 20. accingit se ut ostendat, quomodo cognosci possit, vim obligationis ac legis naturalis non nisi ex DEO manare: ait enim, hoc lumine rationis demonstrari posse. Argumentum ejus hoc est. DEUS naturam rerum & hominis ita formavit, ut homo nequeat servari sine societate: Ergo intelligitur, DEum voluisse, ut homo actiones suas huic indoli, quam humanæ naturæ præ brutis assignavit, attemperet. Atqui hic finis obtineri nequit, nisi observata lege naturali: ergo obligatio legis naturalis venit à DEO.

Primam ex suis propositionibus probat his verbis: *Ea de causa DEUS homini indidit animum notionum socialitati inservientium capacem; easque notiones per motum rerum naturalium, ab ipso tanquam primo motore profectum, animis insinuat, eorumque necessariam connexionem ac veritatem perspicue representat.* Per has autem notiones Puffendorffius haud dubie intelligit quatuor suas scortas rotas, appetitum nocendi, amorem proprium &c.

miserabiliter ratiocinatur,

8. Nemo logices vel parum gnarus non intelligit, miserabilem esse hunc Puffendorffii discursum, in eoque nihil

plâne divinum, præter nomen demonstrari. Si enim volet demonstrare, vim legis à DEO esse, debet ostendere media per quæ homo refertur & necitur essentialiter ad DEum. At nunc nihil aliud recantat quam antiquam fabulam socialitatis, quæ ex amore sui, cupidineque nocendi demonstrata sit. DEum autem velle legem qualemcumque observari; DEum indidisse has rationes; DEI finem hunc esse; connecti nos per ista ad DEum ac referri, ne syllabâ quidem probat, at id unice erat probandum. Certe cum *primum motorem* nominat, id eum serio de DEO cogitasse non magis probat, quam Aristotelem, qui post multa de primo motore disputata adhuc ab Atheismo non est absolutus. vel saltem à suspitione non immunis. Verum ego rursus, ut sapius ante hac, profiteor, me id criminis ipsi Puffendorffio imponere nolle. Quin hoc tantum ajo, argumentis eum ac fundamentis juris naturæ nimium profanis & fallacibus uti, ac talibus, quæ animum ad DEum nequaquam ducant, quod tamen, nostra sententia, finis est juris naturæ. Imo si quis vel incautus, vel animo nonnihil pravo accesserit, facillime seduci posse in naturalismum, Deismum, Indifferentismum, &c. ita ut ad externam tantum societatis speciem totam vitam suam componat.

& nulla probanda probat

Facile seducit incautos ad Atheismum &c.

9. Quod igitur initio poteram Puffendorffio cum Cicerone dicere: id nunc pro coronide dicam. *Nunc videamus quæso, de summo bono, quod continet philosophiam (ajo ego, quod continet jus naturæ) ecquid tandem attulerit, quamobrem ab inventoribus tantquam à parentibus dissentiret?* Lib. IV. de Finibus Cap. VI. Ego certe id confecisse me spero, Puffendorffium, cui de reliqua doctrina nihil detractum volo, juri tamen naturæ scribendo longe imparē fuisse; id quod Gundlingius, Heineccius, alique ante me agnovērunt ipsi.

Puffendorffius jure naturæ scribendo longe impar fuit.

CAPUT XIV.

**Jus Naturæ à Puffendorffio & Heineccio
descriptum, non esse Jus Naturæ promissum sed particu-
lare Juris civilis, ornatum aliquot spoliis Ethicæ
ac Theologiæ moralis.**

Puffendorff-
profiteretur
scribere Jus
Naturæ pu-
ræ, imagin-
ria.

Them. I. Jus naturæ vel est Naturæ
pura, vel *hypothetica*.
Vid. Cap. I. Them. III.
& Cap. II. Them. XXII. Puffendorff-
fius profiteretur scribere illud prius.

Lib. I. Cap. I §. 11. pronuntiat de
se in hunc modum: *Nos, qui heic illa
duntaxat hominis officia tradimus, quo-
rum necessitas ex lumine rationis colligi
potest, nequaquam pertendimus, ejus-
modi statum hominum unquam extitisse,
aut jam esse posse, aut debere, in quo
SOLÆ ISTÆ obligationes in eundem
caderent.* Igitur suum jus non scripsit
vel scribere saltem professus est, pro natu-
ra in hypothesi, seu per adventitium
statum alterata, sed pro natura ab omni
hypothesi abstracta: qualis natura ho-
minis esset etiamsi conciperetur solus,
aut in luna positus, aut in spatiis forte
imaginariis. Et scribit officia pro illo
statu hominum, de quo non possit dici,
eum unquam extitisse, aut jam esse pos-
se aut debere consequenter scribit pro
statu naturæ puræ, qualis jam esse non
potest.

Executus
est contraria

Them. II. Huic vero promisso neu-
tquam inhæsit Puffendorffius, sed prin-
cipia plane contraria & hypothetico
tantum statui convenientia posuit.

Socialitas
convenit sta-
tui non pu-
ro, sed tan-
tum hypo-
thetico.

1. Posuit enim socialitatem tanquam
fontem *omnium Officiorum*, in quibus
latissime deinde versatur iste scriptor.
At Socialitas ejusque officia non con-
veniunt statui puro naturæ sed adven-
titio seu hypothetico. Igitur Puffen-
dorffius posuit principia & hinc fluentia
officia non convenientia promisso statui
puro.

2. In prima harum propositionum,
sive *Major*, quam dialectici vocant,
tota intentio, totus labor Puffendorff-
fianorum scriptorum defudat.

quæcunque
hypothesis
de ortu ho-
minum con-
cipiatur.

3. Altera propositio seu *Minor* sic
ostenditur. Ex lumine naturæ solius
possunt tria initia hominum concipi.
Vel enim unus homo à causa prima po-
situs est in mundum & in statum suum
naturalem: ex quo homine deinde fœ-
mina sit ab eadem causa prima produ-
cta, & sic porro ceteri homines.

Vel vir seorsim ex aliqua materia fa-
ctus est, & mulier seorsim ex aliqua
quacunque materia.

Vel, quod fere idem est, eodem
tempore ac loco, aut locis temporibus-
que diversis DEUS condidit plures vi-
ros & plures fœminas, ex quibus reli-
quum genus propagatum.

4. In omnibus istis casibus homines
ita conditi, singuli sunt in statu puro
naturæ: inter ipsos est similitudo seu
identitas naturæ, at societas inter ipsos
nulla est. Quod enim tempore simul
existent, non facit societatem; sicut
Puffendorffius & Magnus Mogor
Oranchzebius non fuere in societate,
quamquam tempore eodem viverent.

5. Quod loco concipiuntur conjun-
cti, non magis eos socios facit, nisi alia
accedant facta.

6. Quodsi factum unum aut plura
accedant, e. g. pactum, consensus &
determinatio quorundam officiorum,
antea non debitorum, jam non est sta-
tus purus, sed adventitius.

7. Ergo omnis status socialis est sta-
tus hypotheticus. Probata est igitur
illa propositio nostra secunda.

Omnis sta-
tus socialis
est hypothe-
ticus.

8. Neque potest objici, primum sta-
tum adventitium, nempe connubialem,
non esse proprie adventitium, nec fa-
cto humano constitutum, sed ipsa pura
natura præceptum, & homines illos
ipso instinctu naturæ ad hunc *obligatos*
fuisse. Nam qui hoc ajunt, in duo ab-
surda videntur incidere. 1. Si iste in-
stinctus est lex naturæ, moralis, justum
faciens revera etiam animantes feræ
sunt naturaliter justæ, quæ hunc instin-
ctum exsequuntur. 2. Si ad connubium
non fuit opus consensu & pacto aliquo,
sequi videtur, primos viros jure potuisse
se cogere fœminas ad connubium, ac
vicissim à fœminis cogi. Deinde qua
ratione demonstrabit Puffendorffius, ad
essentiam hominis pertinere conjunctio-
nem maris & fœminæ? aut propagatio-
nem necessario per hanc conjunctionem
ab initio fuisse faciendam? Potuere
multis aliis modis propagari: & fallitur
Gundlingius, dum ait, indecens fu-
turum,

Obsecto de
statu connu-
biali.

Solvitur.

turum, ut pater prolem in brachio aut foemore aut dorso natam circumgestaret, sicut arbor gestat sua prima.

Alia obiectio

9. Neque rite objicitur, homines istos undecunque primos potuisse ac debuisse ex contemplatione naturæ suæ inter se similis, agnoscere, impossibile esse ut ipsi se servant, nisi societatem inter se & societatis varia officia colant: adeoque societatem esse naturæ humanæ cognatum ac proprium principium. Nam præterquam quod hæc omnia gratis asserunt, potest ea impossibilitas omnino negari, cum nulla contradictio possit ostendi. Deinde Principium intrinsecum debet maxime conforme esse naturæ humanæ in eo, in quo ea maxime differt à brutis: sed in conjunctionem maris & foeminæ, in defensione etiam mutua contra vim, & in aliis id genus officiis societatis externis homo non maxime differt à brutis; imo potius differt in internis. Ergo societas ista Puffendorffiana non efficit naturam puram, neque adeo convenit ei status: estque principium juris adventitii potius & civilis, quam naturalis. Quod autem *deriventur* hæc officia à jure naturæ, id non facit ut jus sociale sit jus naturæ pura. Omne enim jus non formaliter revelatum debet à jure naturæ derivari, omnesque leges etiam minimæ societatis. Quod si ergo ista derivatio faceret, ut lex aliqua sit pure naturalis, omnes leges Romanæ, Germanæ, Sinicæ erunt lex puræ naturæ. Quæ sunt à disciplina & logica aliena. Quapropter si Puffendorffius putavit, in eo se descripsisse Jus puræ naturæ, quia omnia à se prodita officia possint derivari ex jure naturæ, deceptus est. Leges enim Romanæ, Germanicæ, Japonicæ etiam ipsæ derivatæ sunt ex jure naturæ; nec tamen eas Puffendorffius admittit inter jura naturæ, imo excludit, æque ac Christianas.

Derivatio à Jure naturæ convenit statui hypothetico.

Status hypotheticus duo habet genera officiorum, naturalia & nova.

Puffendorffius posteriora tractavit

contra promissa.

Them. II. In statu adventitio seu hypothetico & artificiali duo possunt considerari. (1. Officia quæ restant ex statu puro naturæ. (2. Officia nova quæ statui puro ex facto proprie vel alieno accesserunt. De illis prioribus vix pauca exposuit Puffendorffius: totus versatur in posterioribus. Igitur totus ejus labor paucis exceptis versatur in jure civili utcumque imperfecte tradendo.

1. Manifestum est autem ex ipsis Puffendorffii verbis priore Themate allatis, ipsum longe ab his diversa pro-

mississe: nempe ea tantum officia, quæ necessaria ex lumine rationis colligi possunt. Nunc autem persequi eum officia, quæ non ex rationis lumine necessaria colligantur sed ex consensu & artificio hominum, quamvis supposita ratione seu natura humana; quod aliunde planum est supponi, debere, si consensus ille sit hominum non jumentorum.

2. Quo enim syllogismo persuasisset homini uni ex illis primis, necessarium esse connubium, necessarium mercari, emere domos, navigare, servire, regnare, militare, & cetera, in quibus tres partes libri Puffendorffiani absolvuntur?

Them. IV. Ex ipso Puffendorffio & Gundlingio probari potest, ipsum non docere Jus naturæ puræ sed civile, seu artefactum.

1. Puffendorffius postquam duos libros & tria capita libri tertii scripsisset, caput quartum sic incipit: *Quæ hactenus exposita sunt officia, ex communi illa cognitione, quam natura inter omnes homines constituit, invicem debentur, licet NULLUS INTER IPSOS ACTUS ANTECESSERIT. Enimvero solo isthoc ambitu circumscribere officia, quæ inter homines mutuo sunt exercenda, parum est. Nam neque quibusvis ea est ingenii bonitas, ut omnia, quibus aliis prodesse queunt, EX SOLA HUMANITATE ET CARITATE velint præstare, citra exploratam spem recipiendi &c. Rationi sane convenit, ut, quæ actiones per priores obligationes nondum sunt occupatæ, addicantur iis, qui per PACTA prius jus ad eas sibi quasiverunt. Igitur ut mutua inter homines officia, qui fructus est socialitatis, EO CREBRIUS & ad certas VELUT regulas exercentur, necessum fuit, homines ipsos inter se convenire super ejusmodi rebus invicem præstandis, quæ EX SOLA HUMANITATIS LEGE semper certo sibi polliceri quis non poterat. Adeoque in antecessum determinandum fuit, quid alteri quis præstare, quidque ab eodem iterum expectare suoque jure exigere deberet. Ex quibus intelligitur, QUOMODO OFFICIA HUMANITATIS SEU CARITATIS DIFFERANT AB ILLIS, QUÆ EX JURE PROPRIE DICTO exiguntur, QUÆQUE ADEO JUSTITIA STRICTA DIRIGIT. Ista quippe*

Puffendorffius ipse fatetur.

se partim officia humanitatis.

partim Jus conventionale tractare.

* Nempe officia caritatis.

non ex pactis expressis aut implicitis debentur, sed ex sola obligatione PER IPSAM NATURAM quibusvis hominibus injuncta: sed quæ alteri ex pactis & conventionibus debeo, illa ideo debeo quia NOVUM sibi JUS iste adversus me ex proprio CONSENSU quaesivit &c.

2. Habemus ergo duas periodos, vel quasi epochas juris naturæ Puffendorffiani ab ipsomet auctore designatas. Ea Puffendorffiana, quæ usque ad caput IV. libri III. effusa sunt, debita charitatis & humanitatis, non juris proprie dicti, sed decori, & honesti: Quæ vero ex illo capite ad finem sex fere libris exponuntur, illa denique propriam juris obligationem habent: non tamen Juris naturæ, sed advenitii & conventionalis, adeoque civilis: nempe quæ in varii generis pacto stipulato constituentur, & in quibus totum jus civile consistit, seu artefactum. Itaque duo Libri Puffendorffii continent Decorum, Honestum, & charitatem, non justitiam: reliqui sex libri continent justitiam, sed particularem & civilem tantum. Atque hæc ex ipsius Puffendorffii confessione & descriptione. Ubi ergo, in quo capite aut libro est illud Famosum Jus naturæ Puffendorffianum; quod tam necessario fuit à Puffendorffio de novo elaborandum etiam post Grotium? Ego certe in toto libro nullibi invenio: nec ipse Puffendorffius invenire hoc in suo libro potuit.

3. Equidem subolfecit Puffendorffico, hæc sibi exprobatum iri, quo ergo locum suum utcumque tueretur, gladium sibi de priore plumbo fabrefecit, dicens: *Et si autem, quæ & qualia pacta à singulis hominibus ineantur, in cuiusvis est arbitrio, ut tamen aliqua inter homines existant in genere & indefinite, hæc natura præcepit, quatenus sine illis socialitas & pax inter homines servari nequit.* Quam versatile hoc sit telum, jam ante ostendimus, Redit Puffendorffius in circulum, ac demonstrationem ducit in id, quod est in controversia: nempe an socialitas eaque talibus pactis formata & artefacta sit præceptorum naturalium principium & fundamentum?

4. Aliis quoque ab instituto ac promissis declinat. Promiserat enim jura naturæ talia, quæ in formam disciplinæ ab ipsomet redacta fuit, & quidem ab ipso tanquam primo cui hoc in orbe terrarum post homines natos contigerit, cum Natura humana ante ipsum ista re ad socialitatem jure naturæ necessaria caruerit, calamitate non satis

deploranda. Cum ergo reliquorum conatus disciplinam nullam oleant, sed sint labores asinini, ita ut qui unum horum nugatorum noverit, omnes noverit; necesse est, apud Puffendorffium omnia demonstrative cohære, nihil extra orbitam reperiri, præcipue autem nihil secum pugnans. Liceat ergo ex Puffendorffio quaerere: num pacta illa & officia, quæ ipse à libro suo tertio usque ad octavum diffuse exposuit, sint officia Juris naturæ illius, quod ipse sibi scribendum proposuit? an vero sint officia juris naturæ alterius cujuscunque, quod ipsi propositum non erat; seu civile illud dicas, seu hypotheticum ali-quod, seu absque nomine dimittas?

5. Si responderit quisquam Puffendorffianorum, hunc Patriarcham in illis quinque libris docuisse jus naturæ tale, quale docendum sibi sumpsit; fateor, me hanc pulcram disciplinam non capere. In ipso enim ingressu operis sui, Lib. I. Capite I. §. 11. edixerat, quo tenderet; nempe se *hic EA DUNTAXAT OFFICIA hominis tradere, quorum necessitas ex lumine rationis colligi potest, nequaquam autem pertendere, ejusmodi statum hominum unquam extitisse, aut jam esse POSSE aut debere, in quo SOLÆ ISTÆ OBLIGATIONES in eundem cadent.* Haud dubie omnia ab ipso describenda hominis officia pertinent ad talem statum, qui *nunquam* extitit, neque nunc *potest* extare neque *debet* extare: In statibus autem existentibus sunt officia contractuum & alia ab ipso per libros quinque vel sex *descripta*: ergo officia ab ipso *descripta* non possunt esse eadem cum officiis ab ipso describendis sive, quod idem est, alia officia proposuit sibi describere, alia revera descripsit: *Amphora capit institui, vertente rota cur urceus erit?* Horat. Art. Poët. Hoc autem majus peccatum ullum committi posse à scriptore nego, in vera & methodica disciplina, quam ut à scopo proposito penitus aberret in *adversum*.

6. Quod si Puffendorffianus aliquis contendat, Puffendorffium sive in prioribus, sive in posterioribus libris, sive in omnibus libris descripsisse officia ad statum naturæ purum, non adventitium vel hypotheticum pertinentia; ego quidem rursus huic demonstrativæ disciplinæ capiendæ me imparem profiteor. Pacuis enim officiis propositis, iisque non juris sed honestatis tantum, initio capitis IV. libri tertii incipit docere sic: *Ut mutua inter homines officia, qui fructus est socialitatis, eo cre-*
brius,

Non ergo
Jus naturæ
puræ

Vane se ex-
cusat.

Fefellit etiam
promissam
in Jure natu-
ræ Scientifi-
cum metho-
dum.

brius, & ad CERTAS VELUT REGULAS exercentur, NECESSUM FUIT, homines ipsos inter se convenire &c. Distinguit deinde inter obligationes sola ratione deprehendendas, seu factas ab ipsa natura; & inter alias ortas ex facto hominum accedente, **JUS NOVUM** tribuente, sive per pacta constituto. Has autem obligationes *novas pactis & factis* hominum ortas describit sex libris. Igitur ex ipsius doctrina ac principiis liquet, ipsum descripsisse *officia nova hypothetici status ex hominum facto orti non puri*. Hæc autem, quantum ego perspicio, sibi contraria sunt. Puffendorffius scripsit in toto libro officia pro statu puro non pro hypothetico & Puffendorffius descripsit officia pro statu hypothetico, non pro puro: idque saltem per duas tertias operis sui partes, imo plures.

Imperitia
Puffendorffii.

7. Quodsi vacaret illud capitis quarti initium presso vestigio examinare, facile esset ostendere, nullum prope in illo verbum esse, quod cum reliquis cohæreat, quod non falsum sit, non ambiguum & versatille, non falso supposito nixum, aut alias sanæ methodo ac rationi adversum. Neve ea comminisci tantum sine causa insimules, consideret aliquis vuculas illas paucas: Pacta necessaria fuisse ad **EO CREBRIUS** exercenda officia charitatis. Hoc autem stricte sumptum significat, pacta necessaria fuisse non simpliciter, sed *ad melius esse*, ut loquuntur doctores; Puffendorffius autem alias dicit pacta necessaria fuisse ex obligatione legis naturalis, quam omnium *strictissimam*, non tantum ad melius esse, ipse agnoscit.

8. Eodem spectat, quod aiat, pacta necessaria fuisse ad **OFFICIA CARITATIS** seu humanitatis crebrius exercenda: & tamen ait, per pacta demum introductum fuisse *jus novum* proprie dictum: ante pacta autem non fuit nisi charitas, & naturalis obligatio: igitur ante ea non fuit jus proprie dictum: igitur jus naturæ, quod certe ante pacta fuit, non fuit jus proprie dictum.

9. Nec multum ablutit illud, quod per pacta ait hoc tantum effectum esse, ut per *certas VELUT regulas* homines exercentur. Tam versatili modo non loquerentur doctores nostri, ut pacta dicerent *velut regulas, Quasi regulas*. Sed piget immorari. Illud ubique fere elucet, Puffendorffium versatilia loqui, ut facile in omnem partem sua interpretari posset, & siquis eum premeret, hunc convitiis plaustris onustum dimitteret, fretus interim tutela potentis.

R. P. Defing Part I.

rum, quibus omnia concessit, tanquam jure naturæ debita.

10. Gundlingius Discours über das Natur- und Völker-Recht. Discursu præliminari §. 1. ait: se in suo Jure naturæ tria observare. 1. Quid ratio dicter, sine respectu ad imperium? 2. Quid in statu Imperii observandum? 3. Quid illa præcepta rationis inter gentes operentur? *Ante hac omnia confusa fuerunt. Et si Grotium ac Puffendorffium spectamus, illi JAM CIVILIA, jam jus Natura, jam Jus gentium exponunt. Eam ob causam mihi Puffendorffius, quoties eum pro suggestu explicavi, fastidio fuit, quod homines conturbet. Quippe me ipsum initio conturbavit.* Quamquam autem Gundlingus non definiat, quanta pars operis Puffendorffiani in civilibus versetur, id tamen cuilibet juris civilis vel parumpedito non potest esse ignotum, duas esse saltem tertias partes. Ceterum quid de Puffendorffio ipse judicet, liquet ex ejus Discursu præliminari über das Natur- und Völker-Recht. *Puffendorffius quaesivit, librum suum methodo magis scholastica instruere. Quod nostri scholastici vix agnoscent. Deinde dicit: Puffendorffii stylus non omnino purus est, sed neque omnino barbarus, sed medius inter barbarum & purum. Qui vero linguæ non omnino potens est, cogitata sua saepe nescit rite exprimere. Id evenit Puffendorffio, quod & Barbeyracus demonstravit.*

Gundlingii
promissa in
jure naturæ.
Docet Puffendorffium
confundere
naturalia civilibus.

Item. Puffendorffius fere duos libros consumpsit, ex illis octo, in altercationibus maxime metaphysicis & ex toto opere sive ex *septuaginta quatuor* non nisi *sex* capita impendit in officia caritatis seu humanitatis describenda; adeoque fere nihil in officia juris naturæ proprie dicti, secundum ipsum. De origine & varietate entium moralium cap. I. Libri I. De certitudine disciplinarum moralium Cap. II. De intellectu hominis prout concurrat ad actus morales Cap. III. ubi jejune ac confuse de conscientia differit. De voluntate hominis, prout concurrat ad actus morales Cap. IV. ubi paucissima eorum attingit, eaque perturbat, quæ à nostris doctoribus amplissime ac distinctissime, ac quod est summum, secure pertractata sunt. De Actionibus moralibus in genere &c. & de Imputatione Cap. V. in quo omnia ad hæresin ordinantur, & ad gratiam divinam, & Justificationis opus velut juris naturæ contrarium exsufflandum. De Normæ actionum moralium, seu de lege in genere Cap. VI. Ubi rursus de Lege

Ostendit, Puffendorffium nihil tradidisse de Jure naturæ.

- T

nuia,

nuia, confusa, versatiliaque docet, quæ à majoribus accepta multo pejora reddidit. De actionum moralium qualitate Cap. VII. Ubi de bonitate ac malitia, de justitia ac injustitia tractat, nulla parte similia iis, quæ majores docuerant. De Actionum moralium Quantitate Cap. VIII. & Cap. IX. iterum de Imputatione: quæ ad hæresin spectant. Et hætenus Jus naturæ non, sed juris naturæ quædam præambula statuit.

2. Libro deinde II. pergit in præambulis. Capite I. explicat, Hominis naturæ non congruere ut vivat exlex. Cap. II. de statu hominum naturali differit. Caput tertium impendit in inquirendum quæ denique sit lex & principium juris naturæ; cujus magnam partem superioribus depexam dedimus. Denique vero hujus libri tertii residua tria capita, & libri sequentis quarti capita tria priora impendit in designanda officia juris naturæ, vel, ut alibi vocat, in officia *humanitatis* seu caritatis.

3. Cetera omnia, quæ de Contractibus, dominio, pretiis, connubiis, Jure patrio, imperio, magistratibus &c. confusè prodit, nullus est fere Juris Consultorum, qui ea non accuratius expendat: nullus Theologorum qui non intimius perscrutetur. Quæ si vellem singula hic ante oculos exponere, duplex mihi volumen exscribendum superesset; nempe unum Puffendorffii, alterum alicujus Juris civilis consulti, aut etiam Theologi, Puffendorffiano comparatum. Sed quid necesse, scripta rescribere? Legat qui volet Puffendorffium juris civilis & Theologiæ jam antea gnarus, & fatebitur (præter forte Poëtarum ac Philosophorum dicta) nihil fere se ex Puffendorffio addiscere, quod non distinctius antea sciverit. Contra legat aliquis solius Puffendorffii gnarus Jurisconsultos & Theologos, mirabitur, ita spondeo, quanto in labyrintho ante circum palpaverit: præcipue si Theologorum nostrorum ac Ictorum principes consuluerit. Non enim inficiamur, inter hos alium alio esse præstantiorem aut copiosorem aut clariorem aut profundiorum.

Heineccius Jus hypotheticum, C. v. le tradit, non naturæ puræ.

Them. VI. HEINECCIUS in multis quidem multo modestior, in ceteris tamen æque ac Puffendorffius deficit, & jus plerumque civile, hypotheticum ac artificiosum seu ex factis hominis ortum docet ex *quindecim* suis capitulis non nisi *quatuor* impendens in officia talia, quæ ne quidem ipsa sint officia juris, sed potissimum Charitatis, honestatis, decori. In ceteris pauca tantum eo-

rum tenuiter & per meras plerumque assertiones tradit, quæ à nostris amplissime deducta, excussa, & confirmata Dudum fuerunt, & hodie in *omnibus scholis* docentur.

1. Heineccius duos facit libros ex libello suo. Imus dicitur *de Jure Naturæ*. Secundus *de Jure Gentium*.

2. Liber Prior continet capitula *Quindecim*. Ex quibus priora *quatuor* versantur in præparanda, ut ait, Juris naturæ disciplina: nempe de nomine &c. Juris naturæ; de Actibus humanis; de Conscientia; De Ignorantia vincibili, invincibili; De Spontaneo, libero &c. Distinguit Principium Juris naturæ à norma actionum humanarum. Agit de Justitia DEI & hominis. Facit amoris duos gradus Justitiam & humanitatem: & de amore concupiscentiæ ac benevolentiam quædam differit. De Imputatione denique, culpa, foro fori & foro poli. De legis interpretatione, ignorantia, vi, metu. Quæ qui cum tractatibus & voluminibus Nostrorum tam Theologorum quam Jurisconsultorum contulerit, ex sanguine & paupertate plena deprehendet.

3. *Capitulum quintum* impendit officii erga DEUM, agens de ejus honore, superstitione &c. Et hic dici potest, ipsum Incipere Jus naturæ tractare. *Capitulum Sextum* pergit in jure naturæ agens de officiis hominis erga se. De autochiria, cultu ingenii, corporis, famæ &c. *Capitulum Septimo* pergit in jure naturæ, explicans officia hominis erga alios absoluta & perfecta: & de jure in vitam alterius, De moderamine inculpatæ tutelæ De læsione aliorum in bonis animæ, corporis, famæ. De Mendacio, jure jurando. De restitutione. *Capite Octavo* tractat aliquantum de officiis imperfectis quæ vocat, nempe de beneficentia, gratitudine.

4. Atque hic finitur Jus naturæ quod ipse putat esse hætenus purum, atque ab hypothese liberum. Ut adeo subducto calculo ex omnibus quindecim capitulis primi libri ne tertia quidem pars impenfa fuerit ab Heineccio in jus naturæ purum. Reliqua undecim capita aut prolegomena sunt, aut jus hypotheticum seu pactitium & civile aut quasi civile, certe humanum, loquuntur. Totus autem liber secundus jura gentium adumbrat.

5. Nam *capite IX.* Libri primi Incipit agere de officiis erga alios hypotheticis; ubi de Dominio, proprietate, possessione: De bonorum divisione: De modis acquirendi dominium, ut inventionem, alluvionem &c. *Cap. X.* De derivativa

Jus naturæ Heineccianum non est naturæ puræ sed pactitium.

Ulterius probatur.

rivativis dominii acquisitionibus, de alienationibus &c. de Pignore, hypotheca. *Cap. XI.* De Hereditatibus, pactis successoriis. *Cap. XII.* De juribus & officiis, quæ ex dominio oriuntur: De rei vindicatione: de fructibus extantibus, consumptis; de bona vel mala fide &c. De furto, fraudatione, restitutione. *Cap. XIII.* De rerum in dominio constitutarum commercio. De Contractibus. De Pretiis rerum. De pecunia. De permutatione. De contractibus innominatis. De commodato, deposito, mandato, negotiorum gestione. De emptione, locatione &c. Usura, pignore, hypotheca, pacto antichretico, de Societate. *Cap. XIV.* De Pactis expressis & tacitis. Consensu, Conditione, ex die & in diem. *Cap. XV.* De solutione contractuum & pactorum.

Them. VII. Grotius quoque non scripsit Jus Naturæ; quamquam si hoc scri-

bere voluisset, multo ad hoc aptior erat Puffendorffio Philosophiæ experte.

1. Id probatione non indiget. Inscriptum enim librum suum de *Jure belli & pacis*, & principibus fere suggestit, quid factum iis sit opus. De Ingenio autem deque eruditione & Philosophia Grotii, quantum ea superior Puffendorffii loquacitati fuerit, nulli dubium esse potest, qui utrosque legerit.

2. Etiam Gundlingius de Grotio agnoscit, ipsum Jus gentium & publicum universale tantum scripsisse, & initio quædam de Jure naturæ Generalia addidisse. Ut autem fallatur Puffendorffius in præfatione dicens, Grotium primum fuisse, qui Jus naturæ in formam disciplinæ redegerit: aut fallatur Gundlingus, dicens, Grotii librum non habere systema, sed congestum methodo arbitraria. Discursu Prælim: über das Natur- und Völkerverrecht.

CAPUT XV.

Grotium, Puffendorffium ac cæteros tales perperam dici primos auctores Disciplinæ Juris Naturæ, nec adfuisse sanam rationem à vetustate recedendi, nec modo esse ad quidquam utiles,

Dicentes, ante Grotium ignoratum esse Jus naturæ,

faciunt in-erudite,

fecerunt maligne,

Tb. I. Plerique omnes Juris naturæ ab ipsis sic dicti Scriptores fecerunt aut inerudite, aut maligne, aut impudenter, quoties jactarunt Jus naturæ ante Grotium fuisse in orbe terrarum incognitum, & præcipue Catholicos omnes doctores illius juris semper fuisse & in hunc diem esse rudes.

1. *Inerudite* fecerunt: nam si vel duos tresque ex solis casuistis, & ex Jurisconsultis attente legissent, omnia illa, quæ à se dicunt de novo inventa esse, reperissent uberrime tractata, perque multas rationes & argumentationes pulcherrime stabilita. Qui ex lectoribus meis (simodo legi à quoquam hæc mea merebuntur) Jurium civilium ac Theologiæ saltem moralis periti sunt, illi verissima agnoscere debent ea, quæ jam dixi. Qui vero illis imbuti non fuerunt, aut quorum è memoria hæc forte rursus exciderunt, jubeant quæso sibi prælegi titulos saltem ex corpore Juris civilis: aut alicujus Jurisconsulti indicem, aut aliam comparisonem faciant, quæ suis ipsi oculis cernant, & videant nudam esse paupertatem, quidquid heterodoxi Naturalistæ scripserunt, si cum nostro quolibet uno saltem casu ista conferantur.

2. *Maligne* fecerunt illi, qui anteriorum doctorum libros cognitos habuerunt, & tamen aliis hominibus conantur. *R. P. Desing. Pars I.*

tur persuadere, in anteriorum libris jus naturæ non contineri. Sic qui querenti mihi, num in hac domo habitet judex, respondet: non habitare: imperitus est, si respondet, cum ipse nesciat: aut, cum sciat habitare, est malignus, qui neget.

3. *Impudenter* fecerunt; seu legentur nostri libros, seu non legerint; quia sperarunt, se hominibus oculis eruere posse ne cernant; aut nebulam facere, ne apertis etiam oculis videant; aut denique stolidos præ se omnes habebant & inertes, qui in verum nunquam essent inquisituri.

4. Neque ullum est effugium, si ita sese purgent: Saltem methodo nova conscripsimus jura naturæ, & quæ apud alios sparsa erant, in unum redigimus. Quippe *R.* (1. Nova methodus non facit novam scientiam. Jus civile Romanum alii per commentaria ad singulas leges ediderunt: alii per causas: Heineccius nuper per concisos paragraphos & naturali ordine sæpe in præpositum mutato. Num igitur Lauterbachius, num Heineccius inventores sunt Juris Romani, & ante hos ignoratum fuit in orbe Jus Romanum? sicut isti crepant, ante Grotium, & maxime Puffendorffium ignoratum fuisse jus naturæ? *R.* (2. Qualis fuerit antecessorum inde à Grotio usque ad Heineccium

cium methodus, quam solide, dilucide, certe ac secure tractaverint jus naturæ, supra pluribus ostendimus, non ex nostra, sed ex sua ipsorum sententia Themate XIV. Cap. VII. nempe, *nulla habuerunt aut incerta principia, omnia confuderunt, naturalia civilibus, omnia tenebris velut data operâ involverunt, ita ut ne refingi quidem & emendari aut sanari eorum libri possent, sed necesse omnino fuerit, illis plane dimissis omnino novos juris naturæ libros nunc demum scribi.* Hæc omnia citato mox loco comprobata dedimus, & alibi sæpius in nostro hoc libro. Cap. VIII. Them. XIII. & infra hoc Capite Th. XI.

An Catholici-
cum scribere
jus naturæ
sit possibile?

5. Ad hoc maledicorum genus spectat is, qui *BILDERBEKII* statum Imperii Germanici posterius edidit lingua Germanica, cum in Bibliotheca juris publici Germanici operi præmissa ait, *totum literatum mundum obstupuisse, cum catholicorum aliquis ausus est Jus naturæ & gentium seu publicum universale edere.* Is est Magnificus P. Franciscus Schmier ex libero Imperiali monasterio Ottoburano Rector quondam Universitatis Salisburgensis, Archiepiscopo ibidem à consiliis intimis. Verum is vir non Jus naturæ scribere instituit, sed jus tale quod publica maxime negotia temperare posset, non uni genti peculiariter ex toto congruens, sed saltem per partes, quemadmodum Platonis ac Ciceronis leges à nulla republica totæ fuerunt receptæ, possunt tamen multis rebus publicis servire ad sua negotia ordinanda. Equidem rem egregie præstitit Magnificus ac doctissimus ille vir, sed ut super eo tanquam Catholico obstupesceret mundus, non habuit. Quo ille Bilderbekii editor quid aliud vult, quam hoc ipso quod aliquis sit catholicus, ineptum esse ad jus naturæ vel universale scribendum aut cogitandum? Quod idem est ac si diceret Catholica religio repugnat juri naturæ & universali: si enim non repugnaret, non redderet homines ineptos ad illa jura. Quæ quidem hominis blasphemia stupida etiam est. Si enim Catholica religio repugnaret juri naturæ & publico universali scribendo, repugnaret etiam eidem servando. Ergo nulla posset respublica, aut communio plurium gentium catholicarum consistere, & Catholici omnes saltem paulatim deberent in bestias degenerare. Quo quid stupidius posset cogitari? Ce-

Bilderbekii
editoris stu-
piditas.

terum P. Schmier non fuisse propositum *Jus Naturæ* absolutum scribere sed potius *civile universale*, quale Plato circiter, hodiernis tamen & maxime Christianarum gentium moribus accommodatum, quod optaverat Leibniti-
tius, manifestum est; quia pro *Fontibus* sui Juris adsignat *Jus Naturæ*, & *Jus Canonicum*. Si ipse voluisset Jus naturæ scribere, quomodo Jus naturæ diceret esse fontem juris naturæ;

6. Hic autem *VELTHUSIUS* homo obscurus Batavus à nobis erit nominandus. Præco ille operum suorum Tom. II. in præfatione ad Dissertationem epistolicam de Principiis Justitiae & Decori post pag. 954. cum decrevisset, Principium Juris naturæ esse *Conservationem sui*, pergit & suspicatur fore quosdam, qui ipsi objectent; unde evenerit, ut tot antè seculis nemini hoc in mentem venerit? His ille assumpto magistrali supercilio medicinam qua à stupore se reficiant, præbet hanc: *Neminem amplius admiratio detinere poterit, QUOMODO TOT SECLIS ETIAM PRO ERUDITIS HABITIS VERITAS LATERE POTUERIT? Primo summam & minime protritam industriam ad hoc requiri certum est. At quam RARATALIUM * INGENIORUM COPIA Omni ævo fuit? Deinde ex eorum exiguo numero quam pauci, ** qui litteris ex toto animo se addicunt? Et ex iis, qui litteris operantur, quam pauci ***; qui veritatis studio sese applicant? Alii linguarum peritiam quaerunt, alii historiarum cognitionem: pars in lectione Patrum tempus & industriam collocant.* Cetera denique garrat Velthusius, quæ exscribere prolixius & pudet & pœnitet; quot enim verba tot ineptiæ & gerræ. Hic potius obstupescendum est si non toti literato mundo, certe literatissimæ Europæ, extitisse nuper in ipsa hominem novum, obscurum, ignobilem, qui toti retro Europæ tam crassam socordiam exprobravit, tam pinguis eam Mineræ accusaverit, ut ne unus quidem per tot secula male erudita illud saltem principium totius vitæ agendæ ex ratione invenire potuerit, sine quo tamen invento nec ordo, nec justitia nec adeo vita ulla esse humana in toto mundo potuit, ut nemo cognoverit, *Conservationem sui* ad Jus naturæ pertinere.

Velthufii stolidi gloria-tio.

Se primum agnovisse, Conservationem sui esse de Principiis J. N.

Them.

* Quale nunc in Velthufio DEUS indulfit terrarum orbi.

** Et inter hos paucos Velthufius certe.

*** Rursus inter horum paucorum paucissimos Velthufius, imo ipse solus, si superis placet.

Novatores
sine causa
recesserunt à
vetere J. N.
arte.

Them. II. Novatoribus non adfuit
fana ratio & sufficiens causa ad rece-
dendum à veteri juris naturæ docendi
arte.

Receden-
dum à vete-
ribus si male

1. Puffendorffius, & Heineccius ipsi
agnoscunt sanam & legitimam ratio-
nem à veteri *DOCTRINA* disceden-
di esse, si veteres *MALA* docuerunt.
At recedendum à *DOCTRINÆ MO-
DO* tunc esse, cum *MALE* omnino
doctum est, ita ut disci ex veteri mo-
do nihil potuerit. Idque sane in Mo-
ralibus & practicis locum habere de-
bet. Nam in speculativis potissimum
modus sciendi spectatur, ita ut sapius
ac facilius hic mutari queat, manente
substantia. In practicis enim modus
& ipsa doctrina paulo delicatius inter
se connexa sunt.

aut si male
docuerunt.

Puffendorff-
ius hoc ag-
noscit,

2. Nam Puffendorffius rationem cur
à Grotio necessario discesserit, eique
suum jus opposuerit, assignat hanc:
quia is sententias Ecclesiæ improbatas
possim adferat: id est, quia *MALA*
doceat. Eandem vero rationem à Ca-
tholicis Patribus & doctoribus deficien-
di non potest dare Puffendorffius. Illæ
que doctrinæ, quas malas dicit, & Ca-
tholicis affingit, per sophisticam tan-
tum fallaciam affingit. Vid. Cap. XII.

& Heinec-
cius

3. Heineccius cum Puffendorffii ac
omnium antecessorum suorum adeo-
que Protestantium Jura naturæ relin-
quenda doceat, utut malam seu à sua
abludentem eorum doctrinam non exi-
stimet; tamen causam recedendi alte-
ram sumpsit nempe *MODUM DOC-
TRINÆ* tenebrosam, confusam, prin-
cipiis destitutam: cui & Gundlingus
subscribit. Vid. Them. XIV. Cap.
VII.

ob metho-
dum rece-
dens debuit
set melio-
rem inveni-
re,

4. Quodsi Puffendorffius causam dis-
cedendi præterdit *METHODUM* seu
modum veterum, debuit ipse, si homo
peritus & ad reformandos veteres ido-
neus fuit instituire *methodum melio-
rem*. Si peritus non fuit, & tamen re-
formatorem agere voluit doctissimo-
rum è tot seculis hominum, fuit præ-
sumptuosus & temerarius nec dignus
qui audiatur. Non fuisse autem ido-
neum, nec methodum invenisse melio-
rem tum Heineccius & Gundlingus &
Kemmerichius & alii agnoscunt; tum
ipse ejus liber omnium certissime do-
cet; & nos supra ostendimus, ipsum
methodi, Logicæque expertem in so-
phismatis passim versari, & ex rheto-
rum potius quam philosophorum disci-
plina prodiisse; qui rhetores non sunt
solliciti, num vera dicant, sed id agunt
unice, ut à se dictis similitudinem sal-
tem veri concilient ac circumdant.

quod facere
non potuit,

nec fecit.

5. Ergo sic jam Quæro: Aut isti
novi doctores alia honesta aliaque justa
docent, quam quæ justa honestaque do-
cuerint veteres doctores, & leges no-
stræ civiles per Christianas correctæ?
Aut docent eadem? Si eadem? ergo
impudenter contendunt, à veteribus
recedendum fuisse, veteres hæc igno-
rassent, se solos esse sapientes; cum ni-
hil aliud quam veteres profiteantur se
scire aut docere. Quodsi ipsi alia ho-
nesta justaque quam veteres nostri do-
cent, non audiendi sed damnandi sunt.

Si novi eo-
dem docent
quæ veteres,
sunt impu-
dentes:

Si alii do-
cent, non
sunt admir-
tendi,

Plato in Dialogo VII. de Legibus gra-
vissime monet, quam periculosum rei
publicæ sit mutare apud juventutem
aliquid, si vel soli ipsorum ludi pueri-
les mutantur. Nam *si mutetur id ge-
nus, novique ludi quotidie inducantur*,
semperque novis delectetur juvenus tum
figuris gestibusque corporis; tum reli-
quo apparatu & supellectili; ac DE-
CENS & INDECENS in his rebus
aliter in dies & aliter judicent, atque
inventores novarum rerum, colorum sci-
licet & figurarum ceterorumque hujus-
modi semper honorent: pestem hac nul-
lam civitati majorem fore censemus,
recte admodum judicantes: Mutat enim
juventutis mores OCCULTE, facitque,
ut PRISCA QUIDEM VILIA,
NOVA VERO DIGNA HONO-
RE VIDEANTUR. Qua ora-
tione & opinione nihil rursus assero per-
niciosius civitate esse. - - - Mutatio-
nem omnibus in rebus, præterquam MA-
LIS esse periculosissimam, in temporibus
inveniemus, in ventis, in dieta corpo-
rum, in moribus animorum, & in om-
nibus simpliciter, præterquam in MA-
LIS, ut modo dicebam.

Platonis
consilio &
gregio,

6. Quodsi tantum est periculum rei-
publicæ à mutatione puerilium ludo-
rum & gerrarum; quia *occulte* tantum
& sine sensu disponunt ad veteres leges
& mores præ novis spernendos & mu-
tandas sententias vel tantum de *decen-*
ti aut *indecenti*: quam grande est pe-
riculum, ubi ipsa *justitiæ primæ* doc-
trina in dies novam faciem nova prin-
cipia induit, qualia induit apud hetero-
doxos quotidie scriptores? Hæc enim
innovatio mores jam non occulte mu-
tat, sed palam & uno velut ictu succi-
dit omnia: præcipue cum novi docto-
res tyronibus suis velut pro fundamen-
to substernunt contemptum antiquo-
rum doctorum & Sanctorum Ecclesiæ
Patrum. Neque veterum modo sed &
omnium hodiernorum, ita ut *miraculi*
instar sit, si quisquam ex hodiernis Ca-
tho-

ludis muta-
tis n utatur
respublica.

mutatis me-
ribus peric.

tholicis doctoribus proferat aliquid Juris naturæ simile. Quo aliquid locus ex *Elizalde* exscriptus nuper à Cl. P. *Concina* in Dissert. II. De Usura Tractatus Trini. pag. 143. quem hic repeto. *Mirabere quorundam Recentiorum pinguem sane imperitiam, qui exemplo novarum inventionum rei tormentaria, bellici pulveris, artis bombardarum, & familiarum, novas ætatis opiniones morales, atatemque ipsam commendant, quasi tum demum, sicut cetera illa inventa, ita ars quoque quasi nova vivendi, peccata vitandi, & plurimos salvandi excogitata sit &c.*

Mutatio in laudendis vituperandisque moribus periculosa.

7. Eandem in rem faciemus plura etiamnum Platonem loqui, libro VII. mox citato. *Sed cetera quidem, præsertim circa figuras, mutata minus nocent.* **CREBRA VERO IN LAUDANDIS VITUPERANDISQUE MORIBUS INNOVATIO, GRAVISSIMA ETIAM, UT ARBITROR, ET PLURIMUM FORMIDANDA.** - - -

Cantela de libris edendis.

Ergo Nemo poëta (seu scriptor) præter civitatis leges & justa vel honesta vel bona fingere quidquam audeat. Nec licent, quæ composuerit, ulli privatorum ostendere, antequam constituti hac de re iudices legumque custodes & viderint & approbaverint. Quæ utinam tandem Principes nostri observari accuratius faciant, ut nihil heterodoxorum librorum permittatur manibus privatorum, eorum maxime, qui, tamen si falso, crepant, se *justa, honesta, ac bona* docere, diversa tamen à Civitate nostra communi Ecclesia Catholica.

Musicæ mutatio periculosa: cur?

8. Mutata musicâ necesse esse mutari rempublicam Plato agnovit. Ubi quidem vir sapiens haud dubie intellexit, non mutationem musicæ esse causam morum mutandorum, sed animos jam jam mutatos causam esse *toleranda* musicæ mutata. Sicut nostris temporibus omnia prope exteriora in vestibus, cibis, potu, omnique cultu mutata, non sunt causa mutatorum in universum morum; sed animi degenerantes causa fuerunt, ut hic cultus mutaretur.

Novatores cum veteribus tantum de ingenio litigant non de Justo,

9. Totus conatus (præter scopum Catholicæ religionis suffodiendæ) istorum scriptorum ad hoc impensus est, ut ostenderet quilibet recentior, antecessores suos fuisse imperitiores se in methodo seu in arte tradendi justii. Plato acutus ille agnovit, non esse hanc legitimam causam procedendi in aciem: sed eos, qui *justa* docturi sunt,

debere certare contra adversarium justii non contra doctorem justii. Neque *Wolffius* plus pro ipsa justitia agonizavit contra injustitiam, quam ejus antecessores, quos imperitos tantum non injustos dicit: imo ipse ignavius ceteris multis pugnavit, qui campum justitiæ deseruerit summis justitiæ adversariis *Atheis*, eisque in prædam concesserit summum bonum. Ita *Puffendorfius* non contra injustitiam sed contra *Grotii* tenebras: Ita *Gundlingius* contra turbas vicissim *Puffendorffii*: *Heineccius* contra antecessorum suorum & magistrorum confusas ineptias suscepit certamen, aut ab iis defecit. *Lepidus* est ea de re dialogus *Platonis*, dictus *Alcibiades primus*. Cum enim *Alcibiades* juvenis in procinctu esset ad rempublicam se conferendi, *Plato*que ei ostenderet ignorantiam ad hanc rem suam, *Alcibiades* excusavit semet, ceteros, qui nunc reipublicæ præessent, æque esse ignorantes aut ignorantiores; hosce se ingenii sui bonitate facile superaturum: vehementer eum reprehendit *Socrates* ob hanc maxime causam, quod *Alcibiades*, rempublicam tractandam aggressurus, hoc sine, nempe republica, neglecto sibi proposuerit certamen cum iis, qui rem publicam administrarunt. Eodem fere modo philosophicam reprehensionem mereri videntur heterodoxi isti ac novi scriptores Juris naturæ. Hi enim profiterentur, se *Jus naturæ* seu justitiam naturalem tradituros. Cum ad rem & scriptionem exserendam venitur, certant cum anterioribus, qui idem *Jus naturæ* administrandum seu commonstrandum susceperant, & quid post hæc omnia faciunt? non ostendunt alia *justa*: non ostendunt aut conantur ostendere alia ac meliora fortioraque fundamenta contra injustitiam; sed totus eorum labor hic est, ut alios ignorantiores & ingenio inferiores ostendant: Rem ipsam; nempe Justitiam naturalem interim exponunt, aut omnino injustitiæ aliquam partem relaxant, modo spes adsit ceteros Juris naturæ doctores superari.

& per hoc injustitiæ campum aperiunt.

Ex Platone exemplum Alcibiadis.

10. Occurret mihi aliquis, eundem laborem etiam à me susceptum esse, ut qui contendam vincere heterodoxos & ostendere, imperite ipsos *Jura naturæ* tractasse? At Respondeo. Hoc me non nisi per occasionem facere. Ceterum meum institutum esse, ut doceam, ipsa fundamenta justii male ab his esse jacta. Si id potuissent facere meliore arte & cohærentia, cohærentiam ego illam atque

Objeccio: Nos idem facere.

Resp.

Duo præ-
stanta nobis
proposita;
Larvatos &
mala doce-
re & male.

que artem minime notâsem: Cum ta-
men id fecerint contra artem ac me-
thodum sciendi, necesse mihi fuit duo
in his reprehendere: *primum* est, quod
mala doceant, mala principia Justî sta-
tuant, atque adeo Injustitia per istos
justi doctores relinquatur intacta &
impunis. *Alterum* est, quod doceant
etiam malè, imperite, fallaciter & con-
tra leges artis. Equidem malebam ego
solam priorem partem pertractare nempe
de justitia ipsa tuenda. Verum sus-
cipienda etiam fuit pars altera de mo-
do tractandi; idque propterea, quod
isti scientiam suam præ omnibus vete-
ribus eximiam esse jaçant, & se so-
los sapere dicentes possint invenire fi-
dem apud multos innocentes & artis
minus gnaros, si nemo sit, qui osten-
dat, hæc promissa futilia, vana, ac
mendacia esse.

Novatorum
libri non
profunt ad
bonos mo-
res discen-
dos;

Them. III. Isti libri heterodoxorum
de Jure Naturæ parum sunt utiles (de-
tractis etiam sententiis damnatis ab
ecclesia) ad discendam ex iis Ethicam
seu disciplinam bonorum morum.

quia nec eos
profitentur,

1. Quia nec est ipsorum intentio,
illos docere. Cum profiteantur ple-
rumque, abstrahendum esse à motivis
honesti ac decori; ipsique profiteantur,
se velle tradere disciplinam ab *Ethica
distinctam*. Quamquam etiam hoc ma-
le exequantur, & plerumque omnia
confundant, ut Cap. VIII. Them. XIII.
ex ipsorum ore demonstravimus.

nec præ-
stant.

2. Quia ad Ethicam pertinet non
tantum justitiam, sed & ceteras virtu-
tes morales, earum partes, & subsidia
docere. Quorum nihil præstant isti.

3. Quia facile istorum doctrina ad
corrumpendos publice ac privatim mo-
res traduci potest, & reapse à multis
traducta est. Vid. Cap. XI. ac alibi.
Cum essem ante hos annos Viennæ
Austriæ, Nobilis nonnemo ex Saxonia
cuidam è Regiis summis ministris,
cujus eram familiaris, non sine dolore
professus est, quam ancipiti fiducia ado-
lescentes suos erudiendos tradat scho-
lis A catholicis ipsa A catholica Nobili-
tas, ob desultorias & spiritui cujuslibet
privato passim accommodatas doe-
trinas. Vide Appendicem secundam
infra.

Nec profunt
ad conscien-
tiam regen-
dam.

Them. IV. Multo minus utiles sunt
isti libri ad conscientiam & pacem in-
ternam procurandam, & securam co-
ram summo illo ente reddendam; si-
ve iis utatur Christianus aliquis sive qua-
lisvis gentilis aut Judæus.

quod tamen
ad Jus natu-
ræ pertinet;

1. Nam Gundlingius quidem inge-
nuè profitetur, Jus naturæ debere ad
hoc tendere; sed se non suffecisse toti,

ideoque particulam juris naturæ mino-
rem seu corticem sibi examinandum
sumpsisse, nempe pacem externam, nu-
cleo aliis relicto.

2. Ceteri autem, ut D. Wolffius, ab istis ta-
& Puffendorffius alique quomodo pos-
sunt jus naturæ tradere tale, ex quo
discatur pax interna cum DEO habenda;
cum doceant jus tale, in cujus ip-
sis principiis abstrahatur à DEO sim-
pliciter, vel saltem à DEO retributore
seu pacis hujus custode & exactore?

3. Deinde Christianus quilibet nul-
lam plane fiduciam potest habere de
discendo moderamine conscientiæ &
pace cum DEO habenda ex talibus li-
bris, qui in præcipuo fundamento mo-
rali Christo plane contradicunt, in quo
tamen Christo omnium Christianorum
etiam Sectariorum spes esse reposita
debet. Christus ante omnia jubet sper-
ni commoda hujus vitæ, & bona al-
terius vitæ inquiri: Isti vero profiten-
tur in sua doctrina abstrahendum esse
à vita futura, imo etiam à DEO, &
hujus tantum vitæ commoda doctrinæ
sue scopum esse. Christus jubet non
timere eos, qui possunt occidere cor-
pus, timere autem eum, qui animam
possit damnare; Hi vero omnem vo-
cem Christi ex sua doctrina procul esse
jubentes, nihil præter metum princi-
pum, id est hominum, suadent. Chri-
stus jubet odisse animam suam, & nisi
id fiat, eam perituram denuntiat: Isti
vero viam cupiditatis latissimam mu-
niunt, dum in sua disciplina finem to-
tius humanæ justitiæ statuunt commo-
da hujus vitæ. Christus dicit, reg-
num suum non esse de hoc mundo,
jubetque eos, qui regni sui participes
esse volent, non tantum omnem spem
in futurum differre, sed etiam in hac
vita amarum calicem ebibere: Ast isti
præter spem hujus vitæ nihil inveni-
unt quod doceant, nec aliam ex sua
doctrina beatitudinem promittunt, nisi
paucorum annorum, Christus suam
doctrinam professus est dominam to-
tius generis humani, etiam regum;
ejusque doctrinæ arbitrium nequaquam
commisit regibus sed piscatoribus; Hi
vero Naturalistæ ne hiscere quidem
audent cum tota sua doctrina adver-
sus aliquem regum; itaque videntur
comparati aliqui, ut vel cuivis regio
satelliti quantumvis absona à Christo
mandanti facile obtemperent: Quippe
Christi doctrina ad ipsorum doctrinam
nihil pertinet. Et tamen ipsi ejus do-
ctrinam atque regnum submitunt re-
gibus terræ; cum tamen illius doe-
trine

maxime
Christianis
omnia con-
traria edoc-
tis.

à Christo.

trinæ nec auctores sint nec domini. Talia innumera dici possent. Quibus omnibus perspectis pro me spondeo, malle me conscientiæ meæ curam permittere Platoni quam istis. Plato enim DEUM ex sua doctrina non exclusit: Christi autem non unum vestigium ostendit, ambabus ulnis excepturus, Christum totum si hæc ei felicitas contigisset.

Sed nec gentilibus,

4. Gentilium conscientiam quietam non reddi ex doctrina tali, qualis est Istorum, manifestum est iis, qui tum veterum Philosophorum scripta perlegerint, tum variarum gentium historias. Nemo omnium pacem internam adeptus est per commoda hujus vitæ, adeo ut apud Indos, Japones &c. multi voluntariam mortem ceremoniis quibusdam procuratam necessariam sibi ad conscientiæ quietem judicent; adeo nihil ad hoc præsidii in commodis hujus vitæ agnoscunt.

nec Judæis.

5. De Judæis constat, illos pacem conscientiæ non in his terrenis quaerere. Unde Paradisum, Infernum, & Purgatorium admittunt. Vid. Picart Ceremonies Religieuses de tous les Peuples. Tom. I. Dissertation sur les Juifs Par. V. cap. X. Turcarum Paradisus famosus est. Facileque ex omnium gentium historia ostendero, nullam esse gentem, quæ conscientiæ quietem requirat aut invenire se putet in tali doctrina, qualem Puffendorffius ejusque similes tradunt, abstrahentem à DEO animæque immortalitate.

Hi libri non profunt foro civili,

Them. V. Nihil profunt hi libri ad forum civile contentiosum, nempe advocatis, iudicibus, assessoribus.

quod legibus & moribus regitur.

1. In foro enim pronuntiandum est secundum leges in foro *receptas*, quales in Germaniæ Provinciis sunt jura Statutaria, & in earum subsidium Jus Romanum. Ac deridiculo haberetur advocatus in causa civili allegans Puffendorffium, Grotium, Wolffium; vel Judex secundum illum pronuntians: æque ac videretur iudex sententiam ferens ex legibus Platonis, aut Ciceronis, aut Charondæ, Zoroastris, Zaleucci, Solonis aut Draconis.

Ipsimet excludunt leges.

2. Ipsimet hi auctores excluderunt se à foro; cum ex sua doctrina exesse jusserunt leges Romanas & omnes civiles, statueruntque ac jusserunt, ex sua mente decisionem justæ à sola ratione petendam esse. Id quod foro judiciario plane adversum est, quod tum demum ratione sola utitur, cum lex nulla superest, nulla consuetudo,

observantia, aut stylus curiæ, vel præjudicia, aut denique nullæ receptæ communes opiniones. Et sicubi ad æquitatem recurrendum est, judicia ista merito *Christianam* æquitatem omnibus aliis præferunt; quam tamen Naturalistæ solam excludunt à sua doctrina.

3. Num in judiciis Sinenfium, Turcarum, aut Japonensium doctrina Istorum aliquem usum præstare possit, ipsorum curæ relinquimus. Nobis nostræ juventutis utilitas cordi præ ceteris est. Vid. Cap. IV. Them. XII. &c.

Them. VI. Libri isti non præstant Hi libri non usum nobilitati ruri degenti ad sua profunt nobilitati ruri prædia, plebem, mancipia, aut affines etiam colendos.

Sola enim ratione si quilibet nobilis se suosque regere instituet, neglectis statutis, legibus, observantia, & Evangelio, pulcrum scilicet intra paucos annos habebimus provinciæ faciem. Alius Thomasius sequetur, alius Grotium; Puffendorffium hic, ille Heineccium; rursus alius istorum neminem sed se solum consulat.

Them. VII. Nihil juvant ad Regimen societatum, Principatumque. Nec regimini Principatum.

1. Imo cum inter se pugnent, conflictus ex iis oriri debet, etiamsi ante hac nullus fuisset. Conflictuum ergo cum jam sit plusquam satis, præstat novorum conflictuum satores procul abesse.

2. Res publicæ *moribus*, firmisque & rerum *legibus* regendæ sunt. Isti autem exesse publicarum se iustis legibus atque moribus solam rationem præscribunt, gladium ancipitem. Quem ancipitem esse ipsi maxime experimentum præbent, cum contraria sentiant & omnes tamen sola ratione sese niti protestentur, aliosque præ se ignorantes ac ratione carentes crepent.

Them. VIII. Præcepta *juris naturalis* ab istis tradita non sunt necessaria, nec utilia ad causas publicas populorum inter ipsos discriminandas. Nec ad causas populorum decidendas.

Id jam confirmavimus. Cap. IX. Them. IV. &c.

Them. IX. *Jus Gentium* ab istis scriptum levem aliquem usum præstare potest. *Jus gentium istorum modice utile.*

Grotii quidem majorem, expunctis erroribus, *Heineccii* autem pertenuem, cum admodum gracile & jejenum sit.

Puffendorffii plane nullum. Quippe qui nullum jus gentium scripsit.

Et ut verbo dicam, *Jus Gentium* res longe alia est, quam quæ tali modo, tali ætate, tali temporis spatio,

ex talibus libris talibusque doctoribus condisci possit. Vid. Cap. II. Them. XXX. Cap. IV. Them. XIX. &c. & *Jus Gentium* à nobis utcumque descriptum.

Them. X. Qualem demum quantamque talem istorum labores habeant, discere cupimus vel ex aliis vel ex ipsis.

Pto me fateor hanc utilitatem perspicere me nondum potuisse. Docilem tamen animum facile præbebo, si quis veram aliquam & realem utilitatem aut modicam saltem necessitatem prædere dignabitur, talem, cui non satisfecerint veteriores jam scriptores, quantum quidem satisfieri per ullos scriptores potest.

* His scriptis finieram telam hanc de gloriatione falsa heterodoxorum, Jus naturæ ante ipsos sepultum jacuisse. Impulit me, ut pauca in id argumentum adderem, impotens sui Thomasius.

Them. XI. Christianus Thomasius scribit, ante Lutherum Jus naturæ aut non, aut pessime traditum fuisse.

1. In Historia Juris naturæ Cap. IV. §. 17. post innumera alia in Sanctos Patres effusa scribit de Theologis sic: *In his omnibus commentariis, tam super sententias Lombardi, quam super Summam Thomæ frustra quæres doctrinas utiles, & à SANA RATIONE profectas; sed omnia repleta sunt auctoritatibus, subtilitatibus, inanitatibus.*

2. Et §. 30. affirmat B. Alberti Magni & D. Thomæ doctrinam eo spectare, ut homines *USU RECTÆ RATIONIS & LIBERTATE SENTIENDI* privarentur, & sub jugum despoticum non solum quoad corpus, sed & intuitu animæ & conscientia mitterentur.

3. Eidem concinit Franciscus Budæus in Historia Juris naturæ, Puffendorffius in Præfat: Jur. Nat. & communiter alii Protestantes, Grotio excepto.

Them. XII. Thomasius misere cespitat, cum de initiis Juris naturæ tempore Lutheri cœptis scribit.

1. Imprimis fatetur, per Lutheri Deformationem nondum fuisse Jus naturæ restitutum. Ait enim Histor. Jur. Nat. Cap. V. *Jam porro inquirendum est, qui factum fuerit, ut per reformationes Lutheri, Zwinglii, & aliorum instrumentorum, quibus divina providentia in opere reformationis usa fuit, præter alias EMENDATIONES antiquorum errorum, non etiam differentia & GENUINUS USUS LUMINIS NATURALIS ET SUPER-NATURALIS tam in cathedris eccle-*

R. P. Defing Pars I

siasticis, quam academicis fuerit restitutus? Igitur fatetur ac supponit, eum usum rectæ rationis per Lutherum ac Zwinglium non fuisse restitutum.

2. Deinde vero affirmat, cœptum tamen ab his esse negotium & *recta rationis* saltem igniculos emicuisse. Sic enim mox pergit: *Equidem in eorum scriptis CONTRA PAPATUM deprebenduntur MULTÆ BONÆ AD ISTUM SCOPUM PERTINENTES DOCTRINÆ, dum partim ineptas ARISTOTELICÆ communiter receptæ doctrinæ series observationibus passim notarunt, partim vivis coloribus eam declinarunt.* Deinde ait: *Imprimis autem in controversia de TRANS-SUBSTANTIATIONE ostenderunt, quod etiam in quæstionibus Theologicis non plane seponi, aut verba sacra scriptura contra regulas rectæ rationis exponi debeant.*

3. Idem Cap. V. §. 2. scribit porro: *de usu autem Infaustum dissidium inter duos reformatores ecclesiarum Evangelicarum, seu protestantium super eodem articulo de sacra cœna & super EADEM QUÆSTIONE PRIMARIA DE USU LUMINIS NATURALIS IN INTERPRETATIONE SACRARUM LITTERARUM ortum, & postea HUCUSQUE MAGIS MAGISQUE AUCTIONEM, si non unica, certe ex præcipuis causa una fuit, cur DISQUISITIO MAXIME NECESSARIA IMPEDITA fuerit, & cur potius in utraque ecclesia duæ illæ classes scholasticarum, orthodoxorum & mysticorum, quarum nempe utraque, ut hactenus monstravimus, illi disquisitioni obsuit, iterum caput erexerint.*

4. Et §. 9. enumerat, quæ ex neglectu illius quæstionis primariæ de *USU RATIONIS*, deinceps etiam post reformationem invaluerint mala: *Itaque, inquit, initio seculi decimi septimi doctrina de VIRTUTIBUS ET VITIIS, sive de DIFFERENTIIS JUSTI ET INJUSTI, BONI ET MALI, DE JURE NATURÆ &c. tam apud Pontificios quam apud EVANGELICOS miserrimo & pene INCURABILI morbo laborabat. Scholastici Pontificii in libris, qui titulis de Justitia & Jure, vel finibus ipsius insignebantur, talia dogmata insinabant animis discipulorum quæ solum interviebant, incremento PAPATUS & Clericatus, & supprimebant AUCTORITATEM Principum & ordinum politicorum & laicorum. Præterea diversissimas res inter se miscebant, Jura naturæ, gentium, Mosaica, Judaica,*

U

Gra-

Thomasius ait, ante Lutherum incognitum Jus naturæ fuisse.

ejus verba.

Sed misere secum pugnat.

Fatur J. N. per Lutherum non esse restitutum:

cœptum quidem recta ratione ut in religione, & contra Papam:

& hucusque magis auctum:

unde jus naturæ incurabile fuit:

Græca, Romana, imperialia, pontificia, colligendo videlicet ex istis, quid quid inde peti poterat ad scopum modo memoratum. Hac ille, ut plurima alia amittamus.

quam ista
sint pugnan-
tia, ostendi-
tur.

5. Misera vero hæc adeo suat, ut ubi sensus Thomasio fuerit, cum talia scriberet, vix appareat. Nam is de Jure naturæ vult scribere, abstracto à religione, & sacris litteris. Et subito inquit in Lutherum & Zwinglium, cur illi reformata, ut putat, religione, non etiam jus naturæ seu rectam rationem renovaverint? Imprimis grandis est temeritas Instrumenta DEI tam pretiosa, Lutherum & Zwinglium, qui à DEO missi sunt ad religionem reformandam, quorum os DEI os est, in jus vocare? Grandis deinde stoliditas, ab iis exigere rationem ejus rei, ad quam ipsi missi non fuerunt. Nimirum Thomasi docet, Juri naturæ cum religione nihil esse commune, & per tot secula peccatum turpiter fuisse, quod utraque non seorsim tractata fuerint & nunc religionis reformatores arguit, quod *Jus naturæ* non emendaverint? Ihi missi sunt ad religionem, nunc arguuntur ob rem à religione plane separatam, nempe ob jus naturæ, ob rectam rationem? Missi ob religionem, quæ ratione omni humana Superior est, fugillantur jam ob rationem, quæ ad religionem non pertinet? Recte pretiosa hæc DEI instrumenta respondebunt scribæ Thomasio; Tu accipe religionem à nobis propositam, bonam, si superis placet, neque nos coge, ut idem peccemus, quod aliis omnibus & maxime Pontificiis tute exprobras, ut de recta ratione ac Jure naturæ una cum Religione agamus.

Laudat Lutherum ab eo, quod vituperabile ipse dixerat.

6. Mox vero Euripi instar Chalcidici in contraria versus Thomasi incipit laudare eosdem pretiosos viros, Lutherum ac Zwinglium. Qua vero de re putes eos laudatum iri? Certe, quod Religionem à recta ratione separaverint? Id vero multum abest; Laudat illos ex eadem re, quam vituperio dignam semper docuerat Thomasi: nempe laudat, quod Religionem & certam rationem conjunxerint: laudat quod peccaverint, laudat quod rem stultam ac perniciosam egerint DEI instrumenta. Nimirum laudat, quod ii qui Religionem reformandam habuerunt, cujus indoles à ratione sejuncta est, fuerint solliciti de recta ratione, quod Aristotelicam doctrinam, utpote rectæ rationi, non religioni contrariam, exagitarint in suis scriptis religionis reformatoriis.

7. Quodque delirio propinquius est, præcipue ac imprimis eos laudat, quod ostenderint hi pretiosi viri, *rationem ac religionem esse conjungendam*, idque ostenderint præcipue in *Transsubstantiatione*, seu Sacramento Eucharistiæ. Estne hoc sinciput sanum, oro? Tota ipsius Historia propterea scripta est, ut vituperet eos, qui Religionem rationemque conjunxerunt: & nunc *primariam laudem* tribuit his DEI instrumentis, quod ostenderint, hæc duo *esse conjungenda*. Et ab his scriptoribus qui quid ore aut calamo profundant nec per tria momenta retinent, sed quovis passu suimet obliviscuntur, nos catholici tantis antiquitatis subsidiis fulti, & in possessione sanæ doctrinæ moralis per tot secula existentes, nunc incipimus discere *usum rectæ rationis*? discamus cantare à mutis? lyram pulsare ab asinis, ut proverbium habet? Primum Thomasi ipse cum suis cerebrum aliquot libris Ellebori repurget, discat prima ratiocinandi principia, discat quinque versus absque contradictione scribere, tum veniat, & circumspiciat, num sit aliquis Logicæ nostræ tyronum, quem non dico erudire, sed cum quo sese conferre saltem possit?

A tam infulis scriptoribus discant catholici?

8. Quid quod est falsissimum, Lutherum ac Zwinglium in controversia de Eucharistia ostendisse, ut recta ratio adhibenda sit ad religionem & sacram scripturam. Qui docent, ut adhibenda sit recta ratio ad S. Scripturam, ii non debent docere *contradictoria*, hæc enim repugnant, nihil autem repugnans satisfacit rectæ rationi: nam contradictoria non possunt simul esse vera; quemadmodum primo Logices mens discunt nostri tyrones. Jam hi duo reformatores & instrumenta providentiæ divinæ docent contradictoria: & alter adhibendo usum rectæ rationis invenit, corpus Christi *esse* præsens: alter adhibendo usum rectæ rationis invenit, corpus Christi *non esse* præsens. Uter eorum docuit rectam rationem conjungendam esse cum Scriptura? Hic loquere Thomasi! Pare! Respondes, uterque docuit, conjungendam esse rectam rationem: sed non uterque id ipsum recte exsecutus est. Esto, & demus tibi hanc responsionem: sed duorum alterum consequitur certe: Aut conjunxerunt rectam rationem cum Scriptura, aut non conjunxerunt, quamvis vellent conjungere. Si conjunxerunt, digna vituperio sunt hæc instrumenta divinæ providentiæ; quia rem vituperabilem & perniciosam fecerunt, nempe *conjunctionem religionis & rationis*.

An Lutherus ac Zwinglius rectam rationem ostenderint in art.culo Eucharistiæ?

Labyrinthus Thomasi.

Aut

an Lutherus
instrumen-
tum provi-
dentiaē divi-
naē.

Aut vero non conjunxerunt, quamvis conarentur conjungere? Et sic rursus digna sunt vituperio instrumenta DEI, primo ob conatum rei vituperabilis, secundo ob insignem defectum vel tantillæ rationis, quæ ipsos à contradictoriis saltem præservare posset: insignis enim temeritas est rebus tam altis se immiscere, quin saltem tantillum habeas rationis, ne in contradictoria incurras, in iisque perseveres. Ceterum injuriam virga ferrea dignam facit Thomasius iste Providentiæ DEI, qui non dubitet istos homines adeo stultos & contradictoria docentes laudare tanquam instrumenta providentiæ æternæ: quasi Providentiæ divinæ opus esset, contradictoria docere. Aut igitur uterque, aut certe alteruter instrumentum DEI non est. Utrum eorum sit, Dominos Protestantes inter se disceptare, atque etiam decernere sine invidia permittimus. Nos certe, si contingat ex Patribus nostris alium docere alia inter se pugnancia, non dubitamus fateri, illum Patrem aut Doctorem, qui pugnancia docuerit, in his non fuisse instrumentum Providentiæ divinæ, neque à DEO missum. Esse tamen istos alio quodam modo instrumenta providentiæ DEI; sicut sunt omnes creaturæ, sicut omnes boni & mali, omnes hæretici, tyranni, ipsique adeo cacodæmones, quis neget? omnia serviunt DEO ad finem suum, ipsa adeo peccata & blasphemia maxime horribiles.

De Dissidio
Lutheri &c.

9. Neque adhuc dum satis Thomasio turpitudinis: Numero 3tio supra fatetur, inter duos Reformatores, & instrumenta providentiæ DEI orta esse duo infausta dissidia: alterum de *Cæna Domini*: alterum de *QUÆSTIONE PRIMARIA*, nimirum utrum Religioni conjungenda sit *recta ratio*, nec ne? Hic ego repono, quomodo potuit dissidium oriri de coena Domini inter duos Reformatores? Ante illos quidem apud Pontificios potuere non dissidia sed etiam errores nasci, ac nasci etiam debuerunt, quia illi *recta ratio* omnes pariter destituti fuerunt. Verum duo infallibilia instrumenta DEI Lutherus ac Zwinglius à Providentiæ divina primi sunt instructi *recta ratione*, ac primi ostenderunt, idque *in hoc articulo de Cæna Domini* ostenderunt, ut *recta ratio* in hoc articulo sit jungenda scripturæ ac religioni: Quomodo igitur fieri potuit, ut in hoc articulo dissidium esset in *recta ratione*? aut quomodo *recta* horum ratio esse potuit, quæ dissidebat?

10. Pessimum vero id est, duo hæc & quidem in instrumenta providentiæ non tantum in *quæstione primaria* articulo de cæna dissidium fecisse, sed vel maxime in ipsa *QUÆSTIONE PRIMARIA*, an *recta ratio* adhibenda esset ad scripturam & religionem? Sive ergo adhibuerint illi duo *rectam rationem*, sive non adhibuerint, æque infelices & ipsi & eorum discipuli sunt: nam si non adhibuerunt, forte fecerunt male, quia *primaria quæstio*, num ratio sit adhibenda, nondum est decisa. Si adhibuerunt, forte perperam fecerunt; quia nondum est decretum, an sit adhibenda; adhuc sub iudice lis est: quin imo adhuc nullus iudex agnitus est.

11. Deinde si Lutherus ac Zwinglius ostenderunt, ut adhibenda religioni sit *recta ratio*, quomodo factum est, ut centum annis post, initio seculi decimi septimi, quemadmodum supra ex Thomasio descripsimus, *doctrina de virtutibus ac vitiis, justo & injusto, bono & malo, deque JURE NATURÆ seu recta ratione adhuc apud ipsos Evangelicos Lutheri ac Zwinglii discipulos, esset in miserrimo ac pene INCURABILI statu*? In tam turbidis Thomasio & aliorum Protestantium criminationibus, cogor sæpe dilemmate uti; quia nescio, album an nigrum ex ipsorum turbulento sermone eliciam. Itaque: Aut Reformatores docuerunt *rectam rationem de virtute, justo, bono, aut non docuerunt*? Si non docuerunt, duo sequuntur Thomasio incommoda: *Primum*, quod Reformatores nihil præ catholicis præcipuum habuerint; nam & hi, Thomasio iudice, non docuerant *rectam rationem*. *Alterum*, quod Thomasius ipsos ob hoc etiam laudare debeat, quia fecerunt, quod Thomasius necessarium judicat, nimirum *rectam rationem à religione sejunxerunt*. Ex quo tamen consequitur Thomasio incommodum *Tertium*, nimirum, laudare ipsum debere etiam Catholicos, quos vituperat; quia ipsius confessione etiam hi *rationem separarunt à religione*, vel potius nullam habuerunt. Quia & *Quartum* hinc sequitur incommodum Thomasio; nempe ipsum falso laudasse Lutherum ac Zwinglium, quod primi ostenderint usum *rectæ rationis in religione*: si enim *rectam rationem non docuerunt*, non potuerunt ostendere usum rationis in religione. Accedit his & *Quintum*, Thomasius perperam inculasse Theologos Catholicos, quod hi *Jus naturæ & disciplinam moralem sibi vendicaverint, quæ non Theologos*

logos sed Philosophos decebat. Cap. IV. Histor. Jur. Nat. §. 17.

Barbeyracus à Luthero Jus naturæ restauratum ait.

12. Quodsi vero juxta alterum dilemmatis membrum duo reformatores *docuerunt rectam rationem*, & tamen centum annis post illos recta ratio neque in ecclesia Protestantium neque in scholis viguit, sequitur Protestantes reformationi aut nunquam adhæsisse aut valde ab ea defecisse, atque adeo eos aut nullam ecclesiam esse, aut corruptam. Revera autem Barbeyracus in Præfatione ad Puffendorffii Jus Naturæ §. 11. contendit, *Lutherum & Calvinum* non modo Religionem, sed & *moralis doctrinæ Jurisque naturæ scientiam redintegrasse*. Adeo incerti Reformationis suæ sunt hi Protestantes, ut ipsi nesciant, tangatne sua reformatio virtutem & justitiam, an illam potius negligat? Et hi nobis objicere defectus, quodque plus est, hi nos docere volunt? Et nostri aliqui scioli ac male curiosi homines, hos sibi magistros constituunt?

Cautela pro nostris catholicis.

Jus naturæ

Them. XIII. Nihilo sanius sentit Thomasius de Jure naturæ post *Grotium*.

à Grotio miraculose inventum,

1. Is Cap. V. Historiæ Juris Naturæ §. 14. sic scribit: *Igitur cum summa ignorantia & confusio, ac suppressio luminis naturalis per ALIQUOT SE-CULORUM DECADES inter gentes Ethnicas & Christianas, & novissime inter protestantes æque ac catholicos, tantas radices egisset; quis, queso, prævidere vel ominari potuisset, ISTAM CONFUSIONEM EMENDARI AC IN ORDINEM REDIGI UNQUAM POSSE? Tantum abest, ut sperare potuisset, EAM EMENDATIONEM proxime expectandam esse. Sed divinæ providentiæ nihil est impossibile. Omnia agit suo, id est, debito tempore, & ubi ERROR SUMMUM ATTIGIT FASTIGIUM, adventus veritatis appropinquat. CONFUSIO VERI & FALSI per Doctores in cathedras ecclesiasticas & academicas introducta erat &c. Suscitabat igitur divina sapientia virum &c. Talis erat vir incomparabilis & nunquam satis laudandus HUGO GROTIUS.*

jeat Thomasius,

2. Jam triumphat Thomasius, & in uno Grotio cessasse omnem veri falsique confusionem, luminis naturalis suppressionem in ordinem redactam, ignorantiam boni & mali, justi & injusti abolitam, errorem toto orbe per plura annorum millia ad fastigium productum sub initium seculi decimi septimi à radice penitus emendatum dulciter lætatur, nihil aliud cogitans nihil spectans; ut corvus invento cadavere. Verum

o bone nunquid sentis ulcus in imo adhuc corde sæviens? Non sentis, impos animi tui es præ inconsulto gaudio. Tangendum igitur est. Non meminit Thomasius passione potius quam ratione scribens, paulo ante se longe ab his diversa scripsisse, ejusdem Capituli quinti §. 2. quæque nos supra *Them. XII. num. 2.* exscripsimus: nimirum. *IN-FAUSTUM DISSIDIUM inter Lutherum ac Zwinglium ortum esse de sacra cæna, & de QUÆSTIONE PRIMARIA DE USU LUMINIS NATURALIS IN INTEPRETATIONE SACRARUM LITERARUM, idque infausum dissidium postea HUCUSQUE MAGIS MAGISQUE AUCTIONUM.* Si dissidium de *quæstione primaria* usus rationis in religione *HUCUSQUE* id est *usque ad Thomasius* non tantum duravit, sed *magis magisque* auctum est, quid excidit Thomasio, ut tam ambitioso apparatu & providentia extraordinaria DEI sublata omnem confusionem blatteraret à Grotio? Si illud dissidium post Grotium adhuc Thomasi tempore infelicitate tenuit, imo *auctus* fuit, *confusio* illa *terribilis* omnium retro seculorum certe non fuit sublata, sed *major & terribilior* evasit.

& tamen sibi contradicit.

cum morbum hucusque auctum dicas.

3. Post Grotium in hunc diem altercantur Protestantes de cæna Domini. Post Grotium rationem rectam adhibere se alter ait, alter rationi hic loci nihil esse contendit. Quid igitur emendavit Providentia DEI per Grotium?

quem auxit ipse Grotius

4. Confusio omnium seculorum consistebat in hoc, quod Theologi & Jurisconsulti Græca, latina, Gentilia, sacra & profana adhiberent ad docendum demonstrandumque Jus naturæ, ut Thomasius queritur supra *Them. XII. num. 4.* exscriptus. Nihil horum emendavit aut mutavit Grotius, qui pariter sacras litteras, leges Romanas, Philosophos Græcos & Latinos Theologos etiam scholasticos hominum omnium à Thomasio fides, ignorantissimos pro vasta sua eruditione in suo opere de Jure Belli & pacis combinavit, atque tam copiose combinavit, quantum vix ullus scholasticorum unquam fecit. Igitur Grotius non emendator sed antiquissimi erroris patrator dici à Thomasio debuit, si, quid loqueretur, Thomasius scivisset. Neque hoc solum, sed errorem hunc ad fastigium jam productum Grotius plane in culmine posuit, qui eruditione in medium prolata ceteros plerosque superaverit.

1. Deinde refragatur Thomasio Puffendorffius, alter Jus naturæ stator, si su-

Grotius carpitur ab heterodoxis

si superis placet, qui in præfatione sui Juris naturæ Grotium adeo miserabilem invenit, ut ne sanari quidem ullo modo posset, sed ex integro abjiciendus fuerit, ut alibi ostendimus. *Puffendorffius in Præfat. Jur. Nat.*

6. Puffendorffio, suffragantur Thomasioque resistunt multi alii Protestantes, nequid de catholicis hic dicamus, nam hi Bæotica sunt pecora & in antiquo ignorantia errore adhuc volutantur. *Salmasius* magni inter Protestantes nominis, Grotium sic describit: *In Philosophicis si disputandi solertia spectetur, vix mediocribus par est: NEC UNQUAM VIDI, QUI MINORI CUM VI RATIOCINETUR: Librum ejus de jure belli & pacis refutandum suscepit quidam Professor almae Juliae, qui amicis aliquot, quos vidi, adfirmavit, se ostensurum esse, NULLAM PAGINAM VACARE INSIGNIBUS ERRATIS.* Hic ergo Grotius Primariam illam quæstionem de usu rationis naturalis non potuit dirimere. Ad hoc enim opus esset homine rationis vi summa pollente, quippe ad rem quam multorum seculorum in toto orbe docti homines conficere non potuerunt, neque ipsa adeo magna duo orbis luminaria Lutherus ac Zwinglius. Quomodo ergo illud conficeret Grotius, quo nemo minore cum vi ratiocinatur?

7. Quomodo porro nuperrime Heineccius Grotium, Puffendorffium, Thomassium unaque omnes ante se alios laudet, quamque nihil confusionis ab his sublaturum fuisse contendat, in superioribus jamjam ostendimus Vid. Cap. VII. Them. XIV. Quamquam etiam hæc putida sit jactantia, nihil sani, nihil cum fundamento ratiocinatum esse omnem reliquum mundum, donec Abecedarius Heineccii libellus obstetricante hoc uno homine progigneretur. Vid. Cap. XIV. Them. IV. n. 10.

Them. XIV. Sancti Patres Ecclesiæ Christianæ effronter traducuntur à Protestantibus tanquam Juris naturæ ignari & corruptores. Thomassium lepidum animal.

1. Barbeyracus, qui semibarbare scriptum Puffendorffii Jus naturæ in Gallicum sermonem transtulit, Præfationem ei prolixam præmisit, in qua hoc fere solum eidem propositum est, Patrum illorum ignorantiam generatim sugillare, sed, & maxime, quid in Jure naturæ peccaverint, singulis objicere.

2. Equidem hujus mendacem superbiam castigavit R. P. D. *Cellier* monachus doctus Ordinis Benedictini edito

Parisiis An. 1718. libro pro Morali Doctrina SS. Patrum adversus Barbeyracum. Cui tamen hic opposuit cavillatorium *Tractatum Theologiæ Moralis Ecclesiæ Patrum.* In quo quam mala fide ac dolo quantaque ignorantia sit Barbeyracus, nuperrime R. P. *Concing* in Theologiæ Christianæ Tomo VI. Dissertatione prolegomena Cap. II. clare, doctèque ac summa cum fide demonstravit.

3. Joannes Clericus famosus Belgii Grammaticus critico dente D. Augustino præcipue minax fuit, ejus doctrinam contempsit, ob *Juris naturæ ignorantiam* succensuit, ex eo maxime, quod Augustinus probare contendat, hæreticos pœnis coerceri posse. Pro *Domo enim sua* perorantem aut latrantem Clericum quis miretur? Verum hunc quoque D. Ludovicus Antonius *MURATORIUS* celeberrimus in orbe literato vir refutandum suscepit in opere de *Ingeniorum moderatione &c.* contra *Thereponum*, nam hoc *Phereponi* nomen sibi circumposuerat Clericus, naturali saltem adhuc pudore prohibitus sub proprio nomine causam suam profligatam contra Augustinum tueri.

4. Sed juvat animi saltem causa audire adhuc in hoc suggestu perorantem Christianum *Thomassium*, quippe lepidum præ ceteris animal. Ubi *Historiam Juris naturæ* textit, capite tertio dicacitatis suæ periculum etiam in Sanctos Patres facit; callide sane ac prudenter pro filio tenebrarum. Quomodo enim non nigros facere Patres laboraret homo Lutheranus, ab his omnibus uno ore tanto ante damnatus? Huic ergo Thomasio spes erat, quoniam ante Christum ignorabatur Naturæ jus, ut saltem ab ortu Christi tanquam *Justitiæ solis naturalis luminis usus* revivisceret. At evenisse mox, ut errores pristini & confusio luminis naturalis ac supernaturalis etiam viventibus apostolis revivisceret, illis vero extinctis omnium Christianorum se animis penitus infunderet. Causam ejus rei perlepidam affert. Nimirum quamdiu *Christi doctrina hæsit cordibus idiotarum, piscatorum, tamdiu eam fuisse puram; simul ac ethnici eruditi nomen Christo dederint, disputationes ortas, philosophiam irreplisse, dissidia esse excitata.*

5. Multis nominibus lepidum mihi animal Thomassium est. Non enim advertit, se sibi maxime nocere hæc scribentem. Vix enim erit quisquam inter Christianos, quales per DEI gratiam in Europa maxime sumus, ita

tanquam ratiocinio infirmior

etiam ab Heineccio

SS. Patrum contemptus

per Barbeyracum,

quem castigat P. Cellier

P. Concing

D. Muratorius.

Chr. SS. Patres vituperent heterodoxum?

Lepidus hic Thomassium

obesa nare, ut, cum ex ipso Thomasio calamo intelligit, Christi ecclesiam inde ab ipsis apostolis aliter de religione & naturæ jure sensit, aliter usu retinuisse quam nunc sentiat usuque teneat hic Thomasio, non statim secum ipso statuât: Ergo malim ego cum tota retro ecclesia atque apostolis sentire, quam cum hoc Thomasio. Apostolos novi, novi Patres, qui quantique sint: Hic Thomasio quis sit, liceat mihi ignorare; heri natus, nec nomen habens apud avum meum.

& iterum lepidus.

6. Quam porro lepidum illud: Thomasio instituit scribere juris naturæ Historiam: nunc vero enarrat, quomodo Doctrina Christi corrupta sit: Estne Doctrina Christi tibi Thomasio Jus naturæ? si est, cur eam semper jubes à naturæ Jure separare? Si non est, quid illius Historiam texit pro Historia Juris Naturæ?

iterumque.

7. Lepide ait Thomasio, spem fuisse ut cum Christo naturale lumen oriretur. Quis illud sperabat? Thomasio? Thomasio sexdecim seculis post Christum natus in ortu Christi sperabat, aut timebat, aut flebat, aut quidquam faciebat? Equidem non omnia mentitus est Thomasio, spes erat dudum ante Christum, ut hoc nascente lumen naturale ac Jus naturæ perficeretur. Ita enim optavit Plato & Socrates, ut de ultimo fine hominis melius edocerentur à quodam ex Divinitate orto. Quodque optabant, credo eos etiam sperasse.

8. Verum serione agis Thomasio? Tibi spes erat, cum Christi doctrina etiam lumen naturale meliori in luce poni posse ac debere? **IGITUR**

CHRISTI DOCTRINA AD JUS NATURÆ QUAM MAXIME PERTINET, atque spes melior Juris naturæ in Christi doctrina reposita etiam te ipso judice est. Sic nempe tu judicabas, cum rationis qualicumque scintillæ in te obsecundabas: at simul atque passioni laxasti frænum, contradicere tibi haud te puduit, & contendere, *exesse Christi doctrinam à Jure natura debere*, per eam hoc corrupti, perturbari, in miserrimum statum & insanabilem redigi: Non igitur omni ratione vacuus & orbis Thomasio est. Gaudet enim vero ratione, agnoscit enim Christum ad Jus naturæ aliquid valere: sed hoc fere dolendum est, quod pro una scintilla rationis toti rogi perturbatarum passionum, & irrationalium hoc cerebellum exusserint.

9. Lepidum denique hoc est, quod homo versatilis, qui Lutherum & Zwinglium deprædicat, quod cœperint ostendere, lumen naturale non prorsus esse excludendum à Religione, nunc Primos Christianos & haud dubie etiam Paulum Apostolum carpat, quod naturali ratione seu Philosophia usi sint in doctrina Christiana. Deinde volebat Thomasio ostendere, ut Jus naturæ corruptum fuerit, illata in illud religione: cum vero calamum chartæ adhibet, scribit, ut religio Christiana corrupta fuerit à Philosophia, in eam illata. Adeo male imperat calamo suo homo ubique lepidus. Sed ego tandem horum finem facio, ne leporibus opprimam lectorem. Quamquam hi mihi lepores eliciant amaras lacrimas. Quod multi in talibus magistris Jus naturæ quærant, rem tam Sanctam.

CAPUT XVI.

D. Wolffii Principia J. Naturæ admodum lubrica sunt in Part. I. Philosophiæ practicæ.

De Wolffio multis agere videtur ad me non pertinere,

Them. I. **D**E Illustris D. Christiani Wolffii Juris Naturæ disciplina multa differere, *ad institutum meum præsens non admodum spectaret.*

quia ego de periculosis moneo auditoribus.

1. Institutum meum præsens fert, monere homines de multis periculis, quæ juventuti maxime nobili subnascentur, si variorum authorum Heterodoxorum scripta de jure naturæ eisdem præcipue pro schola prælegantur; ob varias rationes, quas in præfatione ac reliquo opere identidem significavimus: maxime quia facilibus promissis sese insnuant, quamquam non præstandis.

2. Dominus autem Wolffius ab hoc Wolffii periculo creando est certe quadam ratione non videtur

multum pe-
nicali creare.

tionem remotior. Nam *primo ipse* fate-
tur in præfatione Philosophiæ practicæ,
ubi fundamenta Juris naturæ tradere
profitetur (*hoc enim opere hic utemur
cetera mole seposita*) scribere se Doctis;
juvenes autem, ad scholam Juris natu-
ræ accedentes, ordinarie docti non
sunt; nec adeo ad juvenes & scholas
ejus opus pertinet. Item fatetur:
*Neque hæc vulgo imperito scribuntur,
nec iis, qui in moralibus baud altius
vulgo sapiunt; SED HIS, QUORUM
AUCTORITATE & vulgus, & qui
eodem non altius sapiunt, STARE TE-
nentur.* Juvenes autem non sunt hi,
quorum auctoritate & vulgus & ceteri
stare tenentur; Igitur ad juvenes Do-
mini Wolffii labor non spectat.

2. Deinde in ipsius operis decursu
non semel idem D. Wolffius fere eadem
ingeminat; nempe suam doctrinam non
esse perviam nisi *acutis*, & in *Geome-
tria*, in *metodo mathematica*, in *me-
taphysica* valde exercitatis; & quidem
in metaphysica non alia, quam à D.
Wolffio conscripta, ait enim ipse in
præfatione Politicæ Germanicæ vom
*gesellschaftlichen Leben; In hunc diem
in hac scientia meras tenebras fuisse:
itaque per hujus tenebras non potuisse
lumen accendi in ceteris scientiis.* Se
vero easdem plane dispulisse, apud eos
certe, qui capacitatis satis habeant
Tales autem rarissimi sunt iis, qui ju-
venes scholas accedunt, nobiles cum
primis.

& diffusissi-
mos libros
Wolffii ve-
lut memoria
tenentibus,

3. Quia ipsa tractatio D. Wolffii,
satis præferret vera esse ea, quæ is fas-
sus fuerat nimirum valde doctos eum
lectores requirere; idque ideo maxime
(1. quia valde diffusa est: at juvenes
hodie eo maxime seducuntur, quod ali-
quot mensium auscultatione Juris natu-
ræ peritos ipsos fieri promittitur.
(2. quia ut Scriptionem D. Wolffii in-
telligat juvenis, opus ei esset non tan-
tum alias in toto Philosophiæ ambitu
esse multum exercitatum; sed insuper
ut methodum ipsam Wolffianam appri-
me perspectam habeat. Præterea ut
omnia hujus Philosophi opera lectita-
verit, Logicam, Ontologiam, Psycho-
logiam, Theologiam naturalem &c.
omnes eadem methodo scriptas. *Nul-
lum autem videtur periculum*, ut ju-
ventus properans in tot volumina im-
pendat quatuor aut sex annos ad hoc,
ut apta fiat ad Jus naturæ Wolffianum
intelligendum. (3. Quia tractationes
D. Wolffii tædium multum parere
possunt, quo tædio alias plena esse so-
let juvenus. Tædium autem parere
potest *TUM* frequentissima demonstra-

& quia ejus
tractatio est
plena tædii

tionem *certarum*, de quibus in mo-
ralibus maxime aliunde nemo dubitat:
TUM per singulos passus iterata re-
missio non tantum ad multos paragra-
phos ejusdem libri, sed etiam ad alios
complurium aliorum librorum; in qui-
bus paragraphis iterum ad alios; & in
his rursus ad tertios ac quartos redire
juberis aliaque, quæ ob prolixitatem
hic recenseri non possunt, & ob nul-
lam necessitatem non debent, sed ex-
perientiæ relinquuntur, & in *Diatribis
de metodo Wolffiana* à nobis expen-
duntur. *TUM* illud non parvum est
tædium, quod post tam fastidiosum la-
borem devoratum is, qui hæc didicit,
denique advertit, se non *alia* didicisse,
sed tantum aliter & ambagibus majo-
ribus, quæ alia methodo *facilius* po-
terat discere, aut fortasse jam sciverat.
Iterum hic provoco ad experientiam,
ne in vastam solitudinem per sentes abi-
re cogar. Juvenis autem hominis non
refert adeo, quomodo discat, sed quid;
præcipue in moralibus: imo illius refert
ut modo faciliore discat, ne tempus
actioni dandum vepreto implexarum
speculationum comburatur. *TUM*
post hæc omnia tædium hoc manet ca-
pitale; quod securus esse vix queas,
num intellexeris ac penetraveris? ipse
enim Dominus Wolffius prodit, hæc
intelligi posse tantum à jam doctis,
acutis &c. Ceterum de implexa me-
thodo Wolffiana *Diatribam* nos seor-
sim edidimus.

Them. II. Ipsa incommoda, quæ *Quod tæ-*
Wolffianam Philosophiam moralem *dium potest*
comitantur, possunt non parum com- *magnum*
modi habere tam apud juvenes, quam *commodum*
apud alios. *parere;*

1. Nam posito etiam, quod D. Wolf- *Quis male*
fius in Jure naturæ admisceat revera *sanis ejus*
aliquas doctrinas non sanas, aut pro- *doctrinis*
clives ad errorem, illæ tamen minus *non est facti-*
possunt ad certum assensum trahere stu- *le assentiri;*
dentem, & ob hoc ipsum minus illi
periculum creant: commodum autem
est, periculo carere, aut periculum
minus habere. Sicut Avicennæ, Aver-
rois &c. scripta minus periculum cre-
ant, quia minus intelliguntur id quod
commodi loco habetur.

2. Ad intelligendum enim scripta, *Cum nemo*
hæc Domini Wolffii opus est viris *certus sit, an*
jam doctis, qui ceteros auctoritate *cas intelli-*
ducant; acutis; verbo opus est viris *gat, nisi sit*
Domini Wolffii similibus. Qualis *infallibilis.*
autem sit D. Wolffius jam ab an- *qualem*
nis aliquot & 20. depictum ipse de- *Wolffius di-*
dit in libro Germanico de Jure na- *cit.*
turæ,

turæ, seu Philosphia practica * in cuius procemio §. 11. sic habet. *Qui sine præiudicio & cum capitate in scripta mea incidit, inveniet, VERITATEM ESSE, QUIDQUID HIC SCRIPSI. DIU EST (qua DEI fit laus) QUOD A DECEPTIONE MEI IPSIUS IN EJUSMODI JUDICIIS SIM IMMUNIS; eo quod rem ex suis internis principiis dijudicem, nihilque mihi sit rei cum externis. Qui præsertim Logicam meam Latinam legerit ATQUE INTELEXERIT, is videbit, callere me, quid facti opus sit, ut verum EX FUNDAMENTO COMPREHENDATUR, & quantum opus sit perpendere rem, donec securus esse possis, ejus te adeptum esse certitudinem nec ne &c.*

3. Nisi ergo quis sentiat, se simile Domino Wolffio ingenium nactum esse & sexaginta annos omni contentione ad Philosophiam solam incubuerit ut D. Wolffius, atque ut jam decipi in judicandis doctrinis non valeat, is vix ullam doctrinam tot aliis libris implexam adeo certo assensu recipiet, ut absolute tanquam veram recipiat. Adeoque si etiam ponatur, in doctrina morali Wolffiana esse quædam non sana, aut alia ad malum applicabilia, judicare Lector D. Wolffii debet semper, se forte non recte intellexisse aut ad fundum non penetrasse. Ex quo sequitur, talem **STUDIOSUM HANC WOLFFII DOCTRINAM NUNQUAM PRO REGULA SUORUM MORUM STATUERE POSSE**, quod commodum non est exiguum: **PAUCISSIMOS** enim existimo futuros, qui sibi certo persuadeant tanto se ingenio scientiaque esse præditos, quanto Illustris hic Philosophus se credit excellere, ut decipi non possit.

4. De non juvenibus eadem multo videntur esse planiora. Nam viri aut otiosi sunt, aut negotiis occupati. Otiosis satis quidem est temporis; sed si plerumque laboris sunt impatientes, qui tamen plurimus requiritur: & nisi sufficiens labor adhibeatur, omnis certitudinis fiducia aufertur: nec possunt incerta pro regulis morum accipi etiam

ab otioso. Demus autem, virum otiosum vincere se, & satis studii in Dominum Wolffium impendere, is, si etiam imbuatur aliqua doctrina non sana, sibi maxime soli nocebit: nec enim otiosi doctrinas laboriosas solent in alios propagare: quin si id facere tentarent, nemo eis adhiberet fidem; quia nemo nescit doctorem aliorum debere esse laboriosum, non otiosum.

5. Si vero vir negotiosus est, ut sunt ^{Negotiosis vero tantum temporis non suppetit.} aulici, milites, Doctores, alii; vix ei sufficit tempus ad tam longinquam & anfractuosa pervestiganda tanquam indagine quadam. Apud hos enim axioma prudens receptum est: *Quod potest fieri paucis, non debet fieri multis.* Et si vel maxime satis temporis ceteris negotiis suffurati, illud studio Wolffiano sacrificaverint, ne tum quidem securi erunt, nisi ad Domini Wolffii insigne ingenium accedere sese perspexerint, & omnibus ejus doctrinis fuerint valde imbuti, præcipue Ontologia.

Them. III. D. Wolffius Regulam ^{Wolffii regula actionum humanarum} actionum humanarum facit *essentiam & naturam humanam ac determinationes tam barum, quam omnium rerum ad actionem humanam concurrentium.* Discursus super hoc, quomodo verum aut falsum id sit?

1. Hanc esse doctrinam D. Wolffii, ^{Sic videtur colligi ex ambizioso apparatus paragraphorum.} videor mihi legere in plurimis paragraphis tomi primi Philosophiæ practicae. **VIDEOR**, inquam, non enim fortasse sum certus, an funditus comprehenderim. Adducerem aliquos §§. nisi prælonga series esset adducenda ad hoc, ut lector posset mentem ejus rite deprehendere. Igitur, paragraphos quidem ipsos in decursu disputationis suis locis referam; Nunc vero, nequid temere affingam viro Illustri, statuum *aliquot hypothèses*, ex quibus aliqua ad ipsius mentem erit. Præmittam tamen brevem totius argumenti explicationem methodo nostris usitatioris & faciliore, ut nobis quidem videtur: quæ si & aliis videbitur talis, conducet forte, ut ipsum etiam Wolffium lecturi facilius mentem ejus venentur.

2. De-

Viris non nocebit Wolffio;

quia otiosi tantam difficultatem fugiunt:

* Veruñstige Gedancken von der Menschen thun und lassen, Francof. 1739. ed. 4. in 8vo Wer ohne Vorurtheil und mit Fähigkeit über meine Schriften kommet, der wird finden, daß alles Wahrheit seye, was ich hier geschrieben. Ich bin Gottlob! längst darüber weg, daß ich mich in dergleichen Urtheilen selbst betrügen sollte; indem ich die Sache aus ihren innern Gründen beurtheile, und mit auswärtigen nichts zu thun habe. Wer meine lateinische Logik insonderheit gelesen und verstanden, der wird sehen, daß ich verstehe, was zu gründlicher Erkenntnuß der Wahrheit erfordert wird, und was für Überlegung nöthig ist, damit man versichert seyn kan, ob man in der Sache Gewisheit hat oder nicht. Er wird aber auch ic.

Totius argu-
menti de-
scriptio, no-
stra metho-
do.

Esse quid ?

Natura
quid ?

Determina-
tiones quid ?

Objectum
Finis.

Ostenduntur
hæc exem-
plo.

Hypothesis I.
qua potest
Wolffius
intelligi.

2. *Descriptio argumenti* hæc erit:
A. ESSENTIA dicitur à nostris
principium quod essendi: id est illa ra-
tio aut vis, qua ipsa sum.

B. ESSE duplex est, Possibile & Ac-
tuale seu existens. Hic de solo exi-
stente erit sermo; quia quæritur regu-
la seu lex naturæ non possibilis sed ac-
tualis.

C. NATURA dicitur principium
operandi, seu ratio illa ac vis, qua ip-
sa ultra nude existendum potens sum
movere, exercere, producere.

* Num hæc in una re distincta sint,
an tantum modo nostro concipiendi se-
parantur, huc jam minime spectat; u-
trum enim horum supponatur, Essen-
tia ac natura sunt regula Wolffiana.
Ipse certe Wolffius ista nec re nec ra-
tione distinguit, dicens in nota §. 136.
*Nec essentia à Natura distinguitur ita,
ut per naturam nec essentia sola nec
essentia unà cum natura INTELLIGA-
TUR.*

D. DETERMINATIONES à no-
stris dicuntur *Limitationes* seu constri-
ctiones ad certum tantum, non qua-
lemcunque modum tam *essendi* quam
operandi. Quæ limitationes ideo di-
cuntur necessariæ, constantes, seu per-
petuæ, & immutabiles, quia certæ sunt,
quia essentia & natura illas nunquam
potest egredi.

E Inter determinationes maxime at-
tenduntur *Objectum* ac *Finis*, cuilibet
naturæ fixus & immutabilis.

Exemplum eorum omnium ostendo
in Homine. Ejus *essentia* est ipsum e-
jus esse ac existere corpore & anima.
Natura est ejus vis ad operandum cor-
pore & anima. *Determinationes* sunt
constrictiones seu limitationes necessa-
riæ ad sic non aliter *essendum*, ad sic
non aliter *agendum*. Præcipue adstri-
ctus est intra certos *fines* & certa *obje-
cta*. Nam intellectus v. g. non potest
aliud objectum formale habere, quam
Verum; Voluntas non potest non ha-
bere pro objecto *bonum*; facultas loco-
motiva non potest aliud habere quam
lotionem talem. Et sic porro de om-
nibus. Rursus etiam ipsis *rebus aliis*,
quæ ad actionem hominis concurrunt,
tales sunt determinationes variæ, qua-
litate, quantitate, modi, finis &c.

His ita breviter descriptis quæ per-
multis §§. à D. Wolffio dicuntur ac
redicuntur, nec tamen clare exponun-
tur, ponamus hypothefes de doctrina
D. Wolffii.

3. *Hypothesis prima*. Si D. Wolf-
fius vellet, Essentiam & naturam ho-
minis nudam, sine suis determinationi-

R. P. Defing Pars I.

bus esse regulam primam seu legem
naturalem hominis, haud dubie fallere-
tur, & in hoc sensu ejus doctrina non
potest accipi. Quod probatur sic. Re-
gula duplicis potest esse modi vel est
regulans seu determinans tantum &
non regulata: vel est regulans quidem,
sed regulata aliunde ac aliunde deter-
minata: Sive quod idem est, *Regula* Regula alia
prima alia
secunda.
alia est vere *prima*, alia est *secunda*.
At vero Essentia humana nuda sine li-
mitationibus non est *regula PRIMA*,
alias esset ens illimitatum, & conse-
quenter aut DEUS aut nihil determi-
natum: quæ utraque concipi non pos-
sunt: quod prolixiori probatione non
eget. Præterea essentia humana abs-
que determinationibus non est *regula
SECUNDA*; quia neque est regulata
seu determinata, cum supponatur abs-
que determinationibus esse; neque est
regulans seu determinans, cum in essen-
tia tali nuda indeterminata non in-
sit *sufficiens ratio* ad alia determinanda
seu regulanda. Itaque essentia & na-
tura sic sumpta potius expectant regu-
lam, quam ut ipsa sint regula.

4. *Hypothesis 2da*. Si D. Wolffius Hypoth. 2da
II. Deter-
minationes
essentiæ.
vellet, ipsas has *limitationes* seu deter-
minationes esse *primam* regulam *absol-
ute* nempe regulantem tantum non et-
iam regulatam, à quibus nempe deter-
minaretur essentia, atque ab essentia sic
determinata seu regulata deinde regu-
larentur actiones humanæ: in hoc sen-
su iterum falleretur, neque ergo in hoc
sensu accipi potest, quia *ipse scit se non
falli*.

Eum autem hoc sensu falli, probatur
sic: Aut enim limitationes illæ, deter-
minationes, ac necessariæ constri-
ctiones essentiæ sunt *à sese*: & sic senten-
tia Wolffiana manifeste esset Atheisti-
ca, quod absit; quia tali modo id, quod
essentiæ determinat, limitat &c. esset
primum omnium determinans omnia &
non determinatum, ut supponitur: &
tamen non esset DEUS, sive non esset
primum omnium determinans tantum
quia sit determinatum ab alio.

Aut vero limitationes illæ sunt *ab
alio* limitante: & sic istæ limitationes
jam non sunt limitativum primum, ne-
que adeo regula absolute *prima*: sed
potius limitatum ab alio, & rursus li-
mitans alia, qui est conceptus *regula
secunda*. Igitur tali modo Determina-
tiones Wolffianæ sunt regula tantum
secunda habentia priorem. Sicut v. g.
si ista constructio naturæ humanæ neces-
saria ad modum, objectum, finem, pro-
diret à motu siderum, motus siderum

X

dici

dici deberet lex & regula tam essentia, quam naturæ humanæ, quam determinationis rerum omnium ad actiones humanas concurrentium. In fundo ergo D. Wolffii determinationes essent regula prima, ut ipse supponeret; & non essent prima, ut probatum est.

Hypothesis III. bona est, si tam essentia, quam determinationibus præficitur ens superius determinans:

5. *Hypothesis 3tia.* Si D. Wolffius vult. Essentiam & naturam humanam, ad hoc ut sit regula, non tantum sumi debere tanquam conjunctam & combinatam cum illis determinationibus, quas patitur, sed tanquam illis subjectam & ab illis regulatam; rursus autem determinationes illas non esse aliquid aliud, quam leges & necessitates ab aliquo ente priore præscriptas, præceptas, & constitutas; quidquid sit illud ens prius: Tum vero recte sentit D. Wolffius, & in hoc sensu tuto recipi debet ejus regula. Nempe ut tam *essentia*, quam *natura*, atque *determinationes* sint regula secunda, regula autem prima sit ens illud primum, determinationes istas necessarias imponens, seu hominis ac Essentiam ceterarum rerum constringens ad hæc tantum objecta non alia, hos fines non alios &c.

Quid autem sit illud ens prius regulans, aut quo nomine appellandum, huc non pertinet, modo constet, illud, qualecunque sit, esse regulam necessariam, quæ ista determinando *subiicit sibi essentiam* & naturam hominis, & actiones inde proficiscentes: & quæ consequenter sit ens superius ac dominum non humanæ duntaxat essentia, sed omnium omnino rerum.

Quod probatur.

Veram autem esse hanc mentem, si D. Wolffius illam habet, sic ostenditur. Probavimus supra, Naturam nudam non esse primam regulam ceterorum, sed regulari à priori, nempe à limitationibus illis. Probavimus, Limitationes istas non à sese esse, sed ab ente priore. Atqui probatur regulari ab alio priore, illud probatur esse regula secunda tantum. Ergo probavimus, Essentiam, naturam, ac determinationes seu limitationes illas, si sunt regula, in tantum esse regulam, quia in quantum omnia ista sunt regulata, ordinata ac præcepta ab ente superiore: sive esse ista omnia regulam *tantum secundam*.

An lex naturæ sit independens à voluntate DEI.

Them. IV. Lex naturæ est independens, ac anterior voluntate cujusque entis superioris: Sive lex naturæ, & obligatio ad illam datur abstrahendo à voluntate DEI. Quomodo hæc D. Wolffii doctrina possit recipi, aut debeat respici?

1. *Suppositio prima.* Si sic sumeretur sententia D. Wolffii, ut Essentia, natura ac determinationes sæpe dictæ sint à seipsis, & nulli præceptioni *ulius* entis superioris subjectæ, falsa esset sententia & vel Atheismum docens, vel ipsam essentiam *à sese determinatam* constituens pro *ente summo*.

Suppositio I. ut essentia sit à se.

2. Præterea esset absurda sententia, Quia istæ limitationes, si supponuntur esse aliquod *ens, distinctum* ab essentia humana, essent longe nobilior ac fortius ipsa essentia; imo omnium fortissimum, cum per illud non tantum essentia humana determinaretur, sed omnium rerum, quæ unquam possunt ad actionem humanam concurrere: cum tamen in ipsius essentia humanæ potestate neutiquam sit rebus ullis limitationes præscribere alias, quam quas aliunde habent: unde apparet, tales determinationes longè ipsa essentia humanam fortiores futuram esse, si ita intellexeretur D. Wolffii sententia.

absurda est.

3. Si vero determinationes illæ non sunt ens distinctum ab essentia, sed ipsa essentia; sequitur essentiam determinari à se ipsa, necessitari à se ipsa: itaque esset necessitans secundum essentiam, & secundum eandem essentiam non esset necessitans sed necessitatum.

4. *Hypothesis secunda.* Si D. Wolffius sentiret, quod non sentit, Essentiam illam determinatam, tanquam regulam, dependere à natura, fortuna, casu, fato, necessitate; istam tamen naturam, fortunam &c. non esse ens superius distinctum ab entibus omnibus, sic incideret in naturalismum, Epicurismum, Stoicismum, & Atheismum. Si vero per naturam, casum, fatum &c. intelligit aliquod ens distinctum determinativum omnium: & à nullo determinabile, *hoc ipso intelligitur DEUS, & ab illo non abstrahitur*, sed is vere pro regula naturæ prima statuitur quam optime, sicut debuit statui.

Hypothesis II si Wolffius per naturam intelligit ens indistinctum,

aut distinctum.

Clara sunt hæc, & multis argumentis fierent tantum obscuriora.

5. *Suppositio tertia.* Si D. Wolffius admittit quidem Dependenciam essentia regulantis à voluntate aliqua DEI, & tantum quærit à qua DEI voluntate pendeat? Sic recte resolvitur debet, distinguendo duas voluntates seu præceptiones DEI. Una ac *PRIMA VOLUNTAS DEI* est præceptio DEI, qua essentiam humanam constituit, eique hos limites immutabiles proponit, ut voluntas bonum, intellectus verum, ceteræ facultates alia tantum possint ac debeant attingere; &

Hypothesis III. si Wolffius distinguit voluntatem Dei primam,

sic

fic etiam in determinatione aliarum rerum, quæ omnes subordinari debent enti primo, aliæ quidem tantum directe & absolute ut cetera; aliæ etiam reflexe & cum intentione ut homo. Et tali modo regula seu *lex natura est essentialiter pendens à voluntate hac DEI prima tanquam à sua superiori regula, nec ab illa abstrahi potest*; cum aliquid secundum quâ subordinatum non possit concipi sine subordinante. Subordinans enim ingreditur conceptum subordinati, vel habet in se rationem sufficientem &c.

à voluntate secunda,

6. Altera ac *SECUNDA*, & quoad nos posterior *VOLUNTAS DEI* est imperium aliquod DEI, quod fert in essentiam humanam, quæ per anteriorem suam voluntatem jam erat regulata. Ab hac voluntate *lex natura potest abstrahere*; quia talis voluntas secunda non ingreditur conceptum essentia humanæ ut per primam voluntatem determinatæ: nec in natura humana simpliciter considerata per actum illum primum regulatâ continetur ratio sufficiens, cur talis actus secundus *extet* aut *extare debeat*, bene tamen quod *possit extare*.

à voluntate secunda DEI lex natura potest abstrahere.

7. Nam ab actu ad potentiam est bona argumentatio: In nostra essentia ut regulata per voluntatem primam DEI continetur ratio sufficiens actus divini *extantis*. Ergo continetur ratio sufficiens ad *posse extare* etiam aliorum actuum æque divinorum.

Voluntas secunda dicitur Lex positiva

voluntas prima lex naturalis.

Cur lex positiva observanda?

8. Cum igitur *VOLUNTAS DEI SECUNDA* dicatur præceptio seu *LEX DIVINA POSITIVA*: *VOLUNTAS* autem *PRIMA* dicatur *LEX DIVINA NATURALIS*, tanquam prima formatrix naturæ ac reatrix; apparet sufficiens ratio *CUR LEGE NATURÆ OBLIGATI SIMUS ETIAM AD LEGEM POSITIVAM DIVINAM SERVANDAM*, dummodò cognitam. Id quod nos in Jure naturæ nostro uberius inculcavimus. Nam ille DEUS, qui prima voluntate sua constituit essentiam nostram *servam* sui imperii primi, non potuit nos ab imperio secundo immunes reddere, nisi essentiam priorem adimeret, & novam diversam daret, ita ut non essemus *iidem*. Hoc autem repugnat enti primo, ut recte de his D. Wolffius allegat Theologiam naturalem. Quæ tamen non tantum tractanda erant in Theologia naturali, utpote mere speculativâ: sed omnino in jure naturæ, quod debet docere praxin hominis erga DEUM.

R. P. Defing Pars I.

9. *Suppositio quarta*. Si D. Wolffius contenderet, essentiam humanam *solum debere dici legem naturalem*, voluntatem autem primam DEI *solum debere dici Legem divinam*: ita ut essentia humana sit *regula prima in ordine naturali*, voluntas autem prima divina esset tantum *regula prima in ordine SUPERNATURALI*: contentio ista explicatione vocum dirimi potest, & debet reduci ad modos loquendi est antiquo jam usitatos. Cum nomina bona recepta mutari non conveniat, ob rationes passim notas, & ob periculum erroris, quod periculum etiam hic inesse statim ostendam.

Hypothesis IV. Lex naturalis an sit supernaturalis?

10. Nam *NATURALE* hactenus diximus omne illud, quod fuit secundum ordinem creaturarum *prima* creatrice DEI *voluntate* constitutum: à quo Ordine DEUS non excluditur neque excludi vel abstrahi hic ordo à DEO potest; quia DEUS est hujus ordinis principium essentialia. Principiatum autem tale à principio tali non potest abstrahi, quia primum continetur in conceptu secundi qua secundi. Tali modo Voluntas prima DEI determinatrix ordinis hujus est *VERE NATURALIS LEX DIVINA ABSOLUTE PRIMA*. Contrâ essentia humana est *VERE NATURALIS LEX SECUNDA*: potest tamen *respective* dici etiam prima, sed *prima creata*, aut *participata*, uti nos in nostro jure naturæ fecimus, secuti Patres nostros cum S. Thoma.

Quid dicatur Naturæ.

Voluntas DEI prima est lex naturalis.

11. *SUPERNATURALE* autem solemus dicere id, quod in illo ordine primitus per DEUM constituto non continetur, sed *secundo* DEI decreto imperatur & fit extra ordinem, ad secundum imperium manifestandum aut exsequendum utatur ordine creato primo tanquam instrumento, medio &c. Sic peccatum grave seu aversio totalis voluntatis humanæ à DEO ut summo bono, non potest per solum ordinem naturalem primo decreto stabilitum restitui aut aboleri; quia in toto ordine naturæ quem DEUS imperando constituit, non invenitur peccatum, alias DEUS peccatum imperasset, constituisset: ergo neque in eodem ordine invenitur peccati remissio &c. Quamvis DEUS imperio secundo adeoque supernaturali volens remittere peccatum, utatur creatis progressibus tum ad remissionem illam manifestandam, tum ad conferendam. Sic usus est humanitate Christi, in ordine naturali quoad substantiam jam contenta: Sic utitur aquâ ad baptismum, motibus

Quid dicatur supernaturalis?

tibus voluntatis ad poenitentiam &c. De his quoque nos plura in jure nostro naturæ, ubi de fide supernaturalium, de spe, de poenitentia egimus.

Duo scopuli in juris naturæ disciplina.

12. Ceterum monere hoc loco homines convenit, præsertim illos, qui jura naturæ docere alios volunt aut debent, duos esse scopulos in hac doctrina æque evitandos, quemadmodum Scyllam & Charybdin, aut quemadmodum Symplegades Poëtarum. Nam juris naturæ doctor ostendere debet. Hominem obligari *NATURALITER*. Debet etiam, nisi Atheus sit, ostendere, obligari ipsum à *DEO*. Jam si multum laborat ad ostendendam obligationem *NATURALEM*, corrupta discipulorum indoles pronior fit ad sentiendum, omnes obligationes esse *mere naturales*. Experimento enim constat, animam libenter esse præcipitem ad universalia concludenda ex quibusdam particularibus. Hinc habuimus homines, qui semel isto sensu abrepti magnos conatus adhibuerunt, ut ostenderent, omnia quæ divinitus revelata credimus, mere naturalia fuisse: & hi proprie Naturalistæ vocantur. Hi iterum in duas classes pro sua libidine abierunt, quarum altera *DEUM* insuper habet, & dicuntur Athei: altera *DEUM* ad ordinem naturalem qualem-cumque imperfectum refert & hi Deistæ sunt. D. Wolffium inter istos non refero: is tamen valde timet, ne, si legem naturalem *divinam* esse admittat, ipsa sit *supernaturalis*. Vide notam ejusdem in §. 123.

Qui valde arguet DEUM.

Contra si Doctor paulo sollicitiorem se ostendit in *DEO* adstruendo & obligatione erga illum; tum proni ad exorbitandum discipuli induere incipiunt hunc sensum, quasi obligationes, erga *DEUM* maxime, essent ordinis *supernaturalis*. Quia enim *DEUS* supra naturam istam creatam est, hinc volunt sibi persuadere, quidquid ad *DEUM* refertur, *supernaturale* esse.

Hoc autem utrumque facit in ipsis consuetudo quædam à voluntate contracta, quam contraxit sæpe obtemperando sensui & carnalibus appetitibus. Nam animus sensualitatis captivus præceps fit ad omnia sensualiter consideranda, æstimanda, ac sequenda. Hinc si audit, obligationes nostras esse *naturales*, concludit, *omnes tantum esse naturales*. Cur hoc? quia sibi blanditur, se cum natura, quidquid ea sit, facile compositurum; cum natura aut ipsemet sit; aut saltem nihil supra ipsam.

Unde exiit timorem, exiit pudorem, & pecudis more vivit.

Quodsi contra homo sensualis audit, obligationes oriri à *DEO*, referri ad *DEUM incomprehensibilem &c.* id rursum pro se arripit, & concludit, se his obligationibus satisfacere non posse: divinas enim eas esse, adeoque *supra naturam, & viribus natura non implendas*. Se autem tunc confitebitur hominem infirmissimum, longe impari ad recipienda, speranda, implendaque supernaturalia; ideoque sibi nihil posse imputari. Hinc nota est doctrina hæretica: hominem non posse mandata *DEI* servare.

Ex quibus patet, quam cautus esse debeat juris doctor, & quam necessario nos inter talis doctoris dotes numeraverimus, ut sit *Vir Bonus*. Vid. *Jus natura* Cap. 1.

Them. V. Doctrina D. Wolffii, quod *Bonitas* actionis consistat in ipsa essentia ac natura hominis ac determinationibus, independentem à voluntate *DEI*. Item quod Obligatio ad Bonum etiam erga *DEUM* sit ex ipsa essentia hominis independentem à voluntate *DEI* §. 250. Et id genus aliæ ejus doctrinæ nude sumptæ periculosæ sunt infirmis; in certa hypothese ac nostra explicatione sunt bonæ. Sed necesse erat addi explicationem talem, quæ videretur non magis tribuere essentiæ humanæ à *DEO* abstractæ, quam Voluntati *DEI*.

1. Si enim ita nude accipitur, bonitatem intrinsecam & immutabilem æternamque consistere in ipsa essentia humana etiam sine respectu ad *DEI* voluntatem, periculum est valde propinquum, ut mox antea dixi, ne homo sensualis ex hoc præsidium sibi sumas ad naturalismum: Si enim essentia mea, (argutabitur ille secum) est ratio intrinseca boni eaque immutabilis, ego quidem semper ero bonus; quia nunquam ego aut actio mea erunt sine essentia sua. Si libere eligam quod libet, bene eligam, quia libertas mea est de mea essentia, & cetera id genus. Reclamabit quidem in aliis paragraphis D. Wolffius; sed homo sensualis dicet; hanc priorem doctrinam esse naturalem & intelligibilem, posteriorem autem esse inintelligibilem, aut metaphysicam, aut plane supernaturalem.

2. In certa hypothese autem sumptæ hæ doctrinæ, & sobrie explicatæ, ut supra cœpimus, bonæ sunt. Nempe Bonitas actionum intrinseca sita est in essentia ac determinationibus rerum in-

Potest dare ansam, ut præcepta impossibilia videantur, tanquam supernaturalia.

Doctrina Wolffii non de sumptæ periculosa:

in certo sensu sunt bonæ.

Periculum ex bonitate independentem à DEO.

Nec reclamatio Wolffii periculo cavet. Cur?

Quomodo sane accipi possit Wolffius?

dependenter quidem à voluntate SECUNDA & extraordinaria DEI, sive independenter à lege POSITIVA. Quo sensu idem affirmarunt dudum nostri Theologi. Attamen bonitas intrinseca, non est sita in essentia rerum independenter à voluntate DEI prima & ordinem naturæ seu determinationem essentiarum constituente. Omne enim Bonum participatum seu quod non est à se, non consistit in semet independenter à primo ac summo bono; quod non est aliud, quam voluntas DEI sive DEUS ut auctor omnium bonorum, aut Bonum ipsum communicabile ac non-communicatum aliunde.

Malum per se non est à DEO. Cur?

3. Hoc equidem indubitatum est, Malum per se aut *intrinsecum* non esse à DEO; quia nec in ordine constituto per primam DEI voluntatem continetur, nec continetur in ordine constituto per secundam ac positivam DEI voluntatem; nisi per oppositionem ac negationem. i. e. DEUS utraque hac voluntate constituit meras res & facultates bonas, & inter has facultates posuit etiam liberam voluntatem, capacem ad agenda bona à DEO instituta, capacem etiam ad deficiendum ab eis, & ad convertendum se tentative extra hunc ordinem rerum positivarum bonarum ad *nihil*, ad *non-bona*, ad sublationem boni &c. hoc est ad ordinem negligendum aut pervertendum. Si voluntas se continet in ordine illo utroque, non potest nisi bene facere, quia facit sicut constituit Dominus ordinis qui dominus jubet tantum, juberi autem non potest ipsi à quoquam. Si voluntas ordini utrivis se opponit aut eum insuper habet, & alium sibi met constituit, qui *non-est*, quia ab ente primo constitutus non est; tum vero nihil boni sed malum tantum est. Homo enim, si designando constituendoque aliquid extra ordinem quem DEUS instituit, posset *bonum* facere ac constituere, sequeretur, ipsum esse auctorem alicujus boni à DEO non pendens, atque adeo homo esset creator novi boni non aliunde habentis reale esse, quam ab ipsa hominis voluntate. Quod longe abesse debet etiam à superbissimo. Nihil igitur *boni* cum possit per hanc aversionem facere homo, sequitur eum tali modo *non nisi malum* facere; quod autem *non nisi malum est*, revera est *per se & intrinsece malum*.

4. Verum si D. Wolffius sic intelligit independentiam legis naturalis à lege *positiva tantum*, frustra tantum apparatus metaphysicum adhibuit, quasi

rem novam demonstraturus & mortalibus incognitam. Nemo hactenus nec civit, legem positivam esse naturali posteriori, atque adeo *illam* ab hac trahi non posse. Potuisset, ac, ut fidelem doctorem ageret, debuisset clare ac sæpe edicere, non simpliciter independenter ad voluntatem DEI legem consistere in Essentia humana: hoc enim lubricum est: sed, legem DEI consistere in essentia humana ut independente ab lege *positiva* DEI.

Them. VI. Istæ locutiones: Lex naturæ est voluntati divinæ conveniens: & siquæ sunt id genus aliæ, in hypothesis sunt accipiendæ aut rejiciendæ. Lex naturæ conveniens voluntati divinæ.

1. Si intelligitur voluntas DEI *prima*, & tamen dicitur, legem naturæ esse *mere ac nude conformem* eidem voluntati sine *dependentia* ab eadem, falsa est hypothesis. Lex enim naturæ increata est ipsa DEI voluntas prima: Lex naturæ creata est essentialiter pendens à voluntate eadem, hoc est lex naturæ creata totam essentiam, ac formam unice accepit à sola eadem voluntate, independenter à qua nec esset nec regularet. Sic autem convenire cum voluntate DEI, non est *nude congruere*, sed unice *dependere*; Sicut lex principis non est nude conveniens voluntati ejusdem, sed ab ipsa procedit, pendetque unice.

2. Deinde hæc expressio *nuda convenientiæ* cum voluntate DEI *sine dependentia* à DEO posset esse occasio existimandi, eum qui peccat contra legem naturæ, non tamen peccare contra DEUM: ex nuda enim convenientia leges cum voluntate DEI sine dependentia, non videtur posse probari *necessitas parendi* DEO: ubi nulla probatur necessitas parendi DEO ibi nullum datur fundamentum judicandi, DEUM fuisse offensum; quia offenditur solum per *inobedientiam* ac violationem debiti. Consequenter daretur peccatum contra legem naturæ & tamen non contra DEUM. Id quod est proscriptum ab Alexandro VIII. 24. Aug. an. 1690. ut post videbimus. Exemplum rem faciet clarum. Lex Statutaria Saxonie vetat aliquem contractum: Eundem contractum vetat etiam lex Persarum. Qui jam in Saxonia observat hanc legem, is agit conformiter voluntati Ducis Saxonie, & simul conformiter voluntati Regis Persarum. At regem Persarum non offendit, offendit autem regem vel Ducem Saxonum is, qui eam transgreditur. *Quamvis enim lex Saxonum*

xonum sit conformis voluntati regis Persarum, tamen ab ea non pendet.

Reducitur
ad contradi-
Gloria.

3. Quodsi dicatur, ex nuda illa convenientia sine dependentia posse demonstrari necessitatem parendi DEO; debet in nuda convenientia sine dependentia inesse *sufficiens ratio* necessitatis parendi DEO. Si convenientiæ huic independenti inest sufficiens ratio parendi DEO, inest eidem sufficiens ratio dependentiæ à DEO quia parere est dependere. Ergo inest tali convenientiæ dependentia à DEO & non inest dependentia à DEO.

Sententia
damnata de
peccato phi-
losophico.

4. Sententia damnata hæc est: Peccatum Philosophicum seu morale est actus humanus *disconveniens natura rationali & rationi*. Theologicum vero mortale est transgressio libera *divina legis*. Philosophicum quantumvis grave in illo, qui DEUM vel ignorat, vel de eo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa DEI, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam DEI, neque æterna pœna dignum. "Hic patet *convenientiam* legis naturæ cum voluntate DEI non excludi: *dependentiam* tamen ab eadem excludi, cum possit violari lex naturæ, quin violatur voluntas DEI; ut fundamentum peccati philosophici sit *Independentia* legis naturæ à voluntate DEI. Quodsi igitur his in terminis versatur D. Wolffius, struxit fundamenta peccati philosophici. Si non versatur in his terminis, debet reduci ad illos terminos, quos posuerunt patres nostri: ex quo visibile fit, male tuta esse jura naturæ novorum & Clarissimi etiam Domini Wolffii, quando profitentur se ab ignorantia Patrum longe recedere.

Quod pec-
catum deter-
ius sequitur
ex hypothesi
hac Wolffii.

5. Quin imo si D. Wolffii sententia versatur in his terminis, longe deteriora sequuntur: nempe peccatum philosophicum dari non tantum in ignorante DEUM, sed in sciente & actualiter cogitante. Nam in Casu Alexandrino, ut mihi videtur, peccatum Philosophicum constituitur in deordinatione simplici à natura rationali, nihil cogitando de convenientia hujus legis naturalis cum voluntate DEI: quia talis pseudophilosophus fortasse nescit istam convenientiam & ipsum DEUM. At in Casu D. Wolffii (suppositis terminis prædictis) philosophus apprimè intelligeret demonstratamque haberet convenientiam legis naturæ cum voluntate DEI: ergo indirectè demonstratum haberet DEUM ipsum ejusque voluntatem. Et nihilominus iste philosophus

non peccaret contra DEUM etiam cõgnitum, quia nescit dependentiam à voluntate DEI, aut potius pro demonstrato accepit à Wolffio, bonas & malas actiones esse ex ipsa natura humana hoc est ex ipsa lege naturæ *independentè* à voluntate DEI. Firmiter ergo sibi persuadebit, se legem quidem naturæ offendere, non tamen voluntatem DEI: nisi forte per independentiam & incivilitatem; quia egerit aliquid contra *convenientiam nudam* simplicem, non autem contra necessitatem & obligationem suam ac *dependentiam*.

6. Non credo ita inhumanum fore Num Pontificis sit in facit Alexandri Papæ declaratio aut philosophia proscriptio in materia philosophica? *morali aliquid vetare?* Demonstrare debuisset Alexander, & methodo scientifica uti, & mathematicum eum fuisse oportebat. Nam facilis ad ea pateret responsio alia: sed Wolffius id nos ex D. Wolffii sententia responde- *negare non* *potest.* Is, ut initio diximus, admittit, in jure naturæ agnoscendo ac discernendo fundamentum esse *Auctoritatem, quam sequi TENEANTUR* & vulgus & vulgo nihil altius in doctrina morali sapientes. Igitur Alexander Papa nihil fecit aliud, quam quod D. Wolffius postea Pontificibus tanquam viris auctoritatem habentibus præscripsit. Ut autem Pontifex pro doctis aliquam demonstrationem ederet, nec patitur ejus auctoritas sine *ta-* *Docti non demonstratione vigens; nec rerum* *demonstratione sed auctoritate superantur, cum certat.* ac hominum conditio. Nam ubi est ille vir doctus, qui, nisi humilis & auctoritati obediens sit, demonstratione se patiatur superari? DEUS ipsa certitudo & essentiarum essentia ex nihilo fecit omnia bona idque fecit sua voluntate ut agnoscit Wolffius, ab eadem voluntate factum totum id quod est. Dominus Wolffius quin sit doctus, ego neutiquam dubito, sicut nec ipse dubitat, securus utique dudum, se falli in his rebus non posse; id quod supra Them. II. num. 2. retulimus. Jam vero D. Wolffius ita securus suæ doctrinæ, operosas serit argumentationes, quibus videtur confutare alios etiam doctos viros, qui bonitatem intrinsecam actionum humanarum etiam ipsius D. Wolffii ostendunt dependere à voluntate DEI. Atque ipse contra hos doctos viros omnem Geometriam, atque Metaphysicam suam jungit & intendit ad probandum, Bonitatem actionum humanarum non dependere à voluntate Dei: *quam-*

quamvis illam dependentiam alii, etiam docti, demonstrasse sibi visi sint. Sicut ergo docti viri suis demonstrationibus nihil profecere contra Wolffium, nec Wolffius contra ipsos; ita nihil profecisset Pontifex contra doctos, etiam si methodo scientifica ipsius Wolffii usus fuisset.

Cur de Wolffio hypotheses fecerim?

7. Non ego D. Wolffii demonstrationes ita dictas trahere cupio in hanc solam partem, ut *OMNEM voluntatem* DEI excludat. Ne enim hoc facerem, usus sum hypothesis, & discriminationibus & spatium libenter ei permitterem, ut in partem commodiorem se ipse interpretetur, modo sanam & offendiculo non ita patentem. Sed hoc ramen inde colligitur, doctum virum demonstrare sic, ut ad bonam applicationem harum demonstrationum discernendam ab applicatione mala, opus sit homine æque docto aut forte doctiore: quia, nisi doctior sit Domino Wolffio, & *securior* ab errore, facile iterum producet tales alias demonstrationes, quæ ancipites sint.

Nulla definitio moralis potest fieri ex sola ratione.

8. Igitur videtur pronuntiandum, nullam unquam fieri posse definitionem de re morali difficili & recondita, si definitio sumenda est à doctrina Philosophica nuda; minime vero si definitio sumenda est à doctrina tali, quæ dependentiam à voluntate & auctoritate Dei, consequenter etiam ab omni alia, ambiguum proponit. Contra vero possibile est & necessarium, ut definitio talium fiat ab aliqua auctoritate. Quippe Docti semper inter se certant rationibus & imaginariis demonstrationibus; & si summam divinam auctoritatem respuant vel ambiguum faciant, semper certabunt, nunquam definient; quia eorum principia nunquam poterunt ad unum determinativum *necessarium* reduci. Si autem decisio facienda esse diceretur ex magnitudine doctrinæ, in æternum anceps manebit, uter doctus sit altero doctior ac certior. Contra utra auctoritas altera auctoritate sit potior, non adeo perpetuo in ancipiti est positum. Nam nostri v. g. Catholici, cum inter Pontificem & D. Wolffium comparatio auctoritatis instituida est & doctrinæ, facile se expedient. Nam quantum ad doctrinam attinet, dicent, se rem in medio relicturos; Dominum quidem Wolffium edidisse libros multos, à Papa nullum esse editum: sed hoc, inquierent, nihil probat; cum etiam doctissimi nihil scripserint, ut Socrates; & cum ipse Dominus Wolffius præferat se doctum fuisse ante quam scriberet. Quod autem

Sed ex auctoritate,

spectaret ad Auctoritatem, haud dubie longe præstare auctoritatem Pontificis. Nam Domino Wolffio etiam longe his minora publice mandanti nemo vel cerdo etiam ex suo cœtu crediderit obediendum, cum Pontifici tot sapientissimi viri & ipsimet in magna auctoritate constituti libenter & ex animo obediant; cum etiam accedat ingens præsumptio, Pontificem *cum suis* non minus esse doctum quam Wolffium *solum*, tamen nec Geometra esset, nec Analyti infinitorum instructus, nec Ontologiæ aut Logicæ Wolffianæ unquam studium adhibuisset. Sicut ante centum annos fuerunt doctissimi quidam viri, tamen Libros Wolffianos non habuerint.

quæ major est Pontifici, quam Wolffio;

Them. VII. D. Wolffius videtur Wolffius promissum de Juventute in altum tollenda, non omnino implevisse.

1. In præfatione ominatur, futuros quosdam, qui juventutem à subtilitatibus Wolffianis abstracturi sint propterea, ut placeant eidem juventuti, *bumi repere, quam altius se à terra tollere malenti*. Persuadet ergo sibi subtilitates suas ad hoc valituras, ut humili repens hæcenus juvenus altius attollatur.

se juvenutem sublimis docturum ob subtilitates;

2. Equidem nostri doctores adeo non sunt subtilitatis & acuminis expertes, ut avidissima etiam juvenus non explere sitim uberrime valeat. Quid quod heterodoxi, & ex nostris etiam non pauci accusent scholarum in his superfluitatem.

quæ cum in nostris abundent docturibus,

3. Subtilitates non ideo utiles sunt, quia subtilitates: imo non raro utiles alias doctrinæ per hoc ipsum redduntur inutiles, quod acuantur subtilius. Tristis id loquitur multorum experientia, qui subtilitate nimia cœperunt habescere & à sana mente deflectere. Videntes quoque Philosophi, quod S. Augustinus in Joannem dudum notavit, de virtutibus, de Summo Bono multa subtilissime diviserunt ac discursus acutissimos nexuerunt. Pauci tamen illorum altius extulere mentem, aut subtilitatibus suis ad cœlum eveci sunt.

non tamen ob ipsam subtilitatem profunt, sed sane ob sunt. Experientia.

4. Atque ut ad rem veniam, mihi videtur D. Wolffii promissa altitudo in præcipitium & Icarium volatum facile abire posse apud multos juvenes, si ejus doctrinam isti utantur, maxime circa hanc *independentiam* legis naturæ sive naturæ humanæ à voluntate DEI. Neque poterunt à vertigine liberare sese, nisi se receperint ad nostrorum ab antiquo doctorum sententias, & secundum has rectificaverint doctrinam Domini Wolffii.

Subtilitas Wolffii potest fieri præcipitium.

f. Ver.

5. Vertiginem illam colligere est ex supra dictis Themate IV. & V. & infra ex Themate de Atheo Cap. XVII. Them. VIII. n. 7. &c. ubi per hæc Principia concedi debet Atheo, non dari legem naturæ, utque adeo nullum omnino peccatum ne Philosophicum quidem committi ab homine Wolffiano posse. Quæ luxuriosæ juventuti & avaræ senectuti valde commoda sententia foret.

Wolffius non detexit multa in Jure Nat. ut ipse gloriatur.

Them. VIII. D. Wolffius non est inventor multorum novorum in doctrina Juris naturæ.

1. Præsertim in præfatione Juris naturæ seu Morali, Germanica lingua exarati, multa enumerat, quæ ipse primus hic præstiterit; Inter alia, *se internam indolem liberarum actionum, hætenus obscure cognitam, in omni clara luce posuisse: demonstrasse se id, cujus demonstratio antea impossibilis habebatur, nempe, inimici dilectionem esse convenientem rationi, odium vero eidem contrarium: Reperisse se novum usum syllogismi, nempe quomodo passiones & affectus reprimi debeant, refutando præmissas syllogismi ad malum inclinantis: invenisse se se certas regulas decori hætenus ignoratas: Neminem se clarius ostendisse discrimen inter opera gratia & natura: Neminem fuisse, qui libertatem voluntatis magis ipso in usum reduxerit; clariusque demonstraverit, quomodo ex libero arbitrio virtus suam pulcritudinem, & vitium mutuetur suam turpitudinem &c.*

quæ tamen à nostris dudam pertrahata sunt.

2. Non hic in singulorum istorum inventorum discussionem intraverim: quorsum enim abducerer? Sed appello eos omnes, qui in Doctorum Catholicorum libris saltem mediocriter versati sunt, num hæc aliaque à Domino Wolffio inventa in iisdem libris desiderentur? Quodsi enim tot doctrinæ morales hætenus desideratæ fuissent, quam miserum ante Wolffii libros genus humanum tam felix futurum erat post illos libros à multis jam ejus discipulis lectos, & ut existimant, amplius etiam demonstratos. Quam felicitatem cum experientia in hunc diem nondum confirmaverit, posteris nostris experiendam libenter permittimus, si ea est possibilis.

Convenientia actionis cum natura humana.

Them. IX. Convenientia actionis cum natura humana in quadam hypothese est Principium discretivum juris naturæ.

est Principium est discretivum legis naturæ,

1. Principium discretivum dicimus rationem aliquam, ex qua perpensa & rite applicata, discernimus obligari nos ad hoc vel illud ex jure naturæ &

non ex alio. Adeoque istud principium non est ipsa lex naturæ, non est ipsa obligatio, sed est indicium seu argumentum obligationis non cujuscunque, sed obligationis naturalis. De quo nos in Jure naturæ uberius.

2. Ut ergo de Convenientia rite statuamus; certum est non *quamcunque* *Convenientiam* haberi posse pro genuino discretivo; nisi velimus quidlibet ex quolibet inferri, idque in re tanta, *ex qua*, omnium confessione, *summum bonum bonum pendet.*

3. Deinde non potest admitti convenientia actionis cum natura humana *quomodocunque* spectata. Quia hoc quoque licentiæ & defectiōni à Summo bono portam apperiret: cum talis convenientia sit etiam in maximis peccatis, quæ certe conveniunt naturæ creatæ *quomodocunque* spectatæ, nimirum ut defectibili &c.

4. Convenientia ergo *nuda*, ceremonialis quasi, & quæ non habeat in se *rationem sufficientem imponenda NECESSITATIS ad OBSEQUENDUM*; talis non est illud Principium discretivum genuinum. Nam si cui repræsentetur: Ecce debes abstinere à mendacio: quærit utique cur *debeo* abstinere? Ais ipsi quia non *convenit* naturæ humanæ. Dicit ille: Cur non? Tu rursus ipsum urgebis sic: Quia natura humana imprimis ex se apta est ad veritatem agnoscendam: deinde quia voces per se institutæ sunt ad significandos mentis conceptus. Rursus quia omnes homines volunt sibi dici veritatem: quia denique tua quoque naturæ ita est comparata, ut nolis ab aliis decipi. Quilibet in his agnoscit *convenientiam ALIQUAM*: sed aliquis forte non majorem deprehendet, quam qualem inter se servarent duo aulici mutuis ceremoniis certantes. Nam dicit forte aliquis: Intellectus humanus *aptus* est quidem ad verum, sed etiam ad falsum inveniendum id quod multis contingit per accidens; multi etiam id ex instituto fecerunt. Vocum deinde institutio facta est ab hominibus mei similibus & antiquis, quibus nullum, ne dicam naturale, in me jus fuit. Imo etiam sancti homines utuntur interdum vocibus ad mentem suam *celandam*. Homines quidem & ego ipse nolo decipi; sed per hoc tamen ego non possum ipsum naturaliter *obligare* ne me decipiat; sicut nec ipse me naturaliter potest obligare ne eum ego decipiam: riserim enim ipsum obligare me volentem. Hoc ergo peto, ut mihi probes *Convenientia ista me*

OB-

OBSTRINGI, & cur & unde, & quousque?

5. Præterea actio debet convenire cum natura humana non ut nuda, sed ut *determinata*, nec quomodocunque determinata, sed ut *determinata, ab ente potentiore ab superiore ad serviendum*; seu debet considerari ut *pendens* ab imperio. Sic enim convenientia continebit in se *rationem sufficientem OBLIGATIONIS*; quæ utique obligatio consistit in potestate trahendi ad obsequium ex una parte, & ex altera parte in debito seu necessitate obsequendi. In tota vero natura nulla existit *potestas naturalis* trahendi nos ad obsequium omnium nostrarum actionum, nisi DEUS, vel quocumque nomine dicatur *ens Dominum omnium rerum*, statuatur pro *ultimo & universali* omnium hominum impellente, & imo compellente; salvo libero arbitrio: libero, inquam, sed non Domino rerum.

Potestas obligandi est in solo DEO

6. Nam quænam est illa potestas universaliter stringens ad obsequium omnes, in omnibus actionibus, & exempli causa in veritate dicenda? An Natura humana? id est ego ipse me constringo ad veritatem dicendam? Hoc autem est in quæstione, ut ajunt. Ut cæteris enumerandis sed super eam, ajo, id esse institutionem aliquam omnibus naturis ac essentiis creatis potentiorum. Nam imprimis si coëant omnes reges, omnes exercitus, omnes sapientes, omnes homines, omnes denique creaturæ, in istorum omnium potestate nunquam fuit nunquam erit ut veritatem ullam ipsi efficiant; sive ut id, quod verum est, faciant esse non verum, aut quod est falsum faciant esse verum, aut aliqua alia circa veritatem re ipsa immutent, eamque sibi subjiciant: sed quod est verum, etiam repugnantibus omnibus hominibus & creaturis est verum; & quod est falsum omnibus creaturis repugnantibus est falsum. Ex quibus luce meridiana clarius omnes homines docentur, si modo attendant, veritatis determinationem factam esse ab ente ipsis omnibus potentiore ac Domino, cujus servi sint homines, quorum adeo non est, veritatem jam proferre jam suppressere.

7. Et quamvis existimem, ista esse clariora omnibus mathematicis demonstrationibus, tamen juvat, ad deprimentam fiduciam humanæ argutationis exemplo palpabili rem explicare. Terra ista, quam pedibus calcamus est omnium maxime crudum elementum, & videtur non attentis esse plane in potestate nostra: eam coloni tractant velut

R. P. Defing Pars I.

suam. Eant autem coëantque homines omnes, & vectes omnes, omnesque machinas Philosophiæ experimentalis & technicæ adhibeant per omnia secula, & toto hoc labore auferant mihi dimidiam partem terræ. Nec peto ut ita auferant, ut nullibi amplius extet, sed tantum ut non amplius extet in hoc globo; aut faciant de novo saltem unicum arenæ granum: multaque alia quæ de hoc solo dici possunt. In his ad populum & ad sese explicandis, utilius, (credo equidem) defudarent ingenia Doctorum hominum, quam in ferendis subtilitatibus, quibus probent, humanam naturam esse suammet regulam independentem à DEO.

8. Quodsi aliquis veniens dicat, talia ideo non posse ab hominibus mutari, quia hæc est *essentia* istarum rerum. Si essentiam sumas tanquam *ens* à se, id est determinans omnia cum sit indeterminabilis ipsa, habemus Atheistam aut Naturalistam, aut Epicureum: contra quos jam non vacat plura disputare. Si Essentiam sumas tanquam *ens* determinatum, limitatum, hoc est *ens* ab alio; jam habemus illud *ens* aliud determinativum, universale; quod quocumque nomine appelles licet.

Objeſtio.

9. Dices: Hæc necessitas est Physica tantum: ergo non est criterium obligationis moralis. Respondeo. Est physica tantum, quamdiu non intenditur pro fine actionis deliberatæ; concedo: Est Physica tantum, cum à voluntate intenditur pro eo; nego. Lapis necessario agit secundum necessitatem à prima causa sibi impositam, ejus actio sicut ipsa necessitas est Physica tantum. Quodsi lapis posset agnita necessitate imposita eidem se libere conformare ita ut pro fine haberet & appeteret libere parere Domino hanc necessitatem imponenti, tum statim actio lapidis esset moralis, & naturaliter *justa*: quia voluntarie satisfaciens juri ac Dominio naturalis Domini.

Objeſtio.

Them. X. Inconsequens est D. Representandum assertit, Hominem lege naturali DEI obligari ad representandum gloriam DEI: si ille statuit independentiam ejusdem legis à voluntate DEI.

1. Unde enim oriretur ista obligatio aut cujus DEI gloriam deberet representare? an DEI *volentis, imperantis, determinantis*? Sed DEI *volentis* nulla sufficiens ratio reperitur in lege naturæ aut in essentia humana, si essentia est independens à DEO volente, & si alterum non est de conceptu alterius.

inconsequenter imponitur à Wolffio.

Y

2. Un-

Discursus
Wolffii

2. Unde coactus est D. Wolffius rationem sufficientem repræsentandi gloriam DEI in alio medio querere: nempe in obligatione ad perfectionem suam, ad quam homo ex essentia sua tenetur. Ecce hoc? quia homo per ipsam essentiam suam obligatur ad committendas actiones intrinsece bonas §. 228. Actiones autem intrinsece bonæ quæ sunt? respondet, eas esse intrinsece bonas, quæ per se ad perfectionem nostram tendunt §. 103. vel aliter, eas esse intrinsece bonas, quæ per ipsam notionem actionis bonæ sunt; & illud ipsum explicat, §. 57. sic: *positis iis, sine quibus actio concipi nequit, ponitur ejus bonitas intrinseca.* Potest autem actio concipi sine voluntate DEI, aut sine DEO volente, & ipse Wolffius revera ita concipit actionem illam, quæ per se ad perfectionem hominis tendit, quia in nota paragraphi 103. ubi de actione ad perfectionem hominis per se tendente loquitur, expresse tanquam necessariam cautelam addit, & cavet, ne quem subeat cogitatio de voluntate divina: sic enim ait: *Nemo non videt, nos hic philosophari de actionibus, quatenus spectantur tanquam actiones liberae hominis citra respectum ad superiorem; cujus potestati subjectus est homo. -- Probe autem hæc notanda, inquit, veniunt, ne circa bonitatem intrinsecam actionum hæreat, qui præjudiciis occupatum tenet animum, & ut intrinseca bonitatis demonstranda principia suppetant.*

facit actionem bonam quia est actio.

3. Ex hac dissertandi ratione apparet, ultimam rationem, cur actio sit intrinsece bona, esse hanc, quia est actio, seu quia habet notionem actionis; hoc tamen sollicite excluso ne in hanc notionem ingrediatur respectus ad Superiorem. Nisi enim hic respectus excludatur, jam non poterit suppetere Principium demonstrandæ bonitatis intrinsece, juxta Wolffium. At bonitatem intrinsecam habens actio est ipsa actio perficiens hominem, ut eodem §. 103. statuitur; Igitur ab actione perficiente hominem debet sollicite excludi respectus ad Superiorem cui est subjectus homo, id est ad DEum volentem aut imperantem. Adeoque in actione hominis, in essentia ejus, in lege naturæ, in bonitate intrinseca, in perfectione hominis nulla includitur ratio sufficiens ad repræsentandam gloriam DEI vel aliquid DEI: imo potius inest in actione, & in perfectione hominis ratio sufficiens excludendi omnem respectum ad DEum cum enim hunc sollicite jubeat excludere Dominus Wolffius, crediderim,

hoc tantum philosophum non sine sufficiente ratione fecisse: ipse enim securus est se in his decipi non posse.

4. Dato etiam, DEum non excludi per Wolffium, parum tamen apte videtur asserere obligationem repræsentandi gloriam DEI. Equidem hoc potest probare, hominem esse aptum ut ex illius natura appareat majestas DEI: *obligationem tamen moralem* ei ad hoc inesse, non probat, quia neminem ostendit, qui hominem ad id *liget*, adigat. Nam & culex, & pulvillus quilibet est aptus ad manifestandam gloriam DEI, quod microscopia vel sola nos docere possunt: nunquid ergo culex ob id est obligatus ad hanc repræsentationem? Horologium ex essentia sua est aptum ad repræsentandam scientiam artificis sui: obligatum autem ad hoc non est: maxime si Horologium in perfectione sua debet excludere omnem respectum ad artificem; sicut Wolffius ab actionibus perficientibus hominem exclusit omnem respectum ad DEum.

5. Ceterum gratis dedimus illud suppositum. Non enim hoc uno loco citato, sed sæpe alias excludit Wolffius respectum ad DEum in probandis obligationibus legis naturalis. Certe §. 250. monet: „Probe autem notandum est, „ obligationem ad manifestationem „ gloriæ Divinæ hic ex ipsa hominis „ essentia atque natura fuisse deducendam, *INDEPENDENTER à VOLUNTATE NUMINIS.* Adeoque in ipsa essentia humana *excluso respectu ad DEum Superiorem* debuit esse sufficiens ratio obligationum ac dependentia.

Them. XI. Quæ D. Wolffius in suo De DEO jure naturæ de DEO & de obligationibus erga ipsum loquitur, loquitur inconsequenter, & more Puffendorffii extra rem cogitur repetere, tanquam impertinentia ad Jus naturæ.

1. De Puffendorffio, quomodo is DEum non ex suis Principiis sed aliunde repetere debeat, alibi nos in Larva detracta Cap. XIII. Them. XII. Item jam de Wolffio, in hac tamen hypothesisi, si is independentiam legis naturæ à voluntate DEI *OMNI* intelligit, ut supra aliquoties monuimus, & ut §. 103. paulo ante excusso sollicite videtur jubere.

2. Ait quidem §. 274. *DEUS legem naturæ hominibus tulit.* Probationem ejus petit ex Theologia naturalis §. 989. Part. I. quæ Theologia est juris naturæ extranea secundum ipsum. Deinde probat hoc ex obligatione committendi actiones, quæ per se tendunt ad perfectionem

tionem nostram. De his autem mox vidimus; quomodo D. Wolffius ab earum natura exesse jubeat DEum. Quomodo ergo ex illo, quod DEum excludit, potest probari & inferri DEus tanquam auctor ipsius & præceptor?

Ex alia simili valoris.

3. Rursus ad DEum legis naturæ auctorem probandum utitur hoc medio: Quia lex naturæ nos obligat ad manifestationem gloriæ DEI. Sed de hac propositione ostendimus, etiam ipsam esse inconsequentem & impertinentem ad legem naturæ Wolffianam. Præterquam quod sic in circulum eatur.

Syllogismus Wolffii

4. Iterum quidem §. 275. statuit: *Obligationis naturalis auctor DEus est.* Id autem probat per hoc, quod in syllogismum reduco: Obligatio naturalis est ipsa essentia hominis ac rerum: atqui essentia rerum & hominis oritur ab auctore DEO: Ergo obligatio naturalis oritur ab auctore DEO.

major

5. In hoc argumento propositio major vel sumitur in sensu Wolffii vel in alio? Si in alio sensu sumitur, nihil probat ad intentionem Wolffii. Si in sensu Wolffii sumitur propositio, sic ea sonat: Obligatio naturalis est ipsa essentia hominis ac rerum *excluso DEO & exclusa dependentia ab illo tanquam Superiore.* Id quod supra mox ostendimus.

minor constat terminis implicanti-bus.

6. Si jam pergas ad propositionem minorem, ea rite sic sonare debet ex Wolffii mente alibi ab ipso explicata §. 103. nempe: Atqui essentia rerum ac hominis *tanquam excludens DEum & independens ab ipso tanquam Superiore* oritur ab auctore DEO. Hæc quidem propositio constat terminis implicantibus: aliquid non dependens ab hoc quoad essentiam dependet ab eodem quoad essentiam. Ut si dicerem horologium independenter ab arte artificis monstrat horas æquales, & tamen ab arte artificis oritur ejus necessitas monstrandi horas æquales.

conclusio repugnans.

7. Conclusio, quæ ex duabus præmissis legitime deduci potest, hæc solum est: Ergo obligatio naturalis non Wolffiana seu juris naturæ Wolffiani non propria eidemque non conveniens, sed alia longe, oritur ex voluntate DEI, seu ab auctore DEO. Alias enim esset illa implicatoria consequentia: Ergo obligatio independens à DEO est dependens à DEO.

Wolffius sensit difficultatem

8. Subolsit D. Wolffius hanc difficultatem, sed eam ex Principiis sui juris naturæ solvere non potuit. Hinc in nota ad §. 274. subjungit hæc: *Atque adeo patet, DEO NON ADIMI POTESTATEM legislatoris, utut lex*
R. P. Defing Pars I.

natura à natura & essentia humana rerumque DERIVETUR. Hoc enim non obstante AGNOSCERE DEBEMUS, DEum nobis tulisse eam legem, quam naturalem appellamus. Advertit sane acutus Philosophus idemque Mathematicus, ex suis Principiis independentiæ à DEO non posse deduci dependentiæ à DEO. Unde angorem animi sui denique lenire quæsit hoc cataplasmate imposito, nempe *NON ADIMI* propterea potestatem DEO, quod lex naturæ derivecur ab essentia hominis. Et quare non *adimitur*?

quam verbis frustra lenit

Quia, inquit, non obstante hoc (nempe non obstante, quod lex naturæ sit ipsa essentia hominis *ut independens à potestate Superiore*) *DEBEMUS* agnoscere DEum legislatorem. Et quare *DEBEMUS*? Hic altum silet Wolffius. Sumit sibi tantum hoc, quia aliud effugium non patet, & ne petit quidem probare. At ego ex Principiis Wolffii haudquaquam nos *debere*, imò *ne posse* quidem hoc nos agnoscere docebo. *Debemus*, inquit, id est, *obligamur*. Hæc obligatio estne naturalis? haud dubie. Et omnes obligationes naturales continentur in ipsa essentia hominis *ut independente à potestate superiori*: igitur ex ipsa essentia tali independente, in qua consistit Jus naturæ Wolffianum *non debemus nec possumus* agnoscere potestatem Superiorem: ergo lex naturæ Wolffiana & ejus positio in ipsa essentia hominis, *obstat*, quo minus agnoscamus, voluntatem DEI nobis præcipere, & nos ab illa ut Superiore pendere.

nec probat.

probatür contrarium

9. Deinde frigidum hoc est, per legem naturæ Wolffianam DEO *non adimi potestatem* legislatariam. Si enim D. Wolffius vult, homines per legem naturæ obligari ad DEum, quod pluribus §§. prodit, non sufficit dicere: in jure naturæ seu essentia humana nulla est ratio sufficiens, cur DEO adimatur à nobis potestas legislataria; sed oportet probare, in jure naturæ esse sufficientem rationem legislatariæ potestatis DEI, seu quod est idem, dependentiæ nostræ à voluntate DEI. Nam ubi non est ratio sufficiens obligationis, non potest adstrui obligatio. Sicut, si docerem ego, legem Franciæ esse codicem Ludovicianum independenter à voluntate regis Franciæ: deinde vero dicerem, Gallos lege Franciæ teneri ad parendum regi Franciæ; & si Galli mihi reponerent, tu constituisti legem Franciæ in codice independente à rege, quomodo ergo nunc vis nos dependere à rege eique obedire; Rectene his ego

Non sufficit DEO non adimi potestatem legislatariam.

Exemplum de Rege.

respondèrem : per hoc quod ego *derivem* legem Franciæ à Codice Ludoviciano independentèr à voluntate regis, ego **NON ADIMO** potestatem legislativam Franciæ regi; quia hoc non obstante agnoscere *debetis*, regem Ludovicum hanc legem vobis tulisse, quem Codicem Ludovicianum dicimus?

Aliud leni-
mentum
Wolffii.

10. Sed uno hoc lenimento, *non adempta* DEO per paragraphos suos potestatis, non contentus Doctor Wolffius & adhuc animi æger; mitigare dolorem verbis quærit. Hactenus enim semper statuerat conceptissimis formulis, legem naturæ **ESSE ipsam essentiam humanam ac rerum, eaque posita PONI ipsam legem, & ipsam obligationem legis, EXCLUSO RESPECTU** ad ullum ens Superius, ad ullum Superiorem: nunc remittit ex hoc alto tono, & dicit, *legem naturæ DERIVARI ex essentia humana*: quasi verò lex naturæ Wolffiana minus feriretur objectionibus si tantum *derivatur* ab essentia, quam si est ipsa essentia. Sive enim ipsa essentia est ipsa lex naturæ, sive ab ipsa essentia tantum derivetur lex naturæ, semper verum est, in essentia debere inveniri sufficientem rationem dependentiæ à DEO, si statuitur, obligationem colendi DEUM esse obligationem legis naturæ.

Rursus aliud
lenimentum.

11. Rursus aliud lenitivum efficaciam nihilo majoris hoc est, quod addit: debemus agnoscere, DEUM nobis tulisse eam legem, quam *naturalem APPELLAMUS*. Quare modo essentia **APPELLATUR** tantum lex naturæ, quare non *est* ipsa lex naturæ? Fortasse ratio sufficiens dependendi à potestate DEI, quæ in ipsa *Substantia* legis naturæ non est (utpote hinc exclusa per D. Wolffium) reperietur denique in *vocabulo & appellatione* legis naturæ?

Quid sit le-
gem naturæ
esse etiam
divinam?

12. Nec plagam istam sanant §§. sequentes, præsertim 277. ubi statuit: **Lex naturæ est ETIAM divina**. Rationem reddit hanc: *Quia à DEO obligamur ad servandam legem naturæ, consequenter ad id, ad quod lege naturali obligamur. Enimvero si voluntate DEI obligamur ad id, ad quod lege naturali obligamur, lex naturæ SIMUL est lex divina. Patet itaque legem naturæ esse ETIAM legem Divinam*. Hæc D. Wolffius.

male sonat

13. Ex his conjicio interim, Wolffium duas virtutes legislativas inter se

distinctas & ab invicem independentes statuere: identitatem autem admittere non inter ipsas, sed tantum inter earum legum materiam & objectum vel subjectum. Nam inquit, legem naturalem esse *simul* divinam, esse *etiam* divinam. Non ait, *legem naturalem ipsam* esse divinam, sicut alibi dixerat, *essentiam humanam ipsam* esse legem naturalem. Quo dicto omnimodam identitatem asseruit inter Essentiam humanam & inter legem naturæ, ita ut una de altera prædicaretur & altera cum ea converteretur, dicendo: Ipsa essentia humana est lex naturæ; & lex naturæ est ipsa essentia humana. Si enim tum dixisset, *essentia natura humana est ETIAM vel est SIMUL lex natura*, nemo non ex eo argueret, Wolffium dicere, Essentiam humanam & legem naturæ posse quidem esse **SIMUL**, aut duas leges esse *simul* obligantes: non inde argui poterat, legem naturæ & essentiam humanam *esse idem*.

14. Hanc autem *similitatem*, non verò *identitatem* legis naturalis ac divinæ ex Wolffii doctrina sequi, jam ostendo. Aspiciamus primum propositionem ejus majorem: *à DEO*, ait hæc, *obligamur ad servandam legem naturæ*. In se usu Wolffiano hæc non aliud significat, quam hoc; *à DEO obligamur NOS sive à DEO obligatur ESSENTIA ET NATURA NOSTRA ad observandam * essentiam ac naturam nostram*: cum lex naturalis Wolffiana nihil sit nisi ipsa essentia nostra. Hanc autem propositionem negare debet ipse Wolffius. Quia in essentia nostra nulla est sufficiens ratio, cur hæc obligatio à DEO oriatur: cum essentia nostra *ut obligatoria* excludat DEI voluntatem. Ut ostendimus hætenus ex ipso.

Wolffius
duas potestates
independentes
admittit.

15. Omissa autem sequela, quam præmissæ majori adnectit, consideremus jam ejusdem minorem, nempe hæc: *Eximvero si voluntate DEI obligamur ad id, ad quod lege naturali obligamur, lex naturæ SIMUL est divina*. Hanc minorem ei interim negemus, ut res magis in apicem veniat. At ille probationem jam dudum paraverat, §. 150. quæ nos cogit responsum magis diffundere & postulare lectorem. patientem. Sic autem ait §. 150. *Si voluntate DEI obligamur ad id, ad quod lege naturali obligamur: lex naturæ ABIT*
in

* Observare enim & servare hic idem esse docet §. 138.

in divinam, seu SIMUL EST lex divina. Et, si voluntate hominis obligamur ad id, ad quod lege naturali obligamur, lex naturæ ABIT in humanam, seu SIMUL est humana. Hæc quoque si ei negamus, adducit probationem sequentem, quæ deinde examinanda erit. Sic autem ait discursu in formam reducto: Lex naturæ nos obligat ad ea, ad quæ per ipsam hominis essentiam obligamur: Sed possibile est ut DEus vel homo velit nos obligare ad eadem: Ergo possibilis est obligatio profecta à voluntate DEI vel hominis ad idem, ad quod obligatio proficiscatur ex lege naturæ. Subsumit: At vero lex à voluntate DEI aut hominis profecta est lex divina aut humana: ergo Lex divina vel humana simul erit lex naturæ,

Ratiocinium
Wolffii

Major est
Identica

& amphibola
logica

reducitur ad
contradictionem

16. In hoc ratiocinio Dialectices periti plura desiderabunt. Nos propositiones singulas examinemus: *Major propositio* est (1. tautologica. Lex naturæ nos obligat ad ea, ad quæ per essentiam humanam obligamur. Nam in sensu Wolffiano lex naturæ & essentia humana sunt convertibiles, & propositio consequenter ita sonat: *Essentia humana ad ea nos obligat, ad quæ per ipsam essentiam humanam obligamur.* (2. Eadem propositio major recipit plures hypothèses, nec ergo sine exceptione concedenda est: nam sumitne Wolffius hic essentiam humanam ut pendente à DEO? Si sic, frustra conglomerat probationes in contrarium: sufficiebat dicere: Lex naturalis obligat nos ad ea, ad quæ per essentiam dependentem à DEO obligamur, seu ad quæ obligamur obligatione orta ex voluntate DEI &c. Quodsi D. Wolffius intelligit, lege naturali nos obligari ad ea, ad quæ per essentiam independentem à DEO obligamur; tunc videat D. Wolffius, quomodo probet *minorem suam* quæ sic sonat: Atqui possibile est, DEum vel hominem obligare ad id, ad quod obligamur lege naturæ, id est in sensu Wolffiano *ipsa essentia humana INDEPENDENTE à Superiore ullo.* Ipse D. Wolffius suamet vincta cederet, & hanc suam minorem negare debet. Nihil enim est possibile apud Wolffium, nisi cujus ratio sufficiens continetur in eo de quo agitur: at vero in lege naturæ, id est in essentia humana *ut independente ab omni superiore*, non datur ratio sufficiens dependentiæ à superiore, consequenter nec obligationis ab eodem imponendæ. Ergo in lege naturæ seu in essentia hu-

mana non est possibilis obligatio à DEO vel homine deducenda.

17. Nec juverit argutari, possibilitatem hanc non deduci ex essentia humana utpote independente, sed ex essentia divina; in qua sufficiens ratio contineatur hominem dependentem faciendi; contra enim R. Si in essentia divina debet esse sufficiens ratio ad hoc ut possit DEus imponere activam obligationem; debet etiam in essentia humana esse sufficiens ratio ad hoc ut essentia humana recipiat vel habeat passivam obligationem seu dependentiam à DEO. Si inest in homine talis ratio dependentiæ sequitur, essentiam humanam esse independentem, & corrumpit totam Machinam Wolffianam.

18. Cetera ad hunc syllogismum pertinentia eadem distinctione admittenda vel recipienda sunt; Hoc semper firmo manente, quod, si lex naturæ consistit in essentia *ut independente* à DEO, in tota lege naturæ nulla ratio sufficiens inveniatur cur homo sit ullo modo naturaliter obligatus ad DEum. Et hoc modo verum quoque manet Dominum Wolffium nec demonstrasse nec in suo jure naturæ demonstrare posse ullum officium erga DEum; ejusque doctrinam æque ac Puffendorffianam Atheo oportunam esse posse. Quod mox amplius probandum.

19. Interæ ancipites locutiones sunt: *lex naturæ abit in Divinam: & est simul divina*, nam prima posset significare *mutationem* legis naturalis in divinam. Altera significat, *duas* revera esse leges ab invicem non pendentes, sed tantum, ut ita dicam, juxta positos. Ipseque ita explicare deprehendetur §. 150. Et certe si obligatio per DEI legem imposita non est distincta ab obligatione per Essentiam seu legem naturæ imposita; neque erit distincta ipsa vis obligationem imponens. Atqui vis hæc utraque est distincta cum altera consistat juxta Wolffium in essentia humana & altera in actu voluntatis divinæ, qui certe est indistinctus ab essentia divina.

Thesi. XII. Ipsum D. Wolffii ratiocinium ad demonstrandam obligationem legis naturæ denique ab ipsomet resolvitur ultimato in DEI intentionem seu præordinationem, quæ nisi fallor est DEI imperium quoddam. Non ergo stetit promisso, Atheis demonstrandi legem naturæ independentem à DEO. 1) Rem ex ipsomet probabimus, per Soriten relegendo Wolffii vestigia ab ultimo usque ad primum.

Homo obligatur ad actiones legi naturæ conformes per motiva. §. 118. &c.

Motiva sunt Bonitas intrinseca actionum §. 127.

Bonitas intrinseca consistit in *tendentia* ad perfectionem hominis §. 103. 128.

Tendentia illa datur, si actio libera *per easdem rationes finales* determinatur, per quas determinatur etiam actio naturalis seu non libera. §. 49.

Actio libera determinatur per easdem rationes finales tunc, cum ideo agitur, ut actu consequatur eum *usum facultatum animæ ac corporis, quem possunt habere.* §. 47.

Ufus autem, quem possunt habere facultates, sunt *FINES à DEO INTENTI* §. 46.

Ergo homo obligatur ad actiones legi naturæ conformes *PER FINES à DEO INTENTOS.*

Ergo D. Wolffius obligationes legis naturæ demonstrat per *intentionem DEI*: Ergo non independentè à DEO: Ergo contra promissa Atheis facta.

2. Sed posset D. Wolffius reponere, se istas voculas *intenti à DEO* fines, tantum addidisse alicujus explanationis causa; potuisse se eas omittere. Sive, sensum illius paragraphi esse hunc: *Ufus facultatum sunt fines simpliciter abstrahendo à DEO; & sic qua simpliciter fines jam sufficiunt ad movendam voluntatem; non autem quia à DEO intenti*, reduplicative.

3. Respondeo ad hæc primo: si ita juvari causa D. Wolffii potuisset, is haud apposuisset *intentionem DEI* in illo maxime Paragrapho, qui statuit quasi fontem moralitatis, seu juris ac legis nempe *Finem*. Philosophus qui longa Disputatione tam sollicitè ac sapius cavet, ceterosque etiam cavere jubet, ne ad DEI aliquod statutum ac voluntatem recurrant aut ejus meminissent, is certe hoc maxime ipse cavere debuerat in ipso quasi Principio disputationis suæ, à quo cetera pendere debere vi methodi scientificæ probe agnovit.

4. Respondeo 2do ex explanatione eisdem paragrapho subjuncta à Wolffio sit clarum, illam *DEI intentionem* non temere fuisse adjectam. In ea enim explanatione *probandum* sumpsit, non quod usus facultatum sit finis; sed *quod Deus intenderit usum* illum tanquam finem. Sive quod *DEI intentio* dederit usui illi *rationem finis*: Intellexit ergo D. Wolffius, usum ipsum facultatem non habere rationem finis in semet, sed *rationem finis* esse in intentione DEI.

Intentio autem est volitio §. 616. 633. ergo per D. Wolffium ratio sufficiens finis totius naturæ & usus humani est unice in *voluntate DEI*.

5. Respondeo 3. Ipse D. Wolffius §. 48. sibi met præcludit omne effugium per distinctionem *finis qua* seu reduplicativi. Nam §. 48. docet, *usum* de se nullo modo esse finem, sed esse *medium* tantum ad aliud, quod revera finis est. Ait: *Organa vitalia simul sumpta hunc habent usum, ut per eorum functiones vita* corporis conservetur; consequenter cum *conservatio vitæ* corporis sit *finis à DEO intentus*, (§. 46.) functiones organorum vitalium - - - per conservationem vitæ corporis tanquam *rationem finalem* determinantur (§. 113. Ontol.) Unde patet, apud ipsum D. Wolffium usum facultatum non esse finem neque *qui* neque *qua*, sed tantum medium ad finem. Ita per eundem etiam conservatio vitæ corporis per se non est finis, sed rationem finis habet in voluntate DEI.

6. Ex quibus omnibus sic denique arguo: D. Wolffius rationem sufficientem bonitatis actionum ultimato posuit in *sine* seu ratione finali: At is ipse non potuit rationem finalem alibi reperire quam in voluntate DEI. Igitur per ipsum ratio ultima Bonitatis *est voluntas DEI*, ex his §§. Et tamen per ipsum eadem ratio bonitatis *non est voluntas DEI*, per ceteros §§.

Quodsi tamen D. Wolffius aboleret suum §. 46. & 48. aliosque super his ædificatos, & decerneret, aut *ipsum usum facultatum*, aut obtinendam per hunc usum *conservationem vitæ* esse in se ac *per se finem, exclusa intentione DEI*, per accidens forte, aut nullo modo concurrente ad rationem finis; ne sic quidem D. Wolffius evadet notam perversæ doctrinæ, aut contradictionis.

7. Perversa doctrina statim videtur sensui communi hæc: Usus facultatum animæ ac corporis sunt regula rectitudinis actionum humanarum omnium: atqui usus facultatum istarum adest in actionibus etiam iis, quæ sensui communi pessimæ habentur: ergo usus facultatum est regula rectitudinis, qua applicata prodit etiam curvum; unde facile quisque sine multa mathesi ac metaphysica inferet contradictionem hanc, nempe: Usus istum esse regulam recti & non esse regulam recti.

8. Minor seu secunda propositio ex præmissis patet ex hoc; quia usus facultatum adest in multis criminibus, & sc-

& effugium sibi met præcludit

& in contradictione impellitur.

Eriam abolito paragrapho suo 46. & 48.

Perversa mentis doctrina.

& criminibus favorem

Wolffius Atheis promissa non implevit

Effugium Wolffii

est inutile

contra ipsum pugnat

& sæpe exquisitior ac intensior in istis, quam in bonis. Ut qui fraudes, mendacia, hæreses, atheismum, &c. adornant, quanta non utuntur contentione ingenii, adeo, ut *fortis spiritus* à multis dicantur? Corporis quoque viribus & organis non magis pii ac probi utuntur quam improbi. Si ergo usus facultatum est regula bonitatis, actio mala erit bona: seu discrimen boni malique nullum erit: seu usus erit regula boni, & non erit regula boni; erit regula & non erit regula.

9. Frustra distinguet D. Wolffius: usum facultatum non quemlibet esse regulam, sed usum bonum, legitimum, id est fini congruentem. Nam hæc distinctio contradictoria est: Usus enim facultatum est regula prima boni, ex illa supposita doctrina Wolffii: & idem usus non est regula prima, quia indiget alia priore seu ulteriore.

10. Si autem usus facultatum regulandus est per *conservationem vitæ corporis*, sequitur intrinsece bonum esse mendacium factum ob conservandam vitam corporis. Item sequitur, nullo casu vel causa bonum esse, vitam corporis exponere vel etiam amittere; quia quod est ex natura sua contra primam regulam bonitatis, est intrinsece malum: amittere autem vitam ex natura sua est contra primam regulam conservationis; igitur amittere vitam esset intrinsece malum.

11. Si D. Wolffius facit exceptionem, vitæ corporis conservationem esse finem cum exceptione, ostendit, exceptionem esse fortiorem regulam: quod in naturalibus indubie prodit regulam ulteriorem. Si non facit exceptionem, incidit in absurda prædicta & in contradictiones. Et ostendit præterea, ipsius jus naturæ simillimum esse Puffendorffiano, pro corpore tantum sollicito, animæ vero negligentiori.

Them. XIII. D. Wolffius §. 245. Atheo sic argumentanti: *Non datur DEUS: Ergo non datur lex naturæ, seu obligatio naturalis:* Concedit antecedens, negat consequentiam, sive potius ait, etiam concessio antecedente tamen inde non sequi consequens. Id Dominum Wolffium secundum sua propria principia facere non posse, & debere ipsum consequentiam Atheo concedere, ostendendum jam est accuratius.

I. Ante vero notandum est aliquid de Atheo, idque ex Bælio, qui in hac materia de Atheismo aliquid scire præsumendus est, eo quod ab aliis accusatus Atheismi, ab aliis Atheorum para-

nymphus dictus, aliquot scriptis se defendit eo maxime argumento, quod accusatores male perceperint naturam Atheismi: Hic igitur Bælius melius quam alii intelligere debet naturam Atheismi, quia alios de hac differentes corrigit & docet. Is itaque Bælius affirmat, vix esse ita Atheum quemquam, ut neget, aut ignoret *an sit DEUS*: id potius ignorari, *quid sit DEUS*. Jam impossibile est scire, *DEUM esse*, quin *aliquid* saltem de eo sciatur, etsi pleraque lateant; hinc etiam aliquid saltem de DEO debet esse cognitum iis, qui de eo argumentari volent, quemadmodum Atheus cum Wolffio facit. Non enim voce sola *materiali* potest uti is, qui negat dari DEUM: sic enim negaret dari hoc *vocabulum DEUS*.

2. Rursus id, quod per hoc vocabulum *DEUS* significatur non est *quidlibet*, neque DEUM negans quidlibet negat, sed aliquid determinatum seu notione aliqua à ceteris diversa præditum. Ut enim qui DEUM admittit, non utique admittit Jovem Græcorum, aut Frayam Germanorum, aut vitulum Ægyptiorum; Ita qui negaret DEUM, hoc negando non utique negaret præcise Jovem, Frayam, vitulum Ægyptiorum: alias nos omnes Europæi essemus DEI negatores & Athei.

3. Quam obrem cum Atheus Deum negat, negat dari id, quod in communi omnium doctorum ac rudium acceptione per hoc vocabulum intelligitur, etiam si cetera pleraque lateant. Intelligitur autem per vocabulum, *DEUS*, ab omnibus *ens aliquod determinans omnium rerum essentias*. Quamvis de eo quid præterea sit, seu quas habeat proprietates æque docti ac rudes ignorant plurima, & in altiores discussiones ingrediendo, ipsa rei universalitate, immensitate, sublimitate velut visum perdant, & aliquando vertigine corripiantur, ita ut alii casum, alii fatum, fortunam alii, rursusque noctem, aut harmoniam præstabilitam, aut systema causarum occasionalium excogitaverint ad liberandum se ab angustiis, quas in concipiendo hoc infinito patiebantur.

His ergo suppositis faciamus ab Atheo suum argumentum proponi in legitima forma; quia agendum est cum illustri philosopho, qui se agnoscit etiam doctos docuisse novam ac certiorems infallibilium demonstrationum artem ac methodum scientificam: quod illi sine omni invidia concedimus, eo lubentius, quod ejus ars ac principia in iis, in quibus sunt vera ac bona, non differant à

Wolffius
Atheo non
potest probare legem naturæ.

Bælius in
Atheismo
multum expertus adducitur in resem.

qui dicit
Atheo non
negari an sit
DEUS? sed
quid sit?

Quid per
DEUM intelligatur?

Disputatio
Athei cum
Wolffio.

pr.

pristinis. Sic ergo progrediatur hæc disputatio :

A. Non datur ens determinans rerum essentias,

W. Conced.

A. Non datur ratio cur lex Naturæ detur potius quam non.

W. Neg.

A. Legis Naturæ non datur causa

ex concessis

neque effectus

ergo nulla ratio sufficiens.

Argumentum Athei breve.

Atheo neganti dari veritatem,

5. *Atheus*: DEUS est ens determinans rerum omnium essentiam. Enimvero ens determinans omnium rerum essentiam non datur: Ergo non datur DEUS.

6. *C. Wolffius*: Concedo tibi totum, hac tamen conditione sola, ut mihi ex hac concessione aliquid demonstres contra legem naturæ à me stabilitam.

7. *Atheus*. Ex principio tuo præclaro, clarissime Wolffii; omne illud non potest concedi, cujus non datur ratio sufficiens, cur potius sit quam non sit. Enimvero ex modo concessis, Wolffii clarissime, non datur ratio sufficiens, cur lex naturæ potius detur, quam non detur. Igitur ex concessis non potest concedi lex naturæ.

8. *C. Wolffius*. Nego minorem.

9. *Atheus*. Cujus non datur neque causa neque effectus, illius non datur ratio sufficiens &c. Enimvero legis naturæ non datur causa neque effectus. Itaque legis naturæ non datur ratio sufficiens.

10. *C. Wolffius*. Nego minorem.

11. *Atheus*. Probatur imo de causa. Causa determinationis rerum est ens aliquod determinans essentias, seu determinatione hac essentias limitans &c. Enimvero ex concessis non datur ens determinans rerum essentias. Ergo ex concessis non datur causa quaesita. Ergo ex concedendis non datur lex naturæ.

12. Probatur 2do de Effectu. Effectus determinationis rerum esset lex naturæ, vel obligatio naturalis. Sed lex naturæ non datur, aut hic saltem est in quaestione, & per Dominum Wolffium erit probanda aliis mediis, ne idem probetur per idem. Igitur non datur effectus legis naturæ. Igitur neque causa neque effectus, hoc est nulla ratione sufficiente, existente, non potest per D. Wolffium concedi jus naturæ, concessio semel non dari DEUM.

13. Idem argumentum posset Atheus sic brevius intendere: Lex naturæ est ipsa essentia rerum ut determinata, seu cum determinationibus suis. Atqui concessio, quod non detur ens determinans essentias rerum, non datur ratio sufficiens determinatarum essentiarum; & ratione sufficiente non data non potest concedi determinatio essentiarum. Ergo Concesso quod non detur DEUS non potest concedi quod detur lex naturæ.

Them. XIV. D. Wolffius retorquet Atheo argumentum sic: *Non datur*

DEUS: ergo nulla datur veritas? in debet Wolffius concedere. nota ejusdem §. 245. Sed ne hanc quidem consequentiam potest ipse negare, in suis principiis.

1. Quod Atheus sic ostenderet. Veritas, si daretur, rationem sufficientem haberet in aliqua causa determinatrice, cur potius sit veritas quam non sit. Sed causa determinatrix (nempe Deus) ex concessis Wolffii non datur: Ergo ex Wolffii concessis & concedendis non datur veritas.

2. Non respondebit, opinor, D. Wolffius, Veritas rationem sufficientem cur potius sit quam non sit, habet in semet ipsa. Nam hoc de nulla veritate potest esse verum, nisi de veritate prima, & incommunicata, id est de DEO. Atque hoc modo Wolffii retorsio haberet hunc sensum: *Nondatur DEUS: ergo non datur DEUS.*

Them. XV. D. Wolffius neque Atheo neque cuiquam alteri potest negare ullam consequentiam absurdam & improbam, concessio, non dari DEUM. Concessio, non dari DEUM, nullum absurdum potest negari.

1. Non datur DEUS, dicat e. g. aliquis: Ergo non datur justitia, non præmium boni, non poena mali, non anima, non liberum arbitrium. Quia hæc omnia aut habent rationem sufficientem, cur potius sint quam non sint, in se ipsis, aut in aliqua causa omnium determinatrice? Si in se ipsis habent, sive sibi ipsis sunt ratio sufficiens essendi & existendi, sunt ipsa entia divina; quod est contra Wolffii concessa, non dari DEUM. Si autem ista rationem sufficientem habent in alio ea determinante, & Wolffius negat hoc determinans dari, hoc ipso negat rationem eorum sufficientem: negata ratione sufficiente justitiæ, animæ, liberi arbitrii ac ceterarum, non potest negare consequentias prædictas: non dari justitiam &c. Deductus ad contradictionem.

2. Respondebit aliquis pro D. Wolffio: Justitia, liberum arbitrium, anima, poenæ &c. rationem sufficientem non habent in se, sed in alio, non tamen in DEO, sed in essentia humana ac rerum, independenter à DEO. Sed hoc modo responderetur id quod est in quaestione; & reditur in circulum, tali fere ratiocinio: Datur Justitia etiam independenter à DEO, quia datur justitia independenter à DEO. Effugium redit in circulum.

3. Deinde si urgetur: an ratio sufficiens justitiæ sit in ipsa essentia humana tanquam sui ipsius determinativa & imparticipatè, redeunt difficultates supra expositæ hoc Capite XVI. *Them. III. num. 4.* & essentia humana fit aut divina,

divina, aut contradictionem involvens, qua sit determinativa sui & non determinativa sui.

4. Si responderet, rationem sufficientem justitiæ esse in essentia humana non nude spectata, sed unâ cum determinationibus essentiarum reliquarum; seu rationem sufficientem justitiæ esse in essentia humana prout illa substat cursui & ordinationi hujus mundi: etiam sic nihil boni sequitur pro D. Wolffio: sequitur enim negatio DEI non modo tanquam per suppositionem impossibilem, sed tanquam realis & actu necessaria. Nam in hac responsione ratio sufficiens justitiæ ac omnium ceterorum contineretur in ordine rerum independentè à DEO, hoc est ita ut ordo rerum rationem sui sufficientem non haberet in DEO. sed in semet: & consequenter in ordine rerum non esset sufficiens ratio cur DEUS potius sit quam non sit. Enimvero omne illud debet negari, cujus ratio sufficiens non datur. Ergo vi prædictæ responsionis debet negari existentia DEI.

Wolffius debet negare DEUM.

5. Majoris propositionis sequela probari à nobis debet, nempe hoc ipso quod ratio sufficiens justitiæ contineatur in ordine rerum *independente à DEO*, sequi, quod etiam ratio sufficiens DEI non contineatur in ordine rerum. Nam si ordo rerum est independens à DEO, sequitur, ordinem rerum cum DEO non connecti. Enimvero ea connectuntur, quorum unum continet in se rationem alterius; & ea non connectuntur, quorum unum non continet in se rationem alterius. DEUS vero cum ordine rerum non connectitur: Igitur in ordine rerum non continetur ratio DEI, si ordo rerum est independens à DEO. V. §. 259.

6. Auctor libri *Essai sur l'Âme des Bêtes* in Tractatu prævio de Certitudine morali Cap. VIII. Themate XIX. proponit hanc Quæstionem: *An Atheus sit certus, existere corpora?* Et respondet: Exceptis Veritatibus mathematicis seu idealibus, & irrealibus, Atheum nullius rei posse habere certitudinem, quin Atheismum ejuret. Videatur ipse, si lubet.

Wolffius præ angustia mutat sententiam

Them. XVI. D. Wolffius acutus philosophus, probe in se advertit vim eorum, quæ suis principiis adversantur: itaque angustias animi solaturus in dicto capitali paragrapho 245. subjungit essentiam hominis à nobis tantum *non cognosci* dependenter à DEO. Ex quo fortasse responsionem sibi facit ad supra allata argumenta, quasi diceret: *R. P. Defing Pars I.*

Ego non hoc pono pro principio, legem naturæ *existere* sine dependentia à DEO: sed tantum ajo, eandem legem naturæ in nostra cognitione versari, et si DEUS etiam ab eadem cognitione absit vel excludatur. Hæc vero nihil *cognoscendo* juvant D. Wolffium. & independentiam à DEO jam constituit non in essentia sed in cognoscendo.

1. Verba D. Wolffii §. 245. sunt hæc: *Lex naturæ PONITUR POSITA hominis rerumque natura atque essentia (f. 136.) Et ejus obligatio rationem sufficientem in ipsa hominis rerumque essentia atque natura habet (f. 143.) Quamobrem etsi Atheus neget dari DEUM, non tamen ideo negare potest, banc esse hominis essentiam, quam INDEPENDENTER à COGNITIONE DEI cognoscimus. Admittere igitur tenetur legem naturæ, stante bypotbesi impia, consequenter lex naturæ SUBSISTIT etiam in bypotbesi impossibili Athei.*

2. In præmissis hujus argumentationis loquitur D. Wolffius semper de *existentia* legis naturæ, non de *cognitione*: In priore consequente loquitur de cognitione non de existentia: Et rursus in posteriore consequente loquitur de existentia, non de cognitione: Ipsa vero thesis hujus paragraphi sonabat tantum de *existentia*, his verbis: *Lex naturæ SUBSISTIT etiam in bypotbesi Athei. Hoc est, ex eo, quod Atheus ponit non DARI DEUM, minime sequitur, non DARI legem naturæ.* Argumentum ergo ejus in forma videtur esse tale: Lex naturæ *existit* in essentia ipsa hominis ac rerum. Atqui essentiam hominum *cognoscimus* independentè à DEO. Ergo lex naturæ *existit* independentè à DEO. Male facta argumentatio

3. Si hoc est argumentum D. Wolffii, continet fallaciam adjacentis, cum ab esse *cognito*, quod rebus adjacet & accidit, argumentetur ad esse *reale*: sic: cognosco hominem sine DEO: ergo homo *est* sine DEO. Et potest argumentum Wolffio inverti sic: Possumus cognoscere hominem cum DEO: ergo homo *est* cum DEO, seu habet connexionem cum eo. Vel sic: possumus cognoscere legem naturalem cum DEO & ex DEO: ergo lex naturalis *est* dependens à DEO. Hæc esset ratio argumentandi, novo cuidam auctori heterodoxo usitata: *Cognito me esse justum: ergo sum justus.* Vide finem *INVITATIONIS*, quam *Juri Naturæ* præfixi. & Sophistia

4. Aut vero D. Wolffii argumentum sic format. In mente Athei potest esse repræsentatio essentia humanæ

Z

næ

Nihil evincit
Wolffius
contra Athe-
um,

qui se per
essentiam
liberum di-
cet,

non obliga-
tione vinc-
tum.

Nullum pas-
sive deter-
minatum da-
tur
sine active
determinan-
te.

An essentia
sit limitativa
sui ipsius?

nae ac rerum sine repræsentatione DEI
tanquam entis essentias rerum deter-
minantis: Atqui repræsentatio essentiae
humanæ absque repræsentatione entis
limitantis est repræsentatio legis natu-
ralis: Ergo in mente Athei potest da-
ri repræsentatio legis naturalis sine re-
præsentatione entis limitantis. Si sic
sonat argumentum Wolffii, Atheus
negabit minorem & dicet, repræsen-
tationem essentiae humanæ sine limi-
tationis repræsentatione esse potius re-
præsentationem *libertatis* quam *legis*.
Et ulterius inferet: Mihi vivendum
est secundum repræsentationes à Wolf-
fio etiam bonas seu moraliter possibi-
les agnitas: igitur mihi vivendum est
libere non sub lege aut limitatione,
quæ nulla mihi repræsentata fuit, nisi
physica forsân.

5. Si volet instare Atheo Wolffius:
Essentia humana ac rerum utique in
se ipsa est limitata, determinata &
constricta, quod docet experientia;
cogitur D. Wolffius neganti hoc Atheo
probare, quod aliquid sit *determinan-
tum* ac *passive* se habens sine *determi-
nante active* se habente: aut quod pos-
sit aliquid concipi tanquam determi-
natum quin concipiatur determinans
etiam confuse saltem. Si nullum *de-
terminans* potest probare Wolffius,
Atheus negabit ipsi *determinationes*,
atque adeo negabit *leges*, & princi-
piis Wolffii ad hoc negandum utetur,
ut *libertatem* solam pro lege sua agnos-
cat, donec ei demonstretur quidpiam,
quod eum moraliter constringat.

6. Nihil proficit D. Wolffius si for-
te dicat: Limitationes essentiae huma-
nae ac rerum evidenter apparere ex
hoc, quod homo cum omni libertate
arbitrii non possit aliam essentiam sibi
facere, neque rebus ceteris. Quid enim
ex hoc infert Wolffius? Inférne hoc:
Essentiam humanam esse limitatam in
se ipsa, *sine alio limitante*? Si hoc in-
fert, Atheus utraque manu illud am-
plectetur, ac dicet: Ego ex Wolffii
principiis sum limitativus ac determi-
nativus mei ipsius: Determinatio mei
ipsius à me ipso est mihi lex: Ergo de-
terminabo me quocumque voluero, &
legem meammet implebo.

7. Si rursus hortetur Atheum Wolf-
fius: Non te debes ipse determinare
quo voles, sed jam es determinatus à
tua essentia. Atheus dicet, Wolffium
præ nimis litteris insanire. Quæret
enim Atheus: Essentia mea estne ali-
quid aliud quam ego? Si essentia mea
ego sum, aut ostendatur mihi is, qui

me ligat & lege circumscribit: aut ego
liberum me putabo.

8. Deinde perget Atheus: Limita-
tiones illæ, quas mihi, clarissime Wolf-
fi, dixisti, sunt physicae tantum. Id est:
mihi est physice impossibile, ut aliam
mihi essentiam dem, sicut idem est im-
possibile lapidi. Quemadmodum igitur
lapis non est *moraliter* lege natu-
rali obligatus ad casum erga centrum
tanquam perfectionem suam; ita nee
ego ero moraliter obligatus ad usum
facultatum mearum tanquam perfectio-
nem meam; sed tantum physice, ac cæ-
co quodam modo.

9. Si D. Wolffius limitationem
illam refundet non in essentiam
ipsam solam humanam, sed ulte-
rius in essentiam ceterarum mundi
rerum, ad actiones humanas concurren-
tium; per se patet, Ipsum rationem
sufficientem determinationis, obligatio-
nis, ac legis jam non in ipsa essentia
humana reperire posse, sed aliunde eam
reperere debere. Jam vero si rationem
sufficientem limitationis & consequen-
ter obligationis non invenit nisi in iis,
quæ extra hominem sunt, debet il-
lam reperire cum Astrologis in astris,
aut cum Epicuro in casu; aut cum
Stoicis in fato; aut cum Leucippo,
Empedocle ac eodem Epicuro in decli-
natione atomorum; aut cum Pythago-
ra in numeris; aut cum Hesiodo in no-
cte &c. Quidquid autem horum pro
limitativo rerum assignaverit Wolffius,
duas maximi in Jure naturæ momenti
quæstiones resolvere debet Atheo:
primam: quæ sint illa tam potentia af-
tra, qui casus, quod fatum? namque
nomibus istis utique non succumbere
volet Atheus, aut ullus homo. *Alte-
ram* quæstionem, quæ sit astrorum, aut
casus, aut fati actio & obligatio *MO-
RALIS* justum faciens, in essentiam
aut voluntatem humanam? Nisi enim
moralis obstrictio ostendatur Atheo,
physicâ quidem concedet se teneri, sed
invitum: dicetque non assignari sibi
hactenus causam, cur *libenter* obediat.
Hoc enim, cum obedio, quia mihi im-
possibile est aliter facere, nemo habebit
pro obedientia morali, sed pro necessi-
tate physica, sicut casus lapidis vertus
centrum nihil est morale lapidi, sed
physicum.

Them. XVII. Lex naturæ Wolf-
fiana nulla est ac nullam parit obliga-
tionem moralem sed mere physicam:
adeoque non est regula justii.

1. Apparet hoc ex iis, quæ statim
antea differuimus.

2. Probo

Determina-
tiones Wolf-
fianæ tan-
tum physicae.

Si Wolf-
fius ratio-
nem deter-
minationum
querit ex-
tra homi-
nem,

debet recur-
rere ad fa-
tum,

aut casum,

aut atomos
&c.

ex quo quæ-
stio redibit

1. quid sit
fatum? &c.

2do unde ex
hoc obliga-
tio moralis?

Lex naturæ
Wolffiana
non parit
obligatio-
nem mora-
lem.

Probat
ex Wolffio.
Necessitas
moralis est
ex aliquo
supposito.

2. Probo idem ex Wolffio in hunc modum. *Obligatio passiva legis naturæ est NECESSITAS MORALIS agendi vel non agendi.* §. 118.

Atqui *necessitas moralis est tantum hypothetica, sive SUPPOSITO quod actio DEBEAT esse recta.* §. 116.

Igitur obligatio passiva legis naturæ est tantum hypothetica, seu ex supposito, actionem debere esse rectam.

Supposita
non sum-
mantur ex
ipsa natura
rei, sed de-
bent probari

3. Supposita autem possunt negari, & is, qui ea supponit debet probare; cum non sumantur ex ipsa rei natura, sed aliunde sumantur, & naturæ supponantur. Igitur *conditio*, quod actio humana *DEBEAT* esse recta, non sumitur ex ipsa natura actionis humanæ, sed aliunde supponitur.

Et potest
Wolffio
negari, ac-
tionem de-
bere esse
rectam:

4. Quodsi igitur, ut quilibet potest, D. Wolffio neget aliquis *suppositum* hoc, actionem *DEBERE* esse rectam, quid faciet? Ex ipsa essentia humana ac rerum non potest illud probare; cum aliunde supponat. Et si ex essentia illud *debitum* rectitudinis probare vellet, probaret necessitatem non hypotheticam seu moralem, sed physicam ac metaphysicam. Necessitas enim essendi in humana essentia est metaphysica, & necessitas existendi agendique sic & non aliter in natura humana est physica. Unde ergo & ubi illud *debitum* rectitudinis *suppositum, aut hypotheticum*?

quod non
potest pro-
bare.

Declaratur
amplius
exemplo.

5. Sicut ergo non possum dicere, in lapido esse moralem necessitatem cadendi ad centrum, sive ex supposito, quod *debeat* cadere ad centrum; quia hæc est lapidis natura: Sic in actione humana non possum dicere, esse necessitatem moralem agendi convenienter essentia & naturæ humanæ ac rerum, ex supposito quod debeat agere convenienter essentia ac naturæ; quia hæc est natura hominis. Ratio primi de lapide, est; quia debitum cadendi ad centrum non est suppositum aut hypotheticum vel conditionatum lapidi, sed naturale ac physicum. Ratio secundi de *actione humana* est plane eadem; quia ut actio conveniat essentia ac naturæ hominis, non est debitum conditionatum sed naturale ac physicum. Eodem modo quo calefactio ignis non est debita igni ex supposito, sed ex natura.

Wolffius
deducitur
ad contra-
dictoria.

6. Hoc tantum subjungo, ista D. Wolffii principia iterum esse contradictoria, & Athei conclusioni faventia, quam D. Wolffius ei negare non potest. Lex naturæ est moralis, quia est regula morum: & non est moralis, quia non nititur conditionata rectitu-

R. P. Defing. Pars I.

dine, cum rectitudo per legem naturæ intenta sufficientem rationem habeat in ipsa essentia physica §. 135. & 259.

7. Rursus vero statim aliud sequitur iterum contradictorium, aut, si non contradictorium, certe tautologicum, idem per idem probans. Nam §. 135. ait: *Leges sunt regula, juxta quas actiones nostras determinare obligamur. Quamobrem, cum regula sit propositio enuntians determinationem rationi conformem (§. 475. Ontolog) Leges sunt propositiones, quæ enuntiant, quomodo actiones liberae RATIONI CUIDAM conformiter determinari debeant. Leges itaque suas habere debent rationes.*

Atqui lex naturæ & essentia ac natura humana & rerum est idem. Adeoque essentia humana est propositio enuntians determinationem rationi cuiusdam conformem. Igitur essentia humana debet habere *rationem quandam* cui conformet determinationem. Igitur lex naturæ seu essentia humana nititur conditione aliqua supposita, quod alicui rationi debeat conformari actus. Quæ conditio & ratio, nisi Atheo probatur esse DEUS, negabit debitum & obligationem legis naturæ.

8. Nihil autem valet, si dicas: *ratio* ipsa essentia inest in essentia humana intransitive, ita ut ipsa essentia sit illa ratio: Nam hoc enim est reditus in circulum. Essentia humana ac rerum debet habere rationem cui conformetur determinationes; ratio illa est ipsa essentia humana ac rerum: Ergo essentia humana ac rerum debet habere essentiam humanam ac rerum.

D. Wolffius vacillans jam operose contendit, essentiam humanam esse ipsam rationem cur actio debeat eidem essentia conformari; jam iterum ponit; essentiam humanam debere habere aliquam rationem cui conformiter fiant determinationes: vel cui conformiter regulet regula.

Them. XVIII. Tautologia est etiam in hoc D. Wolffii enuntiato: *Homo ratione valens ac utens sibi ipse lex est.* §. 268.

1. Nam homo ratione valens & utens est ipsa essentia & natura humana ac rerum ad actionem liberam concurrentium. Lex naturæ est iterum eadem ipsa essentia ac natura humana ac rerum. Igitur citatus § habet hanc expositionem: *Ipsa Essentia & natura humana ac rerum, est ipsa essentia humana ac rerum, ipsa essentia humana ac rerum.* Nempe ipse homo est ipsi homini ipsa lex seu homo.

Z 2

2. Quodsi

Ansam præbet Atheismo.

2. Quodsi super hæc omnia accedant sollicitæ iussiones D. Wolffii, ventantis omnino, ne ratio illa debiti referatur ad ullum ens superius homine, aut ad DEUM, utpote legi naturæ plane extraneum; nemo non videt quanta possit nasci ad libertinismum & ipsum Atheismum proclivitas. Qualis nata est apud Stoicos semet sibi pro lege ponentes; & apud Epicuræos omnia mundana ferri absque DEI voluntate dicentes,

Liberum arbitrium impeditur Wolffii doctrinâ.

Them. XIX. Ex D. Wolffii principiis liberum arbitrium non habet sufficientem rationem ad hoc potius quam aliud eligendum, & semper debet manere suspensum ac perplexum.

Voluntas pendet ab intellectu:

1. D. Wolffius §. 88. docet, determinationem voluntatis pendere ab intellectu distincte representante bonum: & sic rationem sufficientem voluntatis potius quam noluntatis esse in intellectu.

2. Suppono hic Wolffium loqui de bono *moralis*, non mere physico. Aliàs enim traderet regulam pro simpliciter tantum volendo non pro volendo moraliter, uti illud in philosophia moralis considerandum est à Philosopho.

Sed intellectus non potest representare bonum morale:

3. Jam vero in principiis D. Wolffii intellectus non potest distincte representare bonum morale. Ergo in principiis D. Wolffii non datur sufficiens ratio determinandi voluntatem potius, quam noluntatem.

ex Wolffii doctrinâ

4. Minorem probo ex ipso Wolffio sic: *Bonum morale est, quod legi conforme est* §. 244. Legi conforme est, quod ex obligatione legis descendit. Ex obligatione legis descendit, quod est moraliter necessarium §. 118. Moraliter necessarium est, quod necessarium est supposita conditione quod actio debeat esse bona. §. 116. In principiis Wolffii non potest intellectui apparere suppositæ conditionis purificatio, ut supra. Themate XVII. ostendimus. Quod intellectui non apparet, illud non potest representare voluntati. Igitur bonum morale non potest in principiis Wolffii ab intellectu representari voluntati. Igitur in his principiis non est sufficiens ratio magis voluntatis quam noluntatis.

sed tantum physicam.

5. Nempe necessitas agendi hoc potius quam aliud, in doctrina Wolffii hæc sola est; quia natura humana, & rerum ceterarum ita comparata est, ut sic possim agere & non aliter. At hæc necessitas non fundatur in *conditione* aliqua debiti naturæ *superad-*

dita, sed in ipsa tantum physica ac metaphysica agentium indole: sicut necessitas cadendi ad centrum non fundatur in conditione aliqua indoli lapidis apposita, sed intransitive in ipsa lapidis natura. Quemadmodum ergo necessitas hæc in lapide est tantum physica & non moralis, ita & in voluntate ac intellectu humano tantum physica est necessitas illa, quæ me stringit, ut agam non aliter quam agere homo potest; id est, ut agam sicut humanæ essentiæ ac naturæ convenit agere.

6. Si D. Wolffius vellet his superaddere *rationes finales in DEI INTENTIONEM referendas* ex §. suo 46. recte omnia haberent: Sed tunc corrui ipsius aliàs insistentabile ædificium Puffendorffiano æmulum, nempe legem naturæ haberi independentem à *voluntate DEI*. Vid. supra Them. XII.

Them. XX. In Wolffii principiis

Non datur virtus moralis Wolffiana.

1. Sequitur hoc ex prioribus. Virtus philosophica seu naturalis à Wolffio dicitur *habitus conformandi actiones legi naturali ob intrinsecam earundem bonitatem ac malitiam* §. 338.

Probat ex Wolffio.

Ideoque ratio sufficiens virtutis est in intrinseca bonitate actionum. Atqui intrinseca bonitas consistit in ipsa essentia atque natura humana ac rerum quod perpetuo inculcat Wolffius. Essentia autem ac natura humana ac rerum est tantum aliquid physicum, nisi conditio alia supponatur §. 116. Ergo ratio sufficiens virtutis est tantum in aliquo physico. Ergo & ipsa virtus Wolffiana est tantum physica. Sicut habitus canis cibum mendicantis non est virtus moralis, tametsi sit conformis legi naturæ, i. e. essentiæ atque naturæ caninæ ac rerum: id est, fami, desiderio cibi, metui fustis inolitato &c.

2. Dicit D. Wolffius, esse inter hæc discrimen; quod canis agat sine reflexione & ratione, homo autem ex reflexione & ratione. Verba tantum hæc sunt, rem non mutantia. Nam reflexio supra actionem suam utrum cani desit, disceptatur à philosophis. Deinde si non adsit cani facultas reflexiva in ejusmodi actionibus, sequitur, eum *conformiter suæ naturæ* adeoque *moraliter bene* agere, etiam reflexione ommissa, quæ utique reflexio in ejus natura non est.

Reflexio supra actionem per se non facit moralem.

3. Quod de *ratione* dictum est, ad idem recidit. Nam si per rationem intelligitur facultas ratiocinandi, hæc qui-

An Ratio faciat moralem?

quidem adest in homine, in cane non adest: sed in homine ejus præsentia sola est tantum physica, & in cane ejus absentia est tantum Physica. Igitur si canis agit sine tali ratione, & homo agit ex tali ratione, uterque agit tantum Physice: homo ex Principio Physico sibi innato; canis sine Principio Physico, sibi non innato. Quocirca sicut canis non agit moraliter male, quod careat ratione; ita homo non agit moraliter bene, quod gaudeat ratione.

alius sensus

4. Si vero per rationem intelligitur causa, Principium seu ratio sufficiens, imponens necessitatem sic agendi non qualemcumque sed ex *conditione* ac suppositione naturæ physicæ superaddita, id est necessitatem moralem; dico, hominem non magis moraliter agere in Principiis Wolffii, quam canem. Quia essentia hominis ac rerum sine dependentia ab alio non habet illam *suppositionem superadditam* in se: consequenter non habet in se rationem sufficientem moralitatis.

alius.

5. Si per rationem intelligitur causa vel Principium imponens necessitatem sic agendi indistinctam ab ipso agente, & non aliunde suppositam; dico canem in his Principiis æque moraliter agere ac hominem. Canis enim agit ex ratione, ac Principio naturæ suæ intrinsece aptæ ad tales actiones, non supponendo aliunde quam ex natura sua debitum ita agendi: Si igitur ita agere secundum naturam humanam est moraliter agere, & moralem virtutem Philosophicam habere; etiam in cane ita agere erit agere moraliter, & erit habere virtutem moralem Philosophicam.

Wolffius expresse admittit DEum

Them. XXI. Frustra mihi oggeritur, me nodum in Scirpo quærere, & calumniam struere Domino Wolffio; cum is utique multis verbis & Paragraphis adstruere conetur, legem naturæ pendere à voluntate DEI, DEum esse illius auctorem, dari obligationes hominis erga DEum, dari liberum arbitrium, dari virtutem moralem: Quid ergo illi objicitur?

sicut Puffendorffius

1. *R.* Id quod Puffendorffio objectum fuit, cadit etiam in D. Wolffium. Ille Principia posuit, nullo modo ad DEum relata, mox tamen, quod metueret pro atheo & impio agnosci, protulit subito velut ex machina DEum: non quod illi necessarius videretur ad constituendum jus, sed quod sibi necessaria esset ejus mentio ad vitandam impietatis infamiam. Unde quidquid Puffendorffius de officiis erga DEum, de religione, &c. præcipit, videntur

ea non nisi ad speciem allata, cum ad Jus naturæ Puffendorffianum hæc minime pertineant. Nam ad Jus Puffendorffianum pertinent tantum ea, quæ in principiis ejus continentur. At in ejus principiis nihil continetur divinum: ergo ex iis etiam nihil tale deductur.

2. Eadem fere ad D. Wolffium spectant. Statuit ille Principia legis naturæ, atque ipsam legem naturæ, vultque ac jubet sollicite, ne vel cogitetur quasi illa dependerent aut connexionem haberent cum DEO. Atque ex sic statutis principiis derivat omnes omnino obligationes humanas naturales. Tum denique tota lege naturæ ex integro constituta, superadducit aliunde DEum aliquem legislatorem illius legis quæ ab ipso non pendeat. Ne ii, qui Atheismi ipsum accusaverant, vel favoris Atheismo præstiti, videantur vera dixisse. Si tantum ingenii acumen ac tantum verborum adhibuisset ad demonstrandum id, quo athei indigent, nempe ad dependentiam eorum à DEO agnoscendam; quantum adhibuit ad id quo athei non indigent, nempe ad agnoscendum se homines esse; vel ad id etiam quod eis plurimum nocet, nempe ad ostendendum, ipsos posse intrinsece bonos ac virtuosos esse; quin dependentiam admittant, profecto potuisset Wolffius hæc agens rem pulcræ præstare, cum contraria omnia faciens periculo videatur exponere impios periculo novo minime indigentes ad interitum.

Them. XXII. D. Wolffius non nisi per contradictionem potest admittere obligationem passivam moralem legis naturæ. Contradictio in admittenda obligatione morali ostenditur ex Wolff.

1. *Obligatio passiva est Necessitas moralis agendi vel non agendi* §. 118.

Atqui in D. Wolffii Principiis non datur necessitas moralis legis naturæ.

Igitur in illius Principiis non datur obligatio &c.

2. Assumptum probo. Necessitas moralis à D. Wolffio §. 115. sic explicatur: *Moraliter necessarium est cujus oppositum moraliter est impossibile.*

Moraliter autem impossibile est id, quod salva rectitudine actionis fieri nequit. §. 157. Salva vero rectitudine fieri nequit illa actio, quæ in determinationibus essentialibus hominis non habet sufficientem rationem cur talis potius sit quam non sit, & esse debeat §. 65.

Igitur Moraliter necessaria erit actio illa, quæ in determinationibus essentialibus

tialibus hominis sufficientem rationem habet cur talis sit & esse debeat.

Tautologia.

3. Antequam ad ulteriorem probationem progrediar, observet velim lector usitatam D. Wolffio tautologiam. *Necessarium moraliter* est id, quod in essentiali rationem habet cur *esse debeat*: Esse autem debere, & necessarium esse, nisi fallor, idem sunt. Ad hoc ergo recidit machina Wolffiana ut dicat: *Moraliter necessarium est quod est necessarium; vel quod habet rationem, cur sit necessarium.*

4. Sed ego, his missis, non video, quomodo hinc sequatur *necessitas moralis potius quam physica*: & consequentur, quomodo detur obligatio legis naturæ, quæ certe moralis est? Nam quæ ideo necessaria sunt, quia *debent esse*, id est quia non possunt non esse convenientia *essentialibus* determinationibus humanis, illa non sunt magis moraliter quam physice necessaria. Igitur ex hac debita convenientia nondum potest moralis necessitas inferri.

Conformitas cum essentialibus nondum est moraliter necessaria.

5. Probo autem, illa quæ *debent esse* conformia determinationibus essentialibus, per se nondum esse *moraliter* necessaria. Quippe homo per essentialem determinationem non potest non agere finite: An igitur finite agere erit *moraliter* necessarium? Imo erit necessarium *physice ac metaphysice*; sicut physice necessarium est homini debili non portare libras centum. §. 115.

Effugium Wolffii

6. Inquiet D. Wolffius, *moralem* necessitatem non sumi ex debita convenientia cum una tantum determinatione essentiali, sed cum *omnibus simul sumptis*. §. 65.

precluditur.

7. Respondeo primo, ne sic quidem esse necessitatem *moralem*, sed nude *Physicam*. Etenim omnes determinationes essentialis sive seorsim sive simul sumptæ sunt & manent determinationes *essenciales*: essentialia autem homini ac rebus sunt *physice ac metaphysice* immutabilia. Unde recte S. Thomas agnoscit, appetitum boni ut sic & simpliciter non esse *moraliter* voluntati necessarium sed *physice*; quia est *physice* innatus voluntati, seu potius est ipsa natura voluntatis. Dicitur ergo ille appetitus *naturalis*, & simpliciter necessarius, non *moraliter*. Consenserat hinc D. Wolffius statim in 12mo §. suæ Philosophiæ practicæ, dicens: *Actiones tam animæ quam corporis dicuntur NATURELES VEL NECESSARIE, quæ per essentialiam & naturam animæ & corporis determinantur. LIBERÆ autem appellantur, quæ per essentialiam & naturam animæ ac corporis*

ex ipso Wolffio.

non determinantur, sed à libertate animæ pendent. Et recte adjecit in nota, *hoc discrimen actionum necessariorum seu naturalium atque actionum liberarum probe esse attendendum, tanquam FUNDAMENTUM MORALITATIS, ET UNDE PENDEAT TOTUM QUI SUI PRINCIPIA RELIQUIT.* Nihilominus cum ad moralitatem & ad obligationem deinde explicandam accedit, relicto hoc fundamento *moralem* necessitatem seu obligationem ponit in determinationibus essentialibus, seu in necessitate, quæ *per essentialiam & naturam animæ & corporis*, hoc est hominis, determinatur, seu tantum sunt *naturales* & non liberæ; id est *tantum physica & non morales*.

8. Respondeo secundo. Talis convenientia actionis cum determinationibus hominis essentialibus non habet ex ipsius Wolffii doctrina rationem sufficientem debiti moralis sed tantum naturalis & physici. Nam *moraliter necessarium est, seu SUPPOSITO, QUOD ACTIO DEBEAT ESSE RECTA*; id est supposita necessitate rectitudinis, ait D. Wolffius §. 116. Supposita autem non insunt naturæ, nec sunt inter determinationes essentialis, sed aliunde repetuntur. Igitur determinationes essentialis actionum non secum ferunt nec faciunt *necessitatem moralem*, sed *physicam* tantum: *moralis* autem fit per conditionem *debiti aliunde suppositi*.

9. Ex his jam visibile redditur, necessitatem *moralem* seu obligationem Juris Naturæ Wolffiani esse *moralem* & non esse *moralem*. *Est moralis*, ut vult & jubet, Wolffius §. 118. Non est *moralis* quia consistit in determinationibus essentialibus, seu *quia per ipsam essentialiam & naturam animæ & corporis determinantur* actiones ex tali necessitate faciendæ, & consequenter sunt *meræ naturales contradistinctæ actionibus liberis seu moralibus* ex §. 12. Et quia demum, ut necessitas ista Wolffiana *moralis* vere fiat *moralis* & hypothetica, *DEBITÆ* rectitudinis rationem aliunde repetere debet, non in se ipsa continet. quod ni fiat, manebit semper necessitas *tantummodo* Physica, utpote non nisi per ipsam essentialiam & naturam hominis determinata. Itaque erit *moralis* & non erit *moralis*.

Reducitur ad contradietoria.

Necessitas Wolffiana est & non est moralis.

10. Rursus dico: D. Wolffius. si quis ei neget *suppositum*, quod actiones humanæ *debeant esse rectæ*, nequaquam potest illud in suis principiis probare. Si dicet Wolffius, Naturam, hominis essentialiter *exigere*, ut actio-

Probat idem per idem

nes sint rectæ: igitur *debere* esse rectas: probat idem per idem: *debent* esse rectæ, quia *exigitur* ut sint; debere autem & exigi idem ni fallor sunt. In quæstione autem jam est, an *debeant*: igitur etiam est in quæstione, an *exigatur*?

& redit in circulum.

11. Si dicet Wolffius, obligationem seu debitum rectitudinis poni posita ipsa hominis ac rerum essentia & natura: id quod sæpe dicit: in eundem iterum circulum abit: Redit enim quæstio, an obligatio illa sit ipsa natura hominum? an aliquid à natura hominis, ac rerum distinctum? Si illa obligatio seu illud debitum est aliquid distinctum ab essentia & natura hominis ac rerum, falsæ sunt Wolffii propositiones, dicentes obligationem poni posita ipsa illa essentia: nam posita solum essentia certe non ponitur aliquid ab essentia distinctum.

aliter.

12. Si illa obligatio est indistincta & est adeo ipsa essentia hominis, argumentum denuo in circulum regyratur, hoc modo. Homo debet, seu habet obligationem seu necessitatem moralem ad actiones rectitudinem habentes eliciendas: At necessitas moralis seu obligatio est hypothetica seu obligat supposito, quod actio debeat esse recta, seu supposito, quod homo habeat obligationem ad *rectas* actiones ponendas: Igitur homo habet obligationem ad actiones rectas ponendas, supposito quod habeat obligationem ad actiones rectas ponendas. Suppositum autem, nempe quod habeat talem obligationem, probare D. Wolffius non aliter potest, quam sic: obligatio est ipsa essentia hominis: homo habet essentiam: ergo homo habet obligationem. Hæc autem argumentatio suppositum illud minime probat, sed ad suppositum, nempe ad *obligationem* rectitudinis probandam, assertit ipsam obligationem minime hypotheticam sed absolutam & physicam, nempe essentiam humanam. Id quod est probare obligationem per eandem ipsam obligationem, idem per idem.

Sterilis tautologia.

13. Quin si verba Wolffiana in proprio ipsius sensu exponantur longe deterior efficitur tautologia. In ipsius enim sensu: *Homo agens, Essentia & natura humana ac rerum: Necessitas moralis seu conditionata, ipsa illa conditio seu obligatio ad rectitudinem, Lex naturæ, rectitudo ac bonitas ipsa actionum*; hæc omnia sunt una eademque res. Ex quo tale consurgit demonstrationis verbalis seu logodædaliæ artificium. *Essentia & natura humana ac re-*

rum (homo agens) *habet Essentiam humanam ac rerum* (seu obligationem) *supposita obligatione* (seu supposita essentia humana ac rerum) *ad actiones rectas seu bonas* (id est ad actiones convenientes essentia humanæ ac rerum:) Quæ, ut cetera Wolffii multa, adeo sunt sterilia & egelida, ut in nullius Scriptoris naturæ jure quidpiam ita frigidum me legere meminerim: excepto forte Pagenstechero.

14. Ejusdem corii sunt etiam hæc Verborum sequentia: §. 134. ait: *RATIO legum moralis est, qua desumitur à rectitudine actionis* §. 135. *LEX NATURALIS est, qua RATIONEM sufficientem in ipsa hominis rerumque essentia ac natura habet.* §. 136. *Posita hominis rerumque natura atque essentia ponitur lex naturæ, consequenter ipsa essentia & natura hominis rerumque lex naturæ constituta.* Nam deberet Philosophus indicare, an hæc ultima propositio intelligenda sit transitive, an intransitive? nempe an essentia humana sit medium vel causa ad constituendam extra se legem? an vero ipsa humana essentia sit ipsa lex constituens & constituta? Wolffius videtur semper intransitive intelligi velle.

Jam vero addantur mox citatis §§. alii etiam, & apparebit inanis verbifemini conatus. §. 143. ait: *Obligatio legis naturalis rationem sufficientem in ipsa hominis rerumque essentia atque natura habet.* §. 146. *Obligatio naturalis & LEX NATURÆ DEPENDENT ab ipsa hominis rerumque essentia atque natura.* §. 129. *Posita hominis rerum essentia atque natura ponitur etiam naturalis obligatio.*

15. Hæc pauca citata qui inter se *reducitur ad* contulerit Dædalo aut Oedipo opus habebit. Lex naturæ *EST* ipsa essentia hominis ac rerum. Obligatio naturalis *EST* ipsa essentia hominis ac rerum. Obligatio naturalis *DEPENDET* ab essentia hominis ac rerum. Obligatio sive essentia hominis ac rerum *DEPENDET* ab essentia hominis ac rerum. Lex naturæ sive essentia hominis ac rerum sufficientem *RATIONEM HABET* in ipsa essentia hominis ac rerum. Item quæ aliis præterea locis dicit; Lex naturæ *PRÆCIPIT, VULT. PRÆCIPIT*: id est essentia humana præcipit, *VULT*, præscribit &c. Hæc fateor, tam clara sunt & tanta luce (si Superis placet) sunt prædita, ut in metaphysica nostra, quæ *meris tenebris* hæctenus constabat, nullibi reperiantur: nec miror adeo, si ea capere nec ego possim, nec quisquam alius præter

præter Ontologos Wolffianos. Æque clara; ac si dicerem: Lex Romana est ipsa respublica Romana, deinde dicerem: Lex Romana dependet à republica Romana, & rursus: Lex Romana sufficientem rationem habet in republica Romana. Quæ enim rationem in alio habent, non sunt illud aliud, sed cum eo tantum connectuntur, in Principiis Wolffii. Igitur Lex naturæ est essentia humana & non est essentia humana. Est ex effato Wolffii. Non est, quia lex naturæ tantum rationem habet in essentia humana, atque adeo tantum connectitur eidem. Si vero essentia ipsa humana ac rerum non est ipsa lex naturæ, quid ergo tandem est lex naturæ? An ea est actus voluntatis essentia humanæ? an præceptum aut præscriptum ab essentia humana ac rerum editum?

Wolffius agnoscit suam legem naturæ esse tantum medium ad legem agnoscendam. & nullam ponit legem N. ostenditur ex Wolffio

Them. XXIII. D. Wolffius eam legem naturæ, quam ipse statuerat, agnoscit non esse legem naturæ, sed tantum medium ad legem naturæ cognoscendam seu demonstrandam. Ac per hoc denique nullam ponit legem naturæ.

1. Wolffius §. 137, concludit: *Quoniam lex natura rationem sufficientem in ipsa hominis rerumque essentia atque natura agnoscit: Per rationem autem sufficientem intelligitur, cur quid sit potius quam non sit: Et lex in genere præscribit modum determinandi actiones liberas: PER EA, quæ ad essentiam atque naturam hominis rerumque pertinent, seu quæ homini rebusque per essentiam atque naturam insunt, INTEL- LIGITUR, cur actiones liberae hoc modo sint determinandæ, QUEMADMODUM VULT LEX NATURÆ.* Subjungit: *Ecce tibi fontem, UNDE DERIVATUR lex naturæ: ad quem recurrendum, si certam ejus cognitionem haurire velis.*

Argumentum Wolffii

2. In his verbis & in hac inversa argumentatione hoc continetur argumentum directum: Lex in genere est aliquod ens, vel actus alicujus entis præscribens modum determinandi actiones liberas: Sed lex naturæ est Lex: Ergo Lex naturæ est ens vel actus alicujus entis præscribens modum determinandi actiones liberas. Et hæc est prima pars generalis argumenti: Sequitur jam altera assumpta:

Lex naturæ cognoscitur per rationem sufficientem, quæ in alio

Quidquid cognoscitur, cognoscitur per rationem sufficientem, quam habet in alio: Atqui lex naturæ cognoscitur: Ergo lex naturæ cognoscitur per rationem sufficientem, quam ipsa lex naturæ in alio habet. Jam sequitur pars

tertia argumenti, & est hæc: Atqui lex naturæ sufficientem rationem agnoscit (habet) in ipsa hominis rerumque essentia ac natura: Igitur lex naturæ cognoscitur ex hominis rerumque essentia ac natura. Ac per consequens modus determinandi actiones liberas, quem lex præscribit, cognoscitur ex ipsa essentia hominis ac rerum.

sed habet rationem in ipsa essentia humana. Ergo cognoscitur lex ex essentia humana.

3. Qui aliud quid ex Wolffiano illo Paragrapho exculperit secundum veram Logicam, ab eo doceri perlibenter velim. Aliud autem cum in hoc ejus argumento nihil contineatur, sequitur in isto paragrapho nihil statui, nihil probari de essentia aut existentia aut quidditate legis naturæ, aut de ejus constitutivo; sed tantum de medio, per quod veniatur in cognitionem earum rerum, aut illiusmodi rerum, quæ per legem naturæ præscriptæ sunt, sive earum rerum, quæ sunt objecta illius entis, quod præscribit modum determinandi actiones liberas.

Atque adeo Wolffius tantum probat medium cognoscendi legem, non ipsam legem.

4. Nunc autem, ubi de constitutivo legis naturæ quæritur, non est quæstio de materia, quæ per legem naturæ præcipitur, aut quæ obversabatur animo illius, qui legem naturæ tulit; sed quæritur, quodnam ens, aut cujusnam entis actio velit hoc aut illud naturæ humanæ imponere? sive quæritur quid sit illud potens præscribere? non quid sit ab illo potente præscriptum?

& præterit quæstionem principalem.

5. Nam in valde multis materiis legis naturæ omnes homines consentiunt sine dubitatione; nempe non esse furandum; mœchandum; mentiendum &c. Hoc autem quæritur, quæ sit anima legum istarum? quæ sit vis? quæ sit ratio, cur debeamus non furari, non mentiri? Hac enim ratione non detecta, nihil in essentiam & animam nostram virium habet effatum illud, non furaberis, non mœchaberis.

nempe unde sit obligatio?

qua non probata nulla probatur lex naturæ

In illa autem argumentatione Wolffiana nihil ostenditur de illa vi moraliter nos ligante, cur non furemur aut mentiamur; sed tantum, unde agnoscamus quod non sit mentiendum. Id quod superiora consideranti patet.

6. Præterea multis aliis modis peccat Wolffiana argumentatio contra famam Logicam. Primo enim in conclusione infert ea, quæ in præmissis non fuerant. Conclusio dicit: per essentiam hominis intelligi, CUR actiones liberae determinandæ sint hoc modo, quemadmodum vult lex naturæ. In præmissis autem ne gry quidem continetur de ista ratione, cur actiones sic sint determinandæ; sed ad summum in præmissis continetur hoc, unde seu per

Peccata contra Logicam

In conclusione sunt, quæ in præmissis non fuerunt.

quod

quod medium intelligi possit, quod lex naturæ aliquid præscribat.

recurret ad voluntatem essentia humanæ, qui divinam excluderet:

7. Deinde in ipsa conclusione D. Wolffius, qui semper pugnat ad excludendam voluntatem DEI, quem creatorem legis agnoscit, inepte recurrit ad *VOLUNTATEM essentia humana ac rerum*, dicens: intelligitur per naturam, cur actiones liberæ hoc modo determinandæ sint, quemadmodum *VULT* lex naturæ, seu essentia humana ac rerum. Quid hoc est: Essentia humana & essentia rerum materialium *vult*, hoc modo fieri actiones hominis? An sol & luna & cibus corporis nostri & lux oculis obversans & cetera denique *volunt* nos hoc & non alio modo agere? Hoc certe ex Ontologia non sumitur.

Essentia humana habet rationem sufficientem in essentia humana.

8. Concatenata D. Wolffii tautologia etiam in his rursus exseritur. Nam in sensu Wolffiano hæc duo eadem sunt, seu dicas: *Lex naturæ sufficientem rationem in ipsa hominis ac rerum essentia habet*: sive dicas: *Essentia humana ac rerum rationem sufficientem habet in essentia humana ac rerum, seu in se ipsa* sive dicas: *Lex naturæ sufficientem rationem habet in lege naturæ*. Quia in sensu Wolffiano, essentia humana ac rerum & Lex naturæ non sunt distincta sed idem.

Wolffius nullam legem N. statuit

9. Quodsi vero dicet D. Wolffius, legem naturæ esse distinctam ab essentia humana ac rerum, & illam cognoscis ex hac: Edicat tandem quid *constituat* legem naturæ? Quid sit ipsamet lex naturæ? Quæ sit illa vis moraliter seu hypothetice necessitans humanam naturam ad actiones hoc potius modo edendas quam alio? Hanc enim vim nisi indicaverit, & præsertim si vim illam extra DEum seu extra ens naturæ Dominum posuerit, non tantum Athei sed omnes homines dicent, se liberos plane esse, neque ligatos, nisi ad summum physice. Et ex hoc sibi Patrocinium sumunt defensores Atheismi, naturalismi, Fati, Casus, Cynici quoque, Sceptici, & tota malorum Lerna.

Legem N. hic distinguit ab essentia humana.

10. Revera autem D. Wolffius legem quam alias cum essentia humana eandem fecerat, in hoc saltem paragrapho ab eadem essentia distinguit. In nota enim clare edicit, hunc esse fontem, ex quo *DERIVETUR lex naturæ*. Quod autem derivatur aliunde, non est id ipsum unde derivatur. Sicut in §. 143. dicit legem naturæ *dependere* ab ipsa essentia hominis. Quod autem dependet aliunde, non est id ipsum unde dependet. Item in hoc ipso

R. P. Desing Pars I.

§. 137. primò statim dicit, quod Lex naturæ sufficientem rationem habeat in essentia humana ac rerum. Id vero quod rationem sufficientem in altera habet, non est ipsum alterum, sed tantum *connectitur* cum illo, §. 10. Cosmolog, quem paragraphum adducit in §. 259. Philosophiæ practicæ, addens, *Leges naturales cum inter se tum cum ipsa hominis rerumque essentia atque natura CONNECTI*.

11. Quemadmodum igitur Puffendorffius *Socialitatem* suam producens non protulit Principium constitutivum legis naturæ, sed aliquam tantum ejus materiam aut effectum: Ita Wolffius proferens *essentiam humanam & rerum materialium* non protulit Principium, legis naturæ, sed ejus subjectum jam quidem regulatum physice *ab alio*, sed insuper etiam *ab alio* regulandum moraliter & constringendum.

Puffendorffius & aliorum defectum.

12. Sic alii attulerant amorem; alii convenientiam cum natura physice spectata; alii Conservationem sui &c. Sed hi omnes pro lege naturæ aut pro Principio ejus & ratione finali attulerunt effectum, aut subjectum, aut materiam &c. Nec ostendunt causam *moraliter necessitantem* & obstringentem ad hunc amorem, ad convenientiam, ad Conversationem! Et D. Wolffius hos omnes secutus attulit pro lege naturæ id quod legi subjectum est: & fassus, ad moralem necessitatem seu obligationem requiri *conditionem* aliquam suppositam *debiti*: omisit tamen illam conditionem, ut cum Ictis loquar, purificare adeoque actum, atque nihil egit.

commisit etiam Wolffius, subijcitur legis pro lege statuent.

13. Perperam quoque Wolffius ad *Natura constitutum esse* Ipsi natura *constitutum Jus est* sive lex. Jus.

De qua enim natura loquatur Cicero, Cicero melius Wolffium latere non potuit. Cum enim de legibus & de lege naturæ loquitur Cicero, dicit, legem naturæ esse *rationem omnia moderantis ac jubentis DEI*. Id quod nos supra exscripsimus, & in omnium fere Ictorum libris exscriptum legi potest. Certe enim lex constituta est ipsa natura naturante, ut nostri sanissime loquuntur: non ipsa natura maturata à DEO abstracta.

14. Ad facilius autem pervidendam fallaciam argumentationis Wolffianæ n. 1. expositæ faciam, quod facere dialectici solent, nempe argumentum simile proponam, quo falso deprehensio falsum etiam deprehendetur Wolffianum. Simile autem est hoc: *Quoniam lex Romana sufficientem rationem in ipso codice Justinia-*

A 2

stinia-

Justiniano habet: Per rationem autem sufficientem intelligitur, cur quid sit: Et lex in genere præscribit modum determinandi actiones liberas: Per ea, quæ ad Codicem pertinent, vel quæ Codici Justiniano insunt, intelligitur cur actiones libera civiles hoc modo determinanda sint, quamadmodum vult lex Romana. Neiple quidem Wolffius collectionem hanc legitimam agnoscat. Nam 1.º Negabit, legem Romanam habere sufficientem rationem in Codice; cum codex tantum sit consequens aliquid ad legem Romanam, & ejus signum &c. Ita & nos eidem Wolffio negabimus, in essentia humana haberi sufficientem rationem legis naturæ; cum essentia humana sit consequens ad legem naturæ, & ejus subjectum. 2.º Negabit Wolffius ex argumentatione hac sequi hanc conclusionem, nempe ex Codice Justiniani intelligi, *cur* aliquid sit agendum? imo dicet, ex codice solo, nisi is ulterius referatur, tantum intelligi, *quid* aut *quod* sit faciendum, non *cur*? Igitur & nos recte negamus Wolffio, ex essentia humana intelligi *cur* v. g. non sit mentiendum, nisi essentia humana ulterius referatur ac subordinetur.

Wolffius sibi negabit consequentiam,

Sophisma emendatur, si essentia dependet à DEO

Hæc autem Wolffiana tunc solum falsa & sophistica sunt, cum supponitur Essentia humana ut abstracta ac separata ab auctore suo: ex hac enim non cognoscitur unquam, *cur* essentia humana debeat parere legi sive sibi ipsi. Quod si vero Essentia humana refertur ad causam primam & finem ultimum (sicut Codex refertur ad Imperatorem & Imperium Romanum) Tum vero intelligitur ex Essentia sic relata, *cur* aliquid sit faciendum: sicut ex codice sic relato intelligitur.

Protagora sententia hominem sibi ipsi esse mensuram justum

Them. XXIV. D. Wolffius videtur renovare sententiam Protagoræ, dicentis: *Hominem ipsum esse mensuram justum ac injustum, boni atque mali: & Verus est mihi sensus meus; nam ex mea semper est essentia & ad illam spectat: & unumquemque per se ad scientiam satis valere.* Aliaque id genus, quæ subtiliter admodum confutavit PLATO in *Theæteto*.

1. Num Wolffii sententia cum Protagoræ conveniat, fastidiosum esset hic explicare. Philosophus id resciscere volens, adeat Theætetum ipsum, ac studiosa meditatione ruminetur.

2. Quoniam vero hæc reconditæ sunt Philosophiæ; Platonico & nos more studebimus elicere mentem Wolffianam, & quid in ea bonum malumve sit.

3. Possunt igitur *DŪO* ex Wolffio quæri. *Primo*: An essentia & natura hominis ac rerum sit lex naturæ, si essentia secundum illud spectatur, quod in illa essentia fuit, transit, contingens est, ac mutatur? *Secundo*; An potius essentia & natura hominis ac rerum sit lex naturæ, si essentia spectetur secundum illud, quod in eadem est permanens, immobile, vere æternum, & incorruptibile?

4. Si D. Wolffius illud assignat, quod transit, nempe essentiam humanam & rerum actu existentem, & contingentem; imprimis in sententiam Protagoræ palam incidit, omniaque absurda devorare debet, quæ Plato Protagoræ demonstravit. Ad hæc incommoda accedit, Quemlibet tantum hominem in individuo esse legem naturæ, cum quilibet tantum in individuo ac pro se existat, nec unus homo existat existentia alterius, nec singuli homines existant existentia omnium, nec omnes existant existentia aliqua communi singulorum. Igitur tot erunt leges naturæ, quot hominum individua: & pereuntibus in aliqua acie decem millibus hominum, decies mille leges naturæ perierint: contra totidem pueris natis totidem de novo leges naturæ editæ fuerint. Præterea cum D. Wolffius ad constituendam legem naturæ etiam essentiam ceterarum rerum adsumat, si & in illis rerum essentia ut existens & fluens sumenda est, sequitur, in singula momenta mutari legem naturæ, eo quod nullum abeat momentum, quin multæ contingant in rebus *existentibus* mutationes.

Contingentia non sunt lex naturæ

al'as tot sunt leges naturæ, quot individua.

5. *Secundo* vero si D. Wolffius dicet, essentiam humanam ac rerum esse legem naturæ, quantum in illa essentia spectat id, quod est immutabile, æternum; ad vitandam fallaciam iterum dux ad hoc quæstiones faciendæ sunt. Aut enim *primo* Essentia rerum spectatur ut æterna & immutabilis à priori, & ut scholastici recte dicunt à parte ante? aut vero ut essentia rerum à priori quidem non est æterna, erit tamen æterna à parte post?

6. Si D. Wolffius dicet, Essentiam rerum spectandam esse, ad hoc ut sit lex naturæ, tanquam æternam à priori, difficillimam suscepit Provinciam, & quia omnia promisit se demonstraturum, hoc suum Principium ne probabile quidem unquam efficiet, ut hominibus persuadeat, homines ab æterno *sine alia origine* ita immutabiles fuisse atque esse, atque adeo esse à se ipsis. Nam si non sunt à seipsis, jam non sunt immutabiles

Essentia æterna à priori

difficillime extricabilia.

subtiliter hoc indagandum.

les à priori, cœperunt enim esse, & ex non entibus facta sunt entia.

7. Si dicet, essentiam humanam esse legem naturæ secundum id, quod in ea æternum est non quoad existentiam actualem, sed quoad *possibilitatem*: ingerit se in disputationem profundam, quam deberet prius ex Theologis nostris & Philosophis discere. Interim hic nobis satis est dicere: *Possibilitatem esse rationem entis*, ut contradistinguitur *non entis*. Cum igitur omne ens secundum non sit ens nisi per rationem entis primi, sequitur verum fundum totius possibilitatis esse tantum in ente primo, id est in DEO. Consequenter Wolffius, qui, ut DEum seponat, essentiam humanam *ut possibilem* pro lege statuit, hoc ipso incidit in DEum: ac merito, quia quomodocumque se torqueat pseudo Theologus, eum nunquam effugiet, si cum ratione incipiat agere. Videatur saltem D. Thomas. I. Parte Quæst. XXV. Art. III. in Corp. nequid dicam de ejus interpretibus.

8. At si D. Wolffius dicet, essentiam rerum regulam esse, ut illa essentia est æterna à parte post, & in futurum immutabilis; nihil conficit; nam aut Corpus est immutabile, aut anima, aut utrumque? Nihil horum esse, evidens est: cum etiam animæ varias mutationes agnoscat Plato cum ceteris hominibus. Et si D. Wolffius hanc æternitatem admittit pro vera lege naturæ, cur dissimulat immortalitatem animæ? cur non dicit, vitam futuram pertinere ad jus naturæ? Si formalis ratio sufficiens & fundamentum legis naturæ sita sit in æternitate à parte post, non debet hæc æternitas essentia excludi à ratione legis naturæ, quippe quæ essentia æternitas est ipsa ratio sufficiens legis naturæ.

9. Ergo denique non apparet, in quo consistat illa vis, illa lex, illa necessitas ligans essentiam & naturam humanam ad juste potius quam injuste agendum? Etsi denique daretur, essentiam quoad se esse immutabilem, id nihil prodest Wolffio; cum essentia quoad se non dirigat actiones justas, alias nulla daretur actio non justa, cum omnis haud dubie actio convenit essentia quæ essentia: sed directio Wolffiana potius sumitur à determinationibus aliis ad actionem humanam concurrentibus. Hæ autem sunt sæpe mutabiles.

turæ constitutivo; aut pro ipsa lege naturæ, aut pro Principio legis naturæ ^{Indicativo} ^{indicativo}, ubique fere impingit & ^{et à Wolffio} ^{statuitur.} sibi contradicere videtur.

1. Si Wolffius dicit, legem naturæ esse ipsam essentiam humanam ac rerum, incidit in omnes difficultates hætenus prolatas, nec potest assignare subjectum lege hac stringendum; aut debet subjectum legis naturæ quærere extra hominem; aut debet eundem hominem quoad essentiam habere pro lege, & quoad eandem essentiam habere pro legis subjecto. Quæ omnia supra disputata sunt.

2. Si dicit, essentiam humanam ac rerum non esse ipsam legem, sed ab essentia hac constitui legem seu effici tanquam aliquid ab essentia distinctum; iterum hæc ipsa nos redarguimus supra & nunquam D. Wolffius ita sentiens potest assignare veram essentiam legis naturæ extra essentiam humanam; neque ullibi eam asseruit, minus explicavit.

3. Si D. Wolffius ait, essentiam humanam ac rerum esse Principium legis naturæ non constitutum, sed *indicativum* tantum, ita ut intellecta essentia deveniatur in notitiam earum rerum, ad quas per legem naturalem obligamur: imprimis fallitur in re ipsa; ac deinde sibi repugnat: *Fallitur in re ipsa*; quia cognita materia obligationis non hoc ipso etiam cognosco causam obligationis: atqui per essentiam tali modo cognosco tantum materiam obligationis, seu quid sit faciendum: igitur essentia cognita non statim agnosceatur sit faciendum? sive nondum statim per hoc cognosco legem formalem.

Repugnat etiam sibi, si ita explicet se. Nam ipse & in præfatione & in §. 259. admittit legem naturæ agnosci posse per *auditum*, & per auctoritatem referentium: & contendit, rudes (i. e. nonaginta novem ex centum hominum partibus) ita eam *debere* discere. Quod si vero lex naturæ est ipsa essentia rerum, videtur impossibile, ut essentia per auditum cognoscatur: id quod PLATO multis probat in *Theæteto* adversus Protagoram, & in *Sophista* adversus Parmenidem. Qui legi potest à cupientibus spinas plures.

Them. XXVI. D. Wolffius magna difficultate jus naturæ oneravit, & nihilo majorem utilitatem comparavit.

1. Difficultatem auxisse eum, pate- re debet libros ejus consideranti. Ipse ^{Wolffius in} ^{Jure naturæ} ^{peperit} ^{trul-} ^{tatem} ^{que-}

Essentia ne- que pro Constitutivo *Them. XXV.* D. Wolffius statuens essentiam rerum pro Principio legis na- *P. Desug Pars I.*

quoque eandem agnoscit, qui sua tantum egregie jam doctis servire posse passus est, à paucis intellecta.

2. Difficultati priori, quæ in intellegendi reperitur, accedit alia in exequendo, quæ majoris est momenti. Vult enim legem naturæ consistere in essentia humana ac rerum; is autem qui legem exsequi debet, debet eam agnoscere: ergo & essentiam humanam ac rerum debet cognoscere, ut legem exsequatur. Quanta hæc difficultas! Item quam difficile est homini ex sola sua & rerum, extra DEum, essentia permoveri ad quotidianas actiones?

nullam vero
utilitatem

3. Si D. Wolffius contulisset aliquid ad hoc ut per pseudontologicum suum naturæ jus, errores aliorum ad malum inclinantes repellerentur; aut ut voluntati ac cupidini hominum majus, certiusque vinculum injici posset; rectæ ei applauderemus. Dum autem non aliud bonum hominibus proponit quam ceteri magistri, imo deterius ac vilius; non alia media, imo magis inania; dum non alium fontem, imo magis vacuum; dum non aliam causam ac finem exercendæ justitiæ assignat, imo multo leviolem; ceteris Juris naturæ Doctoribus inutilior est, & in eum cadere possunt quæ Plato disputat in Euthydemo & in Protagora. Videatur etiam supra Caput XV.

Wolffius
docet neces-
sitatem co-
lendi DEum

Them. XXVII. Objiciet D. Wolffius, sibi fieri injuriam, à se obligationem ad Deum non concludi; se enim in nota §. 250. sic loqui: *Probe notandum est, obligationem ad manifestationem gloriae divinæ hic ex ipsa hominis essentia atque natura fuisse deductam, independentem à voluntate Numinis, ut intelligatur, officia hominis erga DEum in ea non differre ab officiis erga seipsum atque erga alios, & quod homo DEum colere teneatur, QUIA HOMO EST, ITA UT HUMANAM NATURAM EXUERE DEBEAT, NISI AD EUM COLENDUM OBLIGATUS ESSE VELIT. UNDE SUMMADATUR DEUM COLENDI NECESSITAS.*

sed physicam
tantum.

§. 1. Non inficior, summam necessitatem colendi DEum à D. Wolffio esse nominatam: unum tamen, quod ad jus naturæ vel maxime vel solum spectabat, huic necessitati deest, nempe quod sit tantum Physica ac metaphysica, non moralis; ideoque non sufficiat ad actionis bonitatem moralem seu rectitudinem. Nam profecto necessitas moralis supervenit physicae, estque non intransitiva sed hypothetica & orta ex

aliunde suppositis. Talis autem non est ea necessitas colendi DEum, quam D. Wolffius asserit. Nam is qui morali necessitati refragatur, non hoc ipso exuit suam naturam & essentiam; cum moralis necessitas fundetur in alio supposito: Atqui necessitati Wolffianæ refragari est naturam exuere: Ergo necessitas Wolffiana non est moralis.

§. 2. *Exempla rem facient plantiorum.* Homo Atheus negat DEum, & non vult ad eum colendum esse obligatus, adeoque necessitati DEum colendi repugnat, & tamen Atheus humanam naturam plane adhuc habet, nec factus est bos. Sed rectam moraliter non habet: itaque necessitas illa, quæ est ipsa natura humana, non fecit illum rectum: alias esset rectus atheus & omnis sceleratus, quicumque naturam adhuc habet.

Exemplum
atheï

§. 3. *Revera communis sensus doctorum atque indoctorum hoc habet, malitiam moralem consistere posse cum bonitate Physica, ut contra malum Physicum cum bonitate morali. Sic furem suspendio necari, est ei physice malum, & simul moraliter bonum. Sic furtum alimentorum est physice bonum, moraliter malum. Et ex eo quod fur necessitati morali repugnet, neutiquam debet exuere neque exuit naturam humanam, quamvis lege naturæ æque sit necessitatus ad non furandum, ac ad colendum Deum, quia officia erga DEum in hoc non differunt ab officiis erga alios §. 150. Ex his consequitur, eum, qui talem necessitatem juris adstruit, ut ea necessitate ablata ipsa etiam natura auferatur, consequitur, inquam, eum non adstruere necessitatem moralem sed physicam tantum.*

sensu com-
muni malis
moralis con-
sistit cum
bonitate
physica

§. 4. Hic Wolffii paragraphus confirmat illius doctrinam: In hypothesi athei subsistere rectitudinem actionis & custodiam legis naturæ. Quamdiu enim, atheus non exuit naturam humanam, & vult ejusdem naturæ necessitati parere propter ipsam illam necessitatem non propter aliquem finem ulteriorem ex quo supposito oriretur moralitas, tamdiu atheus moraliter vivit, & quidem intrinsece bene. Itaque verum manebit, nulla alia necessitate extante quam illa absoluta, naturali, physica aut metaphysica, actiones tamen vere fieri morales. Id quod contradictiones involvit. Moralitas enim est hypothetica & conditionata, non petita ex rerum natura & essentia, ut D. Wolffius docet §. 12. & 116. &

Contradi-
ctio in mo-
ralitate

non mora-
lem

mor

mox tamen eadem moralitas est absoluta, non conditionata, sed ex sola rerum natura petita, ut idem D. Wolffius supra docet in hoc paragrapho & aliis supra excuffis.

Necessitas colendi DEI Wolffio non videtur serio tanta.
 5. Non apparet autem, quam serio Wolffius tantam colendi DEI necessitatem dicat. Nam Atheo concedit, non dari DEUM, quin concedat consequentiam, non dari legem naturæ. Igitur Atheus servare debet legem naturæ. Atqui lex naturæ imponit necessitatem exuendi hominem, nisi colatur DEUS: Ergo lex naturæ imponit Atheo necessitatem colendi DEUM; consequenter est necessitas ei non concedendi antecedens, si velis salvare consequens. Sive non potes ei non negare, DEUM non dari, si vis ei negare, non dari legem naturæ. Sive si non datur DEUS, non datur etiam necessitas colendi DEI. Aut si datur necessitas colendi DEI, necessario datur etiam DEUS.

Indifferentissimus Principiorum Wolffii.
Them. XXVIII. D. Wolffius, qui in sine naturæ moralis seu summo bono stravit viam Indifferentismo, stravit eandem etiam in principio.

Summum bonum indifferens.
 1. Summum bonum permittit in cuiuslibet arbitrio, modo ipsi concederetur, ut summum bonum sumere ei liceret pro continuo progressu ad perfectionem. Vid. infra Cap. XVII. Them. V.

Principium indifferens.
 2. Eodem modo nunc permittit omnibus, quaecumque principium juris naturæ velint statuere, modo ipsi permittatur, ut pro eodem principio statuat essentiam humanam ac rerum. Nam in nota §. 284. inquit. *Absonum igitur est, disputare de principio legis naturalis, seu eo, quod sumitur, ut exinde demonstrantur leges naturales: modo enim ex eo, quod sumitur, demonstrare possis, quales esse debeant actiones humanae, unum idemque erit. Recta tamen methodo convenientissimum est, ut actionum humanarum directionem ex ipsa ejus essentia & natura deducas; cum ea queratur, ubi de lege naturæ sermo fit.* Et ejus rei profert exemplum ex Geometria. In hac, *Parabola habet plures proprietates: perinde vero est, quamnam earum sumas loco definitionis, ut inde demonstrantur cetera.*

Wolffius non est sollicitus de vero principio legis N.
 3. Hæc Domini Wolffii, fatior, captum meum superant. Hactenus existimaveram, Wolffii tantos labores ad hoc contendere, ut veram originem legis naturæ nobis proderet: id est veram causam, quæ moraliter liget voluntatem nostram naturam suam liberam,

ut hoc potius quam aliud velit, ac velle *debeat*. Nunc vero hac vera origine insuper habita, D. Wolffius sollicitus tantum est, quomodo inveniat medium demonstrandi ad methodum à se electam aptum; id est, quomodo syllogismos inversos & informes texat.

4. Quin si medium hoc demonstrandi dicit Wolffius esse ipsam causam, cur voluntas humana, per naturam suam libera, debeat taliter potius quam aliter velle, plane sefellit D. Wolffius, & toto, quod ajunt, coelo aberravit. Nam pro hoc principio demonstrandi, sive pro hac causa obligationis seu debiti moralis sumpsit id, quod debito morali plane est contradistinctum. Sumpsit enim pro causa moralis debiti Essentiam & naturam hominis: Atqui *qua per essentiam & naturam determinantur, non sunt actiones liberae, non morales, sed naturales tantum & necessaria* §. 12. Igitur Dominus Wolffius non sumpsit veram causam debiti, sed ejus contrarium.

5. Hoc autem quam sit repugnans meliori methodo, dici vix potest. Methodus certe bona nihil est aliud, quam via plurium cognitionum per ea media ac ordinem deducta, per quæ pertingatur ad veritatem, quam indagandam sibi proposuit. Dominus Wolffius sibi proposuit indagandam *veram causam*, cur voluntas humana per suam essentiam & naturam libera, nihilominus ligetur ad hoc potius quam aliud? Et pro medio ad hanc cognitionem perveniendi optimo statuit id, quod plane contrarium efficit. Statuit nempe pro causa moralitatis essentiam ac naturam, quam tamen ipse in vestibulo laboris, nempe §. 12. agnoverat esse effectricem tantum necessitatis naturalis, contradistinctæ à necessitate libertatem ligante atque adeo morali. Absonum certe est idem per idem probare. Queritur, cur voluntas hominis, quæ ex essentia & natura sua libera est, debet determinari ad hoc potius quam aliud? Et respondet D. Wolffius; ideo, quia voluntas per ipsam essentiam & naturam determinatur. Id est: Cur natura determinatur? quia natura determinatur.

6. Exemplum parabolæ Geometricæ bonum est: sed D. Wolffius in morali doctrina id male imitatus est. Si quis enim aut unam aut omnes proprietates parabolæ assumens per has demonstraret non parabolam sed circulum; imo non lineam causticam seu ustoriam, sed lineam glaciatoriam, ut ita dicam: hu-

ius viri methodus mala sane esset, seu analytica seu synthetica, seu mathematica &c. D. Wolffius volens demonstrare causam *moralitatis*, usus est medio ad demonstrandam tantum *naturalitatem* idoneo.

Plura principia indicativa statui.

Them. XXIX. Obiectatur nobis, Nos quoque supra Cap. V. pugnauimus, principium indicativum juris naturæ, seu demonstrativum, non debere esse necessario *UNUM*. Igitur idem nos sentimus, quod Wolffius, & perperam illum traducimus.

nos non reprehendimus:

R. r. Neque hoc nos reprehendimus in D. Wolffio, quod *plura* admittat, ex quibus deveniri possit ad cognitionem causæ, cur libertas humana ligetur. Sed quod permittat media ad illud non ducentia sed ad contrarium vel saltem ad disparatum aut contradistinctum. Et quod ipse ceteros omnes emendaturus tanquam absontos, & optimam methodum venditans eligat hoc ipsum medium, quod *non ducit* in cognitionem causæ quæsitæ.

sed non ducentia.

Wolffius omnibus facit potestatem qualicumque principia assumendi incepta.

2. Hocque suo exemplo seducere potest etiam alios ad alia media eligenda, quæ æque parum ad illam causam conducant, quæque adeo Juri naturæ sint noxia & Indifferentismo viam complant.

Puffendorffio Socialitatem.

3. Etenim resurget Puffendorffius & licentia D. Wolffii usus statuet pro medio deveniendi ad causam ligandæ libertatis primò illas quatuor suas, quas alibi diximus (Cap. XIII.) votulas, & ex his rursus faciet quintam rotam Socialitatem. Dicit enim Puffendorffius: Ex eo, quod homo habeat amorem sui maximum, quod sit egenus, quod nocendi cupidus, demonstratur voluntatem potius ad Socialitatem determinari, quam non: igitur ista quatuor sunt media indicativa juris naturæ legitime electa: & absone fecit D. Wolffius contra me disputans. *Perinde est enim, quocumque medio sumpto demonstrarem actiones humanas debere esse tales potius quam alias: uti Wolffius decrevit.*

Hobbius conservatiorem sui.

4. Resurget etiam Hobbius, uteturque D. Wolffii licentia, & dicit: homo ab experientia summe se amat, & omnia facit, ut se conservet. Igitur ex hoc agnoscitur causa, quæ voluntatem determinet ad sic agendum potius. Consequentur pro principio Juris naturæ sufficit assumere *amorem sui*. Nam per D. Wolffium, *quidquid assumam ad probandum, perinde est, modo per illud probare possim, actiones humanas debere esse tales.*

5. Resurget etiam Epicurus dicens: *Epicuro vero ego assumo pro demonstratione hac voluptatem; quia experimur, hominem semper quærere, ut sibi bene sit. Igitur voluptas est vera causa, cur actiones humanæ debeant esse tales. In eundem modum venient naturalistæ, Deistæ, Athei, & quisquis aliquid syllogismi tornare se posse crediderit; & causas afferent, exemplo Wolffii, nihil aut aliud facientes; vero omisso, aut præfractæ excluso.*

6. Ex quibus agnoscet lector discrimen nostram inter ac D. Wolffii *in re* doctrinam. Ille admittit media *libertate nos longe absumus.* plura ad hanc demonstrationem adhiberi posse, & suo exemplo docet, pro optimo medio adhiberi posse id, quod nihil tale demonstrat. At nos admittimus quidem multa media: agnoscimus insuper, aliqua media esse anticipia; monemus ergo, & quantum possumus docemus, quid temperamenti sit attribendum, ne contrarium demonstretur, & quo denique collimare demonstratio debeat, damus criterium *subjectionem voluntariam & ex corde erga DEUM ut SUMMUM BONUM, quo solo recte ligatur libertas omnis voluntatis, illa sola excepta, quæ ipsa est verum summum bonum.* Talis enim summa libertas est *regula tantum*, neutiquam autem regulata; omnis autem alia voluntas est *regulata vel regulanda*; quamvis possit simul esse regula, ut nempe participat de regula prima: quemadmodum initio hujus capituli vera fundamenta jecimus contra spuria ac profana Domini Wolffii. Ex quo ego saltem existimo nunquam futurum, ut contrarium juri naturæ aut ab eo abluens demonstraretur, aut causa agendorum talis assignetur, quæ non sit moralis sed pure naturalis, qualis est Wolffiana, ipsomet giudice.

Them. XXX. Objiciet nobis D. Wolffius: hac ratione nos idem peccare, quod ipsi objeceramus: nempe obligationem etiam à nobis non nisi physicam, non vero moralem, statui. Nam ex nostra doctrina, libertas nostra ligatur ideo, quia non est libera ad volendum summum bonum; cum hic appetitus sit ei naturalis, & necessarius & quem deponere nulla voluntas possit, nisi quæ cesset esse voluntas rationalis. At talis tantum appetitus est physicus tantum & non moralis. Igitur ex nostra ipsorum sententia obligatio ligans voluntatem nostram seu appetitum, non est moralis, sed physica tantum.

i. Re-

1. Respondeo: majorem propositionem syllogismi objecti aliquo sensu veram esse & à nobis concessam; alio sensu falsam & à nobis semper negatam. Verum est; voluntas nostra est appetitus naturalis, physice necessarius summi boni in genere, *ut sic*, quomodo scholæ loquuntur id est, quin voluntas ut naturaliter appetens & physice eligat unum præ alio. Falsum est, appetitum istum *ut sic* necessitate physica ferri in DEUM. Aliàs enim nunquam esset physice possibile voluntatem averti à DEO, sicut nunquam est physice possibile voluntatem averti à summo bono *ut sic*.

2. Quapropter illa voluntas, quæ DEUM pro summo bono appetit, appetit illum aliqua necessitate. Nec appetit necessitate physica; cum illa non feratur in DEUM, sed in summum bonum *ut sic*. Restat igitur, ut illum appetat necessitate morali, seu supposita.

3. Exemplo rem paucis declaro, eoque generali. Omnis homo indispensabiliter petit bonum maximum seu summum: voluntas autem non determinat, quodnam ex pluribus bonis sit bonum maximum. Hactenus appetitus est physicus & necessarius. At vero proponuntur voluntati plura bona, ut voluptas hujus vitæ, exercitium omnium actionum humanarum, voluptas vitæ futuræ, DEUS etiam dator & factor istorum omnium. Jam ex his pluribus bonis voluntas fertur in alterum potius quam in alterum. Hæc electio libera jam est moralis. BONA autem moraliter electio hæc tunc erit, si feretur voluntas in illud bonum, quod est vere summum; sive quod habet in semet veram vim summam voluntatis appetitum trahendi ad se. MALA autem moraliter erit appetitio seu electio, si feretur in aliquod bonum, quod vim illam in semet non habet, cum eam ab alio deum possit accipere aut habere.

4. Vitæ præsentis commoda, voluptas præsens, exercitium præsens actionum humanarum certe non sunt talia bona, quæ vim summam trahendi voluntatem in semet & à semet habeant: id quod omnium seculorum experientia constat, & alibi à nobis ostensum est. Igitur qui obligationis moralis originem in his bonis constituunt, constituunt illi quidem fortasse obligationem *moralem*, sed *malam*, ut Puffendorffius & Wolffius. Contra qui DEUM auctorem omnis boni

eundemque dominum constituunt, illi veram & ideo bonam obligationem moralem constituunt; quia solus DEUS in semet habet vim summam trahendi appetitum electivum.

Them. XXXI. Deceptioni etiam oportuna est doctrina Wolffii in nota §. doctrina. 259. ubi sic:

„ Nobis non sermo est de iis, qui legem aliquam esse naturalem fando didicere ab aliis; minime autem ipsi semet per se agnoscunt asserti veritatem. His enim non innotescit per rationem. Constat vero, non posse alteri fando innotescere, nisi antè cui innotuerit per rationem. Sane si lex promulgatur positiva, qui publicationi præsentem sunt, iis innotescit per promulgationem: absentibus vero quando narrant, qui præsentem aderant, illi hanc esse legem *auditu nonnisi* percepere. Quomobrem id singulare non est in lege naturali, quod aliis per rationem innotescat, alii vero ex iis intelligant, esse se hanc vel istam legem naturalem.“

1. In male concinno hoc discursu non nisi per venationem elici quidquam potest. Ego non longis ambagibus etiam hic me induam, duas tantum hypotheses hinc conficio in quibus D. Wolffii hæc doctrina accipi potest, malam alteram, alteram bonam. Nec pugno si D. Wolffius vel suorum quisquam tertiam quartamve ipsi eliciant, modo salutarem.

2. Prima hypothesis: *Lex natura* Exclusa omni ratione & auctoritate *innotescit aliis per rationem, exclusam omni auctoritate: aliis autem innotescit fando, seu per auctoritatem, exclusam omni ratione.* Hac hypothesi si obsequatur D. Wolffii doctrina, est deceptioni oportuna falsa ac mala.

3. Nam abunde, opinor, tum in hac larva detracta, tum in ipso delinceptus Jure naturæ à nobis demonstratur, naturali ordine, quantus ac qualis nobis jam constat, neminem sola ratione posse pervenire ad agnitionem veritatum, sed infantem discere ac discendi semina accipere ab aliis sive hominibus sive diviniorebus substantiis; sicut loqui discit, & alia. Atque hanc ob causam Plato, quem sibi multis gradibus præponi non indignabitur D. Wolffius, cum sæpe ac multum laborasset invenire originem, unde humanum genus sciat ac scire potuerit veritates, præsertim altiores, & doctrinam justæ, sanctique? ad duo semper confugiendum sibi vidit. 1. Ad ideas

innatas, non quomodocunque, sed à patre summo inditas id est DEO. Quoniam tamen agnosceret, has quoque solas nihil juvare ad *actu sciendum*, cum ideæ tales haud dubie etiam infantibus insint nihil tamen actu scientibus; addidit & *alterum*, nempe hominum instructionem, disputationem, interrogationem, admonitionem; quibus dextre adhibitis elici deberent ideæ etiam innatæ, aliàs semper in fundo hæsuræ. Imo cum de Justo injustoque agitur, vidit, ne has quidem hominum admonitiones sufficere; aut quorumlibet: sed confugit ad homines primos: qui primi cum carerent admonitionibus istis aliorum (quippe quod ipsi essent hominum primum) agnovit Plato, illas de justo, sancto, pio admonitiones non potuisse homini fieri nisi *Divina* præceptione ac instructione. Hæc, ni valde fallor, summa est totius Platonice Philosophiæ, tam probabilis visæ sanctissimis etiam viris & cui nulla Wolffiana Ontologia detrudere unquam poterit. Quippe communi gentium sensu est comprobata: quæ gentes confitentur primitus doctrinam Veri ac boni DEO magistro sibi traditam. Sed de his alibi.

4. Sive igitur ideæ *innatas* admittit D. Wolfius, sive *acquisitas*, nunquam evincet, ratione *sola* disci legem naturæ, seposita auctoritate. Nam *si innatæ* sunt ideæ, manent semper in fundo nec cognitionem pariunt, nisi hominum aut DEI auctoritate excitatæ. *Si acquisitæ* sunt ideæ, per se nobis omnibus est compertum, quanta auctoritate magistrorum sit opus, ut rudibus illæ animis ingenerentur.

Lex naturæ
innotescit
per rationem
& auctoritatem.

5. *Alter* igitur *hypotesis* D. Wolfii potest esse hæc. Lex naturæ innotescit per rationem, si prius ratio per auctoritatem & instructionem vel acquisivit ideæ, vel innatas per eandem auctoritatem excitas habuit. Item lex naturæ innotescit per auctoritatem & instructionem, si tamen aut jam adfunt rationi ideæ innatæ per instructionem excitandæ; aut sic tamen ut per eandem instructionem ingenerentur animo ideæ legem naturæ exhibentes.

6. Atque hæc est nostra de omni hac re sententia ac doctrina. Quam si quis falsam, aut deceptoriam, aut à bono ac vero seu à lege naturæ ac felicitate humana abducere posse nobis monstraverit, libenter ex eo audiemus, libenter omnia meliora amplectemur. Nos humiliores, quando in officiis nostris disquirendis petimus nobis succurri aucto-

ritate doctorum, ac maxime proborum virorum, non suspiramus eam sine ratione nostra, nec accipimus illam auctoritatem sine ratione illorum; aliàs sequeremur duces nostros, ut sequitur grex ducem caprum. Rursus docti atque doctores, cum rationem officiorum humanorum indagant, non illam indagant abjecta omni auctoritate, per quam didicerant indagare; hac enim abjecta næ parum ipsi jam indagarent, aut potius nihil. Neque ab ipsa ratione, quam indagant, volunt abesse omnem auctoritatem, maxime divinam, & cum de rerum primis principiis atque origine sermo est. Abjecta enim auctoritate divina omni & quacunque nunquam possibile est devenire ad primum; cum ipsa sit prima, & fons rerum, seu intellectualium seu quarumlibet aliarum.

7. Qualis autem deceptio lateat, si *Recipimus* *sola ratione* lex naturæ & ejus officia nobis debent innotescere, aut *sola auctoritate*, olim exposuimus, & tristis experientia exponit. Quippe homines acuti, sapientes, imo sapientum flos ac *Fortes Spiritus* præter *rationem* audiunt eamque *SUAM*: nam si alienæ locum facerent, viderentur sibi auctoritatem sequi, quod infirmorum tantum esse crepant. At *scæde errant*. hi tamen quam scæde aberrant à vero & bono, exempla illorum produnt, quæ proferre horremus. Præterea in apico est, quam falsum sit principium *sola sua cujusque ratio* excludens respectum omnium aliorum. Quia talis privata ratio infinite pugnat, & quilibet habet aliam à ceteris abeuntem. Nec potest quidquam excogitari (pro hoc quidem hominum statu) quod illam pugnam componat vel decernat, nisi salubris quædam auctoritas, maxime divina, aut divinæ innixa.

8. Denique hac ego sum sententia, quam grandioribus litteris inscriptam velim frontibus heterodoxorum quorundam Juris naturæ larvati doctorum: *Non primus sed ULTIMUS GRADUS AD ATHEISMUM EST, SENTENTIA DEUM EXCLUDERE à NATURA JUSTI.* Mea pace inscribant ipsi *Effatum heterodoxorum ceterum* tam huic meo, quam omnium Catholicorum libris moralibus sententiam suam hanc: *IGNORANTIA EST SUMMA, NATURALITER JUSTI PRINCIPIMUM IN DEO QUÆRERE.* Ultra harum sententia præstet, non jam ego DEUM, non Catholicam Ecclesiam judicem faciam, sed Turcas, sed Sinenses, sed Tartaros, Hurones, Yrokos, Hottentotos, & quantum est barbari nominis super faciem terræ.

9. De-

an lex pos-
tiva sola auc-
toritate ag-
noscatur?

9. Denique cum D. Wolffius exem-
plum ponit de promulgatione legis po-
sitivæ, fallitur. Ait, id singulare non
esse legi naturali, ut alii eam cognos-
cant ex ratione, alii autem eandem
agnoscant ex auctoritate eorum, qui per
rationem eam cognoverant; quia pu-
tat, idem accidere etiam in lege posi-
tiva. Nam qui *promulgationi* legis in-
terfunt, iis, inquit, innotescit *per pro-
mulgationem*; absentibus vero *non nisi
per auditum* seu auctoritatem. Et tum
comparationem instituit talem: Ergo
etiam ii, qui ratione ipsa comprehen-
dunt legem naturæ, comprehendunt
eam per rationem tanquam promulga-
tionem, alii vero non nisi per auditum
& auctoritatem. In hac, inquam, re
fallitur D. Wolffius. Nam nulla lex
positiva potest ratione disci, aut com-
prehendi; quia lex positiva est *facti*:
facta autem cum sint mere contingen-
tia, non possunt attingi ratione *sola
abstracta*, sine ministerio sensuum æque
contingentium. Igitur tam illi, qui pro-
mulgationi legis positivæ interfunt,
quam illi, qui aberant & ex intervenien-
tibus eam acceperant, utrique eam non
nisi auditu vel alio sensu *primò* accepe-
runt. Fallitur, ergo D. Wolffius in
exemplo: quia positivam legem non
tutus aliter, aliter alius accipit: & falli-
tur hoc ipso etiam in exemplato, sive
in eo, quod ex illo exemplo infert;
nempe alium hominem discere legem
naturæ sola ratione, alium vero solo
auditu seu auctoritate. Nullus potius
est homo (sic ego statuo idque toto o-
pere ac deinceps semper experientia
constare ostendam) *Nullus est homo,
qui sola ratione discat legem naturæ:
Nullus est etiam homo, qui sola auctori-
tate eandem naturæ legem discat.* At-
que rursus hoc addo: *Omnes homines,
ut nunc sunt, discunt jus naturæ im-
perfecte primo ex auctoritate: deinde
ratione eandem notitiam aliquantum
perficiunt: denique perfectam plane at-
tingere non possunt, nisi speciali aucto-
ritate ipsius legislatoris specialius ipsis
manifestata.* Hoc nisi toto hoc labore
meo tam doctis quam indoctis aliquo
modo probavero tanquam melius, cer-
tius, experientiæ conformius, utilius,
securius, & aliis modis præstabilius,
non abnuo, quin' mente me motum, &
rerum humanarum omnium ignoran-
tem dicant universi. Id solum oro, ut
mihi sapientum virorum quisquam pro-
dat, quo pacto ego seposita auctori-
tate pervenire ad agnitionem Juris na-
turæ sola ratione valeam, qui adhuc
non scio me aliter quam auctoritate di-

dicisse, non sine ratione. Ea sum æta-
te, quæ nec doceri respuat, nec disce-
re reformidet: nec disciplinarum om-
nium expers, nec omnium negotiorum
etiam, quæ ad Jus seu sacrum profa-
numve seu naturale spectant; ut nemo
penitus desperare de hoc discipulo de-
beat; adsit numinis gratia.

Them. XXXII. Ex D. Wolffii prin-
cipio æque malum ac bonum sequitur,
sicut ex Puffendorffii, nisi addatur aliud
fundamentum extra istorum principia
petendum. Vid. supra Cap. XIII. Th.
IV. &c.

Ex princi-
pio Wolff-
ii sequitur
malum æque
ac bonum.

1. Puffendorffius statuerat, nullam
esse propiorem viam pertingendi ad
naturalis obligationis ac bonitatis prin-
cipium & originem, quam *humanam
naturam accuratius contemplari*. Idem
facit D. Wolffius in paragrapho suo
fundamentali 64. & 65. Actio huma-
na recta est, quæ rationem sufficientem
in essentia & attributis hominis habet,
consequenter nulli determinationi es-
sentiali vel hinc pendenti attributo
contradicit &c. Rectitudo igitur ac-
tionis humanæ est convenientia cum
omnibus determinationibus hominis es-
sentialibus. Convenire autem cum iis
dicitur actio, quæ in iis simul sumptis
rationem sufficientem agnoscit, conse-
quenter per eas explicari potest, cur
talis potius sit, quam non sit, ac esse
debeat.

Ut ex Puf-
fendorffii.

2. Puffendorffius strata hac via de-
texit aliqua in natura humana valde
amphibia, & inter se pugnantia. Nihil
autem detexit, quod pugnantia ista *li-
garet*. Et ideo non detexit *legem* na-
turæ. Idem accidit D. Wolffio. Is
enim si omnes proprietates humanæ
naturæ simul sumptas invenit, haud
dubie invenit etiam inter se pugnan-
tes. Est enim hominis proprietas ve-
rum surse cupere; & contra ad men-
daciū esse valde proclivem. Est pro-
prietas perfectioni inhære, & defesti-
bilem esse. Est proprietas æternitatem
æmulari, & limitatum undique esse.
Est proprietas esse egenum, infirmum,
nocendi cupidum, aliaque à Puffendorff-
io prodita; & rursus esse potentem ad
alios juvandum &c. Si ergo Rectitudo
actionum *debita* debetur ob proprie-
tates hominis *simul sumptas*, Rectitudo
erit simul bona & mala: actio erit si-
mul recta & non recta. Quia recta es-
set ex doctrina Wolffii: non recta, quia
ex principiis contrariis, quæ in eodem
subjecto stare non possunt, ut album &
nigrum. Aut dici debet, eandem ac-
tionem esse *secundum quid* moraliter
bonam

Nec pugnam
passionum
comperit
lex naturæ
Wolffiana.

Nostra sen-
tentia

certa & se-
cura.

R. P. Defing Pars I.

Bb

bonam, & secundum quid moraliter malam.

Exceptio
Wolffii.

3. Si excipiet Dominus, Wolffius, defectibilitatem & talia esse tantum physicam proprietatem, nec facere actionem moraliter malam. *R.* 1. Defectibilitatem hominis in utroque genere esse, & morali & Physico; alias non posset peccare. *R.* 2. Proprietates humanas ex essentia ejus fluentes etiam ipsas ex sese non esse nisi physicas: & demum morales fieri *per aliud*, quod solum debebat D. Wolffius invenire; quod tamen solum non invenit. Appetitus mentiendi, nocendi &c. quatenus illi ex essentia humana fluunt, sunt mere aliquid physicum, nec moraliter bonum nec moraliter malum. Infantes enim, amentes, ebrii habent & exercent istos appetitus, qui ipsis non infunduntur cum vino, sed in natura ipsorum jamjam sedent. Igitur ne actiones istorum sunt moraliter rectæ?

Alia exceptio.

4. Occupabit me D. Wolffius: hæ actiones non sunt rectæ moraliter; quia non habent rationem in proprietatibus hominis *omnibus simul sumptis*, deest enim agnitio, deest deliberatio. *R.* Equidem admitto hoc lubens: Sed urgeo D. Wolffium: Ad actionem quamlibet humanam intrinsece bonam faciendam necesse est eam esse conformem *omnibus* hominis proprietatibus *simul sumptis*, nulla exclusâ. Ergo ut actio hominis sit intrinsece bona, debet convenire cum inclinatione mentiendi, cum peccabilitate, cum appetitu nocendi Puffendorffiano: quia hæ sunt proprietates naturæ humanæ.

5. Reponet D. Wolffius, debere convenire cum proprietatibus tantum bonis, non cum malis. Sed *R.* 1. Hoc ipso Proprietates qua proprietates non sunt per se bonæ, nec sunt ratio bonitatis. Quia earum quædam possunt esse *proprietates*, & tamen esse *ratio mali*. Itaque *Proprietas & ratio bonitatis* non sunt idem: consequenter falsa propositio Wolffiana. *R.* 2. Hoc ipso autem quod actio proprietatibus conformis sit aliqua mala, ista conformitas *ut sic* non est ratio bonitatis, nec adeo principium morale; nec D. Wolffius potest ullum præceptum juris naturæ hinc deducere: nec invenit aliquid, quod pugnantem inter se proprietates in ordinem redigeret, *ligaret*, seu *lex* esset.

Alia excusatio.

6. Iterum contendet D. Wolffius actionem bonam esse, quæ conveniat cum omnibus proprietatibus *positivis* tantum: prædictas autem non esse positi-

vas. *R.* Illas etiam proprietates seu appetitivam facultatem, quamvis in malum ferantur, non desinere esse facultates positivas: Ergo per hoc, quod sint positivæ proprietates, nondum præstant actioni rationem bonitatis moralis intrinsecæ; sed ea aliunde, quam ex *hac convenientia* repetenda est.

7. Puffendorffius videns pugnam fore perpetuam non obstantibus suis principiiis, coactus denique est extra viam à se institutam divertere, & extra sua principia advocare sibi DEUM, ad hoc ut principia sua vim ligandi denique ab hoc mutuarentur. D. Wolffius fecit quidem & ipse aliquid simile sed multo deterius. Nam etiam ipse extra sua principia, nempe extra naturam proprietatesque humanas egressus advocavit ex Theologia DEUM eumque verbis dixit esse auctorem & legislatorem legis naturæ. Sed præter hæc tamen pugnat, ut lex naturæ liget etiam independentem à DEO. Puffendorffius pugnat contra Grotium, qui legem naturæ obligare docuit etiam si *figuratur* non dari DEUM. Wolffius pugnat contra Puffendorffium, quod vim legis à DEO esse contenderit; cum tamen lex naturæ independentem ab omni superioris actu sit lex seu obligatio. Infelicis sane Puffendorffio ipso pugnare hoc est. Legislator est DEUS legis naturæ, & tamen lex naturæ obligat independentem à legislatore. Puffendorffius agnovit sua dictamina seu principia, & posse vim ligandi à DEO habere, & *debere*, aliàs nullam habituram vim: at D. Wolffius profitetur, legem esse latam à DEO, obligare tamen independentem à DEO: id est, vim ligandi esse quidem *actu* à DEO, non tamen *debere* esse seu non necessario esse à DEO. Itaque aut profitetur contradictoria, aut profitetur, vim legis naturæ non nisi *per accidens* à DEO esse aut ad DEUM referri.

Them. XXXIII. Profanum videtur, quod D. Wolffius obligationem *divinam* legis naturæ æque accessoriã asserere videatur, atque accessoria est obligatio quælibet humana.

1. §. 150. Sic argumentatur: *Etenim Deducitur lex naturæ nos obligat ad ea, ad quæ per ipsam boni verumque essentiam atque naturam obligamur. (§. 135.) Enimvero MINIME REPUGNAT, ut DEUS vel etiam homo, qui nos obligare valet, velit nos ad id esse obligatos, ad quod naturaliter seu lege naturali (§. 145.) consequenter ad quod per ipsam boni verumque essentiam atque natu-*

tam obligamur. Quamobrem cum lex divina sit, cujus obligatio à voluntate divina, humana vero cujus obligatio à voluntate hominis vel hominum dependet (§. 149.) Lex utique divina simul erit lex natura, si ad id, ad quod lege naturali obligamur, obligamur etiam voluntate DEI; & eadem in humanam abit, si ad id, ad quod naturaliter obligamur, etiam voluntate hominis vel hominum plurium obligemur. Et in nota subjungit: Quando autem lex natura abit in divinam vel humanam, non id eo definit esse lex natura, nec per NOVAM obligationem ANTERIOR tollitur; sed naturalis tantummodo obligatio efficitur fortior, quatenus ad motivum actionis committenda vel omittenda ab ipsa hominis rerumque natura sumptum, novam superaccedit, QUOD INDE DERIVARI MINIME POTERAT.

Cum lex nature subsistat sine omni voluntate DEI.

2. Hæc expendenti & cum prioribus Wolffianis conferenti apparebit, ab illo semper affirmari, legem naturæ subsistere, obligationem habere, bona intrinsece talia efficere sine omni voluntate DEI, aut sine omni dependentia ab eadem voluntate præcedente legem naturalem; non secus ac lex naturæ obligat sine omni dependentia ab omni voluntate humana præcedente legem naturalem. Itaque sicut mere accessoria est voluntas humana, & tantum fortiozem potest reddere obligationem legis naturæ tanquam se anteriorem; ita & voluntas divina nihil aliud operatur, quam ut fortiozem reddat legem naturæ se anteriorem. Quæ male sonant.

Effugium Wolffii.

3. Si excipiet Wolffius, se loqui hic de voluntate DEI secunda faciente legem divinam positivam, ut quæ accedat legi naturæ jamjam constitutæ: non autem de voluntate DEI prima, quæ sit constitutrix ipsius legis naturæ: everit totum suum jus naturæ, quod inædificatum est essentiæ humanæ ac rerum independentem à voluntate etiam prima: & frustra jactat se demum novas ac veras origines invenisse: nemo enim hætenus ignoravit, legem naturæ constitui voluntate DEI prima, & huic demum accedere voluntatem secundam prioris declarativam, & perfectivam &c.

4. Aut si rursus in contrarium verfus Wolffius dicet, legem naturæ seu essentiam humanam dependere à voluntate illa prima DEI; quomodo potest toties monere ac jubere, ne illa dependentia in lege naturæ indaganda, demonstrandaque attendatur? Potestne

R. P. Defing Pars I.

is, qui lucem faretur ex sole oriri, in indaganda lucis causa solem exesse jubere? An ita in lubricine subditorum ac talium subditorum positum est, in negotiis revera pendentibus à voluntate domini sui, ad eandem voluntatem Domini ac talis Domini attendere vel non attendere?

Them. XXXIV. Profanum est, quod D. Wolffius solam obligationem tantum ad REPRÆSENTANDAM seu manifestandam gloriam DEI admitat.

1. Veteres alii & novi, ethnici ac fideles solebant dicere, hominem obligari ad gloriam DEI promovendam, ad dandam gloriam DEO. Sed iste novus omnibus sapientior talem obligationem nimis rudem & popularem agnoscit, indecoram Ontologo.

2. Equidem certum est, gloriam DEI non proficisci ex nobis quasi ex nobis; aut quasi DEO quidquam accederet, quod ipse non dedisset. Sed hoc de omnibus operibus nostris dici debet, de adoratione, honore, amore, sacrificiis &c.

3. Neque hinc litem movemus Wolffio. Sed contendimus, nudam ejus representationem esse obligationem physicam tantum. Nam & Cæli hoc modo enarrant necessariis gloriam DEI, & quivis culex, & tota naturæ mirabilis vis nihil aliud agit, quam hoc. Et peccatores maximi, & injustissimi, ipsique adeo Athei gloriam divinam miris sed veris modis repræsentant. Quæ tamen repræsentatio respectu ipsorum est speculativa, non moralis, nec ipsos facit justos.

4. Hoc ergo, ut melius ac moralius exponeret, desiderabatur à Wolffio.

Them. XXXV. Per principia Wolffiana juste potest negari DEUS. Juste potest negari Deus.

1. Jus est facultas agendi, quod moraliter possibile est, & non agendi, quod moraliter impossibile est. §. 156. ex principio Wolffii.

2. At moraliter possibile est, quod salva rectitudine actionis fieri potest. §. 157.

3. Jam vero salva rectitudine actionis Wolffiana potest negari DEUS: Ergo in principiiis Wolffianis juste negatur DEUS, seu jus est ad DEUM negandum.

4. Assumptum hoc probo. Rectitudo actionis consistit in conformitate actionis cum lege naturæ; hoc est cum essentia humana ac rerum; seu cum omnibus determinationibus hominis essentialibus. §. 65. At inter omnes determinationes has nulla est ad DEUM;

B b 2

alias

alias essentia humana ac rerum esset lex naturæ dependenter à DEO. Ergo determinatio aliqua ad DEUM non pertinet ad rectitudinem actionis. Ergo salva rectitudine actionis possibile est negare DEUM, ad quem confitendum non determinat me mea essentia, utique quæ mihi lex est independenter à DEO.

5. Præterea D. Wolffius verbis apertis decernit ac defendit hanc thesin. §. 248. *Rectitudo actionum etiam in hypothesei Athei subsistit. Et demonstrari potest, etiamsi non supponas dari DEUM, si vel maxime Atheus NEGAT DEUM dari, non tamen ideo negare potest, actionem aliam esse rectam, aliam à rectitudinæ deficere.* Equidem ex hoc §. id tantum sequitur, alias actiones Athei esse intrinsece bonas, non ipsam negationem DEI. Nihilominus etiam hic §. juvat & corroborat argumentum nostrum n. 4. mox positum. Nam aliæ actiones Athei sunt intrinsece bonæ, quia rationem sufficientem habeant in essentia humana & rerum. Sed & negatio DEI sufficientem rationem haberet in eadem essentia humana; quia illa essentia humana est ratio bonitatis actionum independenter à DEO, sive nulla habita ratione DEI. Igitur etiam negatio DEI, sive actus affirmans nullam esse, aut haberi debere rationem DEI, poterit esse intrinsece bonus. Est enim conformis legi naturæ, in qua similiter nulla habetur aut est ratio DEI.

Est justum non adorare DEUM &c. ex principiis Wolffii.

Them. XXXVI. In principiis Wolfianis est justum non adorare DEUM: imo est injustum adorare.

1. Jus est facultas non agendi ea, quæ moraliter impossibilia sunt. §. 156. Moraliter impossibile est, quod salva rectitudine actionis non potest fieri. §. 157.

Atqui salva rectitudine actionis non potest adorari DEUS. Ergo non est Jus adorare DEUM; imo est injustum.

2. Assumptum probatur. Rectitudo actionis consistit apud Wolffium in conformitate actionis cum essentia humana ac rerum independenter à DEO, & ita ut DEI placitum ex essentia humana derivari minime possit §. 149. Ergo relatio ad DEUM, præsertim talis, qualis in adoratione fit, non potest derivari ex essentia humana. Ergo actio humana non debet huic relationi conformari. Ergo salva rectitudine actionis non est impossibile DEUM non adorare. Ergo datur jus DEUM non adorandi: Sed & non datur jus ad adorandum DEUM: quia adoratio conforma-

tur essentia humanæ *ut dependenti à DEO*: quod vetat Wolffius attendi in actionis rectitudine definienda.

Sive nullus homo ex his principiis potest confiteri DEUM, sed debet eum negare. Nam illud non possum moraliter recte confiteri, cujus non datur sufficiens ratio rectitudinis; sed ratio sufficiens rectitudinis confessionis DEI non datur in regula nostra morali, nempe essentia humana regulante; independenter à DEO: aliàs posset voluntas DEI ex essentia humana tanquam sufficiente ratione determinari contra Wolffii §. 149. Igitur nullus homo potest salva rectitudine morali confiteri DEUM.

Them. XXXVII. Jure naturæ Wolfiano Atheus, si nihil aliud peccet, potest aut debet fieri beatus, sive summi boni particeps,

Atheo Wolffius concedit Summum Bonum.

1. Probatur id ex D. Wolffio. *Beatitudo acquiritur custodia legis naturæ* §. 376.

Deducitur ex Wolffio ipso.

At Custodire legem est committere actiones legi naturæ conformes §. 138.

Jam vero *lex naturæ & ejus obligatio subsistunt etiam in hypothesei Athei* §. 245. & 249. *Item subsistit in eadem hypothesei rectitudo actionum* §. 248, id est, subsistit in hac hypothesei convenientia actionum cum lege naturæ.

Ubi autem datur convenientia actionum cum lege naturæ, datur custodia legis.

Igitur in Hypothesei Athei datur custodia legis; Igitur & Beatitudo pro eo, qui eam custodit. Sive in hypothesei Athei datur acquisitio Boni Summi, quod per custodiam legis naturæ acquiritur.

2. Paucis: Qui custodit legem naturæ, is acquirit beatitudinem. Atheus custodit legem naturæ, ad quam est obligatus. Ergo Atheus acquirit beatitudinem.

3. Aliter. Qui committit actiones intrinsece bonas, & tendentes ad perfectionem suam & status sui, custodit legem: ex perpetuis principiis D. Wolffii. Atheus autem committit actiones intrinsece bonas seu conformes essentia humanæ ac rerum, utpote quæ lex est independenter à voluntate DEI. Igitur Atheus custodit legem. Custodiâ autem hac acquiritur Beatitudo. Ergo ab Atheo acquiritur beatitudo.

4. Ait Wolffius, Atheum non admittere legem naturæ in omni latitudine, cum excludat obligationem repræsentandi gloriam DEI, §. 255. Verum respondebit illi Atheus: Hanc obligationem ideo se non admittere, quia in lege naturæ tanquam *independente à voluntate*

Obiectio Wolffii de Atheo.

tate DEI non fit sufficiens ratio hujus obligationis erga DEUM; & quia principia Wolffii neutiquam contineant hanc obligationem, extra rhombum tantum assertam. Imponi autem sibi atheo à philosopho nihil posse, nisi demonstratum à priori per *sufficientem rationem*.

Repræsentatio gloriæ DEI Wolffio vilis.

5. Respondebit Atheus secundo. Cum ipse totam reliquam legem naturæ custodiat, excludi se ab acquisitione Beatitudinis non posse propter rem tantillam, quantilla est repræsentatio & *IMAGINATIO* (sic loquitur Wolffius) gloriæ DEI. Quæ si esset Wolffio aliquid magnum & mentione dignum, aut plane necessarium, ejus rationem sufficientem haud dubie posuisset Wolffius in ipsa lege naturæ. Nunc autem, cum Wolffius existimaverit indignum DEUM, qui cum lege naturæ connecteretur, seu sufficientem rationem in ipsa haberet; dicit atheus, se privati summo bono non debere ob id, quod detrectet aut omitat in actionibus suis repræsentare & *imaginari* rem tam indignam, & ad legem naturæ impertinentem. Nolim in his verba ultra perdere. Facile cuivis apparet, quam commodus lectus atheis sternatur à D. Wolffio ejusque demonstrationibus mathematicis.

6. Imo Atheus demonstrabit ex Wolffio, se neque DEI causa posse excludi à summo bono, si quis sit DEUS, aut qualiscumque ille sit. Nam ex Wolffii principii: *Secundum rationem vivere, naturæ suæ convenienter vivere, secundum legem naturæ vivere, & secundum voluntatem divinam vivere, esse*

unum idemque §. 280. At se, quantumvis negatorem DEI, vivere convenienter legi naturæ, eo quod in sua hypothesei rectitudo actionum subsistat §. 248. per hanc autem convenientiam custodiri legem naturæ, & *quod idem* est etiam voluntatem divinam. Et rursus per custodiam legis naturæ acquiri beatitudinem §. 376. Ergo à se quantumvis negatore DEI acquiri beatitudinem: neque ex parte DEI, si quis est, sibi quid impediendi posse opponi; cum hoc ipso, quod servetur lex naturæ, servetur & lex DEI, si quis est.

7. Quodsi Wolffius contenderet, Beatitudinem esse *præmium*, quo indignus sit Atheus; contra demonstrabit Atheus, se tam præmio naturali quam positivo dignum esse. Nam *Præmium naturale ex actione necessario sequitur*. §. 311. At *actiones intrinsece bonæ præmia naturalia habent* §. 319. Se vero committere actiones intrinsece bonas, seu conformes essentiae humanæ ac rerum. §. 57. &c. Itaque se dignum esse præmio: imo præmium *naturale* necessario sequi ex suis actionibus.

8. De Præmio *positivo* idem probabit ex D. Wolffio. *Præmium positivum ex mera voluntate dantis connectitur cum actione* §. 312. Dignus autem præmio positivo est, qui voluntatem illam implet. Et ego atheus naturaliter vivendo impleo voluntatem divinam. §. 280. Igitur ego, inquit atheus, dignus sum etiam præmio positivo. Si ergo Beatitudo est præmium positivum, ego certe illo sum dignus.

CAPUT XVII.

De summo Bono D. Wolffii, & fine Juris Naturæ.

Principium & finis Wolffii commoda atheis

Them. I. **D**OCTOR Wolffius ut principium juris naturæ atheis ac libertinis utile fecit, ita utiliozem fecit finem seu beatitudinem ac sumum bonum.

Wolffii doctrina de summo Bono.

1. Sic ille statuit §. 374. *Beatitudo Philosophica, seu sumum bonum hominis est non impeditus progressus ad majores continuo perfectiones.*

2. *Etenim bonum est, quod nos, statumque nostrum perficit* (§. 554. *Psychol. empir*) „ Unde bonum absolute „ sumum esse consecuti, siquidem „ perfectionem absolute summam ac „ quisivissemus.

„ 3. Enim vero homini tanquam enti „ finito summa perfectio communicari „ nequit, atque adeo sumum ejus bonum dici non potest, quod ipsum reddit absolute perfectissimum.

„ 4. Constat tamen experientia, hominem indies majores perfectiones „ acquirere posse.

„ 5. Docui id exemplo confucii *
 „ qui à decimo quinto ætatis anno us-
 „ que ad septuagesimum omnem mo-
 „ vit lapidem, ut sese continuo perficeret,
 „ & quantum in se perficiendo
 „ singulis decenniis progressus fuerit,
 „ ingenue discipulos docuit.

„ 6. Quamobrem majus homini ob-
 „ tingere nequit bonum, quam pro-
 „ gressus haudquaquam impeditus ad
 „ majores continuo perfectiones. Un-
 „ de merito eundem *dicimus* summum
 „ hominis bonum.

„ 7. Bonum hominis quærendum est
 „ in ipso, non extra ipsum.

„ 8. Hinc rejiciuntur honor, divi-
 „ tiæ, amicitia, quæ cum ad statum
 „ externum pertineant, ad bona ex-
 „ terna referuntur.

„ 9. Bonum internum mentem im-
 „ primis perficere debet. Quamob-
 „ rem nec DEUS dici potest summum
 „ hominis bonum, ubi quæritur de
 „ bono, quod homini inhæret, aut
 „ si mavis, quod in se possidet.

„ 10. Quodsi quis de summo bono
 „ aliter sentiat, ei litem non movebi-
 „ mus. Lubet nobis, vocabulum in
 „ hoc accipere significatu: quod nobis
 „ utique concessum.

Summum
 Bonum est
 continuus
 progressus
 ad majores
 perfectiones.

„ 11. Nec aliud quid impofterum in-
 „ telligemus quam non impeditum ad
 „ majores continuo perfectiones pro-
 „ gressum, quoties posthac de summo
 „ bono verba faciemus.

„ 12. Sufficit, in dubium revocari
 „ minime posse, quod detur in hoc
 „ sensu bonum summum, quodque
 „ idem sit in potestate hominis.

13. Hæc D. Wolffius, cui gratiam
 debemus, quod unam saltem doctrina-
 rum suarum redegerit in unum locum,
 & non per omnem, aut per multos
 etiam libros inaniter disperferit.

14. Ex his autem primum patet,
 quod in themate nostro diximus, D.
 Wolffium Atheos cura finis liberare,
 quemadmodum eos liberaverat cura
 Principii. Nihil enim de fine hominis,
 aut humanæ naturæ statuit, aut saltem
 verbule loquitur.

Usus facultatum, & continuus progressus ad perfectionem, esse idem.

15. Si dicet, *Usus facultatum esse finem à DEO intentum* §. 46. & hominem ita utendo obtinere eundem finem. Facultatum autem usum esse meras perfectiones hominis: itaque in idem recidere, sive dicat, continuum progressum ad perfectiones, seu ad usus facultatum esse *Bonum summum*; ac si dicat: eundem progressum esse *finem*

hominis. Per hoc autem utique atheum non liberari à cura finis quærendi, præsertim cum Wolffius ibi, ubi de *fine* loquitur, expressis verbis *DEum* ejusque voluntatem seu intentionem nominet. §. 46.

16. Verum hæc nimis inania sunt.

est vanum.

Nam de paragrapho illo 46. supra disseruimus, Them. XII. qui contradictionem hypothesei Wolffianæ infert. Deinde si usus facultatum est finis à DEO intentus, & perfectiones humanæ consistunt in hoc usu, quin ipsæ *alium finem* habeant quam *usum suum*, sequitur, hominem ab omni alio fine curando liberari. Sequitur, usum facultatum esse quidem finem DEI, sive DEum referri ad facultates humanas: Ut autem usus iste ad aliquid aliud feratur, non sequitur ex eo, quod DEUS referatur ad usum. sicut ex eo solo, quod domus sit finis ab architecto intentus, non sequitur, domum ad aliquid aliud referri. Sicut etiam ex eo, quod usus exercitus seu pugna aut ipsa etiam victoria sit finis ab imperatore intentus, non sequitur, victoriam habere aliquem finem.

& DEI ab ultimo fine exclusivum.

17. Imo D. Wolffius non potest nisi per tautologiam sibi consuetam asserere, summum bonum suum habere rationem finis, seu esse finem hominis. Nam usum facultatum non qualemcumque ait esse finem DEI, sed eum, qui sit bonus, id est qui sit *perfectio* hominis, non medium ad perfectionem; cum medium utique non sit finis DEI? Sic ergo sonaret ejus argumentum: Perfectio hominis (id est usus perfectus facultatum) est finis: Atqui perfectio hominis est usus facultatum perfectus, sive *perfectio est perfectio*: Ergo perfectio est finis: summum autem bonum est perfectio: ergo summum bonum est finis. Quæ sunt tautologica.

Summum Bonum Wolffii non habet rationem finis

18. Inquit sane Wolffius §. 379. *Summi boni possessio finis est: medium bonum in idem consequendi unicum legis naturalis custodia. Est autem bonum summum eorum numero, quæ in perenni fluxu consistunt: atque adeo tamdiu durat possessio ejus, quamdiu ejus acquirendi medio utimur.* Verum inprimis hinc patet, summum bonum rarissime possideri posse, non à dormientibus, alia agentibus, ut supra diximus, quod tamen nemo non requireret à summo bono pro hac solum vita destinato. Deinde confunditur medium ad summum bonum cum ipso summo bono. Bonum sum-

* In oratione de Sinarum Phlia practica.

summum est *actio* quæ progredior ad perfectionem: sed hæc ipsa *actio* progressiva est custodia legis, & custodia est medium ad summum bonum. Igitur summum bonum est medium ad summum bonum.

Contra Puffendorffium disputata

valent & contra Wolffium.

Them. II. Quidquid de summo bono ac sine hominis disputatum est contra Puffendorffium, valet & contra D. Wolffium.

1. Nam & Wolffius planius loquens in jure naturæ Germanico seu Ethica seu Philosophia practica, quæ omnia, ubi de summo bono agitur, ad idem recidunt, §. 139. conceptis verbis docet: *Lex natura est MEDIUM, per quod homo beatitudinem suam acquirit, cujus IN HAC VITA capax est per suas vires naturales &c.**

2. Summum autem hominis bonum in hac vita non esse, satis ex sensu communi probavimus in *Larva detracta* Cap. XI. & in *Jure Natura*.

Wolffii circulus vitiosus.

3. Accedit, Wolffium iterum ferri in circulum. Ejus enim Thesis mox citata in ejus principiis non aliter potest exponi, quam sic: Essentia humana est medium, per quod essentia humana usum essentia humanæ perfectum acquirit, quem capax est acquirere per usum facultatum naturalium: Seu ad quem usum facultatum obtinendum habet sufficientes facultates.

4. Hanc expositionem esse Wolffianam jam supra docuimus. Nam apud ipsum lex naturæ est ipsa essentia ac natura humana, sive ejus facultates ac determinationes earum.

Wolffius DEum à summo bono nominatim excludit.

eo quod DEus mentem non perficiat.

Them. III. D. Wolffius tanto peior est Puffendorffio, quod DEum quomodocunque spectatum à beatitudine humanæ nominatim ac. per decretum turpiter excludit.

1. At enim demonstrat hoc Wolffius à priori, sive rationem sufficientem profert? *Bonum hominis querendum est, inquit, in ipso; non extra ipsum. Et Bonum iterum mentem imprimis perficere debet quamobrem NEC DEUS DEI POTEST SUMMUM HOMINIS BONUM.* Nempe quia DEus non potest perficere mentem.

quævis enim faciat.

2. Equidem non negat alibi Wolffius, DEum potuisse facere mentem: at perficere eandem mentem, id jam esset nimirum, pro DEO quidem. Huc cum est deveniendum, ut homo perficiatur, hic vero virtus hominis & prærogativa eminet: ipse se perficit. Pro-

cul estote profani, qui perfectionem mentis DEO, nescio cui, tribuitis.

3. Sed *Philosophicam* ait se Beatitudinem designare? Quasi hic solus sit, *amor sapientia* seu philosophia, cui unice cordi sit; DEum excludere.

4. *Philosophicum*, inquit, *bonum* ego nomino. In Philosophia autem id dicitur perfectio interna mentis, quod homini *inhæret*. Quomodo ergo *inhæ-*tere, debet ut mentem perficiat? an sicut aurei in crumena? an sicut albedo & accidens quodcumque in subjecto murto? Si hoc alterum est necessaria condito & dos boni summi, bonum summum hominis philosophicæ erit toto ordine rerum vilius atque inferius ipso homine. Quippe homo philosophicæ est substantia; summum autem bonum philosophicum esset accidens eidem *inhærens*.

5. Forte vult D. Wolffius, ut id, in tanquam quod mentem perficit, eidem *inhæreat* potentia? tanquam *potentia* seu facultas? v. g. memoria? intellectus? At vero sic etiam infantes, etiam stulti, etiam impii erunt beati, quia habent utique *potentias* illas, supposito quod sint homines. Ergo beatitudo non demum acquirenda est; nec pro ea laborandum à quoquam est; cum cuilibet sit innata. Consulat D. Wolffius accuratas disputationes minime cavillatorias S. Thomæ; quibus probat, bonum summum non esse in *potentia II.* Quæst. II. Art. VII.

6. Aut D. Wolffius summum bonum philosophicum seu *inhærens*, seu *perfectio internam mentis*, constituit in interruptum exercitium *perpetuum* assiduo; continuo & *nonquam interrupto* exercitium seu usum facultatum omnium Corporis & animæ humanæ? & in hac hypothesi D. Wolffius prorsus destruit totum jus naturæ suum, & tot annorum operosas speculationes impensas in demonstrationem systematis sensui communi repugnantis.

7. Nam talis *inhærentia* non interrupta exercitii, est humanæ naturæ in hac vita *impossibilis*. Ergo humana natura non est capax in hac vita ad hoc summum bonum obtinendum per suas vires naturales. Consequenter lex naturæ, quæ non est medium ad impossibilia, non erit etiam medium ad hoc summum bonum Wolffianum.

8. Impossibilem autem *inhærentiam* talem non interruptam, docet experientia. Nam homo etiam justissimus; & beati

* Das Gesetz der Natur ist das Mittel, dadurch der Mensch seine Glückseligkeit erlangt, da er durch seine natürliche Kräfte in diesem Leben fähig ist.

beatitudine Wolffiana justissimus, dimidiam partem ætatis suæ in *bac vita* interruptis vicibus dormit, pascitur, & aliud agit. Atqui quotidie dormire, pasci, aliud agere; quotidie etiam aliquoties male uti facultatibus quibusdam suis, non est habere *usum omnium facultatum non - interruptum*. Igitur talis *inhærentia exercitii*, & consequenter tale bonum summum est impossibile in hac vita per vires naturales: Nemo hominum, opinor, id nobis negaverit, qui humani nihil alienum à se putet. Et sane, si hæc est mens Domini Wolffii, miseratione opus habet, qui cum omni sua Ontologia, Psychologia, Psychometria, Logica, Theologia naturali, insuper & Arithmetica Analytica & Geometria tot annorum studio intensa non potuerit saltem invenire hanc miseriam humanam, omnibus rudissimis patentem; sed etiam ausus fuerit in ea beatitudinem generis humani collocare.

Miseratione dignus Wolffius.

excusatio vana Wolffii.

9. Inquit D. Wolffius: vel hinc apparet providentia mea: non enim ego aliam homini Beatitudinem constituo, quam illam, *cujus capax est in hac vita per vires suas naturales*. Jam vero per vires suas naturales homo non est in hac vita capax beatitudinis excludentis somnum & multa alia. Igitur Beatitudo illa, quam ego constitui humano generi, non comprehendit carentiam somni, cibi &c. utpote *ad quam carentiam incapax est homo in hac vita per suas vires naturales*.

facit bonum summum valde miserum.

10. Quodsi hæc esset responsio & mens Domini Wolffii, nescio an illa ab ulla gente parum saltem morata reperiretur digna attentione; ne dicam à doctis Philosophis & Mathematicis. Hac enim ratione non admodum magno intervallo distaret beatitudo nostra à beatitudine porcorum. Non tantum Paulus Doctor noster desideravit liberari à corpore mortis hujus, id est à beatitudine summa Wolffiana; sed idem optarunt etiam Plato & quotquot fuerunt philosophi non desertores sensus communis.

In Wolffio tamen ipso considerabile.

11. Ceterum hanc beatitudinem bel-
le *pro se* excogitasse videtur D. Wolffius, qui & intellectus & memoriæ, & voluntatis & ceterarum facultatum usum ita promptum & inhærentem habet, ut certus omnino securusque sit erroris: qualis hæcenus *per vires naturales* vix ullus Philosophorum fuit, ne Plato quidem, ac Aristoteles, & Confucius. Cum igitur in numero hominum Wolffius ad hunc diem non nisi

qui inter homines unus est tantum

unus existat, summum bonum philosophicum uni tantum homini contingere potuit, reliqua omni totius humani generis massa damnata: idque sine culpa fortasse ipsorum. Quid enim faciet nauta, quid iatriga, quid ruris colonus, cerdo, caupo, miles, quid Prætor, senator, imperator, Princeps, rex? quid eremicola devotus, sacerdos, episcopus? quorum sunt pauci, qui D. Wolffii Ontologiam, Cosmologiam, Psychologiam, Logicam, Mathematicam & Philosophiam practicam vel viderint, vel de ea sermone quidquam acceperint? Sine quibus tamen ad fundum perspectis non possunt esse Wolffii similes, non usum omnium facultatum perpetuo inhærentem habentes, non denique beati? Beati, inquit, erunt etiam usu illo modico, *cujus sunt capaces*. Sic igitur Beatitudo & bonum summum philosophicum apud Samojedas erit numerare tria posse; apud Groenlandos piscari; apud Siberianos venari; apud ceteros facere cetera, quæ fere sola norunt; Inter Doctos autem nemo erit beatus nisi Mathematicus & Ontologus: Et inter hospites solus Illustris D. Wolffius, quem nullus alter præcessit, & nullus forte sequetur.

Medicus usus facultatum faceret bestos e. g. tria numerare.

12. Quæretur D. Wolffius, saltem uti satyrico, & argumentum ad invdiam traducere. Sed rem loquor: Nam si beatitudo consistit in usu bono facultatum tantum aliquarum eoque parco, summum bonum erit scire pauca, & velle modica, & memorare parvarum, & id genus cetera: quæ alius non beatitudinem sed miseriam existimaret. Si Beatitudo consistit in usu bono omnium facultatum & assiduo, jam nemo esse beatus potest; quia nemo potest in hac vita per vires naturæ assidue reminisci, assidue intelligere, assidue velle.

Quæretur Wolffii de Satyra mea occurritur

13. Si D. Wolffius dicet, illa Beatitudine *mentem perfici*, quæ beatitudo inhæret animo non quidem ut exercitium, sed ut *habitus* seu virtus, ab exercitio frequente relictus in animo: quoniam hic habitus etiam dormientibus & aliud agentibus adest. Verum hæc tametsi ipso sensu communi inania esse agnoscuntur. tamen olim confutata sunt, & ostensum, beatitudinem in virtute morali non consistere. V. *Larva detracta* Cap. XI. Vid. *Jus Naturæ*! Et ipse D. Wolffius clare docet; suum bonum summum non esse habitum, sed ab habitu omnino differre quippe §. 381. in nota scribit: *Habitus edendi actiones, quibus nos statumque nostrum perficimus,*

an beatitudo inhæreat ut habitus;

timus, & Progressus non impeditus ad majores indies perfectiones non sunt unum idemque, sed omnino inter se differunt. Videatur de hoc infra Themate IV.

an beatitudo inhaerens per modum objecti:

14. Erit fortasse, ut D. Wolffius dicat, id, quod mentem internè perficit, eidem *inhæere* debere per modum objecti, & per repræsentationem. Sed nihil hac explicatione juvatur Wolffii doctrina, DEUM à ratione summi boni philosophici nominatim excludens. Aut enim admittit, DEUM posse esse objectum animo repræsentatum; aut negat. Si admittit, DEUM posse esse objectum animi, debet admittere, per DEUM sic inhærentem posse perfici mentem humanam; adeoque DEUM à ratione summi boni per suamet principia non potest excludere, propterea quasi DEUS non inhæretet. Si negat, DEUM posse per modum objecti animo inhære, debet affirmare, impossibilem esse homini cognitionem DEI: & debet dicere, Atheos sapientiores esse ceteris hominibus, utpote, impossibilia tentantibus.

Cur non possit inhære DEUS:

15. Ve' in ergo denique resciscere ex Domino Wolffio, quid tandem per illud *inhæere* intelligat ipse, & quæ sit causa, cur alia nescio quæ inhæere possint menti ita, ut eam perficiant; DEUS autem ad perficiendam eam inhære eidem non possit? Nam *continuis progressus ille*, quem pro summo Bono ipse statuit, menti haudquaquam inhæret: *Est enim summum bonum Wolffianum ex eorum numero, quæ in PERENNI FLUXU consistunt, atque adeo tamdiu durat possessio ejus, quamdiu ejus acquirendi medio utimur*, ait ipse §. 379, quæ autem semper prætereunt, non inhærent, & ea quæ tamdiu tantum durant, quamdiu durat medium, nunquam ad finem perveniunt.

Quia animus potius inhæret illi.

16. Equidem grandiores animæ idem fere, quod Wolffius, sentiebant olim, nempe DEUM non esse; non inhære in anima mortali; sicut nec oceanus inest aut inhæret lagunculæ. Quapropter & à Paulo nostro allegatus Poëta ethnicus non cecinit: DEUS in nobis est: aut movetur in nobis, aut vivit in nobis: sed: *NOS IN IPSO vivimus movemur & sumus*: & per hanc inhærentiam nostram haud dubie perficimur toti nos; sicut uvæ non perficitur per hoc, quod vitis inhæreat uvæ, sed quod uva inhæreat viti, hoc solo perficitur denique. Hoc solum etiam Poëtæ gentilis dogma si inculcandum hominibus quibuscumque sumpsisset D.

R. P. Defing Pars I.

Wolffius, etiam sine scientifica methodo, rem sane præclaram fecisset. Hoc solum cum sibi evertendum falsis argumentationibus sumpserit, gratiam sibi reddi ab atheis postulet, & ab iis, qui morientes dicunt: *moriatur anima mea morte Philosophorum*. Ceterum de inhærentia Boni summi potuisset instrui à S. Thoma III. Quæst. citata II. art. VIII.

17. Alia ratione DEUM excludere à ratione summi boni vult Wolffius, hac nimirum, nempe quia summum bonum philosophicum debet esse tale, ut homo illud *in se possideat*, & *in potestate sua habeat*. DEUM autem ab homine supponit possideri, ac in potestate haberi non posse, igitur nec summum hominis bonum esse.

DEUS non est summum bonum, cum non possideatur:

18. Non utar contra eam multa argumentorum contentione; quod plura eorum, quæ paulo ante de *inhærendo* diximus, serviënt etiam ad nebulas istas de *possidendo* discutiendas. *Possidere* amphibologicum est, & debebat à Wolffio distinguui hujus vocis potestas; sicut distinguere ausus est potestatem vocabuli summi Boni; non vero debebat D. Wolffius voce hac possessionis sine distinctione sumpta decernere de Bono summo; nempe de re tanta, qua nulla majus momentum in toto genere humano habet. *Possidemus* aliquid, dum illi conjungimur etiam ut majori. Ita possidemus gratiam Principis. Sic etiam servus, cum ceteris possessionibus careat, loco omnium possessionum ipsi est cetera in hero suo fiducia, à quo nutritur, vestitur, ornatur, sicut ceteri nutriuntur à suis possessionibus, fundis & colonis. Et hæc possessio DEI, (Philosophica utique quia nulli rationi repugnans) utique DEUM inter ac hominem, qui servus est DEI, locum habet? Homo possidet DEUM, quia possidetur à DEO: sicut servus possidet herum, & utitur divitiarum ejus parte, quia possidetur ab hero, & quamdiu possidetur, tamdiu fruitur. Verum non omnis etiam hujus generis possessio DEI beatum hominem facit: sicut enim servus malus, quamquam possideat aliquo modo herum & possideatur, non tamen felix est, sed in furcam agitur: Ita omnis quidem homo possidet aliquo modo DEUM & illius dona, non tamen omnis felix est, sed infelices sunt multi, non quod hero isto privari unquam possint, sed quod ejus gratia, & dul-

possidere equivocum est.

Quomodo DEUM possideamus:

per quam inhærentiam perficimur.

hanc possessionem negligunt superbi philosophi.

C c

miles

miles rustici, quibus dulce prius est possideri à DEO, non illum excludere; tum demum dulce ipsi etiam fit, DEUM possidere. Non incuso hujus superbiæ Dominum Wolffium, sed hoc existimo, illustrem philosophum studio novandi, & fiducia methodi suæ scientificæ seductum, incogitantius ea scripsisse: quæ humana est fragilitas.

Non incuso Wolffium

Possessio alia 19. Alio modo *possidemus* aliquid tanquam ejus rei Domini, uti possidemus glebam terræ, gemmas, boves &c. Talis possessio adeo non convenit summo hominis bono, ut longe ab eo absit. Summum hominis bonum debet esse homine ipso *saltem nihil vilis*, qualia sunt hæc lutea, glebæ gemmæ, boves.

alia. 20. Alio modo *possidetur* aliquid tanquam complementum metaphysicum essentiaæ propriæ, aut complementum physicum naturæ propriæ. Ita possidet lapis gravitatem, & exercitium nisus ad centrum, quo actuali exercitio natura lapidis operativa completur physice, ita ut per hunc actualem nisum tota ejus vis operativa seu natura compleatur, saltem in hac linea. Et quia sunt aliquæ naturæ operatrices *plurium*, earum complementum physicum non est actio una simplex: Ita natura Arboris non completur per solam gravitationem versus terræ centrum, sed multis aliis, in quibus vegetatio consistit, opus est ad arborem completam seu perfectam faciendam; quæ omnia cum eadem adsunt, potest dici, arborem possidere suam perfectionem, & aliquo modo *summe bonam* esse illam arborem.

quo sensu possit summum bonum Wolffii admitti.

Si hoc sensu sumit D. Wolffius summum hominis bonum ab homine habendum ac possidendum, nempe ut Natura hominis quoad omnes operationes suas physicas completa sit per usum omnium facultatum physicarum: hoc sensu fortasse concedi ei potest, hominis summum bonum *possideri* ab homine debere; & DEUM hoc sensu non esse summum hominis bonum: saltem hominis ita defectibilem naturam habentis, ut nunc habet. Ostendimus enim supra, ex principiis D. Wolffii, nullum *morale* bonum homini ita sumpto convenire, sed physica tantum: inter quæ *physica* haud dubie *summum* est continuus progressus ad majores naturales perfectiones. Cum enim natura non possit omnes actiones possibiles simul, sed successive tantum elicere, sequitur, ut natura physice non possit totam perfectionem suam seu summam bonitatem physicam simul possidere,

sed quo diutius durare & elicere potest, hoc magis perficitur, seu physice magis bona fit.

21. Verum enimvero cum homo sit *Finis hominis* naturæ *moralis*, id est potens agere propter finem cognitum extra suam essentiam positum, *moraliter perfectus* esse non potest, nisi cum hoc fine conjunctus, qui finis si est debilior & ignobilior ipso homine, homo conjungetur cum forte sibi tanquam possessionem dominicalem. Si autem ille finis est nobilior homine, ac vere & summe bonus, homo conjungetur eidem fini, tanquam eidem subordinatus. Non dubito hic provocare ad omnes etiam barbaras gentes. Non dubito quia barbari, si ipsis hæc doctrina vetustissima pro singulorum captu exponatur, eam velut certam sint omnino amplexuri: sicut eam gentibus placuisse re ipsa, possem ex gentium historia docere. Quam etiam doctrinam si amplexi fuerint, nulli facile abusui ex hac saltem doctrina profluenti obnoxii erunt, sicut obnoxii sunt Wolffianæ doctrinæ sectatores, ut quales etiam athei esse possunt.

22. Urget Wolffius: Summum bonum debet esse in *potestate* hominis: DEUS non potest esse in potestate hominis: igitur non potest DEUS esse summum bonum hominis. R. Haud dubie DEUS non est in potestate hominis, sicut est equus in potestate equitis. Sed neque tali in potestate ut sit bonum summum, necesse est aut possibile. Ceterum quidquid de *Possessione* boni supra diximus, dici etiam potest de hac *potestate*. Nos ipsi defendimus late, summum bonum debere esse in potestate omnium hominum: ita nempe, ut omnibus hominibus adsit naturalis facultas ad illud tendendi, & ad illud etiam perveniendi, nisi ab hoc ipsi defecerint, & deficiendo sibi posuerint obicem jam majorem, jam minorem, jam insuperabilem propria virtute, & superabilem tantum virtute, naturam propriam excedente, quæ omnia in nostro *Jure Natura* postea confirmabuntur.

An DEUS sit in potestate nostra, ut summum bonum?

Them. IV. Ex illo amphibologico: *Esti finito Homini enti finito summa perfectio communicari nequit*: Non debuit concludere Wolffius: Ergo Bonum summum hominis non est bonum absolute summum.

Esti finito non convenit summa perfectio: Ergo DEUS non est bonum summum.

1. Enti finito summa perfectio communicari nequit, ait Wolffius. At Philosophi passim ac multa super hoc disceptant.

Antecedens disputatur à Philosophis.

2. Dein-

absolute summum sumitur pro rei conditione

Exemplum

aliud

aliud

Quæ perfectiones non possunt communicari homini.

superfluo

superfluo metus Wolffii, ne homo fiat infinitus.

Status questionis de summo bono.

2. Deinde perfectio absolute summa & sumi potest & quotidie sumitur in terminis habilibus, id est, pro rei, de qua agitur, conditione. Quando horologium simplex monstrat accurate tempus æquale seu 24. horas æquales ita, ut nec puncto temporis prævenat neque sequatur, mathematicus illud dicit habere *summam absolute perfectionem horologii*. Bilanx absolute summam perfectionem habet, quæ in neutram partem vel hilum inclinatur. Circulus summe perfectus est, cujus puncta omnia æqualiter à centro distant, & repugnat absolute aliquis perfectior circulus. Itaque semel falsum est D. Wolffii fundamentum: Enti finito simpliciter non posse communicari perfectionem summam.

3. Hoc sane verum est, enti finito non posse communicari omnes perfectiones ullo intellectu cogitabiles, etiamsi singulæ non essent absolute summæ. Nam homini verbi causa non possunt communicari perfectiones puri spiritus, non proprietates equi, piscis, adamantis & mille rerum maximarum & minimarum. Quia cum his omnibus cessaret esse homo.

4. Rursus etiam hoc certum est, hominem non posse habere talem naturam, tales proprietates, tales actiones, quæ in se sint infinitæ actu, aut quarum aliqua sit actu infinita. Nam & sic cessaret esse homo. At populi cum de summo nostri generis bono quærunt, non id quærunt utique quo homo desinat esse homo.

5. Inepte ergo D. Wolffius quæstionem de summo bono ad tam curtos terminos restrinxit, atque tam miserum bonum homini assignavit, metu, ne, si majus quiddam designaret, homo finitus esse desineret. Neque rite intellexit, saltem non advertit animum ad quæstionem philosophorum de summo bono. Non quærunt philosophi, qualem naturam, proprietates atque actiones debeat habere homo, ut ipse in se sit absolute summus physice in natura sua propria? Nam præter Mortuum nemo Philosophus fuit ita phreneticus, ut homini aliam naturam, quam qualem nunc habet, naturaliter quæreret aut admitteret. Duo autem in idem recidentia quærebantur de summo bono: sive (1. *Quodnam ex omnibus bonis esset illud ultimum, quod homini esset possibile quærere?*) sive (2. *Quodnam esset omnium motivorum, quibus ad agendum homo impellitur, ultimum* R. P. *Defing Pars I.*

motivum, in cujus virtute cetera motiva omnia moverent, ipsum autem hoc ultimum motivum moveret per se? Videatur omnino Platonis *Philebus* hanc quæstionem subtilissime excutiens.

6. Videbant autem, Philosophi, hoc ultimum motivum ac summum bonum debere esse tantum, ut & totum genus humanum & tota natura eo comprehenderetur, & omnes humana actiones ad hoc deberent intendi. Ita quidem, ut, si nullum tale ultimum motivum daretur, nulla unquam esset obligatio hominis. Quia ubi nullum datur motivum nulla, datur obligatio etiam ex Wolffii sententia: ubi vero non datur motivum ultimum, non dantur etiam motiva media, cum in finibus non detur processus in infinitum, ut Aristoteles & D. Thomas probarunt: Igitur ubi non datur motivum ultimum seu summum bonum, nulla datur obligatio naturæ, nullum adeo naturæ jus, nulla naturæ lex. Et per hoc omnes illi, qui summum bonum falsum, nullum, insufficientem statuunt, Jus naturæ neutiquam verum, sed Larvatum docent, ut Puffendorfius, Wolffius, Epicurus, Stoici &c.

Proprietates summi boni

Qui in summo bono errant, non docuerunt Jus naturæ Cur?

7. *Beatitudo* ab omnibus habita est, si ad id bonum summum ac ultimum, propter quod homo agit omnia, posset denique pervenire, eique adherere *sine metu amittendi*; qui metus ortus est ab experientia, qua didicimus cetera bona media, quæ appetivimus, à nobis frequenter etiam post acquisitionem eorum amitti, & amitti denique debere. *Beatitudo* autem seu conjunctio cum illo summo bono dici solet *objectiva*, cum consideratur ipsum illud bonum beatum faciens hominem, & hæc est haud dubie infinita *Beatitudo* autem *formalis* dicitur illa acquiescentia totius hominis in illo bono & in illa conjunctione sua cum bono tali. Et hæc *beatitudo* subjective non est infinita, cum homo totus sit ens finitum.

Beatitudo est adeptio summi boni.

8. Hæc iterum expendenti apparbit; D. Wolffium inidonea ratione infinitum aliquod bonum excludere à summo bono hominis; seu inepte illum asserere, illud non posse esse summum bonum hominis, quod esset absolute perfectissimum. Hoc enim qui negat, etiam adfirmare debet, ultimum motivum, quo homo ad actiones suas agit, tantum posse esse finitum quid, ac transitorium. Quod idem nihil esset aliud, quam dicere: *Ultimum motivum*

Infinitum quid, potest esse summum bonum homini contra Wolffium.

tivum actionum humanarum debet esse *non-ultimum*, sive debet esse medium tantum. Nam ultimum omnium motivorum seu bonorum moventium est illud, unde omnia motiva ac bona cætera movendi vim habent. Tale autem bonum est infinitum, ut vel ex terminis patet: & si non est infinitum, non est ultimum.

Hominem non posse ad beatitudinem pervenire

fuit opinio Democriti & Heracliti.

An & Wolff fuit?

9. Fuere ergo ex philosophis cæcis & aliis hominibus nonnulli debiliores, qui existimarent, hominem etsi semper cuperet infinita & bona summa, nunquam tamen posse ad illa pervenire sed semper illum in miseris & in statu violento futurum. Qua opinione imbuti fuisse videntur Democritus & Heraclitus, contraria ratione: alter enim flevit homines tanquam miserimos, qui felicitatem in summo bono semper appetere, ejusque causa omnia agerent, nunquam obtenturi. Democritus vero, ridiculo homines habuit, qui infinitis se laboribus obligatos crederent ad bonum summum acquirendum, quod tamen venari eorum nullus potuerit. In horum philosophorum classe an reponendus sit D. Wolffius, ipse viderit. Certe qui dicit sine exceptione, homini tanquam enti finito communicari nequit perfectio summa, & bonum absolute summum; is mihi videtur agnoscere impossibile esse homini, *attingere* bonum vere summum, quod tamen ab homine *appeti* negare non potest. Unde D. Wolffius debet hominem aut semper miserum aut semper stultum agnoscere, qui ea appetat, quæ acquirere sit *impossibile*.

Hæc sententia periculosa Religioni.

10. Possem hic insinuare, quam periculosa Religioni hæc sit sententia. Si enim *impossibile* est, homini tanquam enti finito communicari *bonum absolute summum*, falsæ erunt omnes divinæ revelationes de beatitudine supernaturali à DEO promissa suis electis, quæ beatitudo erit interna quædam communicatio DEI cum homine. Nam homo etiam in beatitudine illa manebit homo ac finitus: Igitur etiam in illa beatitudine erit *impossibile* DEUM ipsi communicari: Et consequenter revelationes erunt de impossibilibus, & falsæ.

Sensit Wolffius errorem

Them. V. Sensit D. Wolffius, à se non recte in jure naturæ constitui Summum Bonum, sed mederi non amplius potuit, quia principia sua mutare non potuit.

1. Sensit, inquam, D. Wolffius, quam parum summi boni esset in summo bono

à se designato, nempe in perpetuo progressu ad majora. Nam videas, quam procul ista abessent à mente doctorum, imo & à sensu communi hominum, prævididit, non posse desse, qui causam humani generis contra ipsum acturi essent, & pro bono haud paulo meliore certaturi. Quocirca se-ideo rem pem sibi ex Academia circumdare vo- in dubio reluit: nempe: *Quodsi quis, inquit, de linquit summo bono aliter sentiat ei litem non movebimus.* Sponsione rem transigere parat. Quia metuo, ne meum errorem aggrediamini, ecce prior vobis pacem offero: non vobis litem moveo, sentite, docete, quæ cuivis in mentem aut in buccam venerint. Tantæ meæ humanitati, cum sitis philosophi, sciatis digne respondere, & mihi quoque tacite roganti eadem permittere, quæ vobis in quibus pro indulgi non rogatus. Tu Stoice fac lubito sibi fabricaretur summum bonum, sumum bonum esse indolentiam, per me licet; Tu Epicure fac summum bonum voluptatem; Tu Puffendorffi felicitatem & pacem hujus vitæ, nihil pugno. Imo arma etiam ipse vobis subministro, quibus tueri vos possitis. Exemplo enim meo dicere utique Epicure potes: *Lubet mihi VOCABULUM in hoc accipere significatu, quod mihi utique concessum? Sufficit, in dubium revocari minime posse, quod datur hoc sensu (nempe voluptatis) summum bonum, quodque idem sit in potestate hominis.* Nam Epicurus inter Podagræ dolores dixit se voluptate frui. Et qui mihi non concedet, perget Epicurus, vocabulo summi boni sic uti, ut per illud significetur voluptas, illum dicam litem excitare vocabulariam, & esse rudem Logicæ ac Ontologiæ.

2. Quis non videt, hac pugnandi & à pugna abstinendi ratione totum in- Cura de vero bono omiffa. terim negotium de summo bono vero omitti, & per diversos à diversis substitutos *vocabuli* hujus significatus id denique venire, ut *summum bonum* revera non nisi *vocabulum* esse appareat, nihil certi significans, ut *Blittri*. At, non constituto quodnam revera sit summum hominis bonum, vanum cassumque est omnino jus naturæ; quia hoc non constituto non repræsentatur homini verum ultimum motivum omnium actionum, adeoque non vera obligatio naturalis, sed tantum imaginaria quædam pro cujusque phantasia assumpta.

3. Haudquaquam vero sufficit dicere: *Datur hoc sensu bonum summum.* Excusatio Wolffii Nam hæc nihil aliud significant, quam rem facit de hoc: *Datur id, quod ego dico significari teriorem, per vocabulum summum bonum.* Si hoc est

est fundamentum & ratio sufficiens designandi aliquid pro summo bono; nihil erit ita abjectum & absurdum etiam, quod pro summo bono homini assignari non valeat à quocumque etiam febricitante philosopho. Nam dicet aliquis ex Epicuri hara: *mibi lubet vocabulum summi boni in hoc significatu sumere, nempe ut per illud indicetur voluptas ventris*. Indignanti mihi & parcum non hominem vocitanti, se defendet, dicens: *Sufficit, in dadium revocari minime posse, quod detur hoc sensu bonum summum*: sive quod detur ea voluptas, quam significari dixi per vocabulum summi boni. Videat jam, saltem juventutis misertus, D. Wolffius, quo evadant ipsius demonstrationes ac jura methodo scientifica tradita.

& accom-
modatum
Epicureis.

In angustias
conjectus
Wolffius
per sua prin-
cipia

& misericor-
diam inuti-
lem erga
Atheos

4. In has angustias conjectus est acutus philosophus per sua principia constitutiva juris seu legis naturæ. Probe agnovit, id quod agnoscunt omnes. *In moralibus idem esse principium ac finem*. Jam miseratione ductus Atheorum, eligit rationem sufficientem seu principium legis naturæ constituendæ tale, quod DEUM omitteret, aut excluderet. Igitur, ne non cohærent ultima primis, (contra methodum scientificam) inter magnos licet angores coactus tamen est, finem etiam seu bonum summum statuere tale, in quo nulla appareret ratio Deitatis: ne offenderetur Atheus. Ne tamen etiam ipse sentire videretur cum Atheis, initio §. 46. mentionem incidenter fecit de fine à DEO intento, & postea DEUM etiam ipsum auctorem legis naturæ fecit, & §. 374. Bonum summum à se sine DEO constitutum excusavit tanquam non serio ita determinatum, sed tantum ex *libitu* arbitrario, & ex ultronea aliqua hypothese, quo facilius iterum suum bonum summum conciliaret cum hypothese Atheorum. Non damno misericordiam Wolffii erga Atheos; sunt enim miserrimi. Verum misericordia ad tollendam miseriæ causam tendat oportet, non ad illam alendam; ne dicam ad pios etiam subvertendos. Sic qui homini servo lethargo laboranti præberet oppium, & ex eo faceret tantundem sumi à reliqua familia etiam sana, is & servum perimeret, & familiam exponeret.

quam mis-
ericordiam
aliter osten-
dere debuit.

Bonum sum-
mum Wolffii
consistit in
mediis.

Probat ex
ipso.

Them. VI. D. Wolffius constituit summum bonum in mediis ad summum bonum.

1. *Summum bonum acquiritur custodia legis naturalis §. 376.* At custodia

legis consistit in determinatione actionum nostrarum secundum legem naturæ §. 138: Sive in committendis actionibus ad perfectionem nostram tendentibus §. 152: &c. *Igitur custodia legis naturalis progredimur continuo ad majores perfectiones §. 376.*

2. Hæc est ipsius D. Wolffii argumentatio, in cuius consequente hoc notandum est, quod ipse rem non bene exprimat. Nam ait: custodia seu per custodiam legis naturæ nos continuo progredi ad majores perfectiones. Quod non sic intelligi potest, quasi custodia legis & progressus ad perfectiones essent duo diversa: aut quasi custodia legis esset medium ad acquirendum progressum in perfectione. Sed ea locutio D. Wolffii; ut sæpe aliàs, *intransitive* tantum potest intelligi: custodia acquiritur progressus; id est *custodia ipsa legis est ipse progressus ad perfectionem*. Ut aliàs dici solet morte morieris: non quod mors esset medium ad moriendum, sed quod mors sit ipsum mori. Nisi enim sic exponatur dictum Wolffii, non verificabitur ejus minor propositio allegans §. 138. nempe custodia legis naturalis consistit in determinatione actionum nostrarum juxta eam legem obligantem nos ad actiones tendentes ad perfectionem nostram. Si enim custodia legis est tantum via ad determinationem actionum legi convenientium; falsum est, quod custodia consistat in hac determinatione, seu quod *custodia sit ipsa determinatio actionum*; id quod tamen Wolffius in illa minore propositione affirmat. Quoniam ergo consequens non allam potest habere expositionem, quam præmissæ (nî syllogismus sit sophisticus) in consequente quoque *custodia & progressus* ille ad perfectiones non sunt duo diversa sed idem. Quia custodia legis est *commissio actionum* ad perfectionem tendentium, & progressus ad majores perfectiones etiam ipse est *commissio actionum* ad perfectionem tendentium. Hæc spinosa sunt, & ingrata legentibus, meliora ac honestiora sperantibus: sed Wolffii methodus ea nos contrectare cogit.

Custodia legis N. progredimur ad perfectiones

intransitive:

aliàs custodia non consistit in determinatione actionum juxta legem

sed est via ad determinationem &c.

Excusò spinositatem harum rerum. Wolffius me addegit.

3. Jam vero si ita, quemadmodum dixi, Wolffii sententiæ exponi debent, incidit in consultam tautologiam. Sic enim sonat illius thesis §. 375. *Summum bonum acquiritur custodia legis*. Hoc est: *Progressus ad majores perfectiones acquiritur progressu ad majores perfectiones*. Sive *Continuo committentur*

Wolffii tautologia:

Progressus ad perfectiones acquiritur progressu.

do actiones ad perfectionem nostram tendentes acquirimus continuam commissio- nem actionum ad perfectionem nostram tendentium.

Syllogismus
identicus.

4. Nec felicior est subjuncta hujus thes probatio: Nam major propositio consideranti hunc præfert sensum: *Progressus in actionibus ad perfectionem nostram tendentibus est conformis legi natura.* Minor deinde sic sonat: *Atqui Custodia legis natura consistit in progressu in actionibus perfectionis.* Conclusionem facit talem: *Ergo custodia legis progredimur ad perfectionem.* Sed necdum satis tautologiarum. Pergit subsumendo: *Atqui Progressus iste ad perfectionem est ipsum bonum summum: Ergo custodia legis, id est progressu ad perfectionem acquirimus bonum summum sive progressum ad perfectionem.*

Non possunt
aliter verba
Wolffii ex-
poni

5. Haud dubie expostulabit Illustris Wolffius, me verba illius pro lubitu fingere, talia se non dicere, hac argumentandi ratione non uti. Verum ego non verborum corticem attendo, sed quid conformiter prioribus suis doctrinis verba in sinu continere possint ac debeant? Hoc autem, ut necesse est, spectato, æquis lectoribus judicandum do, num aliter exponi illa Wolffiana possint. Nempe quid est custodia legis? Est certe commissio actionum legi conformium seu ad perfectionem tendentium. Quid autem est commissio talium actionum, nisi progressus ad perfectionem. Igitur & custodia legis, & commissio actionum perfectarum, & progressus ad perfectionem, & bonum summum, & medium ad perfectionem multa quidem vocabula sunt, res autem una. Ex quo non potest non argumentatio tautologica nasci. Sicut si dicerem: Ensis est gladius: sed gladius est acinaces, & acinaces est machæra: ergo ensis est machæra.

multa voca-
bula, res
una.

Effugium ve-
num.

6. Excipiet D. Wolffius. Custodiam legis, & progressum ad perfectionem in hoc differre, quod progressus sit *continuus*, custodia autem temporanea & abrupta. Nihil id juvat Wolffium. Etenim lex naturæ non obligat ad unam vel alteram actionem sic committendam, sed ad omnes. Ergo commissio unius aut alterius actionis bonæ non est simpliciter custodia legis: maxime si sermo est, ut est hoc loco, de custodia, qua summum bonum acquiritur, sive quæ est *continuus* progressus in perfectione. Diu est, quod ingenti cum fastidio has tricas detrico. Sed, ut dicere cœpi, D. Wolffii logodædula me-

thodus abhorrentem ab his animum dura necessitate fœde subjugavit.

7. Ex istis quoque colligitur veritas Bonum summum Wolffii constituit in medio. thematis nostri, nempe à D. Wolffio summum bonum repositum esse in via aut medio ad bonum summum. Progressus enim ad perfectionem estne ipsa perfectio, vel est via ad perfectionem? Si est ipsa perfectio, est acquisitio termini: acquisitio autem termini utique non est progressus seu via ad terminum; nisi procedere velis in infinitum. Quodsi autem progressus iste non est ipsa perfectio, sed via ad illam; quomodo iste progressus manens semper progressus perniciet unquam hominem? & quomodo homo nunquam ad perfectionem veniens, nunquam venturus, poterit dicere, sumum se bonum habere? Via versus Romam, & progressus in ea via nec Roma sunt, nec visio Romæ, nec adventus Romæ. Progressus arboris continuus & non impeditus ad folia & ad flores proferendos, tendentes quidem ad fructum sed nunquam pervenientes, non sunt sumum arboris bonum, sed via ad sumum, isque hortulanus merito rideretur, qui profiteretur artem demonstrativam arbores producendi ad sumum quod ab ipsis exspectari potest bonum; rideretur is, inquam, si fundamentalis hujus artis & hujus doctoris propositio consisteret in hoc: Summum bonum arboris est continuus progressus ad majores indies perfectiones, id est ad succum pellendum, ad folia, ad flores, ad grossos, idque eo usque donec moriatur, etiamsi centum ac ducentis annis vixerit arbor. Non dissimilis est doctrina D. Wolffii de arbore morali homine.

8. Enimvero hoc ipsum est meum artificium, inquit D. Wolffius, quod ego prudenter assero, homini non posse communicari sumam perfectionem, sed ipsum semper esse in via ad eandem. Cæteri enim philosophi statuerunt voluptatem, indolentiam, pacem externam, felicitatem hujus vitæ, quæ sunt res determinatæ. At ego vidi, ista à philosophis defendi cum ratione non posse. Itaque verti animum in partem oppositam, & statui pro summo bono aliquid indeterminatum, & semper in fluxu existens. Idque jam agnovit Socrates apud Platonem supra citatum, nempe felicitatem *hujus vitæ* consistere in continua infusione & effusione, nunquam in permanentia seu impletione. Hac arte ego securus sum omnium tælorum in cæteros philosophos congestorum.

Alii Philosophi statuerunt bonum summum certum:

Wolffius eos correcturus statuit indeterminatum

an prudenter?

rum. Quidquid enim mihi obijcietur contra aliquod determinatum Bonum sumum, semper ego facillime declinabo ictum, dicens, me nullum determinatum sumum bonum admittere, sed mihi *lubuisse* per *vocabulum* summi boni nihil aliud intelligere, quam continuum fluxum & progressum: idque mihi utique *licuisse*, eò quod talis progressus *detur* & in *potestate* hominis sit?

Male.

9. Infelicitatem hujus Wolffiani artificii jam deteximus supra Them. V. Ex Socratico fluxu: & nos & ipse Socrates longe alia, quam Wolffius, collegimus, nempe bonum summum obtineri posse: non autem obtineri in hac vita: igitur debere obtineri in alia.

Wolffius parit excusare.

10. Neque evadit D. Wolffius per hoc, quod in nota §. 381. insinuat: *Habitus edendi actiones, quibus nos statumque nostrum perficimus, & progressus non impeditus ad majores indies perfectiones non sunt unum idemque, sed omnino à se invicem differunt: pro eodem haberi nequeunt, si ab omni errore immunis esse velis.* Ex hoc ejus asserto videtur posse negare Wolffius ea, quæ hæcenus diximus de identitate summi boni, progressus non impediti, custodiæ legis &c. Nostra enim argumentatio nitebatur hoc fundamento, idem esse summum bonum, idem progressum ad perfectionem, idem custodiæ legis naturæ &c. Igitur si hæc non sunt idem sed *omnino differunt*, videbitur inanis esse nostra argumentatio, & videbimur sine causa D. Wolffium insimulasse batologiæ ac circuli.

Sed nostrum argumentum stringit.

11. Verum enimvero nostræ argumentationis vis illæsa manet, utcunque habitus edendi actiones perfectas distinguatur à progressu ad perfectionem. Equidem si dignatus esset magnus philosophus, indicium nobis facere, quomodo ista inter se differant, facilius rem conficeremus. Hoc autem gratiæ cum nobis negaverit, permittet nobis suspicari de ea differentia. In nostra quidem Ontologia ac Psychologia videtur habitus edendi actiones perfectas à progressu continuo ad perfectionem non aliter differre, quam sicut *facultas* ab *actu*, aut sicut habitus ab actu manante ex habitu. In exemplo: Habitus cantandi omnino differt à continua cantatione, vel à continuo profectu ad cantandum perfectius. Nam primo etiam is, qui habitu tali præditus est, sæpenumero tamen neque cantat, neque magis progreditur ad perfectionem cantus, sed manet Joannes in eodem. Item

Habitus proficiendi à profectu ut distinguatur.

qui etiam habitu nondum præditus est, sed incipit eum acquirere, tamen progreditur continuo ad perfectionem cantus majorem. Habitu etiam dormiens habet, actualem progressum non habet.

12. Ejusmodi distinctionem inter habitum progrediendi & inter actus progrediendi nos etiam omnino lubentes agnoscimus. Ex hoc autem ipso vis argumenti nostri roboratur. Nam ex jam dictis D. Wolffius constituit summum bonum *in ipso actu progrediendi* ad perfectionem, & *non in habitu progrediendi*, qui omnino differt ab ipso actu progressu. Hoc autem posito, argumentum nostrum totam suam vim habet, hoc fere modo: *Summum bonum est ipse actualis* (non mere habitualis) *progressus ad perfectionem &c.* *Actualis progressus ad perfectionem est ipsa actualis custodia legis naturæ. Actualis custodia legis naturæ est medium ad obtinendum summum bonum.* Ergo summum bonum est medium ad summum bonum. Et alia præterea salva manent, quæ paulo ante D. Wolffii doctrinæ ædocendi methodo objecimus.

Them. VII. Dominus Wolffius nullum omnino admittit Bonum summum hominis.

Wolffius nullum admittit summum bonum Deum excludit.

1. Nam DEUM, qui solus vere est summum bonum, positive excludit.

2. Progressus ille non impeditus etiam si daretur, non est hominis summum bonum, sed *dicitur* tantum tale pro *habitu* Wolffii; in se autem est tantum via & conatus ad summum bonum. Isque ipse finitur, cessat, & in nihilum redigitur cessante corporis vita hac.

Progressus dicitur tantum summum bonum in se est non nisi medium.

3. Deinde si progressus iste est summum bonum, erit summum bonum jam magnum jam parvum, jam valde exiguum; jam perdetur, jam occupabitur, & iterum perdetur, & ad ultimum necessario erit perdendum sine spe reversionis. Jam enim proficit homo parum, jam multum, jam rursus deficit: denique moritur, & bonum ejus summum in fumos abit.

& modo parvus modicus.

4. In hac ergo vita illud Bonum summum, quod dicit Wolffius, nequiquam est summum bonum, neque ullam habet proprietatem summi boni, sed semper non nisi valde parvi.

5. Alteram autem vitam, in qua summum bonum posset homini contingere, non agnoscit Wolffius §. 317. Vel, si illum paragraphum hæc traduci non pati-

Alteram vitam non agnoscit.

patitur, saltem nullibi in suis principiis ejus facit mentionem. Igitur nullum bonum summum admittit Wolffius.

Pro summo bono statuit magnum malum.

Them. VIII. D. Wolffius pro summo bono statuit magnum malum.

1. Equidem hoc ex antecedentibus elucescit, clarius tamen & magis proprie ad hoc thema, est explicandum. Magnum malum est in jure naturæ, actiones humanas carere motivo actionum omnium certo & constanti. In jure autem naturæ Wolffiano, quidquid verbis ludatur, reapse deest tale motivum. Motivum enim totius custodiæ legis est Bonum summum: Bonum autem summum est progressus continuus ad perfectionem, qui progressus realiter nihil est nisi ipsa custodia legis totius: Ergo custodia legis totius pro motivo habet custodiam legis totius. Hoc autem non est motivum actionis, sed ipsa actio. Sicut Romani itineris motivum nullum est si Roma non est, sed tantum via. Sicut eundi motivum nullum habeo, si tantum eo ut eam, tantum ago ut agam.

Malum est, bonum hominis non differre à brutis.

2. Magnum malum est, in bono summo acquirendo hominem non differre à brutis, cum tamen ab iis differat obligatione. Bruta enim & res exanimæ omnes ac semper ita agunt & exercentur, ut *progressum faciant in perfectione sua essentia*: præter hæc autem nihil intendunt, nihil acquirunt, quam continuam actionem suam. Id ergo si etiam homini eveniat, magni mali loco habere potest, quod cum ipse obligetur moraliter, bruta non obligentur, nihilo tamen meliore sorte quam bruta gaudeat.

Effugium Wolffii.

3. Excipiet D. Wolffius dicens: hominem utique habere nobiliores actiones & perfectiones, & per hoc differre à brutis, quod homo progredietur, seu bonum summum acquirat in actionibus intellectivis & liberis, bruta autem suum bonum summum acquirant in actionibus naturalibus tantum. Hæc differentia est *materia- lis*, nec tangit rationem summi boni nec obligationem ex eo oriundam. Nam hæc differentia nobilitatis actionum inter hominem & bruta daretur, etiamsi nulla esset obligatio homini imposita: cum etiam nulla supposita obligatione homo qua homo semper ageret intellective, semper libere. Idque naturaliter seu necessario ageret; quia non potest aliter agere, quam intellective & libere; sicut bruta non possunt

aliter agere quam nunc agant. Argumentum autem nostrum consistit in hoc: Summum bonum Wolffianum in genere est, si quodcumque agens agat continuo convenienter *sua natura*: Sed hoc agunt æque bruta, & magis hoc agunt quam homo: Igitur Bruta æque ac magis habeat summum Bonum quam homines. Igitur Bruta æque beata sunt, æque obligata jure naturæ, æque capacia præmii naturalis. Nulla erit distinctio, quam quod homo *has* actiones ponat, culex ponat *alias*, in utrisque tamen erit bonum summum morale: aut in utrisque nullum bonum summum morale.

4. Magnum malum est in cursu moralis, obnoxium esse periculo excidendi bono summo in singula momenta, & tamen nullum habere auxilium nisi in se ipso periculum patiente. Homo in singula momenta potest à progressu deficere, legem naturæ non servare, id est amittere suum bonum summum. Et tamen ex Wolffii misera Juris naturæ doctrina nullum habet auxilium, quam essentiam suam ac rerum, quæ tamen ipsa periculum creaverat aut certe experta fuerat. Si bonum summum est vere ac philosophice bonum, spes auxilii ab eodem bono debet pendere, unde omnia bona debent fluere. Potuissent Wolffium instruere pagani etiam de infima plebe, qui apud Tertullianum animam naturaliter Christianam habentes in periculis non invocabant essentiam suam ac rerum, sed DEUM, illum agnoscetes esse bonum melius suamet humana ac rerum natura; aliàs enim invocassent suam essentiam, aut essentiam solis & ceterarum rerum, in quibus Wolffius constituit legem naturæ.

Malum, excidere à summo bono posse.

& carere auxilio recuperandi.

5. Magnum est malum, necessario agnoscere hominem, se omnibus totius vitæ actionibus humanis tam gravibus nihil aliud obtinere ac sperare posse, quam eas ipsas omnes actiones suas graves & laboriosas. Laborare tantum ut laboret; serere semper tantum ut serat; captare semper cum Tantalo poma, tantum ut caperet; Saxum volvere cum sisypho semper tantum ut volvat. Ut adeo bonum summum Wolffianum Poëtæ inter pœnas infernales numeraverint. Sicut numerarunt etiam ejusdem continuum fluxum; representantes illum in dolio Danaïdum sororum, cui illæ semper infundant, compleant nunquam.

Malum, labore lucrari non nisi laborem.

6. Ma-

Malum, in
S. Bono
plus mali est
se quam bo-
ni.

6. Magnum malum est homini sci-
re, quod in summo bono plus mali con-
tineatur quam boni. Homo etiam stu-
diosus & satagens vitæ bonæ, cum ad
ultimam horam veniens considerabit
præterita sua, nescio an non plura in
actionibus suis cernat, quæ displiceant,
quam quæ placeant. Experienciâ cer-
ta discimus, plerisque hominibus ita
accidere in illo articulo. Jam ille ho-
mo Wolffianus in hoc maxime articu-
lo deberet bonum suum summum id est
progressum in perfectione agnoscere:
ubi constat agnoscit, in hoc suo summo
bono plus mali esse quam boni. Eat
jam aliquis & moriatur cum Jure natu-
ræ Wolffiano. Quid autem prodest
tale jus naturæ, cum quo non fidenter
moriar, inquit Gundlingius.

Malum, ex
natura sum-
mi boni duci
in despera-
tionem.

7. Magnum malum est, ex ipso jure
naturæ & ex natura summi boni duci
ad desperationem. Homo, qui triginta
annos vixit tepide & vacillando inter
bonum & malum, (id maximæ homi-
num parti solo lumine naturæ vivehæci
convenit) anno postrema decumbit ad
mortem. Recogitans dies præteritos
non invenit continuum progressum ad
perfectionem: atque adeo non invenit
in se bonum summum. Quærit ex Wolf-
fio. Quid faciam? Jubebit illum Wolf-
fius vel nunc incipere, & continuo pro-
gredi. Dicit ille: Infans Wolffii. Tri-
ginta annis carui summo bono, & tri-
bus quæ supersunt horis, subito bonum
summum apprehendam inter hos dolo-
res, has inter angustias &c. Nunc ego
denum faciam *continuum & NON
IMPEDITUM progressum ad majores
INDIES perfectionis?* §. 382. Bo-
num summum acquirere non est *unam
actionem* bonam committere sed *conti-
nuo* progredi. Ego autem jam in eo
sum, ut unam tantum actionem bonam
ægre committere possim: igitur in eo
sum, ut non possim obtinere bonum sum-
mum. Despero. Eat jam aliquis animo
imbecillis, & moriatur cum Jure natu-
ræ Wolffiano. Quid autem prodest
tale jus, cum quo non nisi desperans
moriar?

Diceret fortasse huic misero Wolffius,
ad DEUM te converte: ille bonus est,
misericors est, ille te creavit. Respon-
debit miser: quid ad me DEUS. DEUS
meum bonum summum non est. Quod
DEUS facturus est, faciet, impedire ne-
queo: sed bonum meum summum ubi
est? quod nec obtinui, nec obtinere jam
possim. Morior miserimus. Nihil su-
perest Wolffio, quam ut dicat: More-
re ergo miserime, ac despera, quia jus
R. P. Defing. Pars I.

naturæ meam non servasti, nec conti-
nuo progressus es in actionibus focu-
dum tuam & rerum naturam determi-
nandis. Aut ad mitiora forte conver-
sus D. Wolffius dicet misero: Ego te
non docui, hoc esse *revera* summum
bonum: sed hoc tantum scripsi mihi
lubere hoc *vocabulum* in hoc significa-
tu sumere. Nonne protestatus sum cla-
re, me non movere litem cuiquam, qui
summum bonum *aliter* vellet accipere?
Quid igitur mihi culpæ vertis? Sump-
sisses bonum summum aliter: ego so-
ad hoc non adeg. O quanta conso-
latio homini morienti in jure naturæ
Wolffiano scientifica methodo demon-
strato! Heu cur istud tot annorum mil-
libus ignorarunt miseri mortales! Cur
animarum præcipue pastores tantæ vir-
tutis alexipharmaco non continuo u-
tuntur?

8. Magnum malum est illud bonum
summum, quod vix acquisitum, *ex ip-
sa lege natura* indispensabiliter dimit-
tendum est etiam à nolente, & à re-
pugnante. Bonum summum est pro-
gressus non impeditus ad majores con-
tinuo perfectiones: At progressus non
impeditus ad perfectiones etiam. Con-
fucianis millic millestes majores *ex ip-
sa lege natura* dimittendus indispensa-
biliter est etiam à repugnantibus: Igi-
tur bonum summum ex lege naturæ
dimittendum est indispensabiliter et-
iam à repugnantibus. Nam Lex na-
turæ est essentia & natura humana ac
rerum: At ex essentia & natura hu-
mana ac rerum indispensabiliter mo-
riendum est etiam repugnantibus: mo-
rientibus autem indispensabiliter dimit-
tendus est progressus non impeditus
ad majores continuo perfectiones. Igi-
tur ex lege naturæ indispensabiliter et-
iam à repugnantibus dimittendus est
iste progressus seu summum bonum.
Quanta consolatio homini morienti in
Jure naturæ Wolffiano!

Malum, ne-
cessario a-
mittere Bo-
num sum-
mum.

5. Dicit Wolffius: Nego suppo-
situm, quod homo custodiens legem na-
turæ possit repugnare huic amissioni
summi boni; quin potius ille homo si-
cut in aliis rebus obtemperavit legi na-
turæ, sic obtemperabit etiam in hac,
secundum illud Ciceronis: *Sapientis-
simus quisque aquisimo animo moritur,
Bullissimus iniquissimo.* Imo hoc præ-
cipuum est legis naturæ opus (*das
Meisterstück, le Chef d'Oeuvre*) li-
benter mori. Verum detegenda est
hie maxima, quæ in orbe terrarum mo-
rali esse potest, deceptio. Libenter mo-
ri non est sine discrimine & distinctio-

Effugium
Wolffii.

ne, non est semper effectus & obsequium bonum legis naturæ. Homo tota vita sceleratus, & conscius Dei vindicis, libenter forte moreretur totus; quia mortem in lucro numerat, tanquam suffugium pœnæ commeritæ: ut alibi indicavimus. Homo bonus, conscius DEI, libenter moritur secundum corpus, qui scit, unde mercedem bonorum speret secundum animam. Homo vero Wolffianus, qualis esse tam impius quam *physico* pius potest, quomodo libenter moriatur & ad libenter moriendum obligetur lege naturæ, non equidem video. Sumamus hominem Wolffiano modo perfectum. Is homo methodo scientifica ac demonstrative certus est à priori, sibi ex lege naturæ incumbere necessitatem moralem ad habendum summum bonum. Ergo is ipse homo demonstrative certus est, lege naturæ sibi non incumbere necessitatem moralem ad non-habendum summum bonum. Sed si lex naturæ obligat hominem sapientem ad moriendum, imponit ei necessitatem moralem ad non habendum seu ad dimittendum bonum summum. Igitur homo Wolffianus sapiens demonstrative à priori certus est, se lege naturæ non obligari ad moriendum. Atqui homo sapiens Wolffianus demonstrative ea, quæ sunt obligationis naturalis cum gaudio facit, §. 348. 345. & ea, quæ contra illam sunt, cum fastidio facit. Ergo homo Wolffianus demonstrative non libenter moritur. Idem aliter sibi met demonstrabit sapiens Wolffianus. Lex naturæ obligat ad actiones intrinsece bonas, seu ad perfectionem nostram ac status nostri tendentes: Atqui mori, id est amittere bonum summum, sive continuum progressum ad nostram perfectionem non est actio intrinsece bona seu ad perfectionem nostram statusque nostri tendens: igitur lex naturæ nos non obligat ad moriendum, seu ad amittendum bonum summum. Multa præterea in hanc rem dici possent. Unde consequitur, hominem sapientem Wolffianum aut mori prorsus indifferentem; aut mori ut canem; aut mori inter horribiles angustias: ac denique aliud ei ad bene moriendum non suppetere auxilium, quam ut maledictis Jure naturæ ac summo ejus bono Wolffiano vertat se ad doctrinam sanam, & ad verum, summum ac incommutabile bonum suum DEUM, & ex toto corde pœniteat, Wolffianis beneficiis decepto sibi DEUM pro summo bono hætenus cultum quæsitumque non fuisse.

10. Magnum est malum illud summum bonum, cujus obtinendi fere æque securus est sceleratorum sceleratissimus, ac pius quisque. Sceleratissimum hic suppono esse Atheum. Atqui Atheus potest habere rectitudinem actionum, & actiones intrinsece bonas committere, hoc est custodire legem naturæ, seu progressum ad perfectionem facere, ac denique summum bonum obtinere: dempta nonnisi lacinia quadam, ad rationem intrinsecam legis naturæ non pertinente, consequenter supererogatoria, id est, repræsentatione seu imaginatione gloriæ divinæ. Probus autem & bonus homo nihil potest ultra facere, nisi hoc ipsum nempe commissionem actionum intrinsece bonarum; & nisi ut addat illam repræsentationem gloriæ divinæ, quæ in ipsa lege naturæ non habet sufficientem rationem sed extranea est; alioquin lex naturæ esset dependens à DEO, & dependenter à DEO regularet actiones bonas: quod prohibet Wolffius. Igitur sceleratissimus item summum bonum obtinebit, quod pius quisque. Præterea Wolffius §. 338. Virtutem Philosophicam concedit etiam Atheis, tametsi careant pietate tanquam aliquo gradu virtutis §. 339. Deinde vero §. 381. statuit, Virtute præditum summo bono frui seu beatum esse: idque simpliciter asserit, quin exigat ad beatitatem talem aut talem gradum virtutis: consequenter virtuti etiam Atheisticæ debet concedere beatitatem & summum bonum.

11. Magnum malum est illud bonum summum, quod homini DEUM colenti non plus *spei* tribuit, quam homini Atheo. Atheus moriens scit demonstrative per Wolffium, se adeptum esse summum bonum, & nullum ultra superesse bonum credit, aut illud nescit. Itaque scit se adeptum esse omnia, quæ poterat adipisci: potest ergo credere, se vere beatum esse. Contra homo timens DEUM scit, superesse etiam aliud bonum valde magnum, DEUM nempe. Itaque etiamsi demonstrative sciret per Wolffium, se hætenus continuo progressura esse in perfectione extra DEUM, adeoque summum bonum adeptum esse; tamen firmiter etiam persuasum habet, superesse aliud bonum magnum, DEUM, quem hætenus nec adeptus sit, nec adipisci quæsierit. Credit ergo sibi aliquod valde magnum bonum deesse. Ergo non potest firmum assensum sibi met præbere de summo bono jam acquisito, ut pote cui aliud bonum tam magnum desit.

Malum est
Summi boni
secutum esse
sceleratiss.
h. e. Atheum

Malum est
probius non
plus esse si ei
quam Atheo.

It. Igitur iste bonus vir moriens scit & non scit: scit ex logodædalia Wolffiana: non scit, quia habet magnum ac fundatum metum oppositi. Et in tali perplexitate quæ potest esse consolatio, nisi damnare jus Wolffianum, & ad DEUM converti;

Malum maximum est, quod verum bonum summum solum expresse excludit.

12. Malorum omnium maximum est illud Bonum summum, quod verum ac solum bonum summum excludit: id est DEUM. Atque hoc est fundamentum totius impietatis & injustitiæ.

Quemadmodum DEUM pro summo Bono, uti revera est, habere, fundamentum est unicum totius pietatis & justitiæ. Hoc effatum si ultra comprobandum susciperem, actum sane agerem.

Plura de D. Wolffio non disputo, qui sola illius Juris naturæ Principia ac Finem examinanda mihi sumpsit. Viri doctrinâ me multo majores & acutiores his plura cernent, & si ipsis videbitur, excutient.

Excusatio vana scriptorum profanorum Juris naturæ.

An Jus naturæ scribendum pro Atheis?

1. Dicunt isti: Possibile, esse ut aliquis homo ratione legitime utens ignoret DEUM, aut neget omnino. Hunc talem debere vivere jure naturæ. Ergo Juris naturæ scriptorem tale debere jus naturæ excogitare, ut etiam huic homini conveniat, consequenter in Jure naturæ abstrahendum esse à DEO, & dependentia ab eo, nec summum bonum in ipso constitui debere. Atque hæc sola videtur illa esse pergrandis ratio, qua inducti sunt post Hobbesium, Puffendorffius, Wolffius, Thomasius aliique, ut DEUM à jure naturæ & propemodum à natura ipsa excluderent; metuentes, si DEUM huc admitterent, jus supernaturalis resultaturum non naturale.

2. Respondeo primo, possibile hoc esse, necdum demonstravit ullus profanorum.

Non est illi accommodandum:

3. Quodsi est possibile, nego ac pernego, Jus naturæ scribendum & inter Germanos homines DEUM scientes, docendum debere accommodari huic casui disputabili aut possibili: Cum jus naturæ, exponendum maxime juvenibus, sit practicum, praxis autem non in iis consistat, quorum possibilitas in ambiguo est.

ut medicina non accomodanda homini carenti corde.

4. Respondeo 2do. Præclarus esset medicinæ doctor is, qui totam medicam scientiam inædificaret huic principio: Corpus humanum functiones suas peragit, & est curandum, abstrahendo à corde; quia forte possibile est corpus humanum carens corde. Vel præclarus esset faber, qui artem automatarum inædificaret huic edicto: horologium est organum plurium rotarum, abstrahendo ab elatere, pondere, aut alio ejusmodi; quia forte possibile est dari automatum sine istis.

• R. P. Desing Pars I.

5. Respondeo 3tio. Patres nostri, Theologi, D. Thomas, Scotus, Suarez aliique innumeri certe magis acuti Puffendorffio ac Wolffio, & longe minus sibi met contradicentes, hunc casum non ignorarunt, imo multa de ejus possibilitate disputarunt, disputantque adhuc eorum discipuli. Et nullus sapientissimorum illorum virorum putavit, jura naturæ accommodare se huic casui, forsitan ficto aut metaphysico, debere. Neque mundus ullam ex hoc passus est jacturam justitiæ aut virtutis; neque passus est offensio nem & scandalum, sicut ex profanis simis istis & hac parte impiis principiis pati potest & patitur.

Nostri acutiores Wolffio id negarunt.

6. Respondeo 4to, si quælibet hypothesis sufficit, ut totum jus naturæ in eadem fundetur, quo non deveniant inconsiderati & profani scriptitantes? Fac hypothesin, esse homines posibles, qui ignorent, parentes esse honorandos, ut Thraces. Igitur scribet aliquis Jus naturæ, fundamenta talia ponens, in quibus sit abstrahendum à parentum prosecutione. Fac hypothesin, possibilem esse hominem, qui ignoret, se in vitam propriam non habere jus ut Stoici. Igitur scribet alter juris naturæ principia, abstrahentia à conservatione sui. Quodsi autem hypothesis istis minoris momenti stultum est accommodare principia juris naturæ; stultissimum omnium est, illa principia juris naturæ accommodare hypothesisi neganti principium omnium principiorum.

Hypothesibus stultorum non est accommodanda juris naturæ disciplina.

Cur laryati isti doctores non faciunt alias hypotheses, quibus accommodent Jus naturæ. Quid si calum rueret? quale tunc habebimus jus naturæ? Imo potius cur non faciunt hypotheses istas; Quid si datur DEUS auctor

Maxime Atheorum.

Cur heterodoxi non faciunt alias hypotheses hæc: Si datur DEUS: Si immortalis anima?

D d 2

his accom-
modandum
est jus na-
turæ.

Quia si da-
tur DEUS, &
illi non accom-
modatur jus
naturæ.

magnum
periculum
creatur ge-
neri huma-
no.

DEum esse,
non est hy-
pothesis sed
constata
veritas.

auctor & finis boni? quid si immortalis est anima? quid si poena demum post mortem manet? quid si ipse est Dominus nostri corporis, animæ, intellectus, voluntatis? Estne hoc impossibile, dari DEUM, animam esse immortalem? Si accommodandum est jus hypothese possibili, huic certe accommodandum est, non illi de homine invincibiliter ignorante DEum. Tametsi enim jus naturæ aliquod scriptum non esset accommodatum huic homini extraordinario & forte imaginario; nihil per hoc perderet reliquum genus humanum. At vero si datur DEUS & si is pendere à se facit jus naturæ, si denique is est vere summum bonum hominis; quantum non periculi creat hominibus ac discipulis suis doctor aliquis juris naturæ huic hypothese non accommodans suum jus? Nunc autem non est ista *hypotesis*, DEUM esse, legem naturæ à voluntate ejus pendere, ipsum solum esse summum nostrum bonum. Non sunt istæ hypothese, sed sunt in confessione omnium etiam barbarorum. Quidjam nisi stultum est, accommodare jus naturæ uni hypothese forte impossibili contra firmam persuasionem eamque sanctam & justam & certam omnium populorum? Eodem modo debet Puffendorffius principium suum socialitatis procul abjicere, quia forte est possibilis homo, qui nesciat aut neget socialiter esse vivendum, tametsi ceteri omnes id censeant.

7. Respondeo quinto. Dum Wolffius Jus Naturæ accommodat Atheo, illud revera nec atheo nec homini cui-cunque accommodat. Non pio; quia is detestatur jus naturæ independens à DEO. Non Atheo; quia Atheum è justitiæ manibus eripit, adeoque non informat illum ad justitiam. Reclamat D. Wolffius: haudquaquam ipsum eripio: qui utique §. 250. in nota expresse doceo: *Quod homo DEum colere teneatur: Quia HOMO est, ita ut humanam naturam exuere debeat, nisi ad eam colendum obligatus esse velit.* Igitur humana natura qua humana & absoluta, non qua accepta à DEO & respectiva, obligat Atheum, & Atheus quia non vult esse obligatus ad DEum colendum, debet exuere naturam humanam. Legatur nota illa tota. Ex qua dicit Wolffius: Ego Atheum plane non libero è manibus justitiæ: nam Atheus nunquam potest effugere suam essentiam. Hæc est justitia, quæ ipsum etiam nolentem tenet: hanc exuere debet, si volet esse non obligatus: per

hanc autem ipsam est obligatus ad colendum DEum; quin tamen sit obligatus ad DEum agnoscendum aut confitendum: quia in hypothese etiam DEI negati subsistit obligatio ad eum colendum, quæ obligatio est ipsa essentia humana absoluta sine DEO. Hæc, factor, nimis è sublimi Ontologia sunt deprompta, quam ut nos, tenebras meras metaphysicas hætenus docti, ea concepere animo valeamus.

Dicamus ergo sine Logodædalia Wolffiana quod res est, & quod ex Patribus nostris didicimus. Athei etiam, ac DEI negatores & maledictores sunt obligati lege naturæ ad DEum colendum, & quidem ex essentia sua: Verum non ex essentia sua tanquam absoluta: hoc enim est blasphemum & tam physice quam moraliter impossibile. Sed ex essentia sua ut respectiva, & accepta ab alio omnium essentiarum auctore. Sicut filius etiam inhorigerus & negans patrem obligatur tamen ad patrem colendum ex sua essentia non qua absoluta, sed qua respectiva & accepta per patrem. Sic athei obligantur & incidunt in mantus justitiæ, in iisque sine dispensatione continentur, sicut fere de Dæmonibus dixit S. Augustinus: Dæmones credunt & contremiscunt. Sicut Servus etiam nequam & negator heri incidit in heri scuticas & pedicas.

Atheum autem ex essentia sua, absoluta à DEO, esse obligatum ad DEum colendum est impossibile moraliter; quia cultus talis non esset conformis naturæ: cum natura esset absoluta à respectu DEI, cultus autem esset respectivus DEI: Quæ autem non conveniunt naturæ, non sunt recta; quæ non sunt recta, sunt moraliter impossibilia §. 157. Igitur moraliter impossibile est obligatio colendi DEum ex natura humana absoluta à DEO. Est id etiam Physice impossibile, quia in natura absoluta nulla est ratio sufficiens respiciendi ad DEum: sine tali ratione sufficiente intellectus & voluntas physice non potest respicere DEum: Igitur est physice impossibilis obligatio naturalis ad cultum DEI ex natura absoluta à DEO. Sed & Metaphysice impossibile hoc est; quia est contradictorium. Est enim obligatus naturaliter Atheus ad hunc cultum, ut D. Wolffius docet. Et non est obligatus, ut idem docet: quia obligatio naturalis tantum est ad ea, quorum ratio sufficiens est in natura humana absoluta non respiciente DEum: At in natura tali non respiciente DEum nullus est respectus DEI: Ergo

Ergo nulla est obligatio ad respectum DEI, sive, quod idem est, ad cultum DEI. Igitur contradictorium hoc est & metaphysice impossibile.

Excusatio inutilis Catholicorum, qui larvata naturæ jura Legunt.

Mala, ajunt omittimus, bona eligimus.
 1. **P**riniceps eorum excusatio hæc est: Nos principia istorum omittimus & seponimus; cæterum eligimus bonas eorum doctrinas, & nobis nunquam venit in mentem, aut principia istorum tam mala esse, aut ex iis tam mala sequi, quanta tu disputando infers.

Viris id forte.
 2. Equidem non eo inficias, virum cordatum ex quolibet malo libro posse discere aliquid boni; vel quod malis intermixtum aliquid boni est, vel quod reflexione secum instituta agnoscit miseriam humanam, patientiam DEI, gratias numini debitas, qui se ab his malis principiis & opinionibus præferaverit.

sed non juvenibus con- venit.
 3. At vero juvenibus, aut in scholis ea prælegi sæpe cum falsa æque ac falsa applicatione, qui id periculo vacare crediderit, eum nos cur pro prudente viro habeamus, nihil est causæ. Romanus Senatus prudens fuit, qui Carneadem quamvis celebrem Philosophum, quamvis legatum Græcorum, jusserunt urbe excedere, eum inciperet contra virtutis fundamenta disputare. Prudentes fuere ac sunt populi ac Principes istiusmodi libros proscribentes, aut non nisi maturis ac piis permittentes. Et certe si ex Gallia proscribi mereretur liber docens legem Francicam non pendere à Francorum Principe: quanto magis meretur ex genere humano proscribi liber docens, legem naturæ non pendere à naturæ Principe, & in eo non esse finem legis & si quæ sunt alia?

Libri juris naturæ corrupti periculo alibi notiora alibi Cur.
 4. In jure etiam naturæ legendo periculum fere majus est, quam in libro alio. Tametsi enim in obscuro quodam Poëta legas fœdum quidpiam, illud aliunde scis, regulam omnium tuarum actionum haud esse, adeoque hoc lectum non fit tibi principium morum. Verum in jure naturæ legendo, ut nunc est, omnium maxima curiositas vertitur in principia: nam conclusiones inde deductas facile ubivis invenies & ubivis fere similes, nempe: non esse furandum, non necandum & alia. Nihil hic fere alius præ alio scriptore irritat appetitum juventutis curiosæ, aut etiam virorum non circumspectorum.

Quoniam autem de principiis fere solertissimæ ac impensissimæ sunt scriptorum disputationes, curiosi sunt homines ea maximè resciscere: sperant enim, & hoc plerumque promittitur, illis rite perceptis facilem fore eorundem ad omnes actiones malas inde scientificè deducendas applicationem. Igitur tota eorum lectorum, juvenum, ac curiosorum cura est in principiis, ex quibus deinde solis, id est ex sola sua ratione reliquam vitam instituant, omni auctoritate divina humanaque prorsus ex-eussa.

5. Neque mihi dicas: legitur Aristoteles, ejusque Moralis doctrina in scholis explicatur: quamvis ejus principia æque sint mala & falsa: cum & ipse abstrahat à DEO, & à vita futura, & sumum bonum hominis in virtute modo fere Wolffiano constituat, adhibitis ad id etiam divitiis & honoribus, seu bonis externis.

Objectis Aristoteles legitur: ergo & Wolffius.
 6. Ad hoc imprimis respondeo, Aristotelem quoque è scholis exulare sapienter fuisse jussum, antequam à probis viris ejus doctrina castigaretur, & ad sanam reduceretur, maxime à S. Thoma. Et nunc etiam quando prælegitur Aristoteles, non prælegitur nisi refutando hæc ejus principia, aut saltem ostendendo, posse ex ipsius reliqua doctrina ostendi, ipsum non exclusisse à sumo bono DEUM &c. Si idem de Wolfio, de Puffendorffio & aliis fieret, fortasse periculum decreveret.

Receptus cum cautela.
 7. Deinde si vel legat aliquis Aristotelem, & videatur sibi manifeste intelligere, ab illo poni principia, ac bonum sumum statui DEO ac vero repugnantia: non tamen ita facile in ipsius animo consurget cupido ad huic doctrinæ aristotelicæ obsequendum: adeoque longius abest scandalum. Quin' miserabit eum Aristotelis, qui cætera auctus divino lumine caruerit. Ita plerique legentes Senecam, quamvis Aristotele deteriore, solent ejus misereri, quasi qui dignus fuisset, reliquum luminis de DEO habere. Sic contra cum legimus Epicurum in voluptate corporis constituisse bonum sumum, atque mundi ac legis naturæ à DEO dependentiam

(productione excepta) negasse : partim dolemus, homini huic abfuisse doctorem veritatis, partim irascimur tanquam voluntarie parco.

Sicut heterodoxi naturalista.

8. At cum in scriptore Christiano talia leguntur de regulis vitæ, supponimus, eum non ultro cœcū fore, non ultro abjecisse lumina veritatis, undecunque ea illi affulserint. Et consequenter supponimus eum his luminibus usum fuisse in constituendis suis principiis. Cum stultus videatur, non doctus, is, qui principia rerum maximi momenti ponit adhibito modicissimo lumine, lumine magno prorsus rejecto. Exemplo rem discamus. Si ingenuo adolescenti aliquis de navi remex dicat: Ita est tibi vivendum, ut si solus esses in terra, nec supra nec circa te aliquid, cui reddas rationem. Nempe ingenuus adolescens calcaneo repulsum pecus ad fentinam suam redire jubebit. Veniat verò vir quidam venerandus, doctus, rerum peritus, ac pietatis opinionem habens, eique juveni suadeat argumentis speciosis prolatis, nihil esse homini melius homine ipso, & actionibus essentiali naturæque ejus convenientibus: hoc unum esse omnis vitæ studium: DEum ad hominis bonum non pertinere; illum disci non nisi ex lumine alio, quod longe sit supra nostras vires &c. An putas æquale esse à remige & à docto hoc adolescenti periculum? Idem ergo accidit discriminis in legendis doctrinis gentilium philosophorum, quos errasse omnes scimus & persuasum habemus: & contra in legendis doctrinis recentium larvatorum moralistarum, qui à suis & interdum etiam ab aliis laudantur ut viri doctissimi ac integerimi sensus; & qui insuper doctrinam suam methodo scientifica demonstraverint; & præ quibus reliqui, qui adhuc præcesserant, viri sanctissimi sapientissimique non nisi asini fuerint & stiones.

Periculum à Wolffio esset majus: nisi ipse se vix intelligi posse fatetur.

9. Quo in genere, nisi fastidiosa methodus deterreret multos, periculum à Wolffio esset latius. Cæteri enim auctoritatem rejiciunt, & consequenter sibi etiam ipsis eandem detrahunt, ut non ita facile quis ad eorum se obsequium addicat. Contra D. Wolffius decernit, necessarium esse rudibus, sequi auctoritatem doctorum. Quo decreto non videtur patrocinari veritati velle, sed sibi. Neminem enim cum videatur existimare ita doctum, ut est ipse, qui solus verum in jure naturæ ac moribus perspexerit ad fundum; pronum est inde colligere, ipsius solius

præ cæteris subscribendum esse auctoritati.

10. Num D. Wolffius ea docuerit Nihil volo principia, quæ ego objecto, videatur in initiis hujus disputationis, quæ ego ita sobrie seminasse existimo, ut de injuria postulare Illustris Wolffius non possit. Nihil ei volo affingere: & siquid mihi excidit tale, jam nunc abolco, & de cætero revocare paratus sum.

11. In universum autem tunc forte periculum legentium cessaret, si isti scriptores clare ac sæpe protestarentur, sua jura natura esse tantum speculativa, non esse pro hoc mundo, neque homines, qui nunc sunt in terra, hanc regulam in vita sua debere observare; sed ea legi posse sicut Utopiam, aut Severamben, aut sicut homines Wolffianos in Luna, Jove ac Saturno. Nunc cum ista principia inculcent tanquam regulam unicam vitæ nunc ordinandæ, nescio quid esse majori periculo possit, si ea principia animum ingrediantur & imbuant.

12. Hoc denique utrisque, tam Juris Naturæ larvati scriptoribus quam ejusdem lectoribus expendendum doctioribus. Si Patres nostri, si S. Thomas, Scotus, Suarez alique Doctores Catholici, talia principia moralis doctrinæ statuisserint, ex quibus tam prona esset consecutio malorum, quæ ex doctrina Puffendorffii, Wolffii & aliorum fluunt, dudum & ipsi Catholici eosdem deseruissent, & Acatolici ingentes plausus in eos excitassent. Barbeyracus homo calami effrænis in Patres & Doctores Catholicos dicacissime invehitur, inscitiam eorum crepans: qui tamen laudat Puffendorffii scientiam, sophismatum plenam, adhæc in principiis scabiosam, cum tamen Patres pleraque ad populum pro suggestu dixerint, ubi ex præceptis Rhetoricæ certa argumenta, ac sæpe tantum probabilia sufficiunt: Contra Puffendorffius ac Wolffius apodicticas probationes promittunt, & hic posterior promittit etiam eam veritatum lucem, ut si veritas ex toto mundo deperiret, ex sua doctrina hæc de novo inveniri ac reproduci possent. Præfatione in Ethicam Germanicam. Et tamen in ipsis principiis doctrinæ tam absona, lubrica, versatilia & à moralitate aliena morum principia statuunt, unde æque malus quispiam evadere ac bonus possit.

13. Nescio an Joannes Serranus Platonicus interpres Wolffium ac Puffendorffium: Grotiumque tanto ante præ Philosophiæ abusus in Jure naturæ.

ocu-

oculis habuerit, dum scripsit in Praefatione de abusu Philosophiae ac naturalis scientiae: „*Hodierno* tempore „quam late serpat hoc virus improbe „& infeliciter philosophantium, pii „& boni viri funestis argumentis animadvertunt. Sunt enim hodie hujusmodi homines, qui quasi id pensi haberent, ita se demum praecclare Philosophatos arbitrantur, uberrimumque illius studii fructum reportasse, si *PEREGRINIS MON-*

„*STROSISQUE OPINIONIBUS* „animos suos involverint: id est, se „primum ab omni divinitatis sensa exolverint, *OBJECTO QUODAM NATURAE PRÆTEXTU*, cujus nomine inscienter impudenterque abutuntur &c. Abutuntur certe, dum iustitiam in natura caduca finiunt, aeterna insuper habita. Videatur supra Cap. XVI. Them. IV. Num. 9. & 12.

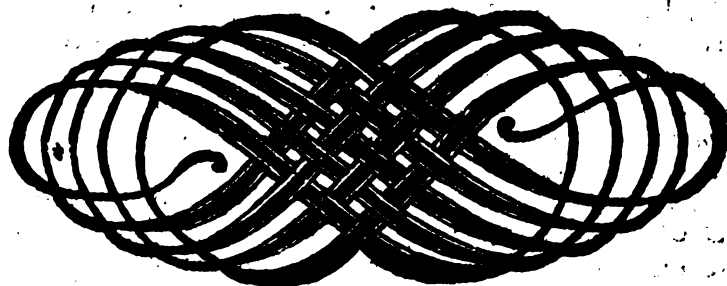
PERORATIO.

Jam tandem homines, moribus judicioque severiores, qui queruntur, tantopere nostros mores distare à praeteritis, tantum ubique vigere regnum vanitatis, tantam opinandi libidinem, tantum summarum potestatum excessum, tantam oppressionem pauperum, tantam circa religionem hypocrysin, tanta alia revolutionis, majoris praenuntia; ii causam horum & originem invenire possunt in inconsulto juris naturae studio, juveniculis vane jam educatis imposito. Juris naturae dico non veri ac sani, quale doctrina nostra catholica *semper* exposuit, sed illius spurii, larvati, ac *praternaturalis*, quod in heterodoxorum libris obtruditur: nempe quod *religionem Christianam interim seponere jubet*, & vitam hominum ac gentium sine DEO regi: id est, quod hominem ac civitatem Christianam unico suo scuto exuit, quo inimici tela debebant retundi. Illud deinde dico larvatum jus, quod docet *maiores* natu ac sapientissimos veteres omnes novosque

doctores catholicos *audacter contemnere*; quod auctoritate excussa jubet cecos & procaces adolescentulas *sola sua ratione* metiri res maximos ad salutem humani generis pertinentes. Quod denique hominem ad *commoda hujus vitae tantum* aucupanda unice natum suadet. Quid ex his fontibus manet aliud quam irreligio praesumptio, libertas, novandi libido, vanitas, luxus, voluptates, quorum *omnium finis interitus?*

Hæc ego dum aliquibus *exerem* vana hujus scientiae ostentatione captis, quantumvis eam minime intelligerent, ac ne principia quidem ejus tenerent, nempe derisus sum. Verum nihilo solivius ea exponere oculis & auribus ingerere atque ingeminare non cessabo. Hujusque rei causa publicum hoc admonitionis instrumentum ad parentes maxime nobiles extare volui. Quod *Faustum ac salutare esse jubeat is qui.*

In Omnibus Glorificetur DEUS.

APPEN-

APPENDIX.

Admonitio.

Quoniam Puffendorffius, Heineccius aliique heterodoxi Scriptores Juris Naturæ sic dicti quavis data occasione non desunt criminari, Ecclesiam Catholicam esse Juris naturæ adversam: Hierarchiam ejus esse monstruosum statum in statu: Ea ubi admittatur, ibi impossibile esse, rempublicam stare: Principes hanc tolerare nec debere nec etiam posse: visum est, aliena maxime manu duo illis tela injicere.

Equidem dictum tam impudens naturalistarum, confutatione non eget. Sicut enim qui contenderet, in aquis nullum esse debere aërem, esseque contra naturam elementum in elemento, is sane experientia perpetua vel sola repelleretur, etiamsi nulla appareret ratio. Ita his, qui somniant, vel potius criminantur, regnum natura interiturum, si sit status Ecclesiasticus in statu civili, Constans & amplissima experientia opprimat ora.

Florentissima Monarchia Romanorum non periit, cum Constantinus Magnus, cum Theodosius Magnus Hierarchiam se Ecclesiasticam cum toto suo Imperio subjecerunt. Vid. Them. XIV. Cap. X.

Francorum Imperium subjectione erga potestatem Ecclesiasticam non modo extinctum non est, sed Imperatoriam Majestatis fulgore adauctum in Carolo Magno.

Germanici Regni ejusque populorum libertas à variis deinceps regibus varie graviterque tentata, Status potentissimum Ecclesiastici constantia fuit servata. *Fatendum est: inquit Leibnitius Præfat. Cod. J. G. Dipl. profuisse interdum Pontificum Romanorum curam pro Canonibus & Christiana disciplina, dum illi apud reges opportune importune instantes, sive auctoritate muneris, sive metu censurarum Ecclesiasticarum, multis malis obicem ponebant. Et nihil fuit frequentius, quam ut se reges in fœderibus*

censura & correctioni Papa submitterent. Aut certe si fingamus, Ecclesiasticos libertati, majestatique repugnasse, Regni tamen hujus vastissimi vis, Pax, & apud externos reverentia non illis temporibus labefacta est, quando Germani omnes eodem animo hierarchiæ paruerunt Ecclesiasticæ, Catholicæ, Romanæ; sed tum demum reverentia metuque finitimorum paceque interna coepit excidere, cum jugo Ecclesiæ excusso Statum in statu perdurare aliqui Principes noluerunt.

Græcorum orientale Imperium stetit, quamdiu Status in Statu, id est Ecclesiæ Catholicæ obedientia in illo Imperio fuit: facto obedientiæ divorcio in pejus ruit. Ad ultimum probe agnovit, unicum sibi superesse salutis anchoram, reditum ad Petri naviculam. Quocirca ad Florentinum accesserunt Concilium, paucis ante interitum suum annis: feliciores futuri forte, si vel tum voluissent promissis stare.

Hispaniæ, Americæ, Poloniæ Regna num desunt esse Status, propterea, quod sacerdotes in illis omnes & Episcopi à potestate Romani Pontificis pendent?

Galliarum potentissimus Rex Ludovicus XIV. & nuper Ludovicus XV. tum demum Statum suum firmiorem reddidisse visi sibi sunt, cum ille hæreticos Hugonotos regno expulit; hic catholicos quosdam minus, nec ad iteram, obedientes Romani Pontificis constitutioni, *Unigenitus* dictæ, redegit ad Officium. Et ridiculi sunt illi heterodoxi, qui persuadere nobis volunt, Ludovicum XIV. maximo vivere læsisse regnum suum, cum Hugonotos expulit; ex illo enim tempore mercatus ac vires regni invalidas esse. Quam enim invalida sint Galliarum vires ex eo tempore, id hodieque experimur. Ex eo enim tempore Hispaniam cum America & Insulis, Lotharin-

tharingiam deinde omnem, utramque Siciliam, & nuper quædam alia Galliarum maxime viribus succubuisse vidimus. Et sicut Ferdinandus olim Catholicus cum anno fere 1480. Mauros Hispania expulisset, quindecim annis post novi orbis adeptus Imperium est; ita ejectis Anno 1685. Hugonottis Ludovicus Magnus quinto post ac decimo anno Novum pariter urbem cum ipsa Hispania Borboniarum majestati adjunxit. Velut semper novos orbis adjiceret DEUS pro paucorum immorigerorum jactura.

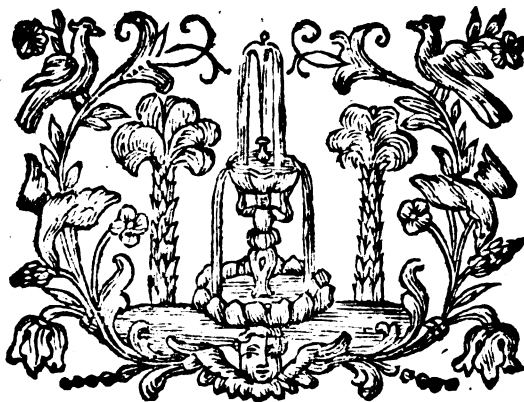
Et adhuc non nisi Catholicos dixi: Sed & omnes non Catholicos Principes, qui permittunt in sua ditione esse Catholicos, ii etiam permittunt, eos in sacris ab Hierarchia Ecclesiarum, & maxime Romano Pontifice pendere, seu sacerdotes ii sint seu laici. Idque necessario; quia si non penderent, Catholicos non essent. Nec tamen quisquam est horum principum, qui Statum hunc in statu exitialem credat, ut Puffendorffius & Heineccius. Id videre est in omnibus mundi partibus ubi catholici sunt, apud Suecos, Danos, Anglos, Batavos, Gærranos, Russos, Turcas, Persas, Indos, Siamenses, Sineses, Tartaros, Afros: *Solo excepto Statu & Monarchia Puffendorffii & Heineccii*, quæ duo potentissima regna subito corruere debent, cum primum Pontifici nullum in iis eorumque subditis Imperium concedetur.

Hæc cum ita sint, criminationibus horum duumvirum opponimus confessiones duorum, qui idem saltem valent. Puffendorffius ex humili loco adeptus erat, ut à Consiliis interioribus esset magno Principi: Heineccius adeptus est scholæ aliquem principatum, Illi

opponitur Comes à *METTERNICH* per amplæ profapiae, ejusdem Principis Consiliis & negotiis adhibitus majoribus, non ad scribendos solum libros, ut Puffendorffius. Heineccio autem opponitur *Fröveisenius* Argentinensis Academiae Acatholicæ rector Acatholicus. Ille in ipsis Comitibus Ratisbonensibus, ducente etiam, post DEI gratiam, ratione naturali ab heterodoxa ad catholicam doctrinam conversus docet religionis Catholicæ necessitatem, innocentiam, ordinem pulcherimum, utpote DEO auctore dignum: idque professus est paulo ante mortem eo tempore, quo mentiri ne sibi quidem facile quisquam volet ratione utens. Alter *FROEREISENIUS* in Comitibus Academicis Rectoralia Sceptrum capeffens inter suos confessus est, quam misera esset congregatio heterodoxorum, eo quod hierarchiâ careret, nec posset efficere aliquo modo Statum in Statu.

Comes Metternichius confessionem suam confirmavit morte sua quarto decimo, postquam eam ediderat, die Ratisbonæ Anno 1728. Rectori Fröhreisenio: ut confessio eum sua ad DEI gratiam, obitumque beatum disponat, ex animo precamur.

Breve Scriptum utrumque est. Brevis tandem nobis querenda est. Scriptum Comitibus commentariolo illustravit vir doctissimus juxta ac piissimus. V. P. D. Casparus Erhard Benedictinus ad S. Emerammum, Comiti eidem à sacris: Sed quem tamen commentarium pro hac appendice longiusculum censemus, ideoque omittimus. Fröhreisenii scripto qui commentarium addere voluerit, eam operam lubentes permittimus.

SOLILOQUIUM
ILLUSTRISSIMI
ET
EXCELLENTISSIMI
DOMINI DOMINI
ERNESTI

S. R. J. COMITIS
DE METTERNICH &c. &c.

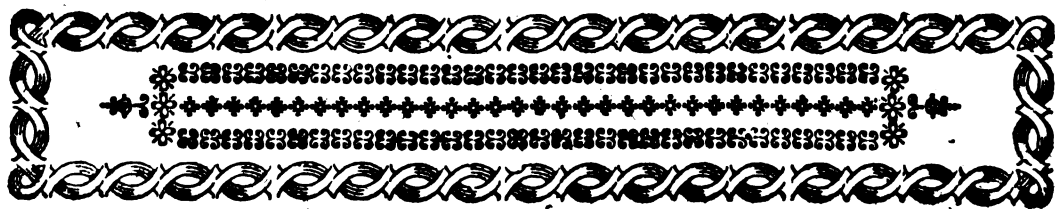
SERENISSIMI ET POTENTISSIMI REGIS PRUSSIAE
CONSILIARIUM INTIMUM ACTUALIS, EJUSDEMQUE REGIAE MAJESTATIS
RATIONE ELECTORATUS BRANDENBURGICI,
ALIARUMQUE TEUTONICARUM PROVINCIARUM AD COMITIA IMPERII Ratisbonae
LEGATI PLENIPOTENTIALII &c. &c.

RATISBONAE,

TYPIS ET IMPENSIS JOANNIS BAPTISTAE LANG
EPISCOPALIS TYPOGRAPHI ANNO 1728.

NUNC RECUSUM.

SOLI-

SOLILOQUIUM.

Q. D. B. V.

- §. 1. **R**eligio Christiana est Religio divinitus revelata.
- §. 2. Revelatio est facti, & revelatam continet historiam: ergo seriem factorum.
- §. 3. Factorum veritas mihi constare non potest per *rationem*.
- §. 4. Ergo per aliam revelationem mihi innotescere debet, aut per Testes.
- §. 5. Non priori modo.
- §. 6. Ergo per Testes.
- §. 7. Necessè est, ut testes isti sint omni exceptione majores, ne fallere possint, nec falli.
- §. 8. Tales non sunt, qui post multa secula in remotissimis mundi angulis *singulatim* extiterunt.
- §. 9. Sed tales, qui præsentes fuerunt justo numero.
- §. 10. Qui ea, quæ manibus contrectarunt, quæ oculis usurparunt, quæ auribus hauserunt, aliis retulerunt.
- §. 11. Nempe Apostoli.
- §. 12. Isti visa & audita tradiderunt *Aliis*, stupendo successu.
- §. 13. Alii, quæ à primis, scilicet Apostolis, acceperunt, tradiderunt porro *Aliis*.
- §. 14. Hi deinceps *Aliis*. En successionem testium.
- §. 15. Hi omnes habuerunt vel habent eandem scientiæ suæ causam.
- §. 16. Ergo omnes sunt idonei testes.
- §. 17. Gliscente mox Christianorum numero, orti sunt cœtus, utique *vivibiles*, quia ex hominibus componebantur.
- §. 18. Cœtus hi omnes unum *communemque* finem habuerunt.
- §. 19. Ergo *unam* societatem constituerunt.
- §. 20. Talis societas vocatur *Ecclesia*.
R. P. Desing Pars I.
- §. 21. Ista Societas, quæ Ecclesia vocatur, eo ipso, quod est Societas, non potest ne fingi quidem absque ordine imperantium & parentium; aut, si mavis, sine subordinatione. En *Hierarchiam!*
- §. 22. Talis Ecclesia est maximæ auctoritatis, seu est *infallibilis*, id est, nulli Christianorum licet, dicto vel facto testari, sibi displicere, quæ Ecclesia statuit.
- §. 23. Quæ itaque Ecclesia docet, quæ jubet, quæ tradit, *credenda sunt, facienda sunt*.
- §. 24. Illa dicit, collectionem quandam vetustissimorum librorum, item aliquot epistolarum à diversis Authoribus diverso tempore, & diversis locis scriptorum, esse verbum DEI *Scriptum*. Nisi diceret, non crederem. Plane ut S. Augustinus: *Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas*.
- §. 25. Illa istius Verbi divini sensum determinat. Aliàs illud intelligerem meo jure, pro captu meo, non ad lubitum alterius.
- §. 26. Illa dicit, Christum & Apostolos multa viva voce tradidisse. Quis, quæso, aliud sibi persuaderi patiatur?
- §. 27. At, inquis, mali fuerunt non pauci Pontifices. Fuerunt; sed sibi mali fuerunt.
- §. 28. Ecclesiam corrumpere non potuerunt; nisi dixeris, unum Papam tot Archiepiscopos, tot Episcopos & Prælatos toto orbe diffusos, momento quasi pervertisse. Portentum!
- §. 29. Num & Vestri episcopi, sic dicti, vestri Superintendentes & antistites fuerunt boni?
- §. 30. Illi tamen multo addictius * imperant, quam summi Pontifices.
- E e 2
- §. 31.

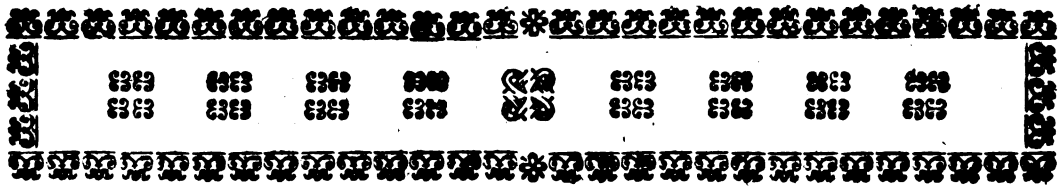
* Puto legendum *adductius*, phrasi non ignota pro *strictius*, magis adductis habentis.

- §. 31. Sed, inquis porro, judicarunt Concilia, necessariam fuisse *reformationem* Ecclesiæ tam in *doctrina*, quam in *vita & moribus*. An vero fortius argumentum inveniri potest, quo probetur, Ecclesiam universalem nunquam errasse? Quî enim errori medelam afferre potuisset, ipsa errans?
- §. 32. At multa *nova* invenit Catholica Ecclesia? Primum: vos multa nova appellatis, quæ sunt antiquissima, & cujus origo non constat; unde est ab Apostolis. Deinde, sint aliqua nova, e. g. Festi dies, solemnitates, ritus &c. (alia, quæ ad doctrinam pertinent, non agnosco) Quid tum? An malum est, quod pars hominum, quæ est multo maxima, rebus terrestribus immersa, avertatur ab objectis frivolis, & ad unum necessarium? Quod sine sensuum auxilio fieri vix potest.
- §. 33. Demum, inquis, Ecclesiam Catholicam spiritu persecutionis & crudelitatis agi. Quis tulerit Gracchos de seditione querentes? Scilicet Spiritus Christi, spiritus inquam mansuetudinis & Charitatis Christianæ suggestit Luthero verba hæc: *Cur vos Papas, vos Cardinales &c. non occidimus, & manus nostras in eorum sanguine lavamus?*
- §. 34. Constat itaque Ecclesiæ sua auctoritas.
- §. 35. Valet ergo, qui illam inter & me dissidium volunt, valet, valet.
- §. 36. Cui hæc non sufficiunt, aliam viam ingrediatur. Oret, legat, & consulat viros doctos ac pios. Si cui volupe est disputare, disputet: sudabit & algebit. Et ego multa alia habeo, quæ me hortantur, ut redeam ad ecclesiam, multa, multa. Sed hæc mihi sufficiunt, nunc quidem.
- §. 37. Taceo itaque, & immensam Dei sapientiam & bonitatem adoro, quod eo modo populum suum regi voluit, qui solus humanæ conditioni conveniens est. Omnes enim *obedire* possunt, non possunt omnes *examinare*, *judicare*, *eligere*.
- §. 38. Hæc est via illa, à qua nec stulti aberrare possunt.

SOLI DEO GLORIA.

ORA-

ORATIO

DE

MISERO ECCLESIAE AUGUSTANÆ CONFESSIONI
ADDICTÆ PERMULTIS IN LOCIS STATU

*HABITA DIE IX. MAY 1743. ARGENTORATI IN
BRABEUTERIO ACADEMICO*

A

JOANNE LEONARDO FROEREISENIO

SS. THEOL. D. ET PP. CAPITULI THOMANI CANO-
NICO, CONVENTUS ECCLESIASTICI PRÆSIDE, ET
PASTORE PRIMARIO

*CUM RECTORATUM UNIVERSITATIS
TERTIA VICE CAPESSERET*

ARGENTORATI TYPIS

JOANNIS HEINRICI HEITZII.

Auditores suis quique eloquiis
Condecoratissimi.

Felicitates, cum prima alteraque vice fasces Academicos tenerem, tam Gallia regnum, quam universam Europam exhilarantes grata hilarique mente revolvens non possum, quin spe confidenti suffultus tertium nunc Magistratum literarium lætus aggrediar. Faustum reddidit primum meum Rectoratum Serenissimi Delphini Nativitas, qua nihil exoptatius regi regnoque contingere potuisset. Quis nunc nostrum non sperat, fausto ipsius Connubio solidum, firmumque intra Rectorale, quod instat, semestre

posterorum nostrorum salutis jactum iri fundamentum? Sub finem secundi mei Regiminis Academici pax Europæ reddita fuit, per Polonorum dissidium amissa, extensis Gallici Imperii limitibus, auctaque potentiâ. Quis quaeso vestrum me invidia prosequeretur, si sub initium tertii hujus mei Rectoratus eandem Europa sentiret lætitiâ, eandem gallia experiretur felicitatem? Te profecto nos omnes ardentissimis, imploramus suspiriis, potentissime atque benignissime Pater Cælestis ex intimo cordis fundo clamantes: Da pacem

cem Domine in diebus nostris, salvum fac Regem, Protege Reginam regiamque sobolem, serenissimi præprimis Delphini felicitatem fecundo & suavi matrimonio auge. Conserva sub potentissimo clementissimi Regis præsidio hanc civitatem, & in ea Academiam, ejusque tam proceres, quam Doctores & Cives, ut illustris hæc celebrisque sapientiæ scientiarumque officina ulterius floreat atque perennet. Imperti Benigne DEUS cælestem tuam benedictionem omnibus meis laboribus atque conatibus, quò vergant in Sanctissimi nominis tui gloriam, & Ecclesiæ pariter, atque Academiæ emolumentum. Cæterum more consueto munus Rectorale brevi sermone auspicaturus pauca quædam de misero Ecclesiæ Augustanæ Confessione addictæ permultis in locis statu verba facere decrevi, quæ ut benevolis auribus excipiantur, enixis precibus contendo.

De Misero Ecclesiæ Augustanæ Confessione addictæ permultis in locis statu dicturo ante omnia præmonendum videtur, sermonem mihi haud fore de statu ejus interno, sive de Doctrinis, quas Ecclesia nostra in libris, ut vocant, symbolicis profitetur. Consentiant enim illæ divinæ revelationi. Nec desiderandum quid esse censeo in Sacramentorum administratione, institutioni quippe Salvatoris conformi. Materialiter hinc puram atque felicem esse arbitror Ecclesiam nostram. Sed misera mihi duntaxat conditio videtur ratione formæ, regiminis & status externi, qui certe in multis locis miserior esse non posset. Etenim vix umbra ejus visionis Ecclesiasticæ in ea apparet, quam Paulus requirit quarto Epistolæ ad Ephesios Capite ita scribens: ex quo totum corpus, scilicet Ecclesiæ connexum & compactum per omnem commissuram suppeditationis secundum operationem in mensura unius cujusque membri augmentum corporis facit in ædificationem sui. Sistet nobis his in verbis Paulus Ecclesiæ Christianæ, cujus fundamenta tum jacta fuerant, formam sub Schemate corporis humani, cujus membra sibi invicem tam arcto nexu unita sunt; ut læso uno reliqua omnia dolorem sentiant, unum alteri perpetuum ferant auxilium. Sermonem Paulo fuisse de Ecclesia visibili, & consequenter de unione & mutuo auxilio visibili, demonstratione nulla indiget. Loquitur enim de Ecclesia,

in qua Doctores visibiles à se invicem visibiliter discernibiles conspici & demonstrari potuerunt, quorum nempe alii tum fuere apostoli, alii Evangelistæ, alii Pastores, alii Didascali sive Doctores. Requirit hinc Paulus evidenter ad formam Ecclesiæ visibilis necessario unionem visibilem, atque mutuam auxilium membrorum visibile, quum ad corpus humanum commissura ossium, cujus beneficio unum membrum alteri auxilium ferre potest, æque necessario requiratur, ac circulatio sanguinis, & sanus nutriensque cibus atque potus; sola enim concordia interna doctrinæ & usus verbi atque sacramentorum in Ecclesia nihil est, quam respectu corporis humani usus ciborum & potus atque circulatio sanguinis. Talis ergo unionis externæ atque visibilis & mutui auxilii, quod Ecclesiæ particulares sibi invicem ad instar membrorum corporis ferre deberent, cum in Ecclesia augustanæ confessioni addicta vix umbra hodie apparet, evidenter patet, in ea collective sumpta vix umbram formæ Ecclesiasticæ visibilis, quod Paulus requirit, observari. Defectus vero hic formæ Ecclesiasticæ visibilis parùm a totali differens fons est omnium, quæ in ea frequentes apparent, miseriarum. Quærenda est tristis hujus defectus ratio in eo, quod Reformatores Ecclesiæ tantum de restituenda doctrinarum puritate, & legitima sacramentorum administratione fuerint solliciti; prudentem autem regiminis Ecclesiastici ordinationem ad conservandam unionem externam absolutè necessariam, respectu Ecclesiarum particularium, imprimis minorum, prorsus neglexerint; medicis chirurgisque similes, de carne & sanguine, ejusque circulatione, de stomacho, de qualitate ciborum & potus, optimaque dixta, nec non de sanandis vulneribus, valde sollicitis; ossa autem non modo legitima commissura destituta, sed per totum corpus fracta & contusa negligentibus; de necessario & mutuo membrorum auxilio, de facultate standi, eundi & se defendendi ne quidem cogitantibus. Si satis fuissent providi Reformatores negotio tanto syncere quidem & animose inchoando pares, satis prudenter autem continuando, & feliciter perficiendo, ut eventus evidenter docuit ob summam & multiplicem improvidentiam, quæ ex dicendis clarissimè patebit, impares, cum augustana confessione seu declaratione &

norma Ecclesiastica doctrinali, syllogen quoque Canonum exhibuissent, tunc eorum, quos retinendos aut noviter introducendos, quàm eorum, quos abrogandos censuerunt, ut Imperatorio, aut Imperatori patere potuisset, non tantùm quid crederent atque docerent, sed & ad quorum Canonum normam Ecclesias suas reformatas dirigerent; cùm ad hoc æque ac ad declarationem doctrinæ tam ex Capite juris quam prudentiæ obstricti fuerint. Quodsi enim hoc factum ab ipsis fuisset, non tantùm satisfecissent officio suo, sed & sequentium temporum doctores, atque in dirigenda Ecclesia consiliarios sibi obstrinxissent. Hi enim per hanc Canonum syllogen certam quandam suis Ecclesiastici universalis normam obtinuissent, qua nunc destituti dici non potest, quam incredibilibus, & ineffabilibus in munerum suorum administratione premantur difficultatibus.

Quam misera esset Juris Consulti Civilis, qui advocati Generalis munere fungitur, conditio, si in relationibus atque deliberationibus suis ipsi tantum liceret ad statuta provocare, hisque deficientibus interdictum esset jura communia allegare? Interdictum autem hoc est juris Ecclesiastici consultis, non lege, sed juris communis Ecclesiastici defectu. Fit hinc, ut alia Ecclesia particularis ex Carpzovianis, alia ex Hobbesio-Thomasianis, alia ex Titianis, alia ex Böhmerianis, alia ex aliis principiis jus sibi Ecclesiasticum pro lubitu formet, magna cum Ecclesiæ nostræ ignominia. Imprudenter idcirco & improvidè pristinas leges Ecclesiasticas abrogarent, qui nullas certas & universales, nedum meliores, earum loco tulerunt; immemores notæ in vulgus regulæ, suadenti, non abjiciendam esse vestem licet inveteratam & propterea haud elegantem, antequam nova & melior, quæ indui potest, adsit; cùm præstet, tectum esse vestitu, qui displicet, quam nudum incedere. Hoc vero à Reformato-ribus intuitu Juris Ecclesiastici Universalis factum esse, nemo ignorat, & ecclesiæ particulares præsertim minores consistoriis & conventibus Ecclesiasticis destitutæ, suo sæpius, eo-que hodie irrefareibili & inevitabili experiuntur damno.

Multis iisque tristissimis id confirmare exemplis possem, si temporis ratio id permetteret, hinc si satis fuisset

providi Reformatores, in Germania, aut Hierarchiam Episcopalem cum Suecis Danisque retinuissent, aut Consistorium saltem supremum & universale, in gratiam præcipuè Ecclesiarum particularium minorum erexissent, ad cognoscendas omnes causas Ecclesiasticas non tam doctrinam, quam utique solus DEUS per verbum suum dijudicat, quam regimen, ordinem, decentiam, disciplinam, Ministrorum vocationem & dimissionem, & alia negotia Ecclesiastica concernentes; judicium quippe humanum non tantùm admittentes, sed & necessario requirentes. Utroque autem neglecto Ecclesia Augustanæ Confessionis addicta in Germania in relatione Ecclesiarum particularium ad se invicem respectu Juris Ecclesiastici similis evasit vermi, in partes non tantùm magnas & longas, sed & minimas dissecto, quarum quælibet se movet, quamdiu aliquales vires supersunt, & quarum quælibet sensim sensimque vitam, & cum vita facultatem se movendi amittit. Similis exercitui, cui nec desunt vires, nec bellicæ artes, nec annonæ, nec arma, nec pugnandi ardor, militanti autem sub variis ducibus diversæ dignitatis, diversa, sæpius contraria, nonnunquam plane nihil discernentibus & sibi invicem non subordinatis. Similis legioni, in qua neglecto habitu uniformi non tantùm quilibet centurio, sed & quilibet locum tenens, vexillifer, antesignanus, & ab excubiis liberatus sibi independentiam adscribit. Similis urbi, cujus incolis non deest quidem cibus & potus, qui autem nullo inter se nexu civili uniti sunt, ita ut quilibet non tantum Pater, sed ut quælibet materfamilias gentium sibi jura adscribat, & in statu naturali vivat.

Objicitur sæpius, sed sine sufficienti fundamento Romanæ Ecclesiæ, sæminam quandam aliquando fuisse Papam, Majori specie hoc Ecclesiæ nostræ objici posse videretur. In ea enim jura Papalia & Episcopalia exercere potest sæmina, dummodo sufficientes possideat divitias, ad emendum pagum immediatum, cujus incolæ Augustanam profitentur Confessionem, & cujus dominio territoriali Jus quoque Patronatus adhæret. Illustrabo assertum exemplo. Vidua quædam præter alia bona pagum possedit in allatia, cujus Pastori sub finem superioris sæculi ad Diaconatum quen-

quendam huc translate dandus erat Successor. Cumque viduæ huic non tantum domini, sed & collaturæ jura tum competierint, incolæ hujus pagi eam supplices rogarunt, ut ipsis electionem post habitas à quatuor Candidatis conciones, quas vocant probatorias benigne concederet. Annuit illa, detulitque petito, post collecta autem rusticorum vota non eum vocavit, qui majora obtinuerat, sed qui sibi potissimum placuerat. Nonne hæc fœmina jura Papalia & Episcopalia in summo gradu exercuit. Nec desunt forsân etiam uxores, quæ per maritos sub ipsorum imperio viventes jura Papalia, Episcopalia, Presbyteralia, & Parochialia exercent, licet tantæ sit hujus attentati, ubi id observatur, turpitude, ut honorifico hoc in loco neque recenserî, neque redargui mereatur.

Quot vero & quantæ ex memorata separatione atque independentia Ecclesiarum particularium jam ortæ sint miseriæ, vix verbis exprimi potest. Primum inter eas locum tenet libera multarum perniciosarum, & scandalo plenarum circa materias juris Ecclesiastici hypotheseum assertio. Deprehendimus enim in Ecclesiis nostris Doctores Theologos æque ac jure consultos statuere aulos, quamlibet Ecclesiam particularem ea gaudere potestate, ut consentiente Domino Territoriali non modo loco primi hebdomadis diei, quem inter septem Ecclesia primitiva universa ex solidis fundamentis ad constituendum novi testamenti sabbathum elegit, non obstante perpetua & universali observantia, secundum, tertium, quartum, quintum aut sextum pro lubitu huic scopo destinare, sed & loco septimi recurrentis diei octavum aut nonum recurrentem pro die Dominica declarare queat. Qua hypothese admissa sponte sequitur, licere non minus cuivis Ecclesiæ particulari memorato accedente Domini territorialis, jura Papalia, atque Episcopalia exercentis consensu, abolere benedictionem sacerdotalem, & omnia tollere, quæ universalis & perpetuifuerunt usus, & ad ordinem atque decentiam in Ecclesia conservandam absolute necessaria sunt. Quis verò non videt tristes & miseras harum hypotheseum sequelas? Sequuntur inde gravissimæ, & decessu difficillimæ de successione Principum Protestantium controversiæ, docet hoc exemplum notissimè de Successione montis Belliordensis contentio. Qui allegatarum in memorialibus ejus atque factis ejus occa-

sione impressis Theologorum, atque Jurisconsultorum nostratium in quaestionibus juris Ecclesiastici de benedictione sacerdotali, & iis, quæ ad ejus validitatem requiruntur, de dispensationibus præsertim in causa propria, de divortiis, aliisque ejusmodi materiis hypotheseum, opinionum, consultationum, & responsorum varietatem, contrarrietatem, & frivolam quandoque audaciam ammadvertit probabilissimum, aut potius scepticismum crassissimum, theoretice à quibusdam non sine scandalo defensum, sine ulla citatione à nonnullis Ecclesiæ nostræ Doctorebus in ipsam praxim electum pio comotus Zelo indignabundus observat. Convinci tales effrænæ licentiæ & publice convinci tales redargui possent, si adessent leges Ecclesiasticæ scriptæ universales. Quis probus & cordatus non horrore corripitur, videns, nonnullorum Juris Ecclesiastici esse principium, quidquid lubet, licet. Quid mirum, si Ecclesiæ Ecclesiasticæ Romanæ addicti talia detestantur, & abominantur, nigerrimamque de Ecclesia nostra ideam concipiunt, quippe cui ex causis supra memoratis culpam ultimato semper adscribit, certo persuasi, Reformatores certitudinem normæ Ecclesiasticæ negligentes inter causas morales ejusmodi sequelearum referendos esse, æque ac parentes, liberis in juventute nimiam concedentes licentiam vitiorum, quæ ab his in senectute perpetrantur, causæ sunt. Detestaretur profecto talia & abominaretur, si hodie viveret D. Augustinus, quod vel ex epistola ejus octuagesima sexta ad Casulanum patet, in qua ita scribit: quis non DEum offendet, si velit cum scandalo totius, quæ ubique dilatata est, Ecclesiæ die Dominico jejunare? Certe si per jejunium die Dominico institutum DEUS offenditur, quid existimatis Auditores! quam dira ratione offendatur per audacem diei Dominicæ abrogationem, & per defensionem atque approbationem moliminum infinitè majora scandala præbentium, & legitimum literarum Statum dubium, successionemque integrarum territoriarum incertam reddentium?

Sed transeo ad aliam Ecclesiæ nostræ miseriæ, in eo consistentem, quod consentientibus hinc inde, imo approbantibus, & laudantibus nonnullis Ecclesiis particularibus cæcisque eorum inspectoribus cuivis impostori atque fanatico impunè liceat novam formare Ecclesiam, novasque promulgare leges Ecclesiasticas atque Cerimoniales.

Do-

Docuit hoc perpetua, & actu docet hodierna triftis profecto experientia, novo indicio, Ecclesiarum nostrarum particularium statum similem sapius esse statui, qui in Republica Judaica, Judicium temporibus quandoque obtinuit, in quo quis fecit, quod bonum sibi rectumque visum fuit. Statum autem hunc tantopere multis nostrum placentem spiritui sancto, ceu spiritui ordinis, & Subjectionem amanti & primario libri judicium Auctori maxime displicuisse, ex ipso hoc libro satis patet.

Magnæ porro & variz observantur tam in vocatione, quam in dimissione Ministrorum verbi divini in Ecclesia nostra miseriz. Justo seriùs vos dimitterem Auditores, si vel centesimas abusu circa vocationem se sapius manifestantium recensere nunc vellem: Missis hinc illis, ceu maximam partem per se notis id solum circa dimissionem eorum tristis refero, esse hodie in Germania non paucos audacter asserentes, licere Dominis territorialibus sine ullius rationis allegatione ministrum innocentem ex liberrimo arbitrio removere. Quas verò violentas injurias atque miseras non optimis tantum viris, sed & eorum familiis impium hoc jus Ecclesiasticum conciliare possit, quilibet facile perspicit.

Triftior insuper conspicitur plurimis in locis miseria, si ministrorum Ecclesiz salaria considerantur. Tam exigua enim haud raro hæc esse solent, ut Monachorum mendicantium more Auditorum misericordiam implorare cogantur, nisi fame cruciari velint, verbi divini præcones. Ex qua miseria necessario oritur summa & ægerrima viduarum, plerumque Ecclesiz ministrorum paupertas. Aut non concedenda iis uxores ducendi venia, aut ex capite saltem prudentiz cura viduarum adhibenda fuisset. Talpa cæcior sit oportet, qui fluentes inde non animadvertit perniciosas in ipsa munerum Ecclesiasticorum administratione sequelas. Alii enim ob salarii insufficientiam, alii ad evitandam viduarum inopiam instrictu sæpe uxorum vi, clam, aut precariò coguntur fordidæ se tradere avaritiz; alii auditoribus turpi ratione adulantur, idque magno cum scandalo in sermonibus præcipue funebribus, quos ideo jure meritoque viri cordati jam diu mendaces appellare solent conciones. Quibus adulationibus si accedit irrationale prolixitatis, & vanæ ver-

P. R. Defing Pars I.

bi loquentiz ad lacrymas præcipue extorquendas studium, superveniente quandoque aëris frigore dici non potest, quantâ indignatione talis declamator sibi soli placens, audiatur: Quanta autem conciones ejusmodi mendaces pietatis studio struant impedimenta, sequens docet Historia. In pago uno tantum ab hac urbe lapide distante ante octo circiter lustra rusticus quidam pastorem adiit, eumque interrogavit, quid sibi faciendum sit, ut post mortem æternum damnetur? vix enim sibi hoc videri possibile, cum hætenus in omnibus concionibus funebribus quosvis variorum scelerum reos audiverit prædicari beatos, adulteros nimirum, ebriosos, homines maxime fraudulentos & avaros. Quæ quidem quæstio Pastorem hunc, accedente nominis gentilitii instigatione, in muneris administratione valde severum reddidit, atque permovit, ut deinceps in parentationibus de salute defuncti judicium plerumque suspenderit.

Nec minor in Ecclesiis nostris respectu emeritorum apparet miseria. Detrimentum, quod Ecclesia nostra ex deficiente eorum sustentatione sentit, neminem latet. Accidit summis ministrorum verbi Divini in Ecclesia nostra contemptus eo usque progressus, ut crescere ulterius nequeat. Præter alios varii generis Ministerii contemptores, infimus quoque & sentinam reipublicæ constituens, populus tam abjecte de voluntatis Divinæ nuntiis sentit, & tam impie de illis loquitur, ut si nulla ipsi in vini præcipue cerevisiæque cauponis superest colloqui materia, ad vitia, quæ in Ecclesiz ministris observari arbitratur, recensenda se convertat, summumque in iis vel fingendis vel aggravandis studium omni veneratione seposita adhibeat. Quam infamem impudentiam non tantum Ecclesiz Romanæ, sed & reformatæ membra laudabiliter in nostris detestantur. Hæc autem miseria hic Argentorati præcipue in pleno præ dolor vigore est, originemque primariam ex electione populo concessa trahere videtur, cum electionum temporibus potissimum exerceatur.

Sed transeo in Germaniam, ibique miserum quoque Ecclesiz nostræ statum deprehendo intuitu turpium & inanium, quæ à theologis sæpius impune & frustra moventur, rixarum, Recenserem earum plures, si tædium excicare animus esset, quantis præsertim

F f

ani-

animorum motibus agitata, quot & quantis convitiis, hæretificationibus & condemnationibus refertæ fuerint ceptæ sub finem Superioris, & sub initium hujus sæculi continuatæ atque auctæ, hinc sub pietatis promovendæ, illinc sub conservandæ veritatis prætextu à Theologis nostratibus controversatæ, in aprico est. Certè si taxin Euschémolynen, ordinem & decentiam amasset Ecclesia Augustanæ confessioni addicta, quod alii ab Evangelio, alii à Luthero denominare solent, modum saltèm eas tractandi nunquam permisisset.

Magnam pariter defectum Ecclesie nostræ multi jure declarant totalem abrogationem omnium conventuum sive domorum iis consecratarum, qui ob ætatem nimis profectam, & cessantem ad negotia consueta ulterius agenda aptitudinem; abjectis lubentissimè omnibus curis mundanis in pia hominum sui sexus societate ultimum vitæ tempus transigere, non sine ratione desiderant. Hæc certe in re, si modò verum ingenue fateri volumus, infans cum sordibus inconsiderate & impie effusus est.

Consummatum denique reddit miserum de quo mihi sermo est, statum lento quidem gradu sed evidenter nihilominus ad interitum suum procedens, & multis jam in locis ruinam minans Ecclesia nostra. Concordia enim rebus parvis crescentibus, discordia vero magnis dilabentibus, nonnullisque ex potentissimis Principibus, quorum majores præcipui fuerunt confessionis Augustanæ exhibitores, & rerum Ecclesiasticarum Directores ad pristina reversis sacra, quomodo partes imprimis minores dissecti vermis Ecclesiastici se

diu adhuc movere, quomodo exercitus militans sub variis ducibus diversa decernentibus se porro defendere, quomodo urbs Ecclesiastica, quæ non simul est civitas, & in qua vicinus, ardente pariete proximo rem suam non agi existimat, nullumque proinde fert auxilium, se ulterius conservare poterit vix apparet.

Innumera adhuc profertur possent, Auditores, maximique momenti ad miseriam Ecclesie nostræ demonstrandam, Argumenta: sed sufficiant hæc ad tristem ipsius faciem delineandam.

Transeo lætus ad lætiorem feliciorumque academiarum conditionem. Suus enim constat honor etiam apud summos Principes eruditis eorum Doctoribus. Non imminuuntur & supplantantur, sed conservantur & augentur horum jura. Nihil sibi timet respublica ab ea, quam Rectoribus lubens concedit potestate, nihil de ejus abusu suspicatur, lætus hinc Regiminis Academici onus in me tertia nunc vice suscipio; leve enim illud reddunt jura ipsi annexa, intacta frivolis subordinatorum oppositionibus, & invidiosis malevolisque atque stramineis aliorum dijudicationibus, ineptis criticorum notam in scirpo sæpius quærentium conjecturis & emendationibus, quas vir eruditus sub *Matbanassi* nomine scitè lepideque derisit. Lætus id suscipio natali meo quadragesimo nono, quo superato ex annis climactericis septimo, quinquagesimum ætatis annum salvus per DEI gratiam sospesque ingredior. Cum enim nullus dubitem, fore ut prælectis satisfacturi sitis legibus, nihil nisi Fausta mihi polliceor atque felicia.

D I X I.

INDEX

LARVÆ DETRACTÆ.

Numerus Prior Romanus indicat Caput, alter Arabicus indicat
Thema.

A.

A *Catholici. Vide Protestant.*
Actio recta fit ex fine ultimo & principio vero. Cap. XI. Them. 2. &c.
ADVENTITIUS Status non tollit Statum primigenium Cap. I. Them. 4. 5. & Cap. X. Them. 12. num. 10. &c.
Adventitii Status varii I. 7. &c.
Adventitia mutatio Status non ponit hunc Statum novum in Statu priore, sed statum priorem in statu novo. I. 19.
Æquum quid? Cap. II. Them. 5. &c.
Æquales naturā quomodo sint homines. VI. 12.
Æqualitas hominum non est principium juris naturæ. XIII. 11. num. 10.
AMOR sui non est principium juris naturæ V. 17. XIII. 5. 6. Præcipue non Amor sui super omnia. XIII. 9. Neque Amor in genere V. 20.
Amorem sui moralem non potest probare Puffendorffius. XIII. 6.
ANIMÆ immortalitas in jure naturæ non potest omitti. X. 8. n. 8. & ibid. Them. 7. num. 2. quomodo possit demonstrari? Scotus expenditur. XI. 26.
 ——— Ab ea abstrahentes non possunt justitiam naturalem stabilire. XI. 22. &c.
 ——— Ex ejus immortalitate *possibili* urgetur Atheus & Puffendorffius. ex Platone *ibid.* 17.
 Vide *Vita futura.*
Appetitus boni & mali Vide *Bonum. Malum. Sensus communis.*
Arbitraria juris civilis an possint à jure naturæ separari. IX. 7. n. 5. &c.
ATHEUS famosus lecta S. Scriptura conversus. X. 2. quem pervertit jus naturæ Larvatum.
 ——— An possit esse certus, dari corpora? XVI. 13.
 ——— Atheorum causā Religio non est excludenda à jure naturæ. X. 2. male juvatur a Wolffiano principio juris naturæ; i. e. ab essentia humana. V. 19. X. 2. XVI.

R. P. Desig. Pars I.

35. &c. adde XVII. 5. Eid. Wolffius non potest probare dari legem naturæ: ejus cum Wolffio Disputatio. XVI. 13.
 ——— Eidem cum Wolffius concedit hanc propositionem: Non datur DEUS: non potest ullam consequentiam absurdam negare. XVI. 15.
 ——— athei an dentur? & quales? XVI. 13.
Atheismo viam sternit Puffendorffius. XIII. 4.
 Vide DEUS à DEO abstrahere &c.
AUCTORITAS unde sit principium indicativum juris naturæ. VI. 3.
 ——— In omni vita est necessaria IX. 8. n. 5.
 ——— Est pars legis naturæ IX. 8. n. 7. ante rationem adhibenda est in indagando jure naturæ IX. 9. ex S. Augustino. Conjungenda cum ratione. XVI. 31. num. 9.
 Vide *Religio. S. Scriptura. Christi doctrina. Jus civile.*
AUCTORITAS Papæ. Vide *Pontifex.*

B.

Baelii sophismata, quibus sensum communem oppugnat. VIII. 4. &c.
Barbeyracus contemptor SS. Patrum. XV. 14.
Beatitudo civitatis. Vide *Pax externa. Bonum summum. Commoda vitæ.*
Beatitudo quid sit XVII. 4. num. 7.
Bilderbekii editor quam inepte stupeat ob jus naturæ a quodam Catholico editum. XV. 1. num. 5.
BONITAS intrinseca moralis actionis humanæ non consistit in ipsa natura humana XVI. 10. &c. 32.
 ——— moralis non est nisi à summo bono libere appetito. XVI. 30.
BONUM tantum possumus velle, non malum VI. 2.

Ff 2

Aliud

— aliud verum aliud apparens, & tamen indicium juris naturæ VIII. 3.

Boni appetitus est bonus, mali appetitus est præternaturalis. VIII. 8.

Bonum verum est finis juris naturæ, non terrena hæc, quæ non sufficiunt XIII. præcipue Them 11. num. 8.

BONUM SUMMUM est finis juris naturæ humanæ & est fundamentum omnis actionis rectæ & justæ. XI. 3. &c.

— ejus appetitus est indicium juris naturæ. VI. 2. & VIII.

— quomodo voluntas illud appetat physice & moraliter. XVI. 30.

— Puffendorffius constituit in commodis hujus vitæ. Vide *Commoda*.

— Wolffius in natura humana & continuo progressu actionum &c. XVII. 1.

— A boni summi ratione DEum nominatim excludit Wolffius. XVII. 3.

— Quomodo debeat inhære menti, aut à nobis possideri. XVII. 3.

— Wolffius prostituit atheis XVI. 37.

— *Bonum summum*. quid philosophi per hoc intellexerint. XVII. 4.

— à Wolffio assignatum est magnum malum XVII. 8.

C.

Canonicum jus inter principia juris naturæ externa admittendum. VII. 6.

Catechismus catholicus continet bonum jus naturæ. IV. 16. &c.

CATHOLICI an ignorent jus naturæ? IV. 5. 11. &c. Melius semper illud caluerunt quam Doctores heterodoxi. VII. 6. &c. IX. 8. &c. XV. X. 15. num. 4.

— Num altum aliquid sapiant sicut Wolffius. XVI. 7. num. 2.

— tanquam ignorantes jus naturæ quam insulse à Thomasio arguantur. XV. 11. 12. num. 7.

Catholicum aliquem jus naturæ scribere non est res digna stupore totius orbis litterati, ut quidam ineptit. XV. 1. n. 5.

Catholicam Ecclesiam ut stultam calumniari fuit scopus Puffendorffii. XII.

Catholica juventutis periculum, cum conscientia moderamen discit ex heterodoxis. IV. 6. Vide *Juventus*.

Catholici jura naturæ Puffendorffiana &c. sequentes scandalo possunt esse infidelibus. XI. 18. num. 4. adde pag. 213. &c.

— hierarchia non est status in statu. I. 19. 20. & Appendix pag. 216.

Celibatus sophisticè reprehensus à Puffendorffio. XII. 13.

CHRISTUS efficacior juris naturæ Doctor quam Philosophi: X. 7. num. 3. &c.

— Ejus doctrina à demonstrando jure naturæ non debet excludi. X. 13.

— ejus præcepta an sint juris naturæ. X. 16. 17.

— Ejus doctrinæ contradicunt jura naturæ heterodoxorum. XV. 4. n. 3.

— Eum legislatorem esse negant jura naturæ heterodoxa. X. 12. n. 14.

— ipse naturam restauravit ejusque jus corruptum perfecit X. 12. n. 16.

CHRISTIANA religio per furtum irrepit, Puffendorffio judice. X. 1. n. 11.

— an habeat locum in regenda republica. X. 10.

— debet esse regula justis Christianis. X. 12.

— non pertinet ad alteram tantum vitam X. 12.

Christianis conveniens an debeat esse jus naturæ ex cathedris nostris explicandum. X. 3. n. 3. & Them. 4. & cap. IX.

Christianus qua Christianus & qua homo qualem regulam sequi debeat? X. 12. num. 4. Sophisma heterodoxorum. ibid. num. 10.

Clerici. Vide *Sacerdotes*.

Joan. *Clericus* S. Augustinum cur contemnat in jure naturæ, idque fallaciter. XV. 14. hum. 3. &c.

COMMODA hujus vitæ sunt malus finis juris naturæ Puffendorffiani. X. 10. num. 2. &c.

— Non sunt in potestate hominis XI. 12.

— Non potest assignari, quæ sint illa commoda, in quibus J. N. Puffendorffianum quiescat XI. 15.

— Non sunt apta refrænare appetitum injusti. XI. 18.

— Non sunt finis reipublicæ XI. 24.

— Non sunt finis juris naturæ XIII.

— non possunt haberi pro fine ab eo, qui Christianus est. XI. 25.

Commoda, indefinite non possunt statui pro felicitate seu fine hominis. XIII. 3. n. 5. & Them. 11. num. 7.

Concilia inter principia juris naturæ indicativa externa. VII. 6.

Conjugalis status est hypotheticus. I. 7.

CONSCIENCIA quid? V. 27.

— quo sensu sit Principium Juris naturæ. V. 27. VI. 11.

Ex

Ex jure naturæ heterodoxorum non potest tuto dirigi. XV. 4.
Conservatio sui an sit principium juris naturæ, inepta de hoc invento gloriatio Velthufii. XV. 1. num. 7. Vide *Hobbius*.

D.

Demonstrari metaphysice an possit moralia? X. 7. num. 2.

an possit immortalitas animæ & DEUS ut retributor. XI. 26.
 Demonstrativa methodus Wolffii seduxit in contrarium. XVI. 28.

DEUS si fingeretur non dari, an daretur jus naturæ XIII. 12. num. 5. XVI. 32. num. 7.

à DEO independenter legem naturæ statuit Wolffius Cap. XVI. 3. 4. 6. 9. &c.

ab eo abstrahentes inclinatur ad atheismum. X. 2. 8. Nec unquam ad veram justitiam pervenient, judice Porphyrio gentili Philosopho. X. 7.

DEUM serio non admittit Puffendorffius XI. 23. 26. Neque Wolffius vi suorum principiorum. XVI. 11.

DEI voluntas à nobis non uno modo sumitur, alia facit legem naturalem, alia positivam. XVI. 4. num. 5.

DEUS ut retributor an possit ratione doceri? Scotus expenditur. XI. 26.

DEO non adimere potestatem legislativam, Wolffio sufficit. XVI. 11. n. 8.

DEI gloriam non promovere sed tantum repræsentare posse, Wolffius sentit. XVI. 10. & 34.

DEO soli vacare an sit opinio repugnans juri naturæ. XII. 17.

Erga DEUM officia Protestantes naturalitæ non recte tractant. VII. 1.

Non spectant tantam ad theologiam naturalem, sed ad jus naturæ. X. 8. num. 4.

DEUS negari debet, ex principiis Wolffii, si ea certo modo intelligat. XVI. 15. num. 4. & Them. 35.

Admissio, non dari DEUM nulla absurda consequentia potest negari. XVI. 15.

ADEO an dependeat lex naturæ. XVI. 32. & Them. 4. & alibi sæpe. Vide voluntas DEI. Vid. Wolffius.

Pro DEUM ignorante an debeat jus naturæ scribi, & in scholis explicari. XVII. pag. 211.

Divitia cum probitate ægre consistunt. XI. 12. num. 8.

earum rectus usus consistit potius in non usu XI. 16. Vide *commoda vita*.

E.

Erronea conscientia obligat, sed non facit actum bonum. V. 27.

Essentia humana independenter à voluntate DEI an sit regula morum seu lex naturæ? XVI. 3. n. 3. &c. Vide *natura humana & Wolffius*.

Etica an & quomodo differat à Juris naturæ disciplina. VIII. 9. & 12.

Evidentia an debeant esse principia moralia. Vide *Demonstrari*.

F.

FELICITAS hujus vitæ non est finis juris naturæ. XI. 12. Vide *Commoda*.

Reipublicæ temporaria non est finis juris naturæ ex Platone XI. 17.

& pax externa non est finis rei publicæ. XI. 21.

Fidem solam sufficere, hoc per suum jus naturæ intendunt heterodoxi Doctores. X. 12. num. 12.

FINIS humanæ naturæ non consistit etiam in virtute, neque in amore DEI temporario. XI. 27. num. 2. Sed tantum in aliquo summo. XI. 2. Christianorum an diversus à fine hominum. X. 12.

Ultimus an constet tantum per revelationem. XI. 6.

Juris naturæ Puffendorffiani quam anceps. XI. 4. Eum tantum genericè supponere in jure naturæ non sufficit. XI. 7. Debet durare quamdiu ipsa natura. XI. 10. Non potest constitui in re indifferente ad bonum & malum. XI. 11. &c. & Them. 16. Non est diversus à fine singulorum. XI. 14. Verus finis juris naturæ est, qui sufficit ad actionem faciendam justam. XI. 13. Puffendorffius talem constituit J. N. finem, à quo etiam gentiles abhorrent. XI. 17. Alius circa hoc ejusdem error XI. 21. Commoda hujus vitæ ab ipso assignata pro fine juris naturæ repugnant ejusdem principio. XI. 22.

Ex *Fine* & principio &c. actio humana fit recta & justa. XI. 3.

FINIS reipublica non sunt commoda & pax hujus vitæ. X. 12. n. 5. XI. 24.

Futura vita est finis juris naturæ. XI. 17. Vide *anima immortalitas*.

G.

GENTILES abhorrent à fine juris naturæ Puffendorffiani. XI. 17.

— Eis an servit jus naturæ ex S. Scriptura traditum? IV. 15 n. 7. V. 16. num. 7. X. 2. 18. n. 4. XV. 4. n. 4.

— Eis scandalum esse possunt Doctores naturalistæ heterodoxi. XI. 18. 2.

— Rerum publicarum principium, medium, ac finem posuerunt in religione. XI. 24.

— Agnoverunt potestatem in se sacerdotum. XII. 6.

— Pro jure naturæ tutius leguntur, quam heterodoxi. XVII. pag. 213. n. 5. X. 18.

Gentium jus quid sit. II. 29. I. 10. &c.

— jure an possit introduci communis magistratus. I. 12. 13.

Grotius rejicitur à Puffendorffio X. 15. XV. 13. n. 5. A Gundlingio. XIV. 4. n. 10. & Them. 7. sædus à Salmasio. XV. 13. n. 6.

— non est primus inventor juris naturæ. XV.

— Per miraculum missus à DEO ad jus naturæ restituendum, nihil profecit, sed post eum crevit confusio. Thomasi inceptæ. XV. 13.

— Multo magis quam catholici peccavit in jure naturæ, si sibi non contradicunt Doctores heterodoxi; quia Græca, Romana &c. abundantius immiscuit XV. 13. n. 4.

GUNDLINGIUS quid contra S. Scripturam in jus naturæ non adhibendam cavilletur. X. 3.

— Damnat jus naturæ Puffendorffii. XI. 18.

— Fatetur, in jure naturæ non posse abstrahi à DEO. X. 8.

— Grotium ac Puffendorffium confusos agnoscit. XIV. 4. n. 10. & Them. 7.

H.

HÆRETICI an odio habendi? XII. 20.

— an iis servanda fides? *ibid.*

HEINECCIUS modestior Puffendorffio non jus naturæ sed civile tradit &c. XIV. 6.

— in jure naturæ parum utilis IV. 15. tolerabilior tamen.

— Frustra *rationem ipsam* pro principio juris naturæ assignat. V. 31. n. 5.

— Ineptos judicat antecessores suos ad jus naturæ docendum. VII. 14. Ipse etiam ad hoc ineptus est, qui confundit principia justæ, honesti VII. 15. VIII. 14.

— Professus jus naturæ abstractum docere ab hypothese moderna, tamen de religione moderna decernit. X. 1. n. 10.

— Objiciens juri civili Japanes refutatur. IX. 3. 4. Ejus sophisma. *ibid.* & Cap. X. 1. n. 10.

— Aliud X. 4. 5.

— Osiandro debet respondere de S. Scriptura. X. 4. n. 6

— An præferendus Christo in jure naturæ? X. 16.

Hierarchia Ecclesiastica non est monstruosus status in statu. Appendix. p. 216.

HOBBIUS Puffendorffio fere melior in jure naturæ. XI. 20.

HONESTI principium quomodo differat à justo? VIII. 9. 12.

— ipsum honestum est justum. VIII. 9. &c.

I.

Japanes non refugiunt Christiana principia. X. 2. n. 2. Vid. *Heineccius*.

Idea innata an sint. IX. 2.

Ignorantia antecedens, concomitans, & consequens quomodo excuset vel non. V. 28.

Immortalitas animæ. Vide *Anima-Vita* futura.

Immunitas ecclesiastica sophistice impugnatur à Puffendorffio. XII. 9. Vide *Sacerdotes*.

INFIDELIBUS non servit jus naturæ Protestantium. X. 2. n. 2. Vid. *Gentiles*.

— An sit habenda fides. XII. 20. n. 3.

Innata principia justæ an sint. IX. 2.

Instinctus specialis potest esse principium indicativum juris naturæ. VI. 14.

JUS quid sit? II. 1. &c.

— Active & passive sumitur. II. 4. 8.

— omne activum est participatum seu derivatum à DEO. II. 12.

— omne passivum refertur in DEUM. II. 13.

— A DEO communicatur homini *primò* per naturam: & hoc est jus naturæ. II. 22.

Secundo homo hoc communicatum jus ulterius communicat aliis: unde nascuntur varia jura seu species juris humani, ut jus civile, gentium &c. II. 23. &c.

Jus humanum est communicabile. II. 14.

JURIS civilis, gentium, publici &c. origo, II. 25. 29. *Juris publici universalis* incertitudo, & forte noxa. II. 27.

JUS NATURÆ quid sit & unde. II.
 an ignotum fuerit ante Grotium. IV. 5. 11. &c. Vide *Catholicos* XV. 11. 12.
 mere philosophicum pugnans est & varium. X. 7.
 naturæ corruptæ non potuit perfici nisi à restauratore aliquo divino. X. 12. n. 16.
 ad hoc pertinent omnes virtutes.
 Ejus principium constitutivum est DEI ratio seu voluntas. V. 2.
 Ejus Principium Indicativum quale? V. 5. Vide *Principium*.
 Ei quomodo subordinentur cætera jura. II. 32.
 Ejus *finis*. Vide *finis*.
JUS NATURÆ tanquam disciplina. Jus naturæ à quodam Catholico scribi an sit dignum stupore totius orbis litterati. XV. 1.
 Novandi non adfuit sana ratio heterodoxis doctoribus. XV. 2.
 in eo novitas suspecta esse debet. XV. 2.
 otiose scribitur pro statu non existente, seu pro statu naturæ primævo. III. 2. &c.
 scriptum pro uno statu certo non mox convenit aliis statibus. III. 14. &c.
 scribentes varia possunt peccare, ut cum pro alio quam moderno statu scribunt; cum à DEO abstrahunt. cum religionem subjiciunt arbitrio civium. *ibid.* Vid. *Protestantes*.
 non scribitur sine magna difficultate. III.
 varios abusus potest habere NB. IV. 1. præsertim apud juvenes. *ibid.* Them. 5. 20.
 nimia subtilitate corrumpitur. IV. 20. IX. 9. num. 17.
 à novis quibusdam traditum feliciter ignoraretur. IV. 14.
 Juris naturæ titulus decepit Catholicos in Protestantium doctorum libris. XI. 27. num. 4. &c.
 hæc disciplina male instituta monstrosos errores parit. X. 1.
 Unde discenda juris naturæ disciplina. VII.
 an Christianis aliud jus naturæ conveniat quam barbaris. VII. 16. X. 3. num. 2. 3. &c.
 an distinguatur ab Ethica. VIII. 9. &c.
 ab heterodoxis scriptum non est utile nec publice nec privatim. XV. 3. Vide *Protestantes*. X. 2.

Puffendorffianum non est jus naturæ humanæ. XIII. 5. Vide *Puffendorffius*.
 An discendum, & quomodo ante jus civile. IV. 22.
 ab eo non est excludenda S. scriptura. X. 3. Vide S. *Scriptura*.
 Ratione sola non potest disci. Vide *Ratio sola*. Sic enim oritur jus cerebrinum. IX. 8. num. 4.
JUS PUBLICUM universale quid & quale II. 27. unde possit addisci. IV. 18.
JUS GENTIUM unde oriatur. II. 25. &c. A novis aliquot doctoribus scriptum potest aliquam levem utilitatem habere, excepto Puffendorffio, qui nullum scripsit jus gentium. XV. 9.
 Unde utiliter disci possit II. 30. IV. 19. 21. 23.
 Controversiæ juris gentium decidi debent ex pactis, consuetudine &c. non ex Grotio, Puffendorffio &c. *ibid.*
JUS CIVILE unde oriatur. II. 23.
 Est ipsa ratio IX. 7. Non igitur debet excludi ex principis juris naturæ indicativis externis. VII. 5. &c. IX. 3. &c.
 Ordinis causa non est vituperandum. *ibid.*
 Male suscepta ejus emendatio à Coccejis. IX. 7. num. 8.
 quæ in illo sunt arbitraria, an possint separari à jure naturæ. XI. 7. num. 5.
 Non abstrahit à religione revelata & S. scriptura. X. 14. Sed ab hac regulam accipit.
 Ad hoc discendum non sunt idonea jura naturæ heterodoxorum doctorum. XV. 5.
JUS CANONICUM est inter principia juris naturæ significativa externa. VII. 5. &c. IX. 3. &c. Quomodo illud subvertere cupierit Puffendorffius. XII. 8.
JUSTITIA universalis seu legalis debet disci ex disciplina juris naturæ. *Justitia particularis* ex jure civili. II. 33. VIII. 9. respons. 4.
 servat medium rei. VIII. 16.
 Nulla est si anima est immortalis. X. 8. num. 8.
Justissimo homini non possunt evenire prospera in hac vita. Adumbratio quædam Christi patientis ex Platone. XI. 12. num. 5.
JUSTI principia an ab educatione sola manarint? VIII. 8. An pendeant ex arbitrio hominum. VIII. 8.
JUSTI, HONESTI, decori principia an & quomodo distinguenda? VIII. 9. Ob hanc distinctionem diversas disciplinas facere est supervacuum & absurdum. VIII.

VIII. 10. Hac distinctione carent Protestantium doctorum libri juris naturæ.

VIII. 13.

JUVENIBUS nocere possunt libri juris civilis universalis. &c. II. 27. IV. 20. Item juris naturæ disciplina perperam tradita. IV. & VIII. 14. & fecit atheos. X. 2.

Juvenes inepti ad jus naturæ sublimius discendum. IV. 22.

JUVENTUS ab alienis doctoribus corrumpitur per latus religionis & juris naturæ. X. 11.

_____ scandalizatur ex jure naturæ Puffendorffiano. XI. 18.

L.

LEIBNITIUS optat tradi jus naturæ & gentium secundum principia Christiana. IV. 17. num. 4.

LEX idem fere est quod Jus. II. 18. tamen differunt. *ibid.* 20.

LEX DIVINA naturalis & positiva unde oriantur. XVI. 4. num. 8. Wolffius notatur.

LEX NATURÆ originaria est DEus, participata est ratio humana. XVI. 4. num. 8.

_____ An sit tantum conveniens voluntati DEI, an etiam ab illa dependens. XVI. 6. &c.

_____ naturæ corruptæ indigebat restauratore. X. 12. num. 16.

_____ per quid promulgetur? VI. & cap. V. cap. VII. XVI. 31. num. 9.

LEX CIVILIS non ad felicitatem temporalem sed ad DEum ordinatur juxta Imperatorem, Platonem &c. XI. 21.

_____ Cur obliget in conscientia. I. 5. num. 8. XII. 11.

_____ Ut sit justa quid requiratur? XII. 11. num. 8.

Leges patrias multum examinare, juvenibus noxium. IV. 1. Et magis noxium eas vilipendere. IV. 12.

LUTHERUS ante hunc ignoratum est jus naturæ. is cœpit illud invenire. & tamen post ipsum ignoratur. ristes de hac re nugæ Thomasio. XV. 11.

_____ ac Zvinglius pretiosa instrumenta DEI in re tamen præcipua sibi contradixerunt, & pessime laudantur à Thomasio. XV. 12.

_____ Quam male rectam rationem conjunxerint fidei. XV. 12. n. 8.

M.

MAGISTRATUS non sunt de essentiâ status civilis. I. 8. 9.

MALUM velle qua tale non possumus. VI. 2.

_____ an sit à DEO? XVI. 5. n. 3.

Mali appetitus est præternaturalis. VIII. 8.

In malum proclivitas non tollit proclivitatem in bonum. VIII. 6. 7.

MEDIUM rei servat tam justitia universalis, quam particularis. VIII. 16.

METHODUS jus naturæ tradendi apud heterodoxos usque ad Heineccium fuit confusa &c, VII. 14.

_____ Non fuit sufficiens causa heterodoxis à jure naturæ per Catholicos tradito recedendi. XV. 2.

Methodos novare non est semper tutum. XV. 2. n. 5.

MONACHORUM vita an juri naturæ repugnet, ut criminatur Puffendorffius secum pugnant. XI. 10. XII. 13.

_____ an sanæ rationi quadret. XII. 16. &c.

Moralem obligationem non potest probare Puffendorffius, sed physicam XIII. 6. 7. Neque Wolffius XVI. 16. &c.

Mori pro republica nemo potest in principiis Puffendorffii. XI. 22.

Motiva ad juste agendum Puffendorffius ac Wolffius inania afferunt. XI. 22.

N.

NATURA in genere quid sit? XVI. 3. n. 2.

_____ humana nuda non est principium juris naturæ. V. 19. Relata tamen ad alia est principium juris naturæ. VI.

_____ Nuda & indeterminata an sit principium juris naturæ juxta Wolffium. XVI. 3. n. 3.

_____ cum natura humana convenientia quomodo sit principium juris naturæ. XVI. 9. & 17.

_____ ejus contemplatio accuratior est medium investigandi juris naturæ juxta Puffendorffium, quod tamen ipse pessime executus fuit. XIII. 3.

_____ Corrupta indigebat restauratore ad justitiam. X. 12. n. 16.

_____ Ex ejus proclivitate ad malum male infertur, non dari proclivitatem ad bonum. VIII. 5. &c.

_____ Naturâ æquales quomodo sint homines. VI. 12.

_____ Naturæ humanæ finis proprius. XI. 2. &c. Vid. *Finis*.

-Contra

Contra naturam peccata quæ sint X. 17.

Ejus nomine abutuntur periculosa de Deo sentientes. XVII. pag. 215.

NATURALE quid appellemur. XVI. 4. n. 14.

NATURALISTARUM bella doctrina. X. 15. n. 7.

Naturalismi suspectus esse potest Puffendorffius XI. 23.

NOVITAS in moralibus & jure naturæ suspecta & periculosa. XV. 2.

O.

OBLIGATIO moralis non potest à Puffendorffio ostendi XIII. 6. 7. Neque à Wolffio XVI. 16.

Non oritur ex natura creata. XVI. 9. n. 4. &c. & Them. 17. 20. &c.

OSIANDRI ineptia de S. Scriptura directe repugnante rationi. X. 6.

P.

SS. PATRES meliores sunt auctores juris naturæ quam nuperi heterodoxi scriptores. VII. 7.

eorum contemptus in jure naturæ heterodoxo. IV. 7. XV. 14.

Cur eos contemnant acatholici? XV. 14. n. 4.

Cum his nullo modo in scientia juris naturæ comparari possunt heterodoxi scriptores. X. 8. n. 9.

PAX EXTERNA non est finis juris naturæ. XI. 12.

ex principiis Puffendorffii non potest obtineri. XI. 12. &c. Vide *Commoda vitæ: Socialitas*.

PECCATUM philosophicum in systemate naturalistarum est admittendum. XI. 8. & in systemate Wolffii. XVI. 6. n. 2.

Contra naturam quid sit. X. 17. an ipsum sit pœna peccati. XI. 26. n. 3.

de peccatorum remissione sophisticata Puffendorffii. XII. 15.

PHILOSOPHIA Hobbiana & Wolffiana seductoria. X. 2.

an ad hanc illa tantum pertineant, quæ metaphysice demonstrari possunt? contra Wolffium. X. 7. n. 2.

R. P. Defing. Pars I.

PHILOSOPHI gentiles apti sunt, ex quibus jus naturæ aliquo modo discatur: cum cautela. VII. 11.

inefficaces tamen sunt in hac doctrina, pugnantes inter se, ad Christi doctrinam obmutuerunt. X. 7. Quomodo legendi & corrigendi per S. Scripturam. X. 7. n. 6.

legi pro jure naturæ possunt magis quam heterodoxi scriptores. X. 18. XVII. pag. 213. n. 5.

PIÆ CAUSÆ legata quomodo impugnet Puffendorffius. XII. 18.

Pœna peccati an sit ipsum peccatum tantum. XI. 26. n. 3.

Pœnitentiam Catholicam cavillatur Puffendorffius XII. 15.

Pœta apti ad jus naturæ discendum cum cautela VII. 12.

POLITICA Puffendorffii non sana. XII.

an defuerit regibus Galliæ Hugonottas &c. domantibus. Appendix. pag. 216. b.

PONTIFEX Romanus quibus sophismatis petatur à Puffendorffio. XII. 5. &c.

an ei *subjecti* sint summi imperantes. *ibid.*

an reges deponere possit. XII. 7.

hujus an vero Wolffii sit major auctoritas. XVI. 6. num. 6.

Potest damnare doctrinas malas. *ibid.*

An faciat monstruosum statum in statu. Appendix. pag. 216.

Ejus obedientia non obest statui politico. *ibid.*

PRÆMIA bonis an constituerit DEUS. II. 23. &c.

à DEO debentur atheo, in principiis Wolffii. XVI. 37.

PRINCIPES Pontifici esse *subjectos* invideose sophisticatur Puffendorffius. XII. 6.

Quomodo eidem subsint. XII. 7.

A regno depositi quomodo aliqui fuerint. XII. 7.

an libertate exuantur quod Pontifici pareant. Appendix. pag. 216.

Eis nihil prodest jus naturæ heterodoxum. XV. 7.

PRINCIPIUM Juris naturæ aliud constitutivum & aliud indicativum. V. 2.

Indicativum non est unum tantum. V. 6. 23. &c.

- ad primum indicativum speculativum non debet necessario deveniri. V. VIII.
- nec debet esse infallibile quoad nos. V. 13. Neque *proprium*. hoc est, ut honestum & decorum excludetur. V. 16.
- Non est amor sui maximus. V. 17. Nec socialitas. V. 18. Nec essentia humana. V. 19.
- Principia P. Schmier. V. 21. Ciceronis V. 22.
- Principia Wolffii examinantur Cap. XVI. & XVII.

PRINCIPIA INDICATIVA juris naturæ alia interna, alia externa. V. 30.

- Externa cur necessaria. V. 31.
- Interna examinantur Cap. VI. Vindicantur ab objectionibus cap. VIII.
- Externa examinantur cap. VII. Vindicantur ab objectionibus Cap. IX.
- Ex illis non debet excludi revelatio. V. 9. &c. 15. &c.
- Inter illa est ratio, sed non qualibet. V. 25. nec sola. *ibid.* 29. vide *Ratio sola*.

PRINCIPIA justii, honesti, decori, an & quomodo distinguenda. VIII. 9.

PROTESTANTES doctores juris naturæ. eorum falsa quædam affecta circa jus naturæ, civile, ac religionem. I. 23.

- Eorum libri de jure naturæ inutiles teste experientia. II. 30. n. 4. XV. 3. 4. &c. &c. permulti imprudenter, periculose, noxie scripti. III. 15. VII. 1. n. 2.
- Perfunctorie plerumque tractant jus naturæ, Catholici accurate. IV. 5, & ipsorum libri præ Catholicis sunt mera paupertas. XV. 1.
- Deceperunt Catholicos titulo juris naturæ. XI. 27. n. 3.
- Nihil satis causæ habuerunt, ut methodo nova jus naturæ scribere contenderent, præsertim cum ipsi confuse docerent. XV. 1. n. 4.
- Mala docent & male. XV. 2. 10.
- Antecessores suos vituperant. XV. 2. n. 9. IX. 9. n. 7.
- Nova semper principia juris naturæ excogitant, non sine periculo morum & reipublicæ, XV. 2.

- - - Velthufii ineptiæ de aliorum juris naturæ ignorantia. XV. 1. n. 7.
- - - Inter se pugnant pro Catholicis. XII. 1.
- - - Catholicos temerarie incusant ignorantia in jure naturæ. XV. 12. n. 7. &c. suntque in hoc ingrati VII. 9.
- - - Eorum juris naturæ scientia cum SS. Patribus neutiquam comparanda. VII. 7.
- - - Ex protestantibus qui ante Heineccium scripserunt, inepti fuerunt ad jus naturæ docendum. VII. 14. VIII. 13.
- - - Confuse tradunt principia justii, & deceperunt auditores VIII. 13.
- - - Contradictiones eorum in jure naturæ. IX. 8. n. 8. & sophismata X. 19. & Them. 8. n. 8. X. 3. n. 2. &c.
- - - Quam scæda committant in jure naturæ X. 1.
- - - Pugna eorum circa usum & non usum S. scripturæ in jure naturæ. X. 5.
- - - Eorum jus naturæ seducit ad atheismum X. 2.
- - - Quomodo alias seducere possunt juventutem. X. 8.
- - - sunt scandalum gentilibus X. 9. Et Principibus Christianis X. 10. Et Populo X. 11.
- - - Per jus naturæ intendere videntur *solum fidem* necessariam facere Christiano. X. 12.
- - - Eorum sophisma magnum de Christiano ut Christiano. X. 12. n. 10.
- - - Intendunt docere, Christum non esse legislatorem, & quæ hinc consequuntur. X. 12. n. 14. Contradidunt ejus doctrinæ. XV. 4. n. 3.
- - - Plus nocent in jure naturæ quam gentiles Philosophi. X. 18.
- - - An odio à nobis habendi. XII. 20.

Vid. *Grotius, Heineccius, Coccejus, Oslander, Puffendorff, Thomasius, Velthufius, Wolffius.*

PUFFENDORFFIUS ob arrogantiam instituit jus naturæ scribere, & novam cathedram molitur. VIII. 12. n. 3.

- - - Male sibi sumpsit negotium reformandi jus naturæ. XV. 2.
- - - De ejus confusione, styloque quid sentiat Gundlingius XIV. 4. n. 10.

- - - Pro-

- • • Promisit describere jus naturæ absolutum non hypotheticum, & revera non scripsit nisi hypotheticum XIV. 4.
- • • Ex septuaginta quatuor capitibus solum capita sex impendit in jus naturæ, cætera omnia sunt aut præambula, aut ex instituto hominum pendentia. XIV. 5.
- • • secum pugnat, dum rationem solum in jure naturæ admittit. IX. 8. n. 5. & Them. 9.
- • • Auctoritatem vulgo subjiceret, si hic rationem ad eam convellendam inveniret. IX. 9. n. 9.
- • • Ejus principia juris naturæ pugnantia IX. 9.
- • • fœdi ejus errores ac confusio. X. 1.
- • • Æque ac Hobbius potest seducere ad atheismum. X. 2. DEum non admittit serio XIII. 4. 12. XI. 23.
- • • Grotium rejicit ob religionem temeratam X. 15. secum tamen pugnans, & rejectus ob id ipsum à Lutheranis. *ibid.*
- • • Religioni Christianæ alteram tantum vitam tribuit, improbe applicans S. Pauli dictum de misceria Christianorum. X. 12.
- • • Ejus Principia juris naturæ seducere possunt. X. 8. 12. XIII. 3. n. 5. sunt principia juris canini. XIII. 5. unde nihil juris aut morale deduci possit. *ibid.* 6. &c. Principia inter se pugnant, quam pugnam nescit componere. XIII. 9. 12.
- Finem juris naturæ ancipitem statuit XI. 4. pugnantem cum principiis juris ab ipso positus. XI. 22.
- Non potest vi sui juris naturæ ostendere peccatum. X. 8.
- Beatitudinem perperam constituit. XI. 11. &c.
- A Platone damnatus XI. 17. 21. à Gundlingio. XI. 18. à Cicerone XI. 19.
- Ab Hobbio parum differt. XI. 20. XIV. 4.
- Motiva ad jus servandum inania affert. XI. 22.
- Scandalo potest esse Turcis. XI. 18. n. 4.
- Ejus sophismata de fine civitatum, multa in uno habitu. XI. 24. 6.
- ejus iniqua argumentatio XI. 27. num. 4.
- Sophismata in Pontificem. XII. 5. &c.
- Contradictiones ex passione. XII.

R. P. Desing. Pars I.

- 10. n. 5.
- Facultate ratioçinandi non fuit instructus. XIII.
- Ejus seopus fuit Catholicam religionem ut stultam & noxiam calumniari. XII. quam furtive natam criminatur. X. 1. n. 11. & aliis calumniis onerat præcipue monachos XII.
- Ejus politica non sana. XII. 3. aut ipse insanus est, aut Imperator ei contradictoria decernens. XII. 8.
- *Pyrrhonista* veritatem negantes VIII. 1.

R.

- *RATIO SOLA* privata est incompetens legum judex. IV. 1. XI. 8. num. 4. & Them. 9.
- nunquam aliquid in moralibus definit, sed auctoritas debet accedere. XVI. 6. num. 8.
- non est principium juris naturæ V. 29.
- seducit VIII. 7. num. 3. IX. 9. num. 12. &c.
- in jure naturæ adhibita facit atheos. X. 2.
- locum habet in possibilitate demonstranda. X. 4. num. 8.
- *RATIO IPSA* quam Heineccius promittit, magnus est ventus. VII. 15. adde contra Cap. IX. Them. 8. num. 9. & Cap. X. 16.
- ab Heineccio commendata reperitur à Gundlingio in legibus positivis. IX. 7. X. 16.
- *Ratio* recta quæ? VI. XI. 1. 16.
- *RATIO* pura seu abstracta non servit ad tractandum inter populos. VIII. 10. num. 8.
- est principium juris naturæ indicativum, sed *recta* ab altiore regula. V. 25. &c. & cap. II. Quomodo per eam innotescat lex naturæ? XVI. 31. Ratione discernere jus naturæ longos circuitus facit & periculosos IX. 9. n. 13.
- *Rationem* fere crepant pagani & hæretick. IX. 10.
- an ea adhibenda in sacris? contradicunt sibi Lutherus & Zwinglius. XV. 12.
- ejus usus ante Lutherum & Zwinglium ignoratur juxta Thomasmum. XV. 12.
- *RATIO* sua pervertit Romanos. X. 11. num. 4.
- *Rationem* nostram superantia multa admitimus quotidie pro certissimis X. 6. num. 3.

G g 2

RE.

REGULA alia est prima, alia secunda

XVI. 3. n. 3.

----- morum prima non est natura humana. Vid. *Natura humana*.

REGES. Vid. *Principes*.

RELIGIO est status I. 14. Non est status in civitate, sed civitas est status in religione. I. 19.

----- Religioso statui non est ex se liberum magistratus, leges &c. institueret, sed DEO liberum est, magistratum religioni præficere etiam supra reliquos status imperantem. I. 15. &c.

----- ex principiis juris naturæ excluditur ab heterodoxis, quam fœde. X. 1.

----- Non est à jure naturæ excludenda ideo, ut hoc persuadeatur atheis. X. 2.

----- Est vinculum omnis justitiæ, X. 12. n. 5.

----- Et S. Scriptura ad jus naturæ necessaria esse negatur ab heterodoxis, qui tamen nihil probant, cum contrarium probarint alii. X. 12. num. 18.

----- Christiana an habeat locum in regenda republica. X. 10. Eam subvertere nititur Puffendorffius. XII. 15. Vide *Christiani Catholici*.

----- An subsit arbitrio Principum? Velthusii circa hoc portenta, & Puffendorffii. X. 1. n. 9-11.

----- in instituendis civitatibus præcipue spectabatur à populis. XI. 24. Pro fundamento legum omnium est statuenda. VIII. 11.

----- Eam non esse finem civitatum instituendarum, quibus sophismatis contendat Puffendorffius. XI. 24. 6. &c.

Religiosorum vita à Puffendorffii miseris cavillis petitur. XII. 13.

RESPUBLICA quid? I. 8.

----- per se non requirit imperium. I. 9.

----- ejus pax an sit finis juris naturæ. XI. 12. &c. 21.

----- Ejus finis male expensus à Puffendorffio XI. 24.

----- Beata quæ? XI. 14. 15.

----- Ei male consulitur per principia Puffendorffiana XI. 22. num. 4. Vide *Socialitas*.

REVELATIO necessaria ad jus naturæ perfecte cognoscendum. X. 7. n. 6.

----- ab ea abstrahunt heterodoxi doctores propter gentiles, cum tamen discipulos habeant tantum Christianos. XI. 23. num. 6.

Vide S. *Scriptura. auctoritas* divina.

S.

SACERDOTII potestas à Puffendorffio cavillis petita, à gentilibus vero salutaris agnita. XII. 6.

----- & Imperii schismata mala, concordia optima. XII. 6. &c.

----- an à civilibus legibus liberi sint sacerdotes. XII. 9. 10.

----- quantum conferant in publicam utilitatem. *ibid.*

----- iis an liceat per Catholicos, opes in infinitum cumulare? XII. 10. num. 3. &c.

SACRAMENTORUM naturam cavillatur Puffendorffius. XII. 15.

SCHOLASTICI ignorarunt & confuderunt jus naturæ secundum Thomasiolum hominem lepidum. XV. 12. & secundum Puffendorffium *ibid.* Them. 11. vide *Catholici*.

Scientiarum nimia subdivisio & multiplicatio quam absurda. VIII. 12.

S. **SCRIPTURA** est clarissimus fons, ex quo jus naturæ hauriri possit. VII. 13.

----- Non est excludenda à jure naturæ docendo ideo, ut gentiles & athei juventur. X. 2. Quia ea convertit atheos à jure naturæ heterodoxorum seductos. *ibid.*

----- Nec ideo excludenda, quia arithmetica ex ea non potest disci, juxta Gundlingium. X. 3.

----- Eam excludere à jure naturæ volentes coguntur tamen fateri esse admittendam. X. 5.

----- Melius quam philosophia docet jus naturæ. X. 7.

----- Non debet excludi à jure naturæ demonstrando X. 13. &c. XI. 17. num. 8.

----- Debet esse regula justæ inter Christianos, X. 12.

----- An sit contra rationem. X. 6.

----- de ejus evidentia Osiander repugnat Heineccio. X. 4. num. 6.

----- An sit supra naturam. X. 6.

----- Per eam corrigendi in jure naturæ sunt Philosophi. X. 7. n. 6.

SENSUS COMMUNIS est principium indicativum juris naturæ. V. 13.

----- datur, ac defenditur contra Bælii sophismata. VIII. 4. &c.

----- quomodo differat à consensu. VIII. 4. resp. 3.

----- non manavit ex sola educatione. VIII. 8.

----- auctoritate innotescit. IX. 8.

----- eum aliqui exuunt. VIII. 6. n. 4. &c.

SOCIALISTÆ contra suum interesse excludunt à jure naturæ evangelium. X. 7. n. 6. Ab Hobbianis parum differunt. XI. 20.

SOCIALIS Status potest esse sine imperio.

I. 9.

SOCIALITAS non est principium Juris naturæ. V. 18.

— — ex hac nullum sequitur officium erga DEum. X. 8. num. 7.

— — Male fundat jus, dempto DEO. X. 12. n. 6.

— — ejus pro principio sumptæ, malæ sequelæ. XI. 6. &c.

— — Non refrænât appetitum injusti. XI. 18.

— — Puffendorffiana evertit societatis vinculum. XI. 18. n. 7. Them. 22.

— — Puffendorffiana refutatur à Cicerone XI. 19.

— — Non potest esse finis juris naturæ, quia est indifferens ad bonum & malum. XI. 11.

— — hoc principium repugnat fini juris naturæ Puffendorffiano. XI. 22.

— — tanquam principium infertur à Puffendorffio ex præmissis falsis, versatilibus pugnantibus. XIII.

— — occasio multorum malorum. XI. 12. n. 9. XIII. 10. n. 3.

SOCIETAS œconomica I. 7.

— — Civilis I. 8. Non requirit per se magistratum vel imperium. I. 9.

— — compta gentium. I. 10. sive status in statu non tollit statum simplicem seu priorem, sed modificat. I. 5. 11.

Societas beata quæ? XI. 14. 15.

Solitaria vita an sit contra jus naturæ. XII. 17.

Sophismata Puffendorffii. XI. 24. vide Puffendorffius.

Speculativi valde non sunt nimium apti ad jus naturæ. ex Platone. IX. 9.

SPIRITUS privatus regnat, ubi auctoritas & sensus communis exulant. IX. 8.

— — Exagitur à Platone. IX. 9. n. 17.

— — Eum fulcire intendunt Doctores juris naturæ heterodoxi. Vide *Ratio sola*.

SPIRITUS fortes dicti foede decipiuntur. XVI. 31. n. 7.

STATUS hominis quid sit. I. 1.

— — Naturalis I. 3.

— — Adventitius. I. 4. Non tollit obligationes status naturalis, sed modificat. I. 5.

STATUS in statu non est monstrum, ut fingunt heterodoxi. I. 5. 10. 11.

STATUI religionis non est ex se liberum, magistratus, leges, &c. instituere. I. 15.

— — Religio non est status in statu societatis, sed societates sunt status in religione. I. 19. &c.

Subtilitates quænam in jure naturæ respondent. XI. 9. XVI. 7.

Supernaturale quid sit. XVI. 4. n. 11. cautela circa hoc. *ibid.* n. 12.

Surdus à nativitate caret principiis moralibus. exemplum. IX. 9. n. 11.

T.

THEOLOGIA naturalis. An ad illam tantum pertineant officia erga DEum. X. 8. n. 4.

THEOLOGI scholastici ignorarunt jus naturæ juxta Puffendorffium. X. 15. n. 4. XV. 11. & Thomassium. *ibid.* 12.

— — Catholici quanto meliores sint juris naturæ doctores præ heterodoxis. VII. 8. Vide *Catholici*.

S. THOMÆ doctrina eo spectat, ut homines usu rectæ rationis priventur, juxta Thomassii miserrimam historiam juris naturæ. XV. 11.

THOMASSII foeda in jure naturæ. X. 1. num. 6.

— — Perturbatæ sententiæ de jure naturæ ante Lutherum ignorato, per Grotium invento, & tamen post Grotium iterum pejus ignorato. XV. 11. &c.

V.

VELTHUSIUS quam foede ex jure naturæ sentiat de religione. X. 1. 9.

— — ejus inepta jactantia de sua juris naturæ scientia, aliorum vero ignorantia. XV. 1. n. 7.

VERITAS in potestate nostra non est. VI. 1.

— — an detur? VIII. 1.

— — Inventu difficilis. VIII. 2.

VIRTUTES morales omnes pertinent ad jus naturæ VIII. 9.

— — veræ non sunt, quæ ad finem ultimum non referuntur. XI. 5.

VITA præfens non potest esse finis juris naturæ, seu nostrum summum bonum. ex Platone. XI. 21. n. 7. In hac constituens finem juris naturæ agit illusorie. XI. 22. vide *Commoda vitæ felicitas. Finis*.

VITA futura finis est hominum etiam ante Christi prædicationem. X. 12. num. 7. & Them. 17.

Vita solitaria an repugnet juri naturæ. XII. 17.

VOLUNTAS DEI an ab ea pendeat lex naturæ. XVI. 4. &c. 23 vide *DEUS*

Vota religiosa cavillatur Puffendorffius. XII. 13. &c.

W.

WOLFFIUS pro principio juris naturæ statuens essentiam humanam male juvat atheos. V. 19.

- -- urgetur, ut indicet, qui sint illi altum sapientes, quibus sufficit sola ratio. IX. 8. num. 11.
- -- æque ac Hobbius potest seducere ad atheismum. X. 2. Collatus in hoc cum Platone *ibid.* num. 6.
- -- Vitam futuram &c. ad Philosophiam & jus naturæ nihil pertinere existimat. X. 7. num. 2.
- -- Ejus principia possunt scandalo esse Turcis XI. 18. num. 4.
- -- ejus doctrina de Motivo illusoria est, si finis juris naturæ est in vita præsentis situs XI. 22.
- WOLFFII PRINCIPIA** juris naturæ examinantur Cap. XVI. & XVII.
- -- propter obscuritatem, difficultatem, & confusionem minus quam alii noceret XVI. 1.
- -- Ejus doctrinis moralibus nemo potest tuto assentiri, quia nescit an capiat. XVI. 2.
- -- jactat, se in moralibus falli non posse. XVI. 2. num. 2.
- -- Essentiam & naturam humanam pro principio juris naturæ constituit. XVI. 3.
- -- Legem naturæ independentem à DEO tanquam superiore quam periculose faciat. XVI. 5.
- -- Bonitatem actionis humanæ constituit in essentia humana independentem à voluntate DEI: unde sequitur peccatum Philosophicum. XVI. 6.
- -- Promittit docere altam sapientiam, sed promisso non stat. XVI. 7.
- -- Gloriatur, multa se nova invenisse in jure naturæ. XVI. 8.
- -- Convenientia actionis humanæ cum natura in aliquo sensu est principium juris naturæ. XVI. 9.
- -- Repræsentatio gloriæ DEI frigide ab ipso tractatur. XVI. 10.
- -- DEum inconsequenter admittit, non vi principiorum suorum. XVI. 11.
- -- DEo beneficium præstare velle videtur, quod illi non adimat potestatem legislativam. XVI. 11. n. 8. &c.
- -- Angustias sentit in suis principis, ex quibus evolvere se frustra conatur. XVI. 11. & 16.
- -- Legem naturæ tandem ait etiam fieri divinam. XVI. 11. n. 12. &c.
- -- Tautologia ejus. XVI. 11. nu. 14. & 18. 22. n. 13. & XVII. 1. n. 17. & XVII. 2. n. 3.
- -- ejus contradictoria. XVI. 11. n. 16. & Them. 28. & alibi sæpe.
- -- Ad DEI voluntatem denique coactus recurrit. XVI. 12.
- -- Atheo non potest probare, an datur veritas. XVI. 14. neque ullam absurdam consequentiam eidem potest negare. XVI. 15. 16.
- -- Ex ejus principis certo modo intellectus debet negari DEus. XVI. 16. Vana ejus excusatio.
- -- ejus fluctuatio de existentia aut cognitione legis naturæ independentem à DEO. XVI. 16.
- -- obligationem moralem non, sed mere physicam potest admittere in suis principis. XVI. 17. 20. &c.
- -- liberum arbitrium relinquit semper suspensum. XVI. 19.
- -- in ejus principis nulla datur virtus moralis. XVI. 20.
- -- Ingenium melius adhibuisset contra atheos, quam pro illis XVI. 21.
- -- Magna difficultate oneravit jus naturæ. XVI. 26.
- -- Ejus de principis juris naturæ indicativis peregrina sententia. XVI. 28.
- -- Methodo demonstrativa uti volens infeliciter incidit in contrarium ejus quod demonstrandum susceperat. XVI. 28.
- -- Ex ejus principis æque malum ac bonum consequitur, uti ex Puffendorffii. XVI. 32.
- -- DEo tantum per accidens tribuit vim obligandi, naturæ humanæ per se. XVI. 33.
- -- Atheis lectulum sternit. XVI. 35.
- -- summum bonum in gratiam Atheorum definit. XVII. fere per totum.
- -- à ratione summi boni DEum nominatim excludit. XVII. 3. &c.
- -- sentiens in hoc peccatum suum frigide se excusare conatur. XVII. 5.
- -- summum bonum constituit in mediis ad illud. XVII. 6. Vana hic ejus excusatio. *ibid.* n. 8.
- -- Nullum admittit summum bonum. XVII. 7.
- -- Ejus summum bonum est magnum malum. XVII. 8. quanto solatio esse possit homini peccatori *ibid.* n. 7. & Atheo n. 11. & pag. 212.

Errata in Larva Detracta.

Quæ benevolus lector cum cæteris emendare rogatur.

pag.		<i>Mendum</i>	<i>Emendandum</i>
11.	b. circa med.	Connubii Sorori - - - -	Sororii.
24.	b. fine.	Primum &c. - - - -	primum & proprium
26.	b. med.	Ea quoquam. - - - -	ea à quoquam.
29.	a. circa fin.	Veri obducto - - - -	Veri obducta
38.	a. ante med.	Ex integro subjicit. - - -	subjicit.
44.	a. ante fin.	Discat vere honeste - - -	vivere honeste
65.	b. an. med.	Nec de pœnis à DEO &c. -	Nec de à DEO statutis premiis
68.	b. post. med.	Collectari solita - - - -	Colluctari solita
63.	b. ant. fin.	Passim dederunt - - - -	Passim nomina dederunt.
77.	a. num. 14.	Iustum sophisma - - - -	Istud sophisma.
85.	b. an. med.	Dico esse hæc maxima - - -	Duo esse hæc maxima
87.	b. §. 5.	Faciunt qui contra. - - -	Faciuntque contra
89.	a. ant. fin.	Possibile revera fit - - -	revera fit
94.	b. an. med.	Huc demum cedit - - - -	huc demum redit.
	post med.	Videt ignaviam - - - -	videt ignaviam.
100.	an med.	Deserto loco natus - - - -	nactus
117.	med	Aliud esse quod sacerdotem -	Aliud esse quam
124.	a. num. 6.	Quodsi etiam verba, ex se sunt	deleatur comma.
126.	b. num. 5.	Supra eo libro - - - -	supra ex libro
127.	a. num. 1.	Proxime contemplatio - - -	Post verbum, proxime,
		inferenda sunt hæc: <i>Contemplatio internorum, secundo ac</i> <i>remote</i>	
131.	a. num. 5.	Jus est: homini - - - -	deleantur duo puncta.
144.	a. num. 3.	Puffendorffio - - - -	Puffendorffius.
	num. 4.	Aliis quoque. - - - -	Aliis quoque
		Redacta fuit - - - -	Redacta sint.
148.	b. ant. fin.	Exprobravit. - - - -	Exprobravit.
152.	a. num. 1.	videretur iudex - - - -	videretur iudex
153.	a. Them. XI.	quantamque talem - - - -	quantamque utilitatem
154.	a. num. 6.	Et certam rationem - - - -	Et rectam rationem.
163.	b. num. 11.	fit extra ordinem, ad secundum. Post comma interseratur <i>licet DEus.</i>	
169.	a. num. 6.	sed super eam - - - -	<i>superfedeam</i>
173.	b. num. 17.	humanam esse independentem lege: non esse indepen- dentem.	
174.	a. num. 2.	quia à DEO intendi - - - -	qua à DEO
	num. 4.	usum ipsum facultatem - - -	usum
		ipsum facultatum.	
188.	a. Them. XXVII.	DEum non concludi - - - -	excludi
190.	a. num. 3.	Votulas, & ex his - - - -	rotulas, & ex
204.	b. lin. 2.	Nam videas - - - -	nam videns.
205.	a. lin. 10.	& parcum - - - -	porcum
	b. num. 3.	in <i>consultam</i> tautologiam corrig. in <i>consuetam</i>	
213.	b. num. 7.	qui cetera <i>auctus.</i> - leg.	<i>acutus.</i>
214.	a. lin. 4.	voluntarie <i>parco</i> - leg.	<i>porco</i>
215.	b. ad fin	nihilo <i>sevius.</i> - leg.	<i>nihilo secius.</i>
216.	b. ad finem.	maxime <i>voluere.</i> deleatur verbum <i>voluere.</i>	

